

ΙΑΤΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ - ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Β.Π. ΡΟΖΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΗΜΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΥΠΟ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Π. ΓΚΡΙΝΗ
ΙΑΤΡΟΥ - ΠΑΘΟΛΟΓΟΥ

"ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΓΙΑ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΥΠΟΒΛΗΘΗΚΕ
ΕΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ"

ΑΘΗΝΑ - ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1984

296/2002

"Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από την Ιατρική Σχολή
δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμών του συγγραφέα".

(Νόμος 5343/32, άρθρο 202 παρ. 2)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να ιστορήσει, όσο γίνεται λεπτομερέστερα, την 150ετή συνεχή επιστημονική και κοινωνική δράση του πρώτου Πολιτικού Νοσοκομείου της Έλληνικής πρωτεύουσας.

Έρεθισμα και κίνητρο για τη συγγραφή της Ιστορίας του Δημοτικού Νοσοκομείου υπήρξε η διαπίστωση που μάς δόθηκε ή ευκαιρία να κάνουμε κατά την ειδίκευσή μας στο Νοσοκομείο, ότι μέχρι σήμερα κανείς δεν είχε αναδιφήσει τα πλούσια αρχεία που υπήρχαν στα σκονισμένα υπόγειά της.

Έξ' άλλου μιά εξαιρετικά ενδιαφέρονσα συζήτηση που είχαμε με τον παλαιόμαχον Άθηναϊον και γόνον ιστορικής οικογενείας Δημ. Γέροντα, μάς ενθάρυνε και μάς έπεισε για την αναγκαιότητα αυτής της τόσο επίπονης έρευνητικής προσπάθειας. Καί ήταν δυσχερής και επίπονος η έρευνα τόσο λόγω της απωλείας μεγάλου μέρους των αρχείων του Ίδρυματος όσο και λόγω της εκτάσεως των διασωθέντων. Δυστυχώς στη χώρα μας δεν υπάρχει ανεπτυγμένη συνείδηση διασώσεως του αρχαιακού υλικού και κάθε προσπάθεια του είδους καταντά αδύνατη ή εξαιρετικά δυσχερής.

Την σκέψη μας έγκολπώθηκε κι' ενθάρυνε ο σεβαστός καθηγητής κ. Βασίλειος Ρόζος, ο οποίος γνωρίζει, όσο λίγοι στον τόπο μας, την αξία της διάσωσης της Έλληνικής Ίατρικής και έχει συνείδηση της γενικώτερης σημασίας που έχουν παρόμοιες προσπάθειες, όσο επίπονες και αν είναι. Καί με τη δική του παρότρυνση, αλλά και συνεχή παρακολούθηση και κατεύθυνση, αποφασίσαμε να αναλάβουμε τό βαρύ έγχειρήμα και να τό φέρουμε, έπιτυχώς όπως πιστεύουμε, εις πέρας.

Δέν χρειάζεται να μιλήσουμε για τη σημασία της παρούσης ογκώδους εργασίας. Περί αυτής άλλοι θά κρίνουν. Μας επιτρέπεται όμως να επισημάνουμε ότι για πρώτη φορά στην Έλληνική βιβλιογραφία γίνεται τόσο ένδελεχής και έμπεριστατωμένη προσπάθεια συγγραφής της ιστορίας ενός από τά παλαιότερα και ιστορικότερα αγαθοεργά καταστήματα του τόπου. Δέν μπορούμε να ισχυρισθούμε ότι εξαντλήσαμε τίς πηγές. Άλλά η εργασία μας έβασίσθη κατά τό μέγιστο μέρος στις υπάρχουσες και προσεγές πηγές, κυριώτερη των οποίων ήταν τά Πρακτικά του Άδελφάτου και τά Αρχεία (όσα διασώζονται) του ίδιου του Νοσοκομείου. Αυτό και μόνο όποτελεί μιά ούσιώδη έγγύηση της αυθεντικότητας των πληροφοριών. Πιθανόν σε όρισμένα σημεία η έποχές να έπιμείναμε περισσότερο του δέοντος, ένίοτε μέχρι πλατυασουδ' είχαμε συνείδηση του κινδύνου, ένομίσαμε όμως ότι η λεπτομερέστερη άπαρίθμηση όρισμένων γεγονότων ή ή ιστόρηση περιόδων του περασμένου αιώνας συμβάλλει στη μελέτη και γνώση της νεώτερης ιστορίας μας. Άς μή λησμονούμε άλλωστε και τό πνεύμα της σύγχρονης ιστοριογραφίας, ιδίως της νεώτερης Γαλλικής Σχολής, για την αξία της λεπτομέρειας στην αυθεντικότερη άπόδοση του πνεύματος μιάς έποχής. Πάντως έλπίζουμε να μάς τό συγχωρήσουν οι άναγνώστες και κριτές μας.

Η μεθοδολογία της συγγραφής είναι ή κλασσική ιστορική άφήγηση. Έπροτιμήσαμε την χρονολογική παράθεση των ιστορουμένων γεγονότων, ώστε να υπάρχει μιά

*Άφιερώνεται στον Καθηγητή μου
Β.Π. Ρόζο*

άλληλουχία συμβάντων και μία επαγωγική σειρά στην εξέλιξη της ιστορικής αφήγησης. Το υλικό από τη φύση του δεν προσεφέρετο για άλλου είδους μεθοδολογική ανάπτυξη και κατάταξη υπό μορφή κεφαλαίων κλπ. Αυτό δεν αφαιρεί, νομίζουμε, τίποτε από την αξία της συγγραφής. Ίσως της προσδίδει και μία γλαφυρότητα λόγω της συνεχούς ροής και άλληλουχίας των γεγονότων. Παρ' όλα ταύτα φροντίσαμε ή εργασία να έχει όλα τα αναγκαία στοιχεία της επιστημονικής διατριβής. Η συνεχής αναφορά στις πηγές και ή βιβλιογραφική τεκμηρίωση των πληροφοριών ή των διαφόρων απόψεων, νομίζουμε ότι έγινε μέ την αναγκαία επιστημονική ευσυνειδησία. Αποφύγαμε τις παραπομπές είτε μέ τό σύστημα foot - noies είτε μέ το end - noies τόσο λόγω της μεγάλης εκτάσεως της μελέτης όσο και διότι αυτός ό ίδιος ό αφηγηματικός λόγος θά έχανε τή ροή και γλαφυρότά του. Ύπῆρχαν πολλά ακόμη εξ ίσου ένδιαφέροντα για να προστεθούν (π.χ. Κανονισμοί του Νοσοκομείου, Δικαστικές αποφάσεις, Συμβόλαια, Σχεδιαγράμματα κ.λ.π.) πού όμως θά έμάκραιναν ακόμη περισσότερο τήν ήδη όγκώδη ύλη.

Δημοσιεύοντας τήν εργασία μας πιστεύουμε ότι θά τύχει ευμενοῦς κρίσεως και άποδοχής, διότι άν, μή τι άλλο είναι ή πρώτη συστηματική και έμπεριστατωμένη ιστορία του Δημοτικού Νοσοκομείου Άθηνών, του πρώτου μεγάλου Νοσοκομείου τής πρωτεύουσας και του πρώτου Πανεπιστημιακού, επί έκατό συναπτά έτη, εκπαιδευτικού ιδρύματος.

Άπό τη θέση αυτή επιθυμούμε να εύχαριστήσομε θερμότάτα τήν δημοτική άρχή και τήν διεύθυνση του Δημοτικού Νοσοκομείου, ιδιαίτέρως δε τόν Γραμματέα κ. Άνδρέα Νεοφύτου, για τίς πολλαπλές διευκολύνσεις, πού μās προσέφεραν στην άνεύρεση και διερεύνηση του άρχαιακού υλικού. Εύχαριστούμε επίσης τόν Διευθυντή μας στην Παθολογική Κλινική του Νοσοκομείου κ. Κων. Άθητάκη για τήν συμπάρασταση και τίς χρήσιμες ύποδείξεις του αλλά και για τίς πληροφορίες πού μās έδωσε λόγω τής μακράς ύπηρεσίας του στό Νοσοκομείο.

Ίδιαίτέρως εύχαριστούμε και εύγνωμονούμε τόν σεβάσμιο Άθηναίο εύπατρίδη κ. Δημ. Γέροντα, όχι μόνο για τίς πολύτιμες πληροφορίες αλλά και για τήν διάθεση τής πλούσιας βιβλιοθήκης και του οικογενειακού του άρχείου.

Έχουμε όμως ιδιαίτερο χρέος να εύχαριστήσομε τόν καθηγητή κ. Βασίλειο Φόζο χάρις στην παρότρυνση, τήν συνεχή παρακολούθηση και τήν πολύτιμη έν γένει συμβολή του όποίου κατέστη δυνατή ή συγγραφή τής ανά χείρας πολυσέλιδης αυτής εργασίας.

Τέλος εύχαριστίες όφείλουμε και στην προσπάθεια των υπευθύνων του Τυπογραφείου Κ. & Γ. Ζερμπίνη για τήν εύπρόσωπη παρουσίαση τής παρούσης διατριβής.

ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Ίδρυση του Δημοτικού Νοσοκομείου

Τό 1824 ιδρύθη ή «Φιλανθρωπική Έταιρεία», ή όποία έταξε, ανάμεσα στους πρωταρχικούς της σκοπούς, καί τήν νοσοκομειακή περίθαλψη. Ή Φιλανθρωπική Έταιρεία ίδρυσε παραρτήματα στην Άθήνα καί στό Μεσολόγγι.

Τήν τοπική έπιτροπή των Άθηνών τής «Φιλανθρωπικής Έταιρείας» άπετέλεσαν δύο Άθηναίοι, οί Άνάργυρος Πετράκης καί Γεώργιος Ψύλλας καί ένας Ίταλός ό Δ. Κ. Βιτάλης.

Άς σημειωθή ότι οί Πετράκης καί Ψύλλας ήσαν ήδη διακεκριμένοι πολίτες των Άθηνών. Στά 1829 τούς βρίσκουμε εκλέκτορες τής έπαρχίας Άθηνών γιά τήν δημογεροντία, θεσμός, πού χρονολογείται άπό τής πρώτης άνακηρύξεως τής πόλεως καί κοινότητας τό 1690. (Παρασκευόπουλος 1907).

Μετά τήν άπελευθέρωση των Άθηνών (καί τής Έλλάδος - Πρωτόκολλον τής 3 Φεβρουαρίου 1830) ό Πετράκης εκλέγεται (μετά των Ζαχαρίτσα, Βουζίκη καί Γέροντα) στην προσωρινή δημογεροντία τής πόλεως ό δέ Ψύλλας διορίζεται Νομάρχης (12 Όκτωβρίου 1833) σέ άντικατάσταση του Ν. Θεοχάρη.

Πρώτη ένέργειά της ήταν ή έκδοση προκηρύξεως προς τούς κατοίκους των Άθηνών, όπου μεταξύ των άλλων, έτονίζετο ή σημασία τής κοινωνικής άλληλεγγύης καί ή σπουδαιότητα τής νοσοκομειακής περιθάλψεως, θέματα άγνωστα καί γιά πρώτη φορά παρουσιαζόμενα σ' έαν λαό, πού κάτω άπό τήν κυριαρχία του Τούρκου δέν ξέφευγε άπό τά προβλήματα τής καθημερινής ζωής. Παραθέτομε αύτούσια τήν Προκήρυξη τής έταιρείας όπως έδημοσιεύθη στην έφημερίδα των Άθηνών (8 Όκτωβρ. 1824) :

«Ή έν Άθήναις Έπιτροπή τής Φιλανθρωπικής Έταιρείας

Άδελφοί Άθηναίοι.

Έσυστήθη εις Ναύπλιον Φιλανθρωπική Έταιρεία, τής όποίας ό όργανισμός δημοσιεύεται διά τής έφημερίδος μας' αύτός θέλει σās πληροφορήση περί τής αγαθότητος του σκοπού της καί των τρόπων, τούς όποιους μεταχειρίζεται εις τό νά φθάση εις τόν σκοπόν. Όλα μās δίνουν χρηστάς έλπίδας, ότι έχει νά ώφελήση τήν πάσχουσα άνθρωπότητα καί ή ειδικωτέρα προστασία τήν όποιαν άπολαμβάνει πρό πάντων άπό τόν Πρόεδρον τής Διοικήσεως τόν φιλόκαλον Κουντουριώτην, έπιστιρίζει τās έλπίδας μας.

Οί ύπογεγραμμένοι, διορισθέντες άπό τήν «Φιλανθρωπικήν Έταιρείαν» νά σικροτήσωμεν έδω έπιτροπήν, ύπάλληλον αύτης, προσκαλούμεν κατά χρέος τούς κλανθρώπους Άθηναίους νά γένωσιν μέλη αύτης τής Έταιρείας. Δέν άμφιβάλλοι ότι θέλετε, άδελφοί Άθηναίοι, προθυμοποιηθή εις τούτο τό κοινωφελές έργον, έτό όποιον καί ή Πατρίς ιδιαιτέρως έχει βεβαίως νά ώφεληθή' έπειδή ποίαν άλλην

λιν τῆς Ἑλλάδος ἔχει νά προτιμήσῃ ἡ Ἑταιρεία διά νά συστήσῃ τό δεύτερον νοσοκομεῖον τῆς, παρά τάς Ἀθήνας, καί ποῦ ἄλλοῦ εὐρίσκονται τόσον πολλαί χῆραι καί ὀρφανὰ ἀνδρῶν πεσόντων εἰς τόν ὑπέρ Πατρίδος πόλεμον, τῶν ὁποίων τήν περιθαλψίν νομίζει πρῶτον χρέος τῆς ἡ Ἑταιρεία, εἰ μὴ ἐδῶ ; Ὅταν δέ τοῦτο συστηθῇ ἐδῶ, στοχασθῆτε πόσῃ ὠφέλειαν ἔχει νά ἀπολαύσῃ ἡ καταθλιμμένη ἀνθρωπότης τῆς πολυπαθοῦς Ἀττικῆς.

Ἄς συντρέξωμεν λοιπόν ὡς ἀληθεῖς Ἀθηναῖοι, ἐρασταί τῶν καλῶν καί φιλόανθρωποι.

Τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1824

Γ. Ψύλλας, Δ.Κ. Βιτάλης, Α. Πετράκης»

Τὴν 1η Δεκεμβρίου 1834 μεταφέρεται ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ Ναύπλιο εἰς τὴν Ἀθήνα. Ἡ κατάστασις ὅμως τῆς πόλεως ἰδίως μετὰ τὴν κατάληψιν καὶ καταστροφὴν τῆς ἀπὸ τὸν Κιουταχῆ, ἦταν τραγικὴ. Ἀπὸ τῆς λίγης μαρτυρίας τῆς ἐποχῆς ἀναφέρομε τοῦ Γάλλου ἱστορικοῦ Μισώ (1830), ὁ ὁποῖος ἔγραφε : «Ὀὐδεμία ρύμη σώζεται, οὐδεμία ὁδὸς κεχαραγμένη διὰ συντριμμάτων διεσπαρμένων ἐβαίνομεν ἀτραπὸν σχηματισθεῖσαν εἰς τὸ μέσον ἐρειπίων δέν ὑπάρχει... οὔτε ὁδός, οὔτε δημοσία πλατεία, οὔτε κήπος, οὔτε μοναστήριον, οὔτε ἐκκλησία...» (Παρασκευόπουλος, 1907).

Ὁ Σουρμελῆς ἐπίσης εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, ἔγραφε ὅτι ἐπιστρέφοντες οἱ Ἀθηναῖοι βρῆκαν εἰς τὴν πόλιν μόνον ἐρείπια, διεσώθη δὲ μόνον ἡ οἰκία τοῦ Μερτροῦδ.

Ὁ Λυῖν εὐρισκόμενος τὸ 1834 εἰς τὴν Ἀθήνα, ἔγραφε ὅτι ἡ ἄλλοτε μεγαλοπρεπὴς αὕτη πόλις «ἦτο κατὰ γράμμα σωρεία ἐρειπίων...» οὕτως ὥστε ἀδυνατοῦσε νά ἀναγνωρίσῃ τὰ σημεῖα τῶν ὁδῶν γιὰ νά ἐπιστρέψῃ ἐκεῖ ὅπου ἐξεκίνησε. Κατὰ δὲ τὸν J. Maurien ὑπῆρχαν 7200 οἰκίαι ἐντελῶς κατεστραμμέναι, οἱ δὲ 12000 περίπου κάτοικοι αὐτῆς διέμεναν σὲ ταπεινὰ καλύβια καὶ ἐμαγεύεσαν εἰς τὸ ὑπαιθρον (Μηλιαράκης, 1885). Παρ' ὅλην τὴν οἰκτρὴν αὕτην κατάστασιν οἱ Ἀθηναῖοι ἔσπευσαν ὁμοθυμῶς νά ὑποστηρίξουν τὴν πόλιν τοὺς εἰς μόνιμον πρωτεύουσαν τοῦ Βασιλείου, ἔγραφαν εἰς τὸν 3 Ἰουνίου 1835 πρὸς τὸν Ὀθῶνα :

«Μεγαλειότατε Βασιλεῦ !

Οἱ ὑπογεγραμμένοι πίπτουν εὐσεβάστως εἰς τοὺς πόδας τοῦ θρόνου τῆς Α.Μ. τοῦ εὐσεβάστου Βασιλέως των, παρακαλῶντας τὸν νά εὐαρεστηθῇ νά τιμῆσῃ τὴν πόλιν των μετὰ τὴν Καθέδραν τῆς Κυβερνήσεώς του...»

Προσέφεραν δὲ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τὰ χωράφια καὶ τὰ οἰκόπεδα τοὺς ἐναντι εὐτελοῦς τιμῆματος «...ἀνά 70 λεπτά τὸ καθ' ἕκαστον τετραγ. πῆχυν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν 20 θέλουσι χρησιμεύσει κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς γῆς ὅπου θέλουσι τὴν οἰκτοικίαν τὰ δὲ λοιπὰ 50 διὰ τὴν μετακόμισιν τῆς ὕλης των...» ἡ ἐδέχοντο νά ἀνταλλάξουν τὰ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν μετὰ δημοσίου κτήματα ἄλλων περιοχῶν (Παρασκευόπουλος, 1907).

Καὶ κατέληγον μετὰ τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολὴν ὡς ἑξῆς :

Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἠθέλουσι εὐχαρίστως προσφέρει εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα ὅλας τὰς δυνατάς εὐκολίας καὶ ἦσαν κατὰ συνείδησιν πρόθυμοι νά κάμουν τὰς μεγαλύτερας θυσίας διὰ νά ὀλιγοστεύσουν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τὰ βαρῦτατα διὰ τὰς διαφόρους δημοσίας οἰκοδομὰς ἑξοδα...» (Αὐτόθι)

Αυτή τήν εικόνα αντιμετώπισαν οι νέοι βασιλείς και οι ξένοι σύμβουλοί τους όταν έφθασαν στην Αθήνα, έγραφε τό 1860 ό Μ. Παπαδόπουλος Βρεττός στό 'Ημερολόγιό του (Αί Νέαι Αθήναι) :

«Έν έτει 1834 αί Αθήναι έκηρύχθησαν πρωτεύουσα τών νέου βασιλείου άλλ' ή τσαούτα και τηλικαύτα δεινά παθούσα περίδοξος αύτη πόλις ήτο τότε κωμόπολις έλεεινή' εκ τών οικιών της δύο ήσαν κατοικήσιμοι, και τήν μέν καθεΐδεν ό Βασιλεύς, τήν ώέ ή Αντιβασιλεία...»

Ό δέ Ιατρός Ρέτερ, συνοδεύων τόν Όθωνα και έπισκευθείς τήν Αθήνα τό 1834 έγραφε :

«...εις τήν πόλιν βαδίζει τις από όδοϋ εις δδόν ύπεράνω συντριμμάτων και χωμάτων έρειπίων... επί λειψάνων τειχών και κατά τό ήμισι πεπτωκότων στύλων...» (Μηλιαράκης αύτόθι).

Τόν Φεβρουάριο τοϋ 1834 ό Όθων έπεσκέυθη άνεπισήμως τήν Αθήνα, τοϋ έγένετο όμως ένθουσιώδης ύποδοχή και τόν προσεφώνησε ό Ανάργ. Πετράκης.

Τότε έτέθη και ό θεμέλιος λίθος τών άνακτόρων.

Αυτό ήταν και τό έναυσμα για τήν έργώδη και ραγδαία άνοικοδόμηση της πόλεως, ή όποία είχε άρχισει δειλά - δειλά από τό προηγούμενο μόλις έτος, όταν είχε άποφασισθή ή μεταφορά της πρωτεύουσας στην Αθήνα, ό δέ πληθυσμός άρχισε να αυξάνεται ραγδαίως. Όριστικό σχέδιο της πόλεως δέν ύπήρχε άκόμη και οι κάτοικοι οικοδομούσαν όπως εύρισκαν, ένώ οι εύπορότεροι και οι ξένοι έπροτιμούσαν τά γύρω τών χαρραγμένων, στό άπορριφθέν ύπό της Αντιβασιλείας ώραϊον και μεταλεπήβελον σχέδιον τοϋ Κλεάνθους και τοϋ Σιάουβερ όδών Αϊόλου και Έρμου, οικόπεδα.

Η δημογεροντία έπροχώρησε ταχύτατα στον εύπρεπισμό της πόλεως και στην αντιμετώπιση ώρισμένων δευτάτων προβλημάτων, όπως ήταν π.χ. της ύδρευσεως. Από τότε χρονολογείται και ή πρώτη στην νεώτερη ιστορία της Έλλάδος διαμυχη τοϋ Δήμου τών Αθηναίων μέ τό Κράτος. Πράγματι ή Βασ. Έφορεία είχε άφαιρέσει από τόν δήμο τά λεγόμενα «ποτιστικά ύδατα», από τήν ένοικίαση τών όποίων ή δημογεροντία άπεκόμισε σημαντικά κέρδη. Οι επανειλημμένες όμως διαμαρτυρίες τών δημογερόντων είχαν ως άποτέλεσμα να επανέλθη στην κυριότητα τοϋ δήμου ή εκμετάλευση τών ύδάτων αυτών.

Άλλο σοβαρό πρόβλημα, συναφές μέ τό προηγούμενο, ήταν οι χείμαρροι και οι κατά τόν χειμώνα καταστροφικές πλημμύρες.

Η νομαρχία δέν άνταποκρίθη στις επανειλημμένες αίτήσεις της δημογεροντίας για τήν έγκριση πιστώσεως προς διευθέτηση τών χειμάρων μέ άποτέλεσμα τόν Νοέμβριο τοϋ 1834 τρομακτική πλημμύρα να καταστρέψη όλόκληρο τό λεκανοπέδιο (Παρασκευόπουλος, αύτόθι).

Άλλά και τό πρόβλημα της καθαριότητας, συνοδευόμενο άμέσως μέ τήν ύγεία τών κατοίκων, ήταν πολύ σοβαρό. Η πόλις ήταν άπελπιστικά άκάθαρη και βρώμικη. Ίδου τί γράφει ό Παρασκευόπουλος :

«Άς φαντασθή (τις) πόλιν τουρκοκρατούμένην τοϋ παρελθόντος αϊώνος, μεταβαλλομένην διαρκώς εις έρειπια, έντός της όποίας αί άκαθαρσίαι συνεσωρεύοντο άλλεπαλλήλως, ένώ πάσα ή εκτός αύτης περιοχή ήτο κεκαλυμμένη από τό δηλητηριώδες φυτό φλώμος, τοϋ όποίου ή νοσηρά σύστασις ήπειλει σπουδαίως τήν ύγείαν τών κατοίκων' τό φυτόν τοϋτο πρό και κατά τήν επανάστασιν εκόπτετο τακτικώς,

άλλά κατά τὰ τελευταία ἔτη εἶχε παραμεληθῆ ἡ ἐκρίζωσις του καὶ ἔφθανε ν' ἀναφύε-
ται ὡς αὐτὰ τὰ πρόθυρα τῆς πόλεως.

Αἱ ὁδοὶ ἢ μάλλον τὰ σοκάκια ἐδέχοντο ὄλας τὰ ἀκαθαρσίας καὶ οὐδέποτε ἔλει-
ψαν ἀπ' αὐτάς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα· πρό ἐκάστης οἰκίας ἢ καλύβης ὑπῆρχε πάντο-
τε καὶ εἰς ρύαξ ἀκαθάρτων ὑδάτων...

Ἐπῆρχον μερικοὶ ὑπόνομοι καὶ μεταξύ τούτων καὶ μία κεντρική, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τῇ εἶχεν ὑποστῆ τοιαύτην καταστροφὴν καὶ ἔφερε τόσα χάσματα, ὥστε ἀνά πᾶν βῆ-
μα ὑπῆρχε καὶ μία πηγὴ δηλητηριωδεστάτων ἀναθυμιάσεων» (αὐτόθι, σελ. 33 – 34).

Μεγάλῃ διαμάχῃ ἀνέκυψε μεταξύ Νομαρχίας καὶ δημογεροντίας γιὰ τὴν προ-
στασία καὶ συντήρησι τῶν ναῶν καὶ διὰ τὸ δημοτικὸ σχολεῖο τῆς πόλεως. Οἱ ναοί,
ἐρειπωμένοι οἱ περισσότεροι ἐβεβηλώνοντο καὶ ἐρημῶνοντο καθημερινῶς. Οἱ στρα-
τιῶτες ἐχρησιμοποιοῦσαν αὐτούς δι' ἀνηθικούς σκοποὺς ἐνῶ ὁ ναός τῶν Ἀσωμά-
των εἶχε μετατραπῆ σέ φαρμακεῖο !

Ἡ δημογεροντία ἠθέλησε νά τὴν προστατεύσῃ, ἐσκόπευε μάλιστα νά ἐγκατα-
στήσῃ στὰ γήπεδα αὐτῶν τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀστέγους. Ἡ Κυβέρνησις ὁμῶς ἐπεχεί-
ρησε νά χαρακτηρίσῃ τοὺς ναοὺς ὡς ἐθνικὴ ἰδιοκτησία. Ἡ δημογεροντία ἀντέδρα-
σε ἐντονώτατα καὶ εἰς ἔγγραφόν της πρό τὴν Νομαρχία ἔγραφε μεταξύ ἄλλων ὅτι,
«τὸ δικαίωμα τῆς κοινότητος ἐπὶ τῆς περιουσίας της ταύτης εἶναι.... ἀδιαφιλονείκη-
τον...».

Ἐξ ἄλλου ἡ δημογεροντία ἀγωνίσθηκε σθεναρότατα γιὰ νά διατηρήσῃ ὁ δῆμος
στὴν ἰδιοκτησίαν του τὸ Σχολεῖο Ντέκα, πού εἶχε ἰδρυθῆ τὸ 1750 καὶ ἐσυντηρεῖτο μέ
δωρεὰ τῶν πλουσίων Ἑλληνοῦ ἐμπόρου τῆς Βενετίας Ἰωάννου Δέκα ἢ Ντέκα. Ἡ
Κυβέρνησις ἐπιχείρησε νά κρατικοποιήσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ἴδρυμα καὶ ἡ διαμάχῃ αὐτῇ εἶ-
χε ὡς ἀποτέλεσμα νά μείνῃ ὁ Δῆμος μέχρι τὸ 1835 χωρὶς δημοτικὸ σχολεῖο.

Δέν ἦσαν ὁμῶς μόνον αὐτές οἱ ἐπείγουσες ἀνάγκες τῆς πόλεως, ἐχρειάζετο ἀ-
στυνομία, ἀγρονομία, δημοτικὰ καταστήματα, ὑδραγωγεῖα, δρόμοι καὶ γέφυρες, ὑ-
πόνομοι, ἀγαθοεργὰ καταστήματα, καὶ οἱ πῶροι τοῦ δήμου ἦσαν ἐντελῶς ἀνεπαρ-
κεῖς, ἐνῶ οἱ θεσπισθέντες ὑπὸ τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Καποδῆ-
στρια δασμοὶ καὶ φόροι δέν ἀπέδιδαν τὰ ἀναγκαῖα ἔσοδα γι' αὐτὸ καὶ οἱ δῆμοι ἦσαν
ἀναγκασμένοι νά συνάπτουν δυσβάστακτα δάνεια (Παρασκευόπουλος, σελ. 45).

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ μεταφορὰ τῆς κυβερνήσεως στὴν Ἀθῆνα ἐδημιούργησε
τεράστιες ἀνάγκες σέ κτήρια γιὰ τὴν στέγασι τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ στρα-
τοῦ· καὶ ἐπειδὴ τὰ ὑπάρχοντα οἰκῆματα ἦσαν ἐντελῶς ἀνεπαρκῆ κατελαμβάνοντο
ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀθαιρέτως οἰκίαι καὶ ναοὶ μέ ἀποτέλεσμα συνεχεῖς προστρι-
βές καὶ διαμάχες μέ τοὺς πολίτες καὶ τὴν δημογεροντία.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάγκη κάποιου σχεδίου ἀνοικοδομήσεως, ἡ διάνοιξη νέων ὁδῶν
καὶ ἡ μεταστέγασι τῶν κατοίκων ἀποτελοῦσε σοβαρὸ πρόβλημα.

Πολλοὶ κάτοικοι ἐξεδιώκοντο τῶν οἰκιῶν τους γιὰ τὴν διάνοιξη τῆς ὁδοῦ Αἰό-
λου, ἐνῶ ἡ Κυβέρνησις καθυστεροῦσε τὴν συμφωνημένη ἀποζημίωσι τῶν οἰκοπέδων
καὶ κτημάτων τῶν πολιτῶν (25 λεπτά κατὰ τετραγ. πῆχυν).

Ἰδοὺ παράγραφος ἀπὸ ἔγγραφον διαμαρτυρία τῆς δημογεροντίας πρὸς τὸν Νο-
μάρχη :

«Ἡ κοινότης ἐρωτᾷ, τί θέλει γενεῖ ὁ τόσοσ κόσμος, ὅστις ἀμέσως ἤδη διὰ τὴν
μόρφωσιν τῆς πόλεως μένει ἀνέστιος καὶ κατερημωμένος : Τοῦτο δὲν εἶναι οἰκογέ-
νεια ἐνός ἀριθμοῦ· εἶναι λαός ὀλόκληρος, Κύριε Νομάρχα, ὅστις παραδίδεται ἀ-

στεγος υπό τήν διάκρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ χειμῶνος...» (Αὐτόθι σελ. 53).

Ἄλλ' ἡ κατάστασις δέν παρέμενε βέβαια ἡ ἴδια καί συνεχῶς κατεβάλλοντο προσπάθειαι γιά τήν βελτίωσή της. Ἴδου πῶς ὁ Παρακευόπουλος περιγράφει τήν τελευταία περίοδο τῆς δημογεροντίας :

«Μετά τήν ἄφιξιν τοῦ Βασιλέως αἱ ἐργασίαι διά τήν ἀνέγερσιν τῆς πόλεως ἐξηκολούθησαν μετά μεγαλειτέρας θέρμης καί αἱ Ἀθηναίηδες ἤρχισαν νά λαμβάνουν μορφήν ἀληθοῦς πόλεως. Αἱ οἰκίαι καινούργει εἰσίν ἡ μία μετά τήν ἄλλην καί ἐξετόπιζον τοὺς σοροὺς τῶν ἐρειπίων. Ἡ δημογεροντία, καταβάλλουσα τὰς αὐτάς ὡς καί πρότερον φροντίδας ὑπέρ τῶν συμφερόντων τῆς κοινότητος κατέφευγεν εἰς τήν Ἀντιβασιλείαν, ἐξαιτουμένη τήν ἀντίληψίν της εἰς τήν θεραπείαν τῶν πολλῶν ἀδικιῶν ἅς ὑφίσταντο πόλις καί κάτοικοι, ἕνεκα τῆς ἀμελείας καί ἀβερρείας τῶν διοικητικῶν καί στρατιωτικῶν ἀρχῶν. Καί αὕτη κατώρθωσε βραδύτερον νά ἐπιτύχη τὰ πλεῖστα τῶν αἰτημάτων της, τὰ ὅποια πρό παντός ἐχαρακτηρίζοντο ἀπό τό δίκαιον καί τό ὑπέρ τῆς πόλεως ἐνδιαφέρον...» (Αὐτόθι, 59).

Ἡ δημογεροντία, ἀποτελούμενη ἀπό τοὺς Γιαννακόν, Βλάχον, Μ. Βουζίκην καί Γ. Μεταξάν, ἔπαυσε νά ὑπάρχει ἀπό τήν 31 Μαρτίου 1835, μέ τήν ἀνάδειξιν τῶν αἰρετῶν ἀρχόντων. Τό ἔργο τους, λέγει ὁ Παρασκευόπουλος, τιμᾷ ἐξαιρέτως τοὺς ἄνδρες αὐτοὺς καί συνέδεσε τό ὄνομά τους μέ τήν ἀναγέννησιν τῆς πόλεως.

Πράγματι ὁ νόμος τῆς 27 Δεκεμβρίου 1833 περί Δήμων ἐπέβαλλε τήν διενέργειαν δημοτικῶν ἐκλογῶν πρός ἀνάδειξιν τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων, δηλ. τοῦ Δημάρχου, τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καί τῶν Δημαρχιακῶν Παρέδρων.

Οἱ ἐκλογές ἔλαβαν χώρα τόν Μάρτιο τοῦ 1835 καί τήν δημαρχειακὴ ἐπιτροπὴ ἀπετέλεσαν ὁ Ἀνάργυρος Πετράκης, ὁ Δ. Καλλιφρονᾶς καί ὁ Συμεών Βενιζέλος, μέ πρωτοκολλητὴν (γραμματέα) τόν Κ. Κοκκίδη.

Ὁ Πετράκης, ἄν καί ἰατρός, εἶχε διωρισθῆ ὡς πρωτοδίκης στή Χαλκίδα. Τοῦτο δέν ἦτο σπανιον φαινόμενο κατὰ τήν ἐποχὴ ἐκείνη, ὅπου οἱ μορφωμένοι ἐμετροῦντο στά δάκτυλα. Ἀλλωστε, ὅπως ἀναφέρει καί ὁ καθηγ. Β. Ρόζος (1976) κατὰ πρότασιν τοῦ Γραμματέως τῆς Δικαιοσύνης τῆ 26 Ἰουλίου 1835 καί οἱ εἰρηνοδίκαι μποροῦσαν «νά μετέρχωνται τοῦ ἱατροῦ τό ἐπάγγελμα, ἂν λάβουσι τήν εἰς τὰ περί ἱατρικῆς διατάγματα κανονισμένην ἄδειαν».

Ἀργότερα (Β.Δ. 10 Ἰαν. 1835) ὁ Πετράκης μετετέθη στήν Ἀθήνα ὡς εἰρηνοδίκης καί μέ τήν ιδιότητα αὐτὴ μετεἶχε τῆς δημαρχειακῆς ἐπιτροπῆς. Κατά τίς πρώτες αὐτέες δημοτικῆς ἐκλογῆς ὑπῆρχαν δύο κόμματα, ἕνα προσκείμενο στόν Ἀρμανσπεργ (Ἀντιβασιλέα) καί ἕνα ἀντίπαλο, τό ὅποιο καί ὑπερίσχυσε ἐπεκράτησε δέ «πολύ πείσμα καί ἀρκετός φανατισμός».

Πρώτοι σύμβουλοι ἐξελέγησαν οἱ Δ. Καλλιφρονᾶς, Ι. Μακρυγιάννης, Σ. Βενιζέλος, Π. Ἡπίτης, Χ. Τουφεξῆς, Δ. Μισαραλιώτης, Σ.Χ. Γκινάκης, Π. Σκουζές, Ν. Γέροντας, Σ. Παλαιολόγος, Σ. Πατούσας, Μ. Βουζίκης, Κ. Κοκκίδης, Ν. Λιανοστασιδᾶς, Δ. Γεννάδιος, Σ. Γαλάτης, Σ. Κυριακός καί ὁ Θ. Βρυζάκης.

Ὁ Μακρυγιάννης ἦταν ὁ γνωστός στρατηγός, ἐνῶ ὁ Πετράκης Ἡπίτης διακεκριμένος ἰατρός, σπουδάσας στήν Βιέννη, συγγραφέας ἱατρικῶν πονημάτων (ὅπως τό περί Πανώλης πού ἔφερε στήν δημοσιότητα προσφάτως ὁ καθηγ. Β. Ρόζος) καί ἀργότερα καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί μέλος τοῦ Ἱατροσυνεδρίου.

Τό ἐκλεγέν Δημ. Συμβούλιο ὑπέδειξε τρεῖς ἐκ τῶν μελῶν του μεταξύ τῶν ὁ-

ποιών, σύμφωνα με τὸ νόμο, ὁ βασιλεὺς ἐδιώριζε ἕνα ὡς Δήμαρχον. Πραγματικά ὁ βασιλεὺς ἐδιώρισε τὸν Ἀνάργυρον Πετράκη, ἐνῶ ὁ πλειοψηφίας σύμβουλος Δ. Καλλιφρονᾶς, λόγω νεαρᾶς ἡλικίας, περιωρίσθη στὴν τιμητικὴ ὀψωσδήποτε θέση τοῦ Προέδρου τοῦ Δημ. Συμβουλίου.

Ὅπως βεβαιώνει ὁ Παρασκευόπουλος τόσο ὁ Δήμαρχος ὅσον καὶ τὸ Δημ. Συμβούλιο ἄρχισαν νὰ ἐργάζονται πυρετωδῶς γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν δευτῶν προβλημάτων τοῦ Δήμου, μεταξύ τῶν ὁποίων πρώτη θέση κατεῖχε ἡ ὑγεία τῶν πολιτῶν. «Πρῶτη αὐτῶν φροντίς, γράφει, ἦτο ἡ περιουναγωγή τῶν ἀκαθαρσιῶν καὶ μεταφορά αὐτῶν, μακρὰν τῆς πόλεως, ἢ ἀποκοπὴ εἰς μέγα πέριξ τῶν Ἀθηνῶν διάστημα τοῦ δηλητηριώδους φυτοῦ ἑλώμου, τὸ ἀνοιγμα χανδακίων διὰ τὴν ἐκροή τῶν λυμναζόντων ὑδάτων εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ καθαρισμὸς τῶν ὑπαρχουσῶν ὑπονόμων, ἢ σχεδιάσις τῆς κατασκευῆς νέων τοιούτων καὶ ἡ ἐπισκευὴ τῶν ὑδραγωγείων διὰ τὴν διοχέτευση ἀφθονωτέρων καὶ καθαρωτέρων ὑδάτων» (Αὐτόθι, 68).

Καὶ ἀκριβῶς τότε, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1835, ἐξέσπασε ἐπιδημία ἡ ὁποία ἀπὸ ἄλλους ἐχαρακτηρίσθη ὡς «γαστροχολερικὴ» ἀπὸ ἄλλους ὡς «ἐλώδεις πυρετοί».

Παραθέτουμε μία πολὺ ἐνδιαφέρουσα περιγραφή τῆς ἐπιδημίας ἀπὸ ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς, πού δείχνει τὴν γενικὴν κατάστασι πού ἐπικρατοῦσε τότε γύρω ἀπὸ τὴν ἄγνωστη ἀκόμα ἐπιδημιακὴ χολέρα :

«Τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς ἐπιδημίας ἄρχισαν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου μηνός, καὶ πρῶτον παρετηρήθη ὅτι ἡ ἀσθένεια ἢ φετεινὴ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν περυσινήν.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου, ἡ ἐπιδημία ἐφθασεν εἰς τὸν ἀνωτερόν της βαθμόν... ἀλλ' ἐν ταυτῷ ἡ ἀσθένεια ἔλαβε τότε καὶ χαρακτῆρα σπουδαιότερον ἐξ αἰτίας τῶν μεταναστῶν καὶ τῆς διαρκῶς ἐπιρροῆς τῆς ἐπιδημίας.

Ἴδου ἐν βραχυλογίᾳ ὁ συνήθης δρόμος τῆς ἀσθενείας. Εἰς τὰς πρῶτας ἡμέρας ἄρχιζεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέ σημεῖα πυρετοῦ συνεχοῦς. Περὶ τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην, ἐγίνετο ὑποσυνεχῆς. Μετὰ δὲ τὴν ἐβδόμην καθαρὸς διαλείπων. Ὁ πυρετός, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἦτο ἀπλοῦς· ἀλλὰ πολλακίς ἐσυντροφεῦετο καὶ ἀπὸ φλόγωσιν ὀργάνων, ἀναλόγως μέ τὴν κράσιν καὶ μέ τὴν διάθεσιν τοῦ πάσχοντος. Τὸ κύριον δνομα τῆς ἀσθενείας αὐτῆς εἶναι Γαστρικοδιαλείπων πυρετός.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας δὲν παρετηρήθη κανένα σύμπτωμα κωλυτικότητος. Ἐὰν πολλοὶ ἠσθένησαν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν, ἢ περίπτωσις αὐτῆς πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς αἰτίας, ἐνεργούσης εἰς διάφορα καὶ ποτὲ τῆς κολητικότητος, ὡς τινὲς ἐνόμισαν.

Ἦμπορεῖ νὰ θεωρηθῆ τις ὡς βέβαιον ὅτι τὸ ἦμυσι περίπου τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν προσεβλήθησαν ἀπὸ τὴν ἐπιδημίαν.

Αἱ αἰτίαι, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποδοθῆ ἡ ἀσθένεια, ἢμποροῦν νὰ διαιρεθῶσιν, εἰς αἰτίας γενικὰς καὶ εἰς αἰτίας τοπικὰς ἢ ἰδιατέρας.

Αἱ γενικαὶ αἰτίαι εἶναι ἡ μεγάλη ὑγρασία τῆς παρελθούσης ἀνοιξέως ἢ μεγάλη ξηρασία τοῦ θέρους, ἢ ὑπὲρ τὸ σὺνηθες διάρκεια τῶν βορειῶν ἀνέμων... καὶ ἡ συχνὴ μεταβολὴ τοῦ θερμομέτρου...

Ὡς τοπικαὶ ἢ μερικαὶ αἰτίαι τῆς ἐπιδημίας πρέπει νὰ θεωροῦνται τὰ λυμναζόντα ὑδάτα, αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν ἐρειπίων, τῶν ὑπονόμων, ἢ κακὴ κατασκευὴ τῶν ὑδραγωγείων, ἢ παραμέλησις τῆς γεωργίας εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως κ.λ.π.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποθανόντων μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου ὑπερβαίνει εἰς 235, ἐξ ὧν

85 βρέφη... εκ του όλου αριθμού των αποθανόντων 103 έτελεύτησαν δι' ελλειψιν ιατρικής επίσκεψης, εν οίς τά περισσότερα βρέφη, διά τήν επικρατούσαν ανθρωποκτόνον πρόληψιν πολλών γονέων, ὅτι οἱ ἰατροὶ δέν χρησιμεύουν εἰς τὰς ἀσθενείας τῶν βρεφῶν καὶ ὅτι ἀρκοῦσι τὰ ἰατρικά τῶν γραιδίων.

Ἐκ τῶν ἀποθανόντων ὑπὸ ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν οἱ μὲν διότι δέν ἐπροσκέλευσαν ἐν καιρῷ τὸν ἰατρόν. Ἄλλοι διότι ἄλλαξαν διαφόρους ἰατρούς... καὶ τέλος ἄλλοι διότι παρά γνώμην ἰατροῦ ἔλαβον ἰατρικά ἐπιβλαβῆ...

Παρατηρήθη ὡσαύτως, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν ἀποθανόντων ἦσαν ἐκ τῶν ανθρωπῶν τῆς Β' καὶ Γ' τάξεως τῆς κοινωνίας.

Μόλις ἤρχισε νά προχωρῆ ἡ ἐπιδημία καὶ ἡ Δημαρχία, καλῶς ὡς φιλόανθρωπος πράττουσα, διήρесе τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τέσσαρας ἐνορίας καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀσθενῶν ἐκάστη εἰς ἓνα ἰατρόν. Κατὰ δυστυχίαν τινές τῶν τεισάρων τούτων ἰατρῶν δέν ἐνόησαν, φαίνεται ἀρκετά τὰ χρέη των, ἐξοδεύοντες τὸν καιρὸν των περισσότερον εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων... παρά εἰς τὰς καλύβας τῶν δυστυχῶν καὶ εἰς τὰ προσκεφάλια τῶν ἀπόρων.

Εἰς τὴν παρούσαν εὐκαιρίαν χρεωστοῦμεν νά συμβουλευσωμεν τὰς τοπικὰς Ἀρχὰς καὶ ... τὴν Δημαρχίαν μας νά δώσουν περισσότεραν προσοχὴν εἰς τὴν καθαριότητα τῆς πόλεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κυρίως κρέμεται ἡ ὑγεία τῶν κατοίκων.

»... ἄς προσθέσωμεν... ὅτι εἶναι καιρὸς νά γίνῃ φροντίς καὶ διὰ τὴν σύστασιν Νοσοκομείου. Τὰ παθήματα τοῦ ἐφετεινοῦ χρόνου, ὁ θάνατος πολλῶν ἀπόρων τὰ ἐλεεινὰ θύματα τῆς δυστυχίας, δίνουσι τὴν μεγαλυτέραν βαρύτητα εἰς τοὺς λόγους μας καὶ ἀποδεικνύουν πόσον εἶναι ἀναγκαία ἡ σύστασις τοιούτων φιλανθρωπικῶν κατιστημάτων εἰς τὴν πρωτεύουσαν ... εἶναι καιρὸς ὁ Δῆμος τῶν Ἀθηναίων νά δώσῃ εἰς τοῦτο ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν των...» («Σωτήρ, 18 Αὐγ. 1835, φύλ. 36).

Τὸ προέχον ὅμως ἐκείνη τὴν στιγμὴν δέν ἦταν ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς ἀσθενείας ὅσον ὁ περιορισμὸς τῆς ἐκτάσεώς της καὶ τὰ μέσα πρὸς ἀναστολὴν της ἔγραφε ὁ διακεκριμένος ἰατρός τῆς ἐποχῆς Διονύσιος Πύρρος ὁ Θετταλὸς γιὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ 1835 :

«Εἰς αὐτὸ τὸ ἔτος διὰ τὴν πληθὺν τῶν ἀνθρώπων, ἔπεσεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπιδημικὴ νόσος καὶ ἀπέθνησκον καθ' ἐκάστην οἱ ἀνθρωποι, οἱ εὐγενεῖς Ἀθηναῖοι ἔχοντες ἀρχαίαν ὑπόληψιν εἰς ἐμέ, ἐδιώρισαν ἐμέ ἰατρόν τῆς πολιτείας ὁμοῦ μὲ ἄλλους τρεῖς, πρὸς βοήθειαν τῶν δυστυχῶν ἀνθρώπων ἕως διακοσίας ἐπισκέψεις ἕκαμνον τὴν ἡμέραν, ἐκεῖνο τὸ ἔτος, ἡ ἐνδημία ἦτον δεινὴ, τότε ὅσοι ἰατροὶ ἦσαν γυμνασμένοι εἰς τὰς ἐνδημίας, ἢ ἐπιδημίας, αὐτοὶ ὠφέλησαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπεναντίας δέ, ὅσοι ἦσαν νεήλυδες καὶ ἀμαθεῖς ἔβλαψαν τὰ μέγιστα» (Περιήγησις ἱστορικὴ καὶ βιογραφία, Ἀθῆναι 1848, σελ. 129).

Ἐπρόκειτο, ὅπως γίνεται σήμερα δεκτό (Β. Ρόζος, 1970), γιὰ μία ἀπὸ τίς πρώτες μεγάλες ἐπιδημίες ἀσιατικῆς χολέρας, ποὺ ἐπληξάν γιὰ πρώτη φορά τὴν Εὐρώπην τὸν προηγούμενον αἰῶνα.

Σύμφωνα μὲ τίς ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς («Ἀθῆναι» τῆς 27 Ἰουλίου 1835) ἀνὰ τῶν 4000 κατοίκων προσεβλήθησαν καὶ μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου εἶχαν συμβῆ, ὅπως ἤδαμε 235 θάνατοι. Ὡς αἰτία τῆς νόσου ἐθεωρήθη, ὀρθῶς ἀπὸ μίαν ἀποψη, τὸ «μολυσμένον ὕδωρ καὶ ἡ πληθώρα τῶν ἀκαθαρσιῶν», πρᾶγμα ποὺ ἐπροκάλεσε δριμύτατη ἐπίθεση τῶν ἐφημερίδων κατὰ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς.

Πρὸς στιγμὴν ἐκινήθη τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Διοικήσεως, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε στὴ

λιθόστρωση μερικῶν ὁδῶν, ὥστε νά μή λιμνάζουν τά ἀκάθαρτα νερά καί νά ἀπομακρυνθοῦν τά σμήνη τῶν κωνῶπων, μόνιμη αἰτία ἐλονοσίας, ἀλλά τό ἐνδιαφέρον τοῦτο ἐγκαταλείφθη μόλις ἐπέρασε ἡ ἐπιδημία.

Ἄλλ' ἡ Κυβέρνηση προέβαλλε ποικίλα ἐμπόδια, κυρίως γιά λόγους πολιτικῆς ἀντιζηλίας καί διαμάχης καί στήν προσπάθεια τῆς Δημ. Ἀρχῆς νά βελτιώσῃ ἐκεῖνη τά κακῶς κείμενα. «Κατά μοιραῖαν σύμπτωσιν, γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, ὁ Δήμος τῶν Ἀθηναίων εὐθύς ἀπό τῆς συστάσεως του ἀπέκτησε ἐπικίνδυνον διά τήν πρόοδον του ἐχθρόν, τό ἐπίσημον Κράτος» (Αὐτόθι, σελ. 69).

Ἡ νοσοκομειακή περίθαλψη, μέ τήν ἔννοια τῆς ὑπευθύνου ὀργανώσεως, ἦταν ἀνύπαρκτη, κατά τήν ὥς ἄνω ἐποχή.

Οἱ ἐπιδημίες μέ τό ἐπακόλουθον τῆς ἐξεγέρσεως τῆς κοινῆς γνώμης, ὁ φόβος ἐμφανίσεως νέων ἀσθενειῶν, σέ συνδυασμό μέ τή διαρκή συγκέντρωση πληθυσμοῦ στήν πόλη, συνέτειναν ὥστε νά ληφθῇ μία ὥρα νωρίτερα ἡ ἀπόφαση γιά τήν ἴδρυση νοσοκομείου. Ἦδη ἀπό τοῦ 1825 καί ἐνῶ ἐμάχετο ἀκόμη τό ἔθνος, γίνεται σοβαρός λόγος γιά τήν ἴδρυση νοσοκομείων (Ρόζος, 1976). Ὁ νόμος ΜΘ' τῆς 5ης Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου «Περί νοσοκομείων», προέβλεπε στό ἄρθρο α' νά «συστηθῶσι τά ἀναγκαῖα νοσοκομεία διά τούς ἀσθενεῖς καί πληγωμένους». Τό σχέδιον δέ τοῦ Γάλλου Φιλέλληνοσ Βailly προέβλεπε τήν δημιουργία 4 νοσοκομείων (Ναύπλιο - Ἀθήνα - Μεσολόγγι - Κρήτη). Τό σχέδιον ὁμως τοῦτο τελικά δέν ἐπραγματοποιήθη (Ρόζος, 1976).

Ἀνεξάρτητα ὁμως ἀπό τήν ὑλοποίηση τοῦ ἀνωτέρου σχεδίου οἱ κυβερνῶντες τήν Ἑλλάδα οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν τήν ἰδέα γιά τήν ἴδρυση ἑνός μεγάλου νοσοκομείου στή νέα πρωτεύουσα. Ὁ ἐμπνευσμένος πατριώτης καί ἀγωνιστής τῆς Ἐλευθερίας ἱατρός Ἰωάννης Κωλέττης, ἀπό τά ἐνδοξώτερα τέκνα τῆς Ἠπείρου, Γραμματεὺς (Ἰπουργός) τῶν Ἐσωτερικῶν κατά τήν μεταφορά τῆς Κυβερνήσεως στήν Ἀθήνα, εἰσηγεῖται στίς 9/21 Φεβρουαρίου 1835 πρὸς τόν Ὄθωνα τήν ἴδρυση ἑνός προσωρινοῦ πολιτικοῦ νοσοκομείου στή νέα πρωτεύουσα.

Ἰδοῦ τό ἔγγραφο τοῦ Κωλέττη : (Ἀθηναϊκά, σελ. 27-28, τεῦχος 65).

«Μεγαλειότατε, γράφει ὁ Κωλέττης, ἀμέσως μετά τήν ἀφίξιν τῆς κυβερνήσεως εἰς τήν νέαν πρωτεύουσαν, ὁ ὑπογεγραμμένος ἐπαίγομαι ὅπως δώσω τήν διαταγή εἰς τόν Ἐπαρχον Ἀττικῆς νά ἰδρῦσῃ ἕνα προσωρινόν πολιτικόν νοσοκομείον.

Ἡ ἀναγκαιότης δι' ἕνα προσωρινόν νοσοκομείον εἶναι τοσοῦτω μᾶλλον μεγάλη, καθ' ὅσον ὑπάρχουν πολλοὶ ἀσθενεῖς, οἱ ὅποιοι ἐνεκα τῆς ἐλλείψεως καταλύματος, ἐκτίθενται εἰς τήν δριμύτητα τῆς ἐποχῆς, καθιστῶντας αὐτό τό μέτρον κατεπεῖγον.

Ὁ Ἐπαρχος Ἀττικῆς διά τῆς ἀναφορᾶς του τῆς 3ης Φεβρουαρίου προτείνει δι' αὐτήν τήν χρῆσιν τό τζαμί, τό ὅποιον κεῖται πλησίον τῆς ἀγορᾶς σίτου, σήμερον κατελιμμένον ἀπό στρατιώτας. Συνεπῶς τολμῶ νά παρακαλέσω τήν Μεγαλειότητά σας, ὅπως ἐγκρίνη τήν πρότασιν τοῦ Ἐπαρχοῦ καί ζητήσῃ ἐκκένωσιν τοῦ τζαμιοῦ ἀπό τούς στρατιώτας, διά νά προσφέρῃ ἕνα ἄσυλον εἰς τούς δυστυχεῖς ἐν τῇ ἀσθενείᾳ των».

Πραγματικά τό ἔγγραφο ἐκεῖνο ἐκαρποφόρησε διότι τήν 28 Μαρτ. τοῦ ἰδίου ἔτους, ἐδόθη βασιλική ἐντολή πρὸς τόν Ἐπαρχο Ἀθηνῶν διά τήν προώθησιν τῶν καταλλήλων ἐνεργειῶν καί τῶν ἀναγκαῖων προετοιμασιῶν γιά τήν ταχύτερη μεταφορά τῶν στρατιωτῶν καί λειτουργία τοῦ προτεινόμενου χώρου ὡς νοσοκομείου. Ἐν

τούτοις στο βασιλικό έγγραφο διατηρούνται όρισμένες έπιφυλάξεις ώς πρός τήν καταλληλότητα του τζαμιού, οι όποιες ανάγκασαν τόν Κωλέττη νά δικαιολογήσει τήν έκλογή μέ τό ότι έπρόκειτο γιά προσωρινή στέγαση «...μέχρι τής κατασκευής ενός άλλου μονίμου και πλέον καταλλήλου» (Φουντουλάκη, 1976).

Στήν πραγματικότητα όμως έπρόκειτο γιά πρωτοβουλία του Δημάρχου - ιατρού Πετροάκη, όπως άλλωστε και τά λοιπά έξυγιαντικά τής πόλεως μέτρα.

Ό Δημάρχος Ανάργυρος Πετράκης συνεννοείται πράγματι μέ τούς Δημοτικούς Παρέδρους και τούς Δημοτικούς Συμβούλους, παίρνει τήν έγκρισή τους και προχωρεί θαρραλέα στήν πραγματοποίησή της ιδέας τής ιδρύσεως του νοσοκομείου. Στίς 7 Ιανουαρίου 1836 απευθύνει έκκληση πρός όλους τούς "Έλληνες και ζητεί τήν συνδρομή τους γιά τήν θεμελίωση δημοτικού νοσοκομείου στήν Άθήνα. "Η έκκληση εκείνη του Δημάρχου. «...εύρεν ήχώ εις τάς καρδίας όλων των πλουσίων Έλλήνων του έσω και έξω Έλληνισμού και ταχέως ήρχισαν ν' αποστέλλωνται αι συνδρομαί κατά γενναία ποσά», σημειώνει ο Παρασκευόπουλος (Αυτόθι, 74).

"Ενας από τούς πρώτους δωρητάς ήταν ο Βασιλιάς τής Βαυαρίας Λουδοβίκος ο Α', πατέρας του Όθωνα, ο όποιος τόν Μάρτιο του 1836 προσέφερε τό σημαντικό γιά τήν έποχή εκείνη ποσό των 65000 φοινίκων, που ίσοδυναμούσε πρός 60450 δρχ. δεδομένου ότι ή αξία του φοίνικος είχε καθορισθή μέ τό Βασιλικό Διάταγμα τής 8-7-1833 σέ 93 λεπτά.

"Άλλος μεγάλος δωρητής ήταν ο έγκατεστημένος στή Βιέννη και τιμηθείς μέ τόν τίτλο του βαρώνου, Μακεδών Κων/νος Μπέλλιος, ο όποιος έδώρησε όλη τήν κτηματική περιουσία που είχε στήν Άττική, ύπολογιζόμενη σέ 50000 δρχ. γιά τόν ίδιο σκοπό. (Παρασκευόπουλος, σελ 88).

Τό Δημ. Συμβούλιο ανέκηρυξε αυτόν πολίτην των Άθηνών διά δέ τής ΙΙΘ' πράξεως, κοινοκιοιηθείσης διά του ύπ' αριθμού 2497/30 - 12 - 1836 έγγράφου του Δημάρχου, έκφράζει πρός αυτόν τήν εύγνωμοσύνην του.

Έπίσης ακολούθησε σειρά άλλων δωρητών όπως του Άλεξ. Μαυροκωρδάτου, τής Ραλλούς Μουρούζη, του Ί. Κοντογιαννάκη κ.ά. Διά τήν άνέγερση όμως του νοσοκομείου έπρεπε πρώτα νά έξευρεθί και ν' αγορασθί τό κατάλληλο γήπεδο, τό όποιον και μεγάλο έπρεπε νά είναι αλλά και κάπως απόκεντρο. Όπως πληροφορούμεθο από έγγραφο του Δρόσου Μανσόλα πρός τόν Όθωνα τής 14/26 Μαΐου 1836 είχαν προταθί πέντε τοποθεσίες :

α) Τό οικόπεδον τής Άγίας Σιών. Τουτο εύρίσκεται 150 πόδες δυτικά τής εκκλησίας τής Άγ. Σιών, όπισθεν του νομισματοκοπείου και 600 πόδες ανατολικά τής οικίας του προξένου τής Αυστρίας. Έχοντας ύπ' όψιν τήν αξίαν τής τοποθεσίας αυτής, κατά τήν γνώμην μου και κατά τήν γνώμην τής Ιατρικής έπιτροπής, τό οικόπεδον αυτό πρέπει νά προτιμηθί διότι :

α) Εύρίσκεται εντός του τμήματος τής πόλεως τό πλέον οικοδομημένον, χωρίς νά είναι έκτεθημένον εις τόν βόρειον άνεμον.

β) Τό έδαφος του οικόπεδου είναι πετρώδες. Δέν ύπάρχει τίποτε, τό όποιον νά φοβίξη διά τήν άνθυγεινότητα του, έπειδή δέν ύπάρχουν εις τό ύπέδαφος ύπολείμματα παλαιών κατασκευών, όπως π.χ. συμβαίνει σχεδόν εις όλα τά κτίρια, τά εύρισκόμενα παρά τούς πρόποδας τής Άκροπόλεως.

γ) Τό οικόπεδον τής Έκκλησίας του Άγ. Φιλίππου, παρά τήν στήλην «DE TOXSINE». Αυτό όμως εύρίσκεται εις τό τμήμα εκτός τής πόλεως, τό όλιγώτερον ύγεινόν.

III. Τό οικόπεδον τῆς Ἀγορᾶς (BAZAR), τό ὁποῖον θά ἐνεδεικνυτο, ἔνεκα τῆς ἀνυψωμένης τοποθεσίας καί διότι εὑρίσκεται πολὺ πλησίον εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως.

Παρατηρῶντας ὅτι, ἐπειδή τό πολιτικόν νοσοκομεῖον πρέπει νά διαθέτῃ μίαν κινητήν μονάδα, ἐάν αὐτό εὑρίσκετο πλησίον τῆς πόλεως, θά πρόσφερε μεγάλα πλεονεκτήματα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς.

IV. Τό οικόπεδον ὀπισθεν τῆς Ἀκροπόλεως πολὺ πλησίον εἰς τό στρατιωτικόν νοσοκομεῖον. Τά μειονεκτήματα, τὰ ὁποῖα, παρουσιάζει αὐτό τό οικόπεδον εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) Τό νοσοκομεῖον θά δέχεται τήν πρῶϊαν τήν ἀντανάκλασιν τῆς θερμότητος ἀπό τοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως καί τήν μεσημβρίαν τοὺς ἀνέμους. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι μία διακύμανση τῆς θερμοκρασίας τοῦ ἀέρος, καθισταμένη αἰσθητή εἰς αὐτήν τήν πλευράν τῆς Ἀκροπόλεως.

β) Ὑπάρχει ἤδη τό στρατιωτικόν νοσοκομεῖον. Ἡ ὕπαρξις τῶν νοσοκομείων εἰς διαφορετικά τμήματα τῆς πόλεως, θά πρόσφερε πλεονεκτήματα εἰς τοὺς ἀσθενεῖς. Θά προτιμούσαμε νά βλέπαμε δημιουργούμενα κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἦττον μεγάλα νοσοκομεῖα εἰς διαφορετικὰς συνοικίας τῆς πόλεως ὅπως π.χ. συμβαίνει εἰς τό Λονδῖνον.

γ) Ὑπάρχουν εἰς αὐτό τό μέρος πολλά ὑπολείμματα κτιρίων, τὰ ὁποῖα καθιστοῦν ἀπαραίτητα τὰ πολὺ βαθειά θεμέλια.

δ) Τό πολιτικόν νοσοκομεῖον, τό ὁποῖον θά ἔχη ἰατρικὴν κλινικὴν, ὀφείλει νά γειτνιάζει μέ τό Πανεπιστήμιον. Ἡ ἴδρυσις τοῦ τελευταίου ἔχει καθορισθῆ εἰς τό ἄλλον ἄκρον τῆς πόλεως.

ε) Νομίζομεν ἐπίσης ὅτι τό κύρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ὅσον ἀφορᾷ τήν ὑγεινήν, ἔνα κύρος, τό ὁποῖον ἔχει ὑποφέρει αἰσθητὰ ἀπό τήν ἐπιδημίαν τοῦ παρελθόντος ἔτους, θά ὑποφέρῃ ἀκόμη περισσότερο, ὅταν κάθε ξένος ἐπισκέπτης πού εἰσέρχεται καί ἐξέρχεται δέν θά ἐβλεπε τίποτε ἄλλο εἰς τήν πόλιν, παρά νοσοκομεῖα.

V. Τό οικόπεδον τοῦ πρώτου λίθου τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου, τό ὁποῖον ὁμοίως εἶναι πολὺ ἀπομεμακρυσμένον ἀπό τήν σημερινὴν πόλιν, ἐκτεθειμένον εἰς τόν βόρειον ἄνεμον καί πίπτει ἀκόμη ἐπὶ τῆς διαχωριστικῆς γραμμῆς μεταξύ Ἀκροπόλεως καί Ἀρείου Πάγου, πού διέρχεται ἀπό τήν ὁδὸν Ἀρείου Πάγου, μία πορεία ἢ ὁποῖα χαράσσει τό ὄριον τοῦ τμήματος τῆς πόλεως τό ὀλιγώτερον ὑγεινόν».

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς συζητήσεις ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ προέκρινε τήν τοποθεσίαν «Ἁγία Σιών», πού ὀφείλε τήν ὀνομασίαν της εἰς παλαιὸν φερόνυμο Ναό, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς σημερινῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας καί ἀκριβῶς ἐπὶ τὸ πεζοδρόμιον τοῦ Πανεπιστημίου, ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ Μασσαλίας.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νά τονισθῆ ὅτι τό Βασιλικόν Ἰατροσυνέδριον (ἀντίστοιχον τοῦ σημερινοῦ ΑΥΣ) εἶχεν ἀποφανθῆ ὑπὲρ τῆς ὡς ἄνω τοποθεσίας. Ἡ ληφθεῖσα κατὰ τήν συνεδρίασιν τῆς 2ας Μαΐου 1836 ἀπόφασις ἔλεγε :

«Γενομένης προτάσεως περὶ θέσεως τοῦ οἰκοδομηθησομένου Γενικοῦ Νοσοκομείου εἰς τὰς Ἀθήνας, τό Ἰατροσυνέδριον ἐπεσκέφθη τὰ ἐπί τῆς πόλεως καί αὐτοὶ ἐνέκρινε προσφυστέρως ὡς πρὸς τήν ὑγίαν καί τήν ἀπόστασιν τῆς πόλεως, τήν θέσιν ἐκείνην, ὅπου μέλλει νά οἰκοδομηθῆ τό Πανεπιστήμιον καί τὰ ἐπί αὐτοῦ. Γνωμοδοτεῖ λοιπὸν ὅτι πρέπει νά τεθεῖ τό κατὰ τὸ πλῆστον τῆς Ἀκαδη-

μίας τριακοσίας πόδας απέχον τῆς Ἁγίας Σιών πρὸς Δυσμάς καί (600) ἑξακοσίως περίπου μακράν τῆς οἰκίας τοῦ αὐστριακοῦ πρέσβευος τοῦ κυρίου Πρόγκες».

Τὴν ἀπόφασιν ὑπογράφουν οἱ Βερνάδος Ρέζερ, Ε. Τράυμπερ, Δημ. Ἄλεξ. Μαυροκοδράτος Π.Κ. Ἡπίτης κ.ἄ.

Ὁ Ὄθων ἐνέκρινε τὴν προταθεῖσα τοποθεσία διὰ τῆς ἐξῆς ἀποφάσεως :

«Ὁθων

ἐγκρίνομεν, ὅπως τὸ πολιτικὸν νοσοκομεῖον τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἀπὸ 13 - 25 τοῦ παρόντος μηνὸς πρότασιν οἰκοδομηθῆ εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς Ἁγίας Σιών, καί τεθῆ ὁ ἀκρογωνιαίος πρὸς τοῦτο λίθος εἰς τὰς 20 Μαΐου - 1 Ἰουνίου τρέχ. ἔτους».

Ἡ περιοχὴ ἦταν ἔρημη τότε καὶ ἐκρίθη κατάλληλη γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ νοσοκομείου.

Τὸ γῆπεδο ἔπρεπε νὰ εἶναι κάπως ἐκτεταμένο, διότι προέβλεπετο ἡ ἰδρυση νοσοκομείου, τὸ ὅποιον ν' ἀνταπεκρίνεται στὶς τότε ἀλλὰ καὶ στὶς μέλλοντικὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ὑπῆρχε ἕνας ἰδιοκτήτης μετὰ τόσο μεγάλο οἰκόπεδο, ἡ ἀπόκτησί του ἐγένετο ἀπὸ διαφόρους καὶ σὲ σύντομα χρονικὰ διαστήματα.

Ἔτσι μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2660/2/6/1836 πωλητήριον συμβόλαιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν Κ. Κοκκίδου, ὁ Δῆμος ἀγόρασε στὴν περιοχὴ ἐκείνη ἕκτασιν τεσσάρων περίπου στρεμμάτων ἀπὸ τὸν Παναγὴ Λαλαοῦνη καὶ τὴ γυναῖκα του Θεοδοσοῦλα Π. Λαλαοῦνη, ἀντὶ τιμήματος δραχμῶν ὀκτακοσίων. Ἔρχεται δηλ. περίπου 10 λεπτά καὶ κάτι ὀλίγον. τιμὴ λογικὴ ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κτήμα βρισκόταν μακριὰ ἀπὸ τὴν πόλιν, καθ' ἣν στιγμὴν τὰ ἐντὸς αὐτῆς εἶχαν κοστολογηθῆ 20 - 25 λεπτά ὀλίγον.

Μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2116/11/7/1836 πωλητήριον συμβόλαιον τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν Κωνστ. Πιτάρη, ἕκτασιν τριῶν στρεμμάτων ἀπὸ τὸν Παῦλον Κ. Νεγρετόντη ἀντὶ τιμήματος 825 δρχ.

Μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2185/18/7/1836 πωλητήριον συμβόλαιον τοῦ αὐτοῦ Συμβολαιογράφου, ἕκτασιν ἑνὸς στρέμματος καὶ 150 βημάτων ἀπὸ τὸν Χαρίτων Μωραΐτη ἀντὶ τιμήματος 302 δρχ., δηλ. ὀλίγον καὶ ἀκριβώτερον.

Καὶ τέλος μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 2241/22/7/1836 πωλητήριον συμβόλαιον τοῦ ἰδίου Συμβολαιογράφου, ὁ Δῆμος ἀγόρασε ἕκτασιν ἑνὸς στρέμματος ἀπὸ τὸν Νικόλαον Δημητριάδη, ἀντὶ τιμήματος 275 δρχ. Ἀριθμ. 2241.

Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὁμως ὅτι εἶναι περίεργον πῶς τὰ συμβόλαια ἐσυντάχθησαν Ἰούλιον ἐνῶ ἡ κατάθεσις τοῦ θεμελίου λίθου ἐπρογραμματίσθη γιὰ τὴν 20 Μαΐου, ὅπως γράφει ἡ Φουντουλάκη ἢ γιὰ τὰ τέλη Ἰουνίου ὅπως γράφει ὁ Παρασκευόπουλος. Παρατηρεῖται μία ἀδικαιολόγητη σπουδὴ στὴν ὁποία ἴσως ὀφείλεται καὶ ὁ ἐπιμελής ἐλεγχος τῶν τίτλων μετὰ τὴν γνωστὴν εἰς βάρος τοῦ Νοσοκομείου μελλοντικὴν συνέπειαν.

Μετὰ τὴν τελευτήν αὐτῆς πράξεως ὁλοκληρώθη ἡ ἀγορὰ τοῦ γηπέδου τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, τὸ ὅποιον συμπλήρωνε ἕκτασιν 10 περίπου στρεμμάτων καὶ ὁ Δῆμος, κύριος πλέον αὐτοῦ, ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὸ νέο ἄλμα, τὴν ἀνοικοδόμησιν δηλ. τοῦ νοσοκομείου.

Ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Δήμου ὑπογράφουν τὰ ἄνω πωλητήρια συμβόλαια ἡ ὀνομαζόμενη, τότε, «Ἐφορία τοῦ Δημοτικοῦ τῶν Ἀθηναίων Νοσοκομείου» ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς Πέτρον Ἡπίτην καὶ Νικόλαον Κωστήν, ἰατροὺς καὶ τοὺς Σπυρίδωνα Παοῦσα, Ἀνδρέαν Κομπατῆ καὶ Δημήτριον Μισαραλιώτη.

Στό έκτεταμένο αυτό γήπεδο, πού σήμερα περικλείεται από τīs όδους 'Ακαδημίας 'Ασκληπιού, Σόλωνος και Μασσαλίας, θά άνεγείρετο τό δημοτικό Νοσοκομείο.

'Εν τούτοις ή άγορά τών ως άνω γηπέδων δέν ήταν έντελώς νομότυπη. 'Αργότερα και συγκεκριμένα κατά τό έτος 1857 διά τής από 3ης Νοεμβρίου, άγωγής κατά του Νοσοκομείου κάποιος όνόματι Μαρίνος Μαρινάκης ή Μαρινόγλου τόν όποιον ό Παρασκευόπουλος κατατάσει μεταξύ τών έξεχόντων έπιστημόνων, νομικών και οικονομολόγων τής έποχής, διεκδικεί έκταση έκ του οικοπέδου, τό όποιον ύπολογίζει εις 15.624 μέτρα, ίσχυριζόμενος ότι ό Δήμος κατεπάτησε τόν ως άνω χώρον ή άγόρασε από μή πραγματικούς κατόχους και έπομένως άυθαιρέτως οικοδομήθη έπ' αυτού τό Δημ. Νοσοκομείον. 'Υπελόγιζε δέ πρόσ 5 δρχ. τόν πήχυν πλέον τόκων από του 1836 και του τόκου τών τόκων μέχρις έξοφλήσεως (Πρακτικά 'Αδελφάτου τής 13ης Φεβρ. 1891, σελ. τόμου 217). 'Απεναντίας τό Νοσοκομείον διετεινέτο ότι άγόρασε νομοτύπως τό οικόπεδον από τής 'Εργίνης Χ. Μωραΐτου συζύγου Α. Τσάκα και Γ. Χ. Μωραΐτου (προφανώς πληρονόμου του Χ. Μωραΐτου, έκ του όποιου είχε άγορασθή άγροτεμάχιον ενός στρέμματος και 150 βημάτων τά του ως άνω μνημονευόμενου πωλητηρίου συμβολαίου). 'Επομένως άν έπρεπε νά καταδικασθούν αύτοί ήσαν οί άνωτέρω κληρονόμοι του Χαρίτου Μωραΐτη.

Διεξήχθησαν πολλές δίκες επί τής ουσίας του ζητήματος και τό έφετείο 'Αθηνών διά τής ύπ' αριθμ. 1813 του 1889 άποφάσεως «ύπεχρέωσε τό Νοσοκομείον, νά πληρώση τοίς κληρονόμοις Μαρινόγλου (άντί Μαρινάκη) δρχ. 10954 παλαιά ήτοι νέα 9749, 06/00 δι' άξίαν του ήμίσεως τών καταληφθέντων 10954 τετραγ. πήχεων έντόκως πρόσ 12% από τής άγωγής (4 Νοεμβρίου 1857) μέχρι τής 25 Μαΐου 1882 και πρόσ 8% από τής 26 Μαΐου 1882 μέχρις έξοφλήσεως μετά τόκου ύπερημερίας τών όφειλουμένων τόκων». (Πρακτικά 'Αδελφάτου, αύτόθι).

Δυστυχώς δέν διασώζονται όλα τά πρακτικά του 'Αδελφάτου για νά παρακολουθήσωμε τήν πορεία τής ύποθέσεως, άλλ' από συζήτηση πού έλαβε χώρον στην συνεδρίαση τής 1ης Σεπτεμβρίου 1887 (πρακτικόν, σελ. 23 - 24) πληροφορούμεθα ότι ό Μαρινάκης έπροχώρησε, βάσει τών ως άνω άποφάσεων του 'Εφετείου, εις κατάσχεση όλων τών όμολογιών του Νοσοκομείου, οί όποιες ήσαν κατατεθειμένες στην έθνική Τράπεζα.

Τό Νοσοκομείο εύρέθη τότε εις μεγάλην οικονομικήν άνάγκη και έπρεπε νά ρευστοποιήση όμολογίες.

'Ο Μαρινάκης ή οί κληρονόμοι του όμως δέν συναινούσε νάρθθ ή κατάσχεση και ή ύπόθεση, πού είχε άνατεθ ή από τό 'Αδελφάτον στό μέλος αυτού Μ. Χατζημιχάλη, συζητείται στην ως άνω συνεδρίαση.

Τό 'Αδελφάτο «... φρονεί ότι κακώς ήγειρε τήν άξίωσιν ταύτων κατά του Νοσοκομείου ό αντίδικος Μαρινάκης, καθόσον άν αύτη είναι: άληθής, εύθύνηται ούχι τό Νοσοκομείον, άλλ' ό Δήμος διά τό άδίκημα τής καταπατήσεως του οικοπέδου και έπομένως ό Δήμος πρέπει νά αποζημιώση τόν αντίδικον... και άπαλλαγή ούτω ή περιουσία του Νοσοκομείου...» (Πρακτικόν, σελ. 24).

'Αλλ' ό Δήμος δέν είχε βεβαίως πρόθεση νά έπωμισθ ή τīs δαπάνες του Νοσοκομείου. Διά του ύπ' αριθ. 2801/1889 έγγράφου του Δημάρχου, άνεγκασθέν στην συνεδρία τής 12ης Φεβρουαρίου πρόσ τό 'Αδελφάτον, δηλώνεται εύθέως ότι «... ούδεις νόμος ύποχρεεί τό ταμείον του Δήμου νά καταβάλ η τάς έκάστοτε αναγκαίου-

σας δαπάνας, ως μέχρι τούδε διά τας εισαγομένας ενώπιον του Δικαστηρίου... διάφορους υποθέσεις του Νοσοκομείου, αφού τούτο αποτελεί ίδιου Νομικού προσώπου και έχει ίδιαν περιουσίαν...».

Τίποτος όμως δέν κατώρθωσε τό Νοσοκομείο, όπως προκύπτει και από μεταγενέστερο πρακτικό του 'Αδελφάτου (της 30ης Αυγούστου 1890), οτε συζητείται και πάλι τό θέμα των υπό κατάσχεση ομολογιών. 'Η αντιδικία και ή έκρεμότης παρετίνετο, διότι το Νοσοκομείον άσκησε άναίρεση ενώπιον του 'Αρείου Πάγου, ό όποιος όμως, διά της ύπ' αριθ. 14 όριστικής αποφάσεως της από 20 Νοεμβρίου 1890 συνεδρίας αυτού, δημοσιευθεΐσα στις 28 'Ιανουαρίου 1891, επικυρώνει τήν άπόφαση του έφετεΐου και καθιστά έτσι αυτή τελεσίδικη.

Διά της δίκης όμως αυτής τό Νοσοκομείον επέτυχε νά μειώση τίς ύπερογκες απαιτήσεις (428520 δρχ.) των αντιδίκων, που άν έγινοντο δεκτές θά έσήμαιαν πλήρη χρεωκοπία του ιδρύματος. (Πρακτικό της 13 Φεβρ. 1891).

Τό 'Αδελφάτο ευχαρίστησε τόν Δικηγόρο Εύκλειδη και ανέθεσε στον Νομικό σύμβουλο του Δήμου Ι. Μοσχονήσιο νά συντάξη τόν πίνακα όφειλών προς τούς αντιδίκους. Πράγματι, όπως προκύπτει από τό πρακτικό της 21 Μαΐου 1891, οι υποχρεώσεις του Νοσοκομείου υπολογίσθησαν εις 70439,64/00 δρχ., για τήν πληρωμή των οποίων έγινε σκέψη νά ρευστοποιηθούν οι μετοχές της έθν. τραπεζης. 'Επειδή όμως οι μετοχές απέφεραν έτήσιον έσοδο ύπερ του Νοσοκομείου έγινε δεκτή πρόταση του διευθυντου Μερκούρη νά πωληθούν δι' έκούσιου πληστηριασμου δύο οικόπεδα κυριότητος του Νοσοκομείου, ένα του 'Αγίου 'Ανδρέου πλησίον του Μητροπολιτικού ναου και δεύτερον παρά τήν συνοικία Βάθειας.

'Η βραδύτης όμως της 'Ελληνικής γραφειοκρατίας χρονολογείται από τότε.

'Η έγκρισις της ως άνω αποφάσεως του 'Αδελφάτου εκ μέρους του Δημοτ. Συμβουλίου καθυστεροΐσε «...ένεκα της από τινος διακοπής των εργασιών αυτού...» όπως σημειώνεται στο πρακτικό της 8ης Μαΐου του ίδιου έτους. Δι' αυτό τό 'Αδελφάτο «άποφαίνεται νά αίτηθ ή άπ' ευθείας υπό του κ. Νομάρχου 'Αττικής και Βοιωτίας έγκρισις, καθόσον ένδεχόμενον νά μήν έπιτευχθ ή είσέτι επί μακρόν συνεδριάσις του Δημ. Συμβουλίου...» (πρακτικόν, σελ. 229).

Διά μεταγενεστέρας όμως αποφάσεως (συνεδρία 22 Μαΐου 1891) τό 'Αδελφάτο εισηγείται νά μή πωληθ ή τό οικόπεδον του 'Αγ. 'Ανδρέου (προκειμένου όπως θά δοΐμε, νά δωρηθ ή στην Μητρόπολη 'Αθηνών), αλλά μόνο της Βάθειας και νά συμπληρωθ ή τό όφειλόμενον εις τούς κληρονόμους Μαρινάκη (ή Μαρινόγλου) ποσόν διά πωλήσεως μετοχών της 'Εθνικής Τραπεζης.

Στό φύλλο 7 της 25/3/1842 της «'Εφημερίδος της Κυβερνήσεως» και κάτω από τόν τίτλο «άγγελία» διαβάζομε τά ακόλουθα : «Διά του υπό τήν αυτήν ήμερομηνία (25 Μαρτίου και 6 'Απριλίου) έτέρου Β. Διατάγματος άπεφασίσθη και διετάχθη νά έμβη εις ένέργειαν τό έν 'Αθήναις νεόδμητον πολιτικόν Νοσοκομείον».

'Η Δημοτική 'Αρχή έθεσε τόν θεμέλιο λίθο σέ επίσημη τελετή, κατά τά τέλη 'Ιουνίου του 1836, όπως σημειώνει ό Παρασκευόπουλος και θεωρείται πιθανώτερο βάσει των ήμερομηνιών των συναφθέντων συμβολαίων άγορας των οικοπέδων. 'Εν τούτοις ή Φουντουλάκη παραθέτει έγγραφο του Πετράκη όπου καθορίζεται ή 20ή Μαΐου ως ήμέρα καταθέσεως του θεμελίου λίθου. 'Ιδού τό έγγραφο :

«Κατά τήν 20ην Μαΐου του τρέχοντος έτους ήμέραν Τετάρτην της εβδομάδος περί τας 5 ώρας μ.μ. τίθεται ό πρώτος λίθος ενός των άναφερομένων εις τό ύπ' ά-

ριθμ. 1529 πρόγραμμα της Δημαρχίας φιλανθρωπικών καταστημάτων, τουτέστι του Δημοτικού Νοσοκομείου, τό όποϊον θέλη αναγερθή κατά τήν θέσιν Ἁγίαν Σιών καλουμένην. Κρίνομε περιττόν νά εἰπωμεν ὅτι δύο τινά θέλουν ἐγχαράξει τό ἀξιολημόνευτον τῆς ἡμέρας ταύτης' τά γενέθλια τῆς Α.Μ. καί ἡ ἀνέγερσις ἑνός καταστήματος, τό όποϊον χαρακτηρίζει τά φιλάνθρωπα αἰσθήματα καί τήν πρόοδον τῆς κοινότητος ταύτης εἰς τόν ἐξευγενισμόν.

Ἐν Ἀθήναις τήν 18 Μαΐου 1836

Ο Δήμαρχος
Α. Πετράκης»

Ἐπειδή ὅμως ἡ ἀποπεράτωση τοῦ κτιρίου, τό όποϊο προεβλέπετο εὐρύχωρο καί μεγαλοπρεπές, θ' ἀπαιτοῦσε ἰκανό χρονικό διάστημα, ἡ Δημοτική Ἄρχή διά τόν μεταξύ χρόνο, ἐμίσθωσε κατάλληλα οἰκήματα γιά τήν στέγαση καί τήν νοσοκομειακή περίθαλψη 30 ἕως 40 ἀσθενῶν, ὅπου πιθανώτατα μεταφέρθησαν καί οἱ ἀρρωστοί στρατιῶτες ἀπό τό τζαμί (ἐφημ. «Σωτήρ», ἀριθμ. 83 τοῦ 1835).

Μέ περιορισμένα λοιπόν τεχνικά καί οἰκονομικά μέσα, κάτω ἀπό τήν ἀγρυπνη παρακολούθηση τῶν Δημοτικῶν ἀρχόντων καί τῶν τεχνικῶν ἐπαλλήλων τοῦ Δήμου, ἀρχισαν οἱ σχετικές ἐργασίες, οἱ όποῖες διήρκεσαν ἕξι ὀλόκληρα χρόνια, ἕως ὅτου ἀποδοθῆ τό κεντρικό κτίριο τοῦ νοσοκομείου στήν κοινή χρήση.

Ὅσον ἀφορᾶ τό θέμα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς μελέτης τοῦ Νοσοκομείου παραθέτομε ὅσα ἐνδιαφέροντα γράφει ἡ Φουντουλάκη στήν ἀναφερθεῖσα ἀνωτέρω ἐργασία της στά «Ἀθηναϊκά» (65, 1976) :

Μέχρι πρότινος ὁ ἀρχιτέκτων τῆς σημαντικῆς αὐτῆς δημιουργίας στό τότε ὄριο τῆς βορειοανατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, παρέμεινε ἀγνωστος. Σήμερα εὐρισκόμεθα στήν εὐχάριστο θέση νά ἀποκαλύψουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν γερμανό ἀρχιτέκτονα F. STAUFFERT. ὅπως φαίνεται ἀπό τό ἔγγραφο τῆς 25 Αὐγούστου, 6 Σεπτεμβρίου 1836 τοῦ Δρόσου Μανσόλα πρὸς τόν Ὅθωνα.

«... ἔχω τήν τιμὴν νά σᾶς ὑποβάλλω τό σχέδιον καί τόν προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ πολιτικοῦ νοσοκομείου, μέ τήν παρατήρησιν ὅτι τό σχέδιον ἐσχεδιάσθη ἀπό τόν ἀρχιτέκτονα τῆς πόλεως κύριον STAUFFERT καί ἐτροποποιήθη ἀπό τόν προϊστάμενον τῆς ὑπηρεσίας ἀρχιτεκτονικοῦ τμήματος κύριον SCHAUBERT. Ὁ Ὑπουργός ἀφοῦ ἐζήτησε τήν γνώμην τοῦ ἰατροσυνεδρίου τό ἐνέκρινε, σύμφωνα μέ τόν ἀρθρον 119 τοῦ δημοτικοῦ νόμου καί συνεπῶς αἱ προπαρασκευαστικαί ἐργασίαι ἔχουν ἀρχίσει. Τό περιστοίχισμα εἶναι ἤδη τελειωμένον 3.000 πᾶσσαλοι ἔχουν ἀγορασθῆ καί μερικά κατασκευαί ἤρχισαν.

Παρακαλῶ θερμά τήν Μεγαλειότητά σας νά θελήσῃ νά μοῦ δώσῃ διαταγᾶς ὅσον τό δυνατόν ταχύτερα, διά νά μήν ἀνασταλοῦν οἱ ἐργασίαι τοῦ νοσοκομείου εἰς μίαν ἐποχὴν, κατά τήν ὁποῖαν τά ὑλικά καί ἡ ἐργασία προχωροῦν καλῶς...»

Τό ὅτι τό σχέδιο τοῦ πολιτικοῦ νοσοκομείου ἐσχεδιάσθη ἀπό τόν F. STAUFFERT, φαίνεται καί ἀπό τό γράμμα του πρὸς τόν κόμητα ARMANSBERG, ὅπου οὐ ἐκθέτει ὠρισμένες διαφωνίες του μέ τή διαχειριστική ἐπιτροπή.

«... Ἐξοχώτατε, ἔχω διευκρινίσει τόν τύπο τοῦ κτιρίου τοῦ πολιτικοῦ νοσοκομείου, τό όποϊον ἔχει ἀρχίσει ἤδη νά κτίζεται. Ἡ ἐπιτροπή ἡ ἐπιφορτισμένη μέ τήν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ νοσοκομείου ἔχει παραγνώρῃσει παντελῶς, νομίζω, τήν θέσιν της καί ἐπεμβαίνει εἰς τήν σφαῖραν μου ὡς ἀρχιτέκτονα κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἕνας φιλόδοξος καί εὐσυνείδητος ἀνδρας δέν μπορεῖ νά παραβλέψῃ».

Διευκρινίζει δέ ἐν συνεχείᾳ στό γράμμα του, ὅτι ἡ ἐπιτροπή προέβαινε ἀπό μόνη της σέ προμήθειες ὑλικῶν, διώριζε ἐπόπτες μέ τόν ὄρον ὅτι αὐτοί δέν θά εὐρίσκονταν ὑπό τίς διαταγές του καί ὅτι μελλοντικά θά ἀναλάμβαινε ἡ ἴδια ὄλες τίς οἰκοδομικές ἐργασίες.

«...Ἡ διεξαγωγή αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος, Ἐξοχώτατε, εἶναι γιά μένα μεγάλης σπουδαιότητος καί ὄλη μου ἡ τιμή καί μελλοντική ὑπαρξίς καθώς καί ἡ κρίσις τῆς ἰκανότητος μου ἐξαρτᾶται τόσον πολύ ἀπ' αὐτό, ὥστε θά πρέπει πραγματικά νά εὐχηθῶ ὅτι, ἐάν τῷ κτίριον δέν μπορεῖ νά συνεχίση κανονικά τήν πορείαν του, νά ἀποδεσμευθῶ ἐντελῶς ἀπ' αὐτό».

Ἡδὴ ὁ STAUFFERT εἶχε ἀπευθυνθῆ στήν Δημαρχία γιά τά παραπάνω παράπονά του, ἀλλά εἶχε λάβει τήν ἀπάντηση ὅτι αὐτή δέν εἶχε κανένα ἐγκεκριμένο σχέδιο τοῦ νοσοκομείου. Καί στό γράμμα του πρὸς τόν ARMANSBERG συνεχίζει :

«...Εἶμαι μέ ὄλην τήν σημασίαν τῆς λέξεως ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ νοσοκομείου, τὸ δέ σχέδιόν του εἶναι ἐγκεκριμένον. Ὑπολογίζω λοιπόν ὅτι ἡ τελική ἐπιβλεψίς τοῦ κτιρίου θά διεξάγεται ἀπό ἐμέ, χωρίς ἀντίρρησην, σύμφωνα μέ τὰς προδιαγραφάς τοῦ ἐγκεκριμένου σχεδίου καί σύμφωνα μέ τόν προϋπολογισμόν καί ὄχι ἀπό μή εἰδικούς».

Τὸ νοσοκομεῖο ἀρχικά κτίσθηκε σάν ἡμιώροφο καί μόνο τὸ κεντρικὸ μέρος τοῦ κτιρίου. Ἀργότερα τὸ 1856, σέ νέα φάση οἰκοδομήσεως, κτίσθηκαν οἱ δυὸ ἐκατέρωθεν πτέρυγές του.

Τὸ νοσοκομεῖο ἐπεκράτησε νά ὀνομάζεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ «Πολιτικὸ» γιά νά διαχωρίζεται ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ, πού εἶχε, ὡς γνωστόν, ἀνεγερθῆ κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη, στίς ὑπώρειες τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τοῦ Ἱεροῦ βράχου, ἐναντι τοῦ ἀρχαίου Ἀσκληπιείου, ὅπου σήμερα τὸ Σύνταγμα Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη.

Μετά λοιπόν τὴν δημοσίευση τοῦ διατάγματος αὐτοῦ, ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ ἐφρόντισε ἀμέσως γιά τὴ μεταφορά τῶν ἀσθενῶν ἀπὸ τὰ μισθωμένα ἀκατάλληλα οἰκήματα, στίς αἰθουσες τοῦ νέου κτιρίου.

Ἡ λειτουργία του ὄμως, ἐπέβαλλε στὸν Δῆμο ὄρισμένες ὑποχρεώσεις, διοικητικῆς φύσεως, ἀλλὰ καί οἰκονομικῆς σημασίας καί ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ, συμμορφουμένη πρὸς τὴν Νομοθεσίαν ἀλλὰ καί πρὸς τίς ἀμεσες καί ἐπιτακτικές ἀναγκές ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ νοσοκομείου, χωρίς ἀναβολὴ εὐθυγραμμίσθη πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Πρῶτα ἐφρόντισε γιά τὴ διοίκηση καί ἐποπτεία τοῦ νέου νοσοκομείου, σύμφωνα μέ τὴν νομοθεσίαν. Τὸ ἄρθρο 1 τοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1836 «Περὶ διοικήσεως τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων», προέβλεπε :

«Τὰ Ἀγαθοεργὰ Καταστήματα, καθὼς Νοσοκομεῖα, Ὁρφανοτροφεῖα, Νοθοτροφεῖα, κ.λ.π. θέλουν διοικεῖσθε εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ ἀδελφάτα, συγκείμενα ἀπὸ τὸν Δῆμαρχο τοῦ Δήμου, στήν περιφέρειαν τοῦ ὁποίου αὐτὰ εὐρίσκονται καί ἀπὸ δύο ἢ τέσσερις δημότες». Συμμορφούμενον πρὸς τὴν διάταξη αὐτή, τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο προέβη, ὅπως θά ἰδοῦμε (11 Ἀπριλίου 1842), στὸν διορισμὸ τοῦ πρώτου Ἀδελφοῦ τοῦ Νοσοκομείου.

Μετά ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ ἐμελέτησε τὸ πρόβλημα τῆς δαπάνης ἀποπερατώσεως καί λειτουργίας τοῦ νέου Νοσοκομείου. Ἐπρεπε τὸ Νοσοκομεῖο νά ἐνισχυθῆ καί νά ἐξασφαλίσαι ὄρισμένους σταθεροὺς πόρους.

Ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ ἐψήφισε ὄρισμένο κονδύλι γιά νά καλύψει τὰ ἐξοδα τῆς λειτουργίας του, τὸ ὁποῖο ἐξοφλοῦσε τακτικά.

Χαρακτηριστικό δείγμα της σημασίας που απέδιδε ο Δήμος στην εύρυθμη λειτουργία του νοσοκομείου του είναι το γεγονός, όπως θα δούμε, ότι κατά το έτος 1840 με τόσο αντίξοες συνθήκες και ενώ ο προϋπολογισμός του Δήμου ανερχόταν σε 153000 δρχ. περίπου, δεν εδίστασε να διαθέσει σχεδόν 10000 δρχ. για τις ανάγκες του ιδρύματος. Βέβαια το ποσόν αυτό είναι πολύ μεγαλύτερον από εκείνο των πρώτων ετών.

Κατ' αντίθεση οι εκάστοτε Κυβερνήσεις, αν και έδιναν πολλές υποσχέσεις προς τον Δήμο περί ενίσχυσεως του Δημ. Νοσοκομείου ουδέποτε έχορήγησαν οικονομική ενίσχυση αξίαν λόγου. Έγραφε ο Βρεττός τό 1860 :

«Τό Δημοτικόν Νοσοκομείον συντηρείται δαπάνη του Δήμου, οι πόροι του αυξάνουσι καθ' εκάστην πτέρυξ νέα προσετέθη πρό μικρού. Περιέχει δέ σήμερον εκατόν είκοσι κλίνας». (Αί 'Αθήναι του 1860, 'Αθηναϊκά, 42, 1969, 44).

Τό Δημοτικό Νοσοκομείο επί πολλές δεκαετηρίδες απέτέλεσε τό μοναδικό νοσοκομείο της πρωτεύουσας, με εξαίρεση τό στρατιωτικό, τό όποίο ένοσήλευε μόνο στρατιωτικούς και τό όποιον, κατά μαρτυρία πάλι του Βρεττού, ήταν άρτια οργανωμένο :

«Τό Στρατιωτικόν Νοσοκομείον είναι κατά πάντα έντελές' συντηρούμενον υπό του Κράτους, παρέχει εις τόν νοσοῦντα στρατιώτην όλων των ένθων, όλα τά βοηθήματα της έπιστήμης και όλας τάς δυνατάς περιποιήσεις. Πυρποληθέν τό κατάστημα κατά τό 1852 άνοικοδομήθη επί του αυτού σχεδίου. Κείται δέ άφ' ου άλλοτε εκειτό τό 'Ωδεϊόν. Εις τά υπόγειά του υπάρχει ώραϊον Μωσαϊκό» (αυτόθι).

Ο Μαρκεζίνης (1966) παραθέτει στατιστικό πίνακα άγαθοεργών καταστημάτων εκ του έργου του Α. Μανσόλα «La Grèce á l' exposition universelle de Paris en 1878» (του όποιου περίληψη έδημοσιεύθη και στον Β' τόμο του περιοδικού «Παρνασσός», 1878), ό όποιος έξεδόθη με τήν εύκαιρία της Παγκοσμίου Έκθέσεως των Παρισίων όπου ή Έλλάς συμμετείχε διά περιπτέρου. Έκ του πίνακος αυτού φαίνεται ότι από τά 12 συνολικά νοσοκομεία της Έλλάδος στην 'Αθήνα υπήρχε ένα, εκτός του 'Οφθαλμιατρείου. Δέν διευκρινίζεται όμως αν έπρόκειτο για τό Δημοτικό ή για τόν Εύαγγελισμό χωρίς να υπολογίζεται ή 'Αστυκλινική (ίσως επειδή άνήκε στο Πανεπιστήμιο).

Οι έλλείψεις του ήσαν πάντοτε μεγάλες και εις έπιστημονικό καθώς και εις βοηθητικό προσωπικό ως και εις έπιστημονικά μέσα, παρά ταυτα όμως και μόνη ή ύπαρξις και λειτουργία του στην 'Αθήνα, έσυμβόλιζε τήν έλπίδα για τούς άσθενείς.

Ο πρώτος έμπνευστής της ίδρύσεως του νοσοκομείου, ό ίατρος 'Ανάργυρος Πετράκης, παρά τίς φιλότιμες προσπάθειες αυτού και του Δημ. Συμβουλίου υπέρ της πόλεως, τελικώς επαύθη κατά τρόπο βάνουσο υπό του Βαυαρου 'Αρχιγραμματέως Αρμανσπεργκ. Η διάμάχη άρχισε τό 1836 εξ αίτίας του έλλειματικού προϋπολογισμού του Δήμου, τήν έχορήγηση του όποιου άπαιτούσε ό Πετράκης, έκορυφώθη δέ με τήν άπουσία του 'Οθωνος στο έξωτερικό, προκειμένου να νυμφευθη, δε ό 'Αρχιγραμματεύς διοικούσε δικτατορικώς επιβάλλοντας νέους φόρους και έξουθενώντας τό φρόνημα του λαού.

Η δημοτική άρχή, συμεριζόμενη τήν λαϊκή άγανάκτηση, επέκρινε τήν 'Αντιβασιλεία, όταν δέ επέστρεψε περί τον Νοέμβριον του 1836 τό βασιλικό ζεύγος, ήρνεϊτο να εκδώσει χαιρετιστήριον ψήφισμα. Τελικά τήν 5ην 'Ιανουαρίου 1837, συνήλθε το Δ. Συμβούλιο υπό τήν προεδρεία του Συνταγματάρχου Μακρυγιάννη και εις

τήν ψηφισθεῖσα ἀναφορά δέν ἀρκεῖται μόνο εἰς χαιρετισμό τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους, ἀλλά διαμαρτύρεται καί διά τούς ὑποβληθέντας βαρεῖς φόρους, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἀπαιτοῦσε καί τήν ἐφαρμογή θεμελιωδῶν νόμων καί τήν παροχή Συντάγματος. Ἰδοῦ μερικά σημεῖα τοῦ ψηφίσματος :

«Βασιλεῦ ! Οἱ συγκροτοῦντες τό Δημ. Συμβούλιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐκφράζοντες τήν εἰλικρινή χαρά των διά τήν ἐπάνοδο Σου εἰς τήν πατρίδα... δέν δύναται εἰς ταύτην τήν εὐκαιρίαν νά κρύψωσι τῆς ψυχῆς των τίς θλίψεις καί ἀνίας οἱ διέποντες τά πράγματα τῆς Ἑλλάδος ξένοι κατεβάρυνον τόν λαόν Σου μέ ὑπέρογκους φόρους καί μέ ἀκατάλληλα εἰς τόν χαρακτήρα καί εἰς τήν εὐφυΐαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διοικητικά μέτρα...

Ἐπιπλέον ὁ Δῆμος Ἀθηναίων, Βασιλεῦ ! ἐλπίζει, ὅτι εἰς τό ἐξῆς Σύμβουλοι Ἕλληνες θέλουν περικυκλῶναι τόν θρόνον Σου καί ὅτι οἱ ξένοι ἀπομακρυνθῆ διά παντός».

Συνεχίζοντες οἱ Δημ. Σύμβουλοι ὑπενθυμίζουν στόν Ὅθωνα ὅτι ὁ Πατέρας του «ὑπεσχέθη τήν συγκρότησιν Ἑθν. Συνελεύσεως, σκοπόν ἐχούσης τήν δημιουργίαν τοῦ Συντάγματος». Καί διατυπώνουν τήν εὐχή καί ἐλπίδα ὅτι «τούτους τοὺς Θεμελιώδεις Νόμους ἐλπίζομεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν Σου νά ἴδωμεν... πάλιν συστημένου, τελειοποιημένου καί ἀξίους καί ἡμῶν... καί Σοῦ...».

Ὁ Ἄρμυρσπεργκ ἐξαγριώθηκε καί ἐπροχώρησε στήν ἀψυχολόγητη καί ἐκδικητική πράξη τῆς παύσεως τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἀρχικά καί τοῦ ἰδίου τοῦ Δημάρχου κατόπιν. Τό Διάταγμα τῆς διαλύσεως τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἐδημοσιεύθη τήν 15 Ἰανουαρίου 1837. Ἐν τούτοις βασικώτερος λόγος, κατά τόν Παρασκευόπουλο, τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς Δημ. Ἀρχῆς ἦταν ὅτι ὁ Ἀρχιγραμματεὺς δέν ἤθελε νά διεξαχθοῦν οἱ προσεχεῖς Δημ. Ἐκλογαί μέ Δημ. Συμβούλιο καί Δήμαρχον μὴ ὑπακούοντα στίς ἀνωθεν ἐπιταγές.

Οἱ νέες ἐκλογές ἐγιναν στίς ἀρχές Μαρτίου κατῶ ἀπό συνθήκης ἰσχυρῶν κομματικῶν ἀντεγκλήσεων, δξύτητος παθῶν καί σοβαρῶν ἐκλογικῶν σκανδάλων.

Ἐν τούτοις ὁ Βασιλεὺς ἐπεκύρωσε τό ἀποτέλεσμα αὐτῶν πού ἔφεραν ὡς συμβούλους τοὺς Ἰ. Μακρυγιάννη, Ἰ. Βλάχον, Μ. Καλλιφρονᾶν, Σ. Πατούσαν, Β. Μετρούδ, Σ. Κυριακόν, Στ. Βλάχον, Στυλ. Τσίγκρη, Π. Ἡπίτην, Ἐπ. Σκινάκη, Σ. Βενιζέλον, Δημ. Χαϊμαντᾶν, Ἀν. Βλάχον καί Ν. Βενιζέλον.

Δῆμαρχος διωρίσθη ὁ Δημ. Καλλιφρονᾶς. Ἡ ἔφημερίς «Ἀθηναῖα» ἔγραφε γι' αὐτόν ὅτι «... διωρίσθη μέ κοινήν εὐχαρίστησιν τόσον τῶν πολιτῶν καθὼς καί τῶν νέων κατοίκων... τά δημοτικά πράγματα τῶν Ἀθηνῶν εὐρίσκονται εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Δέν ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ κ. Καλλιφρονᾶς προικισμένος μέ νοῦν καί ἔχων ἀρκετάς γνώσεις θέλει σπεύσει νά δώσῃ τήν ἀνήκουσαν τάξιν καί διεύθυνσιν εἰς τά πράγματα τῆς πατρίδος των» (Φύλλον 12 Ἰουνίου 1837).

Πρώτῃ μέριμνα τοῦ νέου Δημάρχου ἦταν νά περιορίσει τίς δαπάνες, διότι τά οἰκονομικά τοῦ Δήμου ἦσαν στήν ἴδια κακή κατάστασι. Ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1837 ἀνῆλθε εἰς 120000 δρχ. ἐνῶ καμμιά νέα σοβαρή ἐνίσχυσι δέν προσετέθη. Ἐχρησιάσθη μία νέα ρύθμισι τῶν χρεῶν (πεμπτωμῶρια), ἡ ὁποία ἀπέβη εἰς ἀποκλιση τῶν Δήμων ἐπὶ πολλῆς δεκαετίας. Συνεπεία τῶν οἰκονομικῶν αὐτῶν ἐπιπέδων περιορισμοί στή μισθοδοσίαν τῶν ἀστυνομικῶν ὑπαλλήλων, καθὼς καί τῶν ἄλλων ὑπαλλήλων. Ἡ πρός τό Δημ. Νοσοκομεῖο ἐτήσια χορηγία ἀπὸ 1500 δρχ. πού προέβλεπε ὁ προϋπολογισμὸς ἐπεπεριορίσθη σέ 700 ἐπίσης καί τό κονδύλιον τῆς καθαριότητος μέ ἀποτέλεσμα ἐπιβάρυνά παράπονα τῶν πολιτῶν (Παρασκευόπουλος, 107).

Κατά τόν ἀπολογισμό τοῦ ἔτους τούτου στό κεφάλαιο Ὑγεία, διατήρησις, τῶν, τὰ οἰκονομικά ἐβελτιώθησαν κάπως καί ἐγιναν μερικά ἔργα, ὅπως λιθοστρώσεις ὁδῶν ὑπόνομοι, ἰδρύθησαν σφαγεῖα, ἔγινε νεκροταφεῖο, ἐβελτιώθη ὁ φωτισμός καί ἡ δένδροφύτευση τῆς πόλεως καί συνεστήθη ὄρφανοτροφεῖον. (Τό πρῶτον ἐκθετο βρέφος εἰσήχθη στίς 17 Ἰανουαρίου 1838).

Τέλος «διεγράφησαν τὰ σχέδια, προϋπελογίσθησαν αἱ δαπάναι καί ἐγένοντο αἱ προπαρασκευαστικά ἐργασίαι διά τήν ἀνέγερσιν τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου...» ὅπως σημειώνει ὁ Παρασκευόπουλος (Αὐτόθι, σελ. 111).

Κατά τόν ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους τούτου στό κεφάλαιο Ὑγεία, διατήρησις, Δημ. Νοσοκομείου, μισθός ἀστυϊατροῦ, κοιμητήριον ἀναγράφεται πίστωσις 20960, ἡ ὁποία καί ἐκαλήφθη σχεδόν ἐξ ὀλοκλήρου.

Κατά τό ἔτος αὐτό ἔλαβαν χώραν ὠρισμένα σημαντικά γεγονότα, ὅπως ὁ πρῶτος γενικός ἐμβολιασμός (δαμαλισμός) τῶν παιδιῶν ὑπό τοῦ δημοσίου ἐμβολιαστοῦ, ἡ πρώτη γενική ἀπογραφή καί ἡ σύνταξη μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἱατροστατιστικῶν πινάκων.

Ἀπό τοὺς πίνακες αὐτούς προκύπτει ὅτι κατά τό 1838 συνέβησαν στήν Ἀθήνα 723 γεννήσεις (383 ἄρρεν. καί 340 θήλεις), 148 γάμοι καί 496 θανάτοι (272 ἄρρεν καί 224 θήλεις). Οἱ περισσότερες γεννήσεις ἐγιναν τόν Ἰούλιο (74) καί τόν Ὀκτώβριο (79), οἱ περισσότεροι γάμοι τόν Ἰανουάριο (35) καί θάνατοι τόν Ἰούνιο (74) καί Ἰούλιο (70).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΘΑΝΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΗΛΙΚΙΕΣ

Ὅμαδες ἡλικιῶν	ἀριθμός θανάτων
μέχρι 2 ἐτῶν	291
2 - 12	66
12 - 30	58
30 - 90	81

Παρατηροῦμε τό τρομακτικό ποσοστό τῆς βρεφικῆς θνησιμότητος. Χαρακτηριστικό εἶναι ἐπίσης, ὅπως ἔγραφε ὁ «Ἑλληνικός Ταχυδρόμος» τῆς 12 Ἰανουαρίου 1839 (φύλλ. 3), ὅτι ἐκ τῶν ἀποβιωσάντων μόνον 181 εἶχαν ὑποβληθῆ σέ ἰατρική ἐξέταση. Ἀπό τοὺς ἴδιους ἱατροστατιστικούς πίνακες πού δημοσιεύει ἡ ἴδια ἐφημερίδα προκύπτει ὅτι ἐπιπολάζουσες ἀσθένειες ἦσαν κατά μέν τόν χειμῶνα πλευριτίδες, πνευμονίες, ρευματισμοί, καταρροές καί φλογιστικοί πυρετοί, κατά δέ τό θέρος διαλείποντες πυρετοί, διάρροειες (ιδίως στά μικρά παιδιά) καί δυσεντερίες.

Οἱ ἰατροὶ τῆς ἐποχῆς ἀπέδιδαν τίς ἀσθένειες αὐτές στή λεπτότητα τοῦ ἀέρος, τίς αἰφνίδιες μεταβολές τῆς ἀτμόσφαιρας καί ἀκόμη στήν τοποθεσία τῆς πόλεως πρὸς βερρᾶν.

Τά πόσιμα ὕδατα ἦσαν πηγαῖα, καλῆς ποιότητος, ὑπῆρχαν δέ καί πολλά πηγάδια, τὰ περισσότερα ὅμως μέ ἀκατάλληλο νερό. Τό Δημοτικό Νοσοκομεῖο εἶχε πολλές ἐλλείψεις καί ἦταν κακῶς διηρημένον.

Ἡ καθαριότης του ἦταν μετρία καὶ ἔστεραιτο τῶν ἀναγκαίων ἐπίπλων.

Τὸ ἰχθυοπωλεῖο καὶ κρεοπωλεῖο ἔκειντο εἰς τὴν ἀγορά καὶ μολονότι καθαρά ἔπρεπε νὰ μεταφερθοῦν εἰς ἄλλην ἀκραίαν θέση γιατί ὀπωσδήποτε ἀναδίδουν ἀποφορὰν. Τὸ νεκροταφεῖο εὐρίσκετο, ὀρθῶς, ἔξω τῆς πόλης πρὸς τὴν μεσημβρία, ἐνῶ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ἔμοιαζε μὲ ὑπόγεια φυλακὴ ! Τὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς ἦσαν κυρίως σιτάρι, κριθάρι, ὄσπρια, λάδι, κρασία, ριζάρι καὶ κάρναβις.

Οἱ ἱατροστατιστικοὶ αὐτοὶ πίνακες εἶχαν συνταχθῆ, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἀπὸ τὸν ἱατρὸ Καλογερόπουλο.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως ἦταν 16538 κάτοικοι καὶ ἐπὶ πλέον 1000 στρατιῶτες, 1000 περίπου ξένοι καὶ ἄνω τῶν 1500 ὑπηρετῶν δούλων. Σύνολον περίπου 20000. (Παρασκευόπουλος, αὐτόθι, σελ. 117).

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ παρὰ τὶς ἐσωτερικὰς ξριδες μεταξύ Δημάρχου καὶ Δημ. Συμβουλίου καὶ τὴν ἄγρια ἀντιπολίτευση, ὁ Καλλιφρονᾶς ἐξακολούθησε νὰ μεριμνᾷ γιὰ τὴν πόλη μὲ κύριους στόχους τὴν ὑδρευση, τὴν ἀποχέτευση, τὴν καθαριότητα, τοὺς δρόμους (φωτισμὸς) καὶ τὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα.

Τὰ ἔσοδα τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἀνῆλθαν εἰς 122 χιλιάδες δρχ. περίπου, ἐντελῶς ἀνεπαρκῆ γιὰ τὶς μεγάλας ἀνάγκες τοῦ Δήμου. Παρὰ ταῦτα ὁ Δήμος ἔσπευσε νὰ προσφέρει ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του 3000 δρχ. ὡς συνδρομὴ ὑπὲρ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ ὁποίου ὁ θεμέλιος λίθος ἐτέθη πανηγυρικῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὴν 2α Ἰουλίου 1839.

Τὸ κονδύλιο τῆς Ὑγείας εἶναι μειωμένο σὲ σχέση μὲ τὸ προηγούμενον ἔτος, παρ' ὅλον ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς ἦταν μεγαλύτερος.

Κατὰ τὸ 1840 ὁ Δήμος εὐρέθη ἐκ νέου σὲ ἀναταραχὴ καὶ πάλι λόγῳ ἐπεμβάσεως τῆς Διοικήσεως.

Κυριώτερη αἰτία ἦταν ἡ ἀναβολὴ τῶν δημαιορειῶν, ἐπειδὴ ἡ Κυβέρνηση ἐσκόπευε νὰ ἐνσωματώσῃ στὸν Δήμο Ἀθηναίων καὶ τὶς γύρω μικρὰς κοινότητες, στίς ὁποῖες δὲν ἔθεωροῦσε βιώσιμας. Ἀνέβαλε λοιπὸν τὶς δημοτικὰς ἐκλογὰς ἐπὶ ἐξάμηνον, ἦτοι μέχρι τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1840, χωρὶς νὰ ἀλλάξῃ τὸ Δημ. Συμβούλιον.

Περίεργες ὁμως καὶ ἐνῶ γενικὴ ὑπῆρχε ἀναταραχὴ λόγῳ τῆς κυβερνητικῆς αὐτῆς ἀποφάσεως ὁ Διοικητὴς Ἀττικῆς (Γ. Λεβέντης) ἔπαυσε ἀναιτίως τὸν Δήμαρχο ἐπὶ δίμηνον (βλ. «Ἀθηναῖ» τῆς 6ης Ἰουλίου 1840, ἀρ. φύλ. 730).

Ὁ Δήμαρχος ὑφίστατο ὀξεῖαν καὶ ἐμπαθῆ ἀντιπολίτευση, τὴν ὁποία ὁμως ἀντέκρουσε ἐπιτυχῶς μὲ ἐπιστολὴν του στὴν ἐφημερίδα «Ἀθηναῖ» (Φύλλου 31 Αὐγούστου 1840, ἀρ. 746), ἐξηκολούθησε δὲ παρ' ὅλα ταῦτα νὰ φροντίζῃ καὶ μεριμνᾷ γιὰ τὰ προβλήματα τῆς πόλεως. Ἔτσι ἐβελτιώθη ἡ κατάστασις τῶν ὁδῶν, κατασκευάσθησαν νέοι ὑπόνομοι, ἀνηγέρθη τὸ κτίριον τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ αὐξήθη ἡ παροχὴ ὕδατος. Τέλος αὐξήθησαν σημαντικὰ τὰ ἔσοδα λόγῳ εἰσπράξεως τῶν ὀφειλομένων ἀπὸ προηγούμενα ἔτη.

Παρατηροῦμε γιὰ πρώτη φορά ὅτι τὸ πρὸς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖον κονδύλιον ἀνέρχεται σχεδὸν στίς 10000 δρχ.

Τελικῶς οἱ δημαιορεισίαι ἐγέναν ἀρχὰς Μαΐου τοῦ 1841, ὅχι καὶ μὲ τόσο ἀξιεπαίτη τάξην, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς («Αἰών», 26 Μαΐου 1841 καὶ «Ἀθηναῖ» 7 Μαΐου 1841).

Ὑπῆρχαν δύο ἀντίπαλας παρατάξεις, τοῦ Καλλιφρονᾶ καὶ τοῦ Ι. Βλάχου. ἐπεκράτησε ἡ πρώτη μὲ 12 συμβούλους, ἐνῶ ὁ Βλάχος ἔβγαλε μόνον 6. Ἀπὸ τοὺς ἐτερόχθονες δὲν ἐξελέγη κανεὶς, παρ' ὅλον ὅτι ἡ ἐφημερίς «Ἀθηναῖ», ἀντιπολιτευόμενη

τόν Καλλιφρονά, είχε ρίξει τό σύνθημα τῆς ἀρθρώας ὑπερψηφίσεως τοῦ πρώην Δημάρχου Χαλκίδος Ἐπ. Καλογεροπούλου, ὁ ὁποῖος ἐξετιμᾶτο ἰδιαιτέρως.

Ἐξελέγη μόνον ὁ Ν. Δρόσος ὡς ἀναπληρωματικός. Ἔτσι ἐκδικήθηκαν οἱ Ἀθηναῖοι. Τό νέο Δημ. Συμβούλιον ἀπετελέσθη ἀπό τούς Δ. Μισαραλιώτη, Γ. Μακρυγιάννην, Γ. Βλάχον, Μ. Καλλιφρονᾶν, Στ. Βλέχον, Γ. Σκουζέν, Ν. Λιανοσταφίδαν, Σ. Κυριακόν, Κ. Βρυζάκην, Γ. Μπούκραν, Χρ. Δεμερτζήν, Π. Χωματιανόν, Ν. Βενιζέλον, Β. Μερτρούδ, Γ. Τυρναβίτην, Χρ. Τουφεζήν, Σ. Γαλάτην καί Γ. Βεκούσην.

Τό Δημ. Συμβούλιο ὑπέδειξε ὡς ὑποψηφίους Δημάρχους, σύμφωνα μέ τό νόμο τρεῖς : Δ. Καλλιφρονά, Ἄν. Πετράκη καί Γ. Ζαχαρίτσα. Ὁ Βασιλεὺς διώρισε τόν Πετράκη (16 Αὐγ. 1841), δικαιώνοντας ἔτσι αὐτόν καί γιά τήν παύση του τό 1837. Πρόεδρος τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἐξελέγη ὁ Δ. Μισαραλιώτης. («Αἰών» τῆς 20ης Αὐγ. 1841).

Ἡ ἐκλογή τοῦ Πετράκη ἱκανοποίησε τούς πάντες. Ἡ νέα Δημ. Ἀρχή ἐπελήφθη ἀμέσως τῶν σπουδαίων ζητημάτων τῆς πόλεως, ὅπως τῆς καθαριότητος, τῆς δημοσίας ἀσφαλείας (κακοποιοί κ.λ.π.), τῆς ἐπεκτάσεως τῆς πόλεως αὐθαίρετως (ἐκπόνησις σχεδίου καί ρητή ἀπαγόρευση παραβιάσεως του), τῆς ὑδρεύσεως τοῦ νεκροταφείου κ.λ.π.

Ἰδιαίτερη σημασία ἐδόθη στό πρόβλημα τῆς ὑγείας καθόσον διεπιστώθη ὅτι κατά τό 1841 ἐκ τῶν 530 ἀποβιωσάντων μόνον 130 ἔτυχαν ἰατρικῆς περιθάλψεως. Ἀπεφασίσθη λοιπόν ὁ διορισμός δύο δημοτικῶν ἰατρῶν πρὸς ἐπίσκεψη τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν.

Διετάχθη ἐπίσης ἡ ἐκρίζωση τοῦ «θανατηφόρου φυτοῦ φλώμον» ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν ἐπιτροπῆς. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἔληξε καί τό περίφημο θέμα τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ μέ τὴν θεμελίωσή του τὴν 25 Δεκεμβρίου 1842, ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων.

Τό μεγάλο γεγονός πού ἐνδιαφέρει τὴν παρούσα ἐργασία ἦταν ἡ ἀποπεράτωση τοῦ κεντρικοῦ περιπτέρου τοῦ ἀνεγειρομένου Δημοτικοῦ Νοσοκομείου καί ἡ παράδοσή του εἰς χρῆση (Β.Δ. τῆς 25 Μαρτίου 1842).

Ταυτοχρόνως κατασκευάσθησαν καί ὅλα τὰ ἀναγκαῖα παραρτήματα. Μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἡ Δημ. Ἀρχὴ διέταξε τὴν μεταφορὰ τῶν ἀσθενῶν ἐκ τοῦ παλαιοῦ καί ἀνεπαρκοῦς οἰκῆματος στό νέο μέγαρο, ἱκανὸ νά νοσηλευθῶν τὸν διαρκῶς αὐξανόμενον ἀριθμὸ τῶν πρόσερχομένων ἀρρώστων.

Τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο προέβη τότε, σύμφωνα μέ τὴν περί ἀγαθοεργῶν καταστημάτων νομοθεσίαν τὸν διορισμὸν τοῦ πρώτου Ἀδελφάτου (11 Ἀπριλίου 1842).

Ὡς μέλη αὐτοῦ διορίσθησαν ὁ Β. Ρέζερ, ἀρχίατρος τοῦ βασιλέως, ὁ Δημ. Καλλιφρονᾶς, ὁ ἀστύατρος Γ. Κλάδος, ὁ Σπ. Παλαιολόγος. Πρόεδρος ἦταν ὁ ἐκάστοτε Δήμαρχος. (Παρασκευόπουλος, αὐτόθι, σελ. 159).

Ἀπὸ τὸν προῦπολογισμό τοῦ ἔτους αὐτοῦ διαπιστοῦται ὅτι ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ Νοσοκομείου, ἐξακολούθησε μέ τό αὐτὸ ποσόν, παρ' ὅτι τό κονδύλιο τῆς ὑγείας ἐμφανίζεται αὐξανόμενον (λόγω διορισμοῦ τῶν δύο δημ. ἰατρῶν (Παρασκ. σελ. 163).

Ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου εἶχε ἐπιδεινωθῆ ἐν τῷ μεταξύ σοβαρότατα, λόγω κυρίως τῆς κακῆς διαχειρίσεως ἀπὸ μέρους τῶν ἀρμοδίων ὑπαλλήλων, ἀπὸ τὴν συστηματικὴν Κυβερνητικὴν ἀδιαφορίαν καί πολεμικὴν καί ἀπὸ ὄρισμένα σοβαρὰ καινούργια ἐξόδα, ὅπως τῆς συντηρήσεως τῆς Χωροφυλακῆς καί τῶν εἰρηνοδικείων καί τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀποστελλομένων κατ' ἔτος εἰς τὴν Εὐρώπην νέων ὑποτρόφων.

Σημαντικά ποσά έδαπανήθησαν επίσης κατά τό 1843 έκτάκτως λόγω έμφανίσεως τών άκρίδων και τής μεγάλης καταστροφής που έπέφεραν στίς καλλιέργειες. Έχρειάσθη επίσης νά διορισθῆ και τρίτος δημοτικός ιατρός για τήν περίθαλψη του μεγάλου αριθμού τών άπόρων, μαστιζομένων από σοβαρές και ένδημικές πλέον ασθένειες (δπως ό τύφος).

Ή προσωπική ασφάλεια τών 28000 κατοίκων τής πρωτεύουσας έκινδύνευε από τόν μεγάλο αριθμό κακοποιών στοιχείων, πράγμα που ανάγκασε τόν Δήμαρχο νά διορίση διευθυντή τής Αστυνομίας τόν Πρόεδρο του Δημ. Συμβουλίου Μισαραλιώτην.

Έτερον ζήτημα ήταν ή μεγάλη άκρίβεια, ιδιαίτερα του ψωμιού, που αποτελούσε βασικό είδος τών κατοίκων. Οί άρτοποιοί, άισχροκερδούντες ως επί τό πλείστον, παρασκεύαζαν άθλίας ποιότητας ψωμί, τό όποιο πουλούσαν προς 40 λεπτά τήν όκά τήν α' ποιότητα και 32 τήν β', καθ' ήν στιγμή τό σιτάρι α' ποιότητος έτιμᾶτο 24 δρχ. ή όκά.

Ό δήμος χρειάσθηκε πάλι νά επέμβη. Μέγα θέμα αποτελούσε επίσης ή έλλειψη ύδατος. Έν τώ μεταξύ τά συνταρακτικά γεγονότα του 1843 (έπανάσταση τής Γ' Σεπτεμβρίου - Σύνταγμα) είχαν σοβαρές επιπτώσεις και για τήν Δημ. Αρχή.

Ό Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου Ι. Μακρυγιάννης ήταν, ως γνωστό, εκ τών άρχηγών του κινήματος, συνεκάλεσε μάλιστα τήν νύκτα τής 3ης Σεπτεμβρίου έκτάκτως τό Δημ. Συμβούλιον, παρόντος και του Δημάρχου τό όποιο εξέδωσε ψήφισμα υπέρ του κινήματος και τών άξίων άρχηγών του (Παρασκευόπουλος, σελ. 168).

Αυτό είχε ως άφορμή τήν δυσμένεια τής πολιτείας κατά του Πετράκη, ό όποιος αναγκάσθη τόν Οκτώβριο του 1843 νά παραιτηθῆ, έπανήλθε όμως μετά από λίγο καιρό. Έν τούτοις ή πολιτική κατάστασις ήταν τόσο άσχημη, ή κακοδαιμονία του Δήμου συνεχής, ώστε ή «δργιάζουσα πολιτική συναλλαγή» άφαίρεσε από τό Δήμαρχο κάθε δυνατότητα σοβαρής προσπάθειας, άφου άλλωστε, όπως παρατηρεί ό Παρασκευόπουλος, «επάνετο καθ' έκαστον δίμηνον και ό κοινότερος τών ύπαλλήλων» (Αυτόθι, σελ. 170).

Τέλος ό Δήμαρχος επαύθη προσωρινά μέχρι στίς 13 Σεπτεμβρίου 1844, οριστικά δέ στίς 20 Ίανουαρίου 1846. Δημαρχεύων κατά τό διάστημα αυτό και μέχρι τόν Μάιο του 1847 ήταν ό Σπ. Βενιζέλος. Ή ανώμαλη αυτή κατάστασις με τίς σοβαρότατες οικονομικές δυσχέρειες δέν ήταν δυνατό νά μήν έχει επιπτώσεις επί του Δημ. Νοσοκομείου.

Πράγματι, όπως μαρτυρεί ό Παρασκευόπουλος, ή λειτουργία του Νοσοκομείου έχώλαινε και ή ίδια του ή ύπαρξη είχε γίνει προβληματική λόγω τής έλλείψεως μέσων για τήν συντήρησή του και λόγω διοικητικής παραλυσίας, άφου τό πρό τετραετίας διορισθέν άδελφάτο είχε ούσιαστικώς παύση ύφιστάμενο. Ό Δημαρχεύων Σπ. Βενιζέλος επρότεινε στό Δημ. Συμβούλιο και έγινε δεκτό νά χορηγηθῆ βοήθημα εκ 4000 δρχ. προς τό Ίδρυμα, υπό τόν όρο νά επιστραφούν στόν Δῆμο «ούδέποτε ή Κυβέρνησις ήθελε δώσει τήν συνδρομή της, κατά τά υπ' αυτής ύποσχεθέντα, υπέρ του Νοσοκομείου».

Έν συνεχεία εξελέγη νέο Άδελφάτο από τούς Βερ. Ρέζερ. Άλέξ. Βενιζέλο Άν. Πετράκη και Π. Ήπίτην (Παρασκευόπουλος, σελ. 176).

Τόν Ίανουάριο του 1847 έλαβαν χώρα όχι βεβαίως με ιδεώδεις συνθήκες, δημαιομαρσεις για τήν ανανέωση του 1/3 τών Δημ. Συμβούλων, διότι σύμφωνα με τό νό-

ιο ή θητεία του ήταν μόνον 9ετής πλήν έπρεπε νά ανανεώνεται τό τρίτον τών συμβούλων ανά τριετία.

Έξελέγησαν Δ. Καλλιφρονάς, Α. Βενιζέλος, Σ. Γαλάτης, Σ. Κυριακός, Σ. Πατούσας καί Π. Πανταζής. Ό Σκούφος ήλθε τρίτος αναπληρωματικός μέ 608 ψήφους.

Στίς 20 Φεβρουαρίου, μέσα σέ παρόμοια ψηφοθηρικά σκάνδαλα ακάνδαλα (δπως έγγραφε ή «Αθηνά» τής 23 Φεβρ. 1847), έγινε ψηφοφορία γιά τήν ανάδειξη τών τριών ύποψηφίων γιά τό αξίωμα του Δημάρχου. Υπερίσχυσαν τρεις έκ του ψηφοδελτίου του Καλλιφρονά οί Σπ. Βενιζέλος, Κ. Βρυζάκης καί Σ. Πατούσας. Αντίπαλοι τους ήσαν οί Ν. Ζαχαρίτσας, Δ. Κυργούσιος καί Ί. Κόνιαρης. (Έφημερίς «Αιών» τής 22/2/1847).

Μετά δίμηνον περίπου ό βασιλεύς δώρισε δήμαρχον τόν δημαρχούντα Σπ. Βενιζέλον (Μάϊον 1847). Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου εξέλεγει ό Σπ. Πατούσας (Παρασκευόπουλος, αυτόθι, σελ. 178).

Πρώτο σοβαρό θέμα ήσαν φυσικά ή κατάρτιση του προϋπολογισμού γιά τήν κάλυψη τών έπειγουσών κυρίως αναγκών του Δήμου. Τήν σοβαρότητα του πράγματος αποδεικνύει ότι τό Δημ. Συμβούλιο ασχολήθη μέ το θέμα επί 6 συνεχείς συνεδριάσεις. (Αύγουστος 1847). Ό προϋπολογισμός προέβλεπε έσοδα 144.745 δρχ. καί έξοδα 130.915 δρχ. Έξ αυτών ή ύγεία (δημοτ. ιατροί κ.λ.π.) άπερρόφησε 7560 δρχ. έκ τών οποίων τά αγαθοεργά καταστήματα 6.950 δρχ. Τελικά στον άπολογισμό ύπήρξε διαφορά έσόδων 28.602, 97 δρχ., από διάφορους όφειλέτες, ό Δήμος έμεινε άνοιχτός γιά ποσό 4.061, 83 δρχ.

Τά έπόμενα έτη ή οικονομική κατάσταση του Δήμου άπεδεινώθη, όπως φαίνεται από τούς προϋπολογισμούς τών έτών 1847 - 50.

Προϋπολογισμός Δ.Ν.Ε.

ΕΤΗ	ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
1847	144745	130915
1848	161574	158579
1849	155871	155581
1850	107075	106370

Έκτός τής άδιαφορίας του Κράτους, τής μή έξοφλήσεως τών πρό τόν Δήμον κρεών, (μέχρι τό 1849 οί όφειλές άνήρχοντο σέ 182268 δρχ. έκ τών οποίων 92156 δρχ. όφειλε τό δημόσιον) τής μή τακτικής πληρωμής τών ένοικίων κ.λ.π., που άποτελοϋσαν μόνιμη αίρροραγία γιά τόν Δήμο, πρέπει νά προστεθί καί ένας μεγάλος αριθμός δικών, ό όποιος απαιτούσε σημαντικά έξοδα. Υπολογίζεται ότι μέχρι τόν Νοέμβριο του 1848 οί έκκρεμείς δίκες άνερχόντουσαν σέ 46. Έπρόκειτο γιά άγωγές του Δήμου έναντίον όφειλετών του, αλλά καί δημοτών έναντίον όφειλετών του, αλλά καί δημοτών έναντίον του Δήμου κυρίως γιά άποζημιώσεις καταπατιθέντων (γιά δημόσια έργα - δρόμους, πλατείες κ.λ.π) οικοπέδων. Από τίς ώς άνω δίκες π.χ., οί άφοροϋσαν παρόμοια περιστατικά καί οί έναγοντες άπαντούσαν άνω τών 100 χιλιάδων δρχ. μετά τών τόκων αυτών.

Τό πράγμα έχει ένδιαφέρον διότι τά αυτά προβλήματα άντιμετώπισε, όπως θά δοϋμε κατωτέρω καί τό Δημ. Νοσοκομείο, τό όποϊον μάλιστα κατεδικάσθη νά πληρώση τόκους καί υπερημερίες πολλαπλάσιες του αίτουμένου ποσοϋ.

Κάτω από τις συνθήκες αυτές δέν μπορούσε νά είναι καλύτερη καί ή κατάσταση του νοσοκομείου.

Ίδου πώς περιγράφει τήν κατάσταση αυτή ό Παρασκευόπουλος τό 1907 :

«Ό Δήμος 'Αθηναίων λαμβάνων τήν απόφασιν νά συστήση τό Δημ. Νοσοκομείον προέθετο ως σκοπόν τήν εις αυτό καταφυγήν πρός θεραπείαν τών άπόρων άσθενών έντοπίων τε καί ξένων' καί πρός τούτο υπελόγησεν ότι δαπάνη έξακισχιλίων δραχμών κατ' έτος, αίτινες βραδύτερον ηύξηθησαν εις 10 χιλιάδας, θά έπάρκει διά τάς ανάγκας του. Πρό τινων όμως έτών ή Κυβέρνησις είχε ζητήσει νά συστηθούν έν τώ Νοσοκομείω δύο κλινικάί, χειρουργική καί παθολογική, χάριν τών σπουδαζόντων τήν ιατρικήν έπιστήμην. Η ίδρυσις τών κλινικών τούτων έδιπλασίασε τά έξοδα καί ό Δήμος δέν ήδύνατο νά ύποστη τήν πρόσθετον αυτήν δαπάνην, τό δέ Νοσοκομείον υπελείπετο πάντοτε του προορισμού του. Ένεκα τούτου ή Δημοτική 'Αρχή έζήτησεν έπανελημμένως από τήν Κυβέρνησιν τήν παροχήν τής συνδρομής της διά τήν κάλυψιν τής περιπλέον τών 10000 δραχμών δαπάνης. μετά πολλάς άναβολάς ή Κυβέρνησις ύπεσχέθη ότι χάριν τής κλινικής διδασκαλίας θά παραχωρή εις τό Νοσοκομείον τό ήμισυ τών έτησίων έξόδων του καί πρός τούτο κατά τό 1846 άπεφασίσθη διά νόμον νά δοθούν εις τόν Δήμον 10000 δραχμών, εκ τών όποιων όμως δέν έδόθη ούτε λεπτόν. Κατά δέ τό 1847 καί 1848 παρεδέχθη καί πάλιν τό 'Υπουργείον τών 'Εσωτερικών νά χορηγήση εις τό Νοσοκομείον τό ήμισυ τών έξόδων του' αλλά μόλις καί μετά πολλής δυσκολίας έχορήγησε τό μέν 1857 δρχμ. 4573, άπέναντι 8471 δραχμών αίτινες ήσαν τό ήμισυ τών έξόδων, τό δέ 1848 δρχ. 4825, άπέναντι τών άναλογουσών εις αυτό 9600 δραχμών, καίτοι είχεν έγγράψει εις τόν προϋπολογισμόν του δρχ. 10000. Ταυτοχρόνως όμως τό 'Υπουργείον τών 'Εσωτερικών έζήτησε νά έποπτεύη τό Δημοτικόν Νοσοκομείον, ή δέ έκλογή του 'Αδελφάτου νά γίνεται καθ' ύπόδειξιν αυτού υπό του Δημοτ. Συμβουλίου, άλλως θά παύση νά χορηγή τήν συνδρομήν του. Πρός δικαιολογίαν τής αίτήσεώς του ταύτης προέτασε τήν παραλυσίαν του Νοσοκομείου, εις ήν περιήλθεν ένεκα τής καθυστερήσεως τών μισθοδοσιών τών νοσοκόμων καί τής μή πληρωμής του άντιτίμου τών τροφίμων και φαρμάκων. Τό Δημοτικόν όμως Συμβούλιον έπ' ούδενί λόγω παρεδέχθη τήν γνώμην ταύτην του 'Υπουργείου, στριζόμενον επί του σχετικού άρθρου του δημοτικού νόμου περί διοικήσεως τών άγαθοεργών καταστημάτων, καί άπεφάνθη, αν ή Κυβέρνησις παύση τήν χορηγίαν τής συνδρομής της, νά έμποδισθ ή έν τώ Νοσοκομείω κλινική διδασκαλία και νά μή γίνωνται δεκτοί πρός νοσηλείαν είμή οι άποροι δημόται 'Αθηναίοι. Τήν δέ παρατηρουμένην παραλυσίαν άπέδωσεν εις τήν έλλειψιν τών πόρων, ένεκα τής μή καταβολής τής αναλογούσης εις τό 'Υπουργείον τών 'Εσωτερικών ποσότητος. 'Επί του ζητήματος τής παραλυσίας του Νοσοκομείου διά τήν έλλειψιν τών πρόσθετων πόρων επανήλθε τό Δημοτ. Συμβούλιον κατά τήν συνεδρίασιν αυτού τής 26ης Μαΐου 1849, ότε ό Δήμαρχος υπέδειξεν ότι ό Δήμος ένεκα τής κατασχέσεως του πλείστου μέρους τών έσόδων του άδυνατεί νά προσέλθη άρωγός επί πλέον εις τό φιλανθρωπικόν ίδρυμα, επίκειται δέ ό κίνδυνος τής διαλύσεώς του. Τότε το Δημοτ. Συμβούλιον έψήφισε νά τεθ ή δημοτικός δασμός επί τών εισαγωγέων εις τόν Δήμον 'Αθηναίων έμπορευμάτων καί σιτηρών, τό δέ έξ αυτού έσοδον νά διατίθεται άποκλειστικώς υπέρ του Νοσοκομείου. Τό ψήφισμα τούτο έγινεν άποδεκτόν υπό τής Κυβερνήσεως καί τήν 20ην 'Ιουνίου 1849 έξεδόθη Β. Διάταγμα, διά του όποιου έπετρέπετο εις τόν Δήμον 'Αθηναίων νά επιβάλη δημοτικόν δασμόν 1% επί

τῶν πρὸς ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν εἰσαγωμένων ἐμπορευμάτων καὶ δημητριακῶν καρπῶν κατὰ τὸ ἄρθρο 3 τοῦ ἄνω Διατάγματος «ὁ δασμὸς θέλει διαρκέσει μέχρι τέλους τοῦ 1850 ἔτους καὶ θέλει χρησιμεύσει ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Νοσοκομείου».

Διὰ τὴν εἴσπραξιν τοῦ δασμοῦ αὐτοῦ ἐδιωρίζετο κατόπιν μειοδοτικῶν διαγωνισμῶν ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβὴν εἰδικὸς «ἐνοικιαστής», ὁ ὁποῖος καὶ ἀπέδιδε τοὺς συγκεκριμένους κατ' ἔτος δασμούς στὸ ταμεῖον τοῦ Νοσοκομείου. Ἄλλ' ὅπως συνέβαινε συχνὰ στὰ ἑλληνικὰ πράγματα ἔτσι καὶ τώρα οἱ ἐκάστοτε «ἐνοικιασταί» τοῦ δασμοῦ καθυστεροῦσαν τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ μὲ συνέπεια νὰ προκαλοῦν σοβαρὰς δυσχερείας καὶ ἀνωμαλίας στὴν διαχείρησιν τοῦ ἰδρύματος.

Δι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ 1887 ὁ Νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας γράφει τῷ ὑπ' ἀριθ. 10174 ἐγγράφου τοῦ «... ὑποχρεοῖ τὸν ἐνοικιαστὴν τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ νὰ καταβάλλῃ ἐφεξῆς ἀπ' εὐθείας κατὰ μῆνα εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Νοσοκομείου τὰ ἀναλογούντα ἐκ τῶν φωνίων καὶ ἐμπορευμάτων...» (Πρακτικὸν 11ης Συνεδρίας, σελ. 24). Δύο ἔτη ἀργότερα ἡ κατάστασις δὲν ἔχει μεταβληθῆ οὐσιωδῶς, ὁθέντος ὅτι εἰς τὴν Συνεδρίαν τῆς 21ης Μαρτίου 1889 ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου ἀναγιγνώσκει νέαν διαταγὴν (ὑπ' ἀριθμ. 4186) τοῦ Νομάρχου πρὸς τὸν ἐνοικιαστὴν γιὰ τὴν καταβολὴν τῶν ὀφειλομένων δασμῶν ἐκάστην πρώτην τοῦ μηνὸς ἀπ' εὐθείας στὸ ταμεῖον τοῦ Δήμου.

Τὸ ἐκ τῶν ὡς ἄνω δασμῶν ἔσοδο τοῦ Νοσοκομείου ἀπεδείχθη ἀποφασιστικῆς σημασίας, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν διαφόρων προϋπολογισμῶν τοῦ ἰδρύματος. Ἐτσι στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ 1887 π.χ. τὸ κονδύλιον τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 60.000 δρχ. ἐπὶ συνολικῶν ἐσόδων 111.870 δρχ., δηλ. καλύπτει σχεδὸν τὸ ἡμισυ τῶν οἰκονομιῶν τοῦ Νοσοκομείου, πράγμα πού συμβαίνει ἄλλωστε καὶ στίς ὑπόλοιπες χρήσεις, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοὺς διασωθέντες προϋπολογισμοὺς αὐτοῦ.

Ἐντούτοις τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν θεωρεῖται ἐπαρκές γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἰδρύματος καὶ τὸ νέο ἀδελφάτο, τὸ ὁποῖον συνῆλθε εἰς σῶμα στίς 19 Νοεμβρίου 1886 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Δημάρχου Δ. Σ. Σούτζου, προκειμένου νὰ συντάξῃ τὸν προϋπολογισμὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους, «... βλέπον ὅτι τὸ ἐκ τοῦ δασμοῦ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ σιτηρῶν ποσὸν τῶν 60.000 δρχ. δὲν ἐπαρκεῖ ὅπως ἐκπληρώνονται αἱ ἀνάγκαι τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος, θεωρεῖ ἐπ' ἀνάγκης ἵνα παρακαλέσῃ τὸ Δημ. Συμβούλιον ὅπως ἀναγράψῃ εἰς τὰ ἐξόδα τοῦ Δήμου δρχ. 20.000 ἔτι ὡς βοήθημα ὑπὲρ τοῦ Δημ. Νοσοκομείου».

Καὶ ὄντως ὁ Δήμος, ἀνταποκρινόμενος εἰς τὴν ἐκκλήσιν τοῦ Ἀδελφάτου, ἀπέφασιν τὴν ἐπιχορήγησιν τοῦ Νοσοκομείου στὰ τοῦ ποσοῦ τῆς 20.000 δρχ., τὸ ὁποῖον καὶ ἀναγράφεται στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ 1887.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Δήμος δὲν ἦταν πάντοτε συνεπὴς στίς ὑποχρεώσεις του καὶ ἐδυσχαίρεινε ἔτσι τὴν οἰκονομικὴ θέσιν τοῦ Νοσοκομείου. Στὴν συνεδρίασιν τῆς 10ης Δεκεμβρίου τοῦ 1887, ὁ ἐπὶ τοῦ ταμείου ἀρμόδιος Χατζημιχάλης ἀγγέλλει πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου, «... ὅτι καίτοι πλησιάζει ἡ λήξις τοῦ ἔτους τούτου, μέγα ποσὸν ἐκ δραχ. 35.000 καθυστερεῖται παρά τοῦ Δήμου ἐκ τῶν ἀναλογούντων εἰς τὸ Νοσοκομείου. Ἐκ τοῦ δασμοῦ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ σιτηρῶν συμπεριλαμβανομένων εἰς ταῦτα καὶ δρχ. 7.500 ὀφειλομένων ἐκ τοῦ π.ἔ. 1886...».

Τὸ Νοσοκομεῖον εἶχε περιέλθει εἰς δεινὴν κατάστασιν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν δραματικὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἀδελφάτου :

«Τό Ἀδελφάτον, λαβόν ὑπ' ὄψιν ταῦτα, ἀποφαίνεται ὅπως σταλῆ καί αὐθις ἀπόσπασμα τῶν πρακτικῶν τοῦ ἀδελφάτου πρὸς τὸ Δ. Συμβούλιον τοῦ Δήμου, ἐκφράζον τὰ παράπονά του διὰ τὴν παντελῆ σχεδὸν ἐγκατάλειψιν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ιδρύματος ἀπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, καθόσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον τακτικὴν καί ἀνελλιπῆ χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τοῦ Δήμου, καί ὅτι ὡς ἐκ τούτου εὐρίσκεται εἰς δυσχερῆ θέσιν τὸ ἀδελφάτον μὴ γινώσκον τί νὰ πράξῃ. Ὑπὸ τοιαύτας λοιπὸν οἰκονομικὰς συνθήκας διατελοῦν τὸ Νοσοκομεῖον, εὐκόλως ἐννοεῖται ὅτι δὲν δύναται ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς δαπάνας του, διό καί ἐπῆλθε κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἡ ἀρχαίς τῶν χορηγητῶν, αἵτινες ἐπρομήθευσαν τὰ διὰ τὸ Νοσοκομεῖον χρειώδη, καί ἅτινα καί τώρα μὲν πορίζεται τὸ ἀδελφάτον, ἀλλὰ τῇ προσωπικῇ αὐτοῦ ἐγγυήσῃ καί ὑπ' εὐθύνην τοῦ...» (Πρακτικόν ὑπ' ἀρ. 13, τῆς 10/12/1887).

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ κατάστασις δὲν εἶναι καλύπτερη, παρά τίς ἐκκλήσεις τοῦ Ἀδελφάτου καί τίς καλές ὡς φαίνεται προθέσεις τοῦ Δήμου.

Στὴν Συνεδρίασιν τῆς 23 Ἰανουαρίου 1888, ὁ πρόεδρος Τιμ. Φιλήμων Δήμαρχος Ἀθηνῶν «ἀνακοινεῖ εἰς τὸ Ἀδελφάτον ὅτι ἡ παρά τοῦ Δήμου ἐπιχορήγησις διὰ τὸ τρ. ἔ. 1888 ἔσεται ἐκ δρχ. 80.000, διότι καίτοι ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει ὠρισεν καί τὴν ἐκ δρχ. 100.000, ὅμως αἱ ἀνάγκαι τοῦ Δήμου δὲν ἐπιτρέπουν αὐτῇ νὰ ἐμμεῖνη εἰς τὴν ἰδέαν του ταύτην, τοσοῦτο μᾶλλον καθόσον ἡ ἐνοικίασις τοῦ δασμοῦ δὲν ἀνῆλθεν εἰς τὸ ποσόν τῶν 900.000 ὡς ἠλπίζε...».

Τελικῶς ὁ Δήμαρχος, πιεζόμενος ἀσφυκτικῶς ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου, ὑπεσχέθη ἐπὶ πλέον βοήθημα 20.000 δρχ., τὸ ὅποιον πράγματι περιελήφθη στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ ἔτους αὐτοῦ.

Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅμως τὸ τεράστιον γιὰ τὴν ἐποχὴ ποσὸ τῶν 900.000 δρχ. ποῦ περίμενε νὰ εἰσπράξῃ ὁ Δήμος ἀπὸ τοὺς δασμοὺς ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων καί τῶν σιτηρῶν καί ἀπὸ τὸ ὅποιο ἀπέδιδε ἐλάχιστον μέρος στὸ Νοσοκομεῖον, παρ' ὅλον ὅτι ὁ νομοθέτης εἶχε προβλέψει, ὅπως θὰ ποῦμε πάρα κάτω μετὰ τὴν ἐπιβολὴν καί νέου δασμοῦ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, τὴν ἐπιχορήγησιν τοῦ Δημ. Νοσοκομείου καί τοῦ Δημ. Βρεφοκομείου μετὰ τὸ 1/4 τοῦ ἐτήσιου προσόδου ἀντιστοίχως.

Τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1889 ὁ Δήμος συλλαμβάνεται καί πάλιν καθυστερῶν τίς ὀφειλές του καί τὸ «ἀδελφάτον παρακαλεῖ τὸν κ. Πρόεδρον ἵνα λάβῃ πρόνοιαν ὅπως ἐξοφληθῆ τὸ ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου ἐκδοθέν ὑπ' ἀρ. 1081 ἔνταλμα ... π.ἔ. 1888 ἐκ δρχ. 20.000, ὀφειλομένων εἰς τὸ Νοσοκομεῖον...» (Πρακτ., σελ. 94). Τὸν Μάϊον τοῦ ἰδίου ἔτους (συνεδρία 2/5/1889) τὰ παράπονά τοῦ Ἀδελφάτου ἐπαναλαμβάνονται πρὸς τὸν Πρόεδρον (Δήμαρχον) στὰ τοῦ Καραμήτσα καί ἀφοροῦν καθυστερήσεις τῶν δασμῶν. Ὁ Δήμαρχος δικαιολογεῖται ὅτι ἡ καθυστέρησις ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ἐνοικιαστοῦ τῶν δασμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὴν συμμετοχὴν τοῦ Πανεπιστημίου γιὰ τὴν κάλυψιν μέρους τῶν ἐξόδων τῶν δύο Πανεπιστ. κλινικῶν, ἡ κατάστασις παρέμεινε ἐπὶ μακρόν ἡ αὐτῇ.

Πράγματι ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν Προϋπολογισμὸ τοῦ ἔτους 1891 ἐπὶ συνολικῶν ἐξόδων τοῦ Νοσοκομείου 165.370 δρχ. ἡ συμμετοχὴ τοῦ Πανεπιστημίου ἦταν μόνον 8.000 δρχ. Ἄς σημειωθῆ ὅτι τὸ ἐκ τῶν δασμῶν τῶν ὠνίων καί τῶν σιτηρῶν ἔσοδον κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀνέρχεται στὸ ποσὸ τῶν 95.000 δρχ.

Δι' αὐτὸν ἄλλωστε τὸν λόγον καί τὸ Ἀδελφάτον, εἰς τὴν συνεδρία τῆς 4ης Ἰα-

νουαρίου 1891 (Κεφ. ζ') «... εκφράζει τήν εὐχὴν ὅπως τὸ Πανεπιστήμιον αὐξήσῃ τὴν ἐξ 8.000 δρχ. ἐτησίαν συνδρομὴν του πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον καὶ ἀναθέτει τῷ κ. Προέδρῳ ἵνα δι' ἐγγράφου του γνωρίσῃ τοῦτο πρὸς τὴν Σύγκλητον τοῦ Παν/μίου». (Πρακτικά, σελ. 167).

Ἐν τούτοις καὶ εἰς τὸν προϋπολογισμόν τοῦ ἔτους 1892 ἐγγράφονται καὶ πάλιν 8.000 δρχ., πρᾶγμα πού δείχνει ἀπροθυμίαν τοῦ Πανεπιστημίου νά αὐξήσῃ τὴν συνδρομὴν πρὸς τὸ Δ.Ν.Ε.

Ἄλλὰ καὶ σέ προηγούμενα ἔτη ἡ συμμετοχὴ τοῦ Πανεπιστημίου βρίσκεται σέ μεγάλη ἀπόσταση ἀπὸ τίς ἄλλες πηγές χρηματοδοτήσεως τοῦ Νοσοκομείου.

Τὸ ὑπὸ τὸν Βενιζέλον Δημ. Συμβούλιον δέν παρέλειψε νά λάβῃ πρόνοια καὶ γιὰ τὸ ἕτερο ἀγαθοεργὸν κατάστημα τῆς πρωτεύουσας, τὸ Δημ. Βρεφοκομεῖο. Ἐνέκρινε κατ' ἀρχὴν αὐξήσῃ τῆς χορηγίας εἰς τὸ ποσό τῶν 8.500 δρχ. καὶ ἐνοικίασε καταλληλότερον οἶκον γιὰ τὴν στέγασιν τῶν μικρῶν πλησίον τοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως. Τὸ ἔτος 1848 υἱοθετήθησαν μάλιστα καὶ τὰ πρῶτα βρέφη.

Παρ' ὅλην ὁμως τὴν φιλότιμη προσπάθεια τῆς Δημ. Ἀρχῆς, τὴν αὐξήσῃ τῶν ἀμαξῶν καθαριότητος κ.λ.π., ἡ κατάστασις τῆς πόλεως, ἐλάχιστα ἐβελτιώθη, ἐκτός τῆς κόπρου τῶν ζώων, τῆς κακῆς ἀποχέτευσις, οἱ συχνές πλημμύρες καὶ ἡ γνωστὴ ἀδιαφορία τοῦ Ἑλλήνα εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νά σωρεύονται πολλές φορές ὄγκοι ἀκαθαρσιῶν στὰ χαμηλότερα ἰδίως σημεῖα τῶν δρόμων. Ἐξ ἄλλου ἡ κρεαταγορὰ καὶ ἰχθυαγορὰ, ὅπως εἶχε παλαιότερα προβλέψει καὶ ὁ ἀστίατρος τῆς πόλεως, ἀνέδιδαν οὐσιώδη ἀποφορά, ἐνῶ ἡ ἔλλειψις δημοσίων οὐρητηρίων καὶ ἀποχωρητηρίων ἐπεδείκνυε τὴν κατάστασις. Ἡ πόλις ἔβριθε νοσογόνων ἐστιῶν, οὕτως ὥστε νά μὴ προκαλεῖ ἐντύπωσις ἡ ἐμφάνισις συνεχῶν ἐπιδημιῶν διαφόρων ἐπικινδύνων νόσων. Ὁ τύφος ἦταν ἐνδημικός, οἱ δυσεντερίες ἐμάστιζαν τίς μικρότερες ἡλικίας ἰδίως κατὰ τὸ θέρος καὶ οἱ ἐλώδεις πυρετοὶ ἀποτελοῦσαν μόνιμη πληγὴν γιὰ τοὺς κατοίκους.

Ἀλλὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1847 ἐξέσπασε καὶ ἐπιδημία εὐλογιάς πού ἐταλαιπώρησε τὴν πρωτεύουσα γιὰ πολλοὺς μῆνες καὶ εἶχε ἀρκετὰ θύματα. Ἐπανῆλθε, μετὰ μικρὴ ἀναστολή, τὸ 1849 καὶ ἐκτοτε ἐχρειάσθησαν μεγάλες προσπάθειες (ἰδίως ὁ γενικός δαμαλισμός) γιὰ νά ξεριζωθῇ. Ἡ χρησιμότητα τοῦ Δημ. Νοσοκομείου, ἀλλὰ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ἡ ἀνεπάρκειά του ἐγιναν τότε ἰδιαιτέρως αἰσθητές. (Ἴδε ἐφημ. ἐποχῆς). Ἡ Κυβέρνησις ἐπέισθη ὅτι ἔπρεπε νά φροντίσῃ περισσότερο τὴν πρωτεύουσα καὶ ὁ Νομάρχης στρατηγός Μελετόπουλος ἐμερίμνησε γιὰ τὴν κατασκευὴν ἀποχωρητηρίων καὶ οὐρητηρίων, ὑπεχρέωσε δέ τὸν ἐργολάβον τῆς καθαριότητος ἐκτός τῆς ἀποκομιδῆς τῶν σκουπιδιῶν νά καταβρέχῃ τοὺς δρόμους, γιὰ νά μετριάσθῃ ὀλίγον ἡ μεγάλη πληγὴ τοῦ κονιορτοῦ, πού ἐσκέπαζε τὴν πόλιν μὲ τὸν πρῶτον ἰσχυρὸ ἀνεμὸ ἢ μὲ τὴν διέλευσιν τῶν ἀμαξῶν.

Ἡ θητεία τῆς ὑπὸ τὸν Βενιζέλον Δημ. Ἀρχῆς ἔληξε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1880, ὅτε καὶ προσδιορίσθησαν δημοτικὲς ἐκλογές, πού ἄρχισαν στίς 10 τοῦ ἰδίου μηνός, διεκόπησαν σέ λίγες ἡμέρας, πού ἄρχισαν στίς 10 τοῦ ἰδίου μηνός, διεκόπησαν σέ λίγες ἡμέρας, συνεχίσθησαν τὸν Σεπτέμβριον καὶ ἐτελείωσαν στίς 2 Ὀκτωβρίου. Ἐπρόκειτο βέβαια γιὰ παρωδία ἐκλογῶν, ὅπου ἡ βία καὶ νοθεία ἐθριάμβευσαν (Ἐφημ. «Αἰών» φύλλα 1096 - 1105 τοῦ 1850). Ἐπὶ 2.500 ψηφοδελτιῶν ἔλαβαν κατὰ σειρὰν ἐπιτυχίας Γ. Σκούφος (1.678 ψήφους), Δ. Καλλιφρονάς (1.671), Ν. Κωνστῆς (1.668), Σ. Πατούσας (1.666), Σ. Βενιζέλος (1.664), Σ. Βλάχος (1.657), Μ. Βουζίκης (1.648), Γ. Σταύρου (1.633), Ν. Ζαχαρίσας (1.608), Ι. Σοῦτσος (1.592), Μ. Μαρίνογλος

(1.588), Κ. Βρυζάνης (1.584), Β. Δεμερτζής (1.578), Α. Πετράκης (1.556), Α. Γέροντας (1.512), Π.Α. Χωματιανός (1.505) και Κ. Δουρόντης (1.467). Είναι χαρακτηριστικό ότι ουδέμια σχεδόν ανανέωση παρατηρείται και τα ίδια πρόσωπα εμφανίζονται και πάλι επί σκηνής. Ένδιαφέρουσα είναι η έκλογή του Γεωργίου Στούρου (Ιδρυτή και πρώτου Διοικητή της Έθνικής Τραπέζης) και του Καθηγητού της Ιατρικής Ν. Κωνστή. Άς σημειωθεί όμως η καθίζηση των μεγάλων ονομάτων (Ζαχαρίτσας, Σουτσός, Σκουζές, Πετράκης κ.λ.π.), πλήν βεβαίως του Καλλιφρονά. Έδώ βλέπουμε να εκλέγεται για πρώτη φορά και ο Μ. Μαρίνογλου (ο οποίος έτιμᾶτο ως νομικός και οικονομολόγος κατά τον Παρασκευόπουλο) με τον όποιον, όπως θα δούμε, τό Δημ. Νοσοκομείο είχε περιέλθει σε όξεια δικαστική αντιδικία για τό οικόπεδό του.

Άπό τούς εκλεγέντας τρεις συμβούλους (Καλλιγᾶ, Ζαχαρίτσα και Πατούσα) ο βασιλιάς διά του διατάγματος της 12 Νοεμβρίου 1850 έδιώρισε τόν Ίω. Ζαχαρίτσα ως Δήμαρχο, ενώ τό Δ. Συμβούλιο εξέλεξε παμψηφεί ως Πρόεδρόν του τόν Γεώρ. Σταύρου.

Ό προϋπολογισμός του 1851 εκκλεισε μέ έσοδα 136.233, 92 δρχ. και μέ έξοδα 154.180,30 δρχ. Άλλά στόν μετά διετίαν άπολογισμό ύπολογίσθηκαν έσοδα 163.805,78 δρχ. εκ τών όποιών είσεπράχθησαν μόνον 99.805,89 δρχ., έμειναν εκκρεμῆ λόγω κατασχέσεων 30.405,81 δρχ. και ύπόλοιπο πρός είσπραξη 33.578,28 δρχ. Άπό τό σκέλος τών δαπανών έξοδεύθησαν 97.013,03 δρχ., έμειναν πληρωτέα 921,10 δρχ. έπληρώθησαν εκτός προϋπολογισμού και συμπεριελήφθησαν στά πληρωθέντα 2.191,87 δρχ. και ύπόλοιπο πληρωτέον πρός άκύρωση δρχ. 60.891,53. (Παρασκευόπουλος, αὐτόθι σελ. 192).

Η περίοδος της δημαρχίας Ζαχαρίτσα, αν και μικρή, ήταν από τις χειρότερες του Δήμου. Ό Δήμαρχος περιήλθε εις όξειαν αντιδικία μέ τό Δημ. Συμβούλιο, φατριασμοί και κομματισμοί έμπόδιζαν τίς αποφάσεις και τίποτε ουσιώδες δέν έγινε κατά τήν περίοδο αυτή, εκτός της διεκπεραιώσεως τών εκρεμῶν δικών. Συνεπεία αυτής της καταστάσεως μάλιστα ο νέος σύμβουλος και Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου υπέβαλε τήν παραίτησή του, πεισθείς άργότερα νά τήν ανακαλέση. Παρητήθη όμως οριστικῶς τόν Αύγουστο και αντικατεστάθη ύπό του Ν. Κωνστή. Όσον άφορά τό Δημ. Νοσοκομείο, τό Δημ. Συμβούλιο επέτυχε τήν εκδοση Β.Δ/τος (30 Μαρτίου 1851) διά τήν επέκταση του ύπέρ αυτού δημοτικού δασμού και κατά τό τρέχον έτος, πράγμα πού έξασφάλισε τήν συνέχιση της χορηγίας του Νοσοκομείου. Τόν Αύγουστο του 1851 ο Δήμαρχος έπαύθη διά Β.Δ. και τήν θέση του πήρε ο Ίω. Κόνιαρης.

Είναι ένδιαφέρον νά σημειωθεί ότι η έρις δέν περιωρίζετο μόνο μεταξύ Δ. Συμβουλίου και Δημάρχου αλλά και μεταξύ τών Δημ. Συμβούλων, οι όποιοι ήσαν χωρισμένοι στους λεγομένους αυτόχθονες και έτερόχθονες (δηλ. τούς προερχομένους από τίς γύρω κοινότητες) και στους πεπαιδευμένους (Elite) και άπαιδευτους.

Παρ' όλα ταύτα τό Δημ. Συμβούλιο έφάνη πρόθυμο νά συνεργασθῆ μέ τόν νέο Δήμαρχο, πράγμα πού συνετέλεσε νά προωθηθούν οι εκκρεμείς ύποθέσεις του Δήμου και νά γίνουν άξιόλογα νέα έργα κυρίως όδοποιίας, ύδρευσεως και καλλωπισμού της πόλεως. Τότε ιδρύθη για πρώτη φορά και σχολείο θηλέων, στο όποιο γράφτηκαν άμέσως 650 κορίτσια.

Ό δημοτικός δασμός έπεξετάθη (Ίανουάριος 1852) και σε άλλα εισαγόμενα είδη (καπνός, σαπούνι, ρητίνη κ.λ.π.) και απέφερε έσοδα περίπου 66.570 δρχ. Ό

προϋπολογισμός του έτους παρουσίασε έσοδα μόν 150.641,76 δρχ. έξοδα δέ 153.715,54 δρχ. δηλ. έλλειμα 3.073.98 δρχ. 'Η σοβαρώτερη έπιτυχία της περιόδου αυτής ήταν ή διά του ΡΠΘ' της 24 'Ιανουαρίου 1852 έκδοθέντος νόμου ρύθμιση των χρεών του Δήμου άνερχομένων εις 227.388 δρχ. (άπό εις βάρος του καταδίκης άπαιτητών), τά όποία όδηγοΰσαν αυτόν σέ χρεωκοπία.

Τόν 'Οκτώβριο του 1853 έγιναν δημοτικές έκλογές όπου εξελέγησαν οι Γ. Σκοΰφος, Ν. Κωνστής, Δ. Καλλιφρονάς, Σ. Πατούσας, Σ. Βενιζέλος, Ι.Α. Σουττος, Στ. Βλάχος, Π.Σ. Κυριακός, Α. Κορομηλάς, Ι.Α. Ράλλης, Μ. Βουζίκης, Α. Πετράκης, Σ. Γεωργούλας, Γ.Χ. Δημητρίου, 'Αλ. Ραγκαβής, 'Αγγ. Γέροντας, Ι. Γκινάκας και Γ. Καραμάνος.

Διά τή θέση του Δημάρχου ύπεδείχθησαν οι Α. Κορομηλάς, Ι. Κόνιαρης και Σ. Πατούσας διορισθέντος τελικά του Κόνιαρη (13 Νοεμβρίου 1853) Πρόεδρος του Δημ. Συμβουλίου εξελέγη πάλιν ο Ιατρός Ν. Κωστής.

'Ο προϋπολογισμός του έπομένου έτους 1854 προέβλεπε έσοδα 211.800 δρχ. έξοδα 211.049 δρχ. και άποθεματικό 750 δρχ. Παρ' όλα ταΰτα τό μεγάλο χρέος του Δήμου (331.921 δρχ.) δέν άφηνε περιθώρια γιά μεγάλα έργα. 'Εν τώ μεταξύ όμως ένέσκυψε, λόγω του Κριμαϊκού πολέμου, ή γνωστή έπιδημία χολέρας (Ρόζος, 1970) ή όποία έγινε πρόξενος μεγάλης άναταραχής.

'Η χολέρα έξέσπασε τό πρώτον στή Σύρο, μεγάλο θαλάσσιο έμπορικό κέντρο της εποχής. 'Ιδού τί έγγραφε έφημερίδα του 1854.

«Αί πληροφορίαί τάς όποίας εκ διαφόρων έπιστολών της Σύρου έλάβομεν περί της εκεί χολέρας, εισέτι έξακολουθοΰσι δυσάρεστοι... 'Από της 12 μέχρι της 15 έγέγοντο 85 θάνατοι και διπλάσια σχεδόν κρούσματα, άπό δέ της 15 τά κρούσματα ήσαν έλάχιστα (5 - 10 καθ' εκάστην), αί άποβιώσεις όμως αί αΰται... Μεταξύ της καλής τάξεως αΰλητών άπεβίωσε και ο πρώην Δήμαρχος Ι. Ράλλης, άνθρωπος μεσαιάς ηλικίας, εύρωστος και καλώς διατρωμένος. Προσεβλήθη προσέτι και εκ των Ιατρών ο Γερμανός Κ. 'Ετχάρ, όστις όμως έσώθη εύτυχώς ένεκα της άμέσου και δραστηρίας συνδρομής... παρά των Ιατρών και φίλων του. 'Η πόλη εκκενώθη σχεδόν άπασα... 'Ο τρόμος των κατοίκων είναι άπερίγραπτος...» («Αιών» 22 Αϋγούστου 1854)

Στίς 25 Αϋγούστου 1854 ο «Αιών» γράφει γιά τή χολέρα στή Σύρο. «'Ερμούπολις, 1η Αϋγ. 'Ενταΰθα ή πόλις μαστίζεται άπό τήν χολέραν, λαβοΰσαν βεβαίως άρχήν, κατά τήν των πολλών γνώμην, εκ των άπό Μασσαλίας Γαλλικών άτμοπλοίων και ιδίως εκ των ριπτομένων εις τήν έπιφάνειαν της θαλάσσης πτωμάτων ανθρώπων τε και ζώων... 'Ο Γάλλος Πρόξενος Κ. Γκερέν εκτοτε ειδοποιηθείς επέπληξε τους πλοίαρχους... 'Η της νόσου άγνοια, ή θερμή ώρα του έτους και ή άπειρία της 'Αρχής και των Ιατρών έδωσαν εις τήν νόσον στάδιον. 'Ο λαός τότε εκφοβίζεται ύπερμετρα και δύο περίπου χιλιάδες ανθρώπων άποδημοΰσι...».

Στίς 26 Αϋγούστου τά νέα ήσαν πώ εύχάριστα. 'Ο ανταποκριτής του «Αιώνος» έγγραφε : «'Ηδη αναπνέομεν έλευθερώτερον. 'Η ασθένεια ήλάττωσε τήν όρμήν της... χθές και σήμερα δέν συνέβησαν ειμή όλίγιστα κρούσματα και άποβιώσεις...».

'Η Κυβέρνηση και ή Δημ. 'Αρχή έλαβαν όλα τά αναγκαία μέτρα γιά τήν άπομώνωση του Πειραιά, όπου παρουσιάσθησαν τά πρώτα κρούσματα, ώργάνωσαν ύγειονομεία στον Κάνθαρο και τό Φάληρο, έφάρμοσαν άυστηρά τους ύγειονομικούς κανόνες, έδιώρισε 8 νέους δημοτικούς Ιατροΰς και προσέφεραν κάθε άρρωγή και βοή-

θεια στους δημότες. Δυστυχώς όμως τα μέτρα εχθαλώθησαν περί τον Αύγουστο (πιστεύσαντες ότι επέρασε ο κίνδυνος) απέκατεστάθη ή επικοινωνία με τον Πειραιά, καταργήθηκαν τα ύγειονομεία με αποτέλεσμα στις 29 Σεπτεμβρίου να ξεσπάση επιδημία στην Αθήνα. Τάχιστα έλαβε μεγάλες διαστάσεις και γύρω στον Οκτώβρη μεγάλος αριθμός κατοίκων είχε προσβληθί από την επικίνδυνη νόσο και πολλοί θάνατοι έσημειούντο καθημερινώς. Η Κυβέρνηση ώργάνωσε έκτακτο νοσοκομείο χολεριούτων και διώρισε ειδική επιτροπή για την επίβλεψη της πιστής εφαρμογής των μέτρων, τή διανομή φαρμάκων και τροφίμων και τήν παροχή συμβουλών στους πολίτες. Τήν επιτροπή απέτέλεσαν οι Ν. Δραγούμης, Χ. Κωνοφάος (πρωτοσίγγελος), Π. Σκουλούδης, Γ. Παυλίδης, (Καθηγ. Πανεπιστημίου) και Π.Σ. Κυριακός (Δημ. Σύμβουλος). Ο κόσμος εγκατέλειψε τήν πόλη και έφυγε στην ύπαιθρο και στα βουνά, ή κερδοσκοπία όργιάζε και ό Δήμος προσπαθούσε με όσα μέσα διέθετε να συνδράμη τούς πολίτες. Τό Δημ. Νοσοκομείο γέμισε άρρώστους ενώ τόσο τό προσωπικό όσο και τά μέσα πού διέθετε ήσαν άνεπαρκή.

Είναι γεγονός πάντως ότι ή Κυβέρνηση προσέφερε τότε στό Δήμο δάνειο 20.000 δρχ. για τήν αντιμετώπιση των εκ της χολέρας εκτάκτων δαπανών.

Γιά τήν εμφάνιση της χολέρας στον Πειραιά ό «Αιών» δίνει τά κάτωθι στοιχεία (24 Αύγ. 1854) :

«α) 14 Αύγούστου, 4 κρούσματα, θάνατοι 3 β) 15 τ.μ. 3 κρούσματα, 3 θάνατοι γ) 16 τ.μ. 3 κρούσματα, θάνατοι 11 δ) 17 τ.μ. ούδέν κρούσμα, ε) 19 τ.μ. κρούσματα 1 στ) 19 τ.μ. ούδέν κρούσμα, 1 θάνατος τού τήν 18 προσβληθέντος».

Στό φύλλο της 4ης Σεπτεμβρίου ή είδηση λέγει :

«Η κατάσταση της υγείας τού Πειραιώς ύπάρχει ευχάριστος... ή δέ της Σύρου βελτιούται... Δυστυχώς δέ τό νόσημα της χολέρας άνεφάνη εις τάς νήσους Ίον, Νιάουσαν της Πάρου και Μύκονον, όπου κάμνει θραύσιν».

(Πρβλ. και Ν. Δραγούμη, Ίστορ. Αναμνήσεις Β' 243).

Έν τούτοις ό Δήμαρχος Ι. Κόνιαρης φαίνεται ήδη έφοβήθη και εγκατέλειψε μαζί με πολλούς συμπολίτες τού τήν πόλη, πράγμα πού ώδήγησε στην παύση τού με Β.Δ. τήν 13η Νοεμβρίου 1854. Τόν Κόνιαρη αντικατέστησε προσωρινά ό πρώτος Πάρεδρος Κ. Γαλάτης, για τόν όποιον έγράφησαν επαινετικά λόγια. (Παρασκευόπουλος αυτόθι σελ. 205).

Η χολέρα διετηρήθη μέχρι τόν Δεκέμβριο και είχε 3.000 περίπου θύματα. Από τήν Έφημερίδα της Κυβερνήσεως της έποχής προκύπτει ότι ό πληθυσμός της πόλεως έλαττώθη συνεπεία της επιδημίας από 31.122 κατοίκους τό 1853 σε 30.520 τό 1854.

Τόν Μάρτιο τού έπομένου έτους έγινε εκλογή για τήν ανάδειξη των ύποψηφίων Δημάρχων και εξέλεγησαν οι Κ. Γαλάτης, Κ. Βρυζάκης και Στ. Γεωργούλας. Ο Βασιλεύς έδιώρισε τόν Γαλάτη.

Από τήν δραστηριότητα τού νέου Δημάρχου διακρίνονται τά έργα οδοποιίας, μεταξύ των όποιων περιλαμβάνονται οι περίξ τού Δημ. Νοσοκομείου δρόμοι πού για πρώτη φορά διαρρυθμίστηκαν και ίσοπεδώθηκαν. Έβελτιώθη ό καθαρισμός της πόλεως με τήν αγορά νέων κάρρων, άπεφασίσθη ή μεταφορά των σφαγείων, τήν δαπάνη της όποιας (17.000 δρχ.) κατέβαλε ό ίδιος ό Δήμαρχος, διότι ή Κυβέρνησις άθέτησε τήν ύπόσχεσή της.

Άλλά τά οικονομικά τού Δήμου δέν έπρόκειτο να βελτιωθούν, κυρίως λόγω

του τεραστίου χρέους αυτού προς τους διάφορους απαιτητάς, οι όποιοι τό 1856 είχαν φθάσει τους 77 μέ σύνολον απαιτήσεων άνω των 500 χιλιάδων δρχ. 'Ο προϋπολογισμός του Δήμου δέν επαρκούσε και τό 1856 έκλεισε μέ έλλειμα 15.000 δρχ., καθώς και τό 1857 μέ 10.000 δρχ. Παρ' όλα ταύτα ή Κυβέρνηση όχι μόνο δέν έξοφλούσε τά όφειλόμενα από τόν φόρο οικοδομών και έπιτηδευμάτων προς τό Δήμο, αλλά άθέτησε νέα ύπόσχεση για χορήγηση εναντι αυτών ποσού 25.000 δρχ., πράγμα που άνάγκασε τόν Δήμο νά προσφύγη σέ νέο δανεισμό.

Πράγματι διά του νόμου ΤΟΒ' έδόθη ή έγγύηση του Κράτους προς τήν 'Εθνική Τράπεζα για τήν χορήγηση άτόκως δανείου 50.000 δρχ. 'Η Κυβέρνηση για τήν έξυπηρέτησή του παρακρατούσε τό αναλογούν στον Δήμο ποσόν του φόρου οικοδομών και έπιτηδεύματος.

'Ο Δήμαρχος Ν. Γαλάτης δέν άντεξε σέ τόσους κόπους και μόχθους για τά πράγματα τής πόλεως και τόν Μάρτιο του 1857 πέθανε, «γενόμενος άληθώς θύμα τής άκριβοϋς έκτελέσεως των εις αυτόν έμπιστευθέντων ύψηλών καθηκόντων», όπως παρατηρεί ό Παρασκευόπουλος (Αυτόθι, σελ. 213). 'Ο καλός αυτός Δήμαρχος άφησε δύο σπίτια επί τής όδου 'Ερμού στό Πανεπιστήμιο, τό Νοσοκομείο και τό 'Ορφανοτροφείο.

Καλό είναι στό σημείο τούτο νά αναφερθούμε για λίγο στό ενδιαφέρον θέμα των δωρητών και ευεργετών του Νοσοκομείου.

'Ο αριθμός των δωρητών προς τό Νοσοκομείο είναι άτέλειωτος και άποδεικνύει τήν άγάπη και έμπιστοσύνη των 'Ελλήνων τής εποχής εκείνης προς τό ίδρυμα, αλλά και τήν γενική αντίληψη του κόσμου περί τής άξίας των φιλανθρωπικών καταστημάτων.

Τό 'Αδελφάτον στη Συνεδρία τής 21 Μαρτίου 1887 άνακηρύσσει τόν Θεόδωρον Παπαπέτρου ευεργέτην του 'Ιδρύματος διά γενναίον κληροδότημα έκ 10.000 δρχ. και έντέλλεται όπως άναγραφεί τό όνομά του εις τήν στήλη των ευεργετών «... προς δέ ό ιερεύς μνημονεύει του όνόματος αυτού εις έκάστην ιερουργίαν έν τῷ 'Ι. Ναῶ του φιλανθρωπικού τούτου ιδρύματος» (Πρακτικόν σελ. 16).

'Υπό τινός Ι. Μπαλλή κατατίθενται δρχ. 1.000 ως συνδρομή και ύπό άλλου όνόματι Δ.Σ. Βασιλοπούλου δρχ. 200 εις μνήμη τής συζύγου του (1888). 'Η οικογένεια του Α. Βαλλιάνου εις Μασσαλίαν άποστέλλει διά του Μητροπολίτου 'Αθηνών Γερμανού ποσόν 2.000 δρχ. ύπέρ του Νοσοκομείου και εις μνήμη του άποβιώσαντος υίου του 'Αλεξάνδρου. Τό 'Αδελφάτο έκφράζει τήν εύγνωμοσύνην του και άγγέλει εις τήν οικογένεια Βαλλιάνου ότι θά άναγράψη τό όνομα του 'Αλέξανδρου στη στήλη των συνδρομητών του Νοσοκομείου, ό δέ ιερεύς θά μνημονεύη επίσης αυτόν (πρακτικά, σελ. 151).

'Εξ' άλλου στό πρακτικό τής 16 'Απριλίου 1891, διαβάσαμε ότι «... ή φιλογενής και φιλάνθρωπος Κυρία Μαριέττα σύζυγος του όμογενοϋς Κου Στεφάνου Ράλλη, προσήνεγκεν ύπέρ του Δημ. Νοσοκομείου τής «'Ελπίδος» δρχ. τρισχιλίας...», έξ ου και τό 'Αδελφάτον έξουσιοδοτεί τόν Πρόεδρον νά εύχαριστήση τήν κυρίαν και άποφασίζει νά άναγραφῆ τό όνομά της επίσης εις τήν στήλη των δωρητών. 'Ο Στυλιανός Φιλιππίδης (1891) προσφέρει 1.000 δρχ. έκ του κληροδοτήματος, του πατρός του.

'Εξ άλλου από τό πρακτικό τής 11ης 'Ιουνίου 1891 πληροφορούμεθα ότι «οί έν Φιλιππουπόλει άδελφοί Δημήτριος, 'Αναστάσιος και 'Αχιλλεύς Ι. Μάδρα άπέστει-

λαν έπιταγήν έκ λιρών θωμανικῶν 25 ἤτοι δρχ. 745, προερχομένης έκ κληροδοτήματος τοῦ ἀειμνήστου πατρός αὐτῶν Ἰωάννου ὑπέρ τοῦ Ἰδρύματος...» (Πρακτικά σελ. 236).

Ἀκόμη καί ὁ ἐπί πολλά ἔτη, ἱερεὺς τοῦ Νοσοκομείου Παρθένιος Παπαδόπουλος, τόν ὁποῖον σημειωθεῖτω εἶχε ἐπιχειρήσει παλαιότερον ν' ἀπολύσει τό Ἀδελφάτον, διέθεσε ὀλίγον πρό τοῦ θανάτου του τίς ὑπ' ἀριθ. 11854 καί 11856 ὁμολογίες δαμείου τῶν 26.000.000 δρχ. ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου. Ἀλλά καί πολλοί ὀργανισμοί δημόσιοι ἢ καί ἰδιωτικές ἐπιχειρήσεις ἐνεγράφοντο ὡς συνδρομηταί, καταβάλλοντες ἐτησίως διάφορα ποσά ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου. Στή συνεδρίαση τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1887 ὁ Διευθυντής «ὑποβάλλει τό ὑπ' ἀριθ. 1060 ἔγγραφον τοῦ Δ/ντοῦ τῆς ἐταιρείας τῶν ΣΠΑΠ, ἀγγέλλοντος ὅτι τό Συμβούλιον τῆς ἐταιρείας ἐψηφίσαιτο δρχ. 300 ἐτησίως ὡς συνδρομήν ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου διά τήν προθεσμίαν μεθ' ἧς τοῦτο δέχεται πρὸς νοσηλείαν τούς ἀπόρους ἐργάτας τῆς ἐταιρείας...» (πρακτικά, σελ. 26).

Εἶναι ἐμφανής ὁ φιλανθρωπικός ρόλος τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ἰδρύματος πού ἐπί πολλές δεκαετίες ἐκάλυψε τίς νοηλευτικές ἀνάγκες τῆς πρωτεύουσας, εἰς μίαν μάλιστα ἐποχὴ ὅπου δέν εἶχαν ἀναπτυχθῆ ἀκόμη εἰς εὐρείαν κλίμακα οἱ κοινωνικές ἀσφαλίσεις (Ρόζος, 1979). Στό σημεῖο αὐτό θά πρέπει νά ἀναφέρωμε παραδειγματικά, καί τήν ὡραίαν φιλανθρωπικήν προσπάθειαν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ κυριῶν τῶν Ἀθηνῶν ὑπέρ τοῦ ἰδρύματος.

Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1890 ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου ὑποβάλλει ἐπιστολήν τῶν κυριῶν Ναταλίαν Δ. Σούτζου, Μαρίας Ο. Μπάρτ, Φ. Πρετεντέρη - Τυπάλδου, Μ.Τ. Γάσπαρη, Μπέννυ Μάσσωνος, Ε. Μάσσωνος, Ἰουλίας Ι. Βάμβα καί Ναυσικῆς Ζωχιοῦ, διά τῆς ὁποίας προσφέρονται «νά ἐργασθοῦν ὑπέρ τοῦ Δημ. Νοσοκομείου καί νά παρέχωσιν ἀποκλειστικῶς ἠθικήν συνδρομήν εἰς τούς ἀσθενεῖς...» Συγκεκριμένα προσφέρονται ὁπως :

«1) Ἐκάστη κυρία θέλει παραλάβει μίαν ἢ δύο αἰθούσας ἀσθενῶν, ἐπισκεπτομένη αὐτοῦς δις τῆς ἐβδομάδος εἰς ὥρας καθ' ἃς δέν θά κωλύεται οὐδόλως ἡ ἱατρική ἐπίσκεψις καί ἡ διδασκαλία παρηγοροῦσα αὐτοῦς διά τοῦ λόγου καί διανέμουσα... βιβλία... διδακτικά καί ἠθικά. 2) Θά γράφωσι τάς ἐπιστολάς τῶν ἀσθενῶν ... 3) Θά διανέμωσι, κατά τήν ἐξοδόν των ἐκ τοῦ νοσοκομείου, εἰς τούς ἐνδεεστέρους ἐνδύματα καί ὑποδήματα... 4) Θά ἐπισκέπτονται κατ' οἶκον τάς οἰκογενείας τῶν ἀσθενῶν, ἵνα ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἴδωσι τήν πενίαν των καί ἀναλόγως θ' ἀπονέμονται τά ἐνδύματα. 5) Ἡ βιβλιοθήκη καί ἡ ἱματιοθήκη θά τοποθετηθοῦν εἰς ἓν δωμάτιον... προσφερόμενον ὑπό τοῦ νοσοκομείου. 6) Αἱ κυρίαί θά καταβάλωσι πᾶσαν προσπάθειαν ὁπως εὐρωσιν ἐργασίαν εἰς τούς ἐξερχομένους καί τούς δυναμένους ἀμέσως νά ἐργασθῶσι. Πρὸς τόν σκοπόν δέ τοῦτον θά ἔλθουν εἰς συνεννόησιν πρὸς τούς ἐργοστασιάρχας καταστημάτων παντός εἴδους...».

Τό Ἀδελφάτον ἀποδέχεται τήν προσφορά καί κατανέμει τάς κυρίας ὡς ἐξῆς εἰς τούς θαλάμους τοῦ Νοσοκομείου :

Τήν αἰθουσα Βούρου καί Πρετεντέρη στήν κ. Πρετεντέρη (σύζυγο τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας Χαρ. Πρετεντέρη - Τυπάλδου) τήν αἰθουσα Ἰπποκράτους, Πάλλης, Γαληνός καί Μακκῆς ὑπό τήν ἐπίβλεψη τῶν κυριῶν Μπόρ καί Σούτζου τήν αἰθουσα Ἀρεταῖος στήν κ. Μ. Μάσσωνος, τήν αἰθουσα Λίστερ στήν κ. Βάμβα τήν αἰθουσα Τραϊμπερ στήν κ. Ζωχιοῦ (σύζυγο τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἰατρικῆς

Σχολής Ἀθηνῶν) καί τήν αἴθουσα Λάγνεβετα ὑπό τήν ἐπίβλεψη τῆς κ. Ε. Μάσσωνος. Ἡ δραστηριότης ὁμῶς τῶν κυριῶν ἐπεξετάθη καί σέ ἄλλα πεδία μέ σκοπό πάντοτε τήν ἐνίσχυση, οἰκονομικήν πλέον, τῶν ἐξερχομένων τοῦ Νοσοκομείου ἀσθενῶν. Διοργάνωσε λοιπόν ἑορτάς, ἐράνους κ.λ.π. διά τήν συγκέντρωση χρημάτων. Ἔτσι ἀπό τά πρακτικά τοῦ Ἀδελφάτου (Μάϊος 1891) πληροφορούμεθα ὅτι (ἴσως τήν περίοδο τῶν Ἀπόκρεων) αἱ κυρίαί διωργάνωσαν ἑορτήν ὑπέρ τῶν ἀναρρωνυόντων τό προϊόν τῆς ὁποίας ἀνήλθε στό σημαντικόν ποσό τῶν 17.600 δρχ.

Τό Ἀδελφάτο, διά τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου, παρεκάλεσε τάς κυρίας νά διαθέσουν ἕνα ποσό διά τήν ἀνακαίνιση τῶν κατεστραμμένων λουτήρων καί τῶν πλυντηρίων. Αἱ κυρίαί ἀπήντησαν ὅτι «... εὐχαρίστως ἤθελον πράξει τοῦτο, ἄν ὁ σκοπός τῆς ἐπιτροπῆς δέν ἦτο ἄλλος, δηλ. ἡ περίθαλψις τῶν ἐξερχομένων τοῦ Νοσοκομείου ἀσθενῶν ὅτι ὁμῶς ἐπιφυλάσσεται νά πράξη τοῦτο ἀργότερα, ὅταν τό ταμεῖον αὐτῶν ἤθελε εὐπορήσῃ...». Παρά ταῦτα αἱ κυρίαί μετ' ὀλίγον ἐπραγματοποίησαν τήν αἰτηθεῖσα ὑπό τοῦ Ἀδελφάτου προσφορά καί ὁ ἐπί τοῦ ταμείου καθηγ. Ε. Καλλιωντζῆς ἀνήγγειλε κατά τήν συνεδρία τῆς 22 Μαΐου τοῦ ἰδίου ἔτους ὅτι ἡ ἐπιτροπή τῶν κυριῶν προσέφερε «δραχμάς τρισχιλίας ὑπέρ τοῦ Ἰδρύματος τούτου, πρὸς βελτίωσιν τῶν λουτήρων» (πρακτικόν σελ. 232).

Ὁ κατάλογος τῶν δωρητῶν βεβαίως καθὼς καί ἡ παντοειδῆς ὑπό τῶν Ἀθηναίων ἀρωγή καί βοήθεια πρὸς τό Νοσοκομεῖο τους δέν ἀξαντλεῖται ἐδῶ, ὅπως θά ἰδοῦμε καί περαιτέρω. Ἀναφέρωμεν ἐνδεικτικῶς ἀκόμη ὅτι ὁ Ἐρυθρός Σταυρός ἐδώρησε τόν Μάϊον τοῦ 1889 στό Νοσοκομεῖο 24 κλινοσκεπάσματα μάλλινα, τά ὁποῖα τό Ἀδελφάτον ἀπέδέχθη «εὐγνωμόνως».

Τήν θέση τοῦ Γαλάτη κατέβαλε, ὡς δημαρχεῖον, ἐπί 10 περίπου μῆνες ὁ Σπ. Βενιζέλος, πού ἔλαβε σοβαρά μέτρα γιά τήν βελτίωση τοῦ φωτισμοῦ τῆς πόλεως.

Τό 1857 ἔλαβαν χώρα ἐκλογές γιά ἀνανέωση τοῦ 1/3 τῶν Δημ. Συμβούλων. Ἐξελέγησαν καί πάλιν οἱ παλαιοί (Ν. Κωστής, Α. Πετράκης, Δ. Καλλιφρονᾶς, Κ. Βριζάκης, Στ. Βλάχος καί Σπ. Πατούσας). Τόν Νοέμβριο τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἐξελέγησαν καί οἱ τρεῖς ὑποψήφιοι γιά τό ἀξίωμα τοῦ Δημάρχου (Γ. Σκουφος, Κ. Βριζάκης καί Μ. Βουζίκης). Ὁ Βασιλεὺς ἐδιώρισε τόν Σκουφο Πρόεδρο τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἐξελέγη ὁ Ι.Α. Σούτσος.

Ὁ Σκουφος ὑπῆρξε Γεν. Διευθυντής τῶν Ταχυδρομείων, τά ὁποῖα ἀναδιοργάνωσε μέ μεγάλη ἐπιτυχία. Διετέλεσε καί βουλευτής Ἀττικῆς. Γενικῶς ἔχαιρε μεγάλης ἐκτιμῆσεως. Γνώστης τῶν δημοτικῶν πραγμάτων καί μέ σοβαρές διοικητικές ἱκανότητες ἀνεδείχθη σέ ἄξιον Δήμαρχο. Ἐπί τῶν ἡμερῶν του ἐπανῆλθε ἡ σύμφοια μεταξύ Δημ. Συμβουλίου καί Δημάρχου καί ἐπετελέσθη ἀξιόλογον ἔργον, ἰδιαιτέρως στον τομέα τῆς ὁδοποιΐας καί καθαριότητος. Μεριμνήσε εἰδικῶς γιά τήν καθαρῶτητα τῶν σιγαγιῶν, μέ τήν παροχή ἀφθόνου ὕδατος καί γιά τήν ἀποχέτευση. Τότε (1858) κατασκευάσθη καί ἡ πρώτη μεγάλη ὑπόνομος καθ' ὄλον τό μήκος τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Κατεβλήθη ἐπίσης προσπάθεια γιά τόν καλλωπισμό τῆς πόλεως καί ἡ Δημ. Ἀρχή ἐπρογραμματίσε τήν ἀνέγερση Δημ. Θεάτρου, τόν φωτισμό διά τοῦ φωταερίου, τήν περιποίηση τῶν δύο νεκροταφείων (Α' καί Β') καί τήν ἀποπεράτωση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ. Ἀλλά ἐχρειάζοντο χρήματα, πού δέν ὑπῆρχαν. Ἐναυάγησαν ὁμῶς καί ὅλες οἱ προσπάθειες γιά τή σύναψη δανείου.

Γράφει ὁ Παρασκευόπουλος : «Ὁ πτωχός τῶν Ἀθηναίων Δῆμος, προσεπάθει μέ τά γλισχρα μέσα του νά προσθέσῃ κάτι εἰς τήν ἀνάπτυξιν καί τόν καλλωπισμόν τῆς πρωτευούσης. Ἡ ἀγαθή πρόθεσις πάντοτε ὑπῆρχεν...» (Αὐτόθι, σελ. 225).

Τελικά έπερατώθη μόνον η Μητρόπολη, τά εγκαίνια της οποίας έγιναν στίς αρχές του 1862. Παρά την οικονομική δυσχέρεια ο Δήμος άδιστακτως προσεφέρθη νά παραχωρήση ιδιόκτητο οικόπεδο δίπλα άπό τό Πανεπιστήμιον γιά την άνέγερση της 'Ακαδημίας άπό την γνωστή δωρεά του 'Εθνικού ευεργέρου Σίνα. Δέν ήταν, κατόπιν αυτών, δυνατό νά λησμονήση ο Δήμος τό Νοσοκομείο, του οποίου η μεγάλη άποστολή άνεγνωρίσθη ιδίως κατά την τελευταία μεγάλη επιδημία χολέρας. Προσέφερε λοιπόν 10.000 δρχ. ως πρώτη δόση και άργότερα άλλες 14.500 δρχ. γιά την άνέγερση νέας πτέρυγας. Μέ την προσθήκη δέ και άλλων 10.000 δρχ. ως δωρεά της βασιλίσσας 'Αμαλίας έπερατώθη ο Α' και Β' όροφος της ανατολικής αυτής πτέρυγας. Διά την κάλυψη όμως των δαπανών λειτουργίας του Νοσοκομείου η Δημ. 'Αρχή άναγκάσθη νά ζητήσει επέκταση του δημοτικού δασμου επί των σιτηρών και έμπορευμάτων και κατά τά έτη 1860, 1861 και 1862. 'Ο δασμός απέδωσε τό 1860 139.857 δρχ. τό 1861 152.256 δρχ. και τό 1862 150.968 δρχ. (Παρασκευόπουλος, σελ. 232). 'Εξ άλλου σοβαρή βελτίωση επήλθε και στην έσωτερική λειτουργία του ιδρύματος μέ την προσωπική επίβλεψη του Δημάρχου, υπό την ιδιότητά του, ως προέδρου του 'Αδελφάτου και μέ την εργώδη προσπάθεια των συμβούλων αυτου.

Μέρος του άνωτέρω δασμου (1%) διετέθη γιά τό Δημ. Βρεφοκομείο, τό όποιο επίσης άπασχολούσε σοβαρά τον Δήμο. 'Ο αριθμός των φιλοξενουμένων εκθέτων βρεφών είχε άνέλθη σέ 120, οι συνθήκες όμως διαβίωσης των ήσαν άπαραδέκτες. 'Ο Δήμος ένοικίασε νέον καταλληλότερο κτίριο γιά την μεταφορά τους, διώρισε ως έπιμελητή, τον παιδίατρο 'Αναστ. Ζίννην και έβελτίωσε τίς συνθήκες διατροφής των. Τέλος έθεσε σέ κίνηση την διαδικασία αξιοποιήσεως της εκ 40.000 φράγκων δωρεάς του όμογενοϋς της Πετρουπόλεως Κοντογιαννάκη γιά την άνέγερση μονίμου κτιρίου στεγάσεως των βρεφών. Πρόκειται γιά τό γνωστό, ώραίο Βρεφοκομείο της όδοϋ Πειραιώς.

Γιά την πλούσια αυτή δράση του Σκούφου, αλλά και λόγω των φιλοβασιλικών του αισθημάτων τά άνάκτορα ανανέωσαν τή θητεία του τον Νοέμβριο του 1862 γιά μιá ακόμα τριετία. Βεβαίως ο Σκούφος είχε προταθί ως ύποψήφιος Δήμαρχος μαζί μέ τους Βρυζάκην και Κυριάκον. 'Η ανανέωση του 1/3 των Δημ. Συμβούλων έφερε στο Δήμο τους Γ. Χριστοφή, Μ. Βουζίκη, Γ. Κωνσταντινίδη, Ε. Σίμο, Ν. Ζαχαρίτσα και Α. Μπαλάνο.

'Ενα σοβαρό θέμα που άπασχολούσε την Δημ. 'Αρχή καθ' όλο τον περασμένο αιώνα ήταν, όπως έλέχθη επανειλημμένως, η ύδρευση της πόλεως. 'Εκτός άπό τή μεγάλη έλλειψη σοβαρώτατο πρόβλημα γιά την ύγεια των πολιτών ήταν η ποιότητα του χρησιμοποιουμένου ύδατος.

'Επειδή οι ύδροσωλήνες ήσαν λιθόκτιστοι, εκτός της μεγάλης άπωλειας ύδατος, συχνή ήταν και η μόλυνσή του λόγω προσμίξεως μέ άκαθαρσίες. Μάλιστα ο Πετράκης είχε δηλώσει παλαιότερα προς τό Δημ. Συμβούλιο, ότι πολλάκις είχε παρατηρήσει και κοπρανώδεις ουσίες εκτός αυτου. 'Ο δέ ιατρός 'Αν. Γούδας έγραφε στη «Μέλισσα των 'Αθηνών».

«Τό άξιοδάκριτον τῶ δντι θέαμα, όπερ κατά πάν θερος η και κατά πᾶσαν σχεδόν ήμέραν επαναλαμβάνεται έν τή κοινωνία μας, τό νά βλέπη τις δηλ. που μέν γυναίκας συνωθουμένας εις τά άναβρυτήρια και πολλάς ώρας εκεί περιμενούσας, ίνα πληρώσωσιν ύδατος τά ύδροφόρα άγγεία των, που δέ ύπηρέτας μονομαχούντας μέ τά στάμνας εις τάς χείρας και αί φιλονεικούντας την προτεραιότητα της πληρώσεως αυτών».

Ὁ δέ μηχανικός τοῦ Δήμου Ι. Γενίσαρλῆς δίνει τὴν ἐξῆς εἰκόνα σέ ἔκθεσή του ἀπὸ 26 Ἀπριλίου 1872.

«Ἀπὸ τοὺς Ἀμπελοκήπους μέχρι τῆς πόλεως τὸ ὕδωρ διοχετεύετο διὰ τινὸς λίαν περιορισμένου ὑδραγωγοῦ, ἐκτισμένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑποκειμένου ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἡλίου... καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν διάκρισιν παντός κακοβούλου. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διανομὴν τοῦ ὕδατος τῆς πόλεως ... ἐγένετο αὕτη διὰ πηλίνων σωλῆνων ἢ καὶ λιθοκτίστων ὑδραγωγῶν ἐλεινῶν κατασκευασμένων καὶ κακῶς διατηρουμένων ... καὶ συγχρόνως διήρχοντο τὰ μερικά ταῦτα ὑδραγωγεῖα πλησιέστερα τῶν λάκκων τῶν ἀκαθαρσιῶν διαφόρων οἰκιῶν. Τούτων ἕνεκα σπανιώτατα ἐβλεπέ τις πόσιμον ὕδωρ εἰς τὰς τότε ὑπαρχούσας εὐαριθμούς δημοτικές κρήνας...» (Καλαντζόπουλος, 1964). Δέν εἶναι λοιπὸν παράδοξο γιὰ τὴν ἐπιδημὴν πυρετός ἐμάστιζε τὴν πόλιν μετὰ σωρείαν θυμάτων κατ' ἔτος (Ρόζος 1978).

Ὁ Σκούφος ἐπεχείρησε νὰ λύσῃ ὀριστικά τὸ μεγάλο τοῦτο θέμα μετὰ τὴν κατασκευὴν νέου μεγάλου ὑδραγωγείου, ἀλλ' ἡ προσπάθειά του γιὰ τὴν σύναψη δανείου ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴ δέν ἔκαρποφόρησε.

Ἡ οικονομικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου κατὰ τὴν περίοδον Σκούφου φαίνεται ἀπὸ τὸν κατωτέρω πῖνακα.

ΕΤΗ	ΕΣΟΔΑ	ΕΞΟΔΑ
1858	282.942	242.948
1859	326.862	—
1861	—	323.970
1862	353.885	348.858

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὰ προϋπολογισθέντα ἔσοδα τοῦ 1858 ἦσαν 327.678 δρχ. ἀλλὰ δέν εἰσεπράχθησαν ὅλα γιὰ τὴν καθυστέρουνη ἀπὸ τὸ Κράτος οἱ δημοτικοὶ φόροι. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ γιὰ τὰ ἄλλα χρόνια. Ἀλλὰ τὰ χρέη τοῦ Δήμου εἶχαν ἤδη φθάσει τὸ ἀστρονομικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ποσὸ τοῦ 1.172.472 δρχ. καὶ κάθε ἐλπίδα ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἐξόφλησίν του, ἀλλὰ καὶ γιὰ νέα ἔργα ἀποδεικνύετο μάταιη. Παρ' ὅλη τὴν φιλότιμη προσπάθεια τοῦ Δημάρχου καὶ τῆς ἱκανοποιητικῆς του ἐπιτυχίας στὰ δημοτικὰ πράγματα, ἡ τύχη του δέν ἦταν ἀγαθὴ. Σφόδρα βασιλικὸς καὶ ἀναμιχθεὶς στὰ γεγονότα τοῦ 1862, ποὺ ὀδήγησαν εἰς τὴν ἐκπτώσιν τοῦ Ὀθωνος, ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐπαύθη ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Κουτσικάρη, ὁ ὁποῖος παρέμεινε ὡς δημαρχεὺς ἐπὶ διατίαν. Τὸ Δημ. Συμβούλιον ὅμως εἶχε οὐσιαστικὰ καταργηθῆ καὶ τυπικῶς ἐπαύθη τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1864, οὕτως ὥστε κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴ τῆς ἀναταραχῆς καὶ τῶν παθῶν δέν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ σοβαρὰ ἔργα. Τόσον ἀμέτοχος ἦταν ἡ Δημ. Ἀρχὴ τῶν τεκταινομένων ἀπὸ τὴν προσωρινὴν (ἐπαναστατικὴν) Κυβέρνησιν, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ κατεδαφισθῆ ὁ περικαλῆς ἀρχαῖος ναὸς τῆς Καπνικαρέας μετὰ σκοπὸν τὴν διαπλάτυνσιν τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ.

Ὁ Δήμος λοιπὸν εἶχε περιέλθει εἰς κατάστασιν διαλύσεως καὶ τὰ οικονομικά του ἦσαν τρισάθλια. Ἡ λειψυδρία ἐντάθηκε, ἡ συντήρησις τῶν δρόμων καὶ ὁ φωτισμὸς αὐτῶν παραμελεῖτο, ἡ ἀποκομιδὴ τῶν ἀκαθαρσιῶν γινόταν σπάνια. Οἱ ἐφημερίδες ἔκρουαν τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, ἀπὸ τῆς νέας ἐπιδημίας χολέρας ποὺ εἶχε ἐμφανισθῆ εἰς τὴν Ἀνατολήν (Τουρκία).

Ἡ «Παλιγγενεσία» ἔγραφε :

«Παρακαλοῦμεν τὴν Ἀστυνομίαν καὶ Δημαρχίαν νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸν ζῆλον αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν καθαριότητα τῆς πόλεως. Ἐὰς καῶσιν οἱ σωροὶ τῶν κοπριῶν ... ἄς ἀνοιχθῶσι διώρυγες πρὸς ἔκροσιν ἢ ἀποξήρανσιν τῶν λιμναζόντων σαπρῶν ὑδάτων ... ἄς καθαρισθῇ μάλιστα ἡ ὁδὸς Ἀθηνᾶς ...» (Ἄρ. φύλλου τῆς 18 Ἰουνίου 1865).

Ὁ ταλαίπωρος ὁ νέος Δήμαρχος δὲν ἤξερε τί νὰ πρωτοδιορθώσῃ. Εὐαίσθητος καὶ φιλότιμος ἄνθρωπος ὁ Κατσικάρης ἔπεσε θῦμα τῶν ἀρετῶν του αὐτῶν. Ἀπέφυγε νὰ ἐπισκευάσῃ τὴν ὁδὸ ὅπου εὕρισκετο ἡ οἰκία του γιὰ νὰ μὴ κατηγορηθῇ πρὸς τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε νὰ μεριμνήσῃ γιὰ ὅλους τοὺς δρόμους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι μὲ τὴν πρώτη μεγάλη πλημμύρα τὰ νερά διεβρώσαν τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας του, ἡ ὁποία καὶ κατέρρευσε.

Ὁ Κατσικάρης ἔμεινε στό ὑπαιθρο μὲ τὴ βροχῆ, προσεβλήθη ὑπὸ σοβαρᾶς ἀσθενείας καὶ ἀπέθανε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1865. Ἡ πόλη πένθησε εἰλικρινά γιὰ τὸ θάνατό του.

Τὴ θέση του κατέλαβε ὡς δημαρχεὺν ὁ Περ. Ζαχαρίτσας, κατὰ τὴν ἐπτάμηνη θητεία του ὁποίου δὲν ἐπραγματοποιήθη σοβαρὸ ἔργο. Οἱ εἰσπράξεις τοῦ Δήμου ἐμειώθησαν αἰσθητὰ λόγω παραλυσίας τῆς δημοτικῆς ὑπηρεσίας καὶ οἱ πληρωμὲς ἐγίνοντο κατὰ τρόπον ἀπρογραμματίστο καὶ αὐθαίρετο. Εἶναι ὅμως σημαντικό νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπληρώθησαν τότε πρὸς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖο ὀφειλῆς παρελθόντων ἐτῶν πολλῶν δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάσταση τοῦ ἰδρύματος τούτου ἐξακολουθοῦσε νὰ μὴν εἶναι ἱκανοποιητικὴ καὶ τὰ οἰκονομικά του διόλου καλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ Δήμου.

Μία αὐθεντικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεώς του ἐκεῖνων τῶν ἡμερῶν, μᾶς διδῆι ὁ Κερκυραῖος Σπυρίδων Φίλλης, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ἄλλων ἐπισκέφθηκε τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο καὶ μᾶς ἄφησε τὶς ἐντυπώσεις του : «Τὸ κατάστημα τοῦτο γράφει ὁ Φίλλης - ἐπιζητεῖ τὴν σκέψη καὶ φιλανθρωπίαν τῶν Ἀθηναίων, ἵνα καὶ παρὰ τοῖς ξένοις ἀπολαύσῃ τὴν ὑπόληψιν τῆς εὐσπλάχνου καὶ φιλελεήμονος αὐτῶν ψυχῆς. Καὶ γὰρ οἱ ἐντὸς τοῦ Καταστήματος τούτου δεινοπαθόντες ἡμῶν ἀδελφοὶ αἰτοῦσι βοήθειαν καὶ ἔλεος. Ἐπὶ τοῦ νῦν τὸ Κατάστημα τοῦτο ἀπέχει πολὺ ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν δέουσαν κατάστασιν. Καθ' ὅσον ἐγὼ αὐτοῖς ὄμμασιν εἶδον, πολλοὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐνδαιτωμένων ἀσθενῶν ἐλλείπουσι τῆς ἀπαιτουμένης θεραπείας. Ἐσμέν ὅμως βέβαιοι, ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον ἀμελήσουσιν οἱ νῦν Ἀθηναῖοι τὴν δόξαν τῶν προγόνων αὐτῶν οἵτινες ἦσαν οἱ μᾶλλον πεπολιτισμένοι, οἱ γενναιότεροι καὶ εὐσπλαχνικότεροι τῶν ἀνθρώπων» (Ἀθηναϊκά, 1866, σελ. 15).

Ἄλλὰ ὁ Φίλλης δὲν ἀρκεῖται σὲ γενικότητες καὶ περιερχόμενες τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο προσέχει τὶς λεπτομέρειες καὶ γράφει :

«... Τὰ δωμάτια τοῦ ἀνωτέρου πατώματος ... ἤγουν τὰ τῶν γυναικῶν, διατηροῦνται τακτικώτερα καὶ καθαρώτερα παρὰ τὰ κάτωθεν τῶν ἀνδρῶν.

Εἰς τὸν διάδρομον τοῦ κάτω πατώματος ὑπάρχουσι οἱ ἀπόπατοι, οἵτινες μὴ καθαρῶς διατηροῦμενοι, ἀναδίδουσι δυσώδη καὶ μολυντικὴν ἀποφορᾶν, μισητὴν εἰς τοὺς εἰσερχομένους καὶ θανατηφόρον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς».

Καὶ ὁ Φίλλης τελειώνει τὴν τόσο ἐνδιαφέρουσα περιγραφή του, μὲ τὸ θέμα τῆς διατροφῆς τῶν ἀσθενῶν :

«Δὲν δύναμαι εἰπεῖν τι - γράφει - περὶ τῶν τροφίμων. Τὰ τρόφιμα εἶναι ἐν γένει καὶ ἐν πᾶσι τοῖς καταστήμασιν, ἡ μεγάλη πληγὴ καὶ ἡ μεγάλη πέτρα τοῦ σκανδά-

λου. Ἐπειδὴ τὰ τρόφιμα δίδουσι καλὰ καὶ διαρκῆ ὠφελήματα εἰς τοὺς κεχορτασμένους ἐκεῖ ὑγιεῖς καὶ μικρὰ καὶ ποταπὰ εἰς τοὺς ἐκεῖ ἀσθενεῖς, τοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας». Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀπέδιδαν μεγάλη σημασία καὶ στὸν ρόλο τῆς θρησκείας, ἰδίως γιὰ τὴν καλὴ ἐκβαση τῶν ἀσθενειῶν, πράγμα πού καὶ σήμερον δέχεται ἀκόμη πολὺς κόσμος. Γράφει χαρακτηριστικὰ ὁ Φίλλης :

«Τὸ θλιβερόν καὶ ἀπαίσιον ὅπερ εἶδον ἐκεῖ, εἶναι ἡ καταφρόνησις τῆς θρησκείας ἀποτέλεσμα τῆς περὶ ταύτην μισητῆς ἀδιαφορίας ἣτις κυριεῦει δυστυχῶς ἐν Ἀθήναις. Ὅμως τίς ἤθελε πιστεῦσαι ὅτι τὸ κακόν ἤθελε φθάσει ἕως ἐκεῖ ;

Τὸ Εἰκονοστάσιον ὅπερ ἔδει τοποθετηθῆναι εἰς τὴν λιμυροτέραν θέσιν τοῦ καταστήματος, εἶναι τὸ πλέον μικρόν, ποταπὸν καὶ ἀηδές δωμάτιον ὅπερ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἶναι ἄφωτον καὶ πλησίον τοῦ ἀποπάτου !! Τάχα πλησιάζει ποτέ ἱερεὺς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ; Τάχα γίνεται ποτέ ἐκεῖ ὁ μνησιαῖος ἀγιασμός ;» (Αὐτόθι, σελ. 16).

Ἡ ἔκρυθμη πολιτικὴ κατάστασις ἐπανῆλθε στὴν ὁμαλότητα μετὰ τὴν ἔλευση τοῦ νέου βασιλείου Γεωργίου (Ὀκτώβριος 1863). Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1864 ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Β' Ἐθν. Συνελεύσεως νέος περὶ δημοκρασιῶν νόμος (ἐδημοσ. στίς 29 Ἰαν. 1866), σύμφωνα μετὰ τὸν ὅποιον οἱ δημοτικὲς ἀρχὲς ἐκλέγονται πλέον ἀμέσως ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Στίς 31 Μαρτίου ἐγέναν πράγματι δημοτικὲς ἐκλογές, οἱ πρῶτες στὴν ἱστορίαν τοῦ Δήμου πού διεξήχθησαν «μετὰ μοναδικῆς ἡσυχίας καὶ τάξεως», γιατί ἡ Κυβέρνησις δὲν ἀνεμείχθη σ' αὐτές.

Ἀπὸ τοὺς ὑποψήφιους ἐπρώτευσεν ὁ παλιὸς δήμαρχος Γ. Σκουφός (2081 ψ.) μετὰ ἐπιλαχόντες τοὺς Κτσανδρῆ (2018), Ζαχαρίτσα, Σκουζέ, Μ. Καλλιφρονᾶ καὶ Δ. Μαυροκορδάτο. Μαζὺ τοὺς ἐξελέγησαν καὶ οἱ κάτωθι σύμβουλοι : Γ. Ἀφεντάκης, Στυλ. Κολιάτσος, Κων. Βερσῆς, Π.Σ. Κυριακός, Ὁθ. Μακρυγιάννης, Ν. Κουτσογιάννης, Γ. Φιλιππίδης, Κ. Βρυζάκης, Θ. Καρπετόπουλος, Κων. Κωνστῆς, Χρ. Ζαχαρίτσας, Σπ. Παυλίδης, Σωτ. Λελοῦδας, Γεώρ. Ρούφης, Γ. Σουρμελῆς, Ἰω. Τυρναβίτης, Πλάτων Στρέφης καὶ Πέτρος Βενιζέλος.

Παρατηροῦμε λοιπὸν μία ἱκανοποιητικὴ ἀνανέωσις τῆς Δημ. Ἀρχῆς. Πρόεδρος Δημ. Συμβουλίου ἐξελέγη ὁ Κολιάτσος.

Ἡ κατάστασις πού παρέλαβε ἡ νέα Δημ. Ἀρχὴ ἦταν πολὺ δυσάρεστη. Ὁ Δήμαρχος Γ. Σκουφός ἐσημείωσε τοῦτο λέγοντας ὅτι, «ἡ ἐποχὴ, ἀφ' ἣς ἐλάβομεν τὴν διοίκησιν τοῦ Δήμου εἶναι μᾶλλον ἐπανορθωτικὴ καὶ συντηρητικὴ... δὲν βοηθούμεθα ἐπομένως... εἰς τὸ νὰ προτείνωμεν τὴν ἐκτέλεσιν μεγάλων ἔργων...» Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Δήμος μετὰ τὰ τακτικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα καὶ μετὰ τίς εἰσπράξεις τοῦ ἐπὶ τῶν «ῶνίων δασμοῦ» δὲν κατώρθωσε νὰ καλύψῃ τίς ἐπιτακτικὰς ἀνάγκας σὲ ἔργα ζωτικῶν ἐνδιαφερόντων, καθὼς καὶ τὴ συντήρησις τοῦ Νοσοκομείου καὶ βρεφοκομείου, ἐζητήθη καὶ πάλι ἐπέκτασις εἰς 2% τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν σιτηρῶν καὶ λοιπῶν ἐμπορευμάτων. Τὸ ἥμισυ τοῦ δασμοῦ αὐτοῦ, ἤτοι τὸ 1%, ἐπροορίζετο γιὰ τὴν ἐνίσχυσις τῶν δύο ὡς ἄνω φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τοῦ Δήμου.

Ὁ πρόσθετος αὐτὸς φόρος ἐκρίθη ἐπιβεβλημένος γιατί οἱ εἰσπράξεις τοῦ Δήμου, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ 1866 (εἰσπραχθέντα ἔσοδα 295.122 δρχ. καθυστερούμενα 75.115 δρχ.) συνεχῶς ἐμειώνοντο μετὰ ἀντίστοιχον ἀδυναμία ἐξοφλήσεως τῶν χρεῶν του. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ ἔτος αὐτὸ ἐδαπανήθησαν 243.065 δρχ. εἰς ἐξακριβωμένας πληρωμὰς, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον ἐκ 50 χιλ. περίπου δρχ. ποσὸν εἶναι ἀγνωστο πού ἐπήγε.

Τὸ 1867 ἡ κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη, ἐνῶ ἐβεβαιώθησαν ἔσοδα 366.879 δρχ. τε-

λικῶς εισεπράχθησαν μόνο 266.531 δρχ. Τά έξοδα τέλος υπερέβησαν τίς εισπράξεις κατά 15.153 δρχ. τίς ὁποῖες ἐπλήρωσαν ἐξ ἰδίων οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες γιά νά διασώσουν τό γόητρο τοῦ Δήμου. (Παρασκευόπουλος, αὐτόθι, σελ. 248).

Ἐν τῷ μεταξύ τά χρέη τοῦ Δήμου εἶχαν φθάσει αἰσίως τό ποσό τοῦ 1.789.764 δρχ. (1870). Μέ τίς τραγικές αὐτές συνθήκες δέν ἦταν δυνατή ἡ ἐκτέλεση ἔργων. Τό μόνον πού ὠφελήθη ἦταν πράγματι τό Νοσοκομεῖο. Ὁ ἐπιβληθεῖς δασμός καί ἡ ἀνελλιπής ῥπόδοσις του ἀπέβησαν σωτήριες καί γιά τά δύο φιλανθρωπικά καταστήματα τοῦ Δήμου.

Σέ τοῦτο ἐβοήθησαν, εἶναι ἀλήθεια, καί οἱ ποικίλες δωρεές φιλανθρώπων καί εὐεργετῶν, «Διά τῶν ἐσόδων τούτων, γράφει ὁ Παρασκευόπουλος καί τῶν ἰδίων μέσων κατάρθωσε τό Νοσοκομεῖον νά ἐξέλθῃ τῆς δυσχεροῦς θέσεως στήν ὅποιαν εἶχε περιέλθῃ κατά τό προηγούμενον τετραετές διάστημα, ὅτε καθυστεροῦσε ὅλη σχεδόν ἡ πρός αὐτό συνδρομή τοῦ Δήμου» (Αὐτόθι, σελ. 254).

Ἡ αὐτή αἰσθητή βελτίωσις παρατηρήθη καί στό Βρεφοκομεῖο.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειωθῇ ἐδῶ ὅτι ὁ Δήμος, παρά τά ἄθλια οἰκονομικά του, οὐδέποτε ἐλησμόνει τό πρός τήν πατρίδα χρέος. Εἶναι συγκινητική λοιπόν ἡ βοήθεια πού προσέφερε τότε στίς Κρητικές οἰκογένειες πού ἐφθασαν στήν Ἑλλάδα μετά τήν ἀποτυχία τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως. Ἐκτός τῶν ἄλλων συνδρομῶν (κατοικία, διατροφή, ρούχα κ.λ.π.) ὁ Δήμος διόρισε καί ἰατρούς γιά τήν δωρεά περίθαλψη τῶν προσφύγων, καί ἐχορήγει σ' αὐτούς δωρεάν φάρμακα ἀπό τό φαρμακεῖον τοῦ Νοσοκομεῖου.

Ὁ Σκοῦφος παρέδωσε τήν δημαρχία τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1870 στόν νέο Δήμαρχο Παναγή Σ. Κυριακό, πού ἐξελέγη στίς δημαρχειάζουσας τοῦ Μαρτίου.

Τό νέο Δημ. Συμβούλιο ἀπετελέσθη ἀπό τούς Γ. Ἀφεντάκη, Μ. Ράλλη, Χ. Χέλμη, Δ. Ζαχαρίου, Γ. Ζαχαρίτσα, Πλ. Στρέφη, Γ. Κουτσογιάννη, Στ. Λεκάτη, Στ. Κολιάτσο, Χρ. Ζαχαρίτσα, Πλ. Στρέφη, Γ. Κουτσογιάννη, Στ. Λεκάτη, Στ. Κολιάτσο, Χρ. Ζαχαρίτσα, Σ. Μπαλάνο, Γ. Χατζηδόμητριου, Ἄγη Καμπά, Μ. Χαλκοκονδύλη, Σ. Λεώνη, Μ. Καραμάνο, Κ. Ἀναγνωστόπουλο καί Ι. Ἀποστολόπουλο.

Πρόεδρος Δημ. Συμβουλίου ἐξελέγη ὁ Κολιάτσος. Ὁ νέος Δήμαρχος ἦταν γνωστή προσωπικότης μέ μακρά θητεία στά δημοτικά πράγματα χρηματίσας καί δύο φορές βουλευτής. Θεωρεῖται ἀπό τούς πλέον ἐπιτυχόντες δημάρχους γι' αὐτό ἐξελέγη κατά δημοκρατικό τρόπο καί γιά δεύτερη θητεία (1874 - 79). Ἀπο τά μεγάλα ἔργα τῆς περιόδου Παν. Κυριακοῦ σημειώνουμε τήν κατασκευή ἐπί τέλους - μόνιμης μεταλλικῆς δεξαμενῆς (ὑδραγωγεῖον Λυκαβηττοῦ), τόν διπλασιασμό τῶν φωτιστικῶν φανῶν καί τό ἐκτεταμένο δίκτυο μεταλλικῶν σωληνῶν διανομῆς τοῦ νεροῦ ἐτριπλασιασθῆ ἡ ἐτήσια πρόσοδος ἀπ' τήν κατανάλωση νεροῦ, ἐξωφλήθη σημαντικόν ποσόν τοῦ πρός τήν Ἑθν. Τράπεζα δανείου ἐκ 300.000 δρχ. γιά τό νέο μεταλλικόν σύστημα ὑδρεύσεως καί κατασκευάσθησαν νέοι δρόμοι ἰδίως ἐξω τῆς παλαιᾶς πόλεως λόγω ραγδαίας ἐπεκτάσεως τῆς ἀνοικοδόμησις. Πρέπει ὅμως νά σημειωθῇ ὅτι γιά τή χρηματοδότηση τῶν ἔργων αὐτῶν καί τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ συναφθέντος νέου δανείου ἐχρησιάσθη ἡ περικοπή τῆς χορηγίας πρός τό Νοσοκομεῖο καί Βρεφοκομεῖο. Πράγματι τό ἀπό 7 Σεπτεμβρίου 1870 Β.Δ. «περί ἐπεκτάσεως τοῦ ἐπί τῶν ἰδίων δασμοῦ εἰς τὰς πρός ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων εἰσαγόμενα σιτηρά καί ἔμπορεύματα ὄριξε :

«Τῆς ἀπό τοῦ δασμοῦ τούτου (2%) προσόδου τό μὲν 1/4 ἦτοι τό ἡμισυ τοῖς ἑκατόν διατεθῆσεται ἀποκλειστικῶν εἰς συντήρησιν τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου «Ἐλπὶς», τό ἕτερον ἡμισυ εἰς συντήρησιν τοῦ δημοτικοῦ Βρεφοκομείου...».

Τό κτιριακό πρόγραμμα τοῦ Δήμου περιελάμβανε μεγάλα ἔργα. Ἐξ αὐτῶν ἐπραγματοποιήθη πρῶτον ἡ ἀνάγερση τοῦ δημαρχιακοῦ μεγάρου ἐπὶ σχεδίων τοῦ ἀρχιτέκτονα Π. Κάλκου, ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ ὁποίου κατετέθη στά τέλη τοῦ 1872 καί τό ἔργο ἐπερατώθη μετὰ διετίαν (ἐγκαίνα 22 Ἀπριλίου 1874). Τό ἔργον ἐστοίχισε περί τίς 130.000 δρχ. τίς ὁποῖες ὁ Δήμος ἐξασφάλισε μέ νέον δανεισμό ἀπό τήν Ἐθνική Τράπεζα.

Ἐπί δημαρχείας Κυριακοῦ ἀρχισε καί ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου, ἡ ὁποία ὅμως ἐπερατώθη ἀργότερα.

Ὁ Δήμαρχος ἐμερίμνησε καί γιά τήν ἀνάγερση εὐπρεποῦς δημοτικῆς ἀγορᾶς, ἡ πραγματοποιήσις ὅμως τῆς ὁποίας ἀνεβλήθη γιά γενικώτερους λόγους. Ἡ μέριμνα ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου ἐξεδηλώθη ἐπίσης ἐνεργῶς ἀπό τόν ἐργατικό αὐτό Δήμαρχο.

Γράφει σχετικῶς ὁ Παρασκευόπουλος :

«Ἐκ τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τοῦ Δήμου τό Νοσοκομεῖον ἐφείλκυσε πρωτίστως τήν μέριμναν τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς τῆς περιόδου ταύτης, ἥτις προσεπάθησεν ὅσον ἦτο δυνατόν νά βελτιώσῃ τά κατ' αὐτό διά τήν ἀπόρροισιν λειτουργίαν του καί τήν ἐνίσχυσιν τῶν οικονομικῶν του, τά ὁποῖα μόλις ἐπῆρκουν εἰς τήν συντήρησίν του ἕνεκα τῆς πληθῶρας τῶν προσερχομένων ἀσθενῶν. Γενναῖα μέτρα οἰκονομίας καί τινες γενόμεναι δωρεαί ἐπέφερον ἐντός ἔτους ὄχι μόνον τό ἰσοζύγιον ἐσόδων καί ἐξόδων ἀλλ' ἀφήκαν καί περίσσευμα δρχ. 23.000 περίπου, τό ὁποῖον διαδοχικῶς ἐπαυξανόμενον ἐφυλάσσετο διά τήν ἐπέκτασιν τοῦ κτιρίου του. Καί οὕτως ἀφ' ὅθεν ἀπό τοῦ 1871 μέχρι τοῦ 1875 κατεσκευάσθησαν τά προκύλαια, ἐγένοντο διάφοροι τοῦ Καταστήματος ἐπισκευαί, ἀνεωώθησαν τά παράθυρά του, κατεσκευάσθησαν νέα ἀποχωρητήρια, ἐγκατεστάθη μηχανικόν σιδηροῦν μαγειρεῖον, ἀντικατεστάθησαν ὄλαι αἱ κλίνας διά σιδηρῶν τοιούτων καί ἐπρομηθεύθησαν νέαι στρωμαῖ, κλινοσκεπάσματα, ἐνδύματα ἀσθενῶν καί σκευῆ, κατά τό 1876 ἀνοικοδομήθη καί ἡ δυτική αὐτοῦ πτέρυξ». (Αὐτόθι, σελ. 285).

Ἄλλά καί τοῦ Βρεφοκομείου ἡ κατάστασις ἐβελτιώθη ὁμοίως. Ἐντός δύο ἐτῶν ὑπῆρξε περίσσευμα, ἀπό σωστή διαχείρησις τῶν οικονομικῶν του, ἐκ 26.890 δρχ. Ἐν τῷ μεταξύ σημαντική δωρεά τοῦ Ι. Κοντογιαννάκη ἐκ 40.000 φράγκων ἐπανάφερε τό ζήτημα ἀνεγέρσεως κτιρίου γιά τήν ἀξιοπρεπῆ καί μόνιμη στέγασις τοῦ φιλανθρωπικοῦ αὐτοῦ ἰδρύματος. Πράγματι στίς 15 Ὀκτωβρίου 1872 κατατίθεται ὁ θεμέλιος λίθος ἐπὶ οἰκοπέδου τοῦ Δήμου στήν πλατεῖα «Ἐλευθερίας» (τώρα Κουμουνδούρου).

Τό κτίριο ἐπερατώθη τόν Μάϊο τοῦ 1874 ἀφ' ὅθεν ἐχρειάσθη νά προσφέρῃ ὁ Κοντογιαννάκης ἄλλες 15 χιλ. δρχ. Τέλος γιά τόν ἐξοπλισμό καί τήν διαμόρφωσις τῶν ἐξωτερικῶν χώρων ἐχρειάσθησαν ἄλλες 20.000 δρχ. τίς ὁποῖες προσέφερε ὑπό μορφῆ δανείου ἡ Ριζάρειος Σχολή. Ἡ Βασίλισσα ἀνέλαβε τήν ὑψηλή προστασία τοῦ ἰδρύματος στό ὁποῖο ἐδώρησε καί 28 μετοχές τοῦ Ἐθν. δανείου. Ἐξ ἄλλου ὁ Μ. Παραμυθιώτης ἐκληροδότησε στό ἴδρυμα 134.000 δρχ. Τό 1877 ἐφιλοξενούντο 465 βρέφη. Δυστυχῶς ἡ μεγάλη βρεφική θνησιμότης τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μεγάλες ἀπώλειες νηπίων κατ' ἔτος. Ἔτσι τό 1871 ἀπό τά 301 βρέφη ἀπέθαναν 154 καί τό 1877 ἀπό 465, 168. Πάντα ταῦτα ἐπετεύχθησαν λόγῳ τῆς συνετῆς καί νοι-

κοκυρεμένης δημαρχίας Κυριακού. «Ἡ διαχείρισις τῆς περιόδου αὐτῆς, γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, διακρίνεται διὰ τὴν κρατήσασαν τάξιν». Εἶναι χαρακτηριστικόν ὅτι οἱ προϋπολογισμοὶ ἐκάστου ἔτους ἐσυντάσσοντο καὶ ὑποβάλλοντο πρὸς ἔγκρισιν ἐγκαίρως, τέλος δέ ἐδημοσιεύοντο καὶ οἱ ἀπολογισμοὶ τοῦ Δήμου. Ἀπερχόμενος ὁ δήμαρχος τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1879 ἄφησε περίσσευμα εἰς τὰ ταμεῖα τοῦ Δήμου ἐκ 38.527 δρχ.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ δραστήριος αὐτός δήμαρχος, ἠττήθη στίς δημαρχεισίας τῆς 8ης Ἀπριλίου 1879 ἀπὸ τὸν πολὺ νεώτερό του καὶ γιὰ πρώτη φορά ἐμφανιζόμενον στὰ δημοτικὰ πράγματα Δημήτριον Σουτσον. Ἡ ἐκλογή ἐκείνη ἐγένετο γιὰ πρώτη φορά ἐντός μιᾶς ἡμέρας καὶ μετὰ τὴν παρουσία δικαστικοῦ ἀντιπροσώπου. Ὁ Κυριακὸς ἔλαβε 1892 ψήφους ἐναντὶ 2840 τοῦ ἀντιπάλου του. Ἄλλος ὑποψήφιος δὲν ὑπῆρχε. Τὸ Δημ. Συμβούλιον ἀπετελέσθη ἀπὸ τοὺς Δ. Καλλιφρονᾶ, Γ. Σιβιτανίδην, Ν. Λεβίδην, Ἰωσ. Γκινάκα, Δημ. Βρυζάκη, Γ. Μίνωα, Δ. Ζαχαρία, Τιμ. Φιλήμονα, Α. Ὀλύμπιο, Μ. Μολᾶ, Σ. Χαλκοκονδύλη, Γ. Χατζηδημητρίου, Κ. Σταυρόπουλο, Ἀντ. Βλάχο, Ἰωαν. Ἰωσήφ, Πλ. Στρέφη καὶ Κ. Κασαβέτη.

Πρόεδρος ἐξελέγη ὁ Τιμ. Φιλήμων.

Ὁ Σουττος παρέμεινε δήμαρχος ἐπὶ δύο συνεχεῖς περιόδους, μέχρι δηλ. τὸ 1887. Στὴ δευτέρῃ ἐκλογῇ (8 Μαΐου 1883) ὑπῆρχαν ἄλλοι πέντε ὑποψήφιοι. Ὁ Σουττος ἐπεκράτησε ἀνέτως μετὰ διπλάσιον σχεδὸν ἀριθμὸν ψήφων (4283) ἀπὸ τῶν ἰσχυρόν ἄνδρα τῆς ἐποχῆς Τιμ. Φιλήμονα (2962). Τὸ δεύτερον Δημ. Συμβούλιον ἀπετελέσθη ἀπὸ τοὺς Δ. Καλλιφρονᾶ, Τιμ. Λούη, Α. Τσόχα, Μ.Π. Λάμπρο, Γ. Μίωνα, Ἰω. Δέδε, Τιμ. Φιλήμονα, Δ. Ζαχαρία, Δημ. Κούζη, Ἰω. Γκινάκα, Ἀγγ. Κοντογιάννη, Σ. Ζαχαρίτσα, Ν. Λεβίδην, Μ. Χατζηϊωάννου, Μ. Ὀριγώνη, Ν. Κοκκινόπουλο, καὶ Γ. Πατύχα. Πρόεδρος πάλιν ὁ Φιλήμων.

Ἐν τούτοις μεταξὺ τῶν Δημ. Συμβούλων καὶ τοῦ νέου Δημάρχου δὲν ὑπῆρξε ὀδύνη κατὰ τὴν περίοδον Κυριακού, ἀρμονικὴ συνεργασία, ὁμόνοια καὶ διάθεσις ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετωπίσεως τῶν δυσκόλων προβλημάτων τῆς πόλεως. Καὶ αὐτὸ ἐξέλασε. Οἱ πολιτικὲς ἀντιθέσεις καὶ τὰ κομματικὰ πάθη, εἶχαν διαβρῶσει τὴν ὁμοψυχίαν σὲ τέτοιον βαθμὸν, οὕτως ὥστε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Δήμαρχος νὰ κατηγορηθῆ γιὰ οικονομικὰ ἀτασθαλίαι καὶ νὰ προφυλακισθῆ. Τελικὰ βέβαια ἀθωώθη. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι τὴν προφυλακιστὴν του ἔκανε ἐντός τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου (1884). Καὶ νὰ λάβη κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ὅτι βρισκόμαστε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς γονιμότερας περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς ἱστορίας, στὴν περίοδον τοῦ Χαρ. Τρικούπη. Ἀλλὰ ἡ προηγηθεῖσα δικοίκηση τοῦ Δ. Βούλγαρη εἶχε ἐκμαυλίσει σὲ ἀφάνταστο βαθμὸν τὶς συνειδήσεις καὶ ἐξάγει τὰ πάθη τῆς δημοσίας ζωῆς.

Ἀπὸ τὰ μεγάλα ἔργα τῆς περιόδου Σουττος σημειώνουμε τὸ ὑδραυλικὸ πρόβλημα (καθαρισμὸς Ἀδριανείου ὑδραγωγείου καὶ 2.500 μέτρων περίπου ὑδροσωλήνων). Τὴν ὁδοποιῖα (Μελέτη Ἰαν. 1881), τὴν Δημ. Ἀγορὰ (ἀποπεράτωση, 1886, τελικὸν κόστος 460.000 δρχ.), τὸ Δημ. Θεᾶτρον (ἀποπεράτωση ὑπὸ Ἀνδρ. Συγγροῦ), τὸν φωτισμὸν, τὴν καθαριότητα κ.λ.π. ἰδίως, τὸ τελευταῖον αὐτὸ πρόβλημα εἶχε καταστήσει τὸ ἄγχος τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι τὰ ἔβαζαν μονίμως μετὰ τοὺς δημοτικούς ἀρχοντας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπαιτοῦσαν νὰ ἀπαλλάξουν τὴν πόλιν ἀπὸ τὸν κονιορτὸν ποὺ σκέπαζε τοὺς πάντες σὲ κάθε πέρασμα ἀμάξης ἢ στὸ πρῶτον δυνατό βορειαδάκι. Ὁ Δήμος ἐπίσης εὐθύνετο καὶ γιὰ τοὺς σωρούς τῶν σκουπιδιῶν, κόπρων τῶν ἀλόγων, ἀκαθαρσιῶν πάσης φύσεως, γιὰ τὶς ὁποῖες ὅμως οἱ ἴδιοι οἱ πολῖτες καμμίαν

φροντίδα δέν ἐλάμβαναν. Ἀκόμη καί γιά νεκρά ζῶα, πού ἦταν καθημερινό θέαμα τῶν ὁδῶν τῆς πρωτευούσης ἡ Δημ. Ἀρχή ἐπρεπε νά πληρώσει. Ἀλλά παρά τίς φιλότιμες προσπάθειες τῶν ἐκάστοτε δημοτικῶν ἀρχόντων, παρά τίς 100 χιλ. πού ἐδαπανῶντο κατ' ἔτος, παρά τήν αὐξηση τῶν κάρρων ἀποκομιδῆς καί τῶν ὁδοκαθαριστῶν ἡ κατάσταση δέν ἔλεγε νά βελτιωθῆ. «Ὅποια παράπονα ἠκούοντο κατά τό 1880 περί τῆς ἀνυποφόρου βρωμερότητος τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης, λέγει ὁ Παρασκευόπουλος, τὰ αὐτά καί μεγαλύτερα ἠκούοντο καί κατά τό 1886 καί 1887...».

Τό Νοσοκομεῖον ἦταν γεμᾶτο ἀπό ἐντερικά καί τυφοειδῆ, ἐνώ ἡ ἐπιδημία τύφου τοῦ 1881 ἐθανάτωσε ἄνω τῶν χιλίων ἀτόμων σέ βραχύ διάστημα. Δυσεντερία καί τυφοειδῆς πυρετός ἐμάστιζαν τήν Ἀθήνα καθ' ὅλον τόν ΙΘ' αἰῶνα, ἀλλά καί τίς πρῶτες δεκαετίες τοῦ εἰκοστοῦ, ἀκριβῶς δι' αἰτίας τῆς κακίστης ὑδρεύσεως καί τῆς πλημμελοῦς ἀποχετεύσεως. Ἀλλά κατά διαστήματα ὅμως οἱ παθήσεις αὐτές ἐμφανίζοντο μέ τή μορφή ἐπιδημικῶν κυμάτων. Τόν Νοέμβριο τοῦ 1853 ὁ ἱατρός Β. Φέζες ὁμιλεῖ στήν Ἱατρική Ἐταιρεία Ἀθηνῶν γιά ἐπιδημία δυσεντερίας, τήν ὁποία συσχετίζει μέ τήν θερμοκρασία καί τίς καιρικές συνθήκες (Ρόζος - Πουρναρόπουλος, 1978).

Ἐξ ἄλλου ἐπιδημίες τύφου ἀναφέρονται τό 1849 (Παπαζήσης, 1883), τά ἔτη 1853 - 54 μέ ὑψηλή θνησιμότητα (Πατρίκιος, 1881), τό 1855 βαρυτάτη ἐπιδημική ἔξαρση στό Δαφνί μέ θνησιμότητα σχεδόν 50%, τήν ὁποία ὁ Villiet (1857) ἀποδίδει στό Γαλλικά στρατεύματα κατοχῆς.

Τό θέρος τοῦ 1880 ἐπανεμφανίζεται (Βάφας, 1882), ἀλλά σέ περιορισμένη ἔκταση. Στήν Ἱατρική Ἐταιρεία Ἀθηνῶν γίνεται ἐπανεπιλημμένως συζήτηση γιά τόν τυφο ἐπ' εὐκαιρία ἀνακοινώσεως, καθώς μαρτυροῦν τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου, ὅπως δύο ἀνακοινώσεις τοῦ Γ. Βάφα τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1881, δύο τοῦ Χ. Ράλλη τόν χειμῶνα τοῦ 1884, καθώς καί ἀνακοίνωση τοῦ Γ. Γρηγοράκη τόν Ἰανουάριο τοῦ 1888 «Περί ἐπιδημίας τυφοειδοῦς πυρετοῦ εἰς τό Ὀρφανοτροφεῖον Χατζῆ - Κώνστα» (Ρόζος - Πουρναρόπουλος, 1978). Οἱ ἐλώδεις πυρετοί ἦταν μόνιμη πληγή καί ἐβασάνιζαν ὀλόκληρες συνοικίες τῆς πόλεως.

Ἡ ἐλπίδα τῶν κατοίκων ἦταν τό Νοσοκομεῖο. Ἀλλά καί αὐτοῦ ἡ κατάσταση δέν ἦταν σέ καλύτερη μοῖρα. Ἡ γενική σήψη θεσμῶν καί συνειδήσεων εἶχε τούς ἀντιτύπους τῆς καί στό φιλανθρωπικό αὐτό ἴδρυμα. Λόγω ἐλλείψεως ἱκανῆς διευθύνσεως εἶχε ἐπέλθῃ πλήρως διοικητική παραλυσία, τήν ὁποία συντηροῦσε καί ὁ ἄκρατος κομματισμός, ἰδίως κατά τήν περίοδο τοῦ Βούλγαρη (Τζουμπέ). Κάθε ὑπάλληλος εἶχε καί τόν κομματικό του προστάτη, οὕτως ὥστε τό Ἀδελφάτο δέν κατάρθωσε νά ἐπιβληθῆ, ἰδίως μετά τήν παράδοση τῆς δημαρχίας ἀπό τόν Παν. Κυριακό. Τό 1881 μάλιστα ἤλθαν εἰς φῶς καί καταχρήσεις σοβαρές πού ἀνάγκασαν σέ παραίτηση δύο μέλη τοῦ Ἀδελφάτου. Ταυτοχρόνως, λόγω τοῦ δημοσιογραφικοῦ θορύφου, διετάχθησαν ἀνακρίσεις πού ὄντως ἀπέδειξαν ἀρκετές καταχρήσεις ἰδίως ἀπό μέρος κατωτέρων ὑπαλλήλων.

Γιά τήν ἐπικρατοῦσα κατάσταση ἀπό διοικητικῆς ἀπόψεως λαμβάνομε ἀμυδρά ἰδέα ἀπό τό πρακτικό τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1887, ὅπου στό κεφ. Υ' διαβάζομε :

«Ἐπειδή ἐκ τῶν γενομένων ἀνακρίσεως καί τῆς ἐπισταμένης ἐρεύνης οὐδέν προέκυψεν ὅσον ἀφορᾷ τήν ἀνακάλυψιν τῶν ὑπεξαιρεθέντων ἐκ τοῦ γραφείου 2 βι-

βλίων τῶν πρακτικῶν, ἦτοι τοῦ τε προχείρου, καθῶς καί τοῦ καθαροῦ περιέχοντος τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἀδελφάτου ἀπό τῆς 19 Μαΐου 1881 ἔτους μέχρι τῆς 19 Νοεμβρίου τοῦ 1886 ἔτους ἅτινα ἄλλως εἰς οὐδένα εἶναι χρήσιμα εἰς δέ τό Νοσοκομεῖον χρησιμεύουσι χάριν τῆς ἱστορίας τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος. Διά ταῦτα τό ἀδελφάτον ἀποφαίνεται ἵνα ἡ πρᾶξις καταγγελθῆ τῇ εἰσαγγελικῇ ἀρχῇ ὅπως αὕτη ἐπιληφθῆ τῆς ὑποθέσεως καί διά τακτικῆς ἀνακρίσεως ἀνακαλύψῃ τὰ ἀπωλεσθέντα ἀνωτέρω πρακτικά». (πρακτικά, τόμος 1886 - 1891, σελ. 6).

Βεβαίως τὰ πρακτικά τελικῶς ἀνεῦρε ὁ Μερκούρης σέ κάποιο συρτάρι, χωρίς κακῶς νά γνωρίζῃ τήν παρουσία τους (Συνεδρίαση 24 Ἰουλίου).

Τόση ἦταν ἡ ἀδιαφορία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου ὥστε οὔτε γιά τήν στοιχειώδη καθαριότητα δέν ἐμερινοῦσαν. «Ἡ βασιλεύουσα παραμέληση πάντων τῶν ὑγιεινῶν κανόνων, γράφει πάλι ὁ Παρασκευόπουλος, συνέτεινεν ὥστε οἱ καταφεύγοντες εἰς αὐτό πρὸς ἴασιν νά εὐρίσκουν συνηθέστερον τόν θάνατον ἐκ νοσημάτων ἀκινδύνων καί ὁ κόσμος νά θεωρῆ δικαίως τό φιλανθρωπικόν Ἰδρυμα ἀληθές νεκροταφεῖον ζώντων». (Αὐτόθι, σελ. 323). Ἀκόμη καί οἱ χειροῦργοι τοῦ Νοσοκομείου ἐδίσταζαν νά προβαίνουν σέ σοβαρές ἐπεμβάσεις ἐκ φόβου, «... μήπως ὁ ἐγχειριζόμενος ἀσθενής πάθῃ ἐκ σηπαιμίας ἀπό τήν ἐπικρατοῦσαν πανταχοῦ τοῦ καταστήματος ἀκαθαρσίαν».

Τόν Νοέμβριο τοῦ 1886 διωρίσθη νέο Ἀδελφάτο ἀπό τούς Μιλτ. Βενιζέλο, Γ. Καραμήτσα, Μ. Χατζημιχάλη καί Κ. Λάμπρου. Εἰς τόν Βενιζέλο ἀνετέθη ἡ ἐπίβλεψη τοῦ προσωπικοῦ μέ τήν ἐντολή νά εἶναι ἰδιαίτερος ἀυστηρός μετά τὰ ἀποκαλυφθέντα σκάνδαλα. Ἀτυχῶς μετ' ὀλίγον (9 Ἰανουαρίου 1887) ὁ Βενιζέλος πέθανε. Ὁ ἐκ τῶν μελῶν Μ. Χατζημιχάλης, ἀναλαβών τό Ταμεῖον, παρέλαβε ἀπό τόν προκάτοχόν του Μ. Μελά τήν διαχείριση τοῦ 1886 μέ περίσσευμα. Ἐκτός αὐτοῦ παρέλαβε καί σημαντικό ἀριθμό χρεωγράφων (ὁμολογίες τοκομερίδια κ.λ.π.) πού ἀποδεικνύουν ἱκανοποιητική οἰκονομική κατάσταση τοῦ ἰδρύματος. Φαίνεται λοιπόν ὅτι ἡ κακοδαίμονία τῆς περιόδου αὐτῆς δέν ὠφείλετο τόσον σέ οἰκονομικούς λόγους ὅσο σέ κακή διοίκηση καί διαχείριση.

Ἀπό τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ νέου Ἀδελφάτου ἦταν ἡ σύνταξη τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1887, ὁ ὁποῖος εἶχε συνοπτικά ὡς ἑξῆς : Ἔσοδα : 11.870 δρχ. Ἐξοδα : 111.870 δρχ. Οἱ πάσης φύσεως δαπάνες συμποσοῦνται ὡς ἑξῆς :

Μισθοδοσία προσωπικοῦ	=	34.220	δρχ.
Διατροφή ἀσθ. + προσ.	=	48.000	»
Θεραπεία ἀσθενῶν	=	10.250	»
Γενικά ἔξοδα	=	19.400	»

Ὁ προϋπολογισμός μετά μικρές τροποποιήσεις πού ἔγιναν κατά τήν συνεδρίαση τοῦ Αὐγούστου ἐνεκρίθη τελικά ἀπό τή Νομαρχία διά τοῦ ὑπ' ἀρ. 10353/87 ἐγγράφου τοῦ Νομάρχη.

Ὁ προϋπολογισμός δέν διέφερε οὐσιωδῶς ἀπό ἐκεῖνον τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι ἡ βοήθεια τοῦ Δήμου ἀνέρχεται σέ 20.000 δρχ. ἐνῶ ἡ συμμετοχή τοῦ Πανεπιστημίου σέ 8.000 δρχ. Πάντως πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι τό ἡμι-

συ και πλέον των εσόδων (60.000 δρχ.) προέρχεται από τους δασμούς εμπορευμάτων και σιτηρών, ή τακτική εισπραξη και καταβολή των όποιων από μέρους της Δημ. 'Αρχής, ήταν ουσιώδης για την επιβίωση του Νοσοκομείου.

'Εν τούτοις τό ποσόν αυτό υπελείπετο του κανονικού, τό όποιον έπρεπε να καταβληθῆ βάσει των εισπραττομένων δασμών. 'Αλλ' ό Δήμος, προκειμένου να καλύψη δικές του σημαντικές ανάγκες, περιέκοπτε τό κονδύλιο τούτο ήδη από του 1883. 'Έτσι ενώ ή απόδοση του δασμού τούτου ανήρχετο ως προς τό Νοσοκομείο σε 100.000 περίπου ετησίως, ανεγράφοντο στον προϋπολογισμό 60 - 70 μόνον. 'Επειδή όμως ό Δήμος δέν μπορούσε να άρνηθῆ την πληρωμῆν και να δικαιολογήση την παρακράτηση των υπολοίπων, περιελάμβανε και τό Νοσοκομείο μεταξύ των πιστούχων, τους όποιους έξοφλούσε, όπως είπαμε, βάσει του νόμου των πεμπτημορίων. 'Έτσι βλέπομε στον ως άνω προϋπολογισμό του 1887 κονδύλι εκ του έν λόγω πεμπτημορίου δρχ. 1.280.

Τά αυτά συνέβαιναν και στο άλλο φιλανθρωπικό κατάστημα τό Βρεφοκομείο.

Πόσον όμως άθλια ήταν ή διοικητική κατάσταση του Νοσοκομείου, ανεξαρτήτως των οικονομικών δεδομένων, φαίνεται και από τά εξῆς στοιχεία των πρακτικών του 'Αδελφάτου.

Τό Φεβρουάριο του 1887 ό Διευθυντής προτείνει στο 'Αδελφάτο την άπόλυση του ύπηρετή επί των έξωτερικών ύπηρεσιών 'Ανδρ. Κωτσηγιόπουλου «διά διαγωγήν άσυμβιβαστον προς την έν τῷ νοσοκομείῳ ύπηρεσίαν του». 'Επίσης άπολύει τόν ύπηρετή επί του φωτισμού Σπ. Τσεπρέν «ως άδρανώς εκτελούντα τά καθήκοντά του». 'Εξ άλλου ό καθηγητής Θ. 'Αρεταίος, Διευθυντής της Χειρουργικής Κλινικής του Πανεπιστημίου, εισηγείται την άπόλυση της νοσοκόμου Γεωργίτσας Μαλάμου «ως άδρανώς έπιτελοῦσαν τά καθήκοντά της».

'Από τά κυριώτερα θέματα της Δημοτικής 'Αρχής ήταν πάντοτε, όπως είπαμε πολλές φορές άνωτέρω, ή καθαριότης και ό καλλωπισμός της πόλης. 'Επειδή όμως δέν έπαρκοῦσαν τά οικονομικά, είχε ληφθῆ άπόφαση να υποχρεωθουν οι περίοικοι των κυριωτέρων οδών άφ' ενός μόνον όπως τηρούν καθαρό τό αντίστοιχόν στην οικία ή τό κατάστημά τους τμήμα της οδου άφ' έτέρου όμως να επιβαρυνθουν με την πλακόστρωση των πεζοδρομίων και τό καθημερινό κατάβρεγμα του δρόμου.

Τό 'Αδελφάτο στην Συνεδρίαση της 7 Φεβρουαρίου 1887, «λαβών ύπ' όψιν την ύπ' άριθ. 9775 π.έ. έπισημειωτική διαταγήν της Νομαρχίας περί κατασκευής του πεζοδρομίου του καταστήματος τείνοντος εις τόν καλλωπισμόν της πόλεως ... άναγνωρίζει μόν την ανάγκην της εκτελέσεως του έργου τούτου άλλ' ένεκα της δυσχερούς οικονομικής καταστάσεως του καταστήματος, άδυνατεί επί του παρόντος και αναβάλλει ταύτην διά περιστάσεις εύνοϊκωτέρας». (Πρακτικόν, σελ. 7).

Αυτά ήσαν δυστυχώς τά οικονομικά χάλια του Νοσοκομείου.

Τό δυστύχημα ήταν ότι ή οικονομική δυσπραγία του Νοσοκομείου είχε πολλές και ουσιαστικώτερες επιπτώσεις. Βλέπομε λοιπόν τό επί του Ταμείου μέλος του 'Αδελφάτου Μ. Χατζημιχάλην να βεβαιώνη τό σώμα ότι έξηντλήθησαν οι πιστώσεις του προϋπολογισμού της ληγούσης χρήσεως, που άφοροῦσαν την διατροφή των άσθενών χωρίς να έχουν έξοφληθῆ ακόμη εκκρεμείς λογαριασμοί προς δικαιοϋχους, άνερχόμενους εις 200.445 δρχ. Μή υπάρχοντος άλλου τρόπου αντιμετώπισεως της καταστάσεως, έν όψει και του κινδύνου να σταματήσει ή τροφοδοσία του ίδρύματος, τό 'Αδελφάτον έγκρίνη πρόταση να χρησιμοποιηθουν κονδύλια, από τόν λογαριασμό του Δ' κεφαλαίου «Γενική ύπηρεσία του καταστήματος».

Ἐξ ἄλλου ἀπό τό προηγούμενον ἔτος παρέμεναν ἐκκρεμείς λογαριασμοί διά τήν προμήθεια φαρμάκων ἀπό τό ἐξωτερικό ὕψους 3.370 δρχ. τίς ὁποῖες τό Ἄδελφάτο ἐξώφλησε ἀπό τήν χρήση τοῦ 1887.

Ἄλλά ἡ διοικητική παραλυσία καί ἡ οἰκονομική δυσπραγία τοῦ Νοσοκομείου ἐπροβλημάτιζε ἰδιαιτέρως τό Ἄδελφάτο καί τή Δημ. Ἀρχή. Κοινή πεποίθηση ἦταν ὅτι τό ἴδρυμα ἐστερεῖτο ἰκανοῦ Διευθυντοῦ ὁ ὁποῖος νά συντονίζει καί προγραμματίζει σωστά τά ζητήματα αὐτοῦ. Κατά τήν συνεδρία λοιπόν τῆς 14ης Μαρτίου 1887 «Τό Ἄδελφάτον προτιθέμενον νά σκεφθῆ ὠριμώτερον περί τῆς διευθύνσεως τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος, σημειοῦται στά πρακτικά, ἀναθέτει προσωρινῶς τήν ἀνωτέραν ἐποπτείαν τοῦ Νοσοκομείου εἰς τό ἕτερον μέρος τοῦ Ἄδελφάτου κ. Κων. Λάμπρου, καί ἀπαλλάσσει τῶν καθηκόντων τοῦ Διευθυντοῦ τόν μέχρι τοῦδε τοιοῦτον κ. Ἰω. Λάζον...».

Στήν ἐπομένη ὁμοῦ συνεδρία τῆς 21ης Μαρτίου δίνεται ὀριστική λύση στό θέμα μέ τήν ἐκλογή ὡς νέου διευθυντοῦ τοῦ μέχρι τότε ἐκτελοῦντος χρέη λογιστοῦ τοῦ Νοσοκομείου Σπυρ. Μερκούρη. Τό Ἄδελφάτον, συγκείμενον ἐκ τοῦ Προέδρου Δ.Σ. Σούτσου, Δημάρχου καί τῶν μελῶν Γ. Καραμήτσα, Μ. Χατζημιχάλη καί Κ. Λάμπρου, κατόπιν μυστικῆς ψηφοφορίας ἐξέλεξε τόν Μερκούρη μέ τρεῖς ψήφους ὑπέρ καί μία λευκή. Εἶχε διαφωνήσει ὁ Χατζημιχάλης, ὁ ὁποῖος ἐζήτησε τήν ἀναβολή τῆς ἐκλογῆς «μέχρις οὐ εὔρεθῆ τό κατάλληλον πρόσωπον...» Τήν θέσιν τοῦ λογι² στοῦ κατέλαβε, κατόπιν προτάσεως τοῦ Δημάρχου, ὁ Γεώρ. Μπούρας, μειοψηφῆσαντος πάλι τοῦ Χατζημιχάλη.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Μερκούρη ἐκρίθη ἀπό τό Ἄδελφάτο ὡς δικαία ἱκανοποίησις διά τήν μέχρι τοῦδε μακράν καί εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν του ἐν τῷ Νοσοκομείῳ». Ἐχαιρετίσθη ὁμοῦ καί γενικῶς ἀπό ὄλους ὡς ἐπιτυχῆς ἡ προαγωγή τοῦ Μερκούρη στή θέσιν τοῦ Διευθυντοῦ. Ὁ Παρασκευόπουλος ἔγραφε μάλιστα τό 1907, ὄχι μέ χωρίς δόση ὑπερβολῆς βέβαια, ὅτι «ἀμέσως καί ὡς διά μαγείας, μεταβλήθησαν τά πάντα» τήν παραλυσίαν διεδέχθη ἡ τάξις, τὰς καταχρήσεις ἢ τιμῆς διαχειρήσεις, τήν δυσσομίαν καί τήν ἀκαθαρίαν ἢ πλήρη ἀπολύμανσις καί ἐνδελεχῆς τήρησις τῆς καθαριότητος. Καί ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ διαστήματι τό Νοσοκομεῖον ἠδυνήθη ν' ἀνορθωθῆ εἰς τήν κοινήν συνείδησιν, καταστέν ἴδρυμα ἀντάξιον τοῦ μεγάλου του φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ...» (Ἔως ἄνω, σελ. 324).

Θά παρακολουθήσωμε ἐφεξῆς τήν δραστηριότητα καί τήν ὄλη κατάστασις τοῦ Νοσοκομείου ὑπό τήν νέα του διεύθυνση.

Ἀπό τά πρῶτα σοβαρά ἔργα μετά τήν ἀνάληψη καθηκόντων ἀπό τόν νέον Διευθυντήν ἦταν ὁ γενικός ὑδροχρωματισμός καί ἐλαιοχρωματισμός τοῦ Νοσοκομείου, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη ἀποφασισθῆ ἀπό τόν Μάρτιο κατόπιν ἐντόνων παραστάσεων τῶν καθηγητῶν - διευθυντῶν τῶν κλινικῶν. Ἄλλ' ἡ ἐκτέλεσις ἐβράδυνε ἀφ' ἐνός μὲν λόγῳ τῆς γενικῆς διοικητικῆς ἐξαρθρώσεως τοῦ ἰδρύματος, ἀφ' ἑτέρου ὁμοῦ καί λόγῳ ἀδυναμίας μεταφορᾶς τῶν ἀσθενῶν εἰς ἄλλο οἶκημα. Ἐξ αἰτίας μάλιστα τούτου ὁ καθηγητής τῆς χειρουργικῆς Θ. Ἀρεταῖος εἶχε ζητήσει τότε ἀναβολήν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν ἀπό τόν μειοδότη ἐργολάβου Δ. Στρέφη, μέχρις ὅτου εὔρεθῆ κατάλληλο οἶκημα γιά τήν μεταφορά τῶν ἀρρώστων. Ἐπειδή ὁμοῦ κανεῖς δέν προσέφερε τό οἶκημά του γιά φιλοξενία ἀρρώστων, τό Ἄδελφάτον ἀπεφάσισε στίς 24 Ἰουλίου, ὅτε καί ὁ ἀριθμός τῶν εἰσαγωγῶν εἶχε μειωθεῖ, νά προχωρήσῃ στόν ἐλαιοχρωματισμόν κατά τμήματα, μεταφερομένων τῶν ἀσθενῶν ἐκ περιτροπῆς ἀπό τή

μία πτέρυγα στην άλλη. Λόγω του κατεπείγοντος μάλιστα του θέματος εξήτησε από τον Δήμαρχο να εισηγηθῆ ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Νομάρχη τὴν ἀμεση ἐγκριση τῶν ἔργων.

Ἡ κατωτέρω παράγραφος ἀπὸ τὴν ἀπόφαση αὐτή.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ σοβαρότητα μὲ τὴν ὁποία τὸ Ἀδελφάτο ἀντιμετώπισε τὸ ζήτημα :

«Τὸ Ἀδελφάτον σκοποῦν τὴν γενικὴ καὶ τελειάν ἀπολύμασιν τοῦ Νοσοκομείου, ὡς ἀπαιτοῦσιν οἱ ὅροι τῆς ἐπιστήμης καὶ συμφώνως τῇ γνωματοδοτήσῃ τῶν κ.κ. Καθηγητῶν τῆς κλινικῆς, οὓς ἐν συνεδριάσει αὐτοῦ δὶς εἶχε καλέσει ἵνα ἀκούσῃ καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀποφανθέντω ὅτι δέον ὅπως αὐτῇ ἢ τελείᾳ καὶ ἐκλείψῃ εἰ δυνατόν ὀλοτελῶς παν μόλυσμα... ἀποφαίνετα...» (Πρακτικά σελ. 20).

Ἐπειδὴ ὁ μειοδότης Σ. Στρέφης ἐπανῆλθε ἀπαιτῶντας 700 δρχ. ἐπὶ πλεόν ὡς ἀρχικὴ προσφορά, ἡ Νομαρχία ἐνέκρινε διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 14145 ἐγγράφου τὴν ἀνάθεση τοῦ ἔργου στὸν ἐργολάβου Μιχ. Γαγάκη μὲ τοὺς ἀρχικοὺς ὄρους τοῦ μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ. Τὰ ἔργα ἄρχισαν ἀμέσως καὶ σύμφωνα μὲ τὴν γνωμάτευση τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου Ἀχ. Γεωργιάδη ἐπρόκειτο νὰ περατωθοῦν ἐκτὸς ὀκτῶ ἡμερῶν τὰ ἀφορῶντα στὸ χειρουργικὸ τμήμα (ἄνω πᾶτωμα). Ἐχρειάσθη ὁμοίως ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ τόσον διότι ἐγίναν ἐπισκευές τῶν πατωμάτων ὅσον καὶ διότι ὁ καθηγητὴς Θ. Ἀρεταῖος ἐξήτησε νὰ γίνῃ ἐλαιοχρωματισμὸς τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος εἰς ὕψος 1,60 μ. ἀντὶ τοῦ προβλεφθέντος ὑδροχρωματισμοῦ, τὸν ὁποῖον δὲν ἐθεόρει «ἐπαρκὴ πρὸς τελειάν ἀπολύμασιν τοῦ τμήματός του καὶ συντελεστικόν τόσον εἰς τὴν ἀπόλυτον καθαριότητα ἥτις εἶναι ἀνάγκη νὰ τηρεῖται ἐν τῷ τμήματι τούτῳ».

Σοβαρὸν πρόβλημα ἀποτελοῦσε ἐπίσης ἡ γέμιση τῶν κλινοστρωμάτων διὰ τῆς γνωστῆς τζίβας, ἡ ὁποία ὁμοίως εἰσήγετο ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἦταν ἀκριβή. Ἐνεκρίθη λοιπὸν πρόταση νὰ ἀντικατασταθῇ μὲ ἄχυρον. Ὁ νέος διευθυντὴς ἐνήργησε πράγματι ταχέως καὶ ἐντὸς τοῦ ἔτους ἐπραγματοποιήθη ἡ ἀντικατάσταση. Στὴ συνεδρίαση μάλιστα τῆς 28 Ὀκτωβρίου ἐνεκρίθη ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀναγκαίου χόρτου τῶν κλινοστρωμάτων. Ἐπίσης ἐνήργησε γιὰ τὴν πώληση τῆς παλαιᾶς τζίβας, ἐπιστήσας τὴν εὐθύνῃ στοὺς ἀρμόδιους γιὰ νὰ μὴ διατεθῇ αὐτὴ κρυφὰ στὴν ἐσωτερικὴ ἀγορὰ (Πρακτικὸν 1ης Σεπτεμβρίου, σελ. 25).

Ἐγίνε ἐπίσης ἀγορὰ 100 ἐνδυμασιῶν γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς ἀπὸ τὸ κατὰστημα Ρετσίνα εἰς Πειραιᾶ (τιμὴ 8,10/00 ἢ μία) καὶ παρηγγέλθηκαν στὸ ἐξωτερικὸ φάρμακα γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1888 ἀξίας 3.431 δρχ. χρυσῶν, τῶν ὁποίων ἡ πληρωμὴ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸ τοῦ νέου χρόνου. Ἐνεκρίθησαν ἐπίσης δρχ. 600 χρυσαὶ διὰ τὴν παραγγελίαν ὑπὸ τοῦ καθ. Ἀρεταίου διαφόρων χειρουργικῶν ἐργαλείων.

Παραγγέλθησαν ἐπίσης 100 ζεύγη ἐμβάδων (παντόφλες) πρὸς χρῆση τῶν ἀσθενῶν (πρὸς 3 δρχ. ἕκαστον).

Ὁ Διευθυντὴς ἐπανερχεται μετ' ὀλίγον (Συνεδρία 10 Δεκεμβρίου 1887) ζητώντας νέα πίστωση γιὰ ἱματισμὸ, «ἐπειδὴ ὁ ἤδη κατασκευασθεὶς εἶναι ἀνεπαρκής», ἀλλὰ τὸ Ἀδελφάτο, λόγω τῶν μεγάλων οικονομικῶν δυσχεριῶν πού ὅπως θὰ δοῦμε ἀντιμετώπιζε, ἀναβάλλει τὴν παραγγελίαν μέχρις ὅτου ὁ Δῆμος ἐξοφλήσῃ τὰ ὀφειλόμενά πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο.

Ἐπίσης τὸ Ἀδελφάτο γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους ἀρκεῖται νὰ συμμορφωθῇ πρὸς

νέαν υπόδειξη του Νομάρχη για την πλακόστρωση των γύρω από το Νοσοκομείο πεζοδρομίων.

Τό 'Αδελφᾶτο μεριμνᾷ επίσης καί γιά τήν τακτική προμήθεια πάγου, πού τόσο πολύ ἀπασχολοῦσε, ὅπως εἶναι γνωστό, τήν Ἀθήνα μέχρι καί τοῦ τελευταίου Πολέμου ἀκόμη. Συζητᾷ λοιπόν προσφορά τοῦ ἐργοστασιάρχου Ι. Ροδίου πρὸς 10 λεπτά τήν ὁκᾶ κατά τοὺς χειμερινούς μήνες καί πρὸς 12 λ. τοὺς θερινούς.

Ἐνα ἄλλο δείγμα τῶν φροντίδων τοῦ νέου Διευθυντοῦ γιά τήν τακτοποίηση τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Νοσοκομείου ἀποτελεῖ καί ἡ σύνταξη γιά πρώτη φορά μηνιαίων καταστάσεων τῶν καταναλισκομένων φαρμάκων καί τῆς δαπάνης αὐτῶν, προκειμένου νά εἶναι δυνατή ἡ παρακολούθηση τῆς κινήσεως καί ἡ ἀσκήση ἐλέγχου.

Ἐνα ἄλλο πρόβλημα ἦταν ἡ νοσηλεία ἀδιακρίτως οἰοδήποτε περιστατικοῦ. Τό θέμα εἶχε συζητηθεῖ καί παλαιότερα, ἀλλά δέν εἶχε ληφθῆ κανένα μέτρο, εἶχε δοθεῖ ἐντολή στόν Λάμπρου νά ἀπομακρύνῃ ἀπό τό Νοσοκομείο «τούς ἐξ ἀνιάτων νοσημάτων πάσχοντας ἢ χάριν περιθάλψεως μένοντας».

Ἡ ἀπόφαση αὐτή εἶχε ληφθῆ τόν Δεκέμβριο τοῦ 1887. Ἰδοῦ ἡ περικοπή τοῦ πρακτικοῦ :

«Τό Ἀδελφᾶτον ἐπειδή πληροφορεῖται ὅτι ἐν ταῖς κλινικαῖς νοσηλεύονται τινες πασχόντες εἴτε ἐξ ἀνιάτων νοσημάτων, εἴτε μένοντα ἐν τῷ Νοσοκομείῳ χάριν περιθάλψεως, καί οὕτω καταλαμβάνουσι κλίνας αἰτινες ἡδύνατο νά διατεθῶσιν ὠφελιμώτερον ὑπέρ ἄλλων ἀσθενῶν πασχόντων πράγματι καί δὴ ἐξ ὀξέων νοσημάτων, ἀναθέται εἰς τό ἕτερον τῶν μελῶν αὐτοῦ κ. Λάμπρου ὅπως περιέλθῃ τὰς αἰθούσας καί ὑποβάλλῃ πάντα τοιοῦτον ἀσθενῆ».

Ὁ Λάμπρου ἐνημερῶνει τόν ἐπόμενο μῆνα, τό Ἀδελφᾶτον ὅτι δέν ἐξετέλεσε τήν ἐντολή αὐτή «... καί δι' ἄλλους λόγους καί διότι οὗτοι εἰσὶν ἐντελῶς ἐγκαταλειμμένοι καί στεροῦνται τῶν μέσων τῆς συντηρήσεώς των...» (Συνεδρία 21 Μαρτίου 1887). Τό Ἀδελφᾶτο, στήν ἴδια συνεδρίαση, «... λαβόν ὑπ' ὄψιν ταῦτα καί ὅτι ὁ χώρος τοῦ Νοσοκομείου δέν ἐπαρκεῖ ὅπως διατηρεῖ ἐν αὐτῷ τοιοῦτους πάσχοντες ἐξ ἀνιάτων νοσημάτων, ἀναθέται τῷ κ. Διευθυντῇ ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τῆ διευθύνσεως τοῦ ... πτωχοκομείου καί μεταφέρῃ τούτους ἐν τῷ κατάστημα αὐτοῦ».

Ἄλλο πρόβλημα ἦταν ἡ καθημερινή σχεδόν μεταφορά ἀπό ἀστυνομικῶν ὀργάνων στό Νοσοκομείο ἀσθενῶν, οἱ ὁποῖοι «δέν πάσχουσι νόσημά τι δικαιολογοῦν τήν ἐν αὐτῷ εἰσοδόν των, ἀλλ' ἄλλοι μὲν τούτων εἰσὶν ἐνδεεῖς, ἕτεροι δέ γέροντες ἔχοντες ἀνάγκην μᾶλλον περιθάλψεως καί οὐχί ἰατρικῶς τινος συνδρομῆς «ἔστιν δε καί παράφρονες... ἀποφαίνεται νά μὴ γίνωνται δεκτοί ἐφ' ἑξῆς... ἂν μὴ εἰσὶν ἐφοδιασμένοι δι' ἐγγράφου εἰσιτηρίου τῆ Δημαρχίας». (Συνεδρία 7η, σελ. 16).

Βέβαια τό μέτρο ἦταν σωστό, ἀλλά ἡ γενική κατάσταση τοῦ πληθυσμοῦ τήν ἐποχή ἐκείνη δέν ἄφηνε περιθώρια πιστῆς ἐφαρμογῆς του. Καθημερινῶς τὰ ἀστυνομικά ὄργανα περισυνέλεγαν τέτοιους τρισαθλίους ἐνδεεῖς, ἐπαῖτες, γέροντες ἢ ἐγκαταλειμμένους φθισικούς ἀπό τοὺς δρόμους καί ἔπρεπε κάπου νά τοὺς μεταφέρουν.

Μέγα πρόβλημα ἦταν καί ἡ παρουσία φθισικῶν ἐκτός τοῦ Νοσοκομείου. Ὁ καθηγητής τῆς Παθολογικῆς Κλινικῆς κ. Δηλιγιάννης ἐζήτησε δι' ἐγγράφου γνωματεύσεως νά ἀνεγερθοῦν ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Νοσοκομείου 3 - 4 αἰθούσες γιά τήν ἀπομόνωση τῶν νοσηλευομένων φθισικῶν «... ὅτι ἐπικίνδυνον εἶναι εἴτε τοὺς ἄλλους ἀσθενεῖς νά διαιτῶνται ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ μετὰ ἀσθενῶν πασχόντων

τήν φθίσιν τῶν πνευμόνων, οὐσης μεταδοτικῆς, ὡς ἐπίσης καί εἰς τοὺς φοιτητάς τοὺς συναθροισμένους ἐν ταῖς αἰθούσαις ἐν αἷς νοσηλεύονται τοιοῦτοι ἄρρωστοι...»

Τὸ Ἀδελφᾶτο ὁμοῦς ἀπέρριψε τὴν αἴτηση τοῦ Δηλιγιάννη μὲ τὴν δικαιολογία «... ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ παραδεχθῇ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ κ. Καθηγητοῦ, καίτοι θεωρεῖ ταύτην ἐν μέρει οὐχὶ ἀβάσιμον, καθόσον τοιαύτη ὡς ἀπόφαση ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφάτου ἤθελε εἶσθαι σκληρὰ καταδίκη διὰ τὰ δυστηγῆ ταῦτα πλάσματα, καί ἤθελε καταστήσει τὸν βραχὺν βίον αὐτῶν βάσανον διηνεκῶς, ὅπερ δὲν θεωρεῖ ἔργον φιλάνθρωπον». (Συνεδρία 4η, σελ. 9).

Καί νὰ σκευθῇ κανεὶς ὅτι εὐρισκόμεθα σὲ μιὰ ἐποχὴ ὅπου ἡ φυματώση ἀποτελοῦσε τὴν μεγαλύτερη μάλιστα τῆς ἀνθρωπότητος (Ρόζος, 1973).

Τελικῶς βέβαια, ὅπως θὰ ἰδοῦμε, ἡ ἀποψη τοῦ Δηλιγιάννη ἐπεκράτησε.

Ἐν τούτοις τὸ Ἀδελφᾶτο δείχνεται ἐξαιρετικὰ αὐστηρὸ γιὰ τοὺς πασχόντες ἀφοροῖσια νοσήματα. Ἴδου ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ πρακτικοῦ :

«Ἐπειδὴ τὸ Ἀδελφᾶτον παρατηρεῖ ὅτι ἀπὸ τινος γίνονται δεκτοὶ καί νοσηλεύονται ἐν ταῖς κλινικαῖς ἀσθενεῖς πάσχοντες ἐξ ἀφοροισίων νοσημάτων, ἐναντίον τῶν ἐπανελημμένων ἀποφάσεων τοῦ Ἀδελφάτου, ἕτεροι δὲ προσλαμβάνονται ὑπὸ τῶν βοηθῶν τῶν κλινικῶν ἀνευ τῆς γνώσεως τῆς διευθύνσεως, τοῦ λοιποῦ αὐστηρῶς ἀπαγορεύει νὰ λαμβάνονται χώραν τοιαῦται τινες παρατυπία, καθιστᾶ δὲ ὑπεύθυνον διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης τὸν κ. Διευθυντὴν τοῦ καταστήματος, καί συνάμα διατάσσει αὐτόν ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς ἐξετάζη καὶ τοποθετῇ ὁ ἴδιος πάντα εἰσερχόμενον ἀσθενῆ. Οὐδεὶς δὲ γίνεται δεκτὸς ἂν μὴ ἢ ἐφοδιασμένος δι' ἐγγράφου ἀδείας τοῦ κ. Δημάρχου, πλὴν τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ὀξέων πασχόντων ἀσθενῶν ὧν ἡ τρποθέτησις ἐπέγει» (Πρακτικά, σελ. 8 - 9).

Γίνεται φανερὴ ἡ ἐπέμβαση τῆς διοικήσεως τοῦ νοσοκομείου σὲ καθαρῶς ἰατρικὰ πεδία, ἢ ὅποια ἄλλωστε ἀποτελοῦσε ἀνέκαθεν ἀντικείμενο διαμάχης μὲ τὸ ἱατρικὸ προσωπικὸ τῶν νοσοκομείων· εἶναι περιττὸ ἐπίσης νὰ ὑπομνήσουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ πόσο παρόμοιες ἀποφάσεις ἔγιναν ἀντικείμενο πολιτικῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν δημοτῶν ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ἢ τοὺς δημοτικούς ἄρχοντες πρὸς ἄγρην ψήφων.

Γιὰ τὴν ὅλην κατάστασιν τοῦ Νοσοκομείου κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη καί τὸ ὑψηλὸν αἶσθημα εὐθύνης τοῦ νέου Διευθυντοῦ ἐπὶ Μερκούρη, ὡς καί τὴν βαθειὰ γνώση τῶν προβλημάτων τοῦ ἰδρύματος, μᾶς ὁμιλεῖ μὲ τὸν πιὸ εὐγλωττο τρόπο μακροσκελῆς καὶ ἐμπεριστατωμένη ἐκθεσις του, ὑποβληθεῖσα πρὸς τὸ Ἀδελφᾶτο καὶ ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν Συνεδρία τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1887 : (βλέπε πρακτικά).

Τὸ Ἀδελφᾶτο ἀποφασίζει νὰ ὑποβάλλῃ ἀντίγραφο τῆς ἐκθέσεως πρὸς τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο «... ὅπως λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ φροντίσῃ ἵνα μὴ ἀδικῆται τὸ φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα καὶ διατάξῃ ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὰ ταμεία τοῦ Νοσοκομείου τὰ παρὰ τοῦ Δημ. Συμβουλίου ψηφισθέντα καὶ καθυστερούμενα εἰσέτι χρήματα τοῦ τε π. καὶ τρ. ἔτους». (Συνεδρία 28 Ὀκτωβρ. 1887).

Στὴν ὡς ἄνω Συνεδρία τοῦ Ἀδελφάτου προήδρευε ὁ Α. Δημαρχιακὸς Πρόεδρος Θ. Παπαλεξανδρῆς, διότι ἐν τῷ μεταξύ ἐπρόκειτο νὰ λάβουν χώρα νέες ἀρχαιρεσίες γιὰ τὴν ἀνάδειξιν νέων Δημ. Ἀρχῶν.

Ὁ Δήμαρχος Δ. Σούτσος εἶχε ἀποχωρήσει. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι μετὰ ἀπὸ ἓνα διὰστημα τακτικῶν καταβολῶν ἀπὸ μέρους τοῦ Δήμου τοῦ ἀναλογούντος στὸ Νοσοκομεῖο ποσοστοῦ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ, ἄρχισε ἰδίως ἀπὸ τὸ 1883 νὰ καθυστε-

ρείται ή απόδοση τών δασμών τούτων και να δημιουργείται έτσι σοβαρά δημοτικά ζητήματα στο Ίδρυμα, τά όποια ο Μερκούρης έπισημαίνει στην έκθεσή του. Μάλιστα ο επί του ταμείου σύμβουλος Χατζημιχάλης ανακοίνωσε στην επόμενη συνεδρία (10/12/1887) ότι τά καθυστερομένα άνέρχονται εις 35.000 δρχ. πλέον 7.500 δρχ. του προηγουμένου έτους. Συνεπεία τούτου οι περισσότεροι χορηγοί τροφίμων και άλλων ειδών έπαυσαν να προμηθεύουν τό Νοσοκομείο, άπειλήθη δέ και διακοπή τών έργων άπολυμάνσεως; ύδροχρωματισμού κ.λ.π.

Αυτή ήταν ή κατάσταση του Νοσοκομείου όταν τά ίνία της Δημοτικής 'Αρχής ανέλαβε ο νέος Δήμαρχος Τιμολέων Φιλήμων. Οι δημοτικές εκλογές επρόκειτο να διεξαχθούν τον Ίούλιο του 1887 και πολλοί 'Αθηναίοι εκινήθησαν για τήν εκλογή ως Δήμαρχου μιάς υπερκομματικής προσωπικότητας, που να σημειώνει τήν συγκατάθεση όλων τών παρατάξεων. Τότε υπεδείχθη ή ύποψηφιότητα του έξαιρετικά δημοφιλοϋς έθνικοϋ ευεργέτου 'Ανδρέα Συγγρού, ο όποιος και εξέλέγει πανηγυρικά στις 5 Ίουλίου με 5149 ψήφους έναντι 3943 του Σούτσου.

Μαζί του εξέλέγησαν οι Θρ. Παπαλεξανδρής, Δ. Σηλυβρώτης και Νικολαΐδης ως δημορχιακοί πάρεδροι και οι Τιμ. Φιλήμων, 'Αν. Κωνσταντινίδης, Δημ. Δραγούμης, Ι. Σόλων, Χρ. Βουρνάζος, 'Ανδρ. Ψύλλας, Κ. Σταυρόπουλος, 'Ι. Δέδες, Σπ. Σπάθης, Εϋστ. Χοϊδάς, 'Αλ. Γέροντας, Ε. Ζαχαρίτσας, Δ. Αΐσωπος, Δ. Μ. Καλλιφρονάς, Γ. Πατύχας, Μ. Λάμπρος, Δ. Ζαχαρίας και Ν. Δεικτάκης ως Δημ. Σύμβουλοι.

Κατά της εκλογής όμως του Συγγρού υπεβλήθη ένσταση με τό αίτιολογικό ότι δέν ήταν γραμμένος στον εκλογικό κατάλογο. Σημειωτέον ότι κατά τήν εποχή εκείνη ο σπουδαίος αυτό πατριώτης εύρίσκετο στο έξωτερικό. Ήταν δέ και βουλευτής του Τρικούπη. Τό Πρωτοδικείο άπεδέχθη τήν ένσταση και άκύρωσε τήν εκλογή.

Ήταν άτύχημα διότι τήν στιγμή εκείνη τών δημιουργικών έργων δέν έγινε Δήμαρχος ο σπουδαίος εκείνος άνθρωπος. Ίσως θά ήταν διαφορετική ή τύχη του Νοσοκομείου, γιατί θά έγνώριζε από κοντά, ως Πρόεδρος του 'Αδελφάτου, τίς μεγάλες άνάγκες, αλλά και τόν μοναδικό κοινωνικό του ρόλο.

Είναι ένδιαφέρον να σημειωθί έδω ότι κατά της άποφάσεως αυτής έξεσηκώθησαν πολλοί διακεκριμένοι 'Αθηναίοι, ο δέ 'Αναργ. Πετράκης άσκησε έφεση κατ' αυτής ένώπιον του 'Εφετείου, ή όποια όμως άπερρίφθηκε, διότι φαίνεται ύπήρχε σοβαρός τυπικό λόγος άκυρότητος.

Ή εκλογή επανελήφθη τον Νοέμβριο με κύριους αντιπάλους τόν Φιλήμονα και τόν Φωκ. Νέγρη. Ο Φιλήμων επεκράτησε άνέτως. Ο Τιμολέων Φιλήμων (1833 - 1898) ήτο γιός του Ίωάννη (1798 - 1874, δημοσιογράφου και ιστορικοϋ, από τήν Κων/πολη, ο όποιος ήλθε στην Πελοπόννησο κατά τήν 'Επανάσταση και έγινε γραμματεϋς του Ύψηλάντη.

Στην 'Αθήνα εξέδωσε άργότερα τήν έφημερίδα «Αιών» με φιλοσοφικές τάσεις, τήν όποια συνέχισε και ο γιός του. Ο Τιμολέων αναμίχθηκε νέος άκόμα στην ενεργό δημοσιογραφία και πολιτική, εξέλέγει τρεις φορές βουλευτής (του Κουμουνδούρου) και διεκρίθη ως κοινοβουλευτικός ρήτωρ (πρωΐα, Λεξικόν, τ. 5ος). Ίδιαιτέρως άντετάχθη ως άγοριτής της αντιπολιτεϋσεως κατά τό 1886 στην προσπάθεια της Κυβερνήσεως Βούλγαρη να άπονείμη τόν τίτλο του δουκός στον νεογεννηθέντα διάδοχο Κωνσταντίνο (Μαρκεζίνης, 1966).

Πόσης εκτίμησης άπελάμβανε γενικώς ο Φιλήμων μαθαίνουμε και από τόν Δ. Λαμπίκη στο βιβλίο του «τά έκατό χρόνια του Δήμου 'Αθηναίων» (1938) :

«Ὁ Τιμ. Φιλῆμων, γράφει ὁ Λαμπίτικς, ἦτο διαπρεπῆς φυσιογνωμία. Ὁραῖος καὶ ἐπιβλητικὸς ἀνὴρ, γόνος ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας, λόγιος, συγγραφεὺς, δημοσιογράφος σπουδαῖος, ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ σπουδαστηρίου, ἀνεβιβάσθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων ἀπὸ ἐκτίμησιν πρὸς τὰ πνευματικὰ του προσόντα».

Πάρ' ὅλα ταῦτα ἡ δημαρχία τοῦ Φιλῆμονος δέν διεκρίθη ἰδιαίτερα γιὰ σοβαρὰ καὶ ἀποφασιστικῆς σημασίας ἔργα. Ὁ Φιλῆμων, γράφει ὁ Λαμπίτικς «εἰργάσθη καὶ αὐτὸς διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πόλεως, αἱ ὁποῖαι ἦσαν πάντοτε αἱ ἴδιαι, φωτισμός, καθαριότης, ὑδρευσις, ἐνισχύσεις τῶν Δημοτικῶν φιλανθρωπικῶν καὶ κοινωφελῶν ἱδρυμάτων καὶ ὅτι ἄλλο σχετικόν. Ἀλλὰ περισσότερο ἐξετιμήθησαν ἀπὸ κοινωνικῆς ἀπόψεως αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας προσέφερον ὁ Φιλῆμων ὡς ἐνδεδειγμένος ἐκπρόσωπος τῆς ἱστορικῆς πόλεως κατὰ τὴν μνηστείαν καὶ μετὰ τοὺς γάμους τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας Χοεντζόλερν, καὶ κατὰ τὸν ἑορτασμόν τῆς 25ετηρίδος τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου τοῦ Α'» (Αὐτόθι, σελ 60 – 61). Πράγματι ὁ Δήμαρχος, πρὸς ὑποδοχὴ τῶν ξένων ἐπισήμων, ἐμερίμνησε τὸ 1889 γιὰ τὸν ἠλεκτροφωτισμόν τῶν δύο μεγάλων πλατειῶν τῆς πόλεως, τοῦ Συντάγματος καὶ τῆς «Ὁμόνοιας», («πρὸς μεγάλην ἐκπληξιν τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸ καινοφανές τοῦ πράγματος» ὅπως γράφει ὁ Λαμπίτικς).

Τὸ ἔργο ἐκόσμηκε 70.000 δρχ. τὴν στιγμὴν πού ὁ φωτισμὸς μέ ἀεριόφως διὰ 2170 φανῶν ἐκόσμηκε 232.000 δρχ. Ὁ Δήμαρχος ἠθέλησε τότε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν ἠλεκτροφωτισμόν, ἀλλ' ἀντετάχθη τὸ Δημ. Συμβούλιο καὶ ἔτσι ἐχάθει μιὰ καλὴ εὐκαιρία γιὰ τὴν πρωτεύουσα.

Τὸ χρονίζον πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως ἀπασχόλησε καὶ τὸν νέο Δήμαρχο, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἀπεδέχθη μελέτη τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ Γκοτλάν γιὰ τὴν ὀριστικὴν, ὅπως ὑπεστηρίζετο, ἐπιλύσιν του. Τὸ κόστος τῆς μεταφορᾶς τῶν ὑδάτων τῆς Γκούρας καὶ τῆς Φυλῆς καθὼς καὶ τῶν λοιπῶν ἔργων, θὰ ξέφθανε στὶς 550.000 δρχ., οὕτως ὥστε ὁ Δῆμος ἀναγκάσθηκε νὰ καταφύγῃ σὲ νέο δάνειο ἀπὸ τὴν Ἐθν. Τράπεζα. Τὸ ὑδραυλικὸ ἦταν καὶ τὸ κυριώτερο θέμα προστριβῶν μεταξὺ Δημάρχου καὶ Δημ. Συμβουλίου.

Ἡ καθαριότης τῆς πόλεως δέν βελτιωνόταν, κυρίως γιὰτί ἀδιαφοροῦσαν τὰ ἀρμόδια ὄργανα καὶ οἱ διάφοροι ἐργολάβοι. Αὐτὸ ἀνάγκασε τὸν Δήμαρχο καὶ κατέβηκε ὁ ἴδιος μέ τὰ καρρὰ στοὺς δρόμους καὶ ἔδωσε τὸ γενικὸ σύνθημα τῆς καθαριότητος πρὸς ὄφελος τῆς υγείας τῆς πόλεως «ἡτις ἐπαπειλεῖται ἐκ τῆς γενικῆς ἀνάπασαν τὴν πόλιν ἀκαθαρσίας», ὅπως πρὸς τὸ Δ. Συμβούλιο. Ἐξ' ἄλλου «εἰς τὴν ἀκάθαρτον παρουσίαν τῆς πόλεως συνέτεινον καὶ τὰ ὑπάρχοντα οὐρητήρια καὶ ἀποχωρητήρια, ὅπως γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, τὰ ὁποῖα κακῶς κατεσκευασμένα καὶ κακῶς λειτουργοῦντα καὶ μηδὲν καθαριζόμενα... ἐγίνοντο ἐστὶν ἀποφορᾶς καὶ ἀκαθαρσίας ἀφορμὴ του». Ἀνετέθηκε τότε στὸν Κάρλο Χόν ἡ κατασκευὴ ἐννέα συγχρόνων οὐρητηρίων καὶ ἀποχωρητηρίων, ἀλλὰ μόνον δύο ἡ ἀποπεράτωση ἐγίνε δυνατὴ, λόγῳ ἐν τῷ μεταξὺ παρεμβάσεώς τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα, ἡ ἔλλειψη οἰκονομικῶν πόρων δέν ἐπέτρεψε τὴν ἱκανοποιητικὴν ἐπιχορήγησιν. Μάλιστα δὲ τὰ πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο κονδύλια ἐλαττώθηκαν. Αὐτὸ ἦταν κυρίως ἀπόρροια τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Φιλῆμων δέν ἐφρόντισε ὅσον ἔπρεπε γιὰ τὴν βελτίωση τῶν ἀθλιῶν οἰκονομικῶν τοῦ Δήμου. Δέν ἐπροχώρησε στὴν συστηματικὴ εἰσπραξὴ τῶν βεβαιωμένων ἐσόδων οὔτε προέ-

βη στίς ἀναγκαῖες οἰκονομίες γιά νά ἐξυγιάνει τό Ταμεῖο τοῦ Δήμου. Ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1890 παρουσίασε ἔλλειμα 347.000 δρχ., ἐάν τά συναφθέντα νέα δάνεια ἐπιβάρυναν ἀκόμη περισσότερο τήν κατάσταση. Ἐν τούτοις ἡ ἀπόδοση τῶν ἐμμέσων φόρων παρουσιάζεται αὐξημένη ἀπό χρόνο σέ χρόνο (ἀπό 750.000 τό 1888 σέ 1.100.000 τό 1891). «Ἄλλ' ἡ ἐπικρατοῦσα ἀταξία περί τήν διαχείρησιν ἐξεμηδένιζε τήν αὐξησιν τούτων...». (Παρασκευόπουλος, σελ 357).

Ὅσον ἀφορᾷ δέ τά χρέη τοῦ Δήμου, ἡ κατάσταση φαίνεται στόν κατωτέρω πίνακα :

Ἔτος	Χρέος ὀλικόν εἰς δρχ.	Πληρωνόμενον πέμπτων τῶν ἐσόδων
1887	4.975.680	111.250
1888	5.209.449	130.124
1889	—	168.582
1890	5.493.958	160.775

Πηγή : Παρασκευόπουλος, σελ. 358.

Ἄλλ' ἄς δοῦμε ὠρισμένα στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τήν κατάσταση τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου κατά τό 1887.

Διευθυντής τῆς Παθολογικῆς Κλινικῆς ἦταν ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου κ. Δηληγιάννης καί τῆς χειρουργικῆς ὁ καθηγητής Θ. Ἀρεταῖος.

Στίς 7 Φεβρουαρίου παραιτεῖται ὁ προσωρινός βοηθός τῆς Παθολογικῆς Κλινικῆς ἱατρός Γ. Σκουμπορδῆς, χωρίς νά ἀναφέρεται ὁ λόγος καί τό Ἄδελφάτο σπεῦδει νά διορίσῃ τόν Ἰ. Τσαμπρῆν (προσωρινό καί αὐτόν) «... ὡς ἔχοντα τά ἀπαιτούμενα προσόντα καί παρέχοντα πλείονα ἐχέγγυα περί τήν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν ἀναιτιθεμένων αὐτῶ ... καθηκόντων». Ἡ διατύπωση αὐτή τῶν πρακτικῶν δημιουργεῖ ὑποψίες ὅτι οἱ σχέσεις τοῦ προηγουμένου ἱατροῦ μέ τοῦ Δηληγιάννη δέν ἴσαν ἀγαθές.

Καί φαίνεται ὅτι πράγματι ὑπῆρχε πρόβλημα συνεργασίας τοῦ καθηγητοῦ τῆς Παθολογίας μέ τούς βοηθούς του, διότι μετά ἕνα μῆνα παρητήθη καί ὁ Τσαμπρῆς «... ἀδυνατῶν νά συνεργασθῆ μετά τοῦ κ. Καθηγητοῦ τῆς Κλινικῆς», ὅπως ἀναγράφεται στό Πρακτικά (σελ. 13). Εἶναι μάλιστα ἐνδιαφέρον ὅτι τό Ἄδελφάτο «... ἐκφράζει αὐτῶ τήν εὐαρέσκειάν του ἐπί τῆ πιστῆ καί εὐσυνειδήτῳ ἐκπληρῶσει τῶν ἀνατεθέντων αὐτῶ καθηκόντων κατά τήν ἐν τῆ εἰρωμένη κλινικῆς ὑπηρεσίαν του».

Τόν Φεβρουάριο τοῦ ἔτους αὐτοῦ διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 10.830 διαταγῆς τῆς Νομαρχίας διορίζεται στό Νοσοκομεῖο ὁ ἐπί τῶν ὀφθαλμικῶν νοσημάτων ἱατρός Γ. Γαζέπης, διά τήν παροχή ὑπηρεσιῶν «ὀσάκις ἤθελε κλιθῆ... παρά τῶν διευθυνόντων τῆς κλινικῆς Καθηγητῶν».

Ἐξ' ἄλλου στίς 10 Δεκεμβρίου τοῦ 1887, λόγῳ παραιτήσεως τοῦ βοηθοῦ τῆς χειρουργικῆς Κλινικῆς Β. Ρέκκα (διά λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς του), δημιουργεῖται θέμα μέ τό Πανεπιστήμιον. Πράγματι στή Συνεδρία αὐτή, ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἄδελφάτου Κ. Λάμπρου, ἐπιμελητῆς τῆς χειρουργικῆς Κλινικῆς, «... παρατηρεῖ ὅτι ἐνώ μόνις σήμερον λαμβάνει γνῶσιν τό Ἄδελφάτον περί τῆς παραιτήσεως τοῦ εἰρημένου βοηθοῦ, ἡ πρυτανεία ἀπό τῆς 4 τριμ. προεκήρυξε διαγωνισμόν διά τήν θέσιν ταύτην, δικαίωμα, τό ὅποιον ἔχει βεβαίως μόνον τό Ἄδελφάτον, καθόσον ἡ θέσις αὐτή εἶναι δημοτική, διότι παρά τοῦ Δήμου μισθοδοτεῖται οὗτος καί αὐτῶ προσφέρει τήν ὑπηρεσίαν του καί ἐπομένως τό Ἄδελφάτον εἶναι ἀρμόδιον πρός τοῦτο καί οὐχί ἡ Ἀρχή τοῦ Πανεπιστημίου, καί παρακαλεῖ ὅπως θεωρηθῆ ὁ προκηρυχθῆς διαγωνισμός ὡς μή ὑπάρχων».

Πράγματι τό 'Αδελφάτο ἐδέχθη τὴν πρόταση τοῦ Λάμπρου καί, ὅπως διαβά-
ζουμε στό σχετικό πρακτικό, «... ἀποφαίνεται: ὅτι, ἀναγνωρίζει μὲν τὴν ἀρχὴ τοῦ
διὰ διαγωνισμοῦ διορισμοῦ τῶν παρά ταῖς Κλινικαῖς βοηθῶν, ἐπιθυμεῖ ὁμως ὅπως
τηρηθῶσιν ἀκέραια τὰ δικαιώματα τοῦ 'Αδελφάτου ὡς ἀρχῆς ἀνεξαρτήτου τῆς Πα-
νεπιστημιακῆς, ἔχοντος ἀρμοδιότητος ὡς πρὸς τὰ τοῦ Νοσοκομείου, ἀναθέτει δέ
τῷ κ. Προέδρῳ ὅπως δι' ἔγγραφον παρακαλέσῃ τὴν Πρυτανεῖαν νὰ ἀναβάλῃ τὸν
διαγωνισμὸν καὶ προβῆ οὗτος εἰς τὴν διακήρυξιν τοῦ διαγωνισμοῦ, συμφώνως τὰ
τετονισμένα» (Πρακτικά. σελ. 36—37).

Παρατηροῦμε ὅτι τὰ καὶ σήμερα ὑπάρχοντα προβλήματα μεταξύ Πανεπιστη-
μιακῶν Κλινικῶν καὶ Διοικήσεων τῶν Κρατικῶν Νοσοκομείων, χρονολογοῦνται ἀ-
πὸ τὸν περασμένον αἰῶνα καὶ αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μας, ὀφείλεται στό ὅτι δέν ἰδρύ-
θησαν ἀμιγῆ Πανεπιστημιακά νοσηλευτήρια. Καὶ ἐπειδὴ ἐγινε λόγος γιὰ τὸν ἱατρὸν
Β. Ρέκκα, σημειῶνουμε ἐδῶ ὅτι ὁ καθηγητὴς κ. Β. Ρόζος ἀναφέρει ὅτι αὐτός, μετὰ
τὴν εἰδίκευσή του στὴ χειρουργικὴ, ἐγκατεστάθει καὶ ἄσκησε ἐπὶ μακρὸν στὰ 'Ιω-
άννινα.

Μάλιστα δέ τὸν συναντᾶμε ὡς εἰσηγητὴ ἐπὶ τῆς ἐχνοκοκκιάσεως στό Ἐ Πα-
νελλήνιο 'Ιατρικὸ Συνέδριο (τῆς 'Ιατρικῆς 'Εταιρείας 'Αθηνῶν) τοῦ 1906 ('Αθήνα
10—18 'Απριλίου).

'Εξ' ἄλλου σοβαρὸ ζήτημα ἀνεφύει μεταξύ τοῦ 'Αδελφάτου καὶ τῶν ἱατρῶν τοῦ
Νοσοκομείου ἐπειδὴ οἱ τελευταῖοι καὶ κυρίως οἱ βοηθοὶ «Οἱ ἐν ταῖς κλινικαῖς ἐργα-
ζόμενοι βοηθοὶ δέν διημερεύουσιν ὡς ἀπαιτεῖ ὁ κανονισμὸς, παραβοῖοντες οὕτω ἐν
τῶν οὐσιωδεστέρων καθηκόντων αὐτῶν τῶν ἐπιβαλομένων ἐκ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ
Νοσοκομείου...».

Τό 'Αδελφάτο δέν ἐδειξε ἐλαστικότητα καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς βοηθοὺς νὰ ἐφημε-
ρεύουν «... ἀνά εἰς ἐπὶ 24 ὥρας καθ' ἑκάστην καὶ ὅστις δύναται νὰ παρέχῃ τὴν ἱατρι-
κὴν αὐτοῦ συνδρομὴν καλούμενος ἀδιακρίτως καὶ εἰς τὰς ἄλλας κλινικάς, εἰς ὃν δέ
αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται ἢ ἐκ τοῦ Νοσοκομείου ἀπομάκρυνσίς του, καθ' ὅλην τὴν
διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του ταύτης, εἰμὴ ἂν ἀποχρῶντες λόγοι ἀναγκάσωσι αὐτὸν
πρὸς τοῦτο, ὅποτε ὀφείλει νὰ κτασθῆσιν γνωστὸν τῇ Διευθύνσει τοῦτο, ἥτις ἐν τοιαύ-
τῃ περιπτώσει θέλει ἀναθέτει εἰς ἕτερον βοηθὸν τοῦ Νοσοκομείου... τὰ καθήκοντα
τοῦ διημερεύοντος.. μέχρι τῆς ἐπανόδου του».

Βέβαια, ὅπως φαίνεται, ἡ διαταγὴ αὐτὴ δέν ἐφαρμόσθη ἀπὸ τοὺς βοηθοὺς μέ-
τῶση αὐστηρότητα, πού ἀπαιτοῦσε τό 'Αδελφάτο καὶ διαρκῶς ἐδημιουργοῦντο προ-
στριβές.

Φαίνεται ὁμως ὅτι δέν ἦταν αὐτὴ μόνον ἡ ἀταξία τῶν βοηθῶν, διότι ὠρισμένοι
ἀπ' αὐτούς, ὅπως κατήγγειλε ὁ Λάμπρου στὴν συνεδρία τῆς 21ης Μαρτίου τοῦ 1887,
δέν σημείωναν στὰ ἀποβιωτήρια ἀκριβῶς τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου καὶ καθίσταντο
εἴτε δυσχερῆς ἢ σύνταξιν τῶν στατιστικῶν πινάκων τοῦ Νοσοκομείου. Τό 'Αδελφά-
το ἀπεφάσισε νὰ ὑπογράφωνται τὰ ἀποβιωτήρια ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς καθηγητὰς
«... ὅπως οὕτω βεβαιούται ἡ διάγνωσις καὶ ἐκπληροῦται κάλλιον ὁ ἐπιστημονικὸς
προορισμὸς τοῦ ἰδρύματος».

Ὅπως ἐλέχθη καὶ στὰ προηγούμενα τό Νοσοκομεῖο ἀντιμετώπιζε πρόβλημα
ἀπὸ τὴν ἀθρόα ποσὴν εἰσαγωγῆς ἐπαϊτῶν, ἀλητῶν καὶ ἄλλων μὴ πασχόντων σο-
βαρὸ νόσημα, προσαγαμένων συχνὰ ἀπὸ τὰ ἀστυνομικὰ ὄργανα ἐπίσης εἶχε δη-
μιουργηθῆ θέμα καὶ γιὰ τοὺς φθισικὸς καὶ ἀφροδισιακὸς ἀσθενεῖς.

Νέο πρόβλημα δημιουργείται, από την μεταφορά προς νοσηλεία, συνοδεία αστυνομικών, των φυλακισμένων. Ο Λάμπρου φέρνει το ζήτημα στην συνδρία της 19 Δεκεμβρίου και πληροφορεί το Άδελφάτο ότι οι περιφερόμενοι στους θαλάμους ή τους διαδρόμους φρουροί ενοχλούν τους αρρώστους, οι όποιοι έχουν ανάγκη απόλυτης ησυχίας. Πράγματι το Άδελφάτο αποφασίζει και εντέλεται στην Διεύθυνση «ὅπως εἰς τό μέλλον παύση δεχομένη τούς ἐκ τῶν φυλακῶν μεταφερομένους καί πάσχοντας».

Πράγματι τό Άδελφάτο αποφασίζει καί ἐντέλεται στήν Διεύθυνση «ὅπως εἰς τό μέλλον παύση δεχομένη τούς ἐκ τῶν φυλακῶν μεταφερομένους καί πάσχοντας».

Στό μεταξύ, ὅπως εἶπαμε, τήν προεδρεία τοῦ ἀδελφάτου εἶχε ἀναλάβει ὁ Φιλήμων.

Ὁ νέος Δήμαρχος προσήλθε στήν πρώτη συνεδρίαση (19 Δεκεμβρίου 1887) τοῦ Άδελφάτου μέ τίς καλύτερες προθέσεις. Τότε δέ γιά πρώτη φορά ἔγινε λόγος καί γιά τήν ἀνέγερση νέου συγχρόνου Νοσοκομείου. Διαβεβαίωσε τό Άδελφάτο ὅτι «... ἂν παύσεται ἐργαζόμενος μέχρις οὗ κατορθῶση ὅπως ἀνεγερθῆ νέον καί μέγα Νοσοκομεῖον ἐκ 300 κατ' ἐλάχιστον κλινῶν, δυνάμενον ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τάς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας, καθόσον τό ὑπάρχον καλῶς γνωρίζει ὅτι πρό πολλοῦ δέν ἐπαρκῆ εἰς τόν μέγαν ἀριθμόν τῶν προσερχομένων κ' αἰτούντων νοσηλείαν ἀσθενῶν» (Πρακτικά σελ. 38).

Βλέπομε λοιπόν ὅτι παρά τίς τόσες ἀντιξοότητες τίς οικονομικές κυρίως δυσχέρειες, ἀλλά καί τίς διαμάχες καί τά πολιτικά πάθη, γνωστό «προτέρημα» τῶν Ἑλλήνων, τό εὐαγγές αὐτό ἴδρυμα κατώρθωσε τελικά νά ἀποσπάσει τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ κόσμου, ἀλλά καί τήν φροντίδα καί στοργή τῶν ἰθιόντων. Παρατηροῦμε ἐπίσης ὅτι οἱ ἐκάστοτε Ἕλληνες ἀρμόδιοι, παρ' ὅλα ὅσα τούς «καταμαρτυροῦσι», στήν πραγματικότητα κύρια φροντίδα τῆς δημόσιας (κοινωνικῆς καί πολιτικῆς) δραστηριότητος τῶν εἶχαν κοινόν συμφέρον καί τήν προκοπή τοῦ τόπου. Ἄλλο ζήτημα ἂν οἱ οικονομικές συνθήκες, οἱ πολιτικές καταστάσεις καί οἱ ἄλλες συγκυρίες τῶν διαφόρων ἐποχῶν δέν τούς ἐπέτρεψαν πάντοτε νά ὑλοποιήσουν αὐτές τίς προθέσεις. Δέν δικαιούμεθα ὁμως σάν μελετητές ἢ ἱστορικοί καί σάν πολῖτες μέ αἴσθημα εὐθύνης ἀκόμη, νά καταδικάζουμε συλλήβδην τούς πολιτικούς μας ἀνδρες ἢ γιά ἀνικανότητα ἢ γιά ἀδιαφορία.

Βέβαια γιά τήν ραγδαία βελτίωση τῶν συνθηκῶν λειτουργίας τοῦ Δημ. Νοσοκομείου μεγάλο μέρος τοῦ ἐπαίνου ἀνήκει στή νέα ὑπό τόν Σπ. Μερκούρη διεύθυνση τοῦ ἰδρύματος. Γράφει χαρακτηριστικά ὁ Παρασκευόπουλος γιά τήν περίοδο αὐτή : «Τό Δημ. Νοσοκομεῖον, τυχόν διευθύνσεως ἱκανῆς, ἐξετέλει τήν φιλόφρονον αὐτοῦ ἀποστολή ὅσον ἦτο δυνατόν πληρέστερον, καίτοι αἱ ἀνάγκαι του καθ' ἐκάστην ἐπολλαπλασιάζοντο καί ὁ Δῆμος ἤρχιζε νά καθυστερῆ ἐπί μάλλον τάς νομίμους πρὸς αὐτό ὑποχρεώσεις του. Ἡ συνετός ὁμως διοίκησις καί διεύθυνσις τοῦ καταστήματος κατώρθον νά ἀναπληροῖ πᾶσαν οικονομικὴν δυσχέρειαν, καί νά ἐπεκτείνῃ τοῦτο τήν εὐεργετικὴν τοῦ δρᾶσιν εἰς ἀκτίνα μεγαλειτέραν, εἶχεν πάντοτε ἀνοικτάς τάς θύρας του εἰς τοὺς πανταχόθεν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀφικνουμένους καί καταφεύγοντας πρὸς αὐτό ἀσθενεῖς, ἀφ' ἑτέρου ἐξυπηρετεῖ καί τήν ἐπιστήμην, διά τῆς ὁσημέρας βελτιώσεώς του ὑπό τήν ἐποψιν ταύτην». (Αὐτόθι σελ. 347).

Τό Άδελφάτο ὁμως ἔπρεπε νά συζητήσῃ καί τό σοβαρό θέμα τῶν συστηματικῶν καθυστερήσεων ἀπό μέρους τοῦ Δήμου τῆς ἀποδόσεως τῶν ἀναλογούντων στό

Νοσοκομείο ποσοστών από τό δασμό καί τῶν φόρων. Πράγματι ὁ Δήμαρχος βεβαίωσε τά λοιπά μέλη καί τήν Δ/νση τοῦ ἰδρύματος ὅτι «... θέλει φροντίσει ὅπως λαμβάνει τό Νοσοκομεῖον ὅτι ἀναλογεῖ αὐτῶ ἐκ τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ καί εἰσάγονται εἰς τό ταμεῖον αὐτοῦ τακτικῶς καί μέχρι λεπτοῦ τά ὑπό τοῦ Δημοτικοῦ συμβουλίου ψηφιζόμενα καί ἀναλογοῦντα αὐτῶ».

Ἡ κακή οικονομική κατάσταση τοῦ Δήμου δέν ἐπέτρεψε βέβαια τήν ἐκπλήρωση στό ἀκεραῖο τοῦλάχιστον τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς τοῦ Δημάρχου. Στή συνέχεια ὁ Φιλῆμων ζήτησε ἀπό τόν ταμία κ. Χατζημιχάλη νά ἐνημερωθῆ ἐπί τῆς γενικῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου. Νά ἡ ἀπάντηση τοῦ ταμία, ὅπως ἀναγράφεται στό σχετικό πρακτικό τῆς ὡς ἄνω συνεδριάσεως : «Ἄ κ. Χατζημιχάλης... ἀπαντᾷ ὅτι αὐτή κατά τό ἔτος τοῦτο ὑπῆρξε λίαν δυσχερής, διότι ἀφ' ἑνός μὲν ἀπασα ἤ ἐκ χρεωγράφων περιουσία τοῦ Νοσοκομείου κατεσχέθη ὑπό τοῦ κληρονόμου Μαρινάκη καί διατελεῖ εἰσέτι ὡς τοιαύτη, ἐπομένως δέν εἰσέπραξε μερίσματα τό Νοσοκομεῖον κατά τό ἔτος τοῦτο ἐκ' τῆς ἰδιαιτέρας ταύτης περιουσίας του. Ἄφ' ἑτέρου δέ τά ὑπό τοῦ Δημ. Συμβουλίου ψηφισθέντα ὡς ἀναλογοῦντα εἰς τό Νοσοκομεῖον ἐν ὄλῳ 80.000 δέν παραδίδονται τακτικῶς καί ἐνῶ διατρέχομεν τόν τελευταῖον μήνα τοῦ ἔτους τούτου, καθυστεροῦνται εἰσέτι δρχ. 35.000 ἀνωτέρω λόγων συσσωρευθῆσαν πολλά ἐντάλματα εἰς τό ταμεῖον, μένοντα ἀνεξώφλητα...».

Ὁ Δήμαρχος ἐσημέωσε πάντα ταῦτα καί παρέσχε τήν προηγουμένη διαβεβαίωση προσθέτοντας ὅτι θέλει μεριμνήσει ὥστε στόν νέο προϋπολογισμό τοῦ 1888 ἀναγραφοῦν γιά τό Νοσοκομεῖο 100.000 δρχ.

Ἐνα ἄλλο πρόβλημα, πού ἀπασχολοῦσε ζωηρά τό Νοσοκομεῖο ἦταν τό νοσηλευτικό προσωπικό. Κατά τήν ἐποχή αὐτή δέν ὑπῆρχαν ἀκόμη σχολές ἀδελφῶν ἢ ἐπισκεπτριῶν καί οἱ ὑπερετοῦντες νοσοκόμοι, ἄνδρες ὡς ἐπί τό πλεῖστον, ἦταν πρακτικοί ἢ δέν εἶχαν καμμιά γνώση περὶ νοσηλευτικῆς. Τίς περισσότερες φορές ἐδιορίζοντο ἀπό τοὺς πολιτικούς ἢ τοὺς Δημ. συμβούλους γιά κομματικούς λόγους. Αὐτό εἶχε σάν συνέπεια νά δυσχεραίνεται φοβερὰ ἡ νοσηλεία. Ἔτσι ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου Κ. Λάμπρου κατά τήν συνεδρία τῆς 22 Δεκεμβρίου 1887, ἀφοῦ ἔκανε πρῶτα τήν διαπίστωση «... ὅτι πολλοί τῶν νοσοκόμων ἀδαεῖς καί τῶν στοιχειοδεστέρων καθηκόντων τοῦ νοσοκόμου προσλαμβάνονται πολλάκις ὡς τοιοῦτοι ἐν τῷ Νοσοκομείῳ...» προτείνει, ὅπως στό μέλλον προσλαμβάνονται μόνον ὄσοι ἔχουν προϋπερσία στό στρατό καί γνωρίζουν τά καθήκοντα τοῦ νοσοκόμου καί τίς ὑποχρεώσεις τους ἀπέναντι στοὺς ἀσθενεῖς. Τό Ἀδελφάτο ἀποδέχθηκε τήν πρόταση τοῦ Λάμπρου καί ἀποφάσισε «ὅπως τοῦ λοιποῦ οἱ διοριζόμενοι ὡς νοσοκόμοι φέρουσι πιστοποιητικά ὅτι προῦπηρέτησαν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ὡς τοιοῦτοι, προτιμῶντας δέ πάντοτε οἱ ἔχοντες καλλιτέραν διαγωγὴν ἐν τῷ ἀπολυτηρίῳ των».

Οἱ νοσοκόμοι ἐχωρίζοντο σέ δύο τάξεις. Στήν Α' τάξη στήν ὁποία οἱ θέσεις ἦσαν μόνο τέσσερες καί ὁ μισθός ἀνερχόταν σέ 60 δρχ. τό μήνα. Οἱ νοσοκόμοι τῆς Α' τάξεως ἔπρεπε νά εἶναι ἔμπειροι μέ προῦπηρσία στό στρατό καί μέ κατάλληλα πιστοποιητικά. Αὐτό ἐθεωροῦντο ὡς ἀρχινοσοκόμοι (ἀντίστοιχοι τῶν σημερινῶν προϊσταμένων). Ἐπίσης στήν τάξη αὐτή μποροῦσαν νά πρᾶχθουν καί ὄσοι ἐκ τῆς Β' «διέπρεψαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Νοσοκομείου...», κατόπιν ὁμῶς προτάσεως τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Κλινικῆς ὅπου ὑπερετοῦσαν. Πράγματι μετὰ ἀπό λίγους μήνες (Σεπτέμβριος 1888) προᾶχθησαν μέ πρόταση τοῦ Διευθυντοῦ σέ νοσοκόμους Α' τάξεως οἱ ὑπηρετοῦντες ἤδη νοσοκόμοι Β' τάξεως Παν. Ματθαιουδάκης, Κυριακὴ Παναγιώτου, Χρήστος Γεωργίου καί Μαριγῶ Ξαβούρου μέ μισθό 60 δρχ. τόν μήνα.

Οί νοσοκόμοι τῆς Β' τάξεως ἔπαιρναν ὡς μισθό 30 δρχ. τὸν μῆνα καὶ δὲν χρειάζοντο ἰδιαίτερα προσόντα, ἐπροτιμοῦσαν ὅμως πάντοτε τοὺς ἔχοντες προπαιδεία στό στρατό. Ἀλλά ἐπειδὴ αὐτοὶ ἦσαν σπάνιοι συχνά προσλαμβάνοντο ἀδὰς ὡς προσωρινοὶ καὶ δοκιμαστικῶς.

Μέ τὴν αὐγὴ τοῦ νέου ἔτους 1888 τὸ Ἀδελφάτο ἐμφανίζεται μὲ νέα σύνθεση, ἡ κλεγέντος τοῦ Ἰ. Φιντικλῆ στὴ θέση τοῦ ἀποβιώσαντος Μιλτ. Βενιζέλου. Στὸν Φιντικλῆ ἀνατίθεται ἡ ἐπίβλεψη τῆς Φαρμακαποθήκης καὶ τοῦ Φαρμακείου. Στὴ συνδρίαση τῆς 23 Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ Πρόεδρος Τιμ. Φιλήμων ἀνακοινῶν πρὸς τὸ Ἀδελφάτο ὅτι παρὰ τὴν ἐπιθυμία του καὶ τὴν ὑποχρέωσή του ὁ Δῆμος ἀδυνατεῖ νὰ προσφέρει στό νοσοκομεῖο 100.000 δρχ. γιὰ τὸ τρέχον ἔτος, διότι ἡ εἰσπράξη τοῦ δασμοῦ δὲν ἀπέφερε τὸ ἀναμενόμενο ποσόν τῶν 900.000 δρχ. τὸ Ἀδελφάτο δμως ἐπιμένει ὅτι τὸ ποσοστὸ αὐτὸ εἶναι ἀνεπαρκές γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν πειστικῶν ἀναγκῶν τοῦ Νοσοκομεῖου, τοῦ ὁποῦ «καθίσταται ἀδύνατος ἡ συντήρησις μὲ τὸ ποσόν μόνο τῶν 80.000 δρχ., καθόσον αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ κατὰ τὸ τρ. ἔτος εἰσονται πλειότερες, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ ὑλικόν τοῦ Νοσοκομεῖου χρήζει καθόλου ἀνακαινήσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνωσι καὶ ἄλλαι ἐργασίαι κατασκευαστικαί...». Καὶ παρακαλεῖ νὰ χορηγηθοῦν στό Νοσοκομεῖο τουλάχιστον ἄλλες 2 χιλ. δρχ. ὡς βοήθημα, ὅπως ἐγένε καὶ τὸ προηγούμενο ἔτος. Ὁ Δήμαρχος ἀπεδέχθη τὴν αἴτηση καὶ ὄντως, ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν προϋπολογισμό τοῦ ἔτους ἀνεγράφησαν τελικὰ δύο κονδύλια τῶν 100 καὶ τῶν 20 χιλ. δρχ. ἔναντι τοῦ ἀναλογοῦντος στό ἴδρυμα ποσοῦ τῶν 112.000 δρχ.

Πρῶτον βέβαια μέλημα τοῦ Ἀδελφάτου γιὰ τὸ ἀρχόμενον ἔτος ἦταν ἡ σύνταξις τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀνῆλθε σὲ 130.740 δρχ. καὶ ἦταν ἰσοσκελισμένος. Τὸ σκέλος τῶν ἐσόδων ἐπαρουσίασε αὐξηση κατὰ 13.666 δρχ. σὲ σχέση μὲ τὸ 1886 ποὺ ἦταν 117.074 δρχ., ἡ ὁποία ὀφείλετο κυρίως στὴν μεγαλύτερη ἀπόδοση τοῦ δασμοῦ ἐνῶ ἀπεναντίας ἐκ τῶν τοκομεριδίων διαφόρων δανείων (τῶν ὁλοίων βέβαια οἱ ὁμοῦ λογίαι εἶχαν κατασχεθῆ) τὰ ἔσοδα ἐλαττώθησαν. Τὸ σκέλος τῶν ἐξόδων, ὅπως ἀναφέρεται στὴν συνοδευτικὴ ἐκθεση τοῦ Ἀδελφάτου, ἐπαρουσίασε, καὶ πρὸς τὸ προηγούμενον ἔτος, αὐξηση 14.011 δρχ. (ἔναντι τῶν 116.728 τοῦ 1886), ἡ ὁποία ὀφείλετο στὶς ἐξῆς τροποποιήσεις : α) Αὐξηση τοῦ μισθοῦ τοῦ ἱερέως κατὰ 300 δρχ. ἐτησίως, β) Αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νοσοκόμων ἀπὸ 14 τὸ 1886 σὲ 16 καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ τῶν νοσοκόμων Α' τάξεως (ἀρχινοσοκόμων), γ) Αὐξηση τοῦ μισθοῦ τοῦ κηπουροῦ ἐλάττωσις ὅμως τοῦ κονδυλίου τῆς ἀρχινοσοκόμου, λόγῳ καταργήσεως τῆς θέσεως, ἐμειώθη κατὰ 223,81% δρχ.

δ) Τὸ κεφάλαιο τῆς διατροφῆς αὐξήθη μόνο κατὰ 500 δρχ. λόγῳ προσθήκης δύο νέων νοσοκόμων. Ἄρα δὲν ὑπῆρξε βελτίωσις τοῦ φαγητοῦ τῶν ἀσθενῶν.

ε) Μεγάλῃ αὐξηση ἐμφανίζει τὸ σκέλος τῶν φαρμάκων (5.500 δρχ.) χωρὶς ὅμως ἄλλο αἰτιολογικὸ πλὴν τοῦ ὅτι «ἡ μέχρι τοῦδε ἀναγεγραμμένη πίστωση ἀπεδείχθη ἀνεπαρκής». Ἄν ὅμως λάβουμε ὑπ' ὄψη ὅτι ἀφ' οὐ ἀνέλαβε ὁ Σπ. Μερκούρης ὡς Διευθυντῆς ἐσυντάσσοντο μηνιαῖαι καταστάσεις τῶν καταναλωθέντων φαρμάκων (ἴδε Πρακτικά, σελ. 44) πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα αὐξημένης καταναλώσεως.

στ) Αὐξηση (κατὰ 250 δρχ.) ἐπαρουσίασε καὶ τὸ κονδύλι «βοήθεια εἰς τοὺς ἐξερχομένους ἀσθενεῖς», «ἵνα διευκολύνεται ἡ ἐξοδος ἀσθενῶν, ὧν ἡ διαμονὴ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ἔνεκα τῆς χρονιότητος τοῦ νοσήματός των, καθίσταται δαπανηροτέρα...».

ζ) Αύξηση τής δαπάνης καυσίμου ύλης (θέρμανση) κατά 500 δρχ. και σοβαρά αύξηση (3.000 δρχ) του κονδυλίου «ένδύματα ασθενών και ραπτικά εν γένει», «διότι ο υπάρχων ιματισμός των ασθενών είναι ανεπαρκής και εφθαρμένος και χρήζει γενικής ανακαινίσεως».

η) Όσαύτως σημαντική αύξηση έπαρουσίαζε ή αγορά σκευών εν γένει (3000 δρχ.), «...διότι τά υπάρχοντα καθώς αί θερμάστραι, πολλάί των κλινών κλπ. είναι σχεδόν άχρηστα και πρέπει νά αντικατασταθώσι διά νέων».

θ) Αύξήθηκαν επίσης και τά έξοδα ταφής, διότι τό ίδρυμα ανέλαβε τό ίδιο τήν ταφή των νεκρών (δσων δέν είχαν οικείους, και ήσαν τότε ούκ όλίγοι), δοθέντος ότι «... ό ένταφιασμός διά τής υπό τής Άστυνομίας καθιερωθείσης νεκροφόρου άμάξης άπαιτεί μείζονας δαπάνας». Δέν ύπήρχαν βέβαια τήν έποχή εκείνη τά διάφορα «Γραφεία Τελετών» (Κηδειών), τά όποια συγκεντρωμένα γύρω άπό τά Νοσοκομεία λιμαίνονται όπως είναι γνωστό σήμερα, τούς οικείους των άτυχών άρρώστων που ύποκύπτουν στο μοιραίο, αλλά και διαφθείρουν τίς συνειδήσεις πολλών ύπαλλήλων των νοσοκομείων μας.

Έξ' άλλου άπό τόν προϋπολογισμό του έτους άντλούμε χρήσιμες πληροφορίες για τήν κατανομή των δαπανών του Νοσοκομείου.

Έτσι ό μισθός του Διευθυντού του Νοσοκομείου άνερχόταν σέ 3.600 δρχ. έτησίως του δέ Γραμματέως και Λογιστού σέ 2.100 δρχ. Ό μισθός τής Φαρμακοποιού ήταν 2.400 δρχ. και του βοηθού του 900 δρχ., δηλ. όσο και των ίατρών - βοηθών των καθηγητών (3 βοηθοί, δρχ. 2.700). Παρατηρούμε τήν δυσμενή μισθολογική μεταχείριση των ίατρών βοηθών, των όποιών ό μισθός μόλις ύπερβαίνει κατά 180 δρχ. εκείνων των νοσοκόμων Α' τάξεως. Υπολείπεται κατά πολύ βέβαια του μισθού του ιερέως αλλά και κατά 200 περίπου δρχ. του μαγείρου ! Έξισούται δηλ. οί πτυχιούχοι τής Ιατρικής μισθολογικά μέ τήν ράπτρια (δρχ. 960) και τόν κηπουρό (δρχ. 900).

Έκει όμως που τό πράγμα γίνεται έξοργιστικό και άπαράδεκτο είναι τό κονδύλιο τής διατροφής. Έτσι ενώ για τούς 130 άσθενείς προϋπολογίσθη ποσόν 37.000 δρχ. που άντιστοιχεί σέ 284,70 δρχ. έτησίως για κάθε άρρωστο, για τό ύπόλοιπο προσωπικό ή πρόβλεψη ήταν σχεδόν διπλάσια. Έτσι για μέν τό κατώτερο (16 άτομα, δρχ. 8000) άναλογούν 500 δρχ. έτησίως κατά κεφαλή, ενώ για τό άνώτερο (6 άτομα, δρχ. 3.500) 583,20 δρχ.

Η άνακεφαλαίωση των έξόδων έχει ως εξής :

Κεφ. Α : Μισθοδοσία προσωπικού	δρχ. 35.240
Κεφ. Β : Διατροφή άσθενών και προσωπικού	δρχ. 48.500
Κεφ. Γ : Θεραπεία άσθενών	δρχ. 16.000
Κεφ. Δ : Γενική ύπηρεσία καταστήματος	δρχ. 31.000
Σύνολον	130.740

Η δραστηριότητα του έτους τούτου στους διαφόρους τομείς του Νοσοκομείου έχει εν περιλήψει ως εξής : Όλοκληρώθη ή επιδιόρθωση του συστήματος όχητων (άποχευσεως) του Νοσοκομείου, ούτως ώστε τά ύδατα του μαγειρείου - πλυντηρίου κλπ. νά ρίπτονται στον κεντρικό άποχευτικό άγωγό των όδών Άκαδημίας - Άσκληπιού.

Έπερατώθη ή απολύμανση του Νοσοκομείου και ό Πρόεδρος υποβάλλει τό πρωτόκολλο παραλαβής υπό του μηχανικού του Δήμου Σολωμού. Έγκρίνεται πρό-

σθετη δαπάνη δρχ. 5.397 για επί πλέον εργασίες (άλλαγή πατωμάτων, επίσκευή όροφής θαλάμων κλπ.).

Έν τώ μεταξύ εξακολουθεϊ νά κυριαρχεϊ μεταξύ τών ιθυόντων του Νοσοκομείου (ιατρικών καϊ διοικητικών) τό ζήτημα τών ένδοноσοκομειακών μολύνσεων, έστω καϊ αν είχε ήδη ολοκληρωθῆ ή απολύμανση του ιδρύματος. Γενική ήταν ή πεποίθηση ότι δεν άρκοϋσε αυτό μόνον τό μέτρο. Για τό ιατρικό δέ προσωπικό έδραϊα ήταν ή έντύπωση, τήν όποια είχε άλλωστε διατυπώσει παλαιότερα ό Δηλιγιάννης ύσον άφορά τήν κοινή μέ τούς λοιπούς άρρώστους νοσηλεία τών φθισικών, ότι ό ευναγλασμός άρρώστων μέ λοιμώδη - μεταδοτικά νοσήματα μέ άλλους άποτελεϊ τόν βασικότερο λογο του προβλήματος. Στη συνεδρίαση λοιπόν τῆς πρώτης Άπριλίου 1888 έρχεται τό θέμα προς συζήτηση στό Άδελφάτο, του όποιου οί σχετικές απόψεις φαίνονται από τήν αναφερόμενη στό θέμα παράγραφο τών πρακτικών :

«Τό Άδελφάτον έχον ύπ' όψει ότι ώς εκ τών αναπτυσσομένων από καιροϋ εις καιρόν έν τώ Νοσοκομείω διαφόρων μολυσματικών νοσημάτων, ήτοι έρυσιπελάτων, γαγγραιών, κλπ. πολλάκις τίθεται εις κίνδυνον ή ζωή πολλών συγγόνως άσθενών διά τῆς εξαπλώσεως τών νοσημάτων τούτων από του ενός εις τόν έτερον άσθενῆ, καϊ εκ τούτων πολλοί τών άρρώστων φονεύονται. Διά ταϋτα θέλουν νά προφυλάξη τούς άρρώστους εκ του κινδύνου τών νοσημάτων τούτων, άποφαίνεται νά κατασκευασθῆ έν τῆ Β.Δ. γωνία του κήπου εις θάλαμος διά τε τάς γυναϊκας καϊ τούς άνδρας μετά του αναγκαιούντος φορητοϋ αποπάτου κλπ. καϊ ανατίθῃ εις τόν μηχανικόν του Δήμου κ. Σολωμόν τήν εκπόνησιν του σχεδίου μετά τόν καταρτισμόν του προϋπολογισμοϋ τῆς δαπάνης, συμφώνως προς τό ύπό του κ. Άρεταίου καϊ του Άδελφάτου ύποδειχθέν σχεδίου, καϊ τήν ύποβολήν αυτου εις τήν προσεχῆ συνεδρίαση τῆς έρχομένης εβδομάδος».

Άποφασίζετ αι λοιπόν επί τέλους ή άνέγερση τῆς νέας αυτῆς πτέρυγας, για τήν όποια τόσο επέμεναν οί γιατροί του Νοσοκομείου.

Πράγματι ό μηχανικός του Δήμου είχε έτοιμο τό σχέδιο καϊ τόν προϋπολογισμό του έργου καϊ στην επόμενη συνεδρία τῆς 8 Άπριλίου ό Πρόεδρος (Δήμαρχος) ύποβάλλει τουτο μετά του προϋπολογισμοϋ, άνερχομένου εις 13.565 δρχ. Τό Άδελφάτον έγκρίνει ταϋτα καϊ παρακαλεϊ τόν Πρόεδρο, αφού τά θέσει ύπό τήν έγκριση του Δημ. Συμβουλίου, νά προχωρήσει τάχιστα στην προκήρυξη του μειοδοτικού διαγωνισμοϋ, «... καθόσον τό ύπάρχον Νοσοκομείον κατέστι ανεπαρκές καϊ δεν δύναται νά ανταποκριθῆ εις τόν μέγαν αριθμόν τών προσερχομένων προς νοσηλείαν άρρώστων».

Στην επόμενη συνεδρίαση τῆς 13 Μαΐου 1888 ό Πρόεδρος είχε ήδη στό χέρι τήν διαταγή τῆς Νομαρχίας (άρ. 6592/1888) για τήν έγκριση τῆς διενεργηθῆσας ήδη στις 17 του μηνός μειοδοτικῆς δημοπρασίας καϊ τῆς κατακυρώσεως του έργου στον εργολάβο Πέτρο Στεριογλίδη μέ τήν έγγυση τών Γ. Δελαγραμμάτικα καϊ Γ. Διαμαντόπουλου. Τό κόστος θά άνερχόταν εις 10.200 δρχ.

Έπειδή όμως στον προϋπολογισμόν του έτους δεν είχε προβλεφθῆ τέτοια δαπάνη τό Άδελφάτο άποφασίζει νά ζητηθῆ ή πίστωση από τίς 30.000 δρχ. που ώφειλε ό Δήμος στό Νοσοκομείο από προηγούμενα έτη, παρακαλῆ δέ τόν Πρόεδρον όπως ζητήσει τήν έγκρισιν του Δημ. Συμβουλίου καϊ τῆς Νομαρχίας.

Έν τών μεταξύ ό Διευθυντής Σπ. Μερκούρης βρήκε τήν ευκαιρία νά πωλήση στον ανάδοχο του έργου παλαιά ξυλεια που βρισκόταν στα ύπόγεια του Νοσοκο-

ιείου, ήτοι 16 πασσάλους (7 μέτρα) πρὸς 5,5 δρχ., 14 (6 μέτρα) πρὸς 4,5 δρχ. καὶ 44 μικρότερα τεμάχια πρὸς 1,20 δρχ., ἐν ὅλῳ 203,86 δρχ.

Ἐπίσης μετ' ὑπόδειξη τοῦ Διευθυντοῦ ἀποφασίζονται οἱ ἐξῆς προσθήκες στοῦ ὑπό-
ζινέγερση παράρτημα : α) ἓνα ἐρμάριον στήν εἴσοδο τοῦ κτιρίου, β) ἓνα ὑπόγειο κά-
τω ἀπὸ τὸν ἓνα θάλαμο, γ) μιὰ στέγη κατὰ τὴν εἴσοδο καὶ δ) νὰ τοποθετηθῇ ἀερα-
γωγὸς ἐπὶ τοῦ ἀπολάτου πρὸς ἐξαερισμὸν αὐτοῦ.

Ὁ ἐργολάβος, ἀφοῦ κατέθεσε ἐγγύηση 700 δρχ., ἄρχισε ἀμέσως τὶς σχετικὰς
ἐργασίας ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου Σολωμοῦ. Τὸ ἔργο προχωρεῖ
ἄρκετα γρήγορα καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἴδιου ἔτους ἔχουν ἤδη γίνῃ ἐργασίας ἀξίας
4.000 δρχ. κατὰ τὴν πιστοποίηση τοῦ ἐπιβλέποντος μηχανικοῦ.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἔτους αὐτοῦ τὸ ἔργον φαίνεται νὰ ἔχη περατωθεῖ διότι ὁ Τα-
μίας τοῦ Νοσοκομείου ζητᾷ ἀπὸ τὸ Ἄδελφάτο νὰ ἐγκρίνει τὴν μεταφορὰ κονδυλίων
ἀπὸ διάφορα ἄλλα κεφάλαια τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ νὰ ἀποπληρωθῇ ὁ ἐργολά-
βος. Φαίνεται ὁμοίως ὅτι ἐγίναν ὠρισμένες ὑπερβάσεις διότι ἐκτὸς τῶν 4000 δρχ. πού
εἶχαν ἐγκριθῆ τὸν Σεπτέμβριον, τὸ νέο ποσὸν ἀνέρχεται σὲ 9.450 δρχ. (Πρακτικά,
σελ. 62).

Γιὰ τὴν ἀνέγερση τῆς πτέρυγας αὐτῆς ἐδημιουργήθη σοβαρὸ πρόβλημα λόγῳ ἐ-
ξεγέρσεως τῶν περιοίκων (τῆς ὁδοῦ Ἀσκληπιοῦ), οἱ ὅποιοι ἐφοβοῦντο γιὰ τὴν μετά-
δοση τῶν μολυσματικῶν ἀσθενειῶν καὶ οἱ ὅποιοι διαμαρτυρήθησαν στὶς ἀρμόδιες
ἀρχές.

«Τὸ Ἄδελφάτον, ἀναφέρεται στὰ Πρακτικά, πρὸς καθυσύχασιν καὶ τῶν γειτό-
νων τοῦ Νοσοκομείου καὶ ἐν γένει τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἀποφαινεται νὰ ὑπο-
βληθῆ τὸ ζήτημα εἰς τὴν σκέψιν τῶν μελῶν τοῦ Ἱατροσυνεδρίου (σημερινοῦ ΑΓΕ),
μετὰ τῶν ἐξῆς πληροφοριῶν, ὅτι τὸ ἀνεγειρόμενον παράρτημα θέλει χρησιμεύση οὐ-
χὶ ὡς διαδίδεται ὅπως ἐν αὐτῷ δηλ. νοσηλεύονται ἄρρωστοὶ πάσχοντες ἐκ μολυ-
σματικῶν νοσημάτων, διότι κατ' ἀρχὴν τὸ Νοσοκομεῖον οὔτε ἐνοσηλεύσε ποτέ οὐ-
τε δέχεται τοιοῦτους ἄρρώστους, ἀλλ' ὅπως νοσηλεύονται ἀναρρωνίοντες, καθό-
σον τὸ ὑπάρχον κατὰστημα δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὸν ὁσημέρας ἐξογκούμενον ἀριθμὸν
τῶν ἐν αὐτῷ καταφευγόντων καὶ ζητούντων νοσηλείαν ἄρρώστων. Πρὸς τούτοις νὰ
γίνῃ γνωστὸν εἰς τὸ Ἱατροσυνέδριον ὅτι καὶ δύο τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ μελῶν, ὁ κ.
Ἄρεταῖος ὡς καὶ ὁ κ. Μ. Χατζημιχάλης, πρωτίστως ὑπέστηριξαν καὶ ἐπέμειναν ὁ-
πως ἀνεγερθῆ τὸ ἐν λόγω παράρτημα, φρονούντες μετὰ τοῦ Ἄδελφάτου ὅτι τοῦτο
οὐ μόνον δὲν θέλει βλάψει τὴν ὑγίαν τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπεναντίας θέλει ἐξυπηρε-
τήσῃ ταύτων». (Πρακτικὸν 8 Ἰουνίου 1888).

Καὶ εἶναι μὲν βέβαιο ὅτι εἶχε ληφθῆ ἀπόφασις παλαιότερα νὰ μὴ γίνονται δε-
κτοὶ πάσχοντες ἀπὸ μολυσματικὰς ἀσθένειαι, ἀλλὰ ἡ εἰλικρίνεια τοῦ Ἄδελφάτου ἐ-
δῶ τίθεται σοβαρὰ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν. Ἐξ' ἄλλου κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ 1888 ἐξωφλή-
θησαν πολλὰς καθυστερημέναις ὀφειλὰς τοῦ Νοσοκομείου, ὅπως π.χ. 1000 δρχ. γιὰ
καυσόξυλα τοῦ προηγουμένου ἔτους, ὡς καὶ 700 δρχ. ἐπίσης γιὰ καυσόξυλα πα-
λαιότερας χρήσεως (1883) καὶ διάφορα ἄλλα μικροπλάγια (γιὰ πανιά κλπ. εἶδη).

Οἱ προστριβὲς ὁμοίως μετ' αὐτοὺς διάφοροι προμηθευτὰς τοῦ Νοσοκομείου λόγῳ ἀ-
δυναμίας τακτικῆς ἀποπληρωμῆς τους δὲν ἔπαυσαν νὰ ὑπάρχουν. Ἔτσι, ὅπως δια-
βάζομε στὰ πρακτικά, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1888 οἱ παντοπώλαι χορηγηταὶ Δαμά-
σκος καὶ Τερζάκης διακόπτουν τὴν χορήγησιν εἰδῶν διατροφῆς κλπ. πρὸς τὸ Νοσο-
κομεῖο «... καθόσον δὲν γίνεται ἡ πληρωμὴ αὐτοῖς ἀμέσως εἰς τὴν λήξιν ἐκάστου
μηνός».

Είναι αλήθεια ότι η Διεύθυνση του Νοσοκομείου καθώς και το 'Αδελφάτο έκαναν όσο μπορούσαν μεγαλύτερες οικονομίες για να άνταπεξέλθουν στα μεγάλα έξοδα του ιδρύματος. Έτσι προσφορά του γαλακτοπώλη κ. Μπάρδη για την προμήθεια γάλακτος προς 75 λεπτά την όκα απορρίπτεται από το 'Αδελφάτο ('Απρίλιος 1888) «... καθόσον ό ήδη χορηγών τό γάλα δίδει αυτό αντί 60 λεπτών την όκα...».

Επίσης εις άλλην ευκαιρία, π.χ. λόγω απολύσεως των υπηρετών του Νοσοκομείου για ανάρμοστη συμπεριφορά, τό 'Αδελφάτο καταργεί την μία θέση για λόγους οικονομικούς και έντέλεται στον Διευθυντή να μειώση τόν μισθό ή μέλλοντας να προσληφθῆ από 90 σέ 70 δρχ. κατά μήνα. Εις άλλην ευκαιρία τό 'Αδελφάτο (άποφασίζει την μειώση της πιστώσεως για διατροφή του άνωτέρου προσωπικού (ιατρών κλπ.) «διά λόγους οίνομίας» και έγκρίνει να διατρέφονται στό Νοσοκομείο μόνον οι δύο βοηθοί της υπηρεσίας. Την πρόταση κατεψήφισε ό Μ. Χατζημιχάλης. 'Αργότερα όμως (Δεκ. 1888), μέ εισήγηση των καθηγητών Καραμήτσα και 'Αρεταίου ανάκαλεσε την ληφθεΐσα απόφαση και επανήλθε στα προηγούμενα.

Ένα άλλο σοβαρό θέμα πού έπηρέαζε κάθε χρόνο δυσμενώς τά οικονομικά του ιδρύματος ήταν ή συνεχής αύξηση της δαπάνης για τό φωταέριο. Σύμφωνα μέ εισήγηση του Διευθυντού Σπ. Μερκούρη «... ή κατανάλωση του ... φωταερίου εξακολουθεί ούσα υπερβολική, και ...δέον να ληφθῆ πρόνοιά της».

Οί απολύσεις προσωπικού φαίνεται ότι ήσαν συνήθεις τόν προηγούμενον αιώνα, αφού μονιμότης δέν υπήρχε ούτε καμμιά συνδικαλιστική έκπροσώπιση ή επαγγελματική κατοχύρωση των εργαζομένων.

Τόν Νοέμβριον του 1888 απολύεται π.χ. ή νοσοκόμος ή Θεοδώρα Παπαλιχρονίου και στη θέση της διορίζεται ό Δημήτριος 'Ασλάνογλου, πού υπηρετούσε και παλιότερα στό Νοσοκομείο.

κατά τόν ίδιο τρόπο απέλυθη και ό μάγειρας του Νοσοκομείου Βασ. Γενεράλης μέ τό αιτιολογικό ότι «άμελώς έκτελεί τά της υπηρεσίας του και ούδεμία προσοχήν δίδει περί την τεχνικήν παρασκευήν της τροφής των άσθενών και του προσωπικού...» και στη θέση του έδιωρίσθη άλλος (όνόματι Νικήτας Πιπέρης), υπό δοκιμασίαν βέβαια «μέχρις ού δείγματα της μαγειρικής του ικανότητας». 'Αλλά και τό άνωτερο προσωπικό δέν είχε καλύτερη μεταχείριση. Στη συνεδρία της 13ης Μαΐου ό επί του φαρμακείου έντεταλμένος σύμβουλος Φιντικλής εισηγείται την άπόλυση του φαρμακοποιού, διότι κατά του υπάρχοντος Ι. Γεννάρδου «επανειλημμένως έγέγοντο παράπονα παρά των κ.κ. καθηγητών...» τό 'Αδελφάτο αποδέχεται και στη θέση του διορίζει αυτοστιγμή (!) τόν Σπ. Μενδώρο.

Πάντα ταύτα βέβαια αναδίδουν έντονη όσμή ρουσφετολογίας, κοιματισμού και ψηφοθηρίας πού έμάστιζαν από τότε τόν τόπο, χωρίς όμως να αποκλείονται και πραγματικά περιστατικά άνικανότητας των υπαλλήλων. 'Αλλά ό φαρμακοποιός, ένας έπιστήμων γιατί να είναι άνίκανος και προς τί τά παράπονα των Καθηγητών;

Έκτός από την τακτική κατ' έτος παραγγελία φαρμακευτικών και λοιπών ιατρικών υλικών στην Ευρώπη, για την έξώφληση των όποιων πολλάκις, όπως έχει λεχθῆ, τό Νοσοκομείο άντιμετώπισε δυσχέρειες κατά τό έτος αυτό έλαβε χώρα γενικός δαμαλισμός των άσθενών του Νοσοκομείου. 'Ιδού ή σπουδαία αυτή είδηση από τά πρακτικά της 1ης 'Απριλίου 1888 :

«'Ο κ. Διευθυντής αναφέρει ότι ό Διευθυντής του δαμαλιστηρίου (δαμαλιδοκομείου ηδύλε να είπη) Κοσ Δευτεραίος προσκληθείς ένήργησε δωρεάν τόν δαμαλι-

σμόν τῶν ἀρρώστων τοῦ καταστήματος, καί ὅτι ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐμβολιασθέντων 105 ἀρρώστων ἐπέτυχε μὲν εἰς τοὺς 78 εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς 27 ἀπέτυχε, σημειωτέον δὲ ὅτι ἐκ τῶν μετ' ἐπιτυχίας ἐμβολιασθέντων 5 ταύτων εἶχαν πάθει ἄλλοτε τὴν νόσον εὐλογίαν». Τὸ Ἀδελφάτο ἀναθέτει στὸν Διευθυντὴ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Δευτε-
ραῖο.

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅπως ἀναφέρει καί ὁ καθηγητὴς Βασ. Ρόζος (1967), ὅτι οἱ ὑγειονομικὲς ἀρχές τοῦ προηγουμένου αἰῶνος ἀντιμετώπιζαν σοβαρὸ πρόβλημα γιὰ τὸν γενικὸ ἐμβολιασμό καί τὴν καθολικὴ ἀνοσοποίηση τοῦ πληθυσμοῦ, λόγῳ ἀρνή-
σεως τοῦ κόσμου νὰ δεχθῇ αὐτόν. Αὐτὸ ἔκανε μάλιστα ἀργότερα (1905) τὸν καθη-
γητὴ τῆς Ὑγιεινῆς Κων. Σάββα νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ ἀνοσοποίηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς
Ἑλλάδος κατὰ τῆς εὐλογίας δέν ἦταν πλήρως κατὰ τὸν 10^ο αἰῶνα, πρᾶγμα ποῦ ὁ
καθηγητὴς Β. Ρόζος ἀπέδειξε ὡς ἀνακριβές.

Στὸ τέλος τοῦ 1888 ἔληξε καί ἡ διετής θητεία τῶν βοηθῶν ἱατρῶν Μητσάκη κα
Βερονίκη καί στὴ συνεδρία τῆς 3ης Δεκεμβρίου ἀποφασίζεται ἡ προκήρυξη τῶν θέ-
σεων. Στὴν ἐπόμενη ὁμως συνεδρίαση (8 Δεκεμβρίου) ὁ καθηγητὴς Καραμητσας, ἔ-
χοντας τὴν σύμφωνη γνώμη καί τοῦ καθη. Ἀρεταίου, παρακαλεῖ τὸ Ἀδελφάτο νὰ
ἀναβάλῃ τὴν προκήρυξη τῶν θέσεων τῶν βοηθῶν, καθόσον «ἡ ἀντικατάσταση
βοηθῶν ἐμπείρων τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὸ μέσον τοῦ Σχολικοῦ ἔτους ἤθελε δυσχερά-
νῃ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῶν Κλινικῶν ἄς διευθύνουσι, ἄλλως τε δὲ καί οἱ βοηθοί
περί ὧν πρόκειται ... δέν ἐπείγονται νὰ ἀναχωρήσουν τοῦ Νοσοκομείου...».

Πράγματι τὸ Ἀδελφάτο δέχεται τὴν ἄποψη τῶν καθηγητῶν καί δέν προχωρεῖ
στὴν προκήρυξη τῶν θέσεων. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συζητήσεως αὐτῆς ὁ Λάμπρος ὑ-
ποβάλλει πρόταση «... ὅπως εἰς τὸ μέλλον οἱ διοριζόμενοι βοηθοὶ κέκτῃνται καί τὴν
πρακτικὴν ἀδειαν τοῦ ἀσκεῖν τὴν ἐπιστήμην, καθόσον ὡς μέχρι τοῦδε γίνεται τοῖς
νὰ προσλαμβάνονται δηλ. νέοι τελειόφοιτοι ἢ καί διδάκτορες ὡς βοηθοί, φρονεῖ ὅτι
τὸ Ἀδελφάτον εὐρίσκειται ἐκτός τῶν κειμένων νόμων, διότι ἐπιβάλλει αὐτοῖς καθή-
κοντα ἅτινα ἡ πολιτεία δέν ἀνεγνώρισε δι' αὐτούς εἰσέτι...» καί ζητεῖ νὰ προσλαμβά-
νονται ἐμπειροὶ ἐπιστήμονες πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Νοσοκομείου. Τὸ Ἀδελφάτο
βρίσκει λογικὲς τὶς παρατηρήσεις τοῦ Λάμπρου, ἀλλ' ἐπιφυλλάσσει νὰ λάβῃ ἄ-
πόφαση.

Ἡ πρόταση βέβαια τοῦ Λάμπρου δέν ἦταν δυνατόν νὰ ὑλοποιηθῇ πλὴν τῶν ἄλ-
λων καί λόγῳ ἐλλείψεως ἱκανοῦ ἀριθμοῦ ἱατρῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸ ὅτι μέχρι καί τῆς
ἐποχῆς μας (Δεκαετία τοῦ 1950) τόσο στὸ Δημοτικὸ ὅσο καί σὲ ἄλλα κρατικὰ Νο-
σοκομεῖα ὑπηρετοῦσαν ὡς βοηθοὶ φοιτηταὶ καί τελειόφοιτοι τῆς ἱατρικῆς.

Ἐξ' ἄλλου τὸν Νοέμβριον τοῦ 1888 παραιτεῖται (γιὰ λόγους ὑγείας) ὁ προσφά-
τως διορισθεὶς βοηθὸς τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς Κ. Κούλης καί ἀποφασίζεται ἡ
προκήρυξη τῆς θέσεως, ὀρίζεται δὲ ὁ Μ. Χατζημιχάλης νὰ παραστῇ ὡς ἐκπρόσω-
πος τοῦ Ἀδελφάτου στὴν διενέργεια τοῦ διαγωνισμοῦ ἐνώπιον τῆς Ἱατρικῆς Σχο-
λῆς.

Φθίνοντας τοῦ ἔτους τοῦτου στὸ Ἀδελφάτο ἐπανέρχεται στὸ θέμα διημερευ-
σεως τῶν βοηθῶν. Τὸ Ἀδελφάτο ἀποφαινεται ὅπως ἀνά εἰς τῶν τεσσάρων βοηθῶν
διημερεύῃ καθ' ἐκάστην ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὑποχρεούμενος νὰ ἀναπληροῖ πάντε
συνάδελφόν του κατὰ τὴν ἀπουσία του. Πρὸς τοῦτοις ἐντέλλεται ὅπως ὁ διημε-
ρευῶν βοηθὸς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας του, ἀρχομένης τὴν πρωΐαν καθ' ἐ-
κάστης ἡμέρας καί διαρκούσης ἐπὶ 24 ὥρας, κατ' οὐδένα λόγον νὰ ἀπομακρύνεται

του Νοσοκομείου, εκτός εν ἀπολύτῳ ἀνάγκη καί ὑπό τόν ὄρον νά ἀντικαταστήσῃ αὐτόν εἰς τῶν λοιπῶν συναδέλφων του μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του».

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμε στόν προϋπολογισμό τοῦ 1889, καθὼς καί στοὺς ἀπολογισμοὺς προηγουμένων ἐτῶν, πού εἶναι ἀποκαλυπτικοί γιά τήν κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου στίς δύο τελευταῖες δεκαετίες τοῦ προηγουμένου αἰῶνος.

Ὅπως φαίνεται καί ἀπό τόν πίνακα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1889, τὰ ἔσοδα ἀνῆλθαν εἰς 135.700 δρχ. καί τὰ ἔξοδα σέ 133.860 δρχ. Παρέμεινε ἕνα ὑπόλοιπο 1.840 δρχ. ὡς ἀποθεματικό.

Στήν συνοδευτική τοῦ πίνακος προϋπολογισμοῦ ἐκθεση τοῦ Ἀδελφάτου πρός τό Δημοτ. Συμβούλιον γίνεται λόγος γιά τήν αὔξηση τῶν κλινῶν, λόγω ἀνεγέρσεως τοῦ παραρτήματος, ἀλλά συγχρόνως τίθεται ὡς ἐκ νέου τό θέμα τῆς ἐπαρκείας τοῦ Νοσοκομείου. Ἴδου ἡ ἐνδιαφέρουσα αὐτή περίπτωση τῆς εἰσηγήσεως :

«Πρὶν ἢ χωρήσῃ εἰς τὰς λεπτομερείας... τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους τούτου, τό Ἀδελφάτον κρίνει εὐλογον νά γνωρίσῃ εἰς τό Συμβούλιον, ὅτι κατά τό ἔτος αὐτό θέλουσι λειτουργήσῃ πρός ταῖς 130 κλῖνας, αἵτινες μέχρι τοῦδε ἐλειτούργησαν, πλείονες δέκα τοιαῦται, καθόσον τό ἀναγεθῆν ἤδη ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Καταστήματος νέον παράρτημα ἠῦξῃσε τόν χῶρον τοῦ Νοσοκομείου, δυνάμενον ἀνέτως νά περιλάβῃ καί τήν προσθήκην τούτων τό γεγονός τούτο βεβαίως αὐτό καθ' ἑαυτό εἶναι εὐχάριστον, δέν ἔπεται ὁμως ἐκ τούτου ὅτι λύεται καί τό ζήτημα ἐπαρκούς Νοσοκομείου, ἀναλόγου τῷ ἀριθμῷ τῶν προσερχομένων ἀρρώστων. Ἴνα τό ἐν Ἀθῆναις Νοσοκομεῖον σήμερον κατορθώσῃ νά ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς κοινωνίας δέον ν' ἀριθμῆ τούλάχιστον τριακασίας κλῖνας κατ' ἐλάχιστον ὄρον, οἷτω μόνον ἤθελε δυνηθῇ νά ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς μᾶλλον ἐπείγουσας ἀνάγκας τοῦ καιροῦ. Τό καθ' αὐτό τό Ἀδελφάτον ὑπό πολλῶν καί ποικίλων περιβαλλόμενον κατώθρωσε καί τήν μικράν ταύτην προσθήκην, ἤδη ἀπόκειται τῷ Συμβουλίῳ νά προσέλθῃ ἀρωγόν γενναϊότερον συντρέχον τό ἴδρυμα τούτο, τοσοῦτον δέ μᾶλλον καθόσον εἰ καί τοσαύτας προσφέρῃ ὑπηρεσίας τῇ κοινωνίᾳ φαίνεται δυστυχῶς ὅτι λησμονεῖται παρά ταύτης, ἀραιωθέντων λίαν τῶν πρός αὐτό κληροδοτημάτων καί εἰσφορῶν. Ἄς ἐλπίσουμεν ὅτι ὑψηλή καί γενναϊόφρων διάνοια θέλει ἐπί τέλους ἐκτιμήσῃ ὡς ἐπιβαλλομένην ἀπολύτως τήν ἀνάγκην εὐρυτέρου καί ἀνταξίου τῆς θέσεως τῆς πρωτεύουσας Νοσοκομείου κατηρητισμένου δέ κατά τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης καί τῆς φιλανθρωπίας τὰς ὑποχρεώσεις».

Ὁ νέος προϋπολογισμός ὑπολείπεται σέ ἔσοδα τοῦ προηγουμένου (1888) κατά 15.040 δρχ. κυρίως λόγω τοῦ ὅτι ὁ Δήμος προσέφερε ἐν ὄλῳ μόνον 100.000 δρχ. κατὰ συγχώνευση τῶν 80.000 ἐκ τῶν δασμῶν καί τῶν 20.000 τοῦ βοηθήματος. Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ Δήμος, φθίνοντας τοῦ 1888, δέν εἶχε ἀκόμη ἐξοφλήσει τίς ὀφειλές τῆς ληγούσης χρήσεως παρά τό ὅτι «... τοσαύτας ὑποχρεώσεις ἐκκρεμεῖς ἔχει τό Νοσοκομεῖον νά θεραπεύσῃ».

Ἄλλος λόγος τῶν μειωμένων ἐσόδων ἦταν ἡ παντελής ἔλλειψη ἀποδόσεως τῶν ὁμολογιῶν τοῦ ἰδρύματος, λόγω τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ ἀπό τοῦ κληρονόμου τοῦ Μαρίνογλου. Ἐπίσης καί τὰ οἰκίματα πού εὑρίσκοντο στά οἰκόπεδα τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου δέν ἀπέδιδαν τὰ τελευταῖα αὐτά χρόνια, «... καθόσον πάντα εἰσὶν ἐρείπια...».

Ἐξ' ἄλλου καί τὰ ἔξοδα ἐμφανίζονται μειωμένα κατά 2.437 δρχ. Ἡ μείωσις προέρχεται ἀπό τήν μισθοδοσία (λόγω ἀπολύσεως προσωπικοῦ κλπ.) καί ἀπό διάφορες ἄλλες οἰκονομίες.

Αύξηση παρουσίασε τό κονδύλιον τῆς διατροφῆς ἕνεκα τῆς προσθήκης τῶν 10 ἔων κλινῶν, καθὼς καὶ λόγῳ παροχῆς φαγητοῦ στίς τρεῖς πλύντριες, «...αἵτινες σοπιάζουσαι ἀπό πρωΐας μέχρις ἑσπέρας, καθ' ἑκάστην, ἀναγκάζονται νά ἐξέρχονται καὶ λαμβάνουσι τὰ πρὸς διατροφήν ἔξωθι».

Μειωμένον ἐμφανίζεται καὶ τό σκέλος τῆς νοσηλείας, ὀφείλεται ὁμως στό ὅτι εἶχαν γίνει ἐπαρκεῖς παραγγελίαι φαρμάκων ἤδη ἀπό τό προηγούμενον ἔτος. Δέν ὀρεῖται δηλ. σέ περικοπές εἰς βάρος τῆς ὑγείας καὶ θεραπείας τῶν ἀσθενῶν.

Ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἐμφανίζεται αὐξηση τῆς δαπάνης τοῦ πρὸς φωτισμόν φωταερίου, πράγμα πού τό Ἄδελφάτον βρῖσκει ἀδικοιολόγητον καὶ ἀφήνει μάλιστα ὠμισμένες αἰχμές εἰς βάρος τῆς ξένης ἐταιρείας. Ἰδοῦ ἡ περικοπή τῆς ἐκθέσεως :

«... Ἀνεξήγητον τυγχάνει εἰς τέ τό Ἄδελφάτον ὡς καὶ εἰς τόν Διευθυντήν τοῦ Νοσοκομείου, πῶς δηλ. συμβαίνει, ἐνῶ τό κατάστημα διατηρεῖ τόν αὐτόν ἀριθμόν φωτοβολίδων εἰς ἕκαστον ἔτος, ἡ κατανάλωση τῶν ἐν τῷ καταστήματι φωταερίου νά παρουσιάζη διαφοράν ...μεγαλυτέραν πρὸς τήν τῶν ἀντιστοίχων μηνῶν τῶν π. ἔτων, καὶ μάλιστα ἀφ' ἧς ἀνέλαβε τήν Διεύθυνσιν τοῦ φωταερίου ἡ Γαλλική Ἐταιρεία : πρὸς τοῦτο ἐγένοντο πολλάκις παραστάσεις προσφορικαί καὶ ἔγγραφες ἐκ μέρους τοῦ Διευθυντοῦ ὡς καὶ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἄδελφάτου, ἀλλ' οὐδεμία μέχρι τοῦδε θεραπεία ἐπῆλθε».

Δέν χρειάζεται νά θυμηθοῦμε στό σημεῖο αὐτό τὰ παράπονα τῶν σημερινῶν δημοτῶν τῆς Ἀθήνας, ἀλλά καὶ ὄλων τῶν καταναλωτῶν-ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, ἐναντίον τῆς ΔΕΗ γιά τούς «φουσκωμένους λογαριασμούς». Ἄς παρηγορηθοῦν ὁμως οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες διότι αὐτά συνέβαιναν καὶ πρὸ ἑκατονταετίας!

Τά λοιπά κονδύλια, ὅπως καὶ ἡ συνδρομή τοῦ Πανεπιστημίου, παρέμειναν στά ἴδια επίπεδα τοῦ 1888. Παρατηροῦμε ὁμως τά ἑξῆς :

Ἡ δαπάνη διατροφῆς τῶν ἀσθενῶν ἐβελτιώθη ἑλαφρῶς (δρχ. 293 περίπου τό ἄτομο), ἐνῶ τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ ἐμειώθη στίς 313 δρχ. διότι ἐνῶ προστέθηκαν 9 ἐπί πλέον ἄτομα, τό σχετικό κονδύλι αὐξήθηκε μόνο κατά 500 δρχ.

Μεγάλο ἐνδιαφέρον ὁμως ἔχουν καὶ οἱ ἀπολογισμοί τῶν διαφόρων ἐτῶν πού περιέχονται στά διασωθέντα πρακτικά τοῦ Ἄδελφάτου καὶ ἀπό τούς ὁποίους πληροφορούμεθα ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ὄχι μόνον γιά τό Νοσοκομεῖο, ἀλλά καὶ γενικῶτερα ἱατροστατιστικά.

Ἔτσι κατά τό 1885 ἐνῶ προϋπολογίσθησαν ἔσοδα καὶ δαπάνες δρχ. 125.410 δρχ. τελικά εἰσπράχθησαν καὶ ξοδεύτηκαν ἀντιστοίχως δρχ. 106.858. Αὐτό πού ἔχει σημασία εἶναι ὅτι ἡ διαφορά ὀφείλεται σχεδόν ἀποκλειστικά στήν μὴ καταβολή ὄλων τῶν ἀναλογούντων στό Νοσοκομεῖο δασμῶν ἀπό μέρος τοῦ Δήμου, καθὼς καὶ σέ καθυστερήσεις τοῦ δημοτικοῦ εἰσπράκτορα.

Τό Νοσοκομεῖο ἀναγκάσθηκε κατόπιν αὐτοῦ νά περικόψῃ τά κονδύλια ὡς διατροφή τῶν ἀσθενῶν, τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων (ἀπό 1000 σέ 483 δρχ.), τοῦ φωτισμοῦ ἑλαφρῶς καὶ τὰ γενικά ἔξοδα (κηπουρός, ἐπισκευή ἀσφάλτου κλπ.).

Ἄλλ' ἄς ἀφήσομε τό ἴδιο τό Ἄδελφάτο νά μιλήσῃ, διά τῶν πρακτικῶν, γιά νά διαπιστώσομε ἂν ὄχι τήν ἀδιαφορία τῶν δημοτικῶν ἀρχῶν ἔστω τήν λόγω μεγάλων οικονομικῶν δυσχερειῶν ἀδυναμία τους νά βοηθήσουν τό εὐαγές τοῦτο ἴδρυμα.

«Καί ἐπί ἑλαττον εἰσπράχθησαν δρχ. 21.904, 7% ... ἦτοι, ἐκ τοῦ ἄρθρου 1 δασμός τῶν ἐμπορευμάτων, δρχ. 16.350, 06%, διότι ἀφοῦ καθιερώθη ἀφ' ἑνός ὡς ἀρχή νά μὴ δίδονται εἰς τό Νοσοκομεῖον ὅ,τι ἀναλογεῖ εἰς αὐτό ἐκ τοῦ δασμοῦ, ἀφ' ἑ-

τέρου περικόπτονται υπό τῆς Δημ. Ἀρχῆς καί τὰ ὑπό τοῦ Δημ. Συμβουλίου κ νονιζόμενα ὡς ἀναλογοῦντα εἰς τό ἴδρυμα τοῦτο ἐκ τοῦ δασμοῦ. Ἴνα δέ κατανοή τό Δημ. Συμβούλιον τήν ἀλήθειαν τῶν αἰωνίων δυστυχῶς καταστάντων πλέον π ραπόνων τούτων τοῦ Ἀδελφάτου, ἀρκεῖ νά ὑπομνήσουμε αὐτῶ, ὅτι κατά τό ἐπ 1885 ὁ δασμός τοῦ Δήμου ἐνοικιάσθη ἀντί 715.000 δρχ. καί ἐνῶ ἐκ τούτων ἡ ναλογία διὰ τό Νοσοκομεῖον ἦτο 107.265 ἐψηφίσθησαν διὰ τό Νοσοκομεῖον πό τοῦ Δ. Συμβουλίου 65.000 καί ἐκ τούτων πάλιν ἔλαβεν 48.749, 24%, καί μειναν καθυστερούμενα καί 16.249 δρχ., καθυστερούμενα ἀπό τό προηγούμενον τος 1885, καθῶς καί 7.825, 47% δρχ. «ἐκ τυχαίων κληροδοτημάτων καί συνδρ μῶν». Ἄν ὅμως κυττάξουμε προσεκτικότερα τό σκέλος τῶν ἐσόδων θά παρατηρ σουμε ὅτι ἐμφανίζονται μειωμένα σέ ἀρκετούς τομείς. Ἐτσι τό προϊόν τοῦ δασμ ἦταν μικρότερο κατά 8.000 δρχ. «... δι' οὐ λόγον τό Δημ. Ταμεῖον καθυστερεῖ πάντοτε εἰς τὰ φιλανθρωπικά καταστήματα καί τήν μικράν ἀναλογίαν, ἣτις ψηφί εται ὑπέρ αὐτῶν».

Ἐπίσης μειωμένα ἐμφανίζονται καί τὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ μερίσματος 52 μετοχῆ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, καθῶς καί τῶν 89 μετοχῶν τοῦ δανείου τῶν ὀκτατομ., «... ἐν κα τῆς γνωστῆς κατασχέσεως τῶν κληρονόμων Μαρινάκη ἢ Μαρινόγλου». Τό ἴδ συμβαίνει καί μέ τίς ὁμολογίες ἄλλων δανείων, ἐπίσης καί τό περίσσευμα τῶν 188 ἐνῶ εἶχε ὑπολογισθῆ σέ 18.296 δρχ. ἦταν μόνον 12.870 δρχ. Τέλος καί ἄλλα κονδ λια δέν ἀπέδωσαν, ὅπως τὰ οἰκόπεδα Ἀγίου Ἀνδρέου, ἡ ἐταιρεία τοῦ «Φοινικῶ ἐξακολουθοῦσε νά μήν ἀποδίδη μερίσμα ἐνῶ ὁ Δημ. Εἰσπράκτορας δέν ἀπέδι «τακτικῶς τό πεμπτημόριον ὑπέρ τοῦ Νοσοκομεῖου».

Τελικῶς τό ἐπί ἔλαττον τῶν εἰσπράξεων ἀνήλθε εἰς 22.987, 25% δρχ.

Ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα, ἐκ τῶν 111.570 δρχ. τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐκπληρώθησ 107.547 δρχ., ἦτοι ἐπί ἔλαττον δρχ. 16.250, 06%, αἵτινες εἰσπράχθησαν τό ἀμέσ ἐπόμενον ἔτος. Τό δέ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀδικίας ἐκ μέρους τοῦ Δημ. Συ βουλίου, καί τῆς Δημ. Ἀρχῆς, εἶναι, ὅτι ἀναγκάζονται τὰ ἐκάστοτε ἀδελφάτα οὐ νά σκέπτονται πῶς νά ἐπικτείνουν τό ὑπάρχον καταστῆμα, καί ν' αὐξήσουσι τ ἦδη ἀνεπαρκῆ ἀριθμόν τῶν κλινῶν, ἀλλά πῶς νά συντηρήσωσι τὰς ὑπάρχουσι κλίνας μετά πολλῆς στενοχωρίας καί ἔτσι ὅτι καί περὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς τῶν ἀσ ῶν ν' ἀπορώσι πῶς νά τήν ἐξοικονομήσωσι.

Ἀπέναντι λοιπόν τῆς καταστάσεως ταύτης δέν ἔχει τό Ἀδελφάτον νά εἶπῃ ἰ καθόσον καί αἱ μέχρι τοῦδε διαμαρτυρίαι του εἰς οὐδέν ἀπέβησαν, εἰμή νά εὐχηθῆ πως εἰς τό μέλλον ἀναγνωρισθῶσιν ὑπό τῶν ἀρμοδίων τὰ δίκαια τῆ Νοσοκομεῖου». (Ἀπό τήν ἔκθεσιν τοῦ Ἀδελφάτου ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τ 1885, Πρακτικά, σελ. 64 – 65).

Ὅσον ἀφορᾷ τόν ἀπολογισμό τοῦ 1886 (παρατίθεται στό τέλος τῆς διατριβῆς τὰ πράγματα εἶχαν ὡς ἑξῆς : Ἐπὶ προϋπολογισθέντων ἐσόδων 111.570 δρχ., εἰ σπράχθησαν 112.658,20 δρχ., ἦσαν δηλ. πλεονασματικά κατά 1088,20 δρχ. Ἡ εἰκ νά ὁμως αὐτῆ εἶναι πλασματικῆ δοθέντος ὅτι στίς εἰσπράξεις περιλαμβάνονται 4.0 δρχ.

Ἡ διαφορά αὐτῆ προέρχεται ἀπό τῆ μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ (642,50 δρχ τῆς διατροφῆς τῶν 130 ἀσθενῶν (Β' Κεφ.), ἡ ὁποία ὅμως δέν περιεκκόπη αἰσθη (61,1%), καί τοῦ προσωπικοῦ (17,5%) καί ἀπό τό κεφάλαιο τῶν φαρμάκων κ λοιπῶν θεραπευτικῶν (Γ' Κεφ.), ὅπου ἡ μείωσις ἀνήλθε σέ 580,45% δρχ. Ἐπίσ καί ἡ δαπάνη γιά χειρ. ἐργαλεῖα ἐμφανίζεται περικομμένη κατά 772,15% δρχ.

‘Από τὰ γενικά έξοδα τήν μεγαλύτερη ελάττωση τῆς δαπάνης ἐπαρουσίασε τό ἄρθρ. 4 «ἐνδύματα ἀσθενῶν, ραπτικά» (δρχ. 1839,35%).

Τελικῶς οἱ ἐπί ἔλαττον δαπάνες ἀνῆλθαν σέ 5.276 δρχ.

‘Υπῆρξαν ὁμως καί ὑπερβάσεις τοῦ ἀρχικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἰδίως δέ στό κεφάλαιο τοῦ φωτισμοῦ, ἡ ὁποία διαιώνιζε τήν ἀντιδικία μέ τήν ‘Εταιρεία ‘Αεριοφωτός.

‘Από τόν πίνακα τοῦ ἀπόλογοισμοῦ διαπιστώνουμε ἐπίσης ὅτι, ὅπως καί κατά τό προηγούμενον ἔτος, δέν προσφέρεται κανένα ἰδιαίτερο βοήθημα ἀπό τόν Δῆμο, παρά τίς ὑποσχέσεις τῶν ἐκάστοτε Δημάρχων καί τήν καλή ἴσως θέληση τῆς Δημ. ‘Αρχῆς, προφανῶς λόγω τῶν σοβαρῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ Δήμου. ‘Επίσης καί ἡ συμμετοχή τοῦ Πανεπιστημίου παραμένει ἡ αὐτή (8000 δρχ.).

‘Η δυσχερῆς οἰκονομική κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου ἀνάγκασε τήν διοίκηση τῆς νά μειώσῃ καί τās κοινωνικές προσφορές τοῦ ἰδρύματος, ὅπως π.χ. τῆ βοήθεια εἰς ἐξερχομένους ἀσθενεῖς (ἀπό 250 σέ 74 δρχ.).

Μέ τῆ νέα δυναμική, ὅπως φαίνεται διευθύνση τοῦ Νοσοκομείου ἀπό τόν Σπ. Μερκούρη, ἐκτός τῶν λεπτομερῶν πινάκων ἐσόδων καί ἐξόδων, τὰ μηνιαῖα δελτία καταναλώσεως φαρμάκων καί τήν λεπτομερῆ ἔκθεση πρὸς τό Δημ. Συμβούλιο, μεγάλη σημασία γιά τήν ἱστορική ἱατρική ἔρευνα ἔχει ἡ σύνταξη καί δημοσίευση στατιστικῶν πινάκων γιά τήν κίνηση τῶν ἀσθενῶν τοῦ Νοσοκομείου, τήν θνητότητα καί τίς ἀσθένειες πού εἶχαν διαγνωσθῆ. Δυστυχῶς δέν διασώζονται ὅλοι αὐτοί οἱ στατιστικοί πίνακες, οὔτε ὅλοι οἱ τόμοι τῶν πρακτικῶν τοῦ ‘Αδελφάτου, ἐνῶ ἀπό τό 1900 καί πέρα δέν περιλαμβάνονται οὔτε στά σωζόμενα πρακτικά. ‘Εν τούτοις τὰ ὑπάρχοντα στοιχεῖα παρέχουν μίαν ἐνδιαφέρουσα εἰκόνα τῆς ἐποχῆς (τέλος ΙΘ’ αἰῶνος) καί ὡς ἐκ τούτου θά ἀναφερθοῦμε εἰς αὐτά.

‘Επί 1409 ἀσθενῶν πού εἰσήλθαν στό Νοσοκομεῖο κατά τό 1885 ἀπεβίωσαν 175, ἤτοι ποσοστό 12,4%. Τό 1981 ἐπί 7.241 ἄρρώστων τό ποσοστό θνησιμότητος ἀνέρχεται εἰς 4,77% (273 θάνατοι). Τήν μεγαλύτερη νοσηρότητα παρουσιάζουν οἱ διάφορες μορφές ἐλονοσίας. ‘Ετσι 294 εἰσήχθησαν ὡς πάσχοντες «διαλείποντος πυρετοῦ» καί ἐξῆλθαν ἅπαντες. ‘Επί 33 ἐτέθη διάγνωση «ὑφέσιμοι πυρετοί» καί μόνο 18 ἐνοσηλεύθησαν πάσχοντες κακοῆθη (τριταῖον) πυρετό. ‘Εξ αὐτῶν δέ ἀπέθανον πέντε. ‘Εξ ἄλλου 43 εἰσαγωγές φέρουν διάγνωση «ἐλώδης καχεξίας», δηλ. ἀπώτερες συνέπειες τῆς ἐλονοσίας, ἡ ὁποία ἐμάστιζε τότε καί πάντοτε τήν ‘Ελλάδα.

Μεγάλη νοσηρότητα τῶν εἰσερχομένων στό Νοσοκομεῖο ἐμφανίζει καί ἡ φυματίωση (108 περιστατικά φυματ. τῶν πνευμόνων καί 54 διαφόρων ἄλλων μορφῶν, ὡς π.χ. πλευρίτις, χοιράδωσις, φυματ. μεσεντερίων ἀδένων, ποττεῖου κακοῦ κλπ.).

‘Η πνευμονική φυματίωση ἐμφανίζει τρομακτική θνητότητα (49 θάνατοι, ἤτοι 45,38%). Βέβαια ἡ θνησιμότης τῆς φυματίωσεως ἦταν μεγαλύτερη, δοθέντος ὅτι ἀρκετοί ἄρρωστοί ἐβγαίναν ἀπό τό νοσοκομεῖο καί πέθαιναν μετὰ στό σπίτι, ἢ στό σανατόριο ἀργότερα.

‘Η κατανομή τῶν λοιπῶν περιστατικῶν κατά σύστημα ἔχει ὡς ἐξῆς :

‘Αναπνευστικόν : ἔρχεται πρῶτο σέ ἀριθμό νοσηλευθέντων. 35 περιστατικά φέρουν διάγνωση «βρογχικός κατάρρους», ἐνῶ 25 ἀφοροῦν σέ πνευμονίες, με ὑψηλή βέβαια θνητότητα ἐνοσηλεύθησαν. ‘Επίσης 5 ἀσθματικοί, 4 μέ ἐμφύσημα πνευμονικό, 6 μέ φαρυγγικόν κατάρρουν, 5 μέ πνοθώρακα κλπ.

Λοιμώδη νοσήματα 65 : ‘Εξ αὐτῶν 22 χαρακτηρίζονται ὡς δυσεντεροειδῆς κα-

τάρρους (άπλη δυσεντερία) και παρουσίασαν 1 θάνατο. Αντιθέτως η δυσεντερία (έπιδημική) συμμετέχει με 3 θανατηφόρα περιστατικά και ο κοιλιακός τύφος με 4 κρούσματα εκ των οποίων ένα θανατηφόρο. Η μηνιγγίτις ακολουθεί με 17 περιστατικά, εκ των οποίων 11 θανατηφόρα. Μετά έρχεται η ίλαρά με 10 άσθενείς, το έρυσίπελας με 4, η εϋλογία με 3 (χωρίς κανένα θάνατο) και ο τέτανος με 2 θανατηφόρα κρούσματα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι δέν αναφέρεται η λύσσα, παρ' όλον ότι υπήρχαν χιλιάδες άδέσποτοι σκύλοι και δέν είχε ιδρυθῆ ακόμη τό Λυσοιατρείο (Ρόζος, Λαγανόπευλος, 1978).

Υπήρχαν και τρία θανατηφόρα περιστατικά με τή διάγνωση, άπλης «πυαιμίας», καθώς και 9 συφιλιδοί.

Υψηλός ήταν και ο αριθμός των νευρολογικών άσθενών (60). Έξ αυτών 6 άφορουσαν έγκεφαλικά έπεισόδια (με τρεις θανάτους και 2 ήμιπληγίες), 2 σκλήρυνση κατά πλάκας, 6 μυελίτιδα (με δύο θανάτους), 3 νωτιαίαν φθίση και ανά τρεις με παραληρημα άλκοολισμού, ποσοστό αρκετά χαμηλό για μία εποχή όπου για τόν Έλληνα η κατανάλωση οίνου άποτελούσε καθημερινή συνήθεια.

Με πεπτικές διαταραχές ένοσηλεύθησαν κατά τό έτος αυτό έν όλω 55 άσθενείς. Η διάγνωση ακολουθεί τίς γνώσεις των ιατρών τῆς εποχῆς (γαστρικός και έντερικός κατάρρους, γαστραλγία, δυσπεψία κλπ.).

Οί ρευματικές παθήσεις αντιπροσωπεύουν επίσης σημαντικό ποσοστό (48 περιστατικά). Έξ αυτών 27 με ρευματισμούς των άρθρων, 8 με «μυϊκόν ρευματισμό», 6 με ύδραρθρον και 7 με φλεγμονώδεις άρθροπάθειες.

Οί νεφροί καταλαμβάνουν τήν επόμενη θέση με 37 περιστατικά, όπου κυριαρχεί βίβαία η νεφρολιθίαση (21). Χαρακτηριστικόν είναι ότι επί τριών ουραιμικών δέν επέζησε κανείς.

Τά δερματολογικά περιστατικά (36 έν όλω, μεταξύ των οποίων 13 άφορουν κρούσματα συφιλίδος ή μαλακού έλκους βουβώνες) περιλαμβάνουν εκζέματα (8) ψωρίασεις (3), λύκου (2), φλεγμονές διάφορες (6) κλπ. Οί κακοήθεις όγκοι γενικά άφορουν μόνο 33 περιστατικά, εκ των οποίων 13 χαρακτηρίζονται ως επιθηλιώματα, 7 ως σαρκώματα, 6 ως καρκίνοι άορίστως και τά υπόλοιπα άφορουν καρκίνους διαφόρων όργάνων. Τά σαρκώματα και επιθηλιώματα δέν παρουσιάζουν κανένα θάνατον, προφανώς λόγω χρονιότητος, ένω οί καρκίνοι των διαφόρων όργάνων έμφανίζουν μεγάλη θνητοτητα (π.χ. ο καρκίνος του ήπατος 100%, του λάρυγγος επί 3 άσθενών 2 θάνατοι και τῆς κύστεως επί 2 ένας θάνατος).

Οί καλοήθεις όγκοι άφορουν όλίγα (8) μόνο περιστατικά.

Τά νοσήματα του ήπατος, εκτός των καρκίνων, 17 έν συνόλω, άφορουν κηρώσεις περισσότερο (11 περιστατικά με 2 θανάτους), άσκήτη, ίκτερο κλπ.

Τό κυκλοφοριακό αντιπροσωπεύεται με 12 διαγνώσεις εκ των οποίων οί 10 άφορουν άνεπάρκεια τῆς μιτροειδοϋς. Η θνησιμότης είναι μεγάλη (50 - 100%).

Αίματολογικές παθήσεις αναφέρονται μόνο 9 και άφορουν αναιμίες γενικά.

Περιγράφονται ακόμη 7 ΩΡΛαρυγγολογικά περιστατικά (5 με ώτίτιδα και 2 άλλότρια σώματα) και μόνο δύο (2) περιπτώσεις σακχαρώδους διαβήτη, που δείχνει προφανώς τήν μικρή δυνατότητα διαγνώσεως τῆς νόσου σε μία εποχή χωρίς καμμία εργαστηριακή παρακλινική δυνατότητα, τέλος 5 παρασιτικές παθήσεις (3 έλμινθιασεις και 3 έχινοκοκκιάσεις).

Καί τώρα ἡ κίνηση τῶν χειρουργῶν περιστατικῶν. Ἀπί 141 περιστατικά πού θά μπορούσαν νά θεωρηθοῦν χειρουργικά τὰ περισσότερα ἀφοροῦν παθήσεις τῶν ὀστέων καί τῶν ἄρθρων (20 κατάγματα, 13 φυματιώδη σπονδυλίτιδα ἢ ν. τοῦ Pott, 8 γάγγραινες, 7 γενικούς ὄγκους, περισιτίτιδες κλπ.). Ἀπό τή γενική χειρουργική τῆς ἐποχῆς σημειώνουμε 11 περιπτώσεις λεμφαγγεϊτιδος, 8 ἀποστήματα, 8 ἄτονα ἔλκη, 5 ἔγκαυματίες, 10 παθήσεις ἔδρας (συρίγγια - κονδυλώματα), τρεῖς ἐχινόκοκκιάσεις, 4 περιτονίτιδες θανατηφόρες, 2 περιτυφλίτιδες, 2 οὐροχόα συρίγγια κλπ.

Βεβαίως δέν θά περίμενε κανεῖς νά συναντήσῃ χειρουργική τῆς κοιλίας ἢ πολύ περισσότερο τῆς θωρακικῆς κοιλότητος. Πράγματι οἱ ἐνδοκοιλιακές ἐπεμβάσεις δέν ἔχουν ἀρχίσει ἀκόμη, δέν θά ἀργήσουν ὅμως πολύ. Τήν περίοδο ἀκριβῶς αὐτή ἀρχίζουν οἱ πρῶτες δειλές λαπαροτομίες στήν Εὐρώπη μέ τούς γνωστούς διάσημους χειρουργούς τῆς ἐποχῆς Pean (1879), Rydiger (1881), Billroth (1881), Doyen καί Reclus ἀργότερα κ.ἄ. (Ρόζος, Ρωμᾶνος κ.ἄ., 1980).

Ὅσον ἀφορᾷ τήν γυναικολογία ἐκπροσωπεῖται μέ 10 ἀσθενεῖς διαφόρων διαγνώσεων (μητρορραγίες, παραμητρίτιδες, κολπικά συρίγγια κλπ.).

Στό κεφάλαιο αὐτό θά πρέπει νά περιλάβουμε καί πάσης φύσεως τραύματα, ἀνερχόμενα εἰς 73 μέ 10 θανάτους. Παρατηροῦμε ὅτι τό ποσοστό εἶναι ἀρκετά μεγάλο, χωρίς βέβαια νά γίνεται διαχωρισμός περιπτώσεων. Ἀσφαλῶς ὅμως δέν θά ἦσαν τροχαῖα.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν κίνηση τῶν ἀσθενῶν κατά τούς διάφορους μήνες τοῦ ἔτους, παρατηροῦμε ἐπό τόν στατιστικόν πίνακα, ὅτι οἱ Αὐγουστος, Σεπτέμβριος καί Ὀκτώβριος εἶχαν τόν μεγαλύτερο ἀριθμό εἰσαγωγῶν. (167, 168 καί 120 ἀντιστοίχως). Τό πρᾶγμα φαίνεται περίεργο κατ' ἀρχήν, ἀφοῦ σήμερα γνωρίζομε ὅτι οἱ μήνες αὐτοί ἔχουν τή μικρότερη νοσηρότητα καί οἱ νοσοκομειακές κλίνες χαμηλή πληρότητα. Πράγματι κατά τό ἔτος 1931 ἡ πληρότητα τοῦ ΔΝΑ κατά τόν μῆνα Αὐγουστο ἦταν αἰσθητά μειωμένη (65%) ἀπό τόν Σεπτέμβρη καί Ὀκτώβρη ἦταν γύρω στό 90 – 100%. Κατά τούς μήνες Ἰαν. Φεβρ. καί Μάρτιο ἡ ζήτηση κλινῶν ὑπερβαίνει συνήθως τή δύναμη τοῦ Νοσοκομείου (γι' αὐτό ὑπάρχουν καί τὰ ράντσα). Δέν εἶναι ὁμως ἀνεξήγητο ἀν σκεπτοῦμε ὅτι πρὶν 100 χρόνια ἐθέριζαν οἱ ἐλώδεις πυρετοί καί οἱ ἐντερικές παθήσεις ἰδίως τούς θερινούς μήνες.

Ἀμέσως μετά ἔρχονται ὁ Ἀπρίλιος καί Νοέμβριος, μήνες σχετικῆς εὐεξίας στήν ἐποχή μας (ἥπιον κλίμα, σταθερές θερμοκρασίες κλπ.), ἀλλά ὄχι καί πρὶν ἓνα αἶψα, ὅπου οἱ πνευμονίες καί τὰ ἀναπνευστικά νοσήματα ἐπαρουσίαζαν σοβαρή ἐξαρση ἀκριβῶς τήν ἀνοιξη καί τό φθινόπωρο.

Ἡ κατανομή τῶν ἀρρώστων κατά ὁμάδες ἡλικιῶν ἔχει ἐνδιαφέρον. Κατ' ἀρχήν ἐλάχιστο εἶναι τό ποσοστό τῶν εἰσαγωγῶν πού ἀφοροῦν ἡλικίες ἄνω τῶν 60 ἐτῶν, πιθανῶς διότι καί ὁ ἀριθμός τῶν γερόντων αὐτῶν τῶν ἡλικιῶν ἦταν τότε πολύ μικρός. Χαμηλός εἶναι καί ὁ ἀριθμός τῶν παιδιῶν μέχρι 10 ἐτῶν, ἐνῶ αὐξάνει ἀπτόμα στίς ἡλικίες 10 – 20. Ὁ κύριος ὄγκος τῶν ἀσθενῶν ἀφορᾷ στίς μεσαίες, παραγωγικές ἡλικίες, οἱ ὁποῖες στίς ἡμέρες μας ἀντιθέτως ἐμφανίζουν ἀσήμαντη νοσηρότητα καί τό πρᾶγμα εἶναι πολύ σημαντικό, ἀλλά καί θλιβερό ταυτόχρονα.

Ἔτσι ἀπό 167 εἰσαγωγές π.χ. τοῦ Αὐγούστου 1885 67 ἀφοροῦν νέους 20 – 30 ἐτῶν. Τόν Ἰούλιο ἀπό 132 εἰσαγωγές 47 ἦσαν αὐτῆς τῆς ἡλικίας καί τόν Σεπτέμβρη 41 στούς 120 ἀρρώστους. Ἀλλά καί οἱ ἐπόμενες ἡλικίες 30 – 50 ἐτῶν δέν ὑστεροῦν. Τόν Ἰανουάριο π.χ. ἐπί 77 εἰσαγωγῶν 31, δηλ. σχεδόν 45%, ἀφοροῦν ἡλικίες 30 – 50

· ἐτῶν. Τόν Νοέμβριο οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ἀντιστοίχως 105 καὶ 41. Γενικῶς τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ κατέχουν οἱ ἡλικίαι 20 – 30 (475 εἰσαγωγές τὸ 1885), ἀκολουθοῦν δέ οἱ ἡλικίαι 10 – 20 (290) καὶ 30 – 40 (267).

Ἐπὶ τὸν ἀφορᾶ τὸ φύλο τῶν νοσηλευθέντων τεράστια εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῶν ἀνδρῶν. Ἐπὶ 1409 εἰσαγωγῶν 1191 ἦσαν ἄρρενες καὶ μόνο 218 θήλειαι. Δέν γνωρίζομε ἂν οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ μποροῦν νὰ συσχετισθοῦν μέ τὴν γενικὴ νοσηρότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἢ ὀφείλονται στὴν γενικὰ ὑποδεέστερη θέσιν τῆς γυναῖκος στὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἐπὶ τὸν ἀφορᾶ τὸ τόπος προελεύσεως τῶν ἀσθενῶν ἔχει ἐπίσης ἐνδιαφέρον. Εἶναι περίεργο ἀλλὰ τὸ Νοσοκομεῖο τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐνοσηλεύσει τοὺς λιγώτερος Ἀθηναίους (μόνο 66, τὸ 1885). Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν πίνακα (στὸ τέλος τῆς διατριβῆς), προερχόταν ἀπὸ τὴν ἐπαρχία (768). Καὶ πρέπει νὰ σκεφθῆ κανεὶς πόσο μεγάλο πρόβλημα ἦταν ἡ μετακίνησις τότε, ἀφοῦ τὸ ταξίδι σιδηροδρομικῶς ἀπὸ τὴν Πάτρα στὴν Ἀθήνα διαρκοῦσε μία μέρα. Μεγάλος ὁμοίως ἦταν καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρρώστων ἀπὸ τὴν ἀδοῦλωτες καὶ ὑπὸ τὸν Ὀθωμανικὸ ζυγὸ ἀκόμη περιοχῆς τῆς Ἑλλάδος (456 εἰσαγωγές τὸ 1885). Περισσότερο δηλ. ἀπὸ τὸ 1/3 τῶν νοσηλευθέντων προερχόταν ἀπὸ τὴν περιοχῆς αὐτῆς καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει τὸν τεράστιον εὐεργετικὸν ἐπὶ ἐθνικοῦ ἐπιπέδου ρόλον καὶ τὴν σωτηρίαν ἀποστολὴν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1886 ἐνοσηλεύθησαν 1317 ἀσθενεῖς καὶ ἐσημειώθησαν 170 θάνατοι, ἧτοι ποσοστὸ περίπου 13%.

Ὁ πίνακας τοῦ ἔτους αὐτοῦ εἶναι λεπτομερέστατος ἀναφέρει χωριστὰ τὴν κίνησιν τῆς παθολογικῆς καὶ χωριστὰ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς, ἀναγράφει ἐπίσης τὴν διάφορες ἀσθένειαι κατὰ ομάδας καὶ σύστημα.

Στὴν παθολογικῆς κλινικῆς ἐνοσηλεύθησαν 885 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπεβίωσαν 116. Στὴν χειρουργικῆς εἰσήχθησαν 308 καὶ ἀπεβίωσαν 54. Στούς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δέν περιλαμβάνονται 124 ἀσθενεῖς ποὺ ἔμειναν γιὰ νοσηλείαν καὶ γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1887. Συνεπῶς ἡ στατιστικὴ ἀφορᾶ μόνο σὲ 1193 ἀσθενεῖς. Ἡ θνητότης παραμένει στὰ ἴδια σχεδὸν ἐπίπεδα (14% κ.μ.δ.) μέ 13% στὰ παθολογικά καὶ 17% στὰ χειρουργικά περιστατικά.

Ἴδου πῶς κρίνει ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἀδελφάτου τὴν ὅλη αὐτὴ εἰκόνα νοσηρότητας καὶ θνητότητας στὸ Δημ. Νοσοκομεῖο.

«Κατὰ ταῦτα λοιπὸν προκύπτει ὅτι ἡ θνητότης ἐν γένει μὲν ἀνήλθε εἰς 14 περίπου. Καὶ ἐν μὲν τῇ Παθολογικῇ Κλινικῇ ἀνήλθε εἰς 13 περίπου, ἐν δὲ τῇ Χειρουργικῇ 17. Ἴσως οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι παριστῶσι τὴν θνητότητα τοῦ ἰδρύματος τοῦτου μεγάλην, δέον ὁμοίως νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τὸ ἀνιάτον πολλῶν νοσημάτων, ὡς φθίσις, ἀλλοιώσεις τῶν βαλβίδων τῆς καρδιᾶς καὶ ρήξεις αὐτῆς, κακοίθη νεοπλάσματα τῶν ὀργάνων, γεροντικὸς μαρασμὸς, φθίσις, τραύματα θανατηφόρα, καὶ τέλος ἡ μεταφορὰ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἀρρώστων πνεόντων τὸ λοιπίαι. Βεβαίως ἄρα ἡ θνητότης τοῦ ἰδρύματος ἦθελε κατὰ πολὺ μετριασθῆ, ἀφαιρουμένων κατὰ δίκαιον λόγον τῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω νοσημάτων ἀποβιωσάντων. Ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὁμοίως τούτῳ ἔνθα πάντες προσγίνονται δεκτοὶ ἀνεξαρτήτως τῆς βαρύτητος ἢ τοῦ ἀνιάτου τῆς νόσου των, δέν εἶναι δυνατόν ἄλλως, εἰμὴ ἡ θνητότης νὰ ἦ οἷα ἡ ἀνωτέρω. Ἐπὶ τὸν ἀφορᾶ τὸν μέσον ὄρον τῶν ἡμερῶν νοσηλείας τῶν ἀρρώστων ... ἐν γένει μὲν ἀνέρχεται εἰς 36 ἡμέρας περίπου καὶ εἰς μὲν τῇ Παθολ. Κλινικῇ ἀναλογοῦσων ἡμέραι νοσηλείας δι' ἕκαστον

23 εν δέ τη Χειρουργική 75 περίπου. Τέλος όσον αφορά τό ζήτημα, τό έστοίχισεν έκαστος άρρωστος καθ' έκάστην ήμέραν άπέναντι δρχ. 107.547 3%₀ δαπανηθεισών εν όλω κατά τό έτος αυτό διά 1317 άρρώστους προκύπτει ότι μέσος όρος είναι δρχ. 2,27%₀ περίπου».

Τά στοιχειά αυτά είναι πολύ σημαντικά διότι μάς δίνουν μία ανέλπιστη εικόνα τής κλειστής (νοσοκομειακής) λεγομένης περιθαλψης, πριν ένα αιώνα. Καί ή μέν θνητότης στίς παθολογικές κλινικές κυμαίνεται σήμερα μεταξύ 7,3 – 8,3%, όποτε τό ποσοστό του 1886 θεωρείται ότι βρίσκεται σε μία λογική απόσταση.

Άπό τά πεπραγμένα τής Γ' Παθολ. Κλινικής του Δημοτικού Νοσοκομείου «Έλπίς» του έτους 1972 συνάγομεν τά έξής συγκριτικά συμπεράσματα :

α) Έκ τών 1258 νοσηλευθέντων καθ' όλον τό έτος παθολογικών άσθενών έμφανίζουν (άντιθέτως άπ' ότι συνέβαινε πριν 100 χρόνια) αίσθητήν ύπεροχήν οί γυναίκες (684) έναντι τών άνδρών (574). Η διαφορά αυτή όμως δέν άποτελεί κανόνα, όπως συνέβαινε κατά την πρό αιώνας ίστορουμένων έποχή, διότι οί αναλογίες κυμαίνονται άπό χρόνο σε χρόνο. "Έτσι τό 1971 π.χ. στήν ίδια κλινική είχαν νοσηλευθή 634 άνδρες έναντι 612 γυναικών (Περάκη, Μιχαηλίδης, κ.ά., 1973).

Η θνητότης άνήλθε εις 8,1% τό 1971 και εις 7,3% τό 1972. Είναι δηλ. αίσθητά μειωμένη τών έτών 1888 και 1889. Υπάρχει όμως μία διαφορά θνητότητας μεταξύ τών δύο φύλων. Κατά τό 1972 π.χ. επί 574 άρρένων άσθενών έσημειώθησαν 55 θάνατοι, ήτοι ποσοστό 9,6%, ενώ επί 648 γυναικών μόνο 39 θάνατοι (ποσοστό 5,7%). Η θνητότης του 1971 άνήλθε άντιστοίχως σε 7,9% για τούς άνδρες και 8,45% για τίς γυναίκες (Περάκης, Βαϊδάκη κ.ά., 1973).

Κατά τό 1972 έξ άλλου έπραγματοποιήθησαν 12.870 ήμέρες νοσηλείας με μέσον όρο κατ' άσθενή 10,2 ήμέρες. Η διαφορά με τά πρό έκατονταετίας συμβαίνοντα στό ίδιο Νοσοκομείο είναι τεράστια.

Όσον αφορά τώρα στίς διάφορες ομάδες παθήσεων παρατηρούμε επίσης σημαντικές διαφορές μεταξύ τών δύο έποχών. Έτσι τό 1972 τά πρωτεία κατέχουν τά νοσήματα του πεπτικού (έλκος στομάχου - 12δακτύλου, γαστρορραγίες, γαστρίτιδες, με 125 περιστατικά). Άκολουθεϊ τό κυκλοφοριακό με 156 άσθενείς (83 άνδρες, 73 γυναίκες) και με προεξάρχουσες παθήσεις στίς έκφυλιστικές και άρτηριοσκληρυντικές μυοκαρδιοπάθειες (σύμφωνα με τήν Διεθνή ταξινόμηση νόσων, κακώσεων και αιτιών θανάτου), τά έμφράγματα και τίς όλικές καρδιακές ανεπάρκειες (όξεία πνευμ. οϊδήματα).

Διαφορά μεταξύ άνδρών - γυναικών παρατηρείται μόνο στα έμφράγματα (22 άνδρες, 14 γυναίκες).

Στήν τρίτη σειρά έρχονται τό ουροποιητικό (137 άσθ. 61 άνδρες, 76 γυναίκες), τό νευρικό (111 άσθενείς, 49 άνδρες και 62 γυναίκες) και τό άναπνευστικό σύστημα (107 περιστατικά, εκ τών οποίων 64 άνδρες και 43 γυναίκες).

Στήν νόσηση του ουροποιογεννητικού κυριαρχούν οί λοιμώξεις τών νεφρών (29 άνδρες, 37 γυναίκες) και ή χρονία νεφρική ανεπάρκεια (11 άνδρες, 71 γυναίκες).

Άπό τό νευρικό προέχουσα θέση καταλαμβάνουν οί παθήσεις του Κ.Ν.Σ. και ίσως οί έγκεφαλικές αίμορραγίες (13 άνδρες, 22 γυναίκες) και άλλες άσαφείς βλάβες αυτού (21 – 18).

Άπό τίς παθήσεις του άναπνευστικού κυρίαρχη θέση κατέχουν οί χρόνιες βρογχίτιδες (51 άνδρες, 21 γυναίκες), ενώ οί πνευμονίες είναι πλέον έλάχιστες (16 περιστατικά).

Τά νεοπλάσματα έρχονται μετά μέ 72 συνολικά περιστατικά (49 άνδρων, 23 γυναικών). Έδω προεξάρχουν στά κακοήθη νεοπλάσματα, κυρίως του πνεύμονος (15 περιστατικά). Στην ίδια θέση περίπου βρίσκονται και οι παθήσεις της ανταλλαγής της ύλης, ένδοκρινών αδένων και άλλεργικές (93 ασθενείς).

Τά λοιμώδη νοσήματα είναι, όπως περιμένει κανείς, αίσθητά μειωμένα σέ σχέση μέ τήν πρό 100 έτων πραγματικότητα εισήχθησαν καθ' όλον τό 1972 44 ασθενείς (18 άνδρες, 26 γυναίκες), οι περισσότεροι των οποίων έπασχαν υπό διάφορες μικροβιακές νόσους (18), 9 από φυματίωση και 7 από γρίπη.

Οί διάφορες ρευματικές ή δστεοαρθριτικές παθήσεις αναφέρονται μέ 60 περιστατικά, στά όποια κυριαρχούν δστεοαρθροπάθειες και σπενδύλαρθροπάθειες.

Όσον άφορά τά στατιστικά δεδομένα της χειρουργικής κλινικής του Δημ. Νοσοκομείου, οι διαφορές είναι τεράστιες και έντυπωσιακές. Κατά τήν πενταετία από 22/2/1968 - 21/2/1973 στην Δ' Χειρουργική Κλινική (Δ/ντής Έφηγ. Μ. Νούσιας) επί 2409 άρρώστων ύποβληθέντων εις έγχείρηση (μέ παθήσεις όλων των συστημάτων και μερών του σώματος) ποσοστό 91,82% έξήλθε μέ πλήρη ίαση, 6,90% μέ βελτίωση και μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό (0,46%) άπεβίωσε. (Πεπραγμένα Κλινικής, 1978).

Στήν έπομένη πενταετία (1973 - 78) στην Α' Χειρ. Κλινική μέ Διευθυντή πάλι τόν Έφηγ. Μ. Νούσια, επί 1897 χειρουργειθέντων από διάφορες παθήσεις ασθενών, τό ποσοστό ίάσεων άνήλθε εις 89,44%, βελτιώσεις εις 9,10% και θανάτων εις 0,85%.

Η στατιστική περιλαμβάνει κατά τήν πενταετία 1968 - 73 και 1047 περιστατικά πού άντιμετωπίσθηκαν συντηρητικά. Τό ποσοστό ίάσεων άνήλθε σέ 24,55%, βελτίωσης 62,46%, στασιμότητας (ουδεμία βελτίωση) 11,84% και θανάτων 1,15%. Παρεμπερη είναι και τά άποτελέσματα επί συναφών περιπτώσεων εις έπομένης πενταετίας 1973 - 78.

Άπό τούς σχετικούς πίνακες του Δ.Ν.Α. για τό 1981 8 μήνες του 1982 προκύπτει ότι, ό αριθμός των νοσηλευομένων στην Παθ. Κλινική δέν παρουσιάζει ουσιαστικές διαφορές από μήνα σέ μήνα.

Μικρή κάμψη παρουσιάζεται μετά τόν Αύγουστο και μέχρι τόν Νοέμβριο. Ό μ.δ. ήμερών νοσηλείας κατά ασθενείς κυμαίνεται άδ 8,5 - 10,5.

Οί χειρουργικές Κλινικές άπεναντίας έμφανίζουν αισθητή μείωση κινήσεως κατά τούς θερινούς μήνες αλλά σχετικά ύψηλότερο μ.δ. ήμερών νοσηλείας από τίς παθολογικές (9,3 - 11,3).

Η θνητότης όμως στή χειρουργική κλινική πριν ένα περίπου αιώνα, έμφανίζεται μεγάλη κυρίως διότι δέν έχουν άρχίσει ακόμη οι ένδοκοιλιακές έπεμβάσεις, όπως φαίνεται από τά νοσηλευθέντα περιστατικά, πού στίς έπόμενες δεκαετίες εϋθύνονται για τήν ύψηλή θνητότητα των χειρουργικών άρρώστων.

Έν τούτοις ή εικόνα δέν άνταποκρίνεται στην πραγματικότητα διότι στους χειρουργημένους ασθενείς περιελήθησαν και περιστατικά όχι άμιγής χειρουργικά, όπως π.χ. τέτανος, κακοήθης πυρετός, βρογχικός κατάρρους, πυογόνος νεφρίτις κλπ. πού έμφανίζουν, όπως δείχνει ό σχετικός στατιστικός πίνακας, έξαιρετικά ύψηλή θνητότητα.

Έκείνο πού είναι όμως έξωφρενικό και δέν μπορεί μέ κανένα τρόπο νά δικαιολογηθεί είναι ό ύπερβολικά μεγάλος αριθμός ήμερών νοσηλείας των χειρουργικών

σθενῶν, δοθέντος ὅτι τὰ ἀναφερόμενα περιστατικά δὲν ἀποτελοῦν ἐπαρκῆ δικαιο-
λογία μὲ ἐξαίρεση ἴσως τὰ τραυματικά καὶ τὶς διάφορες ἀρθροπάθειες.

Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ κατά κεφαλὴ κόστος γιὰ κάθε μιά ἡμέρα νοσηλείας (2,27
ρχ.) εἶναι ἀρκετὰ χαμηλὸ σὲ σχέση μετὰ τὰ δικά μας σημερινὰ δεδομένα. Ἔτσι ἂν
εχθοῦμε ὡς κατώτερο μισθὸ τὶς 600 περίπου δρχ. ἐτησίως τῶν νοσοκόμων ἢ τοῦ
ἡπικουροῦ, δ.λ. 50 δρχ. κατὰ μῆνα, τὸ κόστος τῆς νοσηλείας ἀντιστοιχεῖ σὲ ἓνα πε-
ρίπου ἡμερομίσθιο ἀνειδίκευτου ἐργάτη, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα. Ὅμως σήμερα τὰ
κατώτατα ἡμερομίσθια τοῦ ἀνειδίκευτου ἐργάτη κυμαίνονται μεταξύ 800–900 δρχ.
γιὰ 25 ἡμερομίσθια ἢ 18–20 χιλ. μισθὸς κατὰ μῆνα). Ἐν τούτοις τὸ κατά κεφαλὴ
ἡμερησίον κόστος τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως στοιχίζει σήμερα στὴν Γ' θέση
τῶν κρατικῶν νοσοκομείων 5–6 φορές τοῦλάχιστον παραπάνω. Καὶ βέβαια μὲ μέ-
σο ὄρο νοσηλείας κατὰ νοσηλευόμενον ποῦ δὲν ὑπερβαίνει τὶς 14–15 ἡμέρες.

Ἀπὸ τὸν ἐπίσημο ἀπολογισμὸ τοῦ Δημ. Νοσοκομείου γιὰ τὸ ἔτος 1981 προκύ-
πτει ὅτι ἐπὶ 6986 νοσηλευθέντων ἐπραγματοποιήθησαν 67.654 ἡμέρες νοσηλείας,
δηλ. μέσος ὄρος ἡμερῶν νοσηλείας κατ' ἀσθενῆ 9,34. Τὸ ποσοστὸ καλύψεως τῶν
κλινῶν ἦταν 78,87%.

Ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἀσθενεῖς 3.258 (σχεδὸν οἱ μισοὶ) ἦσαν παθολογικοί, ἐνῶ οἱ
ὑπόλοιποι χειρουργικοί (1924) καὶ εἰδικότητων (Γυναικολ. 658, Οὐρολ. 513, Ὀ-
φθαλμ. 360 καὶ ΩΡΛ. 273).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τόπο προελεύσεως τῶν εἰσαγμένων 1572 (περίπου 23%) ἦ-
σαν ἀπὸ ἐπαρχίας (ΟΓΑ) καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἀπὸ τὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν, μὲ πρῶτους σέ
κίνηση τοὺς ἀσφαλισμένους στὸ ΙΚΑ, δηλ. ἐργάτες καὶ ἰδιωτ. ὑπαλλήλους (3384). Ἡ
ἀντιστροφή αὐτῆ σὲ σχέση μετὰ τὸ 1886 δικαιολογεῖται βέβαια ἀπὸ τὸ ὅτι τότε μὲν ὁ ἀ-
γροτικὸς πληθυσμὸς ἀνερχόταν στὸ 70% τοῦ συνόλου πληθυσμοῦ, ἐνῶ τῶρα ἀντι-
προσωπεύει μόλις τὸ 30%. Ἀλλ' καὶ ἡ πληθυσμιακὴ σχέση μεταξύ Ἀθῆνας καὶ ἐ-
παρχιῶν ἔχει ἀντιστραφῆ ἀφοῦ ἤδη ἡ περιοχὴ τῆς μεζονος λεγομένης πρωτεύουσας
πλησιάζει τὸ 40% τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς χώρας.

Ὡς πρὸς τὴν ἡλικία οἱ διαφορὲς εἶναι σημαντικές. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1981 ἐπὶ
601 εἰσαγωγῶν, οἱ ἀριθμοὶ καθ' ὁμάδες ἡλικιῶν εἶναι :

0–20	21–30	31–40	41–50	51–60	61–70	71–
28	50	50	88	98	125	163

Τὸν Φεβρουάριο τοῦ ἴδιου ἔτους οἱ ἀναλογίαι εἶναι σχεδὸν οἱ αὐτές.

Ὅσον ἀφορᾷ τὶς διάφορες ἀσθένειες παρατηροῦμε ὅτι καὶ πάλι ἐμφανίζουν με-
γάλῃ ὑπεροχῇ ἀπὸ μὲν τὰ παθολογικὰ ἢ φυματίωση καὶ γενικά νοσήματα ἀναπνευ-
στικοῦ, ἀπὸ δὲ τὰ χειρουργικὰ οἱ διάφοροι τραυματισμοί.

Βεβαίως ἐκτός συναγωνισμοῦ εἶναι τὰ λοιμώδη ποῦ καλύπτουν ἄνω τοῦ 40%
τῶν παθολογικῶν περιστατικῶν. Ἀκολουθοῦν τὸ πεπτικό (70 περιστατικά), τὸ νευ-
ρικό (53), τὸ οὐροποιογεννητικό (46), ἐνῶ χαμηλὰ βρίσκεται πάλι τὸ κυκλοφοριακὸ
μὲ 23 μόνο περιστατικά.

Τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ νοσηρότητας ἀφορᾷ καὶ πάλι στίς διάφορες μορφές ἐ-
λονοσίας. Ἀκολουθεῖ κατὰ πόδας ἡ φυματίωση μετὰ τὶς παραλλαγές της (χοιράδωση
κλπ.), ἐνῶ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἀσθένειες, μὲ σημαντικὴ ἀπόσταση βέβαια, σημειώνουμε
τὶς ρευματικές παθήσεις, τὸν τυφοειδῆ πυρετὸ, πνευμονίες, βαλβιδικές ἀνεπάρ-
κειες, βρογχικὸν καὶ ἐντερικὸν κατάρρουν, νεφρίτιδες, κίρρωσεις κλπ.

Ὡς πρὸς τὴν θνητότητα ἡ φυματίωση κάνει θραύση. (Ἐπὶ 134 νοσηλευθέντων

47 θάνατοι). Ἀκολουθεῖ ὁ κακοήθης (τριταῖος) πυρετός (16 περιστατικά, 5 θάνατοι), οἱ πνευμονίες (30 ἀσθενεῖς, 9 θάνατοι), ὁ τύφος (18 μέ 4), οἱ κηρώσεις (11 μέ 4) καί οἱ βαλβιδικές καρδιοπάθειες (20 μέ 3).

Ἀπό τὰ χειρουργικά περιστατικά τὴν μεγαλύτερη θνητότητα παρουσιάζουν τὰ κακοήθη νεοπλασμάτα (30 μέ 9). Ἀκολουθοῦν οἱ πυσθώρακες, οἱ περιτονίτιδες, ἡ γάγγραινα, τὰ ἐγκαύματα (2 – 1), ὁ ἄνθραξ κλπ. Τέλος ὑψηλὴ εἶναι ἡ θνητότης στὸν τέτανο (100%), στὶς διάφορες φλεγμονώδεις καταστάσεις (λόγω μὴ ὑπάρξεως βεβαίως ἀντιβιοτικῶν ἢ ἄλλων ἐσωτερικῆς χρήσεως μικροβιοστατικῶν φαρμάκων) στὶς ἐντερικὲς λοιμώξεις κλπ.

Ἡ κίνηση τῶν ἀσθενῶν κατὰ ὁμάδες ἡλικιῶν παραμένει οὐσιαστικά ὅπως καὶ στὸν προηγούμενο χρόνο, δηλ. μὲ ὑπερβολικὰ μεγάλη συμμετοχὴ τῶν μικρῶν σχετικὰ ἡλικιῶν. Ἔτσι στὴν ὁμάδα 20 – 30 ἐτῶν ἀντιστοιχοῦν 426 ἀσθενεῖς. Ἀκολουθοῦν κατὰ σειρά οἱ ἡλικίες 10 – 20 (257 ἀσθενεῖς), 30 – 40 (242 νοσηλευθέντες) καὶ 40 – 50 (170 ἄτομα).

Παρατηροῦμε καί πάλι πόση μεγάλη θραύση ἔκαναν οἱ ἀσθενεῖς τότε στὶς παραγωγικὲς λεγόμενες ἡλικίες ἢ στοὺς νέους κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἀναπτύξεως.

Ὡς πρὸς τὴν προέλευση τῶν ἀρρώστων σημειώνεται καί πάλι ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τοῦ ἀγροτικοῦ – ἐπαρχιακοῦ στοιχείου μὲ 732 εἰσαγωγές ἐπὶ συνόλου 1317, δηλ. ἄνω τοῦ 50%. Ἐξ' ἄλλου μεγάλη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξύ ἀνδρῶν (1088 νοσηλευθέντων) καὶ γυναικῶν (μόνο 229).

Τὸ ἐπόμενο ἔτος 1889 οἱ δυνατότητες τοῦ Νοσοκομείου ἀλλὰ καί τοῦ δημαρχιακοῦ Ταμεῖου δὲν ἦσαν φυσικὰ μεγαλύτερες. Προσετέθη ὁμως καί ἡ μεταξὺ Δημάρχου καὶ Δημ. Συμβουλίου διχόνοια, ἡ ὁποία πολλακίς ξεπερνοῦσε τὰ ὅρια τῶν ἀπλῶν διαξιφισμῶν καὶ κατέληγε σὲ βίαιες λογομαχίες ἀκόμα δὲ καὶ ὕβρεις. Ἡ κατάσταση ἔφθασε σὲ ἀπροχώρητο λόγω ἐπεμβάσεων τοῦ Νομάρχου στὰ δημοτικὰ πράγματα, ἐνῶ τὸ Δημ. Συμβούλιο κατηγοροῦσε τὸν Δήμαρχο γιὰ συμπαγνία μὲ τὴν κρατικὴ ἐξουσία. Μάλιστα τὸν Νοέμβριο τοῦ 1889 τὸ Δημ. Συμβούλιο διώρισε ἐπιτροπὴ γιὰ νὰ ἐξετάσῃ τὶς κατηγορίες αὐτές. Πράγματι ἡ ἐπιτροπὴ ἀπηύθυνε κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Δημάρχου ἀπὸ 26 σημεία, τὰ ὁποῖα κυρίως ἀφοροῦσαν σὲ τὸ ὅτι, «... οὗτος παραμελεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ Δήμου καὶ ἀφίνει αὐτὸν ἔρμαιον ἀρπαγῶν ὑπαλλήλων καὶ αἰσχροκερδῶν ἐργολάβων...» (Παρασκευόπουλος, αὐτόθι σελ. 359).

Ὁ Φιλήμων βέβαια ἀντέκρουσε τὶς κατηγορίες αὐτές ἀλλ' ἐθίγει σὲ τέτοιο βαθμὸ ὥστε ἔπαυσε οὐσιαστικά ἐπὶ 4 μῆνες νὰ προσέρχεται στὶς συνεδριάσεις τοῦ Δ. Συμβουλίου, στέλλοντας ὡς ἀντικαταστάτη τὸν Α' Δημαρχιακὸ Πάρεδρο. Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐκράτησε σχεδὸν ὀλόκληρο τὸ 1890.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ Δήμαρχος προσήρχετο στὶς συνεδριάσεις τοῦ Ἀδελφάτου καὶ προήδρευε αὐτοῦ. Ἐξ' αἰτίας μάλιστα τῶν διχονοιῶν στὸ Δῆμο ἐζήτησε νὰ μὴ ὑπογράφει αὐτὸς πρὸς τὴν Δημ. Ἀρχὴ ἔγγραφα τοῦ Νοσοκομείου, ἀλλ' ἕνας ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου. Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ Νοσοκομείου παρέμεινε ἀμείωτο. Ἐπειτα ἡ παρουσία ἱκανοῦ Διευθυντοῦ, τοῦ Μερκούρη, δὲν ἀφίνε περιθώρια ἀποτελεσματώσεως τῶν θεμάτων τοῦ ἰδρύματος, ἔστω καὶ μὲ τὶς ὑφιστάμενες γνωστὲς δυσχέρειες.

Ἔτσι ὁ Διευθυντὴς ἐπρότεινε καὶ ἔγιναν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀρκετές προμήθειες ἀναγκαίων εἰδῶν, ὅπως κουβερτῶν, ὑφάσματος ἀσπρορούχων, (παραγγελίες

στην Ἀγγλία), καναβάτσου, χόρτου Θεσσαλίας γιά τίς κλινοστρωμένες κλπ. Δέν παραμέλησε ὁμως καί τήν ἀντικατάσταση τῶν ἐφθαρμένων μαγειρικῶν σκευῶν ἢ τήν ἐπισκευή τοῦ πλυντηρίου καί τοῦ Νεκροτομείου.

Ἀποφασίσθη ἐπίσης ἡ τοποθέτηση ἠλεκτρικῶν κουδουνιῶν καί στά δύο πατώματα, ἡ κατασκευή νέων φορείων ἀσθενῶν καί τροφῆς αὐτῶν, ἡ ἀνέγερση προχείρου δωματίου γιά τήν τοποθέτηση τῆς μηχανῆς ἀπολυμάνσεως (Autoclave) κλπ., τῶν ὁποίων τήν ἐκτέλεση ἀναφέρει ὁ Μερκούρης πρός τό Ἀδελφάτου κατά τήν συνεδρία τῆς 12 Φεβρουαρίου. Ἔς σημειωθῆ ὅτι τό Πανεπιστήμιο ἐδέχθη ἐπί τέλους νά προσφέρῃ τά ἀναγκαῖα χρήματα γιά τήν ἀγορά δύο νέων ἀπολυμαντηρίων.

Ἐπίσης ἀποφασίσθη νέα ἀπολύμανση τοῦ Νοσοκομείου (Συνεδρία 24 Μαΐου 1889) δι' ὑδροχρωματισμόν καί ἐλαιοχρωματισμόν ὁλῶν τῶν αἰθουσῶν καί τήν ἀσφάλιση τοῦ καταστήματος γιά μιᾶ πενταετία (μέχρι τό 1894) στήν Ἑταιρεία Adriatic) ἀντί ποσοῦ 938 δρχ. (ὕπολογισθεῖσης τῆς ὅλης ἀξίας τοῦ ἀκινήτου εἰς 225.000 δρχ.).

Ἀπό τά σοβαρώτερα ἔργα μνημονεύομε ἐδῶ τήν παραλαβή ἐποτελειωμένου τοῦ παρερτήματος καί τήν ἀποπληρωμή τοῦ ἐργολάβου μετά ἀπό σχετική πιστοποίηση τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου Ν. Σολωμοῦ. Τό παράρτημα ἐτέθη σέ λειτουργία στίς ἀρχές Ἰουνίου, ὅπως πληροφοροῦμεθα ἀπό τό σχετικό πρακτικό τοῦ Ἀδελφάτου (24 Μαΐου, Συνεδρίαση ἀρ. 30) :

«Τό Ἀδελφάτο ἀποφαίνεται νά τεθῶσιν εἰς ἐνέργειαν καί αἱ 2 νέα αἴθουσαι τοῦ παρερτήματος, ἡ μὲν μία αἴθουσα τούτων νά ἦ κοινή δι' ἀρρώστους ἀμφοτέρων τῶν Παθολ. Κλινικῶν, ἡ δέ ἕτέρα διὰ τοιοῦτους τοῦ Χειρουργικοῦ Τμήματος, πάσχοντες ἐκ μολυσματικῶν νοσημάτων. Περὶ δέ τῶν ἀναγκαιούτων πρός λειτουργίαν αὐτῶν ἐνδυμάτων καί ἐπίπλων νά χρησιμοποιηθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις αἰθούσαις ὑπαρχόντων μέχρις οὗ γίνῃ προμήθεια τοιοῦτων» (Πρακτικά, σελ. 98).

Ἐπίσης τό Ἀδελφάτο ἀπεδέχθη πρόταση τοῦ Δ/νοῦ τῆς Παθολ. Κλινικῆς Καθηγ. Καραμήτσα γιά τήν ἀνέγερση καί δευτέρας αἰθούσης διδασκαλίας τῶν φοιτητῶν. Ἰσοῦ ἢ ἐνδιαφέρουσα πρόταση Καραμήτα, ἐνδεικτικῆ τῶν προβλημάτων καί τῶν ἀναγκῶν πού δημιουργοῦσε ἡ παρουσία τῶν φοιτητῶν :

«Ὁ κ. Καραμήτσας παρατηρεῖ ὅτι μεγάλαι φθοραὶ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὡς καί ἀνησυχία εἰς τοὺς ἐν αὐτῷ νοσηλευομένους ἀρρώστους συμβαίνουν ὡς ἐκ τῆς εἰσόδου 200 καί 300 φοιτητῶν καθ' ἑκάστην πολλὰκις τῆς ἡμέρας διὰ τήν κλινικὴν διδασκαλίαν, ἥτις νῦν μὴ ὑπαρχούσης ἐτέρας αἰθούσης τελεῖται ἐν τῷ χειρουργείῳ τοῦ Χειρ. Τμήματος. Θεωρεῖ δέ καλόν διὰ τέ τό Νοσοκομεῖον καί τοὺς ἀρρώστους νά κατασκευασθῆ καί ἕτερα αἴθουσα ἐν τῷ κάτω πατώματι διὰ τήν διδασκαλίαν τῆς Παθολ. Κλινικῆς, ἐν ἣ νά εἰσέρχονται οἱ φοιτηταί, δι' εἰσόδου ἐκ τῆς σύλλης μὴ ἐχούσης σχέσιν μὲ τό ἐσωτερικόν τοῦ Καταστήματος, καί προτείνει ὅπως ἡ αἴθουσα ἥτις ἤδη χρησιμεύει ὡς ἀποθήκη νά ἐπισκευασθῆ καταλλήλως εἰς αἴθουσαν διδασκαλίας».

Τό Ἀδελφάτο ἀπεδέχθη τήν πρόταση καί ἀποφασίζει νά ἀνατεθῆ στόν μηχανικό τοῦ Δήμου ἡ σύνταξη τοῦ σχεδίου καί τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς δαπάνης. Ἐν τούτοις ὁ κληθείας μηχανικός Α. Μεταξᾶς, ἀπεφάνθη ὅτι ὁ χώρος τῆς ἀποθήκης ἱματισμοῦ δέν ἐπαρκεῖ γιά τήν ἀνέγερση αἰθούσης πρός διδασκαλίαν 300 φοιτητῶν καί ζητεῖ ἀπό τό Ἀδελφάτο ἀναβολή τοῦ ἔργου, διότι ἐν τῷ μεταξύ ἐσυζητεῖτο καί ἡ μεταφορά τοῦ Νοσοκομείου.

Τό πρόβλημα όμως της διδασκαλίας των φοιτητών ήταν δεξί και οι καθηγηταί Ἀρεταῖος καί Δηλιγιάννης ἐπανεφέραν τό θέμα τοῦτο πάλι τόν Ὀκτώβριο (Συνεδρία ἀρ. 35). Ἐπειδή όμως δέν εὑρίσκετο λύσις ὁ Ἀρεταῖος προσεφέρθη νά διαθέσῃ τόν καλύτερο θάλαμο νοσηλείας ἀσθενῶν (θάλαμος «Ὀλύμπιος») γιά τήν διδασκαλία τῶν φοιτητῶν, μεταφέροντας τούς ἄρρώστους σέ ἄλλον μικρότερον. Ὁ προεδρεύων ἀντί τοῦ Δημάρχου Μ. Χατζημιχάλης ὑπεσχέθη τήν σύντομη προμήθεια τῶν ἀναγκαίων θρανίων.

Ἐν τούτοις τό θέμα δέν ἐξελίχθη καλῶς. Στήν ἐπόμενη Συνεδρία (31 Ὀκτωβρίου) ὁ παριστάμενος καί προεδρεύων Δήμαρχος, παρουσία καί τῶν Καθηγητῶν Διευθυντῶν τῶν Κλινικῶν προβαίνει εἰς ἐπίθεση κατά τοῦ Πανεπιστημίου οὐσιαστικά, «... θεωρῶν ἑαυτόν ὑποχρέωσιν ... νά παρατηρήσῃ ὅτι τό Νοσοκομεῖον εἶναι κατ' ἐξοχήν φιλανθρωπικόν ἴδρυμα ἔπειτα δέ διδακτήριον. Διά τοῦτο νομίζει ὅτι τά μαθήματα δέον νά γίνωνται οὕτως ὥστε οἱ ἄρρωστοί νά μὴ ἀντιλαμβάνονται τῆς καταστάσεως τῆς υἰείας τῶν ἀν αὐτῆ κακῶς ἔχῃ, ἀφ' ἑτέρου δέ οἱ ἄρρωστοί νά μὴ ταλαιπωροῦνται πολύ χάρι τῆς ἀσκήσεως τῶν φοιτητῶν. Καί ἔχει μὲν ... ὁ κ. Πρόεδρος... ἐμπιστοσύνην εἰς τό φιλόφρονον καί τήν προσοχήν τῶν κ.κ. Καθηγητῶν καί τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομεῖου, ἐπιθυμεῖ όμως ὅσον τό δυνατόν περισσότερον νά λαμβάνεται πρόνοια περί τῶν πασχόντων συμπολιτῶν μας».

Οἱ παριστάμενοι ἰατροί Ἀρεταῖος, Χατζημιχάλης, καί Δηλιγιάννης ἀπάντησαν ἀμέσως στίς ἀτοπές παρατηρήσεις τοῦ Δημάρχου ὅτι «ἡ διδασκαλία γίνεται πάντοτε οὕτως ὥστε ὁ ἄρρωστος δέν ἐννοεῖ, οὐδέν περί τῆς καταστάσεώς του».

Κατόπιν σύσσωμον τό Ἀδελφάτο περιέρχεται στούς διαφόρους χώρους τοῦ Νοσοκομεῖου γιά νά ἐπιλέξῃ τόν κατάλληλον πρὸς τήν ἀνωτέρω χρήση. Ἀποφασίζεται νά χρησιμοποιηθῇ ὁ πρὸ τοῦ Παραρτήματος χώρος εἰς τό δυτικὸ μέρος τοῦ Νοσοκομεῖου, ὑπὸ τὸν δρον ἢ αἴθουσα νά συγκοινωνεῖ διά τοῦ διαδρόμου μέ τόν Ἀδροφο καί νά μὴ παρακωλύεται ὁ φωτισμός καί ἀερισμός αὐτοῦ. Ἀποφασίζεται νά κληθῇ ὁ μηχανικός τοῦ Δήμου γιά τήν σύνταξη σχεδίου καί προϋπολογισμοῦ τό ἀργότερο, ἐντός ὀκτώ ἡμερῶν καί διατυπώνεται ἡ εὐχή ὅπως συμβάλῃ καί τό Πανεπιστήμιο στήν ἀντιμετώπιση τῆς δαπάνης. Ἐν συνεχείᾳ ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ μικρὸς θάλαμος ὅπου ὁ Ἀρεταῖος εἶχε μεταφέρῃ τούς ἄρρώστους του παραχωρώντας τόν «Ὀλύμπιον» γιά τήν διδασκαλία, μετατραπῇ σέ ἀπομόνωση τῶν πασχόντων ἀπὸ ἐρυσσιπέλας γυναικῶν. Τέλος εὐχαριστοῦν τόν Ἀρεταῖο γιά τήν διευκόλυνση πρὸς τό Νοσοκομεῖο καί διεξάγεται ψηφοφορία πρὸς ἐπικύρωση τῶν ἀνωτέρω, στήν ὁποῖα ἐμειοψήφισε ὁ Χατζημιχάλης.

Δέν ἀποκλείεται όμως στήν ἀναβολή νά συνέτεινε καί ἡ κακή οικονομική κατάσταση τοῦ ἰδρύματος. Ἐξ' ἄλλου εἶχαν ἤδη παρατηρηθεῖ ὑπερβάσεις στόν ἐγκριμένο προϋπολογισμό ἰδίως στά σκέλη τῆς θερμάνσεως (καυσόξυλα), τῶν γενικῶν ἐξόδων (χαρτικά, συνταγολόγια κλπ), τοῦ φωταερίου, τῆς ταφῆς κλπ. χωρὶς ἢ Δημ. Ἀρχή νά φαίνεται πρόθυμη ἢ νά ἔχῃ τήν δυνατότητα ἀποδόσεως τῶν ὀφελῶν τῆς πρὸς τό Νοσοκομεῖο.

Γιά τό ζήτημα τοῦτο γίνονται πολλές συζητήσεις. Στή συνεδρίαση τῆς 12 Φεβρουαρίου τό Ἀδελφάτο «παρακαλεῖ τόν κ. Πρόεδρο ἵνα λάβῃ πρόνοιαν ὅπως ἐξοφληθῇ τό ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομεῖου ἐκδοθέν ὑπ' ἀριθ. 1081 ἔνταλμα εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Δήμου π.ἔ. 1888 ἐκ δρχ. 20.000 ὀφειλομένων εἰς τό Νοσοκομεῖον ... καθ' ὅσον ἐπίκειται ἡ λήξις τῆς χρήσεως τοῦ ἔτους τούτου» (Πρακτικὰ σελ. 94).

Στήν επόμενη συνεδρία ο Χατζημιχάλης παρατηρεί ότι το ένταλμα δεν εξωφλήθη με αποτέλεσμα το Νοσοκομείο να μην μπορεί να ανταποκριθεί σε εκκρεμείς υποχρεώσεις του. Τό 'Αδελφάτον διαμαρτύρεται πάλι προς τόν παριστάμενον στή συζήτηση Δήμαρχον Τιμ. Φιλήμονα.

«Ο κ. Καραμήτσας, διαβάζουμε στά Πρακτικά, παρατηρεί ότι τό Νοσοκομείον εύρίσκεται εις δυσχερή οικονομικήν θέσιν διότι ο Δήμος δεν εκπλήρωσεν εισέτι εις τό Ταμείον του Νοσοκομείου τήν εκ του δασμού των έμπορευμάτων και σιτηρών αναλογίαν του λήξαντος μηνός 'Απριλίου, ενώ ώφειλεν ευθύς εξ αρχής να πράξη τούτο, και έπομένως παρακαλεί τόν κ. Πρόεδρον να ενεργήση τά δέοντα».

'Απαντών ο Δήμαρχος δικαιολογείται ότι ή άνωμαλία ώφείλετο στό ότι απελύθη ο μέχρι τότε εισπράκτορας των δασμών και ύπόσχεται να τακτοποιήσει εγκαίρως τό ζήτημα.

Στό τέλος του ίδιου μηνός τό θέμα δεν έχει τακτοποιηθή. Στή συνεδρίαση της 24 Μαΐου ο εκ των μελών του 'Αδελφάτου 'Ι. Φιντικλής, λόγω άπουσίας του επί του ταμείου Μ. Χατζημιχάλη, παρακαλεί και πάλι τόν Δήμαρχον «όπως ενεργήση τό ταχύτερον δυνατόν και πληρωθώσι τά παρά του Δήμου εις τό Νοσοκομείον όφειλόμενα και άνερχόμενα εις δρχ. 34.333, 33/οο, ήτοι 20.000 βοήθημα του Δήμου προς τό Νοσοκομείον του έτους 1888, 10.000 δρχ. εκ του 5μορίου από του έτους 1885 και έντεθεν και 8.333, 33/οο στό δωδεκατημόριον του τρ. μηνός Μαΐου έ.έ., καθ' όσον τό Κατάστημα εύρίσκεται οικονομικώς υπό λίαν δυσχερείς συνθήκας...».

'Ο Δήμαρχος ύπόσχεται και πάλι και ζητά να του δοθή αναλυτικό σημείωμα των όφειλών...

Αυτή ή οικονομική δυσχέρεια επέβαλε, όπως έλέχθη και πίο πάνω, στην Διεύθυνση του Νοσοκομείου όσο τό δυνατό μεγαλύτερες οικονομίες.

Μόνιμο ήταν όμως τό πρόβλημα του φωταερίου. Τόν 'Ιανουάριο του 1889 ο έλεγχος των λογαριασμών της 'Εταιρείας αεριοφωτος των μηνών του προηγούμενου έτους, απέδειξε σημαντικές υπερβάσεις σε σχέσιν με τό 1887, «εις βαθμόν δυσανάλογον». Παρακαλεί όθεν τόν Δήμαρχον να αναθέση στον επιθεωρητή επί του φωταερίου της Δημαρχίας να μεριμνήση για τήν εξακριβωση των λόγων αυτών των υπερβάσεων. Πρέπει να σημειωθή ότι τό ίδιο πρόβλημα αντιμετώπιζε και ο Δήμος. 'Ενώ δαπανούσε κατ' έτος τεράστια ποσά για τόν φωτισμό της πόλεως που τόν ανάγκαζαν να συνάπτη δυσβάστακτα δάνεια (300 χιλ. δρχ. τό 1888), «ή ποιότητα του φωτισμού ήρχισε να γίνεται χειρότερα και από τήν της πρώην 'Εταιρείας, ενώ άφ' έτέρου έδιπλασιάζετο ή κατανάλωσις», σημειώνει ο Παρασκευόπουλος (αυτόθι, σελ. 346).

'Επειδή όμως τά αυτά παράπονα διευτυπώνοντο και από τους δημότες αναγκάσθη ο Δήμος να αναθέσει σε επιτροπή εκ δημοτών τήν εξέταση του πράγματος και τόν έλεγχο της 'Εταιρείας, «'Αλλ' όταν ή επιτροπή αυτη ήθέλησε προς εκπλήρωσιν της έντολης της να χρησιμοποιήση τά εν τω Δημαρχείω εγκατεστημένα ειδικά όργανα της εξετάσεως του φωταερίου, εύρε ταύτα έντελώς κατεστραμμένα, διότι ποτέ δεν είχαν λειτουργήσει!» γράφει άπορών ο Παρασκευόπουλος.

Ταύτα έχων υπ' όψιν του τό 'Αδελφάτο, όταν ο Διευθυντής του Νοσοκομείου έπανέφερε τό θέμα κατά τη συνεδρίαση της 6ης 'Ιουλίου, έδωσε έντολη να εξωφληθούν οι λογαριασμοί προς τήν 'Εταιρεία, «... επειδή όπωςδήποτε δεν δύναται να αποδείξη τήν εκ των άνωμαλιών τούτων του φωταερίου προκύπτουσαν ζημίαν εις τό Κατάστημα, καιτοι περί τούτου δεν μένει άμφιβολία τις εις αυτό...». Παράλληλα ά-

πεφάσισε και έδωσε έντολή στό Διευθυντή νά προχωρήση τάχιστα στην άντικατάσταση του φωταερίου διά ήλεκτρικού ρεύματος.

Ή κίνηση του ιατρικού προσωπικού τό χρόνο αυτό είχε ως έξης :

Στίς 19 Ίανουαρίου τό ύπ' άρ. 137 έγγραφο του Κοσμήτορα της Ίατρικής Σχολής ανακοίνωνε τά άποτελέσματα του ένώπιον της Ίατρικής Σχολής διαγωνισμού για την πλήρωση μιās κενής θέσης βοηθού της Χειρ. Κλινικής. Είχαν υποβληθή 6 αίτησεις ένδιαφερομένων, αλλά στό διαγωνισμό προσήλθαν μόνο δύο, οί Ν. Γιαννετάκης και Παν. Μανούσος. Ή Σχολή έκρινε έξ ίσου ικανούς και τούς δύο, τό ΄Αδελφάτον όμως επέλεξε τον Γιαννετάκην, έπειδή ο Μανούσος έπρόκειτο νά στρατευθί για νά υπηρετήση τή θητεία του.

Τόν Σεπτέμβριον του 1889 στην κενωθείσα θέση βοηθού της Κλινικής Καραμήτσα διορίζεται προσωρινά και μέχρι διενεργείας διαγωνισμού ο ιατρός Μακρυκώστας. Ό εκ των μελών του ΄Αδελφάτου όμως ιατρός έπιμελητής της Χειρ. Κλινικής Λάμπρος «άντιτίθεται εις τον διορισμόν τουτον προβάλλων ως λόγον ότι τό μέχρι του διαγωνισμού διάστημα είναι μικρόν και άφ' έτέρου αυτή αύτη ή διάταξις της τελείσεως διαγωνισμού άντίκειται ήθικώς εις τον τοιούτον διορισμόν δι' ου έξασκείται πίεση εις τούς μέλλοντας νά διαγωνισθώσιν άλλους ύποψηφίους» (Πρακτικά, σελ. 104).

Ή αντίθεση αυτή του Λάμπρου τον έφερε άντιμέτωπον μέ τον Καθηγητήν Καραμήτσα και ήταν άπαρχή, όπως θά δοϋμε κατωτέρω, μακράς διαμάχης μεταξύ τους. Σημειωτέον ότι ο Καραμήτσας, ένήμερωσε τό ΄Αδελφάτο περί άποχωρήσεως του υπηρετούντος βοηθού Μητσάκη μόλις την προηγουμένη συνεδρία (16 Αύγουστου) και έξήτησε μάλιστα «την ύπερ τουτο έκφρασιν εύαρεσκείας τού αδελφάτου». Έν τούτοις ο Πρόεδρος παρατηρεί ότι «ήκουσε πολλά παράπονα κατά του βοηθού τούτου», τά όποια και άπαριθμεί. Κατόπιν όμως παρεμβάσεως του Καραμήτσα, προβαλόντος «διάφορα των βοηθών του δικαιολογητικά», διεγράφησαν στα ύπό του Δημάρχου λεχθέντα και τό ΄Αδελφάτο έξέφρασε την εύαρέσκεία του προς τον Μητσάκη.

Στή Συνεδρία της 2 ΄Οκτωβρίου όρίζονται οί άντιπρόσωποι του ΄Αδελφάτου στους διαγωνισμούς της Ίατρικής Σχολής που έπρόκειτο νά γίνουν για την πλήρωση μιās θέσεως βοηθού της Παθολ. Κλινικής του Καραμήτσα και μιās της Χειρουργ. Κλινικής του Αρεταίου. Όρίζονται διά μέν τον διαγωνισμό της θέσεως της Παθολ. Κλινικής οί Χατζημιχάλης και Λάμπρου (γιατροί και οί δύο), διά δέ την θέση της Χειρ. Κλινικής οί Λάμπρου (χειρουργός).

Τό θέμα της έφημερίας των βοηθών εξακολουθεί νά άπασχολή την διοίκηση του Νοσοκομείου. Στην Συνεδρίαση της 11 Σεπτεμβρίου τό ΄Αδελφάτο παρακαλεί και πάλι τούς Καθηγητάς «δπως έπιστήσωσιν εις τούς ύπ' αυτούς βοηθούς την προσοχήν περί την άκριβή και θρησκευτικήν τήρησιν του θεσμού της έφημερίας καθ' όσον τό ΄Αδελφάτον πολλά παράπονα ήκουσε περί...τούτου...». Είδοποιεί δέ τούς Καθηγητάς - Διευθυντάς των Κλινικών ότι στό έξής θά επιβάλη πρόστιμα στους βοηθούς που δέν συμμορφώνονται, «... κατά πρώτο μέν εκ δραχμών είκοσι, έπειτα τεσσαράκοντα, τέλος έξήκοντα...». Τό πρόστιμον θά παρακρατείται άπό τούς μισθούς των βοηθών. Όσοι και μετά τό τρίτο πρόστιμο δέν συμμορφωθούν θά προτείνεται ή άπόλυσή τους άπό τό Νοσοκομείο.

Ή έφημερία θά γίνεται ως έξής :

Διά τίς Παθολ. Κλινικές, ένας άπό κάθε Κλινική καθημερινώς. Διά την Χειρουργική ένας βοηθός καθ' έκάστην.

(Τότε υπήρχαν τρεις κλινικές, Δύο Παθολογικές και μία χειρουργική).

Οί έφημερεύοντες βοηθοί, δέχεται στη συνέχεια τό 'Αδελφάτο, μπορούν νά άπουσιάσουν άφουδ όμως ειδοποιήσουν περί τούτου τόν Διευθυντή του Νοσοκομείου και άφήσουν άντικαταστάτη τόν άλλον ιατρό τής κλινικής.

Τέλος έντέλεται ο Διευθυντής του Νοσοκομείου δπως στό έξής άνοίξη βιβλίον έφημεριών «έν ή θά σημειούται ή ήμερομηνία και τό όνομα έκάστου έφημερεύοντος έκ τών κλινικών. Έκτός τούτου θά χρησιμεύη τό βιβλίον τούτο ως τακτικόν ήμερολόγιον έφημερεύσεως έν ώ χάριν τής τάξεως και άκριβείας θά άναγράφονται τακτικώς τά έκτακτα συμβάντα (τραυματίαι - θάνατοι κλπ), τά λαβόντα χώρα κατά τήν έφημέρευση ένός έκάστου... Τό βιβλίον θά τηρηται υπό του Διευθυντού οί δέ βοηθοί θά δίδωσι καθ' έκάστην πρωίαν άναφοράν, καθ' ήν ώρα θά παραδίδωσι τήν ύπηρεσίαν εις τούς διαδόχους των». (Πρακτικά, σελ. 105 - 106).

Παρατηρούμε τήν άυστηρότητα μέ τήν όποία τό 'Αδελφάτο άντιμετώπιζε όχι μόνο τήν όργάνωση τής ύπηρεσίας και τήν διαφύλαξη τής τάξεως, αλλά και αύτούς τούς Ιατρούς και τούς Καθηγητάς άκόμη.

Τόν 'Οκτώβριο του έτους αύτου ο έπιμελητής τής Χειρ. Κλινικής Κ. Λάμπρος έξηγει «χάριν τών μη Ιατρικών μελών του 'Αδελφάτου» και δι' όλίγων τίς προόδους τής χειρουργικής κατά τήν τελευταία δεκαετία. «Αί πρόοδοι αύται, ειπε, στηρίζονται μόνον και μόνον εις τήν γενικήν παραδοχήν και πιστοποίησιν τής άντισηπτικής μεθόδου και τήν άυστηράν ταύτην έφαρμογήν, καθ' ότι έδέσποζεν έν ταίς χειρουργικαίς αίθούσαις τό έρυσίπελας, ή πναιμία, ή σηψαιμία, ή νοσοκομειακή γάγγραινα, εις τοσοούτον άριθμόν, ώστε μεγάλοι χειρουργοί προετίμησαν νά παύσωσι πλέον έγχειρίζοντες ή νά εκθέτουν τούς ύπ' αύτών χειρουργουμένους άρρώστους εις τούς σοβαρώτερους τών κινδύνων, αίτινες και αύτών τήν ζωήν τών δυστυχών άρρώστων ήπειλουν. Σήμερον μετά τήν γενικήν παραδοχήν τής άντισηπτικής μεθόδου έχουσιν άλλως τά πράγματα καθ' όσον χάρις εις τήν μέθοδον ταύτην έλλείπουν σχεδόν παντελώς από τών χειρουργικών άσθενών αί όλέθριοι αύται νόσοι...».

Ο κύριος κίνδυνος διά τούς χειρουργουμένους, συνέχισε ο Λάμπρος, είναι πλέον εκτός τής αίθούσης του χειρουργείου, κατά τήν ώρα τής έγχειρήσεως. Και οί συνθήκες μέ τίς όποιες τελούνται οί έγχειρήσεις στό Δημ. Νοσοκομείο δέν είναι ευχάριστες. «Εις τήν αίθουσα ταύτην, λέγει, γίνεται έντός 48 ώρών κυκλοφορία τουλάχιστον 1200 φοιτητών και πλέον, καθόσον έν τή αίθούση ταύτη γίνονται και τά μαθήματα τών παθολογικών κλινικών. 'Αφίων κατά μέρος ότι οί πλείονες τών φοιτητών τούτων έρχονται έκ νεκροτομών και άλλων μαθημάτων... και μεταξύ του παθολογικού κλινικού μαθήματος ... και τής ώρας καθ' ήν χειρουργικοί άρρωστοί έγχειρίζονται μεσολαβεί τόσον όλίγος χρόνος ώστε είναι άπολύτως άδύνατος ή άπολύμανσις τής αίθούσης...».

Και νά σκεφθή κανείς ότι έχουν περάσει ήδη 40 χρόνια από τήν έποχή του ήρωϊκού Semmelweis, που απέδειξε στους Ιατρούς τής έποχής του τήν ίδια δπως και άνωτέρω αίτία ως κύρια ευθύνη για τήν τρομερή θνητότητα τών γυναικών από επιλόγγειο πυρετό (Ρόζος, 1983). Κανείς δέν είχε φρονηματισθεί από τό τραγικό τέλος του μάρτυρα εκείνου τής Βιέννης, που απέκάλυψε στην άνθρωπότητα τόν τρομακτικό κίνδυνο τών μολύνσεων για τίς έπίτοκες. Ούτε από τά Ιστορικά πειράματα του Λόρδου Lister είχαν επηρεασθή οί χειρουργοί τής ήπειρωτικής ιδίως Ευρώπης, χλευάζοντες τούς πρωτοπόρους "Αγγλους, οί όποιοι «... καταργούν όλες αυτές τίς

βλαβερές και άνθυγιεινές συνθήκες και συνιστούν την καθαριότητα που θα προφυλάξει από την μόλυνση», γράφει ο καθ. Ν. Λούρος (1967). Και συνεχίζει : «Είναι, λοιπόν, οι Άγγλοι κατά 75 χρόνια τουλάχιστον πιο προοδευμένοι από τους γιατρούς της ηπειρωτικής Ευρώπης, που μόλις μετά τα μέσα του 19ου αιώνας αρχίζουν σποραδικά να συμφωνούν με τον Semmelweis για την... μεταδοτικότητα της μόλυνσης. Άλλα και τότε όχι χωρίς δξύστατες εντέγκλήσεις και σκληρούς άγωνες3, που όδήγησαν τον Semmelweis στο φρενοκομείο και στον πρόωρο θάνατο» (Άναδρομές, σελ. 227).

Πράγματι τό 1858 ή Άκαδημία τών Παρισίων όπέριψε την θεωρία του Semmelweis και ό καθηγ. Dubois έγραφε ότι ή θεωρία αυτή έχει έγκαταληφθή άκόμη και στο Πανεπιστήμιο όπου είχε διατυπωθεί και δοκιμασθή, διότι μπορεί ίσως νά βασίζεται σε χρήσιμες άρχές, αλλά ή έφαρμογή της προκάλεσε πολλές δυσκολίες που την έκαναν άνεφάρμοστη (Λούρος).

Μετά άπ' όλα αυτά εξηγείται ή τρομακτική θνητότητα που παρουσιάζει ή Χειρ. Κλινική του Δημ. Νοσοκομείου, όπως είδαμε πιο πάνω.

Και ό Λάμπρος συνεχίζει την άποκαλυπτική ένημέρωση του Άδελφάτου :

«Πλήν όχι μόνον τούτο αλλά και άλλο πρέπει νά προσθέσω ότι εις την αίθουσαν ταύτην κατ' ήν ώρα καθ' ήν γίνονται τά παθολογικά μαθήματα παρουσιάζονται φερόμενα υπό τών κλινικών Καθηγητών πειρασκευάσματα παθολογικά νεκρά προερχόμενα εκ νεκροσιών. Πλήν και ταυτα άν έλλειπαν πάλιν τά νοσήματα ήτινα επί διαφόρων άσθενών κοιμιζομένων ως επί τό πολύ επί τών φορείων και έπαναπεριθεμένων επί της εν τη αίθούση τών έγχειρήσεων εύρισκομένης κλίνης τών έγχειρήσεων εν ή μετά ταυτα εξαπλούνται οι μέλλοντες νά υποστούν έγχείρησιν, άρρωστοι είναι τοιαυτα ώστε δέν έπιτρέπουν επί πλέον νά σκευθή τις ότι έστω και ή άυστηρότερα αντισηπτική μέθοδος είναι άρκετη όπως άποτρέψη την μόλυνσιν τών χειρουργουμένων άσθενών. Τούτο δέν θά φανή ύπερβολικόν εάν άναμνησθώμεν ότι περιμητρίτις, έπιλόχειος πυρετός, τύφος, έρυσίπελας εις τά όχι άσυνήθη και υπό τών κλινικών καθηγητών τούς άκροαταίς αυτής παρουσιαζόμενα νοσήματα συγκαταλέγονται».

Συνεχίζοντας ό Λάμπρος ύπενθυμίζει ότι τά τελευταία πειράματα διακεκριμένων Ευρωπαίων έρευνητών, και ιδίως του Fehleisen, απέδειξαν ότι τό έρυσίπελας είναι μεταδοτικότατον. Μάλιστα δέ, προσθέτει, πολλοί έρευνηταί «μετεχειρίσθησαν τό έρυσίπελας προς ίασιν μήν έπιδεχομένων πλέον έγχείρησιν ένεκα της μεγίστης εκτάσεως τών όγκων κακοήθων, όδηγηθέντες προς τούτο εκ της κατά τύχην παρατηρήσεις... ότι άρρωστοι πάσχοντες τοιούτους όγκους και προσβληθέντες τυχαίως υπό του έρυσίπελατος μετά την πάροδον τούτου παρουσίασαν ου μόνον ελάττωσιν τών όγκων τούτων αλλά και τινες εξ αυτών παντελώς ίάθησαν».

Η παρατήρηση αυτή θυμίζει βέβαια τά πειράματα πολλών συγχρόνων ίατρών, οι όποιοι πιστεύουν ότι μπορούν νά περιορίσουν την έξάπλωση κοκοήθων όγκων ή και τη θεραπεία τους με την έλονοσία ή άλλες πυροτανόους άσθένειες κλπ.

Κατόπιν ό Λάμπρος αναφέρεται στα πορίσματα της νέας ειδικότητας, της μικροβιολογίας, που έπεισαν τούς πάντες ότι τό έρυσίπελας μπορεί νά μεταδοθή και από τις κλινιστρωμένες και από τά άπολυμασμένα σεντόνια και συνεπώς ύπάρχει μέγας κίνδυνος τέτοιοι άρρωστοι νά μεταφέρονται και νά τοποθετούνται επί της χειρουργικής κλίνης, προς χάριν τών μαθημάτων. Είς αυτά τά πορίσματα, λέγει,

οὐδέν ἔχω νά προσθέσω ἐγώ ... Μόνον ζητῶ ὅπως τό 'Αδελφάτον τοῦ Νοσοκομείου ἀναλογιζόμενον τοὺς κινδύνους οὓς διατρέχουσι οἱ συμπολίται μας λάβῃ τὴν ἀπόφασιν ὅπως κλεισθῇ ἡ αἰθουσα τῶν ἐγχειρήσεων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς κλινικῆς παθολογίας. Νομίζω δὲ ὅτι τοῦτο θέλει κυριεῦση ἔτι μᾶλλον τό 'Αδελφάτον ἀναλογιζόμενον ὅτι: καὶ ἄλλοτε μόνον τό κλινικόν χειρουργικόν μάθημα ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἐγένετο καὶ ὄχι τό παθολογικόν...».

Περαιτέρω ὁ Λάμπρος ἐπικαλεῖται καὶ τὴν σύμφωνη γνώμη τοῦ ἑτέρου καθηγητοῦ τῆς Παθολογίας, τοῦ Δηλιγιάννη, ὁ ὁποῖος, λέγει, ἰδιαίτερος τοῦ εἶπε ὅτι συμφωνεῖ μὲ τίς παρατηρήσεις αὐτές, «... ἐδήλωσε δὲ αὐθορμήτως ὅτι μετὰ τὴν νῦν συντελεσθεῖσαν ἐπιδιόρθωσιν τῆς χειρουργικῆς αἰθούσης θεωρεῖ κακούργημα νά παραδῶση πλέον ἐν αὐτῇ μολύνων οὕτω ταύτων».

Καὶ τελειώνοντας ὁ Λάμπρος διετύπωσε τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι καθηγητὲς τῆς Παθολογίας «τὴν αὐτὴν θέλει ἔχῃ ἰδέαν περὶ ζητήματος ἀφορώντων καθαρῶς τό καλόν τῶν ἐγχειριζομένων ἀρρώστων» (Πρακτικά, σελ. 107 – 109).

Μετὰ τοῦ Λάμπρου ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Καραμήτσας, ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι συμφωνεῖ κατ' ἀρχὴν «...εἰς τό ὅτι ἡ αἰθουσα τῆς χειρ. κλινικῆς εἶναι καλόν νά ἦ ἐντελῶς ἀσθητικὴ, ἀλλ' ὅτι δέν πιστεύει ποτὲ νά παρουσιάσθῃσαν ὑπὸ τῶν κλινικῶν ἐν αὐτῇ ἐρυσίπτελας καὶ ὀμῖα νοσήματα... Μετὰ ταῦτα λέγει ὅτι ἡ ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν παθολ. κλινικῶν συνελεύσεις τοσούτων φοιτητῶν ἤθελε πρὸς καλεῖ ἀνησυχίαν καὶ θόρον ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγίαν τῶν ἀρρώστων, ἐκτός τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἐνεκα τοῦ στενοῦ τοῦ χώρου καὶ νά ἴδωσι καὶ νά ἀκούσωσι οἱ φοιτηταί...». Διὰ τοῦτο, λέγει, πρέπει νά σκευθῶμε σοβαρά τό ζήτημα πρὶν ἀποφασίσωμεν, διότι ἐκτός τῶν ἄλλων «φοβεῖται ταραχὰς οὐ μικράς τῶν φοιτητῶν ἂν ἀπαγορευθῇ αὐτοῖς ἡ εἰς τὴν αἰθουσαν τῶν ἐγχειρήσεων εἴσοδος διὰ τὰ παθολογικά μαθήματα».

Ἡ συζήτηση ἐγενικεύθη. Ὁ Χατζημιχάλης εἶπε ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ κάθε ἀπόφαση πρέπει νά λυθῇ τό θέμα τῶν παθολογικῶν μαθημάτων. Κατὰ τὸν Λάμπρου κατάλληλος πρὸς τοῦτο χώρος ἦταν ἡ ὑπόγειος αἰθουσα δεξιὰ τῆς εἰσόδου στό Νοσοκομεῖο, που ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἀποθήκη.

Πράγματι ἀποφασίζεται νά κληθῇ ὁ μηχανικός τοῦ Δήμου γιὰ νά ἐρευνῆσῃ τό πρᾶγμα, πρᾶγμα πού ἐγινε, ὅπως εἶδαμε στά προηγούμενα. Μετὰ τό τέλος τῆς συζητήσεως ἔλαβε χώρα ψηφοφορία κατὰ τὴν ὁποία ἡ πρόταση τοῦ Λάμπρου ἐγινε δεκτὴ μὲ 4 ψήφους ὑπὲρ καὶ 1 κατὰ (τοῦ Καραμήτσα).

Φαίνεται ὁμοῦς ὅτι ἡ διαμάχη μεταξὺ τοῦ Καραμήτσα καὶ τῶν λοιπῶν ἰατρῶν, ἰδίως τῶν χειρουργῶν, τοῦ Νοσοκομείου ἦταν βαθύτερη. Στὴν ἴδια συνεδρίαση (2 Ὀκτωβρίου 1889) ὁ Λάμπρος ἀναφέρεται καὶ εἰς ἄλλο περιστατικό, γιὰ τό ὁποῖο ἐπικρίνει τὸν Καραμήτσα. κατὰ τὴν διάρκεια του θέρους, λέγει, ὁ Διευθυντὴς τῆς Παθολ. Κλινικῆς Καθ. Καραμήτσας προσκάλεσε γιατροὺς ξένους πρὸς τό Νοσοκομεῖο καὶ δὴ τὸν Ζαῖμη καὶ Κατερινόπουλο (μετέπειτα καθηγητὰς τῆς Ἰατρικῆς) γιὰ νά χειρουργήσωσιν ἐντός τοῦ Νοσοκομείου ἀρρώστους τῆς Κλινικῆς του. Καὶ τοῦτο παρὰ τό ὅτι τὸν ἀπουσιάζοντα καθηγητὴ Θ. Ἄρεταῖον ἀναπληροῦσε ὁ ἐπίσης καθηγητὴς Μαγγίνας. Μάλιστα οἱ ὡς ἄνω ξένοι ἰατροὶ ἐκλήθησαν νά χειρουργήσωσιν ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἤδη σταλῆ πρὸς ἐξέταση στὴν κλινικὴ τοῦ Ἄρεταίου (στὴν ὁποία ὁ Λάμπρος ὑπηρετοῦσε ὡς ἐπιμελητής).

«Τό τοιοῦτον, ἐξηκολούθησε ὁ κ. Λάμπρος, ὄχι μόνον προσβάλλει τό κατά-

στημα ἄλλ' καὶ τὸν Κον Ἀρεταῖον πρὸς ὃν καὶ τὸ νῦν καὶ πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἀδελφάτα πάντοτε ἀπόλυτον ἔτρεφαν καὶ τρέφουν ἐμπιστοσύνην». Ὁ Ἀρεταῖος, λέγει, τοῦ εἶπε νὰ μὴ φέρει τὸ θέμα στὸ Ἀδελφάτο, ἄλλ' ὁ ἴδιος δὲν ὑπάκουσε χάριν τῆς ὑπολήψεως τοῦ καταστήματος καὶ τῆς εὐτυχίας καὶ ὑγείας τῶν ἀρρώστων του.

Καὶ συνέχισε ὁ Λάμπρος μέ δηκτικὴ ἄλλ' ὅπωςδῆποτε τεκμηριωμένη ἐπιχειρηματολογία :

«Θεωρῶ ἑμαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ τὸ ἀναφέρω εἰς τὸ Ἀδελφάτον. Φαντασθεῖτε κύριοι, ὅτι ἐν τῇ Κλινικῇ τοῦ Κου Καραμήτσα ἐγένοντο δύο ἐκ τῶν σπουδαιότερων χειρουργικῶν ἐγχειρήσεων (νεφροτομία - παρακέντησις ἀποστήματος ἥπατος) ἄνευ οὐδεμίας προφυλάξεως ἀντισηπτικῆς, καθόσου τοιαύτη καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἐν αἰθουσῇ μὴ ἀπολυμανθείῃ καὶ πλήρει ἀσθενῶν πασχόντων τύφου καὶ παρόμοια νοσήματα. Ὅπως οἱ χειρουργοὶ δὲν κατέχουσι ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ... παθολογίας οὐδέ εἶναι ὑποχρεωμένοι ἔνεκα τῆς ἐκτάσεως τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ καταμερισμοῦ αὐτῆς νὰ γνωρίζωσιν, οὕτω καὶ οἱ παθολόγοι ἀγνοοῦσι παντελῶς τὴν ἀντισηπτικὴν μέθοδον, ἥτις δὲν εἶναι μόνον θεωρία ἀλλὰ ... καὶ πράξις καὶ γύμνασμα οὐ τῶν τυχόντων. Ἀπόδειξη τρανὴ τῶν λεγομένων μου εἶναι ὅτι οἱ δύο ἀναφερθέντες ἄρρωστοὶ ἀπεβίωσαν ἀμφοτέρωι μετὰ 24 ὥρας».

Τὴν τρομερὴ αὐτὴ καταγγελία ἀκολούθησε ὁ ἐξῆς διάλογος :

Καραμήτσας : «Δὲν ἀπεβίωσαν μετὰ 24 ὥρας».

Λάμπρος : «Δὲν πειράζει τοῦτο, ἀπεβίωσαν μετὰ 48 ὥρας».

Καραμήτσας : «Δὲν ἐγένετο νεφροτομία πλὴν τομῆ εἰς ἠλλοιομένον νεφρὸν καὶ κυστικῶς ἐκφυλισμένον».

Λάμπρος : «Τοῦτο ἐννοοῦμεν λέγοντες νεφροτομίαν, ὑγιᾶ νεφρὰ νὰ διαιρέσῃ τις δὲν θὰ ἐπῆρχετο πιστεῦω εἰς οὐδενὸς τὸν νοῦν».

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Καραμήτσας ἐπιχειρεῖ νὰ ὀρίσῃ τὰ ὄρια τῆς χειρουργικῆς παθολογικῆς ἐνεργείας καὶ ἐπικαλεῖται τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χατζημιχάλη ὅτι «πολλάκις οἱ παθολόγοι ἐκτελοῦσι δοκιμαστικὰς παρακεντήσεις».

Ὁ Λάμπρος ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἐπρόκειτο γιὰ δοκιμαστικὴ παρακέντηση, ἀλλὰ γιὰ παρακέντηση ἥπατος ἀποστήματος. Ἐπιμένει δὲ ὅτι καὶ ἡ ἄλλη ἐπέμβαση ἦταν νεφροτομία, ὁ δὲ Καραμήτσας τοῦ ἐπέδειξε, λέγει, καὶ «ἐξαιρεθέντας ἀπὸ τοῦ νεφροῦ λίθους».

Ὁ δὲ Χατζημιχάλης εἰς ἐρώτησιν τοῦ Λάμπρου λέγει ὅτι ἂν ἔγινε πράγματι νεφροτομία, «τοῦτο δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐγκλημα ἂν δὲν ἐλήφθησαν αἱ δέουσαι προφυλάξεις».

Ὁ Καραμήτσας, εὐρεθῆς εἰς ἐξαιρετικὰ δύσκολη θέση καὶ προφανῶς ἐκνευρισμένος, λέγει ὅτι, «δὲν ἐννοεῖ νὰ δώσει λόγον εἰς οὐδένα διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀρρώστων του».

Ὁ Φιντικλῆς παρατηρεῖ ὅτι τὸ Ἀδελφάτο μόνον στοὺς ἀνεγνωρισμένους δικούς του ἰατροὺς καὶ καθηγητὰς «δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοιούτων ἐγχειρήσεων ἐν τῷ καταστήματι καὶ δὴ εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος ἢ ἐπὶ τὸ πρὸς τοῦτο ἄρμύδιον καὶ κατάλληλον, τὴν Χειρουργικὴν Κλινικὴν».

Μετὰ τὸ τέλος τῆς συζητήσεως ὁ Λάμπρος ἔθεσε πρὸς ψηφοφορίαν πρότασιν ὅπως ἐφεξῆς ἀπαγορεύεται ἡ νοσηλεία ἀσθενῶν χειρουργικῶν στὶς παθολογικὰς κλινικὰς καὶ ἀντιστρόφως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπαγορευθῇ ἡ πρόσκλησις ἰατρῶν ἐξώθεν τοῦ καταστήματος διὰ τὴν διενέργειαν παρομοίων ἢ καὶ ἐλαφροτέρων ἀκόμη ἐγχειρήσεων.

Ὁ Καραμήτσας ἀντετάχθη καί ἐζήτησε νά μὴν εἰσαχθῆ γιὰ ψηφοφορία ἢ πρόταση, ἀλλὰ τὸ Ἀδελφάτο δέν συμφώνησε.

Κατὰ τὴν ψηφοφορία ὑπὲρ τῆς προτάσεως τοῦ Λάμπρου ἐνήφισαν ὁ Πρόεδρος Τιμολ. Φιλῆμων (Δῆμαρχος), ὁ Φιντικλῆς καί ὁ Λάμπρος, κατὰ δέ ὁ Καραμήτσας. Ὁ Χατζημιχάλης ἔρριξε λευκό.

Ἀπὸ τὴν λεπτομερῆ ἀφήγηση τῶν ἀνωτέρω γεγονότων ἐγινε ἀντιληπτό ποία ἦσαν τὰ ἐνδοноσοκομειακά προβλήματα, πού εἶχε νά ἀντιμετωπίσῃ τὸ Ἀδελφάτο. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἡ ἀυθεντία τῶν καθηγητῶν καί ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁ αὐταρχισμὸς τῆς Δημ. Ἀρχῆς, ὅπως εἶδαμε ἀπὸ τὴν τοποθέτηση τοῦ Δημάρχου ἐπὶ θέματος ἀφορῶντος τοὺς Πανεπιστημιακοὺς. Εἰς αὐτὰ προστίθενται τῶρα καί οἱ μεταξύ τῶν ἰατρῶν τοῦ Νοσοκομείου ἔριδες, σὲ μιά στιγμὴ πού οἱ ἐλλείψεις τοῦ ἰδρύματος ἦσαν τεράστιες, τὰ οἰκονομικά του ἄθλια καί ἡ ἀδυναμία τοῦ Δήμου νά ἔλθῃ ἀρρωγὸς δεδομένη.

Δείχνει ὁμως τὸ περιστατικὸ αὐτὸ πόσο ἐπιπόλαια πολλές φορές μερικοὶ γιατροί, ἔστω καί ἂν βρίσκονται στὴν κορυφὴ τῆς ἱεραρχίας, ἀντιμετωπίζουν ζητήματα πού ἀπτονται τῆς ὑγείας τῶν ἀρρώστων. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Καραμήτσας ἐνήργησε καί ἀντιδεντολογικὰ καί ἐπιπόλαια, ἀνεξάρτητα ἐὰν ὁ θάνατος τῶν δύο ἀσθενῶν θά ἐπῆρχετο ἢ ὄχι. Καί δέν εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ ὅτι ἀγνόησε τοὺς συναδέλφους του στὸ Πανεπιστήμιον καί τὸ Νοσοκομεῖο.

Περίεργον εἶναι ὁμως πῶς οἱ δύο διακεκριμένοι στὴν ἐποχὴ τους γιατροὶ καί μετέπειτα καθηγηταί, ὁ Κατερινόπουλος καί ὁ Ζαΐμης, ἐδέχθησαν τόσο εὐκόλῃ νά συμπράξουν σὲ μιά ἐπιπόλαιη καί ἀντιδεντολογικὴ ἐνέργεια. Βέβαια στὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶναι γνωστὸ ὅτι ἐγίνοντο συχνὰ ἐγχειρήσεις κατ' οἶκον, στὴν κλινὴν τοῦ ἀσθενοῦς, ὅπως μαρτυροῦν οἱ συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς (Μαγγίνας, Ἀλεβιζάτος, Κατερινόπουλος κ.ἄ.). Ἀλλὰ γιὰ χειρουργοὺς νέους μέ σπουδῆς στὸ ἐξωτερικὸ καί μέ ἀκαδημαϊκὰς φιλοδοξίας δέν συγχωροῦνται παρόμοιες ἐνέργειες. Σὲ μιά ἐποχὴ μάλιστα ὅπου οἱ ἐπεμβάσεις στὶς ἐσωτερικὰς κοιλότητες τοῦ σώματος (περιτοναϊκὴ ἢ ὀπισθοπεριτοναϊκὴ) ἦσαν ἀκόμη στὰ πρῶτα βήματα καί πάντοτε παραμόνευε ὁ φοβερός κίνδυνος τῆς μόλυνσεως, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστὴμὴ ἐλάχιστα μπορούσε νά ἀντιδράσῃ.

Ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Ἀδελφάτου ἀντλοῦμε ὁμως καί ἄλλες ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὴν κίνησιν καί ζωὴν τῶν νοσοκομείων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἔτσι π.χ. τὸ ἐπισκεπτήριον τῶν συγγενῶν ὀρίζεται 3 – 5 μ.μ. καθ' ἐκάστην. «Οἱ συγγενεῖς τῶν ἀρρώστων, σημειώνονται, θέλουσι εἰδοποιεῖσθαι ὅτι πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς λήξεως τῆς ἐπισκέψεως διὰ κρούσεως κώδωνος 1/4 τῆς ὥρας πρό τῆς κεκανονισμένης ὥρας. Οἱ νοσοκόμοι καί ὁ θυρωρὸς εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ πᾶσαν παράβασιν τῆς διατάξεως ταύτης».

Ἐξ ἄλλου τὸ Ἀδελφάτον θεσπίζει καί ἄλλη διάταξιν πού θυμίζει τὴν ἐκστρατεία ἐνὸς ἰδικοῦ μας Ὑπουργοῦ Ὑγείας ἐναντίον τοῦ καπνίσματος.

«Ὑπὸ εὐθύνην κυρίως τῶν νοσοκόμων, διαβάζουμε στὰ πρακτικὰ τοῦ Ἀδελφάτου, ἀλλὰ καί τῶν λοιπῶν ἀρμοδίων ἀπαγορεύεται ἅπαξ διὰ παντός τὸ κάπνισμα ἐντὸς τῶν αἰθουσῶν... θά ἐκτυπωθῆ ἡ διάταξιν ὅπως ἀναρτηθῆσεται εἰς ἀπάσας τὰς αἰθούσας καί εἰς μέρη καταφανῆ τούτων».

Πληροφοροῦμεθα ἐπίσης ὅτι τότε (Συνεδρία 11 Σεπτεμβρίου 1889) ἐδόθη καί ἡ ὀνομασία τῶν διαφόρων αἰθουσῶν τῶν Παθολ. Κλινικῶν, ἀπὸ τὰ ὀνόματα διακε-

κριμμένων ιατρῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ προηγούμενου αἰῶνος. Ὀνομάσθησαν λοιπὸν οἱ αἰθουσες *Πρετεντέρης, Βοῦρος, Πάλλης, Μικκᾶς, Μαυρογέννης, Αἰγινήτης*. Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα αὐτὰ διατηρήθηκαν μέχρι τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως μαρτυροῦν ὁ εἰδικευθεὶς ἐπὶ διαιτιαν στό Δ.Ν.Α. καθηγ. Βασ. Ρόζος, ὁ Διευθυντῆς μου στὴν Παθολ. Κλινικὴ τοῦ Νοσοκομείου κ. Ἀθητάκης καὶ ἄλλοι παλαιοὶ γιατροί.

Παρ' ὄλην τὴν οἰκονομικὴ δυσπραγία καὶ τίς ἐσωτερικὲς ἐριδες τὸ Ἀδελφάτο δὲν παρέλειπε νὰ μεριμνᾷ γιὰ τίς διαφορὲς ἀνάγκες, μικρὲς ἢ μεγάλες τοῦ Νοσοκομείου. Ἐγκρίνει λοιπὸν τὴν δαπάνη γιὰ τὴν κηδεῖα τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ ὑπρέτου τοῦ Καταστήματος, τρoσφέρει βοήθημα 50 δρχ. στή χῆρα τοῦ ἐπὶ εἰκοσαετία ὑπρέτου τοῦ ιδρύματος Δ. Πέτρου καὶ ἀποδέχεται πρόταση τοῦ Λάμπρου γιὰ τὴν χορήγηση ποσοῦ ἐκ 1000 δρχ. εἰς «ἐκάστην κλινικὴν διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων ἐπιστημονικῶν βιβλίων, παρασκευασμάτων ὀργάνων καὶ ἐργαλείων πρὸς πλουτισμὸν τῶν ἐργαστηρίων τοῦ καταστήματος».

Κατὰ τὴν συζήτηση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐρχομένου ἐτους 1890 ἐπισημαίνεται ἡ ἀνάγκη ἀγορᾶς τῶν ἀναγκαίων ἐπιπλῶν, λινoστολῶν, ἐνδυμάτων ἀσθενῶν, ἀνακαινήσεως τοῦ πλυντηρίου, ἐξηλεκτρισμὸ τοῦ καταστήματος κλπ. Ἐπίσης διορίζεται (Νοέμβριος 1889) ὡς τακτικὴ Νοσοκόμος ἡ ὑπηρετοῦσα ὡς δόκιμη ἀπὸ μὴνῶν Γεωργίσα Ἀποστολάκη. Τὸ Ἀδελφάτον ἐνέκρινε ἐπίσης πίστωση 600 – 700 φράγκων χρυσῶν, διὰ τὴν ἀγορὰν φωτογραφικῆς μηχανῆς λίαν χρησίμου εἰς τὸ Κατάστημα. Ἐγκρίνεται ἐπίσης πρόσθετος ἀμοιβὴ δρχ. 47,50/∞ πρὸς τὸν βοηθὸ τῆς Χειρ. Κλινικῆς Φιλοδ. Βερονίκην «ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ὑπεβλήθη εἰς ἐκτάκτους κόπους ἀντικαταστήσας τὸν ἀπελθόντα βοηθὸν κ. Κ. Κούλην μέχρι τοῦ διορισμοῦ τοῦ νέου τοιοῦτου κ. Γιαννετάκη, ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου μέχρι 19 τοῦ ἰδίου μηνός, ἦτοι τοῦ μισθοῦ τῶν ἡμερῶν τούτων».

Οἱ δωρεές καὶ τὰ κληροδοτήματα πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο ἔχουν, ὅπως εἶδαμε ἐλαττωθῆ κατὰ πολὺ. Τὸ ἔτος τοῦτο ἀγγέλεται μόνον ἡ δωρεὰ μιᾶς καρύνης ὀργανοθήκης μεγάλης διὰ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος, ἀξίας περίπου δρχ. 700. Εἶχε βέβαια, προηγηθῆ ὅπως ἔχουμε σημειώσει, ἡ δωρεὰ δύο ὁμολογιῶν τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως Παρθ. Παπαδόπουλου.

Τὸ ἔτος τοῦτο ἔμελλε νὰ λήξει μὲ μιά νέα σοβαρὴ ἀντιδικία μεταξύ Λάμπρου καὶ Καραμήτσα. Ὁ Καθ. Καραμήτσας, ἐκδικούμενος προφανῶς τὸν Λάμπρον, ἐρωτᾷ κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 5 Δεκεμβρίου τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἀδελφάτου «πῶς ὁ κ. Λάμπρος δὲν ἀνέφερεν ἐν καιρῷ ὅτι κατὰ τὴν παραλαβὴν τῶν ἐργαλείων τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς... ταῦτα ἦσαν ἐλλιπῆ καὶ ἔτι πῶς ὁ Καθηγητῆς τῆς Χειρουργικῆς Κοσ. Ἀρεταῖος δὲν παρετήρησε ὅτι τὰ ἐργαλεῖα ἦσαν ἐλλιπῆ»!

Ὁ Λάμπρος ἀπαντῶν, σπεύδει πρῶτον νὰ καλύψῃ τὸν καθηγητὴν του, λέγων ὅτι ἐρώτησε «καλῆ τῆ πίστη τοῦ βοηθοῦ του ἐάν ἔκαναν ἔλεγχο τῶν παραληφθέντων ἐργαλείων καὶ ἔλαβε καταφατικὴ ἀπάντηση. Ἐκτός αὐτοῦ ὁ καθηγητῆς δὲν μπορεῖ νὰ εὐθύνεται γιὰ τίς παραλείψεις τῶν βοηθῶν του. Ἀλλά, προσθέτει ὁ Λάμπρος, τὰ ἐργαλεῖα δὲν παρελήφθησαν ἀκόμη διότι «ὁ πρῶην βοηθός Βερονίκης ἔφυγε λάθρα», παρ' ὄλον ὅτι εἶχαν συμφωνήσῃ νὰ τακτοποιήσουν τὴν ἐπομένῃ τὰ ἐργαλεῖα καὶ νὰ ἐτοιμάσουν τοὺς ἐπιδέσμους. Παρ' ὄλα ταῦτα δὲν ἐπιρρίπτει εὐθύνῃ καὶ στὸν βοηθό. Εἶναι βέβαιος, εἶπε, ὅτι τὰ ἐργαλεῖα «δὲν τὰ ὑπεξήρεσε ὁ Βερονίκης, ἀλλὰ τὰ ἐσκόρπισε δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα ἐκτός τοῦ Νοσοκομείου ζητοῦντα δίδων μὴ ἐπιμελούμενης δὲ τὴν περισυναγωγὴν των».

Στὴν Χειρ. Κλινικὴ ὑπάρχει εἰδικὸ βιβλίον τῶν ἐργαλείων, ὅπου ἦσαν γραμμένα

τά παραληφθέντα . Κάποιος όμως είχε αφαιρέσει τά τελευταία φύλλα ώστε νά είναι ιδύνατος ὁ ἔλεγχος. Ὑπάρχει όμως αντίγραφο στό Γραφεῖο τοῦ Διευθυντοῦ ὅπου καί θά γίνει ὁ σχετικός ἔλεγχος καί θά ἐνημερωθῆ σχετικῶς τό Ἄδελφάτον.

Ἄλλ' ὁ Καραμήτσας ἐπιζητοῦσε μέ κάθε τρόπο τήν ἀναμέτρηση. Ὅταν δέ στή συνέχεια ὁ Λάμπρος ὑπέβαλε κατάλογο διαφόρων ἐξόδων «γινομένων τῆ συνεννοή-
σει μετά τοῦ ἐπί τοῦ ὄλικοῦ μέλους τοῦ Ἄδελφάτου» καί ζητεῖ τήν ἐγκρισή τους, ὁ Καραμήτσας παρατηρεῖ ὅτι δέν ἔπρεπε νά γίνουν δαπάνες χωρίς προηγούμενη ἐγκριση τοῦ Ἄδελφάτου, ἰδίως γιά ποσό 7.000 δρχ.

Ὁ Διευθυντής Σπ. Μερκούρης, ἐρωτηθεῖς εἶπε ὅτι οἱ δαπάνες ἐγίνοντο πάντοτε κατά τέτοιον τρόπον, εἴτε δηλ. ἐρωτουμένου εἴτε μή ἐκ τῶν πρωτέρων τοῦ Ἄδελφάτου.

Ὁ Καραμήτσας ἐζήτησε τότε τά σχετικά ἔγγραφα γιά νά ἐνημερωθῆ καί ἐπρότεινε ἀναβολή τῆς συζητήσεως.

Μετά τήν ἀνοβολή δύο συνεχῶν συνεδριάσεων λόγω μὴ προσελεύσεως τοῦ Καραμήτσα καί τοῦ Χατζημιχάλη (ὁ ὁποῖος προφανῶς ὑπηρετοῦσε στήν Κλινική του), ὁ Πρόεδρος Τιμ. Φιλήμων, στή συνεδρία τῆς 15 Δεκεμβρίου, ἀνέγνωσε τήν κάτωθι ἐπιστολή τοῦ Καθηγ. Καραμήτσα, τήν ὁποία καταχωροῦμε ὀλόκληρη γιά νά διαφανῆ τό εἶδος καί τό μέγεθος τῶν διαφορῶν τῶν ἱατρῶν τῆς ἐποχῆς :

«Κύριε Πρόεδρε τοῦ Ἄδελφάτου τοῦ Νοσοκομείου ἡ Ἐλπίς! Ἐάν γίνῃ σήμερον ἡ νόμιμος πρὸς συνεδρίαν ἀπαρτία παρακαλῶ νά ἀναγνωσθῆ τό γράμμα τοῦτο πρὶν τροβῆ τό Ἄδελφάτον εἰς ἐργασίαν τινά καί νά καταχωρηθῆ ἐν τοῖς πρακτικοῖς.

Ψηφισθέντος τοῦ προϋπολογισμοῦ κατά τάς δύο τελευταίας συνεδριάσεις ὑπολείπονται ἐκκρεμῆ δύο θέματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ Ἄδελφάτου, ἡ κύρωσις τῶν δαπανηθέντων ὑπό τοῦ Ταμείου καί ἡ ἐπικύρωσις τῶν πρακτικῶν πολλῶν συνεδριάσεων.

Ἐδήλωσα ἤδη εἰς τό Ἄδελφάτον ὅτι ἀποκρούω τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐγένοντο δαπάναι πλέον τῶν 7 χιλιάδων δρχ. ὑπό τοῦ Ταμείου χωρίς νά ἔχει γνῶσιν τό Ἄδελφάτον ἐδαπανήθησαν δ' αἱ δραχμαὶ αὗται ὑπό τοῦ Ταμείου ὅφ' οὐ καί παρηγγέλησαν τά γενόμενα. Δέν ὑπάγονται δέ τά ἐκτελεσθέντα εἰς τήν κατηγορίαν τῶν τροπῶν, τῶν φαρμάκων κλπ.

Ἄλλ' ἐκτός τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐδαπανήθησαν αἱ 7 χιλ. δρχ., προσθέτω σήμερον ὅτι ἔχω ἀμφιβολία καί ὡς πρὸς πολλά τῶν γενομένων ἀν ἔπρεπε νά γένωσι καί νά παραμεληθῶσιν ἄλλα τῆς πρώτης καί ἀπολύτου ἀνάγκης πράγματα ὧν στερεῖται τό Νοσοκομεῖον. Ὡς πρὸς τό δεύτερον τοῦτο ζήτημα ἐπιθυμῶν νά μοί δοθῆ καιρός ἵνα ἐξετάσω τά πρακτικά τοῦ Ἄδελφάτου καί ἄλλα ἔγγραφα καθόσον μάλιστα δέν κατεπείγει ἡ κύρωσις τῶν γενομένων δαπανῶν.

Ἡ διασταύρωσις τῶν πρακτικῶν τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τοῦ Ἄδελφάτου πρέπει νά γίνῃ ἀντικείμενον ἰδίας ἐπί τῷ σκοπῷ τούτῳ συνεδριάσεως, διότι ἐγράφησαν οὕτως ὥστε ἡ διόρθωσις αὐτῶν καί ἡ συμπλήρωσις ἴσως θά καταναλώσῃ πλείονα χρόνου ἢ τόν κατά μίαν συνεδρίαν ἀπαιτούμενον.

Ἐπειδὴ Κύριε Πρόεδρε κωλύομαι νά προσέλθω εἰς τήν σημερινήν συνεδρίαν ἵν' ὀμίσω ὅτι ἐπιβάλλετό μοι νά γράψω πρὸς ὑμᾶς ταῦτα.

Μεθ' ὑπολήψεως Γεώργ. Καραμήτσα

Ἡ ἐπιστολή δέν ἔφερε ἡμερομηνία.

Τό Ἄδελφάτο ἀπέστειλε στόν Καραμήτσα τήν ἐξῆς ἀπάντησι :

«Τῷ κ. Καραμήτσα καθηγητῇ, μέλος τοῦ Ἄδελφάτου τοῦ Δημ. Νοσοκομείου Ἐλπίς»

Ἀξιότιμε Κύριε! Ἀνέγνωσα τῶ Ἀδελφάτῳ εἰς νόμιμον συνεδρίασιν ... τήν πρός ἐμέ ἐπιστολήν. Τό Ἀδελφάτον ἐν πνεύματι συμπνοίας συνήνεσεν ὅπως δεχθῆ τās ὑμετέρας προτάσεις. Παρακαλεῖ ὑμᾶς ἵνα ἐνημερούμενος προσέλθῃτε εἰς τήν συνεδρίαν... τήν 19ην Δεκεμβρίου ... ἵνα ὑποβάλλῃτε τās ὑμετέρας παρατηρήσεις... Εὐελπιστῶ ὅτι θέλετε προσέλθῃτε εἰς τήν συνεδρίαν ἵνα μή ἐξαναγκασθῆ τό Ἀδελφάτον καί προβῆ εἰς τήν ἐξακολούθησιν τῶν διακοπεισῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ....

Μεθ' ὑπολήψεως

Τιμολ. Φιλῆμων, Δήμαρχος Ἀθηναίων

Ἡ ἐπιστολή αὐτή τοῦ Προέδρου δέν ἐστάλη χωρίς λόγο. Ἦδη ὁ Καραμήτσας μετά τοῦ Χατζημιχάλη ἀπέφευγαν συστηματικῶς νά προσέρχωνται στίς συνεδριάσεις καί ἐμπόδιζαν ἔτσι τήν πρόοδο τῆς συζητήσεως ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐνῶ καί ὁ τελευταῖος μῆνας τοῦ ἔτους ἔβαινε πρός τό τέλος του. Καί πράγματι οἱ ἀνωτέρω δέν προσῆλθαν στή συνεδρίαση τῆς 19 Δεκεμβρίου, παρά τήν ἐπιστολή τοῦ Δημάρχου.

Κατόπιν αὐτοῦ τό Ἀδελφάτου ἐπροχώρησε στήν ἐπικύρωση τῶν προηγουμένων πρακτικῶν. Ὁ Λάμπρος ζητᾶ ἀπό τόν Πρόεδρο νά κληθῆ καί πάλι ὁ Καραμήτσας γιά νά κάνῃ τίς παρατηρήσεις πού τόν ἀφοροῦν ἄλλωστε προσωπικά.

Ὁ Δήμαρχος ἀπέστειλε νέα ἐπιστολή πρός τόν Καραμήτσα ὅπου τόν καλεῖ νά προσέλθῃ ὅπως δὴποτε στήν συνεδρίαση «ἐπειδή τό ζήτημα εἶναι ἐκ τῶν σπουδαίων καί δέν δύναται ἔτι μακρότερον νά ἀναβληθῆ ἡ λύσις αὐτοῦ...».

Ἐν τούτοις ὁ Καραμήτσας δέν προσῆλθε καί στήν ὁρισθεῖσα γιά τίς 21 τοῦ μηνός Δεκεμβρίου συνεδρίαση, στήν ὁποία τό Ἀδελφάτο ἐπροχώρησε βέβαια στήν ἐπικύρωση καί τῶν λοιπῶν ἀνεπικυρώτων πρακτικῶν, ἐπεράτωσε δέ καί τήν συζήτηση ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἐσημειώθη ὅμως ἕνα ἀκόμη δυσάρεστο εἰς βᾶρος τοῦ Καραμήτσα ζήτημα. Στή συνεδρίαση τῆς 19 Δεκεμβρίου ὁ Φιντικλῆς λέγει ὅτι ἀνέγνωσε στίς ἐφημερίδες ὅτι τό Ἀδελφάτο, παραβαίνοντας τούς κανονισμούς καί τόν νόμο, συνεδριάζει δῆθεν χωρίς τήν νόμιμη ἀπαρτία. Παρ' ὅλον ὅτι «εἶμαι ἀρκετά βέβαιος περὶ τῆς προελεύσεως» αὐτῶν τῶν εἰδήσεων, λέγει ὁ Φιντικλῆς, «παρακαλῶ ὅπως δοθῶσι διά τῆς προσαγωγῆς τῶν καταλλήλων ἐγγράφων αἱ δέουσαι ἐξηγήσεις». Ἀντιλαμβάνεται κανεῖς εὐκολα ὅτι ὁ ὑπαιτιγμός τοῦ Φιντικλῆ ἀφοροῦσε τόν Καραμήτσα.

Τέλος στήν ἐπομένη καί τελευταία τοῦ ἔτους συνεδρίαση τῆς 28 Δεκεμβρίου, ἀπουσιάζοντος πάλι τοῦ Καραμήτσα, ἀναγιγνώσκειται ἐγγραφο τοῦ Νομάρχου «δι' οὗ ἐγκρίνονται αἱ ὑπό τοῦ Ἀδελφάτου γενόμεναι συνεδριάσεις καθ' ὃ νομίμως συγκροτηθεῖσαι παρά τήν γνώμην τοῦ εἰς τόν Νομάρχην ἀναφερθέντος μέλους Γ. Καραμήτσα, ὅπως ἐξ ἀνγοίας ἐθεώρησε αὐτάς παρανόμους».

Μετά ταῦτα τό Ἀδελφάτο ἐπροχώρησε καί στήν ἐγκριση (παμπηφεί) τῶν ὑπό τοῦ Λάμπρου γενομένων δαπανῶν γιά τήν προμήθεια ὑλικῶν τοῦ Νοσοκομείου.

Ἔτσι ἔληξε εἰς βᾶρος βέβαια τοῦ Καραμήτσα, ἡ θλιβερή αὐτή ἱστορία πού ἐξέθεσε χωρίς ἀμφιβολία τούς ἰατρούς τοῦ Νοσοκομείου στά μάτια τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς. Παρ' ὅλα αὐτά ὁ Λάμπρος, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, δέν ἦταν καθόλου ἄμοιρος εὐθυνῶν.

Καί τώρα ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1890.

Μετά ἀπό περιπετιώδη συζήτηση ἐπί πολλές συνεδριάσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ, λόγω ὅπως εἶδαμε τῆς διαμάχης τῶν ἰατρῶν, ἐνεκρίθη τελικά μέ ἔσοδα 152.520 δρχ., ἔξοδα 152.280 δρχ. καί μέ περίσσευμα 240 δρχ.

Παρατηρούμε ότι, σε σχέση με τον προηγούμενο (1889), παρουσιάζεται αύξη-
μένος κατά 17 περίπου χιλ. δραχμές.

Άπό την συνοδευτική έκθεση του Άδελφάτου συνάγομεν τά εξής :

Ή αύξηση τών έσόδων όφείλεται :

α) στην μεγαλύτερη απόδοση του πεμπτημορίου του Δημοτικού χρέους προς τό
Ίδρυμα.

β) Άπό την οίκοία Γλήνη, ή όποία περιήλθε στη κατοχή του Νοσοκομείου τον
Ίούλιον του 1889 (ποσόν 2500 δρχ. από ένοίκια).

γ) Άπό τίς όμολογίες του αποβιώσαντος ιερέως Παρθ. Παπαδόπουλου.

δ) Άπό όφειλές του Δήμου εκ του προϋπολογισμού του 1888 δρχ. 20.000.

Στό σημείον αυτό ή Έκθεση επανέρχεται στό χρόνιο θέμα τών καθυστερημέ-
νων όφειλών του Δήμου.

«Δυστυχώς, λέγει, δέν κατέστη είσέτι έφικτή ή τακτοποίηση του τοιούτου λο-
γαριασμού, καί πρό πάντων δέν έπαυσε ή καθυστέρησις τών διά τών συντήρησι
του Δημοτ. Νοσοκομείου επιηφιζομένων παρά του Δημοτ. Συμβουλίου ποσών».

Ώρισμένα όμως κονδύλια παρουσίασαν μείωση. Έτσι π.χ. ό δασμός έμπορευ-
μάτων καί σιτηρών είχε μείωση δρχ. 5000, καθώς καί τό περίσσειμα από την προη-
γούμενη χρήση.

Τά λοιπά κονδύλια δέν παρουσίαζαν διαφορά από τον προηγούμενο χρόνο.

Τά έξοδα παρουσίασαν αύξηση περίπου 18 χιλ. δρχ. που όφειλόταν στις εξής
μεταβολές :

α) Μισθοδοσία προσωπικού

Προσελήφθη ένας νοσοκόμος με μισθό 50 δρχ. κατά μήνα, ενώ δύο παλιοί νο-
σοκόμοι προήχθησαν σε αρχινοσοκόμους καί ό μισθός τους αύξήθη από 60 σε 70
δρχ. μηνιαίως. Στό σημείο τουτο παραθέτουμε ενδιαφέρουσα παράγραφο της έκθέ-
σεως για τή δικαιολογία τών προαγωγών αυτών :

«Ή αύξησις αυτή έθεωρήθη τόσο αναγκαία υπό του Άδελφάτου όσον καί φι-
λάνθρωπος, καθόσον οι δύο ούτοι υπηρετούντες από πολλών έτών εν τῷ Νοσοκο-
μείῳ έδειξαν, καί δεικνύουσιν ού μόνον μεγίστων φιλανθρωπίαν προς τούς νοσηλευ-
ομένους, αλλά καί στά τής νοήμονος ένεργείας των εν ταίς Κλινικαίς, εν αίς υπηρε-
τούσι κατέστησαν αληθώς άπ' αυτών αναπόσπαστοι».

Είμαστε πολύ μακριά άκόμη, όπως φαίνεται, από την διεκδίκηση αυξήσεων ή
καί άλλων δικαιωμάτων από τούς εργαζομένους, πολύ δέ περισσότερο συνδικαλι-
στικώς ή άλλης επαγγελματικής των προστασίας.

Αυξήθη επίσης ό μισθός του ενός εκ τών τριών υπηρετών από 50 εις 65 δρχ. μη-
νιαίως, «όχι μόνον χάριν τών πολλών καί κοπιωδών εργασιών μεθ' ών είναι επιφορ-
τισμένη ή θέσις του υπηρέτου τών έξωτερ. υπηρεσιών, αλλά καί διότι άνετέθη εις
αυτό ειδικώς ή εν τοίς εργαστηρίοις υπηρεσία».

Αυξήθη κατά 5 δρχ. μηνιαίως ό μισθός του μαγειρου (από 75 εις 80 δρχ.), «...
χάριν του ζήλου όν επιδεικνύει ό εν λόγω υπομάγειρος».

Προσελήφθη εκ νέου τακτική ράπτρια λόγω τής ανάγκης «ήν έχει τό κατάστη-
μα τής κατασκευής άσπρρορούχων κλπ. κατά τό έτος τουτο».

Ό μισθός τής ραπτρίας ύπολογίσθη σε 70 δρχ. τό μήνα. Τέλος ποσόν 200 δρχ.
έτησίως ύπολογίσθη για τον λογιστή του δήμου, που έξυπηρετούσε καί τό Δ.Ν.Α.

3) Θεραπεία ασθενών

Αύξηση κατά 4000 δρχ. λόγω αγοράς και επισκευής χειρουργικών εργαλείων και λόγω χορήγησης σε 3 Κλινικές διά τόν πλουτισμόν και συντήρηση τών εργαστηρίων.

Ἡ πρώτη αύξηση, αναφέρεται στήν έκθεση, «... έθεωρήθη αναγκαιοτάτη τό μέν πρός συμπλήρωσιν τών αναγκαιόντων διά τό Κατάστημα εργαλείων, τό δέ και πρός επιδιόρθωσιν και διασκευήν τών παλαιών νῦν μή, έν χρήσει κατά τούς σήμερον κρατούντας άντισηπτικούς κανόνας».

Διά τήν δεύτερη ή δικαιολόγησι ήταν ή έξής : «Ἡ πίστωσις αὕτη έθεωρήθη αναγκαιοτάτη διά τήν ακριβή και όσον ένεστι τελείαν λειτουργίαν τών έν τῷ καταστήματι ιδρυθέντων έπιστημονικῶν εργαστηρίων και εις τάς τρεΐς Κλινικάς τάς έν τῷ Καταστήματι λειτουργούσας. Τά έκ τής λειτουργίας τών εργαστηρίων πορίσματα οὐ μόνον έπιστημονικόν ένδιαφέρον παρουσιάζουσι αλλά και κυρίως εις όφελος τών έν τῷ Νοσοκομείῳ νοσηλευομένων αποβαίνουσι».

Εΐναι ή εποχή τής αναπτύξεως του νέου κλάδου τής Ἰατρικῆς, τής Μικροβιολογίας. Μετά τά έκπληκτικά έπιτεύγματα του Pasteur, του Koch και τών συνεργατῶν τους ένας όλόκληρος κόσμος έμβίων όντων, ό κόσμος τών μικροβίων, απεδείχθη ότι έχει άμεση σχέση με πολλές και επικίνδυνες ασθένειες. Ὁ Pasteur (1867) ανακαλύπτει και μελετά τό φαινόμενο τής ζυμώσεως καταρρίπτοντας τήν θεωρία τής αυτόματης γένεσης (Ρόζος, 1972), ανακαλύπτει (1878) τούς σταφυλοκόκκους και ένα χρόνο άργότερα τούς στρεπτοκόκκους και άποδεικνύει στά έκπληκτα μάτια τής ανθρωπότητας τή μεγάλη σημασία τής ανοσοποιήσεως (έμβολιασμοῦ) για τή θεραπεία τής λύσσας και άλλων ανιάτων ασθενειῶν (Ρόζος, 1968).

Ὁ Laveran (1880) έπισημαΐνει τόν ρόλο τών κουνουπιῶν στή μετάδοσι τής αιώνιας μάστιγας, τής έλονοσίας και ό Hansen τόν ίδιο χρόνο ανακαλύπτει τό μικρόβιο τής φοβερῆς αρρώστιας του Μεσαίωvος, τής λέπρας (Bariety - Cougy, 1963).

Τό 1881 ό Eberth ανακαλύπτει τό μικρόβιο του τύφου κι' ένα χρόνο άργότερα ό Koch τό αίτιο τής μεγαλύτερης ίσως μάστιγας του ανθρώπου, τής φυματιώσεως (Ρόζος, 1973). Δέν θά άργήση ή σειρά του δονακίου τής χολέρας (Ρόζος, 1970) και μέχρι τό 1890 είχαν σχεδόν ανακαλυφθῆ τά περισσότερα αίτια τών μολυσματικῶν νόσων.

Ἡ μικροβιακή θεωρία τής νόσου έγινε τῶρα ή δεσπόζουσα αντίληψη στήν Ἰατρική επιστήμη. Οί έλλίδες τών ανθρώπων, αλλά και τών γιατρῶν, για μία όριστική απαλλαγή από τίς φοβερές μάστιγες τών λοιμωδῶν ασθενειῶν και όλων γενικά τών μολύνσεων έχουν αναπτερωθῆ. Καί όλοι άτενίζουν με δέος τούς νέους ναούς τής έπιστήμης, τά εργαστήρια (Πῶλ ντέ Κρουΐφ).

Δέν ήταν δυνατόν λοιπόν να ύστερήση ή χώρα μας, όπου κατά παράδοσι οί έπιστήμονες γιατροί οὐδέποτε διέκοψαν τίς σχέσεις και επαφές τους με τήν άνεπτυγμένη Εὐρώπη, όπου άλλωστε πάντα πίστευαν ότι ανήκει και ή Ἑλλάδα. Δέν ήταν όμως άκόμη ή εποχή τής δημιουργίας αυτοτελῶν και άνεξάρτητων εργαστηρίων, άφού άλλωστε δέν ύπήρχαν και ειδικοί γιατροί.

Ἡ εργαστηριακή διαγνωστική ήταν μέρος τής κλινικῆς διαγνωστικῆς και οί κλινικοί γιατροί (παθολόγοι και χειρῶργοι) έπρεπε να ασχοληθῶν με τούς καινούργιους τρόπους διαγνώσεως και άποκαλύψεως τών παθογόνων αίτιῶν τών μολυσματικῶν νόσων. Ἔτσι τά πρώτα εργαστήρια άποτέλεσαν παράρτημα τών Κλινικῶν.

γ) Γενικά έξοδα

Αύξηση της δαπάνης για ένδυμα ασθενών, ασπρόρρουχα κλπ. «διότι κατά τό έτος αυτό γενήσεται μεγάλη προμήθεια ύφασμάτων προς κατασκευήν ασπρόρρούχων και ίματισμού ασθενών, ών άπόλυτον έχουσι ανάγκην οί ασθενείς...».

Αύξηση δικαστικών και συναφών έξόδων «πρός διεξαγωγήν των έκκρεμών δικαστικών υποθέσεων του Νοσοκομείου», για τίς όποιες έχουμε ήδη κάνει μνεία.

Αύξηση των πιστώσεων για έπιπλα εν γένει, «διότι αν άποβλέψη τις εις τά υπάρχοντα έπιπλα, δύναται νά ειπή ότι δέν υπάρχουν οι ταύτα, είναι δέ ανάγκη νά γίνωσι νέα. Πρό παντός σκοπεΐται ... ή ανακαίνισις των παρά τάς κλίνας των ασθενών έρμαρίων καθόσον τά υπάρχοντα ού μόνον άτελή και άκατάλληλα... είναι, αλλά και ένεκα της παλαιότητός των... αίτια νοσογόνων στοιχείων. Έκτός τούτων... ανάγκη κατασκευής έρμαρίων και τραπεζών διά τάς αίθούσας των ασθενών, κλινών δέ και έπίπλων διά τά δωμάτια των βοηθών, άτινα στεροϋνται νυν και αύτών των άπολύτως αναγκαίων έπίπλων».

Αύξηση του κονδυλίου για έπισκευή και ασφάλεια του καταστήματος. Ίδού ή άποκαλυπτική αιτιολόγηση αύτης της δαπάνης :

«Και όμολογεί μόν τό 'Αδελφάτον, ότι ή προσθήκη αύτη μεγάλη είναι, όταν όμως αναλογισθώμεν, ότι οί άπόπατοι χρήζουν ριζικής αναμορφώσεως, ότι τό πλυντήριον του καταστήματος λειτουργεί κατά προκατακλυσμαίον τρόπον, οί δέ υπάρχοντες λουτήρες ούδόλωσ εκπληροϋσι τόν προορισμόν των, θέλουμεν δικαιολογήσει τήν προσθήκην ταύτων, εκ της όποιίας θέλουσι κατασκευασθ ή ακριβώς έκείνα, άτινα ή σήμεραν έπιστήμη άπαιτεί διά τήν υπό ύγιεινάς συνθήκας λειτουργίαν παντός Νοσοκομείου».

Έμφανίζεται μέ τήν περικοπή αύτη άνάγλυψη ή θλιβερή κατάσταση του μοναδικού τότε κρατικού νοσοκομείου στην πρωτεύουσα' αλλά ταυτοχρόνως γίνεται άντιληπτή και ή έπαινετή ευαισθησία των μελών του 'Αδελφάτου, ή άγωνία θά λέγαμε για τήν εξεύρεση των αναγκαίων κονδυλίων προς εκσυγχρονισμό του φιλανθρωπικού αυτού καταστήματος.

'Αλλά μήπως ή σημερινή κατάσταση των κρατικών ιδίως νοσοκομείων είναι καλύτερη ; Παραθέτομε άποσπάσματα από σχετικά πρόσφατα δημοσιεύματα του ήμερήσιου 'Αθηναϊκού τύπου, χαρακτηριστικά της γνώμης που επικρατεί στον κόσμο, αλλά και των παρατηρήσεων του έρευνητικού όφθαλμού των δημοσιογράφων : Γράφει ή «'Απογευματινή» της 29 Σεπτεμβρίου 1982 : «Οί ματωμένες ούρές του πόνου στό ΚΑΤ και ή άνοργανώσια στό άχοϋρι που λέγεται «'Αγία Όλγα» και μερικά άμείλικτα έρωτήματα προς τόν αρμόδιο ύπουργό για τίς ανθρώπινες ζωές που χάνονται άδικο... Πόσο φτα... τό νοσηλευτικό σύστημα για τήν άθλιότητα των νοσοκομείων μας ; Πόσο φταΐνε οί γιατροί... πόσο φταΐνε οί άρρωστοι για τά «φακελάκια» που εξακολουθοϋν νά άποτελοϋν μάλιστα...;»

Και στό φύλλο της 30 Σεπτεμβρίου :

«Βρώμα και δυσοδία στα Νοσοκομεία του Πειραιά. Στα ράντζα και στους διαδρόμους οί άρρωστοι. Κατσαρίδες βολτάρουν άνενόχλητες στους θαλάμους. Οί νοσοκόμες δέν έπαρκοϋν. Τά κτήρια του Γενικού Κρατικού και του Τζανείου παμπάλαια και άθλια...». Δέν χωρεί άμφιβολία ότι ύπάρχει μία θέση δημοσιογραφικής υπερβολής σ' όλα αυτά. 'Ο Ιστορικός όμως του μέλλοντος θά διερωτάται αν ή κατάσταση στα νοσοκομεία της 'Αθήνας έγινε χειρότερη μετά από 100 χρόνια, όταν ή

κατάσταση τῆς υγείας τοῦ πληθυσμοῦ καί τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας ἔχει θεαματικά βελτιωθῆ.

Καί ἐνῶ αὐτά ἀνέγραφε ἡ Ἔκθεσις τοῦ Ἀδελφάτου ὁ Λάμπρος στή συνεδρία τῆς 28 Δεκεμβρίου ζητεῖ ἀπό τόν Δήμαρχο νά καλέσῃ ἐπιτροπή ἢ καί ὀλόκληρο τό Δημ. Συμβούλιο καί τόν Νομάρχη νά ἐπισκευθοῦν τό Νοσοκομεῖο «... καί ἀντιληφθοῦν ἰδίως ὁμοίως τί κατορθώθη τελευταίως διά τῆς ἐξοδεύσεως σχετικῶς μικροῦ ποσοῦ!» Δέν γνωρίζομε τί ἐκρύβετο πίσω ἀπό τήν πρότασι αὐτή, δοθέντος ὅτι ὁ Λάμπρος, ὅπως θά δοῦμε, εὐρέθη μετ' ὀλίγων ὑπόλογος γιά διαχειριστικές ἀνωμαλίες.

Ἀντί ὁμοίως τοῦ Δημ. Συμβουλίου καί τοῦ Νομάρχη, τό Νοσοκομεῖον ἐπεσκεύεθη ἡ Βασίλισσα Ὑόλγα.

Ὁ Λάμπρος ἀναφέρει στή συνεδρίασι τῆς 23 Φεβρουαρίου 1890 ὅτι ἡ Α.Μ. εὐρετό τό κατάστημα «εἰς καλλίστην κατάστασιν καί ἐξέφρασε τήν εὐαρέσκειάν τῆς».

Τήν ἴδια γνώμη γιά τό Νοσοκομεῖο διατύπωσε καί ἡ κυρία Ναταλία Α. Σούτσου, ἕνα ἀπό τά ἀξέχαστα μέλη τῆς καλῆς λεγόμενης κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν τῆς ἐποχῆς. Ἴδού ἡ ἐπιστολή :

«Ἐν Ἀθῆναις τῆ 5 Σ/βρίου 1890.

Φίλε κ. Φιλήμων

Ἐκ καθήκοντος μοί ἐπιβάλλεται νά εὐχαριστήσω Ὑμᾶς, ὅτι, τῇ παρακλήσει μου, μέ ὠδηγήσατε εἰς τό Δημ. Νοσοκομεῖον. Ἐπίσης σπεύδω νά δηλώσω Ὑμῖν, ὡς ὁρίστην ἀπεκόμισα ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἐντύπων.

Τό Νοσοκομεῖον εὐρον ἄριστα διατηρούμενον, ἐντύπων δέ βαθυτάτην ἐνεποιήσαν μοι ἡ καθαριότης καί ἡ τάξις, αἱ ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσαι.

Πολλά ἐπισκευθεῖσα Νοσοκομεῖα, δύναμαι νά ἔχω ὄρον συγκρίσεως τοῦ ἡμετέρου Νοσοκομεῖου. Εὐτυχῆς δέ λογίζομαι, ἐπιβεβαιούσα, ὅτι μέγιστα τελέσθησαν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ πρόοδοι καί βελτιώσεις καί ὅτι τό Νοσοκομεῖον τῆς «Ἐλπίδος» κατέστη ἴδρυμα πρώτης τάξεως. Ἐπί τούτοις συγχαίρω ὑμῖν τε καί τό Ἀδελφάτον.

Μυρίας ἐκφράσεις φιλικᾶς πρός Ὑμᾶς
Ναταλία Α. Σούτσου».

Εἶναι δύσκολο νά ἀντιληφθῆ κανεῖς πού ἀρχίζει ἡ ἀβροφροσύνη καί πού τελειώνει ἡ πραγματικότητα, τήν ὁποῖαν ἐντελῶς διαφορετικά σκιαγραφοῦσε τό ἴδιο τό Ἀδελφάτο, ὅπως εἶδαμε, στήν ἐκθεσι τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ὁ ἴδιος, ὡς Ταμίας, πληροφορεῖ τό Ἀδελφάτο ὅτι εἰσέπραξε ἀπό τόν Δήμο δρχ. 20.000 ἀπό καθυστερούμενα προηγουμένων ἐτῶν, τά ὁποῖα ἐνισχύουν τό πτωχό βαλάντιο τοῦ Νοσοκομείου, δοθέντος ὅτι οἱ ἀνάγκες ἐξακολουθοῦν νά ὑπάρχουν ἀλλά καί πολλές ἀπ' αὐτές νά καλύπτονται.

Διαπιστώνομε ἔτσι ὅτι εὐθύς μέ τήν ἐναρξῆ τοῦ νέου ἔτους παραγγέλλονται στό ἐξωτερικό 150 τόννοι ἀμερικάνικου πανίου, γιά μανδύες χειμερινούς καί ἄλλες χρήσεις. Παραγγέλλονται ἐπίσης μαχαιροπήρουνα καί κοχλιάρια.

Ἐγκρίνεται ἡ προμήθεια ἀπό τήν Βιέννη μιᾶς τραπέζης ἐργαλείων καί δύο πλυντηρίων γιά τίς χειρ. κλινικές καί ἐπικυροῦται ἡ κατασκευή ἐρμαρίων, διά τήν συλλογή παρασκευασμάτων. Παραγγέλλονται ἐπίσης στή Βιέννη 150 κιλά βαμβάκι καί 200 πακέτα γάζας ἰωδοφορμίου. Ἀγοράζονται ἐπίσης 40 ἐνδυμασίες γυναικῶν (ἐκ πανίου Oxford) καί 200 πήχεις ὕφασμα γκριζο γιά ποδιές νοσοκόμων καί μαγείρων.

Γιά πρώτη φορά επίσης κατασκευάζονται παραπετάσματα (κουρτίνες) για τὰ παράθυρα «προφυλάσσοντα τούς αρρώστους από τοῦ ἡλίου», καθώς καί ειδικά παραβάν» για ὅλες τίς κλινικές, «... ἵνα ἐν ὥρᾳ τοῦ ἀγώνος τοῦ θανάτου τῶν ἀρρώστων ἀποκρύπτονται οὔτοι ἀπό τῆς ἐν τοῖς αὐτοῖς θαλάμοις κειμένων ἀρρώστων».

Ἀποφασίζεται ἐπίσης νά παραγγελθοῦν ὑάλινα δοχεῖα μέ ὑάλινον πῶμα γιά τήν διαφύλαξη τῶν παρασκευασμάτων τῶν διαφόρων κλινικῶν, ἀξίας 400 δρχ. Ἐγκρίνεται ἐπίσης παραγγελία «θεραπευτικῶν καί χειρουργικῶν εἰδῶν» στόν οἶκο Odelga τῆς Βιέννης. Παραγγέλονται ἐπίσης 200 φορεσιές ἀνδρῶν, 100 μανδύες, διάφορα ἄλλα ὑφάσματα καί προσλαμβάνονται ἑκτακτες ἐργάτριες γιά τήν σύντομη κατασκευή τῶν ἀναγκαίων γιά συμπλήρωση τῆς λινοθήκης τοῦ Νοσοκομείου.

Τά ὑλικά αὐτά παραγγέλθησαν στήν Εὐρώπη καί ἔφθασαν περί τόν Αὐγουστο τοῦ ἔτους αὐτοῦ, ὅτε ἐδημιουργήθη ζήτημα ἐκτελωνισμοῦ των, διότι τό τελωνεῖο ἀπαιτοῦσε τήν πληρωμή δασμῶν. Τό θέμα συζητεῖται στή συνεδρίαση τῆς 22 Αὐγούστου καί τό Ἀδελφάτο παραπονεῖται ἐνώπιον τοῦ Δημάρχου, διότι μέχρι τότε τό Νοσοκομεῖο δέν κατέβαλλε δασμούς γιά εἰσαγωγές ὑλικῶν «... θεωρούμενον ὡς παραρτήματος τοῦ Πανεπιστημίου χάριν τοῦ ὁποῖου δαπανᾷ μεγάλα ποσά διά τήν συντήρησιν τῆς Κλινικῆς διδασκαλίας, καί ἀντί τῶν ὁποίων τό Νοσοκομεῖον ἀπέλαυε τοῦ προνομίου τοῦ Πανεπιστημίου κατ' ἐπέκτασιν εἰς τά λοιπά παραρτήματά του».

Φαίνεται ὅμως ὅτι δέν ἐπέτυχε τίποτε διότι στό τέλος ἀναγκάσθηκε τό Νοσοκομεῖο νά καταβάλῃ 304,58/∞ δρχ. ὡς δασμούς γιά τόν ἐκτελωνισμό αὐτῶν τῶν εἰδῶν.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἀνωτέρω προμηθειῶν ἔγιναν καί ἄρκετά ἔργα κατὰ τό ἔτος αὐτό. Μέ πρόταση τοῦ Λάμπρου μετατρέπεται μικρά τάρατσα σέ στεγασμένο δωμάτιο γιά νά προσέρχονται πρὸς ἀλλαγὴ τῶν ἐπιδέσμων οἱ ἐξωτερικοὶ ἄρρωστοί τῆς χειρ. κλινικῆς.

Ἀποφασίζεται ἐπίσης ἡ πλακόστρωση τῆς εἰσόδου τοῦ καταστήματος, ἡ ἐπέκταση τοῦ ἐργαστηρίου τῆς Παθολ. Κλινικῆς (Δηλ:γιάννη), ἡ τροποποίησις τοῦ συστήματος φωτισμοῦ καί τῆς θερμάνσεως, ἐπειδή ἡ παλῆς θερμάστρες ἀπαιτοῦν συνεχεῖς ἐπισκευές, ἄρκετά δαπανηρές. Ἀποφασίζεται ἐπίσης ἡ ἐπισκευή ἡ καί ἀντικατάσταση τῶν πλυντηρίων καί τῶν λουτήρων. Ἐπανέρχεται τό θέμα τῆς αἵθουσας διδασκαλίας τῶν Παθολ. Κλινικῶν καί ἀποστέλλεται ἔγγραφο πρὸς τήν Πρυτανεῖα τοῦ Πανεπιστημίου.

Ἀπορρίπτεται ὅμως πρόταση τοῦ Λάμπρου γιά ἀντικατάσταση τῶν ξυλῖνων ἐσωτερικῶν κλιμακῶν διά σιδηρῶν πρὸς μεγαλύτερη ἀσφάλεια, ὅπως ἐπίσης καί ἡ ἀγορά ζυγοῦ γιά τούς ἀσθενεῖς.

Ἐπὶ τῆς ὑπάρχοντος, ὅπως εἶπαμε τῆς σχετικῆς πιστώσεως διορίζεται ὡς ράπτρια ἡ Μαρία Πλατανιώτου.

Συζητεῖται ἐπίσης τό θέμα τοῦ καθυστεροῦντος διαγωνισμοῦ γιά διορισμό βοηθοῦ τοῦ καθηγ. Καραμήτσα, ὁ ὁποῖος ὅμως ἐπραγματοποιήθη περί τόν Ἀπρίλιον καί ἐδιωρίσθη ὁ προσωρινός ἰατρός Μακρυκώστας. Ἀποστέλλεται ἐπίσης ἔγγραφο πρὸς τούς βοηθούς γιά τήν ἀκριβή τήρησιν τῆς ἐφημερίας.

Ἐν τῷ μεταξύ δημιουργεῖται (Ἀπρίλιος 1890) νέον ζήτημα εἰς βάρος τοῦ Καραμήτσα, διότι εἰσήχθη στήν κλινικὴ τοῦ ἀσθενῆς πάσχων ἀπό εὐλογία. Ἀποφασίζε-

ται να ζητηθῆ ἀπό τό Δαμαλιδοκομείο ἡ ἀναγκαία λύμψη γιά τόν ἐμβολιασμό ὄλων τῶν ἀρρώστων τοῦ Νοσοκομείου, καί ἂν δέν ἐπαρκῆ νά ἀγορασθῆ ἀπό τό ἐμπόριο.

Αὐτά μέχρι τό καλοκαίρι τοῦ 1890. Τόν Αὐγουστο τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἀντικαθίσταται τό Ἄδελφάτο. Τά νέα μέλη εἶναι ὁ Δήμαρχος Τιμ. Φιλήμων ὡς Πρόεδρος, καί οἱ Καραμήτσας, Φιντικλῆς, Δ. Δέδες καί Εὐάγγ. Καλλιотζῆς.

Τό νέο Ἄδελφάτο συνῆλθε στήν πρώτη του συνεδρία στίς 22 Αὐγούστου. Ὁ Δήμαρχος ἀπηύθυνε λέγοντας ὅτι «πέποιθεν ὅτι ἡ ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου μέριμνα αὐτῶν ἔσεται ἐνδελεχῶς, ἡ δέ συνεργασία ἐν ὁμοφωνίᾳ. Τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον τό Νοσοκομείο ὑπό τήν παρούσαν Διοίκησιν διακρίνεται διά τήν ἐπικρατοῦσαν τάξιν καί καθαριότητα...».

Ὁ Καλλιотζῆς, ἀπαντῶν στόν Πρόεδρο, ἐπαινεῖ καί αὐτός τήν διεύθυνση τοῦ Νοσοκομείου, λέγοντας :

«Νομίζω ὅτι διερμηνεύων τά αἰσθήματα τῶν συναδέλφων μου διαβεβαῶ τόν κ. Δήμαρχον ὅτι τό νέον Ἄδελφάτον ἐμφορεῖται ὑπό τήν ἀρίστην διάθεσιν ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου, καί ἐν ταῦτω θέλει εὐρη πάσαν προθυμίαν πρὸς κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ καταστήματος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τήν παρούσαν Διοίκησιν ἤς ἐμνήσθη ὁ κ. Πρόεδρος... ἐπισκευθεὶς χθές μετὰ τοῦ κ. Δέδε τό Νοσοκομείον ἔμεινα καθ' ὑπερβολὴν εὐχαριστημένος διά τήν ἐπικρατοῦσαν τάξιν καί παραδειγματικὴν καθαριότητα... καί φρονεῖ ὅτι εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων ὁ κ. Διευθυντής».

Μέ τήν ἀλλαγὴν τοῦ Ἄδελφάτου καί τήν ἀπομάκρυνση τοῦ Αάμπρου δημιουργεῖται σοβαρό ζήτημα εἰς βάρος αὐτοῦ καί ὁ Καραμήτσας ἐκδικεῖται.

Κατὰ τήν παράδοση τοῦ Ταμείου ἀπό τόν Λάμπρον στόν καινούργιο σύμβουλο Καλλιотζῆ παρετηρήθησαν ὠρισμένες ἀταξίες γιά τίς ὁποῖες ὁ πρόωγος ταμίας Λάμπρος εἶτε ἀποφεύγει νά δώσῃ ἐξηγήσεις εἶτε προσκομίζει ἐλλιπῆ δικαιολογητικά. Ἰδού τί ἀναφέρει ὁ Καλλιотζῆς στά πρακτικά :

«... πλὴν τῆς μεγάλης ἀκαταστασίας τῶν πρακτικῶν... τῶν διαγραφῶν καί ἀπαλείψεως ὀλοκλήρων στίχων μὴ προσυπογεγραμμένων καί περὶ ὧν ἐπιφυλλάσσεται προσεχῶς ν' ἀπασχολήσῃ εἰδικῶς τό Ἄδελφάτον, μετ' ἀπορίας παρετήρησε, λέγει, κατὰ τήν πρὸς αὐτόν ὑπό τοῦ τέως Ταμίου κ. Λάμπρου παράδοσιν τοῦ Ταμείου ὅτι οὗτος διέθεσε δρχ. 400 αἵτινες προήρχοντο ἐκ συνεισφορᾶς τῶν μικρῶν παιδῶν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου Χίλλ τοῦ διευθυνομένου ὑπό τῆς κυρίας Μπενῆ Μάσσωνος καί μετὰ τῶν ρητῶν ἐντολῶν νά χρησιμεύσωσιν αὐταὶ γιά τήν συντήρησιν μιᾶς Κλινικῆς ἐν τῇ Χειρ. Κλινικῇ, ἐπὶ ἔν ἔτος, αὐτοβούλως ὅλως καί εἰς σκοποὺς ἠκιστα συμφωνοῦντος πρὸς τόν ἀνωτέρω τῶν μικρῶν φιλανθρώπων, ὧν ὁ σκοπὸς δέν ἔπρεπε νά παραβιασθῆ. Παρακαλεῖ δέ τό Ἄδελφάτον νά ἐκφράσῃ οἷαν ἔχει γνώμην περὶ τούτου».

Ὁ Πρόεδρος προσθέτει ὅτι πράγματι κανεὶς δέν ἔχει τό δικαίωμα νά χρησιμοποιοῦν διαφορετικὰ ἀπὸ τῆ βούληση τοῦ δωρητοῦ τά χρήματα.

Ὁ Δέδες παρατηρεῖ ὅτι ὅσα ἔγιναν δέν εἶχαν τήν ἐγκρίση τοῦ Ἄδελφάτου καί δέν ἀφοροῦσαν σοβαρὰς ἀνάγκες τῆς Χειρ. Κλινικῆς.

Ἐκτός ὅμως τῶν 400 αὐτῶν δρχ. ὁ Λάμπρος εἶχε προσκομίσει καί ἀπόδειξη δρχ. 375 γιά τήν κατασκευὴ ντουλάπας στό γραφεῖο τῆς Χειρ. Κλινικῆς, ἡ ὁποία ὅμως δέν εἶχε οὔτε τήν ὑπογραφήν τοῦ Διευθυντοῦ οὔτε τοῦ ἐπὶ τῶν ὑλικῶν μέλους τοῦ Ἄδελφάτου.

Τό θέμα ἐπανῆλθε πολὺ ἀργότερα, τόν Ἰανουάριον τοῦ 1891, ὅτε ὁ Καλλιотζῆς

προσεκόμισε λεπτομερέστερα στοιχεία καθώς και απόδειξη του Λάμπρου εκ δρχ. 905 από την κατασκευή διαφόρων επίπλων (ντουλάπας, πάγκου, βιβλιοθήκης, κρεμάστρας ένδυμάτων, 8 τραπεζιών κλπ), έντός της οποίας περιείχοντο και οι 400 δρχ. των μικρών μαθητών. Ο Καλλιотζής ισχυρίσθη ότι οι δαπάγες, ιδίως της ντουλάπας, είναι υπερβολικές. Και προσθέτει :

«Ταῦτα δέ αντί και πολλῶν ἄλλων ἀποδεικνύουσι, ἂν οὐχί ἄλλο, τουλάχιστον πόσον ἐπιπολαίως ἐνήργει τὰς συμφωνίας διά λογαριασμόν τοῦ Νοσοκομείου, κατά τό δοκοῦν και μέχρι σπατάλης διαθέτων τό χρῆμα τοῦ Νοσοκομείου ὁ ἐν λόγῳ πρώην Ταμίας».

Ὁ Καλλιотζής ἐπανερχεται πάλι στή συνεδρία τῆς 1ης Φεβρουαρίου προσθέτων ότι «... ἤδη καθ' ἑκάστην λαμβάνει πρὸς ἐξόφλησιν νέους λογαριασμούς παρ' ἐμπόρων ἐχόντων ἀξιώσεις πληρωμῆς διά διάφορα εἶδη χορηγηθέντα παρ' αὐτῶν εἰς τό Νοσοκομεῖον και περί ὧν δέν ἔχει εἶδησιν ἢ Διεύθυνσις ἂν ἐλήφθησαν, ισχυριζόμενων τῶν ἐμπόρων ότι ἐχορήγησαν ταῦτα κατά παραγγελίαν τοῦ προκατόχου Ταμίου».

Γιά τήν ἐπιβεβαίωση τῶν λόγων του ὁ Καλλιотζής φέρνει ὡς παράδειγμα κάποιον ξυλουργόν Βλυσίδην Ἴω., ὁ ὁποῖος «... ἐνῶ εἶχεν ὑποβάλει λογ/σμούς ὧν τήν ἐξόφλησιν ἐνήργησεν ὁ τότε Ταμίας ἤδη ὁ αὐτός πέμπει τοιούτους διά κατασκευασθέντα εἶδη πολύ μεταγενεστέρας ἐποχῆς, πρᾶγμα τό ὁποῖον δέν φαίνεται ἐντελῶς φυσικόν».

Τό Ἄδελφάτο τελικά ἀποφαίνεται «ἴσον μὲν ἀφορᾶ τῶν ἐκ δρχ. 400 δωρεάν, τήν δαπανηθεῖσαν κατά τό δοκοῦν ὑπό τοῦ προκατόχου Ταμίου κ. Λάμπρου, παραβάντος οὕτω ρητήν θέλησιν τῶν δωρητῶν, νά καλυφθοῦσιν αἱ δαπάναι αὐταί... διά τῆς εἰδικῆς πιστώσεως τοῦ ἄρθρ. 7 τοῦ Δ' Κεφαλ. τοῦ προϋπολογισμοῦ 1890 (σύμφωνα μέ παλαιότερη πρόταση τοῦ Προέδρου), ἴσον δ' ἀφορᾶ τά δαπανηθέντα πρὸς ἀγοράν διαφόρων ἐπίπλων εἰς τιμάς ἐξογκωμένας ἐντελλεται νά πληρωθῶσι ταῦτα, οὐχί ὁμως εἰς τὰς τιμάς ταύτας, ἀλλά νά ὀρισθῇ ἐπιτροπή ἐξ' εἰδημόνων, συμφώνως τῇ γνωμοδοτήσῃ τῶν ὁποίων νά γίνωσιν αἱ ἐν λόγῳ πληρωμαί. Περί δέ τῶν παρουσιαζομένων νέων λογαριασμῶν πρὸς ἐξόφλησιν, ἐμμένει εἰς τά ὑπ' αὐτοῦ ἀποφασισθέντα ἐν τῇ ἀπό 20 Σεπτεμβρίου 1890... Συνεδρία αὐτοῦ».

Ὅπως φαίνεται τό Ἄδελφάτον δέν ἐπέισθη ἀπολύτως γιά τήν ἐνοχή τοῦ Λάμπρου, ἐκτός τοῦ ότι ἐνήργησε «αὐτοβούλως» και ἀντίθετα ἀπό τήν ἐπιθυμία τῶν μικρῶν δωρητῶν τῆς Σχολῆς Χίλλ. Και ἔμεινε στίς ἴδιες ἀποφάσεις πού εἶχε λάβει προηγουμένως.

Εἶναι ὁμως περίεργο γιατί, παρά τίς προηγούμενες θέσεις τοῦ Ἄδελφάτου, ὁ Καλλιотζής ἐπανεφερε διαρκῶς τό ζήτημα μέ ἀρκετή δόση ἐμπαθείας, ὅπως δείχνουν οἱ λόγοι του, και μέ τήν κρυφή ἐπιθυμία κάποιας ἀποφάσεως εἰς βάρος τοῦ προκατόχου του. Μήπως εἶναι και αὐτό ἕνα ἀκόμη δείγμα τῆς αἰώνιας διαμάχης τῶν ἱατρῶν, ἢ ὁποία πολλάκις ἐκτρέπεται και τῆς στοιχειώδους εὐπρεπείας ἢ τῶν δεοντολογικῶν κανόνων πού ἐπιβάλλεται νά διέπουν τίς σχέσεις τῶν ἱατρῶν ; Ἄς μή λησμονοῦμε ότι ὁ Καλλιотζής, χειρουργός και αὐτός, ἐπῆρε τῇ θέσῃ τοῦ Λάμπρου στό Ἄδελφάτο.

Και ἂν ἐπιμένουμε στίς διαμάχες τῶν ἱατρῶν τῆς ἱστορούμενης ἐποχῆς εἶναι ἀφ' ἐνός γιατί δείχνουν πόσο δίκιο εἶχε ὁ Πατέρας τῆς Ἱατρικῆς, ὁ Μέγας Ἱπποκράτης ὅταν πρὶν 25 αἰῶνες ἐπέβαλλε στοὺς νεαροὺς ἱατροὺς νά ὀρκίζονται ότι θά

σέβονται τούς συναδέλφους των, ακριβῶς ἐπειδὴ σ' ὄλες τίς ἐποχές οἱ μεταξύ τῶν ἰατρῶν ἀντιδικίες καὶ ἔριδες ἐξέθεταν τὸ ἰατρικὸ σῆμα στὴν κοινωνία, εἰς βάρος πάντοτε τῆς ἱερᾶς τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτυχῶν ἀσθενῶν.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ὑπόθεσις Λάμπρου εἶχε καὶ ἄλλες πτυχές. Τὴν 14 Νοεμβρίου τοῦ 1890, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου (Μερκούρης) ὑποβάλλει στό Ἀδελφάτο κατάστασι 23 ἀσθενῶν νοσηλευθέντων στό Ἀδελφάτο κατάστασι 23 ἀσθενῶν νοσηλευθέντων στὴν Χειρ. Κλινικὴ τὸ 1889, «... ὅν ἀγνοεῖ τὴν τύχην τὸ γραφεῖον, ἤτοι ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἔκβασις τῶν νοσημάτων αὐτῶν, ἂν ἐξῆλθον ἢ ἀπεβίωσαν, φερομένην εἰσέτι ἐν ταῖς βιβλίοις ὡς νοσηλευομένων ἐνῶ πράγματι δέν εὐρίσκονται ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, καὶ ὅτι ἔνακα τούτου ἡ στατιστικὴ τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἀρξαμένη πρό πολλοῦ ἐσταμάτησεν, ὑφισταμένου εἰσέτι τοῦ προσκόμματος. Θεωρεῖ δέ ὡς ὑπαίτιον τῆς ἀκατονομάστου αὐτῆς ἀταξίας, κατὰ πρώτην φορὰν παρουσιαζομένη, τὸν ἐπιμελητὴν τῆς χειρ. Κλινικῆς, ὅστις καίτοι ἐπανειλημμένως ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως ἀπέφυγεν ὁμως νὰ δώσῃ εἰς τὸ γραφεῖον τὰς ἐν λόγῳ πληροφορίας» καὶ προσθέτει ἀκόμη ὅτι ὁ ὡς ἄνω ἐπιμελής φέρεται στοὺς προσερχομένους νὰ εἰσαχθοῦν στὴν χειρ. Κλινικὴ «λίαν μεροληπτικῶς καὶ ἀφιλανθρώπως στηρίζων τὴν εἰσοδον τῶν εἰς ἰδιαιτέρας συστάσεις, προσλαμβάνων αὐτοὺς τούτους τὴν ἐπαύριον οὓς εἶχεν ἐκδιώξει σήμερον ὡς ἀπαράδεκτους, καὶ εἰς ἄλλους ἐπιβάλλον νὰ καταθέσωσι χρήματα ἐν τῇ χειρ. Κλινικῇ, ἅτινα πάντα ταῦτα γινόμενα γνωστά δύνανται νὰ ἐκθέσωσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ καταστήματος».

Στὶς κατηγορίες αὐτές τοῦ Διευθυντοῦ προσέθεσε καὶ ὁ Δέδης ὅτι ἀντελήφθη ὁ ἴδιος τὸν ἀσθενῆ Ν. Λάλαν νὰ ἀποπέμπεται ὑπὸ τοῦ Λάμπρου διότι δέν ἐδέχθη νὰ καταθέσῃ στό χειρ. Τμῆμα 200 δρχ. πού τοῦ ἐζήτησε. Πληροφορεῖ ἐπίσης τὸ Ἀδελφάτο ὅτι, «ὡς παρετήρησεν ἐν τῇ χειρ. Κλινικῇ, νοσηλεύονται κατ' ἰδίαν ἀρρωστοὶ ἄνευ γνώσεως καὶ ἐγκρίσεως τοῦ ἀδελφάτου ἢ τῆς Διευθύνσεως, ἥτις ὑποθέτει ὅτι δέον οὗτοι, ἰδιαιτέρας τυγχάνοντες περιποιήσεως, νὰ πληρώνωσι, ἄλλως δέν ἐννοεῖ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης ἐξαιρέσεως, παρακαλεῖ δέ τὸ Ἀδελφάτον νὰ λάβῃ περὶ τούτων μέτρα».

Τὸ Ἀδελφάτο, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω καὶ χωρὶς νὰ φαίνεται ἀπὸ τὰ πρακτικὰ ὅτι ἔλαβε χώρα συζήτηση, ἀποφαίνεται «ὅπως δι' ἐγγράφου γένωνται πάντα ταῦτα γνωστά τῷ Διευθυντῇ τῆς χειρ. Κλινικῆς κ. Ἀρεταίῳ ὅπως διατάξῃ τὸν ἐπιμελητὴν του, νὰ δώσῃ τὸ ταχύτερον, τὰς πληροφορίας ὧν ἔχει ἀνάγκην τὸ γραφεῖον συστήσῃ δέ αὐτῷ νὰ μὴ ἀναμιγνύεται τοῦ λοιποῦ καὶ τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἀρρώστων, ἥτις ἐνεργεῖται ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως. Πρὸς τούτοις δέ νὰ παρακληθῇ ὁ κ. Ἀραιταῖος οὐδένα νὰ δέχεται ἐν τῇ Κλινικῇ του ἐπὶ πληρωμῇ πρὸς ἰδιαιτέραν νοσηλείαν ἄνευ προηγουμένως συνεννοήσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Διευθύνσεως». (Πρακτικά, σελ. 156).

Ἐδῶ εἶναι φανερό ὅτι γίνεται κατ' εὐθείαν λόγος γιὰ ἰδιαίτερο χρηματισμὸ τοῦ Λάμπρου καὶ γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ ἰδιωτικῶν προφανῶς ἀσθενῶν στό Νοσοκομεῖο ἐρήμην τῆς Διευθύνσεως. Τὸ πρᾶγμα βέβαια εἶναι σοβαρὸ καὶ ἡ καταγγελία βαρεῖα. Εἶναι ὁμως περιέργο γιατί ἀνακινεῖται ἀπὸ συναδέλφους τοῦ Κ. Λάμπρου, ἔστω καὶ μέ τὴν ιδιότητά τους ὡς μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου, καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνον καὶ ἀρμόδιον Διευθυντὴ τοῦ Νοσοκομείου, ἢ καὶ τὸν Πρόεδρον ἀκόμη τοῦ Ἀδελφάτου. Προξενεῖ ἐπίσης ἐντύπωση γιατί τὸ Ἀδελφάτο σπεύδει νὰ ἀποφανθῇ καὶ νὰ λάβῃ ἀπαγορευτικὰς ἀποφάσεις εἰς βάρος τῆς Χειρ. Κλινικῆς, ἢ ὅποια μάλιστα διευθύνεται ἀπὸ ἀξιόσεβαστον καθηγητὴ, τὸν Θ. Ἀρεταῖον.

Ἐς παρακολουθήσουμε ὁμως τὴν συνέχεια τοῦ θέματος διότι μᾶς δίνει μιά ἀνάγλυφη εἰκόνα τῆς ἐνδοноσοκομειακῆς ζωῆς μετὰ τὴν σχέσεις τῶν ἰατρῶν ἢ τῶν κλινικῶν μεταξὺ τους, τὰ σκάνδαλα, τὴν μικρότητα ἢ τὴν διαβολὴν, οἱ ὅποιες ἐμάστιζαν, ὅπως εἶναι γνωστὸ, πάντοτε τὴν οἰκογένεια τῶν νοσοκομειακῶν γιατρῶν. Ἰδιαίτερα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, σὲ μιά ὄχι καὶ τόσο πολυάνθρωπη κοινωνία, ὅπως συμβαίνει, δυστυχῶς, πολλάκις καὶ στὴν ἐποχὴ μας, πρὸ παντός στὶς μικρὲς ἐπαρχιακὲς πόλεις, ὅπου τὰ ἐπαγγελματικὰ συμφέροντα τῶν γιατρῶν γίνονται συχνά ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παθῶν καὶ τῆ δημιουργία παρόμοιων δυσαρέστων ἢ καὶ ἀντιδεοντολογικῶν προστριβῶν.

Τὸ Ἀδελφάτο ἀπέστειλε ὄντως ἔγγραφο στὸν Καθηγητὴ Ἀρεταῖο, μὲ συναφὲς πρὸς τὸ ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Καλλιότζη ἀναφερθὲν περιεχόμενον.

Ὁ Ἀρεταῖος ἀπάντησε μὲ ἐκτενὲς ἔγγραφο μὲ ἡμερομηνία 30 Δεκεμβρίου 1890. Δὲν κρίνομε σκόπιμο νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἀρεταίου, ὡς ἄρκετὰ ἐκτενὴ, παρ' ὅλον ὅτι μᾶς ἀποκαλύπτει πολλὰς πτυχὰς τῆς ἐνδοноσοκομειακῆς ζωῆς, τῆς λειτουργίας τῶν κλινικῶν, τῆς συμπεριφορᾶς τῶν βοηθῶν ἰατρῶν καὶ ἐν γένει μᾶς παρέχει ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ὄχι μόνον γιὰ τὸ ὑπ' ὄψην περιστατικόν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ἤδη τῆς ἐποχῆς. Τὸ ἔγγραφο τοῦ Ἀρεταίου κατεχωρήθη στὰ Πρακτικὰ τοῦ Ἀδελφάτου (σελ. 207 - 214).

Τὸ Ἀδελφάτο ἀπάντησε στὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀρεταίου χωρὶς νὰ θίγῃ τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς καθήκοντος ἢ τῆς κλινικῆς του. Περιορίσθη στὰ δύο σημεῖα ποῦ ἀφοροῦσαν τὸν Λάμπρου, δηλ. στὴν μὴ σύνταξιν τῆς στατιστικῆς τοῦ προηγουμένου ἔτους καὶ στὴν ἀπρεπὴ, κατὰ τὴν κατηγορίαν συμπεριφορᾶς του πρὸς τοὺς προσερχομένους.

Δὲν ὑπάρχουν βέβαια ἐλαττώματα τὰ δεδομένα τοῦ ζητήματος γιὰ νὰ ἀποφανθῇ κανεὶς μὲ βεβαιότητα ποῦ εὐρίσκετο ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ δίκιον. Δὲν μπορεῖ ὁμως νὰ ἀγνοῆσιν καὶ τὰ ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου λεγόμενα, ἀναξάρτητα ἀπὸ τυχόν προσωπικὴ ἀντιδικία ἢ ἄλλα εὐτελεῖ κίνητρα. Ἴσως καὶ ὁ Λάμπρου, παρὰ τὴν πλήρη κάλυψιν τοῦ καθηγητοῦ του, νὰ εὐθύνεται σὲ πολλὰ σημεῖα. Ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τόσον αὐτό, ὅσο ἢ διὰ μέσου τῆς ἀντιδικίας καὶ τῶν ἐπιστολῶν ἀποκάλυψιν τῶν πτυχῶν τῆς νοσοκομειακῆς, ὅπως εἶπαμε ζωῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Κατὰ τὸ ὑπόλοιπον διάστημα ἀπὸ τὸν Αὐγούστου δηλαδὴ μέχρι τέλους τοῦ 1890, τὸ νέο Ἀδελφάτο προέβη σὲ σειρά ἐνεργειῶν καὶ ἔλαβε μέτρα γιὰ κλειστά ζητήματα τοῦ Νοσοκομείου. Θὰ ἀρκεσθῶμε στὰ κυριώτερα.

Μέριμνα ἐλήφθη γιὰ τὴν προμήθειαν νέων ἢ ἀντικατάστασιν παλαιῶν ἐσθαρμένων ὑλικῶν, ὅπως π.χ. τῶν μαγειρικῶν σκευῶν (χύτρος), προμήθειαν 15 ὥρολογίων τοίχου, ἐμβάδων γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς, χόρτον γιὰ τὴν κλινικοστρωμνὴν κλπ.

Ἡ τροφοδοσία ἀπορροφούσε σοβαρὰ ποσὰ καὶ ἔπρεπε τὸ Ἀδελφάτο καὶ ἡ Διεύθυνσις τοῦ ἰδρύματος νὰ μεριμνᾷ συνεχῶς γιὰ καλύτερας τιμὰς, πρᾶγμα ποῦ ἐπέβαλλε μειοδοτικούς διαγωνισμούς. Θὰ ἀναφερθῶμε εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἐπειδὴ μᾶς δίνει χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴν τιμὴν τῶν διαφόρων τροφίμων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ τὸ ἔδεσματολόγιον τοῦ νοσοκομείου.

Στὴ δημοπρασίαν τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1890 ἀπεδείχθησαν οἱ κάτωθι μειοδότες :

α) Ἰ. Ἡλιόπουλος τοῦ κρέατος ἀντὶ 1,45% δρχ. τὴν ὀκία γιὰ τὸ βόειον καὶ 1,75 γιὰ τὸ ἀρνίσιο.

β) Ὁ Ἄλ. Κοτσόνης γιὰ τὰ λαχανικά - ὀπωρικά μετὰ τὴν ἐξῆς τιμὰς : νεώμην 30

λεπτά τήν ὀκά, αὐγά 13 λεπτά τό ζευγάρι, κρεμμύδια 20 λ. ἡ ὀκά, ὀρνίθια 1,40 δρχ. ἕκαστον, ντομάτα μπελντέ 1,40 τήν ὀκά, μπάμιες 47 λεπτά κατ' ὀκάν, μελιντζάνες 10 λ. τό ζεῦγος κολοκύθια 28 λ. τήν ὀκά, χόρτα 3λ. τό δέμα, κουκιά 35 λ. τήν ὀκά, ἀντίδια 28 λ. τήν ὀκά, μπιζέλια 35 λ. τήν ὀκά, κουννουπίδια 35 λ. τήν ὀκά, ἀγκινάρες 16 λ. τό ζεῦγος, τομάτες 33 λ. τήν ὀκά, λεμόνια 8 λ. τό ζευγάρι, ὀπώρες ἐν γένει 57 λ. τήν ὀκά, πορτοκάλια 13 λ. τό ζεῦγος.

γ) Γεώρ. Γιαννές διά τόν ἄρτον καί τὰ ζυμαρικά ἀντί 43 λ. κατ' ὀκάν τό ψωμί καί 68 λ. τὰ ζυμαρικά.

Τό Ἄδελφάτον ἐνέκρινε τίς τιμές τῶν κρεάτων καί λαχανικῶν καί ἀκύρωσε τήν δημοπρασίαν τοῦ ἄρτου λόγῳ προσελεύσεως ἑνός μόνον μεταδότη γιά εἶδη παντοπωλείου καί θερμάνσεως. Ὁ διαγωνισμός ἐπαναλαμβάνεται στίς 19 Σεπτ/ου. Τελευταῖοι μειοδότες ἀνακηρύχθησαν :

α) Κ. Μπαρκᾶς γιά εἶδη παντοπωλείου μέ τίς κάτωθι τιμές : ρύζι 92 λ. τήν ὀκά, ζάχαρη 1,66 δρχ. τήν ὀκά, καφές 4,95 δρχ. τήν ὀκά, βούτυρο 4,55 δρχ. τήν ὀκά, τυρί κεφαλίσιο 2,42 δρχ. τήν ὀκά, τυρί τουλουμίσιο 2,32 δρχ., σαποῦνι 1,02 δρχ., πιπέρι 4,07 δρχ., λάδι 1,42 δρχ., χαλβάς 1,77 δρχ., ταχύνι 1,72 δρχ., ἐλήες λ. 71, συμυγάλι λεπ. 57, μέλι 1,52 δρχ., ἀμύγδαλα (ψύχα) 3,62 δρχ., ἄμυλον 1,07 δρχ., στεατόκηρα 1,57 δρχ. τό δέμα, κεριά 7,65 δρχ. τήν ὀκά, καναβούρι 57 λ. πύτυρα 14 λ., οἰνόπνευμα 2,25 δρχ., ἀλάτι 12 λ., βακαλάος 1,42 δρχ., φάβα 55 λ., φακές 67 λ., φασόλια 57 λ., κουκιά (ξερά) 47 λ., σάρωθρα (σκοῦπες) 44 λ. τό καθένα.

β) Γεώρ. Γιαννές γιά τόν ἄρτο μέ τελευταία τιμή 43 λ. τήν ὀκά καί γιά τὰ ζυμαρικά 68 λ.

γ) Ἰω. Σοφιανόπουλος γιά τὰ εἶδη καυσίμου ὕλης : γαιάνθρακες 36,5 δρ. τόν τόνο καί καυσόξυλα 3,90 δρχ. γιά κάθε 100 ὀκάδες.

Τό Ἄδελφάτο ἀκύρωσε πάλι τόν διαγωνισμό γιά τό ψωμί καί ζυμαρικά, διότι δέν προσήλθε δεύτερος μειοδότης, καθῶς καί τόν τρίτο τῶν εἰδῶν θερμάνσεως, ἐπειδή ὑπῆρχε αἴτηση ἄλλου χορηγητοῦ πού προσέφερε ἀντί 36 δρχ. τόν τόνο τούς γαιάνθρακες, 6 δρχ. κατά στατήρα τούς ξυλάνθρακες καί 3,70 δρχ. γιά κάθε ἑκατοντάδα ὀκάδες ξύλα.

Μέ τήν ἐπανάληψη τῶν διαγωνισμῶν δι' εὐσφραγίδων προσφορῶν, ὁ Γιαννές ἀνεδείχθη καί πάλι μειοδότης (ὁ δεύτερος προσέφερε 40 λ. γιά τό ψωμί καί 62 λ. γιά τὰ ζυμαρικά), ἐνῶ ὁ Ἰω. Σοφιανόπουλος, παρέχων κατά τό Ἄδελφάτο μεγαλύτερα ἐχέγγυα τοῦ Παναγόπουλου ἐδέχθη νά ἀναλάβῃ τήν προμήθεια εἰδῶν θερμάνσεως μέ τίς μειωμένες τιμές γιά ἕνα χρόνο. Ἄλλ' ἀργότερα ἀθέτησε τήν ὑπόσχεσή του.

Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι στίς διάφορες προσφορές ὑπῆρχε ἐνίοτε σημαντική ἀπόστασις, ἄν καί κανεῖς δέν ἐγγυᾶται ὅτι δέν λειτουργοῦσε καί τότε τὰ γνωστά κυκλώματα. Ἔτσι π.χ. μετά τήν κατοχύρωσι τοῦ διαγωνισμοῦ γιά ἄρτον καί ζυμαρικά στόν Γιαννέ ἐπαρουσιάσθη κάποιος Βράγκαλης προσφέροντας τό ψωμί μέ 38 λ. καί τὰ ζυμαρικά μέ 59 λ.

Τό Ἄδελφάτο βέβαια ἀπέριψε τήν ἐκπρόθεσμη αὐτή προσφορά.

Ἡ προμήθειες φαρμάκων, κυρίως ἀπό τό ἐξωτερικό, εἶναι ἰδιαίτερα δαπανηρές λόγῳ καί τῆς «παρατηρουμένης ἀπό τινος μέχρι σπατάλης καταναλώσεως τῶν ἀντισηπτικῶν εἰδῶν», ὅπως παρατηρεῖ ὁ Καλλιότσης. Ἐν τούτοις τό Ἄδελφάτο ἐγκρίνει τίς παραγγελίες, καθῶς καί ἐξώφληση παλαιῶν ὀφειλῶν 1111,50 χρυσῶν φράγκων πρὸς τήν Παρισινή Ἑταιρεία Farmacie Centrale.

Ἐκ πλεονεξίας ἰατρικῶν συσκευῶν καὶ ἀντικειμένων ἐγκρίνεται ἡ ἀγορὰ «ἰδιορ-
 ρύθμου ἐρμαρίου πρὸς τοποθέτησιν τῶν μικροσκοπικῶν παρασκευασμάτων τῆς
 Κλινικῆς Δηλιγιάννη», καθὼς καὶ δαπάνη 58,90 χρυσῶν φράγκων «δι' ἐπισκευὴν
 τῆς συσκευῆς τοῦ μεθυλίου ἀποσταλεῖσαν εἰς Εὐρώπην πρὸς τοῦτο ὑπὸ τοῦ καθ' Ὁ.
 Ἄρεταίου εἰς τὴν Κλινικὴν οὐτινος καὶ ἀνήκει».

Πληροφοροῦμεθα ἔτσι ὅτι εἶχε ἀρχίσει καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀναισθησίας παρά
 τὴν μεγαλὴν δυσχέρεια προμηθείας τῶν ἀναγκαίων φιαλῶν ἀναισθητικοῦ ἀπὸ τὴν
 Εὐρώπην, ὅπως σημειώθη ὁ Ι. Στεργιόπουλος (1982).

Ὡς πρὸς τὶς διάφορες κατασκευές ἀναφέρουμε τὴν ἀπόφαση γιὰ ἀνακατα-
 σκευὴ τοῦ ὑδροθεραπευτηρίου τοῦ πλυντηρίου καὶ τῶν ἀποπάτων κατὰ τὰ νεώτερα
 συστήματα «διότι τὰ ὑπάρχοντα λειτουργοῦντα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν ἐξυπηρετοῦσι
 τὰς ἀνάγκας τοῦ Νοσοκομείου», στὴν κατασκευὴ διπλῆς κτιστῆς θερμάνσεως στό
 Παράρτημα ἀντὶ 181,60 δρχ., τὴν δαπάνη ἐκκενώσεως τῶν βόθρων πρὸς 6,50 δρχ.
 τὸ κάθε κυβ. μ. καὶ τέλος τὴν προμήθεια ὑδροθεραπευτικοῦ μηχανήματος (Douché)
 πρὸς χρῆσιν τοῦ νοσοκομείου, ἀντὶ 300 δρχ.

Ἐγκρίνεται ἐπίσης πρόταση τοῦ Ἄρεταίου γιὰ τὸν χειρισμὸ σέ δύο δωμάτια
 τῆς αἰθουσας ἐρυσιπελατιῶντων, οὕτως ὥστε νὰ εἶναι χωριστά οἱ γυναῖκες ἀπὸ τοὺς
 ἄνδρες.

Ὁ Πρόεδρος ὑπέβαλε ἐπίσης στό Ἄδελφάτο (συνεδρ. 27 Ὀκτωβρίου) τὸ σχέ-
 διο ἀνεγέρσεως τῆς αἰθουσας διδασκαλίας τῶν παθολογικῶν μαθημάτων, ἀλλὰ τὸ
 Ἄδελφάτο ἀνέβαλε τὴν συζήτηση γιὰ νὰ προσέλθῃ καὶ ὁ μηχανικός τοῦ Δήμου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθαρὰ ἰατρικὴ θεραπευτικὴ κίνηση σημειώνονται τὰ ἑξῆς :

Κατὰ μῆνα Αὐγουστον παραιτεῖται ὁ βοηθὸς τῆς Χειρ. Κλινικῆς Νικ. Γιαννετά-
 κης καὶ ὀρίζεται νὰ προκηρυχθῇ διαγωνισμὸς γιὰ τὴν πλήρωση τῆς θέσεως μετὰ 30
 ἡμέρες ἐνώπιον τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς καὶ μετὰ τὴν συμμετοχὴ δύο μελῶν τοῦ Ἄδελ-
 φάτου (Δέδε καὶ Καλλιότση). Τελικὰ ἡ θέση ἐπληρώθη μετὰ τὸν διορισμὸ τοῦ ἐπιτυ-
 χόντος τελειοφοῖτου Χρ. Βασιλειάδη. Γιὰ τὸν διαγωνισμὸ εἶχαν ὑποβάλῃ αἴτηση
 συμμετοχῆς ὁ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς Θεοδότης Χρυσόχου καὶ οἱ τελειόφοιτοι Χρ.
 Θ. Βασιλειάδης, Ξενοφῶν Γ. Ξανθοπουλίδης καὶ Γρηγ. Κατζουράκης. Φαίνεται ὁ-
 μως ὅτι οἱ δύο τελευταῖοι δὲν συμμετείχαν τελικῶς διότι ἦσαν ὑπόχρεοι στρατεύσε-
 ως. Ἐντύπωση βέβαια προκαλεῖ ὅτι δὲν προσελήφθη ὁ πτυχιούχος ἀλλὰ ὁ τελειό-
 φοιτος τῆς Ἰατρικῆς. Στὴν κλινικὴ Καραμήτσα ἐγκρίνεται ὁ διορισμὸς τοῦ βοηθοῦ
 Μακρηκώστα.

Τὸ πρόβλημα τῶν ἐφημεριῶν ἐξακολουθεῖ νὰ ὑφίσταται καὶ ὁ Δέδες ζητεῖ ἀπὸ
 τὸ Ἄδελφάτο νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἀποφασίζεται νὰ γίνῃ νέα σύσταση
 στοὺς βοηθοὺς καὶ ἀνατίθεται στὸν Διευθυντὴ. Μετὰ δὴμνον περιπτώσεως (27 Ὀκτω-
 βρίου) ἡ κατάστασις δὲν ἐβελτιώθη. Διαβάζουμε στὰ πρακτικά :

«Τὸ Ἄδελφάτον λαβὸν ὑπ' ὄψει ὅτι καὶ πάλιν χαλαρῶς τελεῖται παρά τῶν κ.
 βοηθῶν ἡ ἐφημέρευσις ἀποφαίνεται ἤδη ὅτε αἱ θέσεις τῶν βοηθῶν εἰσὶ πλήρεις νὰ
 κοινοποιηθῇ αὐτοῦς διὰ τελευταίαν φοράν τὸ ὑπ' ἀρ. 36 ἐγγραφου τῆς 19 Ἀπριλίου
 ἐ.ε. τοῦ κ. Προέδρου περὶ τῆς τακτικῆς καὶ ἀνελλιποῦς ἐφημερεύσεως ὅπως λάβωσι
 γνῶσιν τῶν διατάξεων αὐτῶν καὶ τῶν συνεπειῶν ἐν περιπτώσει μὴ ἀνελλιποῦς ἐκ-
 πληρώσεως τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων» (σελ. 153).

Ἄλλ' οἱ βοηθοὶ εἶχαν παρ' ὅλα ταῦτα τὰ αἰτήματά τους. Διὰ δύο ἀναφορῶν τῶν
 βοηθῶν τῆς Παθολ. Κλινικῆς καὶ τῶν βοηθῶν τῆς Χειρουργικῆς ζητοῦν ἀπὸ τὸ Νο-

σοκομείο να τους χορηγούν τροφή και τίς ημέρες που δέν διημερεύουν με τό αίτιολογικόν ότι πολλάκις παραμένουν μέχρι άργά στό Νοσοκομείο. Τό 'Αδελφάτο όμως άπέρριψε τό αίτημά τους και έπετίμησε μάλιστα τούς βοηθούς τής Παθολ. Κλινικής «διά τό ήκιστα εύπρεπές ύφος τής άναφοράς των». Είναι τά πρώτα ίσως σκιρτήματα του Ιατρικού συνδικαλισμού.

Τόν Δεκέμβριο ό καθηγ. Δηληγιάννης άναχωρεί για τό Βερολίνο και γνωστοποιεί διά του κοσμήτορος τής 'Ιατρικής Σχολής ότι αφήνει άντικαταστάτην του τόν καθηγητήν 'Ιω. Ζωχιό.

Μέ εισήγηση του Διευθυντού αποφασίζεται ή παραγγελία στή Γερμανία «του διά τούς φυματικούς φαρμάκων του Κόχ» και εις όσο ποσόν άπαιτείται για 12 άσθενείς.

'Επρόκειτο για τήν περίφημη «λήμφη του Κόχ», τό έμβόλιο που παρασκεύασε με φυματινή ό μεγάλος αυτός Γερμανος Ιατρός και ίδρυτής τής Μικροβιολογίας και έπίστευσε ότι θά πετύχαινε με αυτό τήν θεραπεία τής φυματιώσεως. 'Η άνακάλυψη αυτή του Κόχ είχε προξενήσει τότε τεράστια έντύπωση στους έπιστήμονες όλου του κόσμου, αλλά και στό πολύ κοινό. Βρισκόμαστε άλλωστε στην εποχή των μεγάλων άνακαλύψεων τής Μικροβιολογίας. Γράφει σχετικά ό καθηγ. Β. Ρόζος (1973) :

«'Η θεραπευτική διά τής Φυματινής (Inberculine) Koch άρχεται από τής εποχής (Αύγουστος 1890) καθ' ήν ό Koch άνήγγειλεν ότι άνοσοποίησε τόν ένδόχοιρον κατά τής φυματιώσεως, άναστέλλων τήν άνάδειξιν τής νόσου εις βαρέως πάσχοντα έξ αυτής πειραματέζωα και θεραπεύων ούτω τήν νόσον αυτών. Κατόπιν τούτου κατέληξε εις τό συμπέρασμα ότι θά έθεράπευε τήν άρχομένην πνευματικήν φυματίωσιν του άνθρώπου έντός μερικων έβδομάδων έξ όλων των περιοχων του κόσμου συνέρρον πλήθη φθισικων εις Βερολίνον προκειμένου να ύποβληθοϋν εις τήν θαυματουργόν θεραπείαν διά του μυστηριώδους προϊόντος, τής λήμφος του Koch».

Δέν ήταν βέβαια δυνατόν να ύπολειφθή ή 'Ελλάς. 'Ακόμα και ή Βασίλισσα ένθουσιάζεται, καλεί τόν Πρόεδρο - Δήμαρχο Τιμ. Φιλήμονα και του διατυπώνει τήν έπιθυμία της «ίνα έν τῷ Νοσοκομείῳ τούτου γέγονται πειράματα τής διά Κωχίνης θεραπείας των εις φυματιωδων νόσων πασχόντων άρρώστων, ότι δέ τήν προς τούτο Κωχίνων θέλει χορηγήσει ή Βασίλισσα λαβούσα έσχάτως έν φιαλίδιον έκ Βερολίνου χάριν των έν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ και τῷ Εὐαγγελισμῷ επί του παρόντος, νοσηλευομένων».

Τό 'Αδελφάτον, «άποδεχόμενον εύγνωμόνως τήν εύμενή ταύτην πρότασιν», άποφασίζει να διατεθή μία αίθουσα του Νοσοκομείου άποκλειστικῶς για τούς άσθενείς που θά ύποβληθοϋν στην ως άνω θεραπεία. 'Ο Καραμήτσας προσέφερε με προθυμία τήν αίθουσα «Μακκάς».

Περί τόν Φεβρουάριο του 1891 ό Φιντικλής παρέλαβε και τήν παραγγελθεισαν, ως έλέχθη, υπό του Νοσοκομείου λύμφων (ένα φιαλίδιο και τό 'Αδελφάτο έγκρίνει (συνεδρία 1ης Φεβρ. 1891) τήν χρησιμοποίησή της από τούς καθηγητάς- διευθυντάς των Κλινικων. Τό φιαλίδιο τούτο έστοίχισε 48,7 δρχ.

Βεβαίως, όπως είναι γνωστό, τά άποτελέσματα ύπήρξαν άρνητικά.

Παρ' όλα ταϋτα ή μέριμνα για οικονομίες εξακολουθεϊ και ό Δέδες προτείνει στην συνεδρία τής 29 Νοεμβρίου «... χάριν οικονομίας να έλαττωθοϋν οι μισθοί πάντων των ύπαλλήλων πλην... του Διευθυντού, των βοηθων και των νοσοκόμων, ... να καταργηθή μία θέσις των ύπηρετων του μαγειρίου», αλλά τό 'Αδελφάτο άπορρίπτει άμέσως τήν πρόταση.

Δέχεται όμως πρόταση και απαγορεύει στο κατώτερο προσωπικό που τροφοδοτείται στο Νοσοκομείο να μεταφέρει την τροφή του στο σπίτι. Έπρόκειτο, όπως αντιλαμβάνεται κανείς, για φτωχούς ανθρώπους που με τον τρόπο αυτό ενίσχυαν την διατροφή της οικογένειάς τους. Άλλωστε τούτο συνέβαινε και στον καιρό μας, κατά την διάρκεια της κατοχής ή και άμεσα μετά από αυτήν, όπως θυμούνται οι παλαιότεροι του Νοσοκομείου.

Έν τούτοις τό 'Αδελφάτο δέν άρνεΐται νά πληρώσει 120 δρχ. στο δικηγόρο του Δήμου ως έξοδα προς ανάιρεση ενώπιον του 'Αρείου Πάγου, σχετικά με την ύπόθεση του οικόπεδου (Μαρινόγλου), ποσόν άρκετά σεβαστόν για την εποχή.

Σέ μιά από τίς Συνεδρίες του Δεκεμβρίου τό 'Αδελφάτο έπελήφθη και του προϋπολογισμού του έπόμενου έτους 1891.

Προεβλέποντο 165.370 δρχ. έσοδα και 164.180 δρχ. έξοδα. Πλεόνασμα 1.190 δρχ. Σέ σχέση με τό 1890 (152.520 δρχ.) τά έσοδα έπαρουσίασαν πλεονασματική διαφορά δρχ. 12.850.

Ή επί πλέον αυτή διαφορά οφείλεται : α) Στην μετατροπή παλαιών όμολογιών σε μετοχές της Έθν. Τραπέζης, οι όποιες απέδωσαν επί πλέον του προϋπολογισθέντος 2.300 δρχ. Πρέπει να σημειωθεί ήδη για την μετατροπή αυτή, την όποια επέβαλε νόμος του 1887, έχρειάσθη να παρέμβουν άνωτερος ύπάλληλος της Έθνικής και ό δημ. Σύμβουλος Χρ. Βουρνάζος για να πεισθούν οι κληρονόμοι των Μαρινάκη - Κάβαρη, που είχαν επιβάλει κατάσχεση αυτών, και να επιτρέψουν την μετατροπή, με αποτέλεσμα να διασωθή περιουσία ύψους 88.542 δρχ. Βέβαια και οι μετοχές της Έθνικής έμειναν στην Τράπεζα με την κατάσχεση των άνωτέρω άπαιτητών.

β) Παρουσιάσθη αύξημένο τό προϋπολογισθέν υπό δωρεές και κληροδοτήματα κονδύλιο λόγω των γενομένων δωρεών κατά τό έτος υπό των Θεολόγου, Νοταρά, Βαλλιάνου και Έλ. Βασιλείου, ύψους 33.000 δρχ.

γ) Αύξηση παρουσίασε και τό μέρος 106 λαχειοφόρων όμολογιών της Έθν. Τραπέζης.

Τά έξοδα του έτους προϋπολογίσθησαν σε 164.180 δρχ. έναντι 152.280 δρχ. του προηγούμενου έτους 1890 (πλεόνασμα 11.500 δρχ.).

Άπό την συνοδευτική του προϋπολογισμού Έκθεση του 'Αδελφάτου προς τό Δημ. Συμβούλιο προκύπτουν τά εξής :

α) Έγένετο σκέψη, κατόπιν προτάσεως του Δέδε, να συγχωνευθεί ή θέση του γραμματέως και του λογιστού σε μιά, για λόγους οικονομίας. Ο Διευθυντής (έπ. Μερκούρης), που έρωτήθη, «άφου έν έκτάσει διέγραψε την ύπηρεσίαν ενός έκάστου των ύπαλλήλων τούτων, παρατήρησεν ότι από είκοσαετίας και πλέον είσι καθιερωμένοι αί θέσεις αυτές, δε ένοσηλεύοντο περί τούς 100 μόνον άρρωστοι έν τῷ Νοσοκομείω, και άπεφάνθη ότι τοιαύτη τις πρόταση γιγνομένη δεκτή σήμεραν, δε ό άριθμός των νοσηλευομένων φθάνει τούς 150, ένίοτε δε και πλέον, έν γένει δε ηύξηθη τό Νοσοκομείον και έπομένως έπολλαπλασιάσθησαν και αί ανάγκαι αυτού, βεβαίως δέν δύναται είμί να παραλύση την κανονικήν λειτουργίαν του Καταστήματος...».

Τό 'Αδελφάτον ἀπέρριψε κατόπιν αὐτοῦ μέ ψήφους τρεῖς τήν πρόταση Δέδε μ τό ἐξῆς ἐνδιαφέρον σκεπτικόν : «... Ἐναγνώριζει μὲν ὅτι ἐπέρχεται οἰκομονομικ ἐκ τῆς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ καταργήσεως οἰασοδήποτε δαπάνης, ὅταν ὁμως αὐτ ἄγει εἰς ἀποτελέσματα δυνάμενα νά βλάψωσι τήν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ Κατά στήματος, δηλονότι αὐτοῦς τούτους τοὺς ἀρρώστους προπάντων, οὐδεμία σκέψη εἰπιτρέπεται νά γίνη περί τοιαύτη τινός οἰκονομία».

Φαίνεται τό ὑψηλό αἶσθημα εὐθύνης τῶν μελῶν τοῦ Ἐδελφάτου καί φέρνει στ μνήμη μερικές ἄλλες ἀποφάσεις τῆς Διοικήσεως στίς ἡμέρες μας πού ἔχουν ὡς κίριον γνώμονα τήν ἐπίτευξη οἰκονομικῶν ἀντί πάσης θυσίας.

Ἄλλη πρόταση τοῦ Δέδε γιά αὐξηση τῆς μισθοδοσίας τῶν νοσοκόμων κατὰ δρχ. τό μῆνα ἀπορρίπτεται.

β) Τό κονδύλιο τῆς διατροφῆς ἐμφανίζεται αὐξημένο σέ σχέση μέ τό 1890 κατ 150 δρχ., διότι τό ποσόν πού προορίζετο γιά τοὺς ἀσθενεῖς αὐξήθη κατὰ 2.000 δρχ «ἀποδειχθείσης ἀνεπαρκούς τῆς ἐκ 41.000 δρχ. πιστώσεως διά τήν συντήρησιν 14 ἀσθενῶν, οἵτινες πολλάκις ἀνέρχονται ἐξί 150 καί πλέον». (Παρατηροῦμε ὅτι δέν εἰλειπαν τά «ράντζα» καί τήν ἐποχὴ ἐκείνη).

Πράγματι στή συνεδρία τῆς 13 Ἰαν. 1891 ὁ ἐπί τοῦ ταμείου Εὐάγγ. Καλλιολτζί πληροφορεῖ τό Ἐδελφάτον ὅτι τό κονδύλιο τῆς διατροφῆς τῶν ἀσθενῶν τοῦ ἔτους 1890 ἐξαντλήθη «... διότι ὡς ἐκ τῆς πληθῆος τῶν προσελθόντων ἀρρώστων ἐγένετο το δεκτοῖ πρὸς νοσηλείαν πλειότεροι τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὄρισμένου ἀριθμοῦ καί ἐπομένως ἡ πίστωσις δέν ἐπῆρκεσε».

Ἄπό τό ἄλλο μέρος ἐμειώθη στό ἡμισυ τό κόστος διατροφῆς τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ, διότι ἀπό τά 8 ἄτομα πού διετρέφοντο τό 1890 (4 βοηθοί, ὁ ἱερεὺς, βοηθός τοῦ φαρμακείου, ὁ λογιστής καί ὁ γραμματεὺς) ἐμειναν μόνο 4 ἦτοι οἱ ἐκεί σποτε (ἐφημερεύοντες δύο βοηθοί, ὁ ἱερεὺς καί ὁ βοηθός φαρμακείου).

Τό ποσόν γιά τὴν διατροφή τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ παρέμεινε ἀμετάβλητό γ) Τό κεφάλαιο τῆς νοσηλείας ἐμφανίζεται μειωμένο κατὰ 1500 δρχ. διότι 2000 πού προορίζοντο γιά ἀγορά καί ἐπισκευὴ χειρουργικῶν ἐργαλείων ἔγιναν 1000 δρχ., «κριθείσης ἐπαρκούς τῆς πιστώσεως τούτης», ἐνῶ καί «ἡ χορηγία εἰς τὸ τρεῖς κλινικὰς δι' ἀγορὰν ἐργαλείων κλπ», ἐλαττώθη ἀπὸ 3000 σέ 2000 δρχ. «διότι πρὸς τοῦτο θέλει καί τό Πανεπιστήμιον δαπανήσει».

Ἄπεναντίας τό σκέλος τῶν φαρμάκων παρουσιάζει αὐξηση ὡς πρὸς τό προϋγούμενο ἔτος κατὰ 1500 δρχ. «καθόσον τό παρελθόν ἀπέδειξεν, ὅτι τό Χειρουργικόν Τμῆμα ἔχει ἀνάγκην μεγαλυτέρων δαπανῶν ὡς ἐκ τῆς μεγάλης χρήσεως τῶν ἀντισηπτικῶν εἰδῶν μάλιστα».

δ) Τό κεφάλαιον τῶν Γενικῶν ἐξόδων παρουσιάζεται αὐξημένο κατὰ 13.25 δρχ. Ἡ μεγάλη αὐτὴ διαφορά ὡς πρὸς τό 1890 ὀφείλεται, κατὰ τήν ἐκθεσιν τοῦ Ἐδελφάτου, στήν ἀντικατάστασιν τῶν ἀεραγωγικῶν σωλῆνων, διότι ἐκ τῆς κακῆς αἰ τοῦ καταστάσεως προκαλεῖται ἐξάτμιση καί ἀκολούθως μεγάλη κατανάλωση αἰορίου, καθὼς καί σέ διάφορες ἐπισκευές, «διότι κατὰ τό ἔτος τοῦτο τό Ἐδελφάτον σκέπτεται ἀμετακλήτως νά κατασκευάσῃ λαμπτήρας, κλητήρια, ἀφοδευτήρια, τέ λεια καί συμφώνως μέ τὰς προόδους τῆς ὑγιεινῆς...»

Ἡ αὐξηση στήν κατανάλωση φωταερίου ὀφείλετο, κατὰ τὸν ἐπί τοῦ ταμείου εἰπεύθυνον Εὐάγγ. Καλλιολτζίην, ἐκτός τοῦ ἀνωτέρου λόγου καί στήν μεγαλύτερη κατὰ νάλωση ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργαστηρίων τοῦ Νοσοκομείου.

Μικρά αύξηση παρατηρείται καί στά έξοδα κηδείας μέ τό αίτιολογικό ότι «...οί θνήσκοντες πρέπει νά μεταφέρωνται έν τοίς Νεκροταφείοις έν φερέτροις, άτινα άπαιτοϋσι μείζονα δαπάνην».

Έμειώθησαν όμως τά κονδύλια γιά ένδύματα άσθενών καί ραπτικά καθώς καί τά έξοδα συντηρήσεως του κήπου.

ε) Ός πρός τήν μισθοδοσίαν παρατηρούμεν ότι ό μισθός τών βοηθών ιατρών έξακολουθεϊ νά παραμένει χαμηλός, στό ίδιο επίπεδο μέ του κηπουρού (75 δρχ. τό μήνα), καί τής ράπτριας, καί χαμηλότερος του ιερέως, του βοηθού φαρμακείου καί του ύπομαγείρου.

στ) Ός πρός τήν διατροφή τό κατ' άρρωστον έτήσιον κόστος άνέρχεται περίπου σέ 307 δρχ. ένώ τό ήμερήσιο σέ 84 λεπτά. Τά αντίστοιχα ποσά γιά τήν διατροφή του κατώτερου προσωπικού άνέρχονται σέ 300 περίπου δρχ. (έτήσιο κόστος) καί σέ 82 λεπτά (ήμερήσιο κατά κεφαλή κόστος). Γιά τό άνωτερο προσωπικό τό κόστος του φαγητού καί συνεπώς ή ποιότητά του, (έμφανίζεται βελτιωμένο, σέ σχέση μέ τό κατώτερο) ήτοι 1,27 δρχ. κατά κεφαλή ήμερησίως, αλλά στά ίδια επίπεδα μέ τό προηγούμενον έτος.

Καί ήδη είσερχόμεθα στην τελευταία δεκαετία του προηγούμενου αιώνας. Θα συμπληρώσουμε, μέ όσα στοιχεία έχουμε στη διάθεσή μας, τήν εικόνα του αιώνας αυτού, ενός αιώνας που οί έπιτεύξεις του, θετικές ή άρνητικές, βαρύνουν άκόμα σέ πολλά σημεία στη ζωή του έθνους.

Μέ τήν αύγή του 1891 ή σύνθεση του Άδελφάτου δέν έχει μεταβληθί : Πρόεδρος, ό Δήμαρχος Τιμ. Φιλήμων. Μέλη : Γ. Καραμήτσας, Ίων. Φιντικλής, Ε. Καλλιολιτζής καί Δ. Δέδες.

Ήταν όμως ό τελευταίος χρόνος του υπό τόν Φιλήμονα Δημ. Συμβουλίου καί Άδελφάτου, διότι στίς δημοτικές εκλογές της 7 Ίουλίου 1891 Δήμαρχος εξέλέγη ό Μιχαήλ Μελάς μέ ψήφους 6502, έναντι 5523 του πρώτου έπιλαχόντος Ν.Δ. Καλλιφρονά. Δημαρχιακοί Πάρεδροι εξέλέγησαν οί Δ. Σηλυβριώτης, Άθ. Έλευσινιώτης, Φρ. παπαλεξανδρής, Γ. Μπριζάκης, Ν. Χατζηαθανασίου καί Κ. Σπαντίος.

Ή σύνθεση του Δημ. Συμβουλίου κατά σειράν έπιτυχίας ήταν ή εξής : Μ. Κατσιμπάλης, Φ. Νέγρης, Κ.Ι. Σκουζές, Σ. Ζαχαρίτσας, Δ.Μ. Καλλιφρονάς, Εϋστ. Χοϊδάς, Ι.Χ. Σιμόπουλος, Δημ. Κουτσαλέξης, Σ. Ζαχαράτος, Ν. Δαικτάκης, Χ. Βουρνάζος, Α. Τσόχας, Α. Πατύχας, Κ. Ξένος, Δ.Ι. Τσάτσος, Σ. Μερκούρης, Άγ. Δαλέκος καί Άλ. Άγγελόπουλος Άθάνατος.

Ό Τιμ. Φιλήμων παρέδωσε τήν δημαρχία στον διάδοχό του τήν 1η Όκτωβρίου 1891. Τήν ίδια ήμέρα σέ επίσημη τελετή στό Δημαρχιακό Μέγαρο ή νέα Δημ. Αρχή ώρκίσθη ένώπιον του Νομάρχη. Στίς 3 του ίδιου μηνός συνεδρίασε τό Δημ. Συμβούλιο υπό τήν προεδρία του Μ. Κατσιμπάλη καί εξέλεξε πρόεδρον αυτού τόν Δ.Μ. Καλλιφρονά καί Πρωτοκολλητή τόν Χρ. Βουρνάζο.

Ό Μελάς ήταν ευγενική φυσιογνωμία, λεπτός στους τρόπους, φιλομειδής, ταπεινός καί αγαθός άνθρωπος, καί γι' αυτό συγκέντρωνε τήν άγάπη καί συμπάθεια όλων. Καί φαίνεται αυτό από τήν προσλαλιά που άπηύθυνε στό Δημ. Συμβούλιο κατά τήν πρέπη επίσημη συνεδρίαση (3 Όκτωβρίου 1891) :

«Έγώ όφείλω πρώτον νά συγχαρώ έμαυτόν, είπε, ότι τυγχάνω τοσοϋτον καλού Δημοτικού Συμβουλίου. Άν ό κ. Καλλιφρονάς ως Πρόεδρος είπεν, ότι έχει ανάγκην καί τής ύμετέρας συνδρομής, έγώ έχω ανάγκη καί τής συνδρομής σας άπάσης

καί τῆς ἐπιεικείας σας. Εἶμαι βεβαίως ἄπειρος τῶν πραγμάτων τοῦ Δήμου καί δέν ἠλπίζον νά προτιμηθῶ εἰς τήν διοίκησιν ἀπέναντι ἄλλων κρεισσόνων ἐμοῦ ἄφου δμως μοι ἐνεπιστεύθη ἡ πολῦτιμος αὕτη ἐντολή, θέλω μετ' ἀφοσιώσεως ἐργασθῆ ὑπέρ τῆς προκοπῆς καί τῆς προόδου τῶν συμφερόντων τοῦ Δήμου...» (Παρασκευόπουλος, 1907).

Πράγματι ὁ Μελάς, ἄν καί ἀπό μεγάλη Ἑπειρωτική οἰκογένεια (ἀδελφός τοῦ Λέοντος Μελά, τοῦ συγγραφέα τοῦ «Γεροστάθη»), δέν εἶχε ποτέ ἀναμιχθεῖ στά κοινά. Γεννημένος στή Σύρο τό 1833 ἐπεδόθη στό ἐμπόριο καί τό 1873 ἐγκατεστάθη στήν Ἀθήνα. Εἶναι ὁ δημιουργός τῆς Κηφισιάς, ὅπου ἐκτησε καί τό πρῶτο μεγάλο ξενοδοχεῖο (Λαμπίκης, 1938).

Ὁ Μελάς ὑπέβαλε ὑποψηφιότητα Δημάρχου μέ τήν παρότρυνση φίλων καί γνωστών του, οἱ ὁποῖοι κατεῖχαν ὑψηλά ἀξιώματα στήν πολιτεία καί τήν διαβεβαίωση ὅλων τους ὅτι θά τοῦ παρῆσαν κάθε ὑποστήριξη γιά νά ἀνταποκριθῆ στό βαρῦ ἔργο πού ἀνελάμβανε καί πού, ὅπως φαίνεται, δέν ἐπεδίωξε λόγω φιλοδοξίας. Καί γι'αυτό, λέγει ὁ Παρασκευόπουλος, «ἀναλαμβάνων τήν διοίκησιν τῶν δημοτικῶν πραγμάτων ἐπεδόθη εἰς τό ἔργον μετὰ ζήλου μεγάλου καί ἀφοσιώσεως». Ὁ δέ Λαμπίκης σημειώνει ὅτι «ἀναλαβόν τήν διοίκησιν τοῦ Δήμου ἠθέλησε νά ἐργασθῆ μέ τάξη γενικῶς καί ρυθμοῦ ὡς πρός τήν διεξαγωγήν τῆς ὑπηρεσίας ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ».

Βέβαια, ὅπως θά ἰδοῦμε, τελικά ἠπατήθη. Ὁ ἴδιος ἐν τούτοις ἐμόχθησε ὅσον ὀλίγοι ἰδίως γιά τήν οικονομική ἐξυγίανση τοῦ Δήμου. Πράγματι, ἡ οικονομική κατάσταση τοῦ πρῶτου Δήμου τῆς Χώρας ἦταν σέ κακά χάλια, κατὰ δέ τήν περίοδο τοῦ δημάρχου Φιλήμονος ἀπέγινε, οὕτως ὥστε κοινή ἦταν ἡ πεποίθησις ὅτι ἐβιάδιζε πρός τήν χρεωκοπία «ἀπολέσας τήν οικονομικήν αὐτοῦ πίστην».

Ἴδου ἡ κατάσταση τῶν χρεῶν τοῦ Δήμου κατὰ τήν ὡς ἄνω περίοδο :

Ἔτος	Χρέος ὀλικόν Δρχ.	Τό πληρωνόμενον πεπτημόριον τῶν ἐσόδων
1887	4.975.680	111.250
1888	5.209.449	130.124
1889	— —	168.582
1890	5.493.958	160.775
Σύνολον πληρωμῶν		570.732
(Παρασκευόπουλος, αὐτόθι, σελ. 358)		

Πόσον κακή ἦταν ἡ οικονομική κατάσταση πού παρέλαβε ὁ Μελάς περιγράφει ὁ ἴδιος στή Λογοδοσία του πρός τοὺς ἐκλογεῖς του, τήν ὁποῖα ἐδημοσίευσε, ὅπως θά δοῦμε, μετὰ τήν ἀπόλυσή του (1894) :

«Ὅταν κατὰ τόν Ὀκτώβριον τοῦ 1891 ἀνέλαβον... τὰς μέν ἀνάγκας εὗρον μεγάλας, τοὺς δέ πόρους δυστυχῶς λίαν περιωρισμένους καί δυσαναλόγους πρός τὰς καθ' ἡμέραν ἀξαναούσας ἀπαιτήσεις τῆς πρωτεύουσας, ἀνεπαρκεῖς δέ, οὐ μόνον πρός ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαραιτήτων βελτιώσεων, ἀλλά οὐδέ πρός τήν Κανονική καί τρέχουσαν ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου».

Ὁ Μελάς ἐπεδίωξε νά συνάψῃ δάνειο μέ οικονομικούς δρους οὕτως ὥστε νά ἐ-

ξοφλήση τά πρός τήν Ἐθνική Τράπεζα χρέη, ὁ τόκος τῶν ὁποίων ἦταν ἐπαχθής.

Οἱ ἐνέργειες τοῦ Δημάρχου ἐφαίνοντο ὅτι θά καρποφορήσουν, ἀλλ' ἡ μεγάλη οἰκονομική κρίση τῆς ἐποχῆς (ἡ πτώχευση τοῦ 1893 ἐπί Χαρ. Τρικούπη) ἐματαιώσε τήν σύναψη τοῦ συμφέροντός αὐτοῦ δαγείου. Τότε ὁ Μελάς ἐπεδίωξε νά ἀντιμετωπίση τά οἰκονομικά προβλήματα διά τῆς ἐνισχύσεως τῶν δημοτικῶν ἐσόδων. Ὑπέδειξε λοιπόν στήν Κυβέρνηση μία σειρά μέτρων, τά ὁποία ἀπέβλεπαν κυρίως σέ αὐξηση τῆς φορολογίας γιά τήν κατασκευή συγκεκριμένων ἔργων. Ἐγραφε στό ὑπόμνημά του αὐτό ὁ Μελάς :

«Δέον ὄθεν... τά ἔσοδα μας ν' αὐξηθοῦν πολύ, διότι μέχρι τοῦδε δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι μόνον διά τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ συντηροῦμεθα, ἐνῶ παραμελῶνται, πόσα ἄλλα ἔσοδα νόμιμα ἐκ φόρων νομοθετηθέντων ἢ δυναμένων νά νομοθετηθῶσι καί τούς ὁποίους οἱ πολῖται εὐχαρίστως θέλουσι πληρῶνει ὅταν βλέπωσι ὅτι λαμβάνουσι τό ἀντάλλαγμα εἰς εὐζωίαν, εἰς υἰγείαν καί εἰς ὑπερτίμησιν τῆς κτηματικῆς τῶν περιουσίας...» (Λογοδοσία Μ. Μελά, 1894, σελ. 56).

Μέ τό ὑπόμνημα αὐτό ἐπρότεινε «φόρον διά τήν ὁδοστρωσίαν ἐπί τῆς κατά μήκος ἐκτάσεως τῶν ἰδιοκτησιῶν, ὅσων ὁδῶν πρόκειται ἀμέσως νά ἐπιστρωθῶσι» «Μικράν φορολογίαν... διά τήν κατασκευήν ὑπονόμων», «θυσίαν χρηματική ἐκ μέρους τῶν συνδημοτῶν μας...» διά τήν διοχέτευση ἀφθόνου ὕδατος (αὐξηση τῆς τιμῆς τοῦ ὕδατος), φόρον ἀμπέλων, φόρον καταλήψεως πλατειῶν καί πεζοδρομίων, φόρον ἐπί τῶν ἀμαξῶν (τά σημερινά παρκόμετρα) φόρον ἐπί τῶν λατομείων κλπ. Ζητοῦσε ἐπίσης ποσοστόν ἀπό τόν εἰσπραττόμενον ὑπό τοῦ κράτους φόρον οἰκοδομῶν καί ἐπιτηδευμάτων καθῶς καί μερίδιον ἀπό τόν λιμενικό φόρο τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ Δήμαρχος ἐνίσχυε τίς προτάσεις του μέ ἰσχυρά ἐπιχειρήματα. Ἡ τιμή π.χ. τοῦ ὕδατος (50 δρχ. τό κυβ. μέτρου ἑτησίως) εἶναι πολύ χαμηλή καί μάλιστα σέ σύγκριση μέ εὐρωπαϊκές πόλεις μέ ἀφθονία νεροῦ, ὅπως τό Παρίσι (168 δρχ. τό κυβ. μ.), τό Βερολίνο (191 δρχ.), ἡ Νεάπολη (127 δρχ.), ἡ Ὁρλεάνη (138), ἡ Φραγκφούρτη (158) κλπ. καί ἐπρότεινε νά αὐξηθῇ ἡ τιμή τους στίς 80 δρχ.

Ἐξ ἄλλου ὁ Δήμος, ἔγραφε, «οὐδέν εἰσπράττει ἐκ τῆς χρήσεως τῶν πλατειῶν... ἐνῶ δικαιούται ν' ἀπαιτήσῃ οἰονδήποτε ἐνοίκιου κρίνει ὀρθόν παρά τῶν ποιούντων χρήσιν αὐτῶν εἴτε διά καθίσματα καφενειῶν εἰς τήν πλατείαν συντάγματος... ἢ ἐκθεσιν ἐμπορευμάτων καί εἰς τήν πλατείαν τοῦ Δημοπρατηρίου κλπ».

Ἐπίσης «εἶναι ἐντελῶς ἀδίκον, ἔλεγε, νά καταλαμβάνῃ ὁ βουλόμενος πρός ὄφελός του τά πεζοδρόμια... χωρίς ὁ Δήμος νά ἔχη ὄφελος ἐκ τούτου...».

«Δικαία ἐπίσης φορολογία εἶναι ἡ διά παροχήν ἀδείας εἰς τούς ἀμαξηλάτας νά σταθμεύωσι εἰς τās ὁδοῦς ἢ τās πλατείας... καί νά εἰσφέρωσιν οὗτοι κατά τι εἰς τήν συντήρησιν τῶν ὁδῶν καί τήν καθαριότητα αὐτῶν».

Ἄλλά καί τά εἶδη λατομείου «μὴ ὑποκείμενα εἰς οὐδένα ἀμεσον δημόσιον φόρον» πρέπει νά φορολογηθοῦν μέ ἓνα μικρό ποσοστό (2%) ἐπί τῆς ἀξίας των.

Δικαιολογῶν ἐξ ἄλλων τήν ἀπαίτηση ἀπό τόν κρατικό φόρο οἰκοδομῶν καί ἐπιτηδευμάτων ἔγραφε :

«Τό δημόσιον δέν ἀπεφάσισε ποτέ νά ἔλθῃ εἰς ἀρωγήν τοῦ πτωχοῦ μας Δήμου... ὄχι μόνον οὐδέν ἐξαιρετικόν ἐγένετο ὑπέρ τῆς πρωτευούσης, ἀλλά δύναται τις νά εἴπῃ, ὅτι τό Δημόσιον διάκειται ἀστόργως πρός τόν δήμον... καί οὐδέν λεπτόν ἀποφασίζει νά συνεισφέρῃ διά τήν καθαριότητα καί τόν φωτισμόν..., ἐκ δέ τοῦ ψυχίου τῶν 10% εἰς ὃ δικαιούται ὁ Δήμος ἐκ τῶν εἰσπραττομένων παρά τοῦ Δημο-

σίου διά φόρου οικοδομῶν καί ἐπιτηδεύματος τῶν συνδημοτῶν μας, οὐδέ λεπτόν ἐσέρχεται εἰς τό δημοτικόν ταμεῖον...» (Αὐτόθι, σελ. 61).

Καί κατέληγε, ἀναγνωρίζοντας τίς ὑφιστάμενες δυσχέρειες καί τίς ἐνδεχόμενες ἀντιδράσεις, ὡς ἑξῆς :

«Εἶναι βεβαίως ἀντιδημοτική ἡ ἐπιβολή φόρων ἢ εἰσφορῶν καί οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι πολλά παράπονα θά ἐγερθῶσιν κατά τοῦ προτεινόντος αὐτοῦς, ἀλλά συγχρόνως εἶναι βέβαιον ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου, ὅταν οἱ συμπολίται ἡμῶν ἴδωσιν ὅτι τό ὀλίγον χρῆμα τό ὁποῖον θά συνεισφέρουν εἰς τό δημοτικόν ταμεῖον συντελεῖ εἰς τήν γενικήν εὐζωΐαν καί ὑγείαν, τότε θά παύσουν αἱ μεμψιμαίριαί καί θά ἐννοήσουν ὅτι τά καλά χρήμασι κτῶνται».

Ὁ Μελάς βέβαια δέν ἦταν πολιτικός καί εἶχε πολύ μικρή πείρα τῶν δημοσίων πραγμάτων καί τῆς ψυχολογίας τοῦ νεοέλληνοσ πού δέν συναινεῖ σέ καμία φορολογική ἐπιβάρυνση ἀνεξάρτητα ἀπό τά πιθανά ἢ βέβαια ὀφέλη πού μπορεῖ μακροπρόθεσμα ν' ἀποκομίση. Τοῦ διέφευγε ὁμως, μᾶλλον ἀδικαιολόγητα ἢ δεινή οικονομική κατάσταση τῆς χώρας τήν ἐποχή ἐκείνη. Καί ἔχοντας πολλούς φίλους στά ἀνώτερα κλιμάκια τῆς πολιτικῆς ἱεραρχίας, ὄφειλε νά γνωρίζη τήν πραγματικότητα. Διότι, γράφει ὁ Μαρκεζίνης, οἱ ὑπολογισμοί τοῦ Τρικούπη γιά τήν ἀπόδοση τῆς τετρατίας 1886 - 1890 διαψεύθησαν καί ταυτοχρόνως ἐξέσπασε ἡ μεγάλη σταφιδικὴ κρίση τοῦ 1890. Ἡ Κυβέρνηση τοῦ Τρικούπη εἶχε ἀναθέσει στόν Ἄγγλο Fitzgerald Lan νά συντάξῃ ἐκθεση γιά τήν οικονομική κατάσταση τῆς χώρας.

Ἡ ἐκθεση τοῦ Λάν, τήν ὁποία οἱ Times ἐχαρακτήριζαν (Ἀπρίλιος 1893) «ὡς ἔγγραφο σπουδαιότατον καί ἐνδιαφέρον», προέβαινε σέ μιά ἐπισκόπηση τῆς γενικῆς οικονομικῆς καταστάσεως μέ ταυτόχρονες διαπιστώσεις τῶν ἀσθενῶν σημείων τῆς οικονομίας καί ἐπρότεινε μιά σειρά ἀπό χρήσιμα μέτρα γιά τήν ἀνάρρωσή τῆς.

Εἶναι ἐνδιαφέρον νά σημειωθῇ ὅτι ἡ διαπίστωση τοῦ συντάκτη τῆς ἐκθέσεως ἦταν ὅτι οἱ οικονομικὲς δυσχέρειες τῆς Ἑλλάδος «δέν ὠφείλοντο τόσον εἰς τήν μείωσιν τῶν ἐσόδων, ἀλλά εἰς τήν συνήθη καί εἰς τά κράτη καί εἰς τά άτομα δυσχέρειαν περιστολῆς τῶν δαπανῶν». (Μαρκεζίνης, Β', 242).

Ἡ κατάσταση τῆς χώρας πῆγαινε πρὸς χρεωκοπία καί ὁ Τρικούπης ἐθεώρησε ἀναγκαῖο νά παραιτηθῇ (Μάϊος 1893), ἀφοῦ καί ἡ προσπάθεια τοῦ Θεοτόκη στή Ἄγγλία γιά τῆ σύναψη νέου δανείου ἀπέτυχε. Ἡ νέα κυβέρνηση τοῦ οικονομολόγου Σ. Σωτηροπούλου μέ τῆ σύμπραξη τοῦ Δ. Ράλλη δέν κατώρθωσε νά ἀντιμετωπίσῃ τήν κατάσταση. Ὁ Τρικούπης στίς ἀρχές Νοεμβρίου τοῦ 1893 ἐπανῆλθε στήν ἐξουσία. Καί ἡ Κυβέρνηση ἐκείνη ἦταν μοιραῖο νά ἀντιμετωπίσῃ τήν οικονομική κατάσταση τῆς Ἑλλάδος, τήν ὁποίαν ἀνήγγειλε ὁ Πρωθυπουργός μέ τήν ἱστορική πλεῖσφράση «δυστυχῶς ἐπτωχεύσαμεν».

Πρέπει ὁμως νά ὁμολογήσουμε ὅτι ἡ γενική ἐντύπωση τῆς κοινῆς γνώμης ἀπὸ τήν ἐπάνοδο τοῦ Τρικούπη στήν ἐξουσία μετά τίς ἐκλογές τοῦ Μαΐου 1892, ἦταν ὀρθῶς ἀντιμετωπίση μέ ἐπιτυχία τά δυσχερῆ οικονομικά προβλήματα πού εἶχαν συσσωρευθῇ κατά τήν περίοδο τοῦ Δηληγιάννη. Ἡ πανηγυρική αὐτῆ ἐπάνοδος τοῦ Τρικούπη, γράφει ὁ Μαρκεζίνης, «ἐδημιούργησεν ἀδικαιολογητῶς μεγάλας ἐλπίδας εἰς μεγάλην μερίδα τοῦ ἔθνους, ἀλλά καί εἰς πολλούς ξένους».

Θῦμα ἴσως αὐτῆς τῆς ἐφορίας ὑπῆρξε καί ὁ Μελάς. Διότι δέν ἐξηγεῖται πῶς τῆ ὥρα ἐκείνη τῆς μεγάλης οικονομικῆς κρίσεως τῶν δεξιάτων πολιτικῶν ἀντιθέσεως καί τῆς χαμηλῆς παραγωγικότητος τῆς οικονομίας ἐπρότεινε νά εφαρμοσθοῦν ἡ

γικές μὲν βαρύτατες νέες φορολογίες. Ἡδὴ ἀπὸ προηγούμενα χρόνια οἱ διάφορες κυβερνήσεις εἶχαν ἐπιβαρύνει τὸ δημοτικὸ ταμεῖο μὲ πρόσθετες ὑποχρεώσεις, ὅπως ὁ διπλασιασμός τῆς εἰσφορᾶς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως (Ν. ΑΧΜΑ' τῆς 9 Ἰανουαρίου 1888), ὁ καταλογισμός τῶν δαπανῶν τῆς στρατιωτικῆς ἀστυνομίας στοὺς Δήμους (Ν. ΒΡΠΗ' τοῦ 1893) κλπ.

Ὁ Δήμαρχος ἐβλεπε τὰ ἄθλια οἰκονομικά τοῦ Δήμου καὶ τὴν ἀδυναμία του νὰ ἐκπληρώσῃ ἂν ὄχι ὅσα εἶχε ὑποσχεθῆ ἢ φιλοδοξοῦσε νὰ πράξῃ, τουλάχιστον μέρος τῶν προσδοκιῶν τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἄγνός ὅπως ἦτο, ἐστενοχωρεῖτο. Ἀλλὰ ἐπίσης στηριζόμενος καὶ στὶς παλιές ὑποσχέσεις τῶν ἰσχυρῶν φίλων του διὰ τὸν ἐνισχύσουν, ἐνόμισε διὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν νὰ διαμαρτηρηθῆ καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ.

«Αἱ διαμαρτυρίαι τοῦ Δημάρχου, γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, διὰ τὸν ἥδυνατο νὰ προβῆ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μᾶλλον ἀναγκαίων ἔργων ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῆς ἀληθείας, καθ' ὅσον ἐκ τῶν ἐσόδων, τὰ ὅποια κατὰ τὸ ἔτος 1893 ἐπὶ παραδείγματι ἀνῆλθον εἰς 2.175.011, ἐπληρώθησαν εἰς τὴν Ἔθν. Τράπεζαν δρ. 415.716 διὰ τόκους καὶ χρεωλύσια προηγουμένων δανείων, εἰς τὸ Νοσοκομεῖον καὶ Βρεφοκομεῖον καὶ νόμιμοι ὑποχρεώσεις δρχ. 195.000, εἰς τὸ Δημόσιον διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαιδεύσιν δρχ. 300.000, διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἀστυνομίαν δρχ. 150.000, εἰς πεμπτημόρια 160.000, ἤτοι ἐν ὅλῳ 1.220.716, ὥστε ὑπελείποντο δρχ. 954.295 περίπου, διὰ τῶν ὁποίων ἔπρεπε νὰ πληρωθῶν αἱ δαπάναι τῆς ὁδοποιΐας, τῶν ὑδραυλικῶν, τῆς καθαριότητος, τοῦ φωτισμοῦ, οἱ μισθοὶ τῶν ὑπαλλήλων κλπ. Δάνεια δὲν ἥδυνατο πλέον νὰ συναφθῶν, διότι ἡ Ἔθν. Τράπεζα ἔκλεισε τὰς θύρας τῆς εἰς τὸν Δῆμον... Πλήν ὄχι μόνον οὐδὲν νομοθετικόν μέτρον ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ Δήμου ἐλήφθη, ἀλλὰ ἀπεφασίσθη καὶ ἡ κατάργησις τῶν διαπυλίων τελῶν, ἧτις ἀπόφασις ἐγένετο ἀφορμὴ μεγάλων ἐν Ἀθήναις ταραχῶν καὶ τῆς πτώσεως τῆς τότε Κυβερνήσεως. Καὶ οὕτως ὁ Δῆμος τῆς πρωτεύουσας ἐκηρύσσεται ἀληθῶς εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως» (Αὐτόθι σελ. 367).

Ἡ τραγικὴ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Δήμου φαίνεται ἀπὸ τὸν κάτωθι πίνακα.

Ἔτη	Ἔσοδα εἰς δρχ.	Ἔξοδα εἰς δρχ.	Ἐλλειμμα	Περίσσευμα
1891	1.599.139	1.871.866	272.727	—
1892	1.925.358	2.155.001	229.642	—
1893	2.175.011	2.459.190	284.179	—
1894	1.787.700	1.786.946	—	754

Τὸ ἔλλειμα τοῦ κάθε χρόνου ἐκαλύπτετο μὲ νέα δάνεια, τὰ ὅποια ὅμως διόγκωναν σοβαρὰ τὴν τοκοχρεωλυτικὴν ὑποχρεώσιν τοῦ Δήμου.

Πῶς ἦταν δυνατόν κατόπιν αὐτῶν νὰ ὑπάρξουν περιθώρια σοβαρῆς ἐνισχύσεως τῶν ἀγαθοεργῶν καταστημάτων τῆς πόλεως. Ὁ Μελάς, ὅταν συνέταξε τὸ ὑπόμνημά του πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, εἶχε βέβαια κατὰ νοῦν καὶ τὸ Νοσοκομεῖον καὶ τὴν ἀνέγερσιν γηροκομείου καὶ πτωχοκομείου.

«Αἱ προτεινόμενα αὐτὰ ἀυξήσεις τῶν ἐσόδων τοῦ Δήμου μας, ἔγραφε, θέλουσιν ἐπαρκέσει πρὸς τὸν παρόν εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς διοικήσεως του, καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τινῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ... Δὲν εἶναι τάχα ἀσυγχώρητον ἢ πρωτεύουσα τοῦ

κράτους, πόλη 150 χιλ. κατοίκων, να μη δύναται να εξοδεύση πλέον τῶν 100.000 δρχ. διά τὸ Νοσοκομεῖον, αὐτὸ δὲ νὰ ἔχη 140 μόνον κλίνας, ἐνῶ πενταπλασίας τοιαύτας ἔπρεπε νὰ δύναται νὰ συντηρῇ... Δέν εἶναι ἀσυγχώρητον νὰ μὴ συντηρῇ ὁ Δῆμος ἐν πτωχοκομεῖον καὶ γηροκομεῖον ἄξιον αὐτοῦ, ἀλλὰ ν' ἀναγράφη εἰς τὸν προϋπολογισμόν αὐτοῦ γελοῖον τι ποσόν διά βοηθήματα εἰς ἐνδεεῖς ;».

Ἄλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα αὐτά ;

«Ἡ οἰκονομικὴ τοῦ Δήμου δυσπραγία γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰ ἰδρύματα τοῦ Βρεφοκομεῖου καὶ Νοσοκομεῖου διά τῆς μὴ πλήρους εἰς αὐτὰ καταβολῆς τῆς ἀναλογίας ἐκ τῶν ἐσόδων τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ. Καὶ ἐνῶ ἀφ' ἐνός τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως αὐτῶν οὐδόλως ἤξανον, ἀφ' ἑτέρου αἱ ἀνάγκαι τῶν ἐπολλαπλασιάζοντο, διότι ἠρῦνέτο καὶ ὁ κύκλος τῆς φιλανθρωπικῆς τῶν δράσεως. Οὕτω τὸ Νοσοκομεῖον, καταστάν πλέον Πανελλήνιον ἢ μᾶλλον διεθνές, καθ' ὅσον κατέφευγον εἰς αὐτόν καὶ ἄρρωστοι ὄχι μόνον ἐκ τῶν διαφόρων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος μερῶν ἀλλὰ καὶ ἐξ ὄλων τῆς ὑποδοῦλου, καὶ πολλοὶ ξένοι πάσης ἐθνικότητος, μόλις ἠδύνατο διά μεγάλων οἰκονομιῶν καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἀπαραιτήτων ἐξόδων του ν' ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν προορισμόν του. Καὶ αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ ὅποιον κατέβαλλεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τὴν συνδρομὴν του 8000 δρχ. ἐτησίως, ἤρχισεν ἀπὸ τινός νὰ καθιστερῇ τὴν πλήρη αὐτῆς καταβολήν. Ἐν τούτοις ἡ συντετὴ τοῦ Σπ. Μερκούρη διεύθυνσις κατῶρθον νὰ ὑπερπηδᾷ τὰς στενοχωρίας ταύτας καὶ ὄχι μόνον νὰ ἔχη τὸ Νοσοκομεῖον ἀνοικτάς τὰς θύρας του διά πάντα εἰς αὐτὸ καταφεύγοντα ἄρρωστον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπεκτείνεται διά τῆς ἀνιδρύσεως νέας πτέρυγος, τῆς κατασκευῆς πλυντηρίου δι' ἀτμοῦ καὶ τῆς κατασκευῆς ἀμφιθεάτρου εἰς τὸ νέον δαπάναις τοῦ Πανεπιστημίου ἐγερθέν κτίριον τῶν Παραδόσεων. Ἐν δὲ ἐκ τῶν πολλῶν μέσων, εἰς τὰ ὅποια κατέφευγε τὸ Ἀδελφάτον τοῦ Νοσοκομεῖου πρὸς ἀντίκρυσιν τῶν μεγάλων ἀναγκῶν του, ἦτο καὶ ἡ καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἀποστολῆ πρὸς διαφόρους φιλανθρώπους ὁμογενεῖς καὶ ἄλλους Ἕλληνας ἐγκυκλίου περί συνδρομῆς ὑπὲρ τοῦ εὐαγοῦς τούτου ἰδρύματος». (Ἐνθ' ἄκτ., σελ. 372 - 73).

Ὁ Μελᾶς περιῆλθε εἰς ὀξείαν ἀντιδικίαν μέ τὴν Κυβέρνηση, ἡ ὁποία τελικῶς τὸν ἀπέλυσε. Εἶναι ἀχαρακτήριστη ἡ πράξις αὐτῆ τῆς Κυβερνήσεως γιὰ ἕναν ἄνθρωπον πού δέν ἐπζήτησε τὴν δημοτικὴ ἀρχὴ καὶ πού ἔχαιρε μεγάλης ἐκτιμῆσεως στοὺς πολιτικούς κύκλους. Πολύ περισσότερο διότι ἀρχικὰ τὸν ἐνθάρρυνε νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν προσπάθειά του καὶ μάλιστα, μετὰ τὸ πρῶτον ὑπόμνημα, τοῦ ἀνέθεσε νὰ συντάξῃ τὰ σχετικά γιὰ τὴν ὑλοποίησιν τῆς προτάσεώς του νομοσχέδια. Καὶ εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν ἐλληνικῶν πολιτικῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν νοοτροπία τῶν ἐκάστοτε κρατούντων, ὅσάκις οἱ δημοτικοὶ ἄρχοντες δέν ὑπηρετοῦν πιστὰ τὰ κομματικὰ τους συμφέροντα ἢ μέ τίς ἀπαντήσεις τους νομίζουν ὅτι τὰ παραβιάπτουν, τὸ ἱταμό ἐγγραφοῦ τοῦ τότε Νομάρχου Ἀττικῆς Ε. Γονατᾶ πρὸς τὸν Δήμαρχον Ἀθηναίων, μέ τὸ ὅποιο τοῦ ἔκανε γνωστὴ τὴν παύση του :

«Ἐπειδὴ, ἐξ ἐλλείψεως τῆς προσηκούσης ἐπὶ τῶν εἰσπράξεων τῶν δημοτικῶν ἐσόδων ἐπιτηρήσεως ὑμῶν, ἔγραφε, καὶ ἐξ ἀνεπαρκοῦς μερίμνης διά τὴν φύλαξιν καὶ χρῆσιν τῶν χρημάτων τῶν καθιερωμένων εἰς τὴν πληρωμὴν εἰδικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Δήμου, ἀφ' ἐνός μὲν ἠλαττώθησαν αἱ εἰσπράξεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ διετέθησαν εἰς ἄλλας τοῦ Δήμου ἀνάγκας τὰ προορισμένα εἰς εἰδικούς σκοπούς...

Ἐπειδὴ, τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιδεινωθείσης οἰκονομικῆς τοῦ Δήμου κρίσεως, φέ-

ρετε υμείς άκεραϊάν διά τήν άνεπαρκειάν υμών περί τήν διοίκησιν τών οικονομικών του Δήμου...

Διά ταύτα

Δυνάμει του άρθρου 44 του περί συστάσεως των Δήμων νόμου, άπολύομεν υμās προσωρινώς εκ της ύπηρεσίας». Τόν Οκτώβριο του 1894 ο Μελάς άπελύθη όριστικώς, άφου προηγουμένως ώδηγήθη στις φυλακές για χρέη του Δήμου προς τό Δημόσιον, τή στιγμή που τά χρέη του δημοσίου προς τόν Δήμο ήσαν πολλαπλάσια.

Κατά τό υπόλοιπο μέχρι τīs επόμενες δημοτικές εκλογές διάστημα (περίπου 13 μήνες) χρέη Δημάρχου εκτέλεσε ο Α΄ Δημαρχιακός Πάρεδρος Δημ. Σηλυβριώτης.

Τό 1895 ήταν έτος σοβαρών πολιτικών ανακατατάξεων. Η κατάρρευση τής οικονομίας επί κυβερνήσεως Τρικούπη, ή άδίστακτη εκμετάλλευση του θλιβερού για τό έθνος αυτού γεγονότος από τήν αντιπολίτευση, ή άπώλεια τής έμπιστοσύνης του βασιλέως και των ευρωπαϊκών δυνάμεων προς τόν Τρικούπη, τέλος δέ ή βαρύτατη φορολογία που έπρεπε να επιβληθι για τήν άνέρθρωση του κράτους εφθειραν άνεπανόρθωτα τό τρικουπικό κόμμα. Μέ πρόσχημα ένα φορολογικό νομοσχέδιο (για τήν κατάργηση των διαπυλίων) οργανώθη μεγάλο συλλαλητήριο στην Αθήνα, τά γεγονότα δέ που έλαβαν χώρα κατ' αυτό ώδήγησαν σε παραίτηση τής Κυβερνήσεως Τρικούπη στις 23 Ιανουαρίου 1895. Η χώρα πήγαινε για εκλογές, οι όποιες όρίσθησαν για τήν 28 Απριλίου. Ητο λοιπόν επόμενο να αναβληθουν οι δημοτικές εκλογές για τό φθινόπωρο.

Στις γεν.κές εκλογές ο Τρικούπης ήττήθη κατά κράτος, δέν εξελέγη δέ, ως γνωστόν, ούτε βουλευτής. Αποτέλεσμα τούτου ήταν να παραιτηθι τής πολιτικής και να άναχωρήση στο έξωτερικό. Η είκοσαετής περίοδος του Τρικούπη είχε λήξει.

Στις δημοτικές όμως εκλογές άναμετρήθηκαν και πάλι τά δύο κόμματα, μέ αντιπάλους τόν γνωστό μας Τιμ. Φιλήμονα και τόν Λάμπρο Καλλιφρονά, γυιό του Δημητρίου, που ήταν τότε μόλις 39 χρονών.

Ηταν όμως εκπρόσωπος του Δηληγιαννιού κόμματος που μόλις πριν λίγους μήνες είχε θριαμβεύσει στις γενικές εκλογές. Και επικράτησε μέ σχετική άνεση (7551 ψήφους) του αντιπάλου του Τρικουπικού Φιλήμονος (5711 ψήφους).

Σύμβουλοι εξελέγησαν κατά σειρά επιτυχίας οι Σπ.-Μερκούρης, Φ. Παρασκευαΐδης, Κ. Κολιάτσος, Δ.Μ. Καλλιφρονάς, Π. Πατρίκιος, Χ. Βουρνάζος, Α. Καμπάς, Κ. Χρηστοφής, Αγ. Γιαννόπουλος Ηπειρώτης, Αλ. Αγγελόπουλος Αθένατος, Κ. Σκουζές, Σ. Ζαχαρίτσας, Μ. Κατσίμπαλης, Α. Τσόχας, Δ. Ζαχαρίας, Μ. Χατζηϊωάννου, Δ. Βεζανής και Γ. Βαρβιτσιώτης.

Πρόεδρος του Δ. Συμβουλίου εξελέγη ο Δ. Καλλιφρονάς. Οι νέες δημοτ. άρχές εγκατεστάθησαν τήν 1η Δεκεμβρίου. Χαρακτηριστική είναι ή θριαμβευτική εμφάνιση του Μερκούρη, ο όποιος ήλθε πρώτος πλειοψηφών σύμβουλος. Ασκήθηκε όμως ένσταση κατά τής εκλογής του μέ τό αίτιολογικό ότι ήταν Δ/ντής του Δημ. Νοσοκομείου και τό Πρωτοδικείο άκύρωσε τήν εκλογή του, παρά τό ότι υπήρχε, όπως είδαμε, παλαιότερη άπόφαση του έφετείου που έθεώρησε νόμιμη τήν προηγούμενη εκλογή του.

Παρ' όλα ταύτα και ή έφεση του Μερκούρη άπερίφηθη και τή θέση του Μερκούρη πήρε ο Χοϊδάς.

«Η δημορχία του Λάμπρου Καλλιφρονά (1895 - 1899), γράφει ο Λαμπίκης, εί-

ναι συνδεδεμένη όχι μόνον μέ προσπαθείας ὑπέρ τῆς βελτιώσεως τῶν ἀναγκῶν τῆς πόλεως... ἀλλά καί μέ γεγονότα γενικωτέρου ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος» (Αὐτόθι, σελ. 65 - 66).

Ὁ Παρασκευόπουλος συνοψίζει ὡς ἐξῆς τήν περίοδο τῆς δημαρχίας Καλλίφρονᾶ :

«Τό δημιουργηθέν μέχρι τοῦδε οἰκονομικόν εἰς τόν Δῆμον χάος δέν ἐπέτρεπε τήν ἐκτέλεσιν ἔργων πέραν τῶν συνήθων τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας. Αἱ ἀνάγκαι τῆς αὐξανομένης πόλεως μόλις ἠδύναντο νά θεραπευθοῦν ἐκ τῶν τακτικῶν τοῦ Δήμου ἐσόδων ἀλλ' ἐξ ἄλλου οὐδεμία ἐλαμβάνετο φροντίς καί διά τήν ἐνίσχυσιν αὐτῶν, εἴτε ὑπό τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε ὑπό τῶν Δημ. Ἀρχῶν. Ἐμελεετήθη, εἶναι ἀληθές κατὰ τήν δημοτικήν ταύτην περίοδον ἡ ἐκτέλεση ἔργων παραγωγικῶν, ἀλλ' ἔνεκεν αὐτοῦ τοῦ συστήματος τῆς διοικήσεως τῶν Δήμων, τῆς γενικῆς οἰκονομικῆς τοῦ τόπου καχεξίας καί ἄλλων διαφόρων λόγων προσωπικῶν ὡς ἐπί τό πλεῖστον καί ἐκδηλουμένων εἰς ἀδικαιολόγητον τινά ἀντίδρασιν, ἡ τῶν ἔργων τούτων ἐκτέλεσις ἔμεινε κατὰ τό πολύ αὐτῆς μέρος ἐν σχεδίῳ μόνον. Οὕτω δέ καί ἡ δημοτική αὕτη περίοδος συνεχίζουσα τήν παράδοσιν τῶν προηγουμένων τριῶν, παρήλθε χωρίς νά ἐπιφέρει φάσμα χαρακτηριστικά τῆς διαβάσεώς της ἴχνη. Τό μόνον ἐπιτευχθέν ὑπ' αὐτῆς καί ὑπέρ τοῦ Δήμου καλόν, εἶναι ὅτι δέν ἐπεβάρυνε τοῦτον μέ νέα χρέη καί δέν ἐπηύξη τό οἰκονομικό χάος. Δέν ἐδημιούργησε μέν, ἀλλά καί δέν συνεσώρευσε ἐρείπια ἐκ τῶν ἐρειπίων» (Ἐνθ' ἄν., σελ. 384).

Ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Δήμου κατὰ τήν τετραετία αὕτη φαίνεται ἀπὸ τόν παρατιθέμενον πίνακα.

Ἔτη	Ἔσοδα εἰς δρχ.	Ἐξοδα εἰς δρχ.	Ἐλλειμμα	Περίσσευμα
1895	2.003.753	1.918.427	—	85.326
1896	2.175.197	2.157.197	—	17.894
1897	2.119.253	2.144.185	24.932	—
1898	2.348.029	2.191.704	—	156.324
1899	2.441.068	2.393.001	—	48.067

Ἡ δέ κίνηση τῶν χρεῶν φαίνεται κατωτέρω :

Ἔτη	Χρέος ὄλικόν	Πληρωνόμενον πεντημόριον
1895	7.519.771	209.791
1896	7.826.169	250.933
1897	8.115.936	222.370
1898	8.432.374	290.064
Σύνολον πληρωμῶν		973.160

Πηγή : Π. Παρασκευόπουλος.

Όπως φαίνεται από τον πρώτο πίνακα ή οικονομική διαχείριση του Δήμου εμφανίζεται μάλλον όμαλή σχετικά με την προηγούμενη περίοδο των μεγάλων έλλειμμάτων. Ένώ όμως παρατηρούμε αύξηση των εσόδων ή οικονομική κατάσταση δεν έβελτιώνετο διότι παράλληλα τά έξοδα αυξάνονταν με γοργότερο ρυθμό. Γι' αυτό και ο νέος δήμαρχος ήθέλησε νά αυξήσει τον δημοτικό φόρο ώνίων και έμπορευμάτων από 21/2 εϊς 3%, αλλά οί καιροί δέν ήσαν κατάλληλοι γιά παρόμοιες έπιβαρύνσεις και τό Δ. Συμβούλιο απέριψε τήν πρόταση του Δημάρχου.

Έκτός όμως αυτού μεγάλες καθυστερήσεις παρουσίαζε ή είσπραξη και των άλλων φόρων. Έτσι τό 1895 υπήρξε καθυστέρηση τής είσπράξεως του δημοτικού φόρου τής τάξεως των 84.000 δρχ., τό 1897 ποσόν 267.837 (έξ ου και τό έλλειμμα) και τό 1898 351.837 δρχ.

Η απόδοση των ύδάτων εμφανίζεται επίσης κατιούσα και από 164.000 δρχ. τό 1895 κατέβη στις 111.000 τό 1898. Απεναντίας αύξηση παρουσίασε ο δημοτικός δασμός, ή όποια όμως δέν ήταν ήκανή, μαζί μέ όλες τϊς άλλες πηγές εσόδων νά καλύψουν τά τεράστια ποσά πού απαιτούσε ή έξυπηρέτηση του δημοτικού χρέους. Τό πληρωθέν ποσόν κατά τήν χρήση του 1898 ανήλθε σέ 744.929 δρχ. Τό ίδιο έτος έπληρώθησαν 325.466 δρχ. γιά τήν δημοτική εκπαίδευση, 100.000 δρχ. γιά τήν αστυνομία, 230.137 δρχ. υπέρ του Νοσοκομείου, Φρενοκομείου, Βρεφοκομείου και του Λυσοιατρείου (έπρόκειτο γιά τό ιδιωτικό Λυσοιατρείο του μικροβιολόγου ιατρού Π. Παμπούκη, πού είχε εκπαιδευθ ή στο Ίνστιτούτο Pasteur των Παρισίων και πού έχρηματοδοτείτο από του κράτους και του Δήμου γιά τήν δωρεάν περιθαψη των άπόρων, (Ρόζος 1972).

Εάν τά άνωτέρω ποσά αφαιρεθούν από τά έσοδα (2.348.029 δρχ.) τό υπόλοιπο (1.027.505 δρχ.) έπρεπε νά επαρκέση γιά όλες τϊς άλλες ανάγκες του Δήμου (μισθοί, έργα κ.λ.π.).

Κατά τήν περίοδο αυτή συνέβησαν και μεγάλης έθνικης σημασίας γεγονότα, όπως οί Όλυμπιακοί Αγώνες του 1896 και ο άτυχής Έλληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, εκτός βέβαια τής αναφερθείσης χρεωκοπίας του κράτους κατά τό 1895.

Ο Δήμος έχρειάσθη νά δαπανήση σημαντικά ποσά γιά τον εϋπρεπισμό και καλλωπισμό τής πόλεως εν δψει τής συρροής, γιά πρώτη φορά στην Έλλάδα, τόσων χιλιάδων ξένων, μεταξύ των όποιων πολλές εκατοντάδες διακεκριμένοι Έυρωπαίοι. Και κατά τον Παρασκευόπουλον διέθεσε 100 χιλ. δρχ. γιά τήν έπισκευή των οδών 8.000 δρχ. γιά δενδοφύτευση και 6.000 δρχ. γιά εκτακτο φωτισμό, ενώ κατά τον Λαμπίκη τά δαπανηθέντα υπό του Δήμου ποσά έπλησίασαν τϊς 300 χιλ. δρχ.

Επί κεφαλής τής Οργανωτικής Έπιτροπής ήταν ο Τιμολ. Φιλήμων, «έκπροσωπείσας έπαξίως τήν πόλιν των Αθηναίων διά τής δραστηριότητος και τής γλωσσομαθείας του».

Κατά τον πόλεμο του 1897 ή Δημ. Αρχή, εκτός από διάφορα σημαντικά ποσά πού διέθεσε υπέρ των οικογενειών άπόρων στρατευσίμων, άργότερα «προσήλθε άρωγός... και εϊς τά εν Βόλω συστηθέντα εκτακτα Νοσοκομεία των εν πολέμω τραυματιών».

Αλλά και τό Δημοτ. Νοσοκομείο προσέφερε ο Δήμος γιά τή νοσηλεία των τραυματιών πού έφθαναν από τό Βόλο στον Πειραιά μέ τά πλοία. Ίδου πώς ο Παρασκευόπουλος περιγράφει τήν συμβολή αυτή του Δήμου Αθηναίων :

«Αλλά και όταν ήρχισαν ν' αποστέλλωνται εϊς Αθήναν οί τραυματίαι και έ-

πληρώθησαν τὰ Στρατιωτικά Νοσοκομεία, παρέσχεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς πατρίδος τὸ Δημοτ. Νοσοκομεῖον, ὅπου ἑκατοντάδες τραυματιῶν ἐνοσηλεύθησαν, μεταβλήθηντος καὶ τοῦ κήπου αὐτοῦ εἰς θεραπευτήριον διὰ τῆς πῆξεως προχείρων σκηνῶν» (Αὐτόθι, σελ. 393).

Ἴδοῦ ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀδελφάτου : «Τὸ Ἀδελφάτον τοῦ Δ.Ν.Ε. συνελθόν ἐν συνεδρίᾳ τὴν 9 Ἀπριλίου 1897 καὶ σκεψάμενον ὅτι αἱ δειναὶ περιστάσεις ἃς σήμερον διέρχεται τὸ ἔθνος καὶ ὁ διεξαγόμενος ἐν τοῖς συνόροις μέγας ἀγὼν ἐπιβάλλει εἰς τὸ Νοσοκομεῖον νὰ διαθέσῃ τὰ μέσα αὐτοῦ πάντα ὑπὲρ τῶν ἐκ τῶν πεδίων τοῦ πολέμου ἀφινόμενῶν τραυματιῶν, Ἀποφαίνεται :

Ἀνατίθῃσιν εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Νοσοκομείου νὰ διαρρυθμίσῃ τοῦτο ὥστε νὰ δύναται νὰ δεχθῇ 100 - 120 τραυματίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ διατεθῇ τὸ Χειρ. Τμῆμα ἀφοῦ ἀπομακρυνθῶσιν οἱ ἀναρρώσαντες καὶ οἱ ἐγχειρισθέντες ἀσθενῆς, νὰ παύσῃσι δὲ γενόμενοι δεκτοὶ νέοι ἀσθενεῖς. Ἐκ τῶν παθολογικῶν ἀσθενῶν νὰ διασκευασθῶσι δύο αἱ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βούρου καὶ Πάλλη εἰς ὑποδοχὴν τῶν τραυματιῶν. Τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν θέλουσιν ἔχει οἱ ἰατροὶ τῶν Παθολ. Τημάτων, ἐκτός ὁσάκις πρόκειται περὶ σπουδαίας ἐγχειρήσεως θὰ ἐπιλαμβάνονται οἱ Χειρουργοὶ ἰατροὶ ἐπικαλούμενοι ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν συνδρομὴν τῶν χειρουργῶν Καθηγητῶν. Συνιστᾷ τὴν φειδῶ περὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν ἀντισηπτικῶν καὶ ἄλλων φαρμάκων καὶ ἀπαγορεύει τὴν ἀλλαγὴν τῶν πληγῶν ἐξωτερικῶν ἀρρώστων. Παρέχει δὲ εἰς τὸν Διευθυντὴν τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ πᾶν ὅ,τι νομίξῃ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ταχίστην διασκευὴν τοῦ Νοσοκομείου πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν καὶ εἰς τὴν ἀνελλιπῆ ἐκπλήρωσιν πάντων τῶν ἀπαιτουμένων ὅπως οἱ τραυματῖαι τύχωσι πάσης περιποιήσεως καὶ ἡ ὄλη ὑπηρεσία νὰ διεξαχθῇ καλῶς καὶ ἀπροσκοπτώως».

Τὴν ἀπόφασις ὑπογράφουν ὁ Δήμαρχος Λ. Καλλιφρονᾶς (Πρόεδρος) καὶ τὰ μέλη Καλλιοντζῆς, Δέδες καὶ Φιντικλῆς.

Τὴν πράξιν αὐτὴν τοῦ ἀδελφάτου ἐνίσχυσαν πολλοὶ φιλόφρονες μετ' ὠφελίαν δωρεῶν εἰς εἶδη καὶ χρήματα (Βασίλισσα, Τοπάλης, Μητροπολίτης, Ἑθν. Ἐταιρεία, Πρεσβεία τῆς Γαλλίας κ.ἄ.) καὶ ἡ μεγάλη συνδρομὴ τῶν ἐθελοντριῶν κυριῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, οἱ ὅποιοι προσῆλθαν αὐθορμήτως καὶ ἐργάσθησαν ὡς ἀδελφαὶ - νοσοκόμαι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ τὴν νοσηλείαν τραυματιῶν. Ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν κυριῶν Μαρίας Μπαρτ, Ἰω. Ζωχοῦ, Ἑλ. Πετρίτσι, Ἑλ. Γεράκη, Μαρ. Σωτηριάδου, Μαρ. Βούρβαχη, κ. Σωτηροπούλου, Τερμιχ. Μανάρη, Μαρ. Ἀποστολίδου καὶ τῶν δεσποινίδων Ἑλ. Βαλταντζῆ, Μαρ. Ράϊνεα, Στέλλα Ι. Ζωχοῦ, Πολυξ. Βάθη, Μα. Πολιουδάκη κ.ἄ. Ἐπίσης ὁ Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς κατέβαλε τὰ ἐξόδα διὰ τὴν ἐγκατάστασιν μεγάλης σκηνῆς στό προαύλιον τοῦ Νοσοκομείου πρὸς νοσηλείαν τῶν τραυματιῶν.

Παρ' ὅλα ταῦτα ἐδημιουργήθησαν σοβαρὰ ἐλλείματα ἰδίως στό κονδύλιον τῶν φαρμάκων, τὰ ὅποια ὑπερέβησαν τίς 6000 δρχ. ὁπότε προέκυψε θέμα καλύψεως διὰ μεταφορᾶς κονδυλίων. Ἐκτός αὐτοῦ ὁμοῦ ἐνοσηλεύοντο ἐπὶ πλέον τοῦ προϋπολογισμοῦ (140 κλίνες) 20 - 25 ἀσθενεῖς καθημερινῶς ἰδίως «... λόγω τῆς μεγάλης πληθῶρας τῶν προσερχομένων καὶ ζητούντων ἄσυλον ἐκ τῶν προσφύγων...» (Πρακτικά, σελ. 364). Τὸ Ἀδελφάτον ἀποφασίζει νὰ ἀνακοινωθῇ διὰ τοῦ τύπου ἡ παρατηρούμενη ἔλλειψις κλινῶν καὶ νὰ παρακληθῶσιν οἱ πρόσφυγες νὰ καταφεύγουν καὶ εἰς ἄλλα φιλόφρονικά ἰδρύματα. Ἐπίσης ἀπεφασίσθη νὰ μὴ γίνονται ἀλλαγές τραυ-

έτων στά εξωτερικά ιατρεία και οι προσερχόμενοι να παραπέμπονται στην 'Αστυλιτική.

Τό πρόβλημα όμως ήταν πολύ σοβαρότερο για να αντιμετωπισθῆ με τά πρόχει-
ρα αυτά μέτρα. Τὴν 1η Ὀκτωβρίου 1897 ὁ Διευθυντής ἀναφέρει πρὸς τὸ Ἄδελφά-
νον ὅτι, «... ἔνεκε τῆς μεγάλης συρροῆς ἀπόρων ἀρρώστων ἐν τῇ πόλει ὡς ἐκ τῶν
ρροφύγων πρὸς οὗς προσετέθησαν κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ οἱ ἐκ τῶν τάξεων
οὐ στρατοῦ ἀπολούμενοι ἐβελονταί, ἤρξατο νὰ γεννῶνται παράπονα, διότι τὸ Νο-
σοκομεῖον μὴ δυνάμενον νὰ ἐξοικονομηθῆ πάντας καίτοι ἐδέχθη περί τοὺς 170 ἀρ-
ώστους, ἠναγκάζετο ν' ἀρνήται εἰς πλείστους αὐτῶν περιβαλψιν οὗτοι δὲ κατακλί-
ουσι καθ' ἐκάστην τὸ Νοσοκομεῖον ζητοῦντες νοσηλείαν καὶ πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔ-
ρουσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς αὐτῆς...»

Κατόπιν αὐτῶν ὁ Μερκούρης ἐπεσκεύθη τὸν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ ἀ-
πέφερε τὴν κατάστασιν ἐπρότεινε δὲ ὡς λύσιν τὴν ἐκ νέου ἐγκατάστασιν ὑπὸ τοῦ Ἐρ-
σταυροῦ τῆς σκηνῆς στὸν περίβολο τοῦ Νοσοκομείου καὶ τὴν ἀνάληψιν ὑπ' αὐτοῦ
τῆς διαπύλης νοσηλείας ἀνερχομένης εἰς 3 δρχ. ἡμερησίως γιὰ κάθε ἀρρωστο.

Τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ νοσοκομείου ἐπεβάρυναν ἀκόμη περισσότερο
καὶ οἱ ἀντιμῆσεις τῶν εἰδῶν καὶ τροφίμων λόγῳ τοῦ πολέμου. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ
1897 ὁ προμηθευτὴς εἰδῶν παντοπωλείου Π. Μπρούμης δι' αἰτήσεως τοῦ ζητεῖ «αἰ-
τήσιν ἐπὶ τινῶν ἀποικιακῶν εἰδῶν λόγῳ ὅτι ἔνεκα τῶν ἀνωμάλων περιστάσεων καὶ
τῆς ὑψώσεως τοῦ χρυσοῦ ὑπέστη ζημίαν».

Στὶς ἀρχὰς τοῦ ἐπομένου ἔτους ἔρχεται σὲ συζήτησιν τὸ θέμα τῶν ἐλλειμμάτων,
διότι «... ἔνεκα τῆς γενομένης νοσηλείας τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου καὶ κατόπιν
τῶν ἐβελοντῶν ἐξηντηλήθησαν πιστώσεις τινές τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ληγοῦσης
χρήσεως 1897, διότι ἀντὶ τῶν 140 κλινῶν... ἀνεβιβάσθησαν αὐταὶ εἰς 220...».

Οἱ ὑπερβάσεις ἀφοροῦσαν εἰς τὴν διατροφή τῶν ασθενῶν (δρχ. 8.717), τὸν φω-
τισμὸν ἐν γένει (715 δρχ.), τὴν θέρμανσιν (καύσιμος ὕλη δρχ. 920), τὰ ἐξοδα ταφῆς
(291 δρχ.) κλπ. Ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ ἐλλείματος (11.216,85 δρχ.) τὸ μεγαλύτερον μέ-
ρος (10.743 δρχ.) ἐκάλυψε ὁ Ἑλλ. Ἐρ. Σταυρός.

Εἰς ἄλλο σημεῖον (Ἀπολογισμὸς χρήσεως 1897) ἀναφερόμεθα στὶς ἐπιπτώσεις
τοῦ πολέμου ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ καταστήματος. Ἐδῶ θὰ σημειώσουμε ἀπλῶς
τὶς παρατηρήσεις τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν στὸ ὑπ' ἀριθ. 8347/1898 ἔγγραφο διὰ τοῦ
ὁποίου ἐγκρίνεται ἡ παροχὴ 600 δρχ. ὡς ἐπιδόματος πρὸς τὸν Διευθυντὴ Σπ. Μερ-
κούρη διότι «διὰ τῶν ἀτῶντων κόπων καὶ ἐνδελεχῶν ἐνεργειῶν» αὐτοῦ κατέστη ἐπι-
κτόν νὰ ἀνταποκριθῆ τὸ Νοσοκομεῖον «εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς διε-
τέλεσεν ἕ τὸπος κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ὧν ἔνεκα τὸ ἴδρυμα μετεβλήθη σχεδὸν εἰς
θεραπευτήριον τραυματιῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐκ τῶν κακουχιῶν αὐτοῦ νοσηοάν-
των...».

Αὐτὴ ἦταν ἐν ὀλίγοις ἡ μεγάλη προσφορά τοῦ Νοσοκομείου ἐπὶ τὸν δύσκολον αὐ-
τὸν πόλεμον.

Κατὰ τὴν τελευταία λοιπὸν δεκαετία τοῦ 10' αἰῶνος ἡ γενικὴ κατάστασιν τῆς
χώρας ὑφ' ἑνὸς τῆ οἰκονομικῆς δυσπραγίας τοῦ Δήμου ὑφ' ἑτέρου δὲν ἄφιναν μεγάλα
περιθώρια ἀναπτύξεως τοῦ Νοσοκομείου.

Θά ἀρκεσθούμε νά ἀναφέρομε μέ σχετική συντομία τά κυριώτερα σημεῖα ἀπὸ τὰ σωζόμενα πρακτικά τοῦ Ἀδελφάτου, πού συμπληρώνουν τὴν γενικὴ εἰκόνα λειτουργίας καὶ δραστηριότητος τοῦ ἐναγοῦς αὐτοῦ ἰδρύματος.

Καί πρῶτον τά ἔργα πού ἐγίναν κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ :

Τό σπουδαιότερο ἔργο ἦταν ἡ ἀνέγερση αἰθουσας διδασκαλίας τῶν παθολογικῶν μαθημάτων, ἡ ὁποία τόσα χρόνια ἐσυζητεῖτο. Διὰ τοῦ ὑπ' ἀρ. 756/21 Ἰανουαρίου 1891 ἐγγράφου τῆς ἡ Σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἀνήγγειλε ἐπὶ τέλους τὴν ἀπόφασή τῆς γιὰ τὴν ἀνέγερση αὐτῆς, δηλ. γιὰ τὴν κάλυψη τῆς σχετικῆς δαπάνης, τῆ ὁποῖαν ἀδυνατοῦσε νά διαθέσῃ τό Νοσοκομεῖο. Τό σχέδιο ἦταν τοῦ μηχανικοῦ Θωμά Ροδίου, τοῦ ὁποῖου εἶχαν ἤδη λάβει γνώση οἱ Διευθυνταὶ τῶν Παθολ. Κλινικῶν καθηγηταὶ Γ. Καραμήτσας καὶ Κ. Δηλιγιάννης. Τό ἀρχικὸ σχέδιο προέβλεπε τὴν τοποθέτηση τῶν καθισμάτων ἐπὶ κεκλιμένου ἐπιπέδου, οἱ καθηγηταὶ ὅμως ἐζήτησαν τροποποίηση καὶ κατασκευὴ ἀμφιθεάτρου, «... χάριν τῶν φοιτητῶν δυναμένῳ καλλίτερον νά ἀκροοῦνται τῶν μαθημάτων καὶ νά βλέπουσι τὰς περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀρρώστων μεθόδους...». (Πρακτικά, σελ. 178).

Σύμφωνος γιὰ τὴν κατασκευὴ ἀμφιθεάτρου ἦταν καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Χειρ. Κλινικῆς Θ. Ἀρεταῖος.

Ὡς τοποθεσία ἐπροτείνετο ἀπὸ τὸν μηχανικόν ἡ θέση τοῦ πρὸς Βορρᾶν ἐργαστηρίου, ἀλλ' οἱ καθηγηταὶ διεφώνησαν «προτείνοντες τὴν μετάθεσιν τούτου εἰς τὴν ἐτέραν πλευρὰν τῆς διὰ τοῦ περιβόλου ἐξωτερικῆς πρὸς τὴν αἰθουσαν θύρας, ἀρστερόθεν τῶν εἰσερχομένων ἐν αὐτῷ, οὕτω δὲ συμμετρικώτερον ἔσεται ἐν γένει τὸ κτίριον καὶ ὁ ἀερισμὸς καὶ τὸ φῶς τοῦ Νοσοκομείου δὲν παραβλάπτονται».

Διεξήχθη εὐρείᾳ συζήτηση καὶ τελικὰ τό Ἀδελφάτον «λαβόν ὑπ' ὄψιν τότε σχεδίου καὶ τὰς γνώμας τῶν κκ. Καθηγητῶν, ἐγκρίνει τὴν ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Νοσοκομείου ἀνέγερσιν τῆς αἰθούσης τῶν παραδόσεων συμφώνως μέ τὰς ἐπὶ τοῦ σχεδίου παρατηρήσεως τῶν κκ. Καθηγητῶν, προστίθησι δὲ οἱ πρὸς τὴν θέσιν τοῦ πρὸς Βορρᾶν ἐργαστηρίου τό ἀκατάλληλον καὶ διὰ τοὺς ἀνωτέρους λόγους καὶ διότι κἀκεῖθεν τῆς θέσεως ταύτης ὑπάρχει ὁ βόθρος τοῦ Νοσοκομείου, χρῆζων κατ' ἔτος πλῆθὸς ἢ ἀπαξ ἐκκενώσεως...»

Ὁ παριστάμενος κατὰ τὴν σχετικὴν συζήτησίν μηχανικός Θ. Ρόδιος ἐσυμφώνησε μέ τίς ὑποδείξεις καθηγητοῦ καὶ ἀδελφάτου, πολὺ περισσότερον ἀφοῦ ἡ ἐπίπλοον δαπάνη δὲν ἦταν ἰδιαίτερα σημαντικὴ. Ἐν τέλει τό Ἀδελφάτον ἀνέθεσε στὸν Πρόεδρον νά διαβιβάσῃ τὰ τροποποιημένα σχέδια ἐπὶ τῆς Σύγκλητος μέ τὴν παρόκλησιν «... ὅπως εὐαρεστούμενη λάβῃ ὑπ' ὄψιν, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, καὶ ἐπιφοβούμενη ἐν τῷ σχεδίῳ τίς ἀπαραιτήτους ταύτας μεταρρυθμίσεις, αἰτινες καὶ τό νέον κτίριον θά καλλωπίσωσι καὶ αἴρουνσι πάσαν βλάβην τῆς λειτουργίας τοῦ Νοσοκομείου»

Ἔτσι ἐτελείωσε τό σοβαρὸ αὐτό θέμα καὶ ἀνεγέρθη τό πρῶτον πανεπιστημιακὸν ἀμφιθέατρο ἐν τῇ χώρᾳ μας, ἀπὸ τό ὁποῖον ἐπέρασαν χιλιάδες φοιτηταὶ τῆς Ἰατρικῆς οἱ δὲ κάπως παλιότεροι γιανοὶ τοῦ Δημοτικοῦ ἐνθυμοῦνται πολὺ καλά (καὶ κ. Ρόζος, κ. Ἰ. Παπαντωνίου, τ. Δ/ντῆς Παθολ. Κλινικῆς, κ. Κ. Ἀθητάκης, Δ/ντῆς Παθολ. Κλινικῆς κ.ἄ.). Ἐσταμάτησε δὲ καὶ ἡ ἐγκληματικὴ χρησιμοποίησις τοῦ χειρουργείου γιὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν φοιτητῶν. Μεγάλῃ σημασίας ἔργον γιὰ τὴν λειτουργικότητα καὶ τὴν ὑγιεινὴν τοῦ Νοσοκομείου ἦταν καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀνακατασκευὴ τῶν ἀποπύλων καὶ οὐρητηρίων αὐτοῦ. Ἡ ἀπόφασις εἶχε ληφθῆ ἐπὶ τῆς συνεδρήσεως τῆς 30 Αὐγούστου 1890, μετὰ ἀπὸ πρότασιν τοῦ Μερκούρη, ὁπότε εἶχε γίνῃ δεκτικὴ καὶ κληθῆ ὁ μηχανικός τοῦ Δήμου γιὰ νά ὑποβάλλῃ τὰ σχέδια καὶ τὸν προϋπολογισμόν

της δαπάνης. Τό σχέδιον τοῦ μηχανικοῦ Χόρν καί ἡ δαπάνη (7.601 δρχ.) ὑπεβλήθησαν στό Ἀδελφάτο ἀρχῆς τοῦ 1891 : Τό ἔργο προέβλεπε ἐπὶ κάτω πάτωμα τριθέσια οὐρητήρια καί τρεῖς ἀπόπατους ἀντιστοίχως ἐπὶ τὴν ἀνατολική καί δυτική πλευρά, σύνολον κόστους ἀνά 1450 δρχ., ἤτοι 2900 δρχ.

Στό ἄνω πάτωμα ὁμοίως ἓνα τριθέσιον οὐρητήριον καί ἀπόπατοι ἐπὶ τὴν ἀνατολική πλευρά, δαπάνης 1450 δρχ. ἐπίσης, ἐνῶ ἐπὶ τὴν δυτική πλευρά κατασκευάσθησαν μόνον τρεῖς ἀπόπατοι ὅπως οἱ ἀνωτέρω καί ἓνας νιπτήρας, χωρὶς ὁμως οὐρητήρια διότι ἐπρόκειτο γιὰ θαλάμους γυναικῶν. Δαπάνη 1033 δρχ.

Προεβλέποντο ἐπίσης ἓνας ἀπόπατος προσωπικοῦ (227 δρχ.) καί ἓνας τῶν καθηγητῶν (262 δρχ.).

Τὰ ἔξοδα ἦσαν 1729 δρχ. (Πρακτικά, σελ. 167 - 169).

Τὰ σχέδια τοῦ Χόρν ὑπεβλήθησαν στό Δημ. Συμβούλιο πρὸς ἔγκρισιν ὅπου ὁ Δημ. Σύμβουλος μηχανικός Ἰω. Δέδες ἐνέκρινε γενικῶς τό σχέδιον Χόρν μέ μικρὰς τροποποιήσεις, οὕτως ὥστε τελικὰ τό ἔργο καί ἡ δαπάνη διαμορφώθησαν ὡς ἑξῆς :

Ἀνατολική πλευρά Ἰσογείου : 4 ἀποχωρητήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἓνα διὰ τό προσωπικό, 3 οὐρητήρια καί ἓνας νιπτήρας ἀντί δρχ. 2.245,50 δρχ.

Ἀνατολική πλευρά Ἀνωγείου : 3 ἀποχωρητήρια, 3 οὐρητήρια καί ἓνας νιπτήρας ἀντί δρχ. 1815,75.

Δυτική πλευρά Ἰσογείου : 4 ἀποχωρητήρια, ἐκ τῶν ὁποίων τό ἓνα γιὰ τό προσωπικό, ἓνας νιπτήρας καί 3 οὐρητήρια ἀντί δρχ. 2.295,50.

Δυτική πλευρά Ἀνωγείου : 2 ἀποχωρητήρια γυναικεία καί ἓνας νιπτήρας, δρχ. 914,40.

Γενικὲς δαπάνες δρχ. 2.020. Ἦτοι σύνολο δαπανῶν 9.292,15 δρχ.

Τό Ἀδελφάτο ἐνέκρινε τὰ σχέδια καί τὸν προϋπολογισμό μέ τίς μικρὰς τροποποιήσεις τοῦ Δέδε «... Ἰδόν ὅτι ἐξόχως θέλει συμβάλλει εἰς τὴν ἐξυγιάνειν τοῦ Νοσοκομείου καί τῶν ἐν αὐτῷ ἐνδικοιτωμένων, ἢ κατὰ τό ἄνω σύστημα ἀνακαινίσει τῶν ἀποχωρητηρίων μετὰ προσθήκης οὐρητηρίων καί νιπτηρίων, θεωρουμένου τοῦ συστήματος τούτου ὡς τοῦ τελειότερου τῶν μέχρι τοῦδε, διότι ὡς ἤδη ἔχουσι αὐτὰ καταμολύνουσι καί ἀτμόσφαιραν τοῦ Νοσοκομείου τὰ ἀναδιόχονα ἐξ αὐτῶν ἀέρια, συμβάλλοντα οὕτω εἰς τὴν γένεσιν τῶν πλείστων Νοσοκομειακῶν Νοσημάτων...» (Πρακτικά, Συνέδρια 1ης Φεβρουαρίου 1891).

Ἀπὸ τὴν περικοπὴ αὐτῆ τῶν πρακτικῶν γίνεται ἀντιληπτό ὅτι ἀντιμετώπιζαν καί τὴν ἐπερχὴ ἐκείνη, κατὰ μείζονα μάλιστα λόγον, τίς λεγόμενες «ἐνδοκομμειακές λειψώσεις» ποῦ τόσο ἀπασχολοῦν στίς ἡμέρας μας τοὺς ἐπιστημονικοὺς ἱατρικοὺς κύκλους.

Πρέπει ἐπίσης στό κεφάλαιον τῶν ἔργων νά ὑπενθυμίσουμε πάλι τὸν καθ' ἑκάστον ἔτος ἔλαιον χρωματισμό καί ὑδροχρωματισμό τοῦ Νοσοκομείου, τόσο γιὰ τὸν εὐπρεπισμό του ὅσο καί κυρίως γιὰ τὴν ἀπελούμανσίν του. Τὰ ἔργα ἀντιτίθεντο σὲ ἐργολάβους κατόπιν μειοδοτικῶν διαγωνισμῶν. Μέ τό ὑπ' ἀριθ. 9284 π.χ. ἔγγραφο τοῦ Δημάρχου Ἀθηνῶν (Πρακτικά Αὐγούστου 1891) διαβιβάζεται στό Ἀδελφάτο ὁ ὑπὸ τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου συνταχθεὶς προϋπολογισμὸς ἐκ δρχ. 15.700. Ἐπειδὴ ὁμως τό ποσὸν ἐθεωρήθη ὑπερβολικό, τό Ἀδελφάτον ἀπεφάσισε ὁ ὑδροχρωματισμός καί ἔλαιον χρωματισμός νά γίνων με ὑλικά ἀγοραζόμενα ὑπὸ τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ δὲ ἐργασία νά δοθεῖ κατ' ἀποκοπὴ ἢ ἐπὶ ἡμερομισθίων.

Μεγάλης σημασίας ἔργο ἦταν καί ὁ ἠλεκτροφωτισμός τοῦ Νοσοκομείου. Ὁ

πως έχομε σημειώσει στα προηγούμενα, ή δαπάνη του αερίοφωτος έγινετο κάθε χρόνο και περισσότερο επαχθής για τό ταμείο του Νοσοκομείου, είτε λόγω άδικαιολογήτων υπερβάσεων, είτε λόγω βλάτης του δικτύου διανομής και σοβαρών απωλειών αερίου.

Σέ μία συνεδρίαση μάλιστα του Μαΐου 1891 τό 'Αδελφάτο αποφάσισε νά καλέσει τόν καθηγητή του Πανεπιστημίου Α. Χρηστομάτον και τόν Τ. 'Αργυρόπουλεν προκειμένου νά εξετάσουν (και εξακριβώσουν) ποιά ήταν ή πραγματική κατανάλωση του φωταερίου «... διότι και άλλοτε έγινετο λόγος πολλάκις οί λογαριασμοί ταύτης (της 'Εταιρείας)... είσι λίαν έξογκωμένον» (Πρακτικόν αρ. 19, Συνεδρία 8 Μαΐου 1891).

'Εξ άλλου τό Νοσοκομείο διά του υπ' αριθ. 46/14 - 3 - 1891 έγγραφου ζητούσε από την 'Εταιρεία 'Αερίοφωτος νά αποστείλη τεχνικόν για τόν έλεγχο εγκαταστάσεων και την διαπίστωση τυχόν διαρροής φωταερίου. 'Η 'Εταιρεία όμως όχι μόνον άγνόησε τίς δίκαιες διαμαρτυρίες και τίς λογικές άπαντήσεις του Νοσοκομείου, αλλά και διά του υπ' αριθ. 89 της 15 Μαρτίου 1891 έγγραφου της «άπήντησεν άπρεπώς».

Μετά τόν άπολογισμό του έτους τό 'Αδελφάτο κάνει και πάλι λόγον για τό θέμα τουτο στην Έκθεσή του προς τό Δημ. Συμβούλιον. «Κατά τά τελευταία έτη, λέγει, ή κατανάλωσις του φωταερίου... έβαινει αυξανόμενη κατ' έτος χωρίς τουτο νά δικαιολογείται άπόχρόντως... 'Ωφείλετο δέ τουτο εις τάς πολλές εξατμίσεις... διαφεύγοντος του αερίου εκ των πλημελών λειτουργούντων... σωλήνων. Τάς έλλείψεις ταύτας απέκαμε τό 'Αδελφάτον νά καλή εκάστοτε την Δ/νσιν του αερίοφωτος... όπως τάς θεραπέυση... έφθασε δέ ή Δ/νσις της 'Εταιρείας... μέχρι του σημείου, νά μη λαμβάνη υπ' όψιν τάς περί έπανορθώσεων των έλλείψεων τουτων αιτήσεις... Ταύτα πάντα ήνάγκασαν τό 'Αδελφάτον νά σκευθί περί άντικαταστάσεως του φωτισμού...» (Πρακτικά 20 Αυγ. 1891).

'Η κατάσταση δέν μπορούσε νά διαιωνισθί. 'Εξ άλλου ή πρόοδος επέβαλλε τόν έκσυγχρονισμό του Νοσοκομείου. 'Ηταν ή έποχή της εξαπλώσεως του ηλεκτρικού ρεύματος. 'Ηδη συζητήσεις είχαν αρχίσει και για τόν ηλεκτροφωτισμό της πόλεως, μέρος του όποιου έπραγματοποιήθη μέ την ευκαιρία των 'Ολυμπιακών 'Αγώνων του 1896, «... διά τόν έκτακτον φωτισμόν καθ' όλην την διάρκειαν των άγώνων... και διά την φωταγωγήσιν των άγώνων...».

'Η ανάγκη για ηλεκτροφωτισμό ήταν έπιτακτική όχι μόνο για τόν εκσυγχρονισμό της πόλεως, αλλά και λόγω της μεγάλης δαπάνης του φωταερίου και των διαρκών προστριβών μέ την 'Εταιρεία. 'Όπως σημειώνει ό Παρασκευόπουλος τό 1895 ό φωτισμός γινόταν μέ 2000 φανούς στους όποιους προσθέτονταν νέοι κάθε χρόνο, ώστε τό 1898 υπήρχαν 2700 φανοί και ή δαπάνη ανήλθε σε 284.000 δραχ. «Κατά την περίοδον ταύτην, γράφει ό Παρασκευόπουλος», έλειψαν αί μεταξύ 'Εταιρείας και Δήμου έριδες, καθ' όσον και ή πρώτη έβελτίωσεν όπωςδήποτε την ποιότητα του αερίοφωτος και ό Δήμος κατέβαλε τακτικώς τό αντίτιμον του φωτισμού...» (Αυτόθι, σελ. 387).

'Ο Μερκούρης έφερε λοιπόν τό θέμα προς συζήτηση στη συνεδρία της 21 Μαρτίου 1891 και συγχρόνως πληροφορούσε τό 'Αδελφάτο ότι μέ δική του πρωτοβουλία επισκέφθηκε τόν Διευθυντή της 'Εταιρείας έργοληψιών Βλάχκαλη, ό όποιος ανέλαβε και συνέταξε προϋπολογισμό για τη δαπάνη εγκαταστάσεως και καταναλώσεως ή-

λεκτρικού ρεύματος. Ἡ δαπάνη τῆς ἐγκαταστάσεως ὑπολογίσθη σέ 2956 δρχ. μέ ἐκπτώση 10%, ἐνῶ τό κόστος καταναλώσεως, ἐξαρτώμενον ἀπό τόν ἀριθμό τῶν λαμπτήρων, «κατά τούς πλεόν ὑπερβολικούς ὑπολογισμούς δέν θά ὑπερβαίῃ τήν δαπάνην τοῦ δι' ἀερίου φωτισμοῦ...».

Τό Ἀδελφάτο ἐνέκρινε τίς ἐνέργειες τοῦ Διευθυντοῦ καί ἀπεφάσισε νά μεταβοῦν ἐκ νέου πτόν Βάγκαλη δ Ι. Δέδες μέ τόν Μερκούρη γιά νά συμφωνήσουν ὀριστικά καί νά ἀρχίσουν τό ταχύτερον οἱ ἐργασίες ἐγκαταστάσεως. Τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπισκευῆς αὐτῆς ἀνήγγειλαν στό Ἀδελφάτο οἱ Δέδες καί Μερκούρης στή συνεδρία τῆς 31/3/1891, ὅτε καί ἐλήφθη ὀριστική ἀπόφαση ἐγγράφου ἀναθέσεως στήν ὡς ἄνω Ἑταιρεία νά προχωρήσῃ ταχέως στήν ἐγκατάσταση τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ. Παράλληλα ὁ δραστήριος Μερκούρης ἀπευθύνεται μέ τό ὑπ' ἀριθ. 75/41 ἔγγραφο πρὸς τόν καθηγητή τῆς Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Τ. Ἀργυρόπουλον καί ζητεῖ τήν γνώμη του γιά τό ὑπ' ὄψη θέμα. Στήν ἀπάντησή του ὁ Ἀργυρόπουλος «ἀποφαίνεται ὅτι ἡ ἐναέριος εἰσαγωγή τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς παραγωγή φωτός ἐν τῷ Νοσοκομείῳ εἶναι ὅλως ἀκίνδυνος διά τό οἰκοδόμημα ἐν περιπτώσει κεραινοβολήσεως καί μάλιστα προφυλάσσει τοῦτο».

Πράγματι ἡ ἐγκατάσταση τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός ἐπραγματοποιήθη ταχύτατα καί στίς 17 Ἀπριλίου 1891 «ἤρξατο καί ἡ λειτουργία τούτου». Ταυτοχρόνως διεκόπητο καί ἡ κατανάλωση φωταερίου ὄχι χωρίς κάποια ἐνόχληση τῆς Ἑταιρείας ἀερίοφωτος, ἡ ὁποία μέ τό ὑπ' ἀριθ. 164 τῆς 18 Μαΐου ἔγγραφο τῆς «... πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπαιτεῖ τήν πληρωμή τοῦ καταναλωθέντος ἀερίου κατά τούς τελευταίους μῆνας...».

Ἐπῆρξαν ὁμοῦ καί μικροπροβλήματα. Ὁ καθηγητής Ἀρεταῖος π.χ. ὑπέβαλε ἔγγραφο κατ' εὐθείαν στό Δήμαρχο (φαίνεται ὅτι ὁ Ἀρεταῖος μετά τά γνωστά ἐπισόδια μέ τόν ἐπιμελητή του κ. Λάμπρου δέν διατηροῦσε καλές σχέσεις μέ τόν Μερκούρη καί τά μέλη τοῦ Ἀδελφάτου), μέ τό ὁποῖο ζητοῦσε «νά διατηρηθῇ ἡ λειτουργία τοῦ ἀερίοφωτος ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τῶν ἐγχειρήσεων καί τῷ δωματίῳ τῶν ἐξωτ. ἀρρώστων ὡς καί ἐν τῷ διαδρόμῳ τῆς Αἰθούσης «Ὀλύμπιος» ἐνθα ὁ ἀπολυμαντήριος κλίβανος διά τήν ἀσηπτικὴν παρασκευὴν τῶν ἐργαλείων καί ἐπιδεσμάτων ὡς καί τήν ἀμεσον ἐτοιμασίαν θερμοῦ ὕδατος, πρὸς δέ νά τοποθετηθῶσιν ἐν ταῖς ἀνω αἰθούσαις λαμπτήρες ἠλεκτρικοῦ φωτος μεγάλης ἐντάσεως».

Τό Ἀδελφάτο ἐδέχθη τό αἴτημα τοῦ Ἀρεταίου γιά τήν τοποθέτηση ἰσχυροτέρων λαμπτήρων (50 κηρίων), ὅσον ἀφορᾷ ὁμοῦ τό ἀμφιθέατρο τοῦ χειρουργείου καί τήν αἴθουσα «Ὀλύμπιος» «παρατηρεῖ ὅτι ἐπειδή τό φωταέριον τοῦ λοιποῦ ἔσεται ἴσως, ἀναγκαῖον διά τήν λειτουργίαν καί μόνον τῶν ἐργαστηρίων, θεωρεῖ δίκαιον τήν δαπάνην νά ἀναλάβῃ τό Πανεπιστήμιον».

Τέλος γιά τόν κλίβανο παρατήρησε ὅτι δέν χρειάζεται τό φωταέριον διότι «θερμαίνεται ἤδη κάλλιστα δι' ἀνθράκων». (Συνεδρία 19/8 - 5 - 1891).

Τέλος ἐλήφθη κατά τήν περίοδον αὐτή πρόνοια καί γιά μιά σειρά ἄλλων ἐπισκευῶν, ὡπως π.χ. λουτήρων καί τοῦ πλυντηρίου, ποῦ ἀντικαταστάθησαν μέ καινούργια, καθὼς καί γιά τόν ἐξαερισμὸ τοῦ Νοσοκομείου, «ἐνεργουμένου καί μόνον διά τῶν θυρίδων», ὅπου ἀποφασίζεται «νά προσκληθῇ ὁ ἐν τῇ πόλει Μηχανικός κ. Τριμυρῖνα συντάξῃ τά σχέδια καί τόν προϋπολογισμὸν τῶν ἐργῶν τούτων, πρὸς ἐκτέλεσιν».

Ἡ προμήθεια φαρμάκων καί λοιπῶν ὀλικῶν ἀποτελοῦσε μιά μόνιμη δαπάνη.

ἀλλά, παρά τὴν προσπάθεια νὰ γίνονται οικονομίες, ἡ ἐπιβάρυνση τοῦ προϋπολογισμοῦ ἦταν πάντοτε ἀξιόλογη. Ἡ κίνηση τῶν φαρμάκων ἔχει, ὅπως μᾶς δίνει μιὰ δέα γιὰ τὴν θεραπευτικὴ τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν κατανάλωση γενικῶς τοῦ φαρμάκου στὰ νοσοκομεῖα. Τὸ ἴδιο βέβαια ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ διάφορα ἐργαλεῖα, σχετικὰ περιορισμένα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἀκόμη δὲ καὶ γιὰ τὸ ὑπόλοιπο ὑγειονομικὸ ὕλικό. Δυστυχῶς δὲν διασώζεται κατάσταση φαρμάκων ἢ βιβλίου τοῦ φαρμακείου, γίνεται δὲ γινικῶς καὶ ἀορίστως λόγος περὶ φαρμάκων, παραγγελλμένων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, στὸ ἐξωτερικό. Ἀναγράφονται λοιπὸν κίνα, νιτρικὸ ὀξύ ἀπὸ τὸ κατὰστημα τοῦ A. Stigliity στὴ Μασσαλία, φαινικόν ὀξύ, ποτάσσα (ἡ ὁποία ὁμως ἐχρησιμοποιεῖτο κυρίως γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν ἐνδυμάτων τῶν ἀσθενῶν), γάζης καὶ βάμακος, ἰωδοφορμίου κλπ.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς φαρμακευτικοὺς οἴκους, ἐκτός τοῦ προηγουμένου, ἀναφέρονται ἡ Pharmacie Centrale καὶ ἡ Charles Petit τῶν Παρισίων, ὁ φαρμακὲμπὸρ Odelga στὴν Βιέννη κ.λ.π.

Ἡ δαπάνη γιὰ τὴν προμήθεια φαρμακευτικῶν εἰδῶν ἐμφανίζεται αὐξημένη ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος κυρίως λόγω μεγάλου κόστους τῶν νέων φαρμάκων καὶ εἰδῶν. Διαβόηζουμε π.χ. σὲ πρακτικὸ τοῦ 1891, ποῦ ἀφοροῦσε τὴν ἐξώφληση παλαιοῦ λογαριασμοῦ ἐκ 3757 χρυσῶν φράγκων (ἤτοι 4906,9% δραχμῶν) διὰ τὴν ἀγορὰ γάζης καὶ βάμβακος ἰωδοφορμίου κατὰ τὰ ἔτη 1889 καὶ 1890, ὅτι «... θὰ ληφθῆ ἀνάγκη καὶ ἄλλων φαρμάκων καὶ ἰδίως φαρμακευτικῶν εἰδῶν τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἀντισηπτικὴν μέθοδον ἧς ἡ ἀκριβὴς ἐφαρμογὴ ἀπαιτεῖ δαπάνας μεγάλας, μάλιστα δὲ ὡς γίνονται κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν τῇ Χειρ. Κλινικῇ τοῦ Νοσοκομείου τούτου, καθ' ἃ ἐπαυσεν ἡ κατανάλωσις τῆς κανάβωως διὰ τὴν ἐπίδεσιν τῶν τραυμάτων, ἀντικατασταθεῖσις στὰ τοῦ βάμβακος καὶ γάζης ἰωδοφορμούχου ὧν ἡ τιμὴ εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα» (Πρακτικά, σελ. 255).

Βρισκόμαστε πράγματι στὶς πρώτες δεκαετίες τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου τοῦ Lister, ἡ ὁποία ἀπάλλαξε ὅπως εἶναι γνωστὸ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπὸ τὸ ἄλγος τῆς λοιμώξεως καὶ ἰδίως τῶν μετατραυματικῶν καὶ τῶν χειρουργικῶν χειρουργοῦς, ἡ χειρουργικὴ ἀναισθησία, ἐκόστιζε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀρκετὰ ἀκριβῶς καὶ μάλιστα σὲ συνάλλαγμα. Ἀναγράφονται λοιπὸν παραγγελίες τῆς χειρ. Κλινικῆς «... ὅπως ἀποσταλώσιν εἰς τὸ ἐν Παρισίοις κατὰστημα (22 Rue de la Sorbonne) οἱ τρεῖς μετάλλιοι σίφωνες πρὸς πλήρωσιν χλωριούχου μεθυλίου... Τὸ Ἀδελφάτοῦ ἐγκρίνει τὴν αἴτησιν ταύτων, πρὸς δὲ ἐγκρίνει νὰ δοθῆ παραγγελία περὶ προμηθειᾶς μιᾶς συσκευῆς ὁμοίας τῇ ἀνωτέρῳ πρὸς χρῆσιν τῆς Παθολ. Κλινικῆς τοῦ Καθηγ. κ. Γ. Καραμήτσα κατ' αἴτησίν του». Τώρα βέβαια τί ἐχρειάζετο ὁμοία συσκευή στὴ Παθολ. Κλινικῇ, ἀφοῦ ὑπῆρχε ἤδη στὴν Χειρουργικῇ, εἶναι ἄλλο θέμα, ὄχι ὁμως ἀσχετο μὲ τὴν ἐπιβάρυνση τῶν περιορισμένων οικονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Νοσοκομείου. Μήπως ὁμως καὶ σήμερα δὲν ὑπάρχουν παρόμοια προβλήματα, ἀφοῦ τὰ ἰατρικὰ μηχανήματα παραγγέλλονται πολλακίς διπλά ἢ τριπλά ἀπὸ τὰ Νοσοκομεῖα, εἴτε διότι δὲν ὑπάρχει συντονισμὸς ἐνεργειῶν καὶ πνεῦμα συνεργασίας μετὰ τῶν διαφόρων κλινικῶν, εἴτε ἡ γραφειοκρατία ἀδυνατεῖ νὰ κατευθύνει τίς διαφόρες πιστώσεις μὲ πνεῦμα λογικῆς καὶ οικονομίας.

Ὡς πρὸς τὰ διάφορα ὕλικά καὶ ἐργαλεῖα ἀναγράφονται παραγγελίες (στὸ κατὰστημα τοῦ H. Vergne τῶν Παρισίων) γιὰ τὴν προμήθεια καθετήρων, κηρίων

κλπ. (Χειρ. Κλινική) χιλίων πινάκων και δύο «άπεικονισμάτων του θώρακος» (στο λιθογραφείο του Γρούνδμαν) για την Παθολ. Κλινική, οίσοφαγοςωλήνων κλπ. (από Παρίσι, αξίας 78,40 δρχ.) ποτηρίων ούρων και φιαλών ύδατος διά τους ασθενείς (από κατάστημα του Πειραιώς), γάζας (από τον οίκο Hoheneibe της Βοημίας) για την Χειρ. Κλινική, διαφόρων ειδών μικροσκοπίου αξίας 300 δρχ. διά τό έργαστήριο της Παθ. Κλινικής Καραμήτσα κλπ.

Ἄλλα καί γιά τήν ἐπίσκευή τῶν Χειρ. ἐργαλείων ἐδαπανοῦντο ἄρκετά ποσά, διότι ἔκρεπε νά σταλοῦν στό ἐξωτερικό. Ἐναφέρεται ὄντως δαπάνη 102 χρυσῶν φράγκων (133 δρχ.) γιά τήν ἐπισκευή παρομοίων ἐργαλείων ἀπό τό Γαλλικό ἐργοστάσιο τοῦ Collin.

Τέλος ἐξακολουθοῦν οἱ προμήθειες διαφόρων ἄλλων ειδῶν (ἐρμάρια, ντουλάπες, ὕφασμα στρωμάτων, ἐμβάδες κλπ.) γιά τίς τρέχουσες ἀνάγκες τοῦ Νοσοκομείου ἢ γιά τήν ἀντικατάσταση ἀναλώσιμου ὑλικοῦ, καθῶς καί οἱ διάφορες ἐπισκευές γιά τή συντήρηση τοῦ κτιρίου.

Ὡς πρός τήν κίνηση τῶν ἀσθενῶν καί τήν κατάσταση τοῦ προσωπικοῦ κατά τήν περίοδο αὐτή σημειώνουμε τά ἐξῆς ἐνδιαφέροντα περιστατικά :

α) Ἡ προσέλευση τῶν ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν στή ἰατροεἰα τοῦ Νοσοκομείου ἐγένετο βάσει σημειωμάτων, ἢ ἀφοροῦσε στούς ἐξερχομένους χειρουργικούς ἀσθενεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐπανερχόνταν γιά ἄλλαγές, διαπυήσεις, καθαρισμούς τραυμάτων κ.λ.π. Μάλιστα δέ ὁ ἴδιος ὁ Ἄρεταῖος ἔκανε δύο φορές τήν ἐβδομάδα ἐξωτερικό ἰατροεἰο. Τό Ἄδελφάτον ὁμως θεώρησε ὅτι αὐτό ἀποτελεῖ σκατάλη, διότι ἡ νοσηλεία ἐγένετο «διά φαρμάκων καί θεραπευτικῶν ειδῶν τοῦ Νοσοκομείου, καί ὡς ἐκ τούτου γίνεται μεγάλη κατανάλωσις τούτων, χωρίς ταῦτα νά δικαιολογοῦνται ἐν τοῖς συνταγολογίσι καί χορηγούμενα τοῖς ἐξωτερικοῖς ἀρρώστοις», ὡς ἀναφέρονται στή Πρακτικά. Τό πρόβλημα ἐλύθη μέ τήν παροχή τῆς δυνατότητας τά διάφορα ὑλικά νά ἀναγράφονται σέ συνταγολογία τῶν ἐσωτερικῶν ἀσθενῶν, διότι βέβαια οὔτε ἡ διακοπή τῆς λειτουργίας τῶν ἐξωτερικῶν ἰατροεἰῶν ἦταν δυνατή οὔτε ἡ ἀπαγόρευση προσελεύσεως τῶν ἐξερχομένων τοῦ Νοσοκομείου ἀσθενῶν, ὁσάκις παρίσταντο ἀνάγκη. Ἄλλα καί ὁ καθηγητής Ἄρεταῖος ὁ ὁποῖος μάλιστα εἶχε κατηγορηθῆ ὅτι ἐλάμβανε χρήματα ἀπό τέτοιους ἐξωτερικούς ἀσθενεῖς, δέν συνεφώνησε στόν περιορισμό τῶν προσερχομένων στή ἐξωτερικά ἰατροεἰα μόνο σέ ὄσους ἐπρόκειτο νά εἰσαχθοῦν.

Μέ τήν Παθολ. Κλινική ἐδημιουργήθη παρόμοιον πρόβλημα, διότι οἱ προσερχόμενοι ἀσθενεῖς «μὴ ὄντες πολλάκις εἰσάκτέοι ἀνάγκη ὁμως νά λαμβάνωσιν οὔτοι φάρμακά τινα ὅπως ἀπέλθωσι...», ἐπεβάρυναν οἰκονομικῶς τό Νοσοκομεἰον. ἐνῶ ἡ πραγματοποιούμενη δαπάνη δέν μποροῦσε νά δικαιολογηθῆ. Εἶχε βρεθῆ λοιπόν ἡ πρόχειρη (ἀλλ' ὄχι νόμιμη) λύση τά χορηγούμενα κατ' αὐτόν τόν τρόπο φάρμακα νά ἀναγράφονται στή συνταγολογία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου, τό ὁποῖον ἐδικαιοῦτο νοσηλείαν καί φαρμάκων ὁσάκις ἤθελε ἀσθενησεἰ. Ἐπρεπε ὁμως νά ὑπογράφονται ἀπό τόν Καθηγητή - Διευθυντή τῆς Κλινικῆς.

Φαίνεται ὁμως ὅτι ὁ Καραμήτσας ἐφοβεῖτο νά συμπράξη, ὑπογράφοντας ψευδῆ οὐσιαστικά συνταγολογία γιά τοὺς ἐργαζόμενους στό Νοσοκομεἰο, καί ἔτσι παρέμειναν αὐτά ἐπί ἔτη ἀνυπόγραφα καί ἡ Διεύθυνση τοῦ ἰδρύματος δέν μποροῦσε νά τά δικαιολογήσῃ.

Τό Ἄδελφάτο λοιπόν, γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος, ἀπεφάσισε «νά ὑπο-

γραφάσιν υπό τοῦ Διευθυντοῦ τά συνταγολόγια τῶν χορηγηθέντων εἰς τε τό προσωπικόν καί τοῖς ἀπόροις φαρμάκων π.ε. μέχρι σήμερον, ἐφεξῆς δε νά μή χορηγοῦνται φάρμακα εἰμή μόνον εἰς τοὺς προσωπικῶς ἐργαζομένους ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, τάς δε συνταγὰς ἐν ἰδιαιτέρῳ νά ἐπιθεωρῆ καί ὑπογράφη τό ἐπί τοῦ προσωπικοῦ μέλους κ. Γ. Καραμήτσας...». (Πρακτικά, σελ. 230).

β) Ἐπεφασίσθη ἡ μονιμοποίηση ὄλου τοῦ ὑπηρετοῦντος προσωπικοῦ. Σημειώ-
νουμε ἐνδεικτικά : Γεώργιος Τῆσιος (θυρωρός), Ἰω. Γρηγορίου, Χρ. Μπουσᾶκος,
Λεων. Παπούλιας ἢ Λουρῆς, Γεωργίτσα Μαλάμου, (νοσοκόμοι), Γεωργίτσα Ἀπο-
στολάκου (νοσοκόμος ἐγχειρήσεως), Ἄντ. Σακελλαρίου (ὑπέρτης ἐξωτ. ὑπηρε-
σιῶν καί φωτισμοῦ), Βασ. Σαρρῆς (ὑπρ. μαγειρίου), Αἰκ. Στίνη καί Ἰουλία Λαλα-
οῦνη (πλύντριες) κλπ.

γ) Ἀρχίζει νά γίνεται συνθήεια (ὄχι ὁμως καί θεσμοποίηση) ἡ χορήγηση ἀδειῶν
στό προσωπικό. Παρατηροῦμε ἔτσι τό Ἄδελφάτο ἐγκρίνει ἄδεια 15 ἡμερῶν
στόν βοηθό τῆς Χειρ. Κλινικῆς Ι. Δούκαν, 10 ἡμερῶν στόν ἱερέα τοῦ Νοσοκομείου
Ἄρσ. Ἀντωνόπουλον, 15 ἡμέρες στόν βοηθό τοῦ Φαρμακείου Πέτρον Κώνσταν, 15
ἡμερῶν στόν νοσοκόμο Παν. Ματθαίου, 10 ἡμέρες (γιά νά μεταβῆ στήν πατρίδα
του) στόν ὑπέρτη Ἄντ. Σακελλαρίου κλπ.

Ἡ προμήθεια τῶν τροφίμων ἐξακολουθεῖ νά γίνεται μέ μειοδοτικούς διαγωνι-
σμούς. Θά παραθέσουμε τίς τιμές τῶν κυριωτέρων ὠνίων, διότι ἀποτελοῦν ἐνδιαφέ-
ροντα στήν ἱστορικῆ ἐρευνα στοιχεῖα γιά τόν ὑπολογισμό τοῦ κόστους νοσηλείας
καί τοῦ κόστους ζωῆς. Τά στοιχεῖα ἀφοροῦν τήν πρό τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου τοῦ 1897
περίοδο. Βεβαίως οἱ τιμές εἶναι μειωμένες λόγω τοῦ διαγωνισμοῦ, πάντως ὄχι χαμη-
λότερες τῶν τιμῶν χονδρικής πωλήσεως ἢ ἔστω τοῦ κόστους ἀγορᾶς σὺν τό κέρδος
τοῦ ἐμπορίου.

Ἄρτος λεπτά 44 ἢ ὀκά
Πάσται ἐν γένει (ζυμαρικά) λεπτά 57 ἢ ὀκά
Ρύζι, 99 λεπτά ἢ ὀκά
Ζάχαρη, 1,57 δρχ. ἢ ὀκά
Καφές, 5,11 δρχ. ἢ ὀκά
Βούτηρο, 4,46 δρχ. ἢ ὀκά
Κεφαλοτύρι, 2,51 δρχ. ἢ ὀκά
Τυρί τουλουμίσιο, 2,31 δρχ. ἢ ὀκά
Τυρί κασκαβαλίου, 2,51 δρχ. ἢ ὀκά
Σαποῦνι κοινόν, 1,08 δρχ. ἢ ὀκά
Σαποῦνι Μασσαλίας τῶν χειρῶν, 0,28 λεπτά ἢ πλάκα
Πιπέρι μαῦρο, 4,46 δρχ. ἢ ὀκά
Ἐληές, 59 λεπτά ἢ ὀκά
Χαλβάς, 1,82 δρχ. ἢ ὀκά
Λάδι, 1,52 δρχ. ἢ ὀκά
Ταχύνι, 1,79 δρχ. ἢ ὀκά
Σμιγδάλι, 55 λεπτά ἢ ὀκά
Μέλι, 1,50 δρχ. ἢ ὀκά
Ψύχα ἀμυγδάλων, 4,11 δρχ. ἢ ὀκά
Ἄμυλον, 1,20 δρχ. ἢ ὀκά
Σπερματόκηρα (κ. σπαρματσέτα), 1,44 δρχ. τό δέμα

Καθαρός κηρός, 8,16 δρχ. ή δκά
 Καναβοῦρι, 53 λεπτά ή δκά
 Πίτυρα, 20 λεπτά ή δκά
 Οινόπνευμα 38° βαθμῶν, 2,51 δρχ. ή δκά
 Ἄλατι χονδρό, 18 λεπτά ή δκά
 Ἄλατι γιλέ, 43 λεπτά ή δκά
 Βακαλάος, 1,41 δρχ. ή δκά
 Ταραμάς, 1,91 δρχ. ή δκά
 Γλώσσες γαβιαρίου, 2,41 δρχ. ή δκά
 Μπιζέλια, 65 λεπτά ή δκά
 Φακές, 55 λεπτά ή δκά
 Φασόλια, 55 λεπτά ή δκά
 Κουκιά, 50 λεπτά ή δκά

Οι βούρτσες ἐχορηγοῦντο πρὸς 20 λεπτά ή μία και οἱ σκουῦρες (σάρωθρα) πρὸς 44 λεπτά τό ἓνα εἶδη κρεοπωλείου :

Κρέας βοδινό, 1,62 δρχ. ή δκά
 Κρέας πρόβειο, 1,62 δρχ. ή δκά
 Ἄρνι γάλακτος, 1,72 δρχ. ή δκά

Εἶδη μαναβικῆς :

Πατάτες, 29 λεπτά ή δκά
 Κρεμμύδια (ξηρά), 20 λεπτά ή δκά
 Λυγιά, 15 λεπτά τό ζευγάρι
 Ὀρνίθια, 1,35 δρχ. ἕκαστον
 Ντομάτα πελτέ, 1,30 δρχ. ή δκά
 Μπάμιες, 45 λεπτά ή δκά
 Μελιτζάνες, 5 λεπτά τό ζεῦγος
 Κολοκύθια, 18 λεπτά ή δκά
 Σπανάκια, 20 λεπτά ή δκά

Χόρτα ἐν γένει (πράσσα, κρεμμύδια, ραπανάκια), 3 λεπτά κατά δέμα. Τά κουκιά (χλωρά), 35 λ. ή δκά, τά ἀντίδια 20 λ. ή δκά, τό λάχανο 20 λ. ή δκά, τά φασόλια (χλωρά) 44 δρχ. ή δκά, τά ἀγρια ραδίκια 45 λ. ή δκά και τά ἡμερα 18 λ., τά μπιζέλια 45 λ. ή δκά, τά κουνουπίδια 28 λ. ή δκά, οἱ ἀγκινάρες 17 λ. τό ζευγάρι, τά μαρούλια 7 λ. κατά ζεῦγος, τά σταφύλια 40 λ. ή δκά, τά μήλα 40 λ. ή δκά, βερύκοκκα 40 λ. ή δκά, ξερά δαμάσκηνα 1,30 δρχ. ή δκά.

Δέν ἔλειπαν ὁμως, κατά τήν Ἑλληνική συνήθεια, οἱ παραβιάσεις τῶν συμφωνημένων ἀπό τούς προμηθευτές και τό Ἄδελφάτον ἐχρειάσθη πολλές φορές νά παρέμβῃ ή και νά καταγγεῖλη τίς συμβάσεις. Ὁ προμηθευτής π.χ. τοῦ ἄρτου κατά τό 1891 - 92 «χορηγεῖ τοιοῦτον κακῆς ποιότητος... και ἐνίοτε ἑλλιπῆ και μολονότι ὁσάκις ἐπεστράφη αὐτῷ ὁ ἄρτος ἐν τούτοις ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει τάς τοιαύτας ἀποπείρας του...», ἀναφέρει ὁ Διευθυντής Σπ. Μερκούρης πρὸς τό Ἄδελφάτο.

Ἄλλο ἐνδιαφέρον θέμα τῆς περιόδου αὐτῆς ἦταν ή παραχώρηση τῶν οἰκοπέδων τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου στήν Ἱερά Μητρόπολη για τήν ἀνέγερση Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου. Ἰδού τό σχετικό πρακτικό τοῦ Ἄδελφάτου :

«γ' Ἐπί τῇ ἐγγράφῳ αἰτήσῃ διαφόρων κατοίκων τῆς συνοικίας Πλάκας συνιστώντων ἵνα τό εἰς τό Νοσοκόμειον ἀνήκον οἰκόπεδον τοῦ Ἁγ. Ἀνδρέου δωρηθῇ

τῆ Σ. Μητροπόλει Ἀθηνῶν ὅπως ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγερθῆ οἶκημα διὰ τόν ἐκάστοτε Μητροπολίτην Ἀθηνῶν μετά γραφείων τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, καί τῆ προτά τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν πρὸς τὸ Ἀδελφάτον διὰ τοῦ Μέλους αὐτοῦ Εὐ. Κιλιοντζῆ δηλώσαντος προφορικῶς αὐτῇ ὅτι προσφέρεται νά πληρώνη εἰς τὸ Νοσοκομεῖον Δραχ. 2000 ἑτησίως ἕσσει αὐτός τε καί οἱ κατά καιρούς μέλλοντες Μητροπολίται, Ἀθηνῶν, προκειμένου τὸ Ἀδελφάτον νά δωρήσῃ τὸ οἰκόπεδον πρὸς ἄνω σκοπόν, ὑπὸ τόν ὄρον ἂν τις τῶν Μητροπολιτῶν ἀθετήσῃ τὴν πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον ὑποχρέωσιν ταύτην τὸ οἰκόπεδο μετά τοῦ οἰκοδομήματος νά περιέρχεται εἰς τὴν τοῦ Νοσοκομείου κυριότητα, διότι τὸ οἰκόπεδον τοῦτο στοιχίζει δι' ἄρᾳς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἀντί 43.000 δραχμῶν, καί δέν περιῆλθεν εἰς τὴν κατοχή του ἐκ κληροδοτήματος. Εἰς ταῦτα δέ προσθέσεται καί τοῦ κ. Καλλιωντζῆ ὅτι τὴν προτεινομένην ὑπὸ τοῦ Σ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν λύσιν θεωρεῖ ὡς τὴν συμφωρτέραν διὰ τὸ Νοσοκομεῖον, καθόσον ὡς ἐκ τῆς ὑπαρχούσης προλήψεως παρά λαῶ τοῦ νά μὴν οἰκοδομῆ ἐπὶ τόπων ἱερῶν, ὡς ὁ ἐν λόγῳ τοιοῦτος χρησιμεύσας ἕλοτε ὡς Ναός, τοῦ ὁποίου μάλιστα τὰ ἑρείπια πού ἤδη σώζονται, ἂν μὴ ἀδύνατοῦλάχιστον δυσκόλως θά δυνηθῆ τὸ Νοσοκομεῖον νά ἐκποιήσῃ αὐτά, καί ἐπομένως ἡ περιουσία αὕτη θά μείνῃ νεκρά, καί οὐδέν θέλει προσφέρῃ αὐτῶ.

Τὸ Ἀδελφάτο λαβόν ὑπ' ὄψιν ταῦτα πάντα... ἀποφαίνεται νά δωρηθῆ ὑπὸ τὸ ὡς ἄνω ὄρους τὸ οἰκόπεδον τῆ Σ. Μητροπόλει Ἀθηνῶν καί τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τόν ἄνω σκοπόν...».

Ἐλέχθη ἀνωτέρω ὅτι ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου Σπ. Μερκούρης ἔθεσέ ποψηφιότητα καί ἐξελέγη Δημ. Σύμβουλος κατὰ τίς δημαρσιές τοῦ 1891, ὅτε ἀδείχθη ὡς Δήμαρχος ὁ Μελάς.

Ἐναντίον τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μερκούρη ὑπεβλήθη ἔνστασις, τὴν ὁποία ὁμῶς πέρριψε τὸ Πρωτοδικεῖο Ἀθηνῶν. Ἄλλ' ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου ὑπέστη ἄλλες διώξεις. Ἐνῶ οἱ δημοτικὲς ἐκλογές ἔλαβαν χώρα στίς 7 Ἰουλίου ἔρχετο πρὸς συζήτησιν ἔγγραφο τοῦ Νομάρχου πρὸς τόν Δήμαρχο καί Πρόεδρο τοῦ Ἀδελφάτου «... ἀφορῶν εἰς τόν κ. Διευθυντὴν τοῦ Νοσοκομείου, ὅτι ἐκθέσας οὗτος κήρυξεν ὑποψηφίου Δημ. Συμβούλου ἐγκατέλειπε τὴν θέσιν ψηφοθηρῶν, παραμελήσας τὰ καθήκοντά του καί ὅτι δέον ἐπὶ τούτῳ νά ἀπαλλαγῆ τῶν καθηκόντων του».

Τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Μερκούρη ἀνέλαβε ὁ ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ ἀρμόδιος Σύμβουλος τοῦ Ἀδελφάτου Καθηγητῆς Γ. Καραμήτσας, ὁ ὁποῖος ἀπέκρουσε τίς αἰτήσεις τοῦ Νομάρχου ὡς ἐντελῶς ἀβάσιμες καί ἄδικες «... καθόσον οὗτος μετά τὴν αὐτῆς πάντοτε ἀδιαπαύτου φιλοτιμίας καί φιλοπόνου ἐπιμελείας ἐκτελεῖ τὰ ἀναγκαῖα καὶ θεμιτὰ αὐτῶ καθήκοντα, περιαγαγὼν τὸ εὐαγές ἴδρυμα ὅπερ ἀξίως διευθύνει εἰς τὴν ἀριωπήν, ἀποσπάσαν τὴν προσοχὴν καί τοὺς ἐπαίνους τῆς κοινωνίας, καί ὅτι τὸ Ἀδελφάτον ἐπαίνους ἔχει μόνον νά ἐκφράσῃ τῶν κ. Διευθυντῆ καί εὐχαριστίας ἐπὶ τοῖς... κόποις του καί τῆ... ἀφοσιώσεως του εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Νοσοκομείου, καί ὅτι οὐδεὶς ἕτερος εἶναι εἰς κρείττονα θέσιν νά γνωρίζῃ καί ἐκτιμᾷ τὰ προσόντα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ κ. Διευθυντοῦ πλὴν τῶν Μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου, ἅτινα ἐκ πείρας εὐρίσκονται εἰς ἀδιάκοπον καθημερινὴν διατριβὴν καί ἐπικοινωνίαν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ὡς ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων αὐτοῖς καθηκόντων».

Καί τὸ Πρακτικὸν κλείνει μὲ τὴν λακωνικὴν, πλὴν θριαμβευτικὴν γιὰ τόν Μερκούρη, φράσιν :

«Τὸ Ἀδελφάτον ὁμοφώνως ἀπεδέχθη τὰ εἰρημένα».

Ἐκτοτε ὁ Μερκούρης εὕρισκετο στόν μαυροπίνακα τῶν ἀντιπάλων του, ἐφ' ὅσον εἶχε εἰσελθεῖ πλέον στό στίβο τῶν πολιτικῶν ἀντιθέσεων.

Στίς 5 Σεπτ. 1895 τό Ἀδελφάτο συνήλθε ἐκτάκτως γιά νά συζητήσει τά ὑπ' ἀριθ. 13753 καί 13823 ἔγγραφα τοῦ Νομάρχου διὰ τῶν ὁποίων «... ὁ κ. Δήμαρχος παραγγέλλεται νά ἀπολύσῃ ἀμέσως ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Νοσοκομείου τόν Διευθυντήν αὐτοῦ κ. Σπ. Μερκούρη, τό μέν ὡς ἀπουσιάζοντα αὐτογνωμόνως εἰς Κρανίδιον, τό δέ ὡς ἀναμεινυόμενον ἐνταῦθα ἐν ταῖς ἐνεργουμέναις δημοτικαῖς ἐκλογαῖς καί ψηφοθηροῦντα...». Τοῦ Ἀδελφάτου προήδρευε ὁ δημαρχεῦαν Πάρεδρος Δ. Σηλυβριώτης. Ἐκλήθη εἰς ἀπολογία ὁ Μερκούρης καί τό Ἀδελφάτον ἀπεφάνθη «ὅτι οὐδένα πραγματικόν ἢ νόμιμον λόγον εὕρισκει ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου ὅπως προβῆ εἰς τήν ἀπόλυσιν αὐτοῦ, ἐντέλλεται αὐτῷ αὐστηρῶς τήν ἀποχήν ἀπό πάσης ἐκλογικῆς ἀναμίξεως ἀσχέτως πρός τήν ὑποψηφιότητα αὐτοῦ ὡς Δημ. Συμβούλου τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, οὔτινος καί νῦν τυγχάνει Δημ. Σύμβουλος». (Πρακτικά, σελ. 272 - 273).

Περί τό τέλος τοῦ 1898 ἔγινε ἀπό μέρος τοῦ Δημάρχου Λ. Καλλιφρονᾶ εὐθεία ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου διὰ τριῶν ἐγγράφων τά ὁποῖα φέρουν τούς ἀριθμούς 9358, 9396 καί 9538. Διὰ τήν δύο πρώτων κατηγορεῖται ὅτι δέχεται στό Νοσοκομεῖο ἀσθενεῖς χωρίς εἰσιτήριο τοῦ Δημάρχου, διότι ὅπως εἶναι γνωστό οἱ ἐκάστοτε δήμαρχοι καί δημ. σύμβουλοι ψηφοθηροῦσαν μέ τήν εἰσαγωγή ἀσθενῶν στό Νοσοκομεῖο. Ὁ Μερκούρης ἀπήντησε στά δύο αὐτά ἔγγραφα μέ τήν ὑπ' ἀρ. 201 ἀναφορά του, ὅπως ἐξήγησε τούς λόγους πού τόν ὠθοῦν ἐνίοτε νά δέχεται ἀρρώστους χωρίς εἰσιτήριο τοῦ Δημάρχου.

Τό τρίτο ἔγγραφο ἀφοροῦσε σέ ἀναφορά τοῦ Μηχανικοῦ τοῦ Δήμου, ὅπου κατηγορεῖτο ὁ Μερκούρης ὅτι δέν ἐπιμελεῖται τῆς καθαριότητος τοῦ Νοσοκομείου. Ὁ Μηχανικός ἰσχυρίζετο ὅτι «... ἐπισκευθεῖς τά ὑπόγεια τοῦ Νοσοκομείου εὗρεν αὐτά ὑπό ἄποψιν καθαριότητος τοῦ καταστήματος, χεῖρουσα δέ τῆς καταστάσεως καί τῶν σφαγείων καί τῶν ὑπονόμων ἀκόμη τῆς πόλεως».

Ὁ Μερκούρης ἔφερε τό θέμα πρός συζήτηση στό Ἀδελφάτο κατά τήν συνεδρία τῆς 24 Νοεμβρίου καί εἶπε τά ἑξῆς :

«Ἀφοσιωθεῖς ἐπί εἴκοσι ὀλόκληρα ἔτη, μετ' ἀληθοῦς αὐταπαρνήσεως εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ Νοσοκομείου ἐσυνήθισα νά δέχωμαι πάντοτε ἐπαίνους καί συγχαρητήρια παρά τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν καί διὰ τόν σεβασμόν μου πρός τούς κανονισμούς τοῦ Νοσοκομείου καί διὰ τήν ἐν γένει λειτουργίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πικράν ἀπαγοήτευση μοί ἐπροξένησεν ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐγγράφων τοῦ κ. Δημάρχου... διότι φρονῶ ὅτι δέν ἦμην ἄξιος τῶν γενομένων παρατηρήσεων...».

Ὡς πρός τήν οὐσία τῶν κατάγγελιῶν εἶπε ὅτι, ἐξήγησε ἤδη διὰ τῆς ἀναφορᾶς του ὅτι πράγματι δέχεται ἐνίοτε ἀσθενεῖς χωρίς εἰσιτήριο ἀλλά πρόκειται γιά τραυματίες, δεινῶς πάσχοντες καί ἀποστελλομένους ὑπό τῆς ἀστυνομίας. Ἄν δέ κάποτε δέν γίνονται δεκτοί ἀσθενεῖς μέ εἰσιτήριο τοῦ Δημάρχου, αὐτό ὀφείλεται στούς ἰατρούς, οἱ ὁποῖοι δέν κρίνουν ὅτι ἔχουν, ἀνάγκη νοσηλείας.

Κατά τήν διεξαχθεῖσα συζήτηση ὁ Δήμαρχος ἐπέμεινε ὅτι οἱ εἰσαγόμενοι ὀφείλουν, κατά τόν κανονισμό, νά προσκομίζουσιν εἰσιτήριο τῆς Δημαρχίας, διότι ὁ Δήμος δαπανᾷ χρήματα γιά τό Νοσοκομεῖον καί δικαιοῦται νά ἀσκή ἔλεγχον. Ἐξ ἄλλου ὁ Γραμματεὺς τῆς ἀστυνομίας, πρόσθεσε, διημαρτυρήθη ὅτι πολλοὶ ἀρρώστοι

πού μεταφέρονται στό Νοσοκομείον από τά αστυνομικά ὄργανα δέν γίνονται δεκτοί. Μετά ἔλαβε τόν λόγον ὁ Καραμήτσας, ὁ ὁποῖος παραδέχθη μὲν ὅτι πολλά ἄτομα δέν γίνονται δεκτά στό Νοσοκομείο, ἀλλὰ πρόκειται συνήθως γιά ἐλαφρῶς πάσχοντες ἢ ἀνίατα νοσήματα ἢ διότι προσέρχονται «χάριν ψωμισμοῦ».

Τό Νοσοκομείον ὅμως, εἶπε, διαθέτει μόνον 140 κλίνες καί ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τά ἐπίσημα δελτία νοσηλεύει πολύ περισσότερους μέχρι καί ἄνω τῶν 160, ἄρρώστους. Δέν μπορεῖ λοιπόν κανεὶς νά τόν μεμφθῆ. Ἐπειτα οἱ καθηγηταὶ ἔχουν ἀπό τόν κανονισμό δικαίωμα εἰσαγωγῆς ἀσθενῶν κατ' ἐπιλογὴν, ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετοῦν καί διδακτικούς σκοπούς. Οὔτε εἶναι πρέπον νά γίνονται διακρίσεις μεταξύ Ἀθηναίων καί λοιπῶν Ἑλλήνων. Τό νοσοκομείον, εἶπε, εἶναι «πανελληνιον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν διεθνές καί ἐπὶ τούτῳ καυχᾶται ὅτι παρέχει ἄσυλον ἄνευ διακρίσεων φυλῆς ἢ θρησκειῶν...». Ἡ αστυνομία κακῶς διαμαρτύρεται, διότι ἀποστέλλει καθημερινῶς πρὸς εἰσαγωγὴν μεθυσμένους, ἀναπήρους ἢ ἐγκαταλελειμένους γιά νά ἀπαλλαγῆ ἀπὸ αὐτούς. Τό νοσοκομείον οὐδέποτε ἀρνήθη νά παραλάβει ἀληθῆς ἢ βαρέως πάσχοντας. Ἐχει δε τὸ δικαίωμα νά ἐπιλέγει τοὺς βαρύτερους πάσχοντας. Ὁ Δήμαρχος ἐσημφώνησε καί ἐβεβαίωσε ὅτι δέν ἀποδίδει πρόθεση γιά τὴν μὴ εἰσαγωγὴ ἴσως ὀρισμένων ἀσθενῶν ὅτε τὸ ἐπεισόδιον ἔληξε.

Ἐπὶ τῆς δυσμενοῦς ἐκθέσεως τοῦ μηχανικοῦ τοῦ Δήμου ὁ Μερκούρης ἀνέλησε ἀναφορὰν τοῦ ἀποσταλεῖσαν αὐθημερόν στόν Δήμαρχον, μέ τὴν ὁποῖαν ἀποκρούει τίς κατηγορίες ὡς ψευδεῖς, παραθέτει ἀποδεικτικά στοιχεῖα καί καλεῖ τόν Πρόεδρον νά διαπιστώσει ὁ ἴδιος τὴν κατάστασιν τῶν ὑπογείων. Τό ἐπεισόδιον δέν εἶχε συνέχεια, διότι καί ὁ Δήμαρχος ἐπέισθει ὅτι οἱ κατηγορίες ἦσαν ὑπερβολικῆς.

Κλείνοντας τὸ κεφάλαιον τοῦ ΙΘ' αἰῶνος θά παραθέσουμε ὀρισμένα στοιχεῖα ἀπὸ προϋπολογισμούς καί ἀπολογισμούς, διότι μᾶς δίνουν μιά αὐθεντικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου καθὼς καί τῆς νοσηλευτικῆς κινήσεως, τῆς νοσηρότητας, θνησιμότητος κλπ. κατὰ τὴν ὡς ἄνω ἐποχὴ.

Ἀπολογισμὸς τοῦ 1887. (Βλέπε πρακτικά).

Τὰ ἔσοδα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἶχαν προϋπολογισθῆ, ὅπως εἶπαμε ἤδη, σέ 117.074 δρχ. καί τὰ ἔξοδα σέ 116.728,55 δρχ.

Τὸ σκέλος τῶν ἐσόδων παρουσίασε ἓνα ἔλλειμα 3.304,02 δρχ. διότι εἰσπράχθησαν μόνο 113.769,98 δρχ. Ἡ μείωσις αὐτὴ ὀφείλεται στοὺς ἐξῆς λόγους :

α) Τὸ ἔσοδον ἐκ τοῦ δασμοῦ ἐμπορευμάτων καί σιτηρῶν ἀπέδωσε 2,500 δρχ. ὀλιγώτερον τοῦ ἀναμενομένου, διότι οἱ δυσχέρειες γιά τὴν εἰσπραξὴ τῶν δωδεκατημορίων ἐξακολουθοῦν νά ὑφίστανται, ἀλλὰ καί «ἐκ τοῦ ἐπικρατήσαντος μέχρι τότε συστήματος ὅπως περικόπτονται ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε Δημοτ. Εἰσπράκτορος καί τὰ ὑπὸ τοῦ Δημ. Συμβουλίου ψηφιζόμενα ὡς ἀναλογοῦντα εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἐκ τοῦ δασμοῦ».

β) Διότι ὁ Δήμος εἶχε καθυστερήσει, ὅπως συνέβαινε ἄλλωστε συχνά, νά ἀποδόσει ὀλόκληρο τὸ προϋπολογισθὲν ποσόν καί παρέμειναν ἔτσι 20.000 γιά τὴν ἐπόμενὴ χρῆσιν.

γ) Ἐπίσης ὀλιγώτερα ἀπέδωσαν καί οἱ διάφορες ὁμολογίαι δανείων κλπ. λόγω τῆς κατασχέσεως τοὺς ὑπὸ τῶν κληρονόμων Μαρινάκη. Τέλος ποσὸ 500 δρχ. ἐχάθη διότι δέν ἐνοικιάσθησαν τὰ οἰκόπεδα τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἀνωτέρων ἑλλειμάτων ὠρισμένοι λογαριασμοί ἀπέδωσαν περισσότερα ὅπως οἱ Μετοχές τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, οἱ 12 ὁμολογίες τοῦ δανείου τῶν 20 ἑκατομμ. (ἐνεκα τῆς διαφορᾶς τοῦ νομίσματος κατὰ τόν χρόνον τῆς πληρωμῆς αὐτῶν) κλπ. Ὑπῆρξαν ἐπίσης καί μερικές ἀπρόβλεπτες δωρεές.

Τό Ἀδελφάτο ἐπισημαίνει ὅτι τὰ ἑλλείματα αὐτά θά μπορούσαν νά προληφθοῦν ἀν τὸ Δημ. Ταμείον ἀπέδιδε ἐγκαίρως τὰ ἐκ τῶν 12 μορίων ἀναλογούντα πρὸ Νοσοκομείου καί «ἂν οἱ ἐκάστοτε Δημ. εἰσπράκτορες μὴ καθιέρουν συνήθειαν σχεδόν ἀπαράβατον νά καθυστερῶσι τὴν ἀναλογίαν δύο καί πλέον κολλάκις ἠενῶν τοῦ Νοσοκομείου ἐκ τοῦ δασμοῦ καί τῶν 5 μορίων καί οὕτω νά ἐκτροχιάζωσι τὴν κανονικὴν διαχείρισιν τοῦ ταμείου...».

Τό σκέλος τῶν ἐξόδων ἀνῆλθε σὲ 110.576,95 δρχ. δηλ. ὀλιγώτερον κατὰ 5.151,60 δρχ. τοῦ προϋπολογισθέντος. Ἡ διαφορὰ ὀφείλεται στὰ ἑξῆς :

α) Τό κονδύλιο τῆς μισθοδοσίας (34.222 δρχ.) εἶχε περίσσευμα 1436,40 δρχ., διότι ἔμεινε κενὴ ἐπ' ὀλίγον ἡ θέση τοῦ Διευθυντοῦ, δταν ἀντικατεστάθη ἀπὸ τὸν Μερκούρη, ὡς καί γιατί κατὰ τόν χρόνον τῆς ἀπολυμάνσεως δέν λειτουργοῦσαν ὅλα τὰ τμήματα καί δέν ἐπληρώθησαν ὅλοι οἱ μισθοὶ τῶν νοσοκόμων.

β) Ἡ δαπάνη διατροφῆς παρουσίασε περίσσευμα διότι πάλι κατὰ τόν χρόνον τῆς ἀπολυμάνσεως δέν ἐσιτίζοντο, ὅπως εἶχε προϋπολογισθῆ, 130 ἀλλὰ λιγώτεροι ἀσθενεῖς καθὼς καί προσωπικό.

γ) Διαφορὰ προέκυψε καί ἀπὸ τὰ κεφάλαια Γ (θεραπεία ἀσθενῶν) καί Δ (Γενικὴ ὑπηρεσία τοῦ καταστήματος) ἐνεκα τῆς «μετὰ φειδούς χρήσεως τῶν πιστώσεων καί τῶν προμηθευομένων ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ καταστήματος ὑλικῶν ἰδίως δε εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀναγραφείσης πρὸς ἀγορὰν ἐργαλείων πιστώσεως ἐκ δρχ. 1000, ὡς δὲν ἐγένετο πλήρης χρῆσις καί μὴ οὐσης ἀνάγκης...».

Παρατηροῦμε τὴν φιλότιμη προσπάθεια γιὰ τὴν ἐπίτευξιν οἰκονομιῶν, χωρὶς ὅστόσο νά παραβλάπτεται ἡ κανονικὴ λειτουργία τοῦ καταστήματος.

Ἄλλα στοιχεῖα ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν ἀσθενῶν :

Κατὰ τὸ 1887 ἐνοσηλεύθησαν 1021 ἀσθενεῖς, ἤτοι 296 λιγώτεροι τοῦ 1886, προφανῶς λόγῳ τοῦ ὅτι ὠρισμένοι θάλαμοι ἔμειναν κλειστοὶ ἐκ περιτροπῆς κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπολυμάνσεως. Ἀπ' αὐτοὺς 846 ἦσαν ἄνδρες καί 175 γυναῖκες, ἤτοι ποσοστὸ 82% ἄνδρες καί 18% γυναῖκες, σχεδόν τὸ αὐτὸ ὅπως καί στὸ προηγούμενον ἔτος ὅπου ἐπὶ συνόλου 1317 νοσηλευθέντες 1088 ἦσαν ἄνδρες καί 229 γυναῖκες.

Οἱ ἀναλογίαι αὐτὲς εἶναι περιέργες δηλ. δέν εἶναι δυνατὸ νά δεχθοῦμε ὅτι στοὺς ἄνδρες ὑπῆρχε τόσο μεγαλύτερη νοσηρότης. Ἄλλοθι θά πρέπει νά ἀναζητηθοῦν τὰ αἷτια καί κυρίως, κατὰ τὴν γνώμη μας, στὸ ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη οἱ συνθηκῆς κοινωνικῆς διαβιώσεως τῆς γυναῖκας ἦσαν τόσο ἀθλιεῖς σὲ σχέση με τοὺς ἄνδρες ὥστε διόλου ἀπίθανο νά εἶχαν ἐπιπτώσεις καί σ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν τομέα τῆς ὑγείας. Ἡ γυναῖκα εἶχε μειωμένα δικαιώματα ἀκόμα καί στὸν ἐντελῶς ἀνθρώπινον αὐτὸν τομέα, ὅπου ὁ πουριτανισμὸς καί αἰδημοσύνη ἀποτελοῦσαν πρόσθετους ἀνασταλτικoὺς παράγοντες γιὰ τὴν προσέλευσιν τῆς στὸ γιατρό καί στὸ νοσοκομεῖο.

Οἱ ηλικίαι μετὰ τὴν μεγαλύτερη νοσηρότητα ἐξακολουθοῦν νά εἶναι οἱ μεσαῖαι (15

- 50 ετών), με έξαρση την ομάδα 20 - 30 ετών (347 περιστατικά, δηλ. περίπου το 1/3 τρίτο των νοσηλευθέντων). Έτσι δικαιολογείται και ο μεγάλος αριθμός αγάμ (708).

Οι προσερχόμενοι από την έπαρχια εξακολουθούν να είναι οι περισσότεροι (592, δηλ. περισσότεροι από τους μισούς), ενώ Αθηναίοι μόνο 97. Το φαινόμενο να περιέρχεται, άλλ' όχι έντελως ανεξήγητο, α) διότι κατά την ως άνω εποχή η νοσοκομειακή ιατρική δεν εύρισκετο σε μεγάλη υπόληψη, αφού δεν είχε να προσφέρει σημαντικά όφελη (ιδίως στα χειρουργικά περιστατικά).

α) Ο κόσμος παρέμενε προσηλωμένος στην παραδοσιακή μορφή περίθαλψης στην επίσκεψη του οικογενειακού ιατρού. Ο αριθμός όμως των ιατρών στην έπαρχια ήταν πολύ μικρός σ' αντίθεση προς τις πόλεις και ιδίως την πρωτεύουσα.

β) Στο Νοσοκομείο νοσηλεύονταν κατά τό πλείστον άποροι και τέτοιοι ή σέ μεγαλύτερη αναλογία οι πτωχοί άγρότες της έπαρχίας.

γ) Άλλά οι Αθηναίοι είχαν και τή λύση του «Ευαγγελισμού», πού είχε αρχίσει να λειτουργεί στό τέλος του προηγούμενου αιώνας (1884).

Η κίνηση των Κλινικών ήταν ή έξής :

Παθολ. Κλινική Γ. Καραμήτσα 320 άσθενείς

Παθολ. Κλινική Κ. Δηλιγιάννη 326 άσθενείς

Χειρ. Κλινική Θ. Άρεταίου 375 άσθενείς

Η Κλινική Καραμήτσα είχε έν όλω 9585 ήμέρες νοσηλείας, ή δέ του Δηλιγιάνη 9410. Η Χειρουργική είχε 16893 ήμέρες, δηλ. σχεδόν διπλάσιες, πού δείχνει πού παρετίετο ή νοσηλεία των Χειρουργικών άρρώστων.

Άπό τους 646 παθολογικούς άσθενείς άπεβίωσαν 95, ήτοι ποσοστό 14,7% πού. Η κατά συστήματα κατανομή των παθολογικών άρρώστων είναι ή έξής :

Νόσοι αναπνευστικών οργάνων

200 άσθενείς, έκ των οποίων 115 από φυματίωση των πνευμόνων, 39 από πνευμονία, 14 από πλευρίτιδα κλπ. Έξ αυτών άπεβίωσαν 56 οι 44 έκ των οποίων έξι σchon από φυματίωση. Η θνητότητα λοιπόν από την έπάρατη αυτή τόσο άνήλθε στρομακτικό ποσοστό του 37%.

Νόσοι κυκλοφοριακών οργάνων

Άσθενείς 14, έκ των οποίων 8 από ανεπάρκεια και στένωση της μιτροειδούς Άπεβίωσαν 6 (ποσοστό 42,8%), έκ των οποίων οι 3 εισήλθαν μέ την άνωτέρω γνώση

Νόσοι πεπτικών οργάνων και περιτοναίου

Άσθενείς 65, έκ των οποίων 13 μέ χρόνια καταάρρου του στομάχου, 8 μέ σεντεροειδή καταάρρου, 7 μέ χρόνια έντερικόν καταάρρου και ανά 3 μέ γαστροτερίτιδα, στένωση πυλωρού και όγκων της κοιλίας. Θάνατοι 8, έκ των οποίων 2 στένωση πυλωρού, 2 από χρ. έντερικου καταάρρου και ανά 1 από δυσεντεροκαταάρρου, φθίσειν των έντέρων, όξειαν περιτονίτιδα και όγκου της κοιλίας.

Νόσοι ήπατος και χοληφόρων όδων

Άσθενείς 25. Άπό αυτούς 11 έπασχαν από κίρρωση (άπέθανε 1), 6 από ύπαιμία ήπατος, 3 από πυογόνο ύπατίτιδα, 2 από έχινόκοκκο ήπατος και ανά 1 από κο ήπατος, καταρροϊκόν ίκτερο και χολολίθους.

Νόσοι δηλητηριώδεις

4 ασθενείς : 3 δηλητηριάσεις από μόλυβδο (προφανώς από τὰ ὄρυχεία Λαυρίου) καί 1 από οινόπνευμα. Ἀπέθανε ἓνας ἀπὸ τὴν πρώτη ομάδα.

Νόσοι τῶν οὐροποιητικῶν ὀργάνων

Ἀσθενεῖς 21. Ἀπ' αὐτοῦς 15 μέ παρεγχυματώδη νεφρίτιδα (2 θάνατοι), 3 μέ κίρρωση τῶν νεφρῶν (ἀπέθαναν καί οἱ τρεῖς), 2 μέ ὀξείαν κυστίτιδα καί 1 μέ νεφρολιθίαση, ὁ ὁποῖος καί ἀπεβίωσε.

Νόσοι τοῦ νευρικοῦ συστήματος

Ἀσθενεῖς 52. Ἡ κατανομή ἔχει ὡς ἑξῆς : 11 ἐκ μυελίτιδος (θάνατος 1), 8 ἀπὸ ἀποπληξία ἐγκεφάλου (θάνατοι 3), 6 ἀπὸ τρομώδους παράλυση, 5 ἀπὸ ἡμικρανία, 4 ἀπὸ μηνιγγίτιδα ὀξεία (θάνατοι 3), ἀνά 2 ἀπὸ παχυμηνιγγίτιδα, ἀνοία, νωτιαία φθίση, πλευροδυνία καί ὀσφυαλγία. Ἀνά 1 τέλος μέ διάφορα ἄλλα νευρολογικά συμπτώματα.

Νόσοι Λοιμῶδεις

Ἐδῶ προεξάρχει ὅπως πάντα ἡ ἐλονοσία μέ 112 περιστατικά ἐπὶ συνόλου 193 ἀρρώστων. Ἀκολουθοῦν ὁ κοιλιακός τύφος καί ἡ ἐλώδης καχεξία μέ 25 ἀρρώστους, ὁ ὑφέσιμος πυρετός μέ 14, ὁ κακοήθης πυρετός μέ 6 (καί 3 θάνατοι), ὁ συνεχῆς ἐλειογενῆς πυρετός μέ 5 καί ἡ σύφιλη μέ 3.

Νόσοι τῶν κινητικῶν ὀργάνων

Ἡ ομάδα αὐτή μέ 27 ἀρρώστους περιλαμβάνει 12 ὀξεῖς ρευματισμούς τῶν ἄρθρων, 9 χρονίους, 3 περιστατικά ὀξέος ὑδράρθρου κλπ.

Νόσοι δέρματος

8 ασθενεῖς ἐκ τῶν ὁποίων 5 μέ ἔκζεμα τῶν ἄκρων.

Νόσοι αἵματος καί λεμφικῶν ἀδένων

11 ασθενεῖς : 6 διαβητικοί (μέ 1 θάνατο), 4 χοιραδικοί καί 1 ἀναιμία.

Νόσοι Μήτρας καί παραρτημάτων

Ἀσθενεῖς 22 : 3 μέ καρκίνο μήτρας, 3 μέ βλεννοροϊκὴ κολπίτιδα, ἀνά 2 μέ κατάρρου τῆς μήτρας, μητρορραγίαν, παραμητρίτιδα, ἐπιλόχειου πυρετοῦ καί ἀπὸ 1 διάφορα ἄλλα περιστατικά.

Νόσοι διάφοροι

4 ἀρρώστοι (γεροντικός μαρασμός, πνιγμονή κλπ). Τὰ περιστατικά τῆς Χειρ. Κλινικῆς κατανέμονται ὡς ἑξῆς :

α) Νόσοι ἀπὸ διατάραξη τῆς θρέψεως

Στό κεφάλαιο αὐτό περιλαμβάνονται διάφορα ἄσχετα μεταξύ τους νοσήματα ὅπως ἀποστήματα (τῆς ἔδρας, θερμά, χοιραδικά), φλεγμονές (τῆς γλώσσας, τῆς ἡβικῆς σημψύσεως, γαγγραινες, ἄτονα ἔλκη, συρίγγια διάφορα (ἔδρας κ.λ.π.) κ.λ.π.

β) Ὅγκοι καί νεοπλάσματα

Περιλαμβάνονται κύστεις ὠοθήκης, ὑδροκῆλη, ἐχινόκοκκοι, κακοήθη νεοπλάσματα, πολύποδες, καρκίνοι καί ἐπιθηλιώματα, ὀστεοσαρκώματα, ἀδενώματα κλπ.

γ) *Τραύματα γενικῶς*

Τραύματα ἀπλά (109 ἐπί 133 περιστατικῶν) καί ἐπιπλεγμένα (7 περιστατικά ἀπό τὰ ὅποια 6 θανατηφόρα), ἐγκαύματα (6 ἀσθενεῖς, 1 θάνατος), κρουπαγήματα κλπ.

δ) *Νόσοι τοῦ δέρματος*

Διάχυτες φλεγμονές (17 ἐπί 29 ἀρρώστων), ἐρυσίπελας (7 περιστατικά, 2 θάνατοι), ἐκζέματα, ἐλεφανιάσεις κλπ.

ε) *Νόσοι τῶν ἄρθρων*

Στὴν πρώτη σειρά ἔρχονται φλεγμονές (μυκητώδεις) τῆς ποδοκνημίας καί τῆς ἄρθρωσεως τοῦ γόνατου (12 περιστατικά κάθε μία), οἱ σπονδυλίτιδες (χωρὶς νὰ ξεχωρίζονται, μὲ 9 ἀσθενεῖς), ὕδραρθρος τοῦ γόνατου (5 ἀσθενεῖς), ἀγκυλώσεις, διαστρέμματα κλπ. (συνολικά 47 περιστατικά).

στ) *Νόσοι τοῦ ἐπιπλόου*

Περιλαμβάνονται 1 βουβωνοκῆλη, 1 περιεσφυγμένη κῆλη καί μία φυματιώδης περιτονίτις (θανατηφόρος).

ζ) *Νόσοι ὀστέων*

Ἀπὸ τὰ 20 περιστατικά 10 χαρακτηρίζονται ὡς τερηδόνες (τῶν ὀστέων), 9 ὡς νεκρώματα καί 1 περιοστίτις μετὰ συριγγώδους πόρου.

η) *Ἀφροδίσια*

Ἀπὸ τὰ 11 περιστατικά 2 ἀφοροῦν σέ καθολικὴ σύφιλη (καί τὰ δύο θανατηφόρα), 3 σέ μαλακὸ ἔλκος (μετὰ βουβώνων), 1 σέ βλεννοροϊκὴ ὀρχίτιδα, 3 σέ συφιλικὰ ἔλκη καί 2 σέ βλεννοροϊκὴ ἐπιδιδυμίτιδα.

θ) *Νόσοι τῆς κύστης*

Ἀπὸ τοὺς 21 ἀρρώστους οἱ 19 εἰσηλθαν μὲ διάγνωση κυστικῆς λιθίασης. Περὶεργο εἶναι ὅτι 4 ἀπεβίωσαν (πιθανῶς κατόπιν ἐπεμβάσεως). Ἐπίσης ἐκ τῶν ἄλλων 2, πού ἔπασχον ἀπὸ ἀπλή κυστίτιδα ἀπεβίωσε ὁ ἕνας.

ι) *Νόσοι διάφοροι*

Περιλαμβάνονται πνοθώρακες (10 περιστατικά, 3 θάνατοι), πλαιμίες, τέτανος (ἓνα περιστατικό, τὸ ὅποιο περιέργως δὲν κατέληξε), ψευδάνθρακες (1 θανατηφόρο περιστατικό), ἀνά 1 περιστατικό εἰλεοῦ μετὰ περιτονίτιδος, γαστρεντερίτιδος, διφθερίτιδος, μηνιγγίτιδος (μετὰ νευραλγίας τοῦ τριδύμου), λευκωματουρία, μητροφλεβίτιδος ἐπιλοχείου (ἅπαντα θανατηφόρα).

Ἡ θνητότητα ἀνῆλθε σέ 14% γιὰ τοὺς παθολογικοὺς καί 13% γιὰ τοὺς Χειρουργικοὺς ἀσθενεῖς. Ὁ συντάκτης τῶν Πρακτικῶν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀμβλύνει τὴν δυσμενῆ ἐντύπωση ἀπὸ τὰ ὑψηλά αὐτὰ ποσοστά, σέ σχέση μὲ ἄλλα Νοσοκομεῖα, μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι μεγάλος ἀριθμὸς θανάτων ὀφείλεται στὴ φυματίωση ἢ σέ ἄλλα ἀνιάτα νοσήματα, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀποβιώσαντες προσήχθησαν ὑπὸ τῶν συγγενῶν τους στὰ τελευταῖα τους κ.ο.κ. Δὲν διευκρινίζεται ὁμως μὲ ποιά Νοσοκομεῖα γίνεται σύγκριση.

Τὸ ἡμερήσιο κόστος νοσηλείας κατὰ κεφαλὴ νοσηλευθέντος ἀνῆλθε σέ 3;10 δρχ., οἱ δὲ ἡμέρες νοσηλείας γενικά σέ 35 γιὰ κάθε ἀρρωστο. μὲ σαφὴ ὑπεροχὴ τῆς Χειρ. Κλινικῆς (45 ἡμέρες) ἐναντι τῆς Παθολογικῆς (29 ἡμέρες).

Πολογισμός 1888

Έσοδα : Όπως έλεχθη στά προηγούμενα ο προϋπολογισμός του 1888 προέλεπε έσοδα 150.740 δρχ. Εισπράχθησαν όμως 147.285,73 δρχ., δηλ. 3.454,27 δρχ. λιγώτερα. Ή διαφορά όφειλόταν

α) Στην καθυστέρηση του Δημ. Εισπράκτορα νά καταβάλει τήν εισφορά του ήμου (20.000), ή όποία εισπράχθηκε τό επόμενο έτος.

β) Στην καθυστερημένη επίσης καταβολή του Σμορίου των δασμών παρελθόντων έτων συνολικού ποσού 1280 δρχ.

«Άμφότερα τά κονδύλια ταύτα, αναγράφονται στην έκθεση του Άδελφάτου έί του Άπολογισμού, ανερχόμενα εις τό όγκώδες ποσόν των 21.280 δρχ. καθυστεήθησαν και μόνον παρά του Δημ. Εισπράκτορος, άκριβώς δέ τό ποσόν τουτο ήθεεν είσθαι ή επί έλαττον διαφορά μεταξύ των προϋπολογισθέντων προς τά εισπραθέντα, ευτυχώς όμως τήν μείωση ταύτην κατά μέγα μέρος αντιστάθμησηεν ή αύξητη άλλων κονδυλίων και ούτω ή... διαφορά κατήλθεν εις τό... ποσόν των δραχ. 457,27 δρχ.».

Τά κονδύλια πού παρουσίασαν αύξηση ήσαν :

α) Τό μέροςια των 52 Μετοχών της Έθν. Τραπέζης, πού ήταν κατά τό 1888 άωτερο κατά 220 δρχ.

β) Τό μέροςια των 23 όμολογιών του όμολογιακού δανείου των 120 έκατομ. Ή ύξηση όφειλόταν στη διαφορά του νομίσματος.

γ) Τυχαία κονδύλια, όπως τόκοι και μερίσματα από κληροδότση 25 λαχιόρων όμολογιών της Έθν. Τραπέζης από της Μαρίας Χαλδουβάκη.

δ) Περισεύματα προηγούμενου έτους.

ε) Καθυστερήσεις όφειλών του Δήμου.

Στό τέλος της έκθεσης τό Άδελφάτο επανέρχεται στο γνωστό πλέον θέμα της καθυστερήσεως από μέρος του Δήμου της καταβολής των όφειλομένων με αποτέλεσμα «... νά συσσωρευώνται εν τέλει εκάστης χρήσεως τοσαύται απαιτήσεις, αιτιες ούσιωδώς, παραβλάπτουσι στην κανονική λειτουργίαν ού μόνον του ταμείου, αλλά και αυτών των ύπηρεσίαν του καταστήματος, διότι ληγούσης της χρήσεως ούε τά βιβλία ταύτης δύνανται νά κλεισθώσι, ενώ άφ' έτέρου και οι δικαιοϋχοι σταιατώσι νά παρέχουσι τά αναγκαιοϋντα τρόφιμα κλπ...».

Έξοδα : Βάσει του προϋπολογισμού ανερχόντουσαν εις 145.747,35 δρχ. έδαπαήθησαν όμως 133.919 δρχ., ήτοι 11.828,35 δρχ. ολιγώτερα. Ή διαφορά όφείλετο τά έξης :

α) Τό σκέλος της μισθοδοσίας παρουσίασε μείωση κατά 2007,90 δρχ., ή όποία τροήλθε :

α.) Άπό τήν καθυστερημένη κατά 6 μήνες καταβολή της αύξήσεως του μισθού ού ιερέως.

α.) Όμοίως από τήν επί 6μηνον καθυστέρηση καταβολής της αύξήσεως του μισθού των 4 νοσοκόμων α' τάξεως.

α.) Στην απόλυση, για λόγους οικονομίας, του ύπηρετη έξωτερικών υποθέσεων υπό 1ης Αύγουστου.

α.) Στην απόλυση επίσης μίας πλύντριας και στη μείωση του μισθού της ά' πλύντριας από 90 σε 70 δρχ. Ταυτόχρονα αύξήθηκε ολίγον «έπί τό δικαιότερον» ο μισθός της πλύντριας γ'.

β) Τό σκέλος τῆς διατροφῆς ἀσθενῶν καί προσωπικοῦ μειώθηκε κατά 759, δρχ., κυρίως λόγω μειώσεως τοῦ κόστους διατροφῆς προσωπικοῦ, ἐνῶ τῶν ἀσθενῶν ἡ μείωση τοῦ κόστους ἦταν ἀμελητέα.

γ) τό κεφ. Φάρμακα καί Θεραπευτικά παρουσίασε μείωση κατά 2.286,90 δρχ. ὡς ἑξῆς :

γ₁) Φάρμακα καί θεραπευτικά εἶδη δρχ. 1734,50

γ₂) Βοήθεια εἰς ἐξερχομένους ἀσθενεῖς δρχ. 428,90

γ₃) Χειρ. ἐργαλεῖα δρχ. 123,25

δ) Τά γενικά ἐξοδα τοῦ καταστήματος παρουσίασαν πλεονάσματα 6.773, δρχ., ἤτοι ἀπό 46.007,35 δρχ. τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐδαπανήθησαν μόνο 39.233, δρχ.

Ἡ μείωση τῶν ὡς ἄνω δαπανῶν γινόταν σκόπιμα, διότι τό Ἄδελφάτο ἐβλέπει ὅτι δέν θά ἐπέτρεπαν τά ἐξοδα τήν πραγματοποίηση στό ἀκέραιο τῶν ἀναγραφῶν στόν προϋπολογισμό ἐξόδων.

Τελικῶς προέκυψε περίσσειμα ἐκ 13.366 δρχ., τό ὁποῖον μεταφέρθηκε στήν ἐπόμενη χρήση.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν κίνηση τῶν ἀσθενῶν κατά τό ἔτος αὐτό παρατηροῦμε τό ἑξῆς :

Ἐνοσηλεύθησαν 1115 ἀσθενεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθαν 826 καί ἀπεβίωσαν 13 ἐνῶ 131 παρέμειναν καί μετά τήν 31 Δεκεμβρίου 1888, γιά τό ἐπόμενο δηλ. ἔτος.

Κατά ὁμάδα ἡλικιῶν ὁ ἀριθμός τῶν ἀσθενῶν ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς :

Ἄπό	1 - 10	ἐτῶν	ἐνοσηλεύθησαν	19
»	10 - 20	»	»	217
»	20 - 30	»	»	376
»	30 - 40	»	»	215
»	40 - 50	»	»	143
»	50 - 60	»	»	82
»	60 - 70	»	»	48
»	70 - 80	»	»	12
»	80 - 90	»	»	3

Σύνολον 1115

Τόπος προελεύσεως :

Ἀθήνα	102
Ἐπαρχία	666
Λοιπή Ἑλλάδα - Ἀνατ. χῶρες	307
Δυτ. Εὐρώπη	40

Σύνολον 1115

Οἰκογενειακή κατάσταση :

Ἄγαμοι	773
Ἐγγαμοι	342

Κατανομή κατά Κλινικές :

Παθολ. Κλινική Γ. Καραμήτσα..	323
Παθολ. Κλινική Κ. Δηλιγιάννη...	342
Χειρ. Κλινική Θ. 'Αρεταίου.....	450
Σ ύ ν ο λ ο ν	1115

'Ημέρες νοσηλείας :

Παθολ. Κλινική Γ. Καραμήτσα..	10.578
Παθολ. Κλινική Κ. Δηλιγιάννη...	10.982
Χειρ. Κλινική Θ. 'Αρεταίου.....	21.523
Σ ύ ν ο λ ο ν	43.083

Παρατηρούμε καί ἐδῶ τόν ὑπερδιπλάσιον χρόνον νοσηλείας τῶν χειρουργικῶν ἄρρῶστων.

'Η κίνησή κατά ομάδες νοσημάτων εἶχε ὡς ἑξῆς :

Α' Παθολογικές Κλινικές :

Νόσοι ἀναπνευστικῶν ὀργάνων

223 ἀσθενεῖς. 'Εξ αὐτῶν 134 ἔπασχαν ἀπό φηματίωση. 'Απεβίωσαν 62 (σχεδόν τό 50%). 'Η πνευμονία ἔρχεται ἀμέσως μετά μέ 33 ἀσθενεῖς καί 3 θανάτους. 'Ακολουθοῦν ἡ πλευρίτις (14 ἀσθενεῖς), ὁ ὀξὺς βρογχικός κατάρρους (12 ἀσθενεῖς) καί ὁ χρόνιος βρογχ. κατάρρους (9 ἀσθ.), τό πνευμονικό ἐμφύσημα (10 ἄρρωστοι μέ 2 θανάτους) καί τέλος διάφορα ἄλλα νοσήματα μέ 1 - 2 περιστατικά τό καθένα.

Λοιμῶδεις νόσοι

'Η ἔλνοσσία μέ τίς διάφορες μορφές της ἔρχεται καί πάλι πρώτη ὡς ἑξῆς :

Διαλείποντες πυρετοί	89 ἄρρωστοι
Συνεχεῖς πυρετοί	2 ἄρρωστοι
'Υφέσιμοι πυρετοί	12 ἄρρωστοι
Κακοήθης πυρετός	2 (θανατηφόρα)
'Ελώδης καχεξία	12 (3 θάνατοι)

'Ο τυφοειδῆς πυρετός ἐμφανίζει καί κατά τό ἔτος αὐτό ἔξαρση μέ 32 περιστατικά καί 2 θανάτους. 'Ακολουθεῖ ἡ σύφιλις μέ 7 περιστατικά, τό ἔρυσίπελας τοῦ προσώπου μέ 3 καί τέλος ἡ ὀστρακία καί ἱλαρά μέ ἕνα.

Νόσοι τοῦ Νευρικοῦ Συστήματος

'Από τοῦς 62 ἀσθενεῖς 11 ἐνοσηλεύθησαν μέ σκλήρυνση κατά πλάκας, ἀνά 7 μέ Ε.Ν. μηνιγγίτιδα καί μυελίτιδα, 5 μέ ὑστερία, ἀνά 3 μέ ἡμιπληγία καί μεσοπλευρία νευραλγία, ἀνά 2 μέ ὀσφυαλγία, ἰσχιάδα, προϊοῦσαν μυϊκή ἀτροφία, σπασμωδικήν παραπληγία, ὑποχονδρία, παραφροσύνη, ἐμβολή τῆς Σουλβιαίας ἀρτηρίας καί ἀνά 1 μέ διάφορα ἄλλα σύνδρομα (κινητική ἀταξία, ἀναιμία, ἐγκεφάλου, φυματ. μηνιγγίτιδα κλπ).

Νόσοι κινητικῶν ὀργάνων

'Ασθενεῖς 48. Διάγνωση : 'Οξεῖς ρευματισμοί τῶν ἄρθρων (20), Χρόνιοι ρευματισμοί τῶν ἄρθρων (17), 'Αρθρίτις (4), Ρευματισμός τῶν μυῶν (4) κλπ.

Νόσοι τῶν πεπτικῶν ὀργάνων

Ἐπί 40 ἀρρώστων 11 ἔπασχον ἐκ δυσεντεροειδοῦς κατάρρου, 6 ἀπό χρόνιον ἐντερικόν κατάρρου (μέ 2 θανάτους), 4 ἐκ χρον. κατάρρου τοῦ στομάχου, 3 ἐξ ἀμυγδαλίτιδος καί οἱ λοιποί ἀπό διάφορες παθήσεις (κυλίτιδος, ὑδροσυριγγίου, περιτυφλίτιδος, καρκίνου στομάχου κλπ.).

Νόσοι ἥπατος καί χοληφόρων ὁδῶν

Ἐπί 31 ἀσθενῶν οἱ 10 ἀπό κίρρωση τοῦ ἥπατος (6 θάνατοι), οἱ 6 ἀπό ὑπεραιμία ἥπατος, οἱ 5 ἀπό καταρροϊκόν ἴκτερο, οἱ 3 ἀπό πυογόνον ἥπατίτιδα, 2 ἀπό ἐχινοκόκκους κλπ.

Νόσοι γεννητικῶν ὀργάνων

Ἐδῶ ἔχουμε 8 περιστατικά μητρίτιδος (μέ 2 θανάτους) καί ἀπό 3 περιμητρίτιδες καί παραμητρίτιδες, ἐπίσης ἀπό 3 καρκίνους τῆς μήτρας καί ἐπιλοχίου πυρετοῦ, 2 σπερματορροίας καί ἀνά 1 καρκίνο ὠθηκῶν, ἐνδιπλώσεως καί παραπτώσεως τῆς μήτρας, ἐπιλοχίου περιτονίτιδος καί αἱμορραγίας λόγω ἐκτρώσεως, βλεννόρροια οὐρήθρας καί κόλπου.

Νόσοι οὐροποιητικῶν ὀργάνων

21 περιστατικοί, ἐκ τῶν ὁποίων 16 ἐκ παρεγχυματώδους νεφρίτιδος (μέ 6 θανάτους), 3 ἐκ διαμέσου νεφρίτιδος καί ἀνά 1 ἐκ ψαμμιάσεως καί περινεφρικοῦ ὑποστήλατος.

Νόσοι κυκλοφορικοῦ

Ἐπί 17 ἀσθενῶν 8 ἔπασχαν ἀπό ἀνεπάρκεια καί στένωση μιτροειδοῦς (3 θάνατοι), 3 ἀπό λιπώδη ἐκφύλιση τῆς καρδίας (2 θάνατοι) καί ἀνά 1 ἐπὶ ἀνεπάρκεια καί στένωση ἀορτικοῦ στομίου, ἀνεύρυσμα καρδίας, ἀκροχορδονώδη ἐνδοκαρδίτιδα, νόσου Basedow, ἀνευρύσματα ἀορτικοῦ τόξου καί κοιλιακῆς ἀορτῆς.

Νόσοι τοῦ δέρματος

7 ἀσθενεῖς μέ ἐκζεμα (2), ἐλεφαντίαση τῶν ἀράβων (2), ἀχῶρα (2) καί ὀζώδες ἐρύθημα (1).

Νόσοι αἵματος καί λεμφαδένων

2 μέ κακοήθη ἀναιμία (1 θάνατος), 3 μέ σακχ. διαβήτη, 1 μέ κακοήθη χοιράδωση (θανατηφόρο).

Νόσοι περιτοναίου

3 μέ ὀξείαν διάχυτο περιτονίτιδα (μέ δύο θανάτους), 1 μέ ὑδρωπα ἀσκίτων κλπ. (6 περιστατικά).

Διάφορα

2 ἀπό γλαύκωμα μετὰ ἐξόφθαλμου καί τρόμου τῶν οἴνοποτῶν, 1 ἐξ ἀμαυρώσεως, 3 ἐκ μολυβδιάσεως, 1 ἐκ γήρατος καί 3 οὐδέν.

Β' Χειρ. Κλινική*Κακώσεις ἐν γένει*

150 περιστατικά. Ἐξ αὐτῶν τά 90 ἦσαν ἀπλᾶ τραύματα (μέ πέντε θανάτους) καί τά 11 ἐπιπλεγμένα (μέ τρεῖς θανάτους). 18 ἀσθενεῖς εἰσήλθον μέ ἀπλές θλάσεις,

12 μέ απλά κατάγματα και 7 μέ έγκαύματα. Έκ τών λοιπών διακρίνομε 5 περιπτώσεις τραυματικού έρυσιπέλατος, 2 τραυματικής μυελίτιδος κλπ.

Νόσοι κινητικῶν ὀργάνων

Αναφέρονται 81 περιπτώσεις, έκ τών ὁποίων 16 ἀφοροῦσαν σέ μυκητώδη φλεγμονή τοῦ γόνατος (2 θάνατοι), 11 σέ παρόμοια φλεγμονή τῆς ποδοκνημικῆς ἀρθρώσεως, 9 σέ τετηδόνια τῶν ὀστέων, 8 σέ ὕδραρθρο, 7 σέ νέκρωμα ὀστέων, ἀνά 4 σέ περιστίτιδα, συριγγώση πόρου, σπονδυλίτιδα καί φλεγμονή τῆς κατ' ἰσχίον ἀρθρώσεως. Ἀνά 2 περιστατικά ἀφοροῦσαν συγγενές ἐξάρθρωμα, διάστρεμμα καί ρευματισμόν.

Ὅγκοι ἢ νεοπλάσματα

55 περιστατικά, έκ τών ὁποίων τά περισσότερα (18) ἀφοροῦσαν κακοήθη νεοπλάσματα (μέ 3 θανάτους). Διακρίναμε ἀνά 6 περιπτώσεις ἐπιθηλιώματος καί χοιριδικῶν ἀδενωμάτων τοῦ τραχήλου, ἀνά 3 ἐπιθηλιώδη καρκίνου καί 6 κονδυλώματα τῆς ἔδρας, 2 κύστεις ὠοθηκῶν κλπ.

Κατασχεπτικαί παθήσεις

Περιλαμβάνονται 13 περιπτώσεις κισσωδῶν ἑλκῶν, 12 ὕδρουσυριγγίου, 7 μαλακῶν ἑλκῶν μετά βουβῶνων, ἀνά 5 γαγγραιῶν (1 θάνατος) καί συφιλιδικῶν ἑλκῶν καί διάφορα ἄλλα.

Νόσοι οὐροποιητικῶν ὀργάνων

Προεξάρχουν οἱ λιθιάσεις τῆς κύστεως (21 περιπτώσεις) καί ἀκολουθοῦν μέ 1-3 περιστατικά κυστίτιδος, βαλανοποσθίτιδος, ὕδροκῆλης, φυματώσεως ὄρχεος κλπ.

Διαταράξεις τῆς θρέψεως

Στήν ομάδα αὐτή περιλαμβάνονται ἄσχετες παθήσεις, ὅπως ἀποστήματα χοιραδικῶν (8), ὀρχίτιδες (7), ἀποστήματα θερμά (5) ἢ ψυχρά (3) κλπ.

Νόσοι τοῦ δέρματος

7 περιπτώσεις διαχύτου φλεγμονῆς καί διάφορα ἄλλα περιστατικά (ραγάδες, ψώρα, ἑλεφαντίαση, σύφιλις κλπ.).

Νόσοι αγγείων καί αἵματος

Ἀνευρύσματα ἀγγείων (τραυματικά), ἀνεπάρκεια μιτροειδοῦς, ἀναιμία.

Κήλα:

4 περιστατικά «συνεσφυγμένης κῆλης», 2 βρογχοκῆλης καί 1 βουβωνοκῆλης.

Νόσοι διάφοροι

Αναφέρονται 8 περιπτώσεις πυοθώρακος, 10 περιπτώσεις σύφιλις καθῶς καί μεμονωμένε ἄλλα περιστατικά.

Ἰδού τώρα τά συμπεράσματα τῆς ἐκθέσεως :

«Έκ τών ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ θνητότης τοῦ ἰδρύματος τούτου ἐν γένει ἀπέβη εἰς 14% περίπου καί τῆς μέν Χειρουργικῆς Κλινικῆς εἰς 8% τὴν δέ Παθολογικὴν εἰς 18% περίπου. Ὡς πρὸς τὴν θνητότητα ὁμως τῶν Παθολ. Κλινικῶν δεόν νά ὑπομνήσωμεν ὅτι ἐκ τῶν 122 τοῦ ὄλου δηλ. ἀριθμοῦ τῶν ἀποβιωσάντων, πλέον τοῦ ἡμίσεως τούτων, χωρὶς νά ἀναφέρωμεν καί τούς ἐξ ἄλλων ἀνάτων νόσων ἀπο-

βιώσαντες, ἐγένοντο θύματα νόσων φυματιωδῶν. Ἐν λοιπόν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἀφαιρεθῶσιν οἱ ἐκ φυματιωδῶν νόσων ἀποβιώσαντες, κατὰ τοῦτο ἰδίως ἡ θνητότης τῆς Παθολ. Κλινικῆς εἶναι δυσάρεστος, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν νοσηλευθέντων ἐκ φυματιώσεως ἐπομένως καὶ τῶν ἀποβιωσάντων ἐκ τριαύτης ἦτο ἀνώτερος κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ τὸ προηγούμενον, ἐξ οὗ δυστυχῶς καταφαίνεται ὅτι τὸ νόσημα ποιεῖ διηλεκτικῶς προόδους ἐπικινδύνους λίαν τῇ ἀνθρωπότητι».

Οἱ ἡμέρες νοσηλείας ἦσαν 33 γιὰ κάθε ἄρρωστον, δηλ. 32 γιὰ τοὺς παθολογικοὺς καὶ 47 γιὰ τοὺς χειρουργικοὺς. Οἱ γενικὲς δαπάνες τοῦ Νοσοκομείου ἀνῆλθαν εἰς 133.919 δρχ., ἤτοι 3,16 δρχ. κατὰ κεφαλὴ ἀσθενοῦς ἡμερησίως.

Ἀπολογισμὸς 1889

Ἔσοδα : Εἶχαν προϋπολογισθῆ 135.700 δρχ. εἰσπράχθησαν 122.461,25 δρχ., ἤτοι 13.238,75 δρχ. ὀλιγώτερα.

Ἐξοδα : Εἶχαν προϋπολογισθῆ 133.860 δρχ. καὶ ἐδαπανήθησαν 122.461,25 δρχ., ἤτοι 11.398,76 δρχ. ὀλιγώτερα.

Τὰ ὀλιγώτερα ἔσοδα ὀφείλονται στό ὅτι ἐνῶ εἶχαν ἀρχικῶς ἐγκριθεῖ ἀπὸ τῆς Δημ. Συμβουλίου 100.000 δρχ. γιὰ τὸ Νοσοκομεῖον, τελικὰ στόν προϋπολογισμό τῆς Δήμου ἐγράφησαν 90.000 δρχ.

Ὁ προϋπολογισμὸς ἔπεσε ἐξω σημαντικὰ καὶ στό κεφ. τῶν τυχαίων ἐσόδων (κληροδοτήματα, δωρεές κλπ) καὶ ἀντὶ 6000 δρχ. εἰσπράχθησαν τελικὰ μόνο 7900 δρχ. διότι «... δυστυχῶς τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγονωτάτων».

Ἐπίσης δὲν ἀπέδωσε τὰ ἀναμενόμενα καὶ τὸ κεφ. τοῦ πεμπτημορίου τῶν τελευταίων ἐτῶν, καθὼς καὶ οἱ Μετοχές καὶ Ὁμολογίες λόγω κατασχέσεως ἀπὸ τῆς ἀντιδικίας τῆς ὑπόθεσης Μαρινάκη.

Ἀπὸ τὰ εἰσπραχθέντα 122.461 δρχ. τοῦ ἔτους τούτου οἱ 112.481 δρχ. προῆλθαν ἀπὸ τακτικὰ ἐσόδων καὶ οἱ 9.979 δρχ. ἀπὸ ἔκτακτα. Ἐτσι ἐκαλύφθη τὸ κενὸ μέρη τῆς τοῦ ποσοῦ τῶν δαπανῶν. Οἱ ἔκτακτες μὴ προϋπολογισθεῖσες εἰσπράξεις προήλθοντο κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ τὴν καταβολὴ τῶν καθυστερημένων ὀφειλῶν τοῦ Δήμου παρελθούσης χρήσεως ἀντὶ ποσοῦ 9.924,83 δρχ.

Ὡς πρὸς τὸ σκέλος τῶν δαπανῶν ἢ ἐπὶ ἔλαττον διαφορὰ ὀφείλετο στό ἐξῆς:

α) Στὶς οἰκονομίες ὡς πρὸς τὴν μισθοδοσίαν τοῦ προσωπικοῦ ἀπέδωσαν ἐν ὅλῳ 845 δρχ. (μισθοδ. 16 νοσοκόμων, οἰκονομία δρχ. 640, μισθοδ. 3 ὑπηρετιῶν δρχ. 20 καὶ μισθοδ. 3 πλυντριῶν δρχ. 180), «... καθ' ὅσον κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας περιορίζετο ἢ συνεπληροῦτο τὸ Προσωπικὸν τοῦ Νοσοκομείου».

β) Στόν περιορισμὸ τῶν ἐξόδων διατροφῆς κατὰ 1716,50 δρχ. «χωρὶς βεβαίως οὐδέ κατ' ἐλάχιστον νὰ στερηθῶσι τὰς ἀναγκαίας καὶ ἐπαρκεῖς τροφῆς οἱ τε ἄρρωστοι καὶ τὸ προσωπικόν», ὅπως σημειώνεται στὴν ἐκθεση τοῦ Ἀδελφάτου.

γ) Στό κεφ. «θεραπεία ἀσθενῶν» ἔγινε οἰκονομία 2.196,65 δρχ. «... ἐνῶ εἰσπράχθησαν καὶ τὰ ἀναγκαῖα φάρμακα καὶ ἐργαλεῖα, καὶ ἐπαρκῆς βοήθεια εἰς ἐξελεύσασθαι τὰς ἀπόρους ἀσθενεῖς πρὸς μετάβασιν εἰς τὰς πατρίδας τῶν ἐγένετο». (Πρακτικὰ σελ. 242).

δ) Ἀπὸ τὸ κεφ. «Γενικὴ ὑπηρεσία τοῦ Καταστήματος» ἔγινε οἰκονομία 5.640,60 δρχ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ μόνον ἐπετεύχθη ἡ ἰσοσκέλιση τοῦ προϋπολογισμοῦ

τοῦ ἔτους τούτου, πρᾶγμα πού ἔκανε τό Ἐδελφάτο νά σημειῶση στήν πρός τό Δημ. Συμβούλιο ἔκθεσή του :

«Τούτο δύναται νά θεωρηθῆ ὡς κατόρθωμα λόγου ἄξιον, ἄν ἀποβλέψη τις εἰς τὰ ὀγκώδη ποσά ἄτινα ὁ Δημός καθυστέρησε, εἰς τήν καταπληκτικὴν μείωσιν τῶν κατὰ τό ἔτος τούτο πρός τό Νοσοκομεῖον κληροδοτημάτων καί συνδρομῶν ὡς καί εἰς τήν μη εἰσπραξιν ἐσόδων τινός ἐκ τῶν κατησχημένων ὁμολογιῶν. Καί δηλοῖ μὲν αὐτό τήν ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου μερίμναν τοῦ Ἐδελφάτου οὐχ' ἤττον ὅμως καί τήν τῆς Διευθύνσεως καί τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου φιλοτίμως καί κατὰ τό ἔτος τούτο ὑπέρ αὐτόν ἐργασθέντος. Εἰς πάντας τούτους τό Ἐδελφάτων ἐκφράζει καί δημοσίᾳ τήν εὐαρεσκείαν του».

Καί ἡ ἔκθεσις καταλήγει :

«Αἱ ἐν γένει δαπάναι τοῦ Νοσοκομείου ὡς εἴρηται ἀνῆλθον εἰς δρχ. 122.461,25. Διά τοῦ ποσοῦ τούτου ἐθεραπεύθησαν πάσαι αἱ ἀνάγκαι τοῦ Νοσοκομείου ἀπό τῆς ὑπηρεσίας, τῆς διατροφῆς καί τῆς προμηθείας τῶν ἀναγκαίων φαρμάκων μέχρι καί τοῦ ἐλαχίστου, συνάμα δε παρεσχέθη εἰς 1233 ἄπορα ἄτομα νοσηλεία δωρεάν, χωρίς οὐδ' ἐβολόν νά καταβάλη τις ἐκ τούτων, πλὴν ὀρχ. 300 ἄς αὐθορμήτως κατέβαλεν ἡ Ἐταιρεία «Ἡλῖος» λόγῳ νοσηλείας τοῦ ὑπαλλήλου τῆς Π. Παπαδοπούλου... ἐκάστη τῶν ὀποίων ἀναλογοῦσα κατὰ μέσον ὄρον δαπάνη ἡμερησία ἀνῆλθεν εἰς δρχ. 2,75 ἀπέναντι τοιαύτης δρχ. 3,16 τοῦ ἔτους 1888 καί 3,10 τοῦ 1887». εἶναι πράγματι ἐντυπωσιακό τό ἔργο τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου καταστήματος καί οἱ προσπάθειαι πού κατεβάλλονταν ἀπό ὅλους τοὺς παράγοντας αὐτοῦ γιά τήν διατήρησιν τοῦ Νοσοκομείου στό ὕψος τῆς ἀποστολῆς του.

Ἡ κίνησις τῶν ἀσθενῶν τοῦ Νοσοκομείου κατὰ τό ἔτος τούτο εἶχε ὡς ἐξῆς : σύνολο νοσηλευθέντων 1233. Ἐξῆλθαν ὡς ὑγιεῖς 919, ἀπεβίωσαν 181 καί ἔμειναν κατὰ ὁμάδες ἡλικιῶν ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ἡλικίαι	ἀπό	1 - 10 ἐτῶν	13
»	»	10 - 20	» 124
»	»	20 - 30	» 402
»	»	30 - 40	» 239
»	»	40 - 50	» 154
»	»	50 - 60	» 108
»	»	60 - 70	» 53
»	»	70 - 80	» 22
»	»	80 - 90	» 4
»	»	90 - 100	» 1

Προέλευσις τῶν ἀσθενῶν.

Ἀθήνα	115
Ἐπαρχίαι ἐλευθέρας Ἑλλάδος	715
Ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος καί Ἀνατολ. χωρῶν	358
Ἐκ τῆς Δυτ. Εὐρώπης	45

Καταννομή κατὰ φύλον καί οἶκογ. κατάστασις :

ἄρρενες 962
θήλειαι 271

Ἄγαμοι 797
Ἐγγαρμοὶ 436

Παρατηρούμε τις ίδιες περίπου πάντοτε αναλογίες, ήτοι υπεροχή τῶν ἀνδρῶν, τῶν ἀγάμων, τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ κίνηση τῶν διαφόρων κλινικῶν εἶχε ὡς ἑξῆς :

Παθολ. Κλινική Γ. Καραμήτσα	378
Παθολ. Κλινική Κ. Δηλιγιάννη	367
Χειρ. Κλινική Θ. Ἀρεταίου	488
Ἡμέρες νοσηλείας Παθολ. Κλιν. Γ. Καραμήτσα	11.720
Ἡμέρες νοσηλείας Παθολ. Κλιν. Κ. Δηλιγιάννη	11.780
Ἡμέρες νοσηλείας Παθολ. Κλιν. Θ. Ἀρεταίου	21.582
Σύνολον ἡμερῶν νοσηλείας	45.082

Ἡ κίνηση τῶν ἀσθενῶν βάσει τῶν παθήσεών τους ἦταν ἡ ἑξῆς :

Παθολογικὲς Κλινικὲς :

Νόσοι ἀναπνευστικῶν ὀργάνων

Σύνολα νοσηλευθέντων 255, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεβίωσαν 63. Τὸ μεγάλο ποσοστὸ θανάτων (περίπου 25%) ὀφείλεται καί πάλι στὴ φυματίωση πού ἐθέριζε τὸν πληθυσμὸ καί κατὰ δευτέρο λόγον στὴν πνευμονία, πού ἦταν ὁ τρόμος τῶν μεσαιῶν ἡλικιῶν.

Ἰσχυρὰ ἐπὶ τοῦς 255 πνευμονολογικοὺς ἀσθενεῖς οἱ 137 ἐπασχον ἀπὸ πνευμονική φυματίωση μὲ ὑψηλὸν δείκτη θνητότητας (52 θάνατοι, ἤτοι σχεδόν 40%). Ἐπίσης 45 ἐνοσηλεύθησαν μὲ πνευμονία καί 8 ἀπεβίωσαν. Ὁ ὀξὺς καί ὁ χρόνιος βρογχικός κατάρρους ἀκολουθοῦν μὲ 19 καί 16 περιστατικά ἀντιστοίχως. τὸ ἐμφύσημα ἀκολουθεῖ ἐπίσης μὲ 13 περιπτώσεις καί ἡ πλευρίτις μὲ 11 (ἐκ τῶν ὁποίων 2 θανατηφόρες).

Νόσοι κυκλοφορικοῦ

Οἱ βαλβιδοπάθειες ἔχουν πάλι τὰ πρωτεῖα μὲ 10 περιπτώσεις ἀνεπαρκείας τῆς διγλῶχινος (4 θάνατοι), 2 στενώσεως καί ἀνεπαρκείας μιτροειδοῦς (1 θάνατος) καί μιᾶς ἀνεπαρκείας τῆς τριγλῶχινος. Ὑπάρχουν ἐξ ἄλλου 3 περιστατικά στενώσεως καί ἀνεπαρκείας ἀορτῆς, 3 ἐνδοκαρδίτιδος (μὲ 2 ἀπώλειες) κλπ. (Σύνολο 241).

Νόσοι πεπτικῶν ὀργάνων

96 περιστατικά μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτη θέση κατέχουν οἱ διάφοροι κατάρροι (χρόνιος καί ὀξὺς γαστρικός κατάρρους μὲ 13 περιστατικά, χρ. ἐντερικός κατάρρους μὲ 14 περιστατικά καί 2 θανάτους). Ἀπὸ τίς παθήσεις τοῦ ἥπατος ἡ ἀτροφική κίρρωση ἔρχεται πρώτη μὲ 12 περιστατικά καί 5 θανάτους ἡ ὑπεραιμία τοῦ ἥπατος μὲ 5 καί ὁ ἐχινόκοκκος μὲ 4 (καί 2 θανάτους).

Ὁ καρκίνος καί τὸ ἔλκος τοῦ στομάχου ἀντιπροσωπεύονται μὲ 3 περιπτώσεις ἕκαστος, ἐνῶ σημειοῦνται 3 περιπτώσεις φυματιώδους περιτονίτιδος, 3 ἀποστήματα ἥπατος 4 γαστραλγίες κλπ.

Νόσοι οὐροποιητικῶν καί γεννητικῶν ὀργάνων

Ἀφοροῦν 59 ἀσθενεῖς, ἀπὸ τοῦς ὁποίους 11 μὲ χρόνια μητρίτιδα, 4 μὲ ὀξείαν καί 5 μὲ περιμητρίτιδα. Ἀπὸ τὰ καθαρὰ οὐρολογικά περιστατικά 12 ἀφοροῦν παρνεχυματώδη νεφρίτιδα (2 θάνατοι) καί 7 διάμεσο (μὲ 3 θανάτους). Τὰ ὑπόλοιπα μεμονωμένα περιστατικά ἀφοροῦν διάφορες ἄλλες παθήσεις.

Νόσοι Νευρικού συστήματος

Ένοσηλεύθηκαν συνολικά 79 ασθενείς. Πρώτη έρχεται η ΕΝ μηνιγγίτις με 12 περιπτώσεις, εκ των οποίων 8 θανατηφόρες. Δεν έντοπίζεται επιδημία διότι τά περιστατικά κατανέμονται ομοιόμορφα σ' όλους τους μήνες του έτους. Σημειούνται επίσης ανά 11 περιπτώσεις αποπληξίας (μέ 2 θανάτους) και σκληρόνσεως κατά πλάσας, καθώς και 6 χρον. μυελίτιδος, 4 ισχιάδος, 4 πλευροδυνίας, 3 ύστερισμού κλπ.

Νόσοι καθολικά ιδιοπαθείς

Στήν ομάδα αυτή, με 56 συνολικά περιστατικά περιλαμβάνονται 17 ασθενείς με εξείς ρευματισμούς των αρθρων, 9 με χρόνιους, 7 με σακχ. διαβήτη, 4 με φλεγμονή της καρ' ισχίον αρθρώσεως, ανά 3 με άναίμιαν, σπονδυλίτιδα, χοιράδωση και ανά 2 με νόσο του Werthof, χλωρίαση, μυϊκό ρευματισμό.

Σημειούμεν ότι για πρώτη φορά οι ρευματικές παθήσεις χαρακτηρίζονται ως «καθολικά ιδιοπαθείς νόσοι», κάτι που μόλις στίς ημέρες μας αποκρυσταλλώθηκε με την νέα ομάδα των νόσων του κολλαγόνου.

Λοιμώδης Νόσοι

Έξακολουθούν να κάνουν θραύση. Έρχονται άμέσως μετά τίς παθήσεις του άναπνευστικού με 153 περιστατικά, εκ των οποίων οι έλωδες πυρετοί όλων των μορφών κατέχουν τήν κορυφή με 114 άρρώστους. Υπογραμμίζεται η μεγάλη θνησιμότης του κακοήθους τριταίου (έπί 5 άσθενών 4 άπεβίωσαν).

Ο τυφοειδής πυρετός εξακολουθεί με 15 περιστατικά και 5 θανάτους (σχεδόν 30%). Η σύφλη εξακολουθεί να βρίσκεται ψηλά (8 περιπτώσεις), τό έρυσίτελας του προσώπου έμφανίζεται πάλι με 5 περιπτώσεις και η γρίπη άναφέρεται για πρώτη φορά κατά τήν ως άνω περίοδο (μέ 4 άσθενείς κατά μήνα Δεκέμβριο).

Νόσοι του δέρματος

Έδω περιλαμβάνονται εκζέματα, έλεφαντιάσεις κλπ.

Νόσοι δηλητηριώδεις

Μεγάλη έξαρση έμφανίζει η μόλυβδίαση, που ήταν καθαρά μία επαγγελματική νόσος λόγω των άρυχείων Λαυρίου (7 περιπτώσεις). Περίεργο είναι ότι δεν άναφέρεται μέχρι τώρα κανένα περιστατικό δηλητηρίασεως διά φωταερίου, που έχρησιμοποιείτο εύρύτατα τότε.

Τελος άναφέρονται λίγα περιστατικά κοπώσεως, γήρατος κλπ.

Χειρουργική Κλινική

Οι κακώσεις έν γένει καταλαμβάνουν τήν πρώτη θέση των χειρουργικών περιστατικών με 133 εισαγωγές κατανεμημένες σχεδόν ίσάριθμα όλους τούς μήνες του έτους.

Προεξάρχουν πάντοτε τά τραύματα (άπλά και έπιπεπλεγμένα) και άκολουθούν κατάγματα, θλάσεις, έγκαύματα κλπ. Σημειούται η μεγάλη θνητότης των έπιπλεγμένων τραυμάτων (έπί 22 άσθενών 6 θάνατοι), λόγω των μολύνσεων και τής έλλείψεως άντιβιοτικών και άντισηπτικών φαρμάκων.

Άκολουθούν κατά σειρά οι λεγόμενες «καταστρεπτικές παθήσεις» με 55 άσθενείς. Περιλαμβάνουν άτονα έλκη τής κνήμης (18 περιπτώσεις), συρίγγια διάφορα,

γάγγραινες, χοιραδικά έλκη κλπ. 'Αμέσως έρχονται οί όγκοι και τά νεοπλάσματα. 'Απαντούμε 14 έπιθηλιώματα, 11 καρκίνους (μέ 1 θάνατο), 7 κακοήθη νεοπλάσματα (μέ 3 θανάτους), 4 άγγειώματα, 2 λεμφαδενώματα κλπ.

'Εδω θά κάνωμε δύο παρατηρήσεις. 'Η μία άφορᾶ στην κατάταξη και όνοματολογία τών νεοπλασμάτων και ή άλλη στην παντελή άπουσία λευχαιμιών, που φείλεται προφανώς στην έλλειψη διαγνωστικῶν μέσων, παρ' όλον ότι είχε άρχίσει χρησιμοποίηση του μικροσκοπίου. 'Εντύπωση επίσης κάνει και ή μικρή θνησιμότη τών νεοπλασμάτων. Τουτο πιθανώς όφείλεται (άν ληφθῆ μάλιστα ύπ' όψη ότι δέν χειουργούντο) στο ότι οί ιατροί μη δυνάμενοι νά προσφέρουν καμιά βοήθεια, έχι ρηγούσαν έξιτήριο στους καρκινοπαθείς οί όποιοι και απέθνησκον κατόπιν στο σπ τι τους. 'Αλλη ομάδα νόσων ήσαν οί άρθρωπάθειες (42 περιπτώσεις). 'Αναφέροντι διάφορες φλεγμονές τών άρθρώσεων, οί όποιες χαρακτηρίζονταν, άγνωστο για λόγo, ως «μυκητώδεις». 'Υπάρχουν άκόμη 7 περιπτώσεις άγκυλώσεως, 4 έξαρθρώματα, 2 γενικοί όγκοι του άγκῶνος κλπ.

Στή χειρ. Κλινική νοσηλεύθηκαν και 42 πάχοντες από άφροδίσια νοσήματα, ι τοι 16 μέ βλεννορροϊκή όρχίτιδα, 11 μέ σύφιλη, 8 μέ άφροδισίους βουβῶνες, 5 κονδυλώματα τής βαλάνου κλπ.

Τά νοσήματα τών όστων αντιπροσωπεύονται μέ 39 άρρώστους και περιλαμβάνουν νεκρώσεις, τερηδόνας, περιostίτιδες κλπ.

Περιστατικά ούροποιογεννητικού συστήματος αναφέρονται 35 και περιλαμβάνουν λιθιάσεις τής κύστεως (18), χρόνιες κυστίτιδες, ύδροκήλες κλπ.

Διαταραχές τής θρέψεως : 31 περιστατικά. 'Εξ αυτών 15 μέ θερμόν άπόστημα, 4 μέ ψυχρούς, 4 μέ άπόστημα του ήπατος, 4 μέ χοιραδικά άποστήματα, 3 μέ μαστίδα κλπ. Τώρα γιατί τά νοσήματα αυτά χαρακτηρίζονται έτσι είναι άγνωστο.

Δερματικές παθήσεις αναφέρονται τό έρυσίπελας διάχυτοι φλέγμονες, εκζεμ, έλεφαντίαση κλπ. (27 συνολικά περιπτώσεις).

Τέλος υπάρχουν και 34 άρρωστοι που δέν κατατάσσονται πουθενά και σημειώνονται άπλως μέ τήν ένδειξη «Διάφορα». (Βουβωνοκήλες 6, πυοθώρακες 7, λαγύχειλος 3, έξάντλησις 2, σπυραιμίες 2 κλπ.). 'Ενδιαφέρον έχει τό συμπέρασμα τής έθέσεως του 'Αδελφάτου :

«'Εκ τών εκτεθέντων προκύπτει ότι ή θνητότης του Νοσοκομείου τούτου έν τει ανήλθε κατά μέσον όρον εις 14% περίπου, άνευ δέ των εκ φυματίωσης άποβιόσαντων 53 μειούται εις 10% περίπου. 'Εν τή Παθολ. Κλινική ίδια ανήλθεν εις 15% περίπου, αφαιρουμένων όμως τήν εκ φυματίωσης άποβιωσάντων 53 αύτη μειούται εις 11% περίπου. 'Εν δέ τή χειρ. Κλινική ίδια ανήλθεν εις 9% περίπου. 'Εν τούτο σημειωτέον ότι εις τούς θανάτους περιλαμβάνονται και τοιαύτοι φέροντες θανατοφόρα τραύματα, ή νόσους άνιάτους, ως κακοήθεις όγκους τών κατά βάθος όργάνων, άλλιώσεις όργανικής τοιαύτας έχούσας άπολύτως θανατηφόρον τήν πρόγνωση. 'Επίσης και άλλοι οίτινες μετηνέχθησαν περί τά έσχατα πνέοντες τά λοισθη. 'Εκ τούτων άρα συνάγεται ότι ή έν γενεί θνητότης του Νοσοκομείου τούτου δύναται νά κατέλθῃ και αύτης του 10%, μολονότι και ούτως έχόντων τών πραγμάτων ούδμως αύτη είναι ύπερτέρα τής τών έν τή 'Εσυθερία Νοσοκομείων.

'Ο κατά μέσον όρου χρόνος νοσηλείας εις έκαστον τών νοσηλευθέντων αναλογεί έν γενεί 36 περίπου ήμερών και έν μέν τή Παθολ. Κλινική ίδια αναλογούσιν ήμραι νοσηλείας 31, έν δε τή χειρουργική 44 περίπου» (Πρακτικά, σελ. 254).

Απολογισμός 1890

Έσοδα : Είχαν αναγραφεί στον προϋπολογισμό 152.520 δρχ. ἀλλ' εισπράχθηκαν 175.353,30 δρχ., ἀπό τὰ ὅποια ὅμως διατέθηκαν 9.924,83 δρχ. γιὰ τὴ συμπλήρωση ἑλλείματος τοῦ προηγουμένου ἔτους. Δηλαδή καθαρά ἔσοδα δρχ. 165.428,47. Περίσσευμα 12.908,47 δρχ.

Έξοδα : Βάσει τοῦ προϋπολογισμοῦ 152.280 δρχ. Πραγματοποιήθηκαν ὅμως δαπάνες 137.321,17 δρχ., ἤτοι 14.958,83 δρχ. ὀλιγώτερον ὅσων ἀναγραφόντουσαν στον προϋπολογισμό. Σχετικά ὅμως μέ τίς πραγματοποιηθεῖσες εισπράξεις ἡ διαφορά εἶναι πολὺ μεγαλύτερη (Πλεόνασμα 29.197,30 δρχ.). Τὰ ἐπὶ πλεόν ποσὰ τῶν ἐσόδων προήλθαν :

α) Ἀπὸ κληροδοτήματα, ἀντὶ 6000 δρχ. ποὺ εἶχαν προϋπολογισθῆ, εισπράχθηκαν 29.125 δρχ. Ἐπρόκειτο γιὰ ἀνέλπιστες δωρεές τῶν Π. Θεολόγη, Γ. Νοταρᾶ, Στυλ. Φιλιππίδου, τῆς οἰκογένειας Βαλιάνου, τῆς Ἑλ. Βασιλείου (πρὸς ἴδρυσιν πλυντηρίου καὶ ἀγορᾶς θερμαστρῶν), τῶν μαθητριῶν τοῦ Παρθεναγωγείου Χίλλ (γιὰ τὴ νοσηλεία μικροῦ παιδιοῦ στὴν Χειρ. Κλινική), τοῦ Ἑγγλοῦ περιηγητοῦ Rambeston, τοῦ ἀσθενοῦς Π. Λάλα, τοῦ Ν. Μεταξᾶ (ἀμοιβὴ γιὰ χρῆση τοῦ κλιβάνου τοῦ Νοσοκομείου) καὶ τέλος ἐτήσια συνδρομὴ τῶν ΣΠΑΠ. Τὸ Ἀδελφάτο δὲν παρέλειψε νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη του πρὸς τίς οἰκογένειες τῶν κληροδοτῶν «... ἐθεώρησεν ὅμως κατάλληλον καὶ ἐνταῦθα νὰ ποιήσῃται λόγον, ὅπως γίνῃ γνωστοτέρα ἡ φιλάνθρωπος καὶ γενναιοφρῶν αὐτῶν πράξις, εὐχόμενον ἵνα τὸ παράδειγμα αὐτῶν μιμηθῶσι πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ συντρέχωσι τὸ κατ' ἐξοχὴν φιλανθρωπικόν τοῦτο ἴδρυμα τὸ ἔχον πάντοτε τὰς πύλας αὐτοῦ ἀναπεπταμένας τοὺς ἐνδεέσιν ἀρρώστοις πάσης φύλης καὶ θρησκείματος, προθύμως δὲ δεχόμενον, καὶ παρέχον πᾶσαν δυνατὴν περίθαλψη εἰς τοὺς εἰς αὐτὸ προσφεύγοντας».

Καὶ συνεχίζει ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἀδελφάτου, μέ ἀπαρίθμησι τῶν ὑφισταμένων ἀναγκῶν τοῦ Νοσοκομείου, γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐνδιαφερθοῦν οἱ δυνάμενοι νὰ συνεισφέρουν πολῖτες :

«Ὅπως ἐκκληροῖ ἀνελλιπῶς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ τὸ Νοσοκομεῖον καὶ ὑπὸ τὴν ἄποψιν τῆς ἐξοικονομήσεως πάντων τῶν καταφευγόντων εἰς αὐτό, καὶ τὴν τῆς ἐν αὐτῷ διαίτησις ἐν γένει συμφώνως πρὸς τὴν ὑγιεινὴν, ἔχει ἀνάγκην συμπληρώσεως καὶ διαρρυθμίσεως πολλῶν ἐπιπραγμάτων ἰδίως δὲ τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἤδη λειτουργούντος, ἀλλ' ἀκαταλλήλου συστήματος τῶν ἀποχωρητηρίων, συμφώνως πρὸς τὰς νῦν προόδους εἰς τὸν κλάδον τοῦτον, ἐπίσης τῆς ἰδρύσεως λουτρῶν, πλυντηρίου, τῆς ἐπισκευῆς τῶν ὑπογείων εἰς οὐδὲν σήμερον χρησιμοποιουμένου τοσούτου αὐτῶν χώρου, τῆς ἀντικαταστάσεως τῶν ἐν γένει ἐφθαρμένων πατωμάτων, καὶ τῆς ἐφαρμογῆς πλήρους συστήματος ἀερισμοῦ, καὶ ἄλλων ἔργων ἡττονος μὲν σημασίας, ἀλλὰ πάντως ἀναγκαίων.

Τὰ ἐκάστοτε διοικήσαντα τὸ Νοσοκομεῖον Ἀδελφάτα κύριον μέλημα ἔθετον τὴν ἐπέκτασι αὐτοῦ καὶ τὴν αὔξησι τῶν κλινῶν, ὅπως ἡ ἀληθῶς εὐεργετικὴ τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος δράσις ἀπλοῦται εἰς ὅσον οἶόν τε μεγαλύτερον ἀριθμὸν ἀρρώστων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνέτεινον τὰς δυνάμεις τοῦ Νοσοκομείου ὅσον ἐπέτρεπαν τὰ μέσα του. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀρκεῖ νὰ ρίψῃ τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τῆς χρήσεως τοῦ π.ἔ. 1889, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκινδύνευσε νὰ κλείσῃ αὐτὴ μέ ἔλλειμα 10.000 περίπου δρχ. ἐξοικονομηθεῖσῶν κατὰ τὴν τελευταίαν

στιγμήν, καί τοῦτο διότι ἐνοσηλεύθησαν ἄρρωστοι πλείονες τοῦ ἀριθμοῦ ὃν προέβλεψεν ὁ προϋπολογισμός τοῦ ἔτους αὐτοῦ, καθόσον ἀντί 140 κλινῶν ἐλειτούργησαν κατά τό πλεῖστον 150 καί ἐνίοτε πλέον. Κατά τό ἔτος τοῦτο ἡ γενναιοδωρία τῶν φιλανθρώπων ἔσπευσεν ἀρωγός, τό δέ Ἄδελφάτον οὐ μόνον δέν εὐρέθη εἰς τās οικονομικάς δυσχερείας τοῦ π.ἔ. 1889, ἀλλ' ἠδυνήθη ἀκόπως πάσας τās τρεχοῦσας ἀνάγκας τοῦ Νοσοκομείου νά θεραπεύσῃ, σὺν τούταις δέ χρῆσιν αὐτῆ περί συμπληρώσεως ἐν μέρει τῶν ἐλλειμμάτων, περί τῶν ὁποίων κατήρτισε τά σχέδια καί τόν προϋπολογισμόν τῆς δαπάνης, μάλιστα δεῦς πρός τήν ἀνακαίνισιν τῶν ἀποχωρητηρίων ὑπέβαλε πρό πολλοῦ ταῦτα ταῖς προισταμέναις ἀρχαῖς, καί μετ' ὀλίγον ὑποβλήθησονται καί τά περί λουτρῶν, πλυντηρίου καί ἀερισμοῦ ἀποπερατωθείσης τῆς μελέτης αὐτῶν εὐρισκομένων ἤδη ἐν τῷ γίνεσθαι, ἐν εὐθέτῳ δέ χρόνῳ ὅταν τά μέσα τοῦ Νοσοκομείου ἐπιτρέψωσι θέλει τό Ἄδελφάτον διαρρυθμίσει τά ὑπόγεια, ἀνακαινίσει καί τά πατώματα, ἅτινα ἄλλα πρό πενήκοντα καί ἄλλα πρό εἴκοσι πέντε ἐτῶν λειτουργοῦντα καί οὐδέποτε ὑποστάντα ἀνακαινίσιν ριζικήν ἐφθάρησαν τά πλεῖστα. Εὐελπίζεται δε τό Ἄδελφάτον ὅτι ἡ πρός τό ἴδρυμα τοῦτο ἀρωγή τῶν δυναμένων ἔσεται πάντοτε ἀκμαία, δι' ἧς καί μόνης θά δυνηθῆ νά κατορθώσῃ πάντα τά ἀνωτέρω, καί ἀνταποκριθῆ εἰς τās ἀπαιτήσεις καί τās ἀνάγκας τῆς κοινωνίας».

Εἶναι φανερό πόσο ἡ διοίκηση τοῦ Νοσοκομείου ἀπέβλεπε στήν ἐνίσχιση τῶν φιλανθρώπων, ἀφοῦ μέ τίς δωρεές καί τά κληροδοτήματα τοῦ ἔτους τοῦτου καί μόνον κατάρθασε νά καλύψει τούσας ἀνάγκας τοῦ καταστήματος, ὅπως εἶδασκε καί στά προηγούμενα (ἀποχωρητήρια, πατώματα κλπ.). Εἶναι ὁμως ἀκόμη φανερό πόσο μεγάλης σημασίας ἦσαν ὅλας αὐτές οἱ δωρεές καί τά κληροδοτήματα τῶν φιλελευθέρων ἢ τῶν πλουσίων ὁμογενῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά τήν ἀνέγερση ἢ τῆ συντήρησι παρομοίων ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων τόση ἀνάγκη εἶχε ἡ φτωχή Ἑλλάδα τήν ἐποχὴ ἐκείνη. Καί εἶναι βέβαιο πῶς δέν θά ὑπῆρχαν τόσα λαμπρά καί καλλιμάραμα κτίρια, πού κοσμοῦν σήμερα τήν πρωτεύουσα καί συμπληρώνουν τήν πενιχρῆ παρουσία τοῦ κράτους, χωρίς αὐτούς τούς ἀνθρώπους. Πρός τούς ὁποίους δικαίως τό ἔθνος προσέβλεπε πάντοτε καί τούς ὁποίους ὀρθῶς ἀνεκήρυξε Ἐθνικούς Εὐεργέτας.

β) Ἄλλη διαφορὰ ἐπί πλέον ἐσόδων προκύπτει ἐκ τοῦ μερίσματος τῶν 25 λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, λόγῳ νομισματικῆς διαφορᾶς.

Ἐπῆρχαν ὁμως καί 6.364 δρχ. ἐπί ἔλαττον ἐκ διαφόρων πηγῶν (πεμπτημόρια, μερίσματα ἄλλων ὁμολογιῶν κλπ.).

Ἐνδιαφέρον εἶναι ἐδῶ νά σημειώσωμε ὅτι κατά τό ἔτος τοῦτο (Δημαρχία Φιλήμονος) ὁ Λῆμος ἐκπλήρασε στό ἀκέραιο τίς ὑποχρεώσεως του πρός τό Νοσοκομεῖο καί τό Ἄδελφάτο ἐπισημαίνει τοῦτο στήν Ἐκθεσὴ του ἐπί τοῦ ἀπολογισμοῦ, ἐκφράζοντας μαζί τήν εὐχαρίστηση καί τήν εὐχὴ «... ὅπως ἡ εὐχάριστος αὐτῆ ἀρχή, ἀφοῦ ἀπαξ μετὰ τόσον χρόνον καί κόπον ἐπετεύχθη, τηρηθῆ ἐδραῖα καί ἐν τῷ μέλλοντι, ἐξ ἧς τό πλεῖστον ἦρτητα: ἡ κανονικὴ λειτουργία τοῦ ἰδρυμάτων τοῦτου».

Ἐξόδα : Προϋπολογισθέντα δρχ. 152.280

Δαπανηθέντα δρχ. 137.321,17.

Ἐγένοντο δηλ. οἰκονομίαις 14.358,83 δρχ., πού ἀφοροῦσαν τά ἐξῆς κονδύλια :

α) *Μισθολόγιο*. Περίσσευμα δρχ. 1015,90 ἀπό μισθούς βοηθῶν ἰατρῶν, νοσοκόμων, πλυντριῶν κλπ.

«Πᾶσαι αἱ οἰκονομίαι αὗται, σημειοῦται, ὀφείλονται εἰς τοῦτο, ὅτι τās ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας περιωρίζετο ἢ συνεπληροῦτο τό προσωπικόν τοῦ Νοσοκομείου».

β) *Διατροφή* ασθενών και προσωπικού, δρχ. 313,06. 'Εν τούτοις τό περίσσευμα ο έξαντλήθηκε «ώς έκ τών περισσοτέρων άρρώστων οϊτινες ένοσηλεύθησαν ί τό έτος τούτο» και άλλο κεφάλαιο του προϋπολογισμού, πράγμα τό όποϊον έγινε.

γ) *Θεραπεία* ασθενών και προσωπικού. Παρέμεινε αδιάθετο ποσόν 1425,80 , γιατί οί φαρμακέμποροι του έξωτερικού δέν έστειλαν έγκαιρώς τούς λογαριασμών πρός έξόφληση.

δ) *Γενικά έξοδα*. Παρέμειναν αδιάθετοι πιστώσεως έκ 12.148,71 δρχ. Μετά τήν λοιπόν τών πραγματοποιηθέντων έσόδων (165.428,47 δρχ.) και τών δαδών (137.321,17 δρχ.) υπάρχει μιá διαφορά 28.107,30 δρχ., ή όποία επέτρεψε στην θυσνη του Νοσοκομείου νά προχωρήσει σε μιá σειρά έργων κατά τό έτος τούδπως ή έπισκευή τών πατωμάτων, ή κατασκευή άποχωρητηρίων και πλυντηδών, ή ηλεκτροφωτισμός κλπ. Καί θά ήσαν μεγαλύτερα τά πλεονάσματα εάν τό νοκομείο δέν υφίστατο άδικαιολόγητες δαπάνες ή άπώλειες, όπως π.χ. ή έπιβουπό τόν νέο Διευθυντή του τελευταίου δαμου επί τών εισαγόμενων έκ του έξωτεδου είδών (φάρμακα, χειρ. εργαλεία κλπ), τά όποια εισαγόντουσαν άνέκαθεν άτεθωρουμένου του Νοσοκομείου ως παραρτήματος του Πανεπιστημίου, «διότι τής Κλινικαίς αυτού μορφούνται πρακτικώς οί φοιτηταί τής 'Ιατρικής Σχολής». Αδελφάτο διαμαρτύρεται λέγοντας ότι, «... άντί ή πολιτεία νά συντρέχη και έξάναγράφουσα έν τῷ προϋπ/σμῷ του κράτους έτησίως βοήθημά τι υπέρ του ίδατος τούτου, ως λίαν όρθώς και άυθορημήτως όλων ύποστηρίζει ό κ. Νομάρχης τικής και Βοιωτίας... του έξυπηρετούντος ού μόνον τήν πάσχουσαν άνθρωπότητην έκ πάσης γωνίας τής έλευθέρας 'Ελλάδος συρρέουσας αλλά και τό έθνος διά έν αυτῷ μόρφωσιν τών 'Ελλήνων ιατρών, και τήν προαγωγήν τής καθ' ήμās ιατής έπιστήμης, τούναντίον ή πολιτεία επιβάλλει χείρα φορολογούσα και τά υπέρ ίδρύματος τούτου προσφερόμενα... Τό 'Αδελφάτον λοιπόν... εκφράζει πρός τό Ι. Συμβούλιον και δι' αυτού πρός τήν Σ. Κυβέρνηση τήν ευχήν όπως ού μόνον άτην πιστικήν διά τό Νοσοκομείον φορολογίαν ταύτην, αλλά συνάμα αυτη άναψη έτησίως βοήθημά τι έν τῷ προϋπ/σμῷ του Κράτους υπέρ του ίδρύματος τούδ καθόσον άν δέν παρασχεθῶσιν αυτῷ πόροι επαρκείς και άφεβεί ή συντήρησή ου ως μέχρι τούδε κατά τά τρία τέταρτα σχεδόν είς τόν επιβεβαρημένον ύπό δυαλόγων χρεών και ύποχρεώσεων Δήμων 'Αθηναίων, όστις όπως άποτίση τά έτος έν τῷ προϋπ/σμῷ του υπέρ του Νοσοκομείου άναγραφόμενα άναγκάζεται άανείζηται, ως τούτο συνεχώς πράττη, από τινων έτών, βεβαίως τό Νοσοκομείον περιπέση είς θέσην τοιαύτην ώστε ουτε πρός τόν έπιστημονικόν ουτε πρός τόν φιλθρωπικόν σκοπόν νά δύνηται νά άνταποκριθῆ» (Πρακτικά, σελ. 271). 'Από τήν ως άνω περικοπή, τής 'Εκθέσεως του 'Αδελφάτου προκύπτουν δύο τικές διαπιστώσεις : α) ότι τό Νοσοκομείον, ως φιλανθρωπικόν ίδρυμα, είχε επιει άτύπως ώρισμένες φορολογικές άπαλλαγές, τίς όποιες τώρα τό 'Αδελφάτο νά θεσμοθετηθῶν.

β) 'Οτι τίθεται για πρώτη φορά κατά τρόπο τόσο σαφή και συγκεκριμένο τό ημα τής κρατικής έπιχορηγήσεως του Νοσοκομείου. Για τόν προηγούμενον αιώ και οί δυο αυτές άρχές αποτελούν έξαιρετικήν πρωτοτυπίαν και πρέπει νά όμογήσομε ότι οί 'Ελληνες άποδεικνύουν άκόμη μιá φορά ότι, στον τομέα τής κοινωνικής προνοίας και άντιλήψεως, προπορεύονται τής έποχής τους, όπως άλλωστε έδειξε και ό καθ. κ. Β. Ρόζος (1976).

Ένα δεύτερο σημείο όπου γινότουσαν κατά τό 'Αδελφάτο, ἀδικαιολόγητέ δαπάνες (ἀδικουμένου καί πάλι τοῦ Νοσοκομείου), ἦταν ἡ πληρωμή τοῦ δωδεκατημορίου τῶν δασμῶν ὑπό τῶν ἐνοικιαστῶν. «Οὔτοι, ἀναγράφονται στό Πρακτικά, ἡ πόχρεοι ὄντες νά πληρώνωσι καθ' ἕκαστον μήνα εἰς τό Νοσοκομεῖον τά ἀναλογούντα αὐτῷ δωδεκατημόρια ἐκ τοῦ δασμοῦ ἀποτίουσι ταῦτα κατά τά 2/3 καί πλεονόν ἐνίστε εἰς χαμόν. Ἐκ τούτου διττῶς ζημιούται τό Νοσοκομεῖον. Πρῶτον διότι εἶναι ἠναγκασμένον νά μετατρέπη τόν χαλκόν εἰς Τραπεζικά γραμματία, ὅπως πλεονώσῃ τούς χορηγητάς τοῦ Νοσοκομείου δικαιουμένους λαμβάνειν ἐκ τοῦ ταμείου αὐτοῦ ἑκατοντάδας καί ἐνίστε χιλιάδας δραχμῶν μὴ στέργοντας καί πολύ δικαίως εἰς τήν διά χαλκοῦ καθ' ὀλοκληρίαν πληρωμήν, καί δεύτερον ἐπειδή τό Νοσοκομεῖο κατ' ἔτος ἐξάγει διά τās ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὀφειλάς του περί τās 20.000 δρχ. εἰς χρυσόν, εἶναι ἠναγκασμένον νά πληρώνῃ οὐ μόνον τήν διαφοράν τοῦ χρυσοῦ, ἀλλῆ καί τήν διαφοράν τοῦ χαλκοῦ πρός ἀγοράν γραμματίων τραπεζιτικῶν, καί δι' αὐτῶν πάλιν νά ἀγοράσῃ τόν χρυσόν παρά τῶν ἐνταῦθα Τραπεζῶν, καί οὕτω πωρεῖ διαφορά τοῦ χρυσοῦ διά τοῦ Νοσοκομείου ἐξαιρετικῶς στοιχίζει πλειότερον ἢ ἐπάντα ἄλλου...» (Πρακτικά, σελ. 272).

Ἡ περικοπή αὐτή ἀποτελεῖ ἴσως καί ἓνα χρήσιμο στοιχεῖο γιά τήν μελέτη, αὐτῶν τῶν εἰδικῶν, τῶν νομισματικῶν καί συναλλαγματικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἡ νοσηλευτική κατάσταση στό Νοσοκομεῖο κατά τό ἔτος τοῦτο εἶχε ὡς ἐξῆς

Σύνολο νοσηλευθέντων, 1491. Παρατηροῦμε τήν τεράστια αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν χωρίς παράλληλη αἰσθητή αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλινῶν, πράγμα πού προκαλεῖ ἐρωτήματα γιά τήν ποιότητα τῆς προσφερθείσης νοσηλείας καί θυμολογεῖ τῶν περιφρημα «ράντσα» στούς διαδρόμους τῶν Νοσοκομείων κατά τήν ἰδική μῆ ἐποχή.

Ἀπό τούς ἀσθενεῖς αὐτούς 1141 ἐξῆλθαν τούς ἰαθέντες 199 ἀπεβίωσαν καί 15 παρέμειναν γιά τόν ἐπόμενον χρόνο. Ὁ τελευταῖος αὐτός ἀριθμός τῶν 151 ἀσθενῶν δείχνει ὅτι τό Νοσοκομεῖον ἀνέπτυσε 10 τουλάχιστον κλίνες περισσότερες ἀπό τίς 140 πού διέθετε καί πού προεβλέποντο στούς προϋπολογισμούς τῶν ἐτῶν αὐτῶν (1889 - 1890).

Ἡ κίνηση τῶν ἀσθενῶν κατά ομάδες ἡλικιῶν εἶχε ὡς ἀκολούθως :

Ἡλικίες ἀπό	1 - 10	ἐτῶν	27
»	»	10 - 20	» 283
»	»	20 - 30	» 484
»	»	30 - 40	» 313
»	»	40 - 50	» 179
»	»	50 - 60	» 109
»	»	60 - 70	» 60
»	»	70 - 80	» 30
»	»	80 - 90	» 5
»	»	90 - 100	» 1

Χῶρες προελεύσεως τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν ἦσαν :

'Αθήνα	123	ἀσθενεῖς
'Επαρχίες.....	858	»
'Εκ τῆς δούλης Ἑλλάδος.....	480	»
'Εκ τῆς Δυτ. Εὐρώπης.....	30	»

Κατάτασταση τῶν εἰσαχθέντων :	—		
Ἄγαμοι	1032	Ἄνδρες	1232
Ἐγγαμοί	459	Γυναῖκες	256

Οἱ σταθμοὶ εἶναι καὶ τώρα εὐγλωττοὶ σχετικὰ μὲ τὴν ἐπικρατοῦσα τότε συνήθεια οἱ μὲν γυναῖκες νὰ μὴ προσέρχονται στοὺς γιατροὺς ἢ δὲ νοσηλεῖα τῶν ἐγγάμων νὰ γίνεται κυρίως στὸ σπίτι.

Ἡ κίνηση τῶν Κλινικῶν εἶχε ὡς ἑξῆς :

Παθ. Κλινική Γ. Καραμήτσα	424
Παθ. Κλινική Κ. Δηλιγιάννη	455
Χειρ. Κλινική Θ. Ἀρεταίου	612

Ἡμέρες νοσηλείας Παθ. Κλιν. Γ. Καραμήτσα	13.124
Ἡμέρες νοσηλείας Παθ. Κλιν. Κ. Δηλιγιάννη	12.630
Ἡμέρες νοσηλείας Χειρ. Κλιν. Θ. Ἀρεταίου	24.356

Σύνολον 50.110

Ἀπὸ τοὺς 879 παθολογικοὺς ἀρρώστους ἀπεβίωσαν 157 (σχεδόν 18%).

Τὰ νοσήματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἐνοσηλεύθησαν ἦσαν :

α) Ἀναπνευστικῶν ὀργάνων

Ἐπὶ 309 ἀσθενῶν ἢ φυματίωση τῶν πνευμόνων καὶ πάλι ἔρχεται πρώτη μὲ σημαντικὴ διαφορὰ (155 ἀρρώστοι) καὶ μὲ τρομακτικὴ θνητότητα (70 θάνατοι). Ἀκολουθοῦν ἡ πνευμονία (66 περιστατικά, 14 θάνατοι), οἱ βρογχίτιδες, οἱ πλευριτίδες κλπ.

Λοιμώδης νόσοι

Κατέχουν σταθερὰ τὴν δευτέρα θέση (229 περιπτώσεις) ἀλλὰ μὲ πολὺ μικρότερη θνητότητα (7 θάνατοι). Κυριαρχοῦν καὶ τώρα οἱ διαλείποντες πυρετοὶ (115 περιπτώσεις, 7, οἱ λοιπὲς μορφὲς ἐλονοσίας (ὕφεσιμοι πυρετοὶ, ἐλώδεις καχεξία) μὲ 50 σχεδόν περιστατικά, ὁ τυφοειδὴς πυρετός μὲ 28 ἀρρώστους καὶ 4 θανάτους, ἀλλὰ καὶ ἡ γρίπη μὲ 14 περιστατικά. Σημειώνουμε ἐδῶ ὅτι ὁ τυφοειδὴς πυρετός σχεδόν ἐνδημοῦσε στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν, ὅπου οἱ ὑγειονομικὲς συνθήκες καὶ ἰδίως ἡ ὑδρευση ἦσαν ἄθλιες. Κατὰ διαστήματα ἐμφανίζονταν καὶ ἐπιδημικὲς ἐξάρσεις ὅπως τὸ 1849 (Παπαζήσης, 1883), τὸ 1853 - 54 μὲ ὑψηλὴ θνησιμότητα (Πατρίκιος, 1881), τὸ 1855 στὰ Γαλλικὰ στρατεύματα κατοχῆς ποῦ εἶχαν στρατοπεδεύσει στὸ Δαφνί, τὸ 1880 - 81 ἐπιδημία περιωρισμένη σὲ μερικὲς συνοικίαι τῆς πόλης (Βάφας 1882) κλπ. Στὴν Ἱατρικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν ἐγιναν πολλάκις συζητήσεις περὶ τῶν ἐπιδημιῶν αὐτῶν, καθὼς καὶ ἀνακοινώσεις διακεκριμένων ἱατρῶν τῆς ἐποχῆς, ὅπως τοῦ Γεωργίου (1848), τοῦ Βάβα (1881), τοῦ Ράλλη (1884), τοῦ Μακκᾶ (1884) καὶ πολλῶν ἄλλων (Ρόζος - Πουρναρόπουλος, 1978).

γ) Πεπτικόν σύστημα

Ἐκ τῶν 106 νοσηλευθέντων οἱ διάφοροι κατάρροι (γαστρικοί καὶ ἐντερικοί, ὀξείς ἢ χρόνιοι) ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἡμισυ σχεδόν ἐξ αὐτῶν, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο περιλαμβάνει διάφορα μεμονωμένα περιστατικά.

δ) Παθήσεις νευρικοῦ συστήματος

Εἰσήχθησαν 85 ἀσθενεῖς οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων καὶ κατὰ τὸν χρόνον αὐ-

τόν μέ ἐγκεφαλικές αίμορραγίες (13) καί σκλήρυνση κατά πλάκας (13). Μεγάλος εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν κρουσμάτων ΕΝ μηνιγγίτιδας (9 περιστατικά) καί τρομακτική ἡ θνητότητα (5 θάνατοι). Τό ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι δέν παρουσιάζουν ἐπιδιμηκῆ ἔξαρση. Συναντοῦμε ἐπίσης τρία περιστατικά μέ V. τοῦ Parkinson, 2 μέ τό σύνδρομο παραλύσεως τοῦ Duschenn (μετά σκληρύνσεως τῶν πλαγίων δερματικῶν τοῦ Ν.Μ. καί 1 μέ νόσο τοῦ "Jakob" (ἐνῶ ἡ ἐπιληψία τοποθετεῖται χωριστά μέ 3 ἀρρώστους).

ε) Νόσοι οὐροποιογεννητικῶν ὀργάνων

52 περιστατικά, ἐκ τῶν ὁποίων 16 παρεγχυματώδεις νεφρίτιδες (μέ 6 θανάτους), 11 μητρίτιδες, 5 βλεννόροιες τῆς οὐρήθρας κλπ.

στ) Καθολικά ἰδιοπαθεῖς νόσοι

Στήν κατηγορία αὐτή περιλαμβάνονται αἱ διάφοροι ρευματισμοί μέ ἄνω τοῦ ἡμίσεως τῶν περιστατικῶν (31), ἀναιμίες, μία λευχαιμία, 1 ν. τοῦ Verlhof κ.ἄ.

ζ) Νόσοι κυκλοφοριακῶν ὀργάνων

Καί πάλι ὁ ἀριθμός τους εἶναι μικρός (22) ὡς θνητότης ὅμως μεγάλη (9 θάνατοι). Κυριαρχοῦν οἱ βαλβιδοπάθειες καί ἐμφανίζεται γιά πρώτη φορά ἡ «ἀθηρωματώδης ἐκφύλιση τῶν ἀγγείων» (5 ἀρρώστοι, 4 θάνατοι).

η) Δηλητηριάσεις καί κυρίως ἡ γνωστή μολυβδίαση καί ὁ ἀλκοολισμός

θ) Ἀναφέρονται καί 6 δερματολογικά περιστατικά καθῶς καί

ι) Δέκα διάφορα (ώτίτιδες, ὑπόχυμα κλπ).

Χειρουργική Κλινική

Ἐνοσηλεύθησαν 612, ἀπεβίωσαν 42. Παρατηροῦμε τό χαμηλό ποσοστό θανάτων (7% περίπου).

Οἱ διάφορες παθήσεις τῶν χειρουργικῶν ἀρρώστων κατανέμονται ὡς ἐξῆς :

α) Τραύματα ἐν γένει (169 ἀσθενεῖς)

Τά ἀπλά τραύματα κατέχουν τήν κορυφή (121 περιστατικά) καί ἀκολουθοῦν τά ὑπεπλεγμένα μέ 28 περιπτώσεις καί 3 θανάτους. Ἐνοσηλεύθησαν καί 4 ἐγκαυματίες.

β) Οὐροποιογεννητικά ὄργανα (61 ἀσθενεῖς)

Κυριαρχοῦν οἱ λιθιάσεις τῆς κύστεως (29 ἀσθενεῖς, 6 θάνατοι) καί ἀκολουθοῦν ὅλα τά ἄλλα μέ μικρόν ἀριθμό περιστατικῶν.

γ) Νοσήματα τῶν ὀστέων (59 ἀρρώστοι)

Καί ἔδῳ οἱ νεκρώσεις (22) καί οἱ τερηδόνες (22) τῶν ὀστέων καί ἀκολουθοῦν τά λοιπά

δ) Ἀφροδίσια

Ἀπό τά 58 περιστατικά σημειώνομε 15 συφιλίδος, 13 ἀφροδισίων βουβῶνων, 10 ὀρχίτιδος βλεννορροϊκῆς, 5 κονδυλωμάτων δακτυλίου κλπ.

ε) Νόσοι τῶν ἀρθρῶν (54)

Αὐτές οἱ περίεργες μυκητώδεις φλεγμονές τῶν ἀρθρώσεων ἐρχονται πάλι πρῶ-

τες (24 περιπτώσεις) και ακολουθούν άγκυλώσεις (11), φλεγμονές των αρθρώσεων κλπ.

στ) Δερματικά νοσήματα (53)

Σημειώνονται για πρώτη φορά σε τόσο ποσοστό (17 άσθ.) επιθηλώματα διάφορα (ρινός, χείλους, δακτυλίου, ὀφθαλμοῦ κλπ) καθώς και 6 περιστατικά λέπρας. Τό έρυσίπελας κατέχει και πάλι ὕψηλή θέση (15 άσθ.)

ζ) Καταστρεπτικές παθήσεις (48)

Περιλαμβάνονται 11 γάγγραινες, 15 άτονα έλκη, 6 έδροσυρίγγια κλπ.

η) Όγκοι ἢ νεοπλασμάτα (46)

9 περιπτώσεις ὕδροκήλης, 8 καρκίνου (μαστοῦ, κ. χείλους κλπ.), 5 σκίρρου, 3 ὄγκων κοιλίας, 4 πολύποδες, 3 σαρκώματα κλπ.

θ) Διαταράξεις θρέψεως (28)

Περιλαμβάνονται κυρίως διάφορα άποστήματα (ψυχρά, θερμά κλπ.)

υ) Τέλος ὑπάρχουν 15 περιστατικά νόσων των άγγείων και λεμφαδένων, 12 δυσμορφίες (ραιβόκρανον, ραιβοποδία, βλαισσόν γόνυ κλπ.), 7 κήλες (έκ των ὁποίων 4 των βουβώνων) και 2 διάφορα.

Ἡ Έκθεση του Ἐδελφάτου κλείνει με ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις επί της νοσηρότητος και θνητότητος, τίς ὁποῖες κρίνομε σκόπιμο νά παραθέσουμε :

«Κατά ταῦτα ἡ του Νοσοκομείου θνητότης κατά τό έτος 1890 εν γένει ανέρχεται εις 13% περίπου. Καί ἡ μέν του Χειρ. Τμήματος ἰδία ανέρχεται εις 6% περίπου, ἡ δέ του Παθολογικοῦ εις 17%. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ ὑπολογίζονται 70 ἄρρωστοι θανόντες εκ φυματιώσεως των πνευμόνων εις 20 των ὁποίων παρεστάθη αὐτῇ μετ' ἐπιλοκῆς άλλων νοσημάτων ἤτοι εις 2 μετὰ μηνιγγίτιδος, εις 8 μετ' ἐπεκτάσεως τῆς νόσου και εις τὰ έντερα, εις 4 και εις τόν λάρυγγα, εις 3 ἐξεδηλώθη ὡς καθολική εις ὧν μία περίπτωσηίς τούτων μετ' έρυσιπέλατος, εις 1 μετὰ νεοπλασματος του σπληνός, εις 1 μετ' ανεπαρκείας τῆς μιτροειδοῦς και τελευταίος εις 1 μετὰ σακχαρώδης διαβήτου. Εἰς τούς 70 φυματιώντας προσθέτουν 2 ἄρρώστους άποθανόντας εκ καρκίνου του στομάχου και οἰσοφάγου συγχρόνως, 1 εκ καρκίνου του σπληνός, 1 πασχοντα νεόπλασμα του ἥπατος και παγκρέατος και του διαφράγματος συγχρόνως, 1 φυματιώδη μηνιγγίτιδα και 1 εκ του πλευρικοῦ στομίου του στομάχου και παγκρέατος μετὰ ρήξεως και περιτονίτιδος, παραλείποντες νά αναφέρωμεν και άλλα επίσης ανίατα νοσήματα εξ ὧν έπασχον άλλοι θανόντες και εκείνους οἵτινες μεταφέρονται εν τῷ Νοσοκομείῳ πνέοντες τὰ λοιίσθια. Ἐν λοιπόν εις του ὄλου αριθμοῦ των νοσηλευθέντων και του των άποβιωσάντων εν τῇ Παθολ. Κλινικῇ άφαιρεθῶσι κατά τὰ παραδειγματά οἱ ανωτέρω 76 ἄρρωστοι αίτινες ἡ εκ του ανιάτου του νοσηματος συνέτεινον εις έξόγκωσιν τῆς θνητότητος εν τῷ τμήματι τούτῳ, αὐτῇ κατέρχεται εις 10% περίπου, ὅπερ άποδεικνυσι των ἐπιμέλειαν ἥτις καταβάλλεται παρά των αρμοδίων περί τήν θεραπειάν και τήν εν γένει περιθαλψη των εν τῷ Φιλανθρωπικῷ τούτῳ Ἰδρυματι προσερχομένων άσθενῶν».

Οἱ ἡμέρες νοσηλείας που αναλογοῦν εις ἕκαστον άσθενῆ, κατά τήν Έκθεση πάντοτε, ανέρχονται εις 33 περίπου, 29 διά τούς παθολογικούς και 39 γιά τούς χειρουργικούς. Οἱ εν γένει δαπάνες κατά τό έτος αὐτό ανῆλθαν εις 137.321,17 δρχ., ὁπότε αναλογοῦν εις κάθε άσθενῆ κ.μ.δ. 2,79 δρχ., ἤτοι ποσόν κατῶτερον των προηγουμένων ἐτῶν.

Ἡ κατάσταση κατά τήν δεκαετία τοῦ 1890 διαφαίνεται ἀπό τοὺς προϋπολογισμούς διαφόρων ἐτῶν, ὅπως συνοπτικά παραθέτουμε κατωτέρω.

Προϋπολογισμός 1892

Ἔσοδα = 175.470 δρχ.

Ἔξοδα = 174.798 δρχ.

Ἡ διαφορά ὀφείλεται στὰ ἐξῆς :

α) Τό προϊόν τοῦ δασμοῦ τῶν ἐμπορευμάτων καί σιτηρῶν προϋπολογίσθη 110.000 ἀντί 104.428 δρχ., ἀποκαλεῖται δέ τό ἐξῆς «χορήγημα τοῦ Δήμου πρὸς Ἡ Νοσοκομεῖο».

β) Ἐκ τῆς ἐνοικίασεως τῆς οἰκίας κληροδοτήματος Γλύνη προέκυψε ἐπί πλείονος διαφορά 1000 δρχ.

γ) Τό κεφάλ. τῶν «Ἀποθεματικῶν» εἶχε πλεόνασμα 5000 δρχ.

Ἐξ ἄλλου παρατηρεῖται μείωση τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς ὅλα τὰ κονδύλια ἰσχύει μέ τό προηγούμενον ἔτος 1891. Ἦτοι :

α) Μείωση δρχ. 5900 ἐκ τοῦ Μερίσματος 42 Μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς (ἀπὸ 14300 εἰς 8400 δρχ.) «διότι προκειμένου μετ' ὀλίγον νά ἐξοφληθῇ ἡ πρὸς τοὺς κληρονόμους Μρινόγλου ὀφειλή, τό πρὸς τόν σκοπόν τοῦτον διατεθεισόμενον ποσό θέλει προσπορισθῆ τό Ἀδελφάτον εἰς ἐκποιήσεως μέρος τῶν Μετοχῶν τούτων, ὅθεν ἐκ τούτου δέ ἀντί Μετοχαί 62 ἄς κατέχει τό Νοσοκομεῖον ἀντιγράφονται μόνον 4 ἐκ τῶ προϋπολογισμῶ τούτῳ, αἱ δέ λοιπαί 20 θέλουσι ἐξαργυρωθῆ...».

β) Τά περισσεύματα τοῦ προηγούμενου ἔτους ἐμφανίζονται μειωμένα κατ' ἄνωγον δρχ. γιατί τό ποσόν αὐτό περιελήφθη στό νέο Κεφάλαιον «Ἀποθεματικόν», καὶ πρῶτη φορά ἐγκαινιάζεται, γιατί γιά πρώτη φορά τό Νοσοκομεῖο, λόγω τῶν πλεονασμάτων κληροδοτημάτων καί δωρεῶν, ὅπως εἶδαμε, τοῦ προηγούμενου ἔτους, ἐμφανίζει πλεόνασμα.

γ) Στόν προϋπολογισμό τοῦ ἔτους αὐτοῦ δέν ἀναγράφονται τὰ οἰκόπεδα τῶν Ἀγ. Ἀνδρέα, γιατί ὅπως εἶδαμε, τό Νοσοκομεῖο παρεχώρησε στήν Ἱ. Μητρόπολιν πρὸς ἀνέγερση τοῦ μεγάρου τῆς. Ἡ πράξη αὐτή εἶχε τύχει τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Δ.Π. Συμβουλίου μετὰ τήν ὑπ' ἀριθ. 2109/1891 πράξη αὐτοῦ.

Τό σκέλος τῶν ἐξόδων παρουσιάζει μιά αὔξηση σχετικά μέ τό 1891 τῆς τάξεως τῶν 6.740 δρχ., ἡ ὁποία ὀφείλετο στὰ ἐξῆς :

α) Στό κεφάλι τῆς μισθοδοσίας (ἐπί πλέον 240 δρχ.) λόγω αὔξησεως τοῦ μισθοῦ τοῦ βοηθοῦ φαρμακείου ἀπό 80 εἰς 90 δρχ. μηνιαίως, καθώς ἐπίσης καί τοῦ ὑπομνησίου γείρου (ἀπό 80 εἰς 90 δρχ.). «Τήν αὔξησιν ταύτην, ἀναγράφεται τῆς μισθοδοσίας ἐκρίνεν ὡς ὑπαγορευομένην αὐτῶ τό Ἀδελφάτον, ἕνεκα τῆς συγκεντρωθείσης μείζονος ἐργασίας».

β) Στήν αὔξηση τοῦ κονδυλίου τῶν φαρμάκων καί ἐργαλείων (κατά 3000 δρχ.) «ἕνεκα ἀνεπαρκειῆς τῆς ἤδη πιστώσεως».

γ) Στήν αὔξηση τῶν Γενικῶν ἐξόδων, γιατί προστέθησαν «ἐκτακτα καί ἀπρόβλεπτα» ἔξοδα ἐκ δρχ. 3500.

Παρατηρήσεις : Ὅπως φαίνεται καί ἀπό τόν πίνακα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους αὐτοῦ, προκύπτουν τὰ ἐξῆς :

α) Τό κονδύλιο τῆς τροφοδοσίας παρέμεινε, γιά λόγους οἰκονομίας, στό αὐτό μέ τό προηγούμενον ἔτος ἐπίπεδο, παρά τήν παρατηρηθείσα, ὅπως εἶδαμε αὔξησιν τῶν ἀσθενῶν.

β) Ἡ μισθοδοσία τοῦ προσωπικοῦ δέν παρουσίασε ἐπίσης καμμία οὐσιώδη μεταβολή, ἐκτός αὐτῶν πού ἀναφέραμε πρὶν. Ἔτσι ὁ μισθός τῶν βοηθῶν - ἰατρῶν παραμένει στὶς 75 δρχ. μηνιαίως, πολὺ κατὰ τοῦ βοηθοῦ φαρμακείου (90), τοῦ μαγειροῦ, τοῦ ὑπομαγειροῦ (90) ἢ τοῦ βοηθοῦ φαρμακοποιοῦ (90) καὶ στὰ ἐπίπεδα τοῦ κηπουροῦ καὶ τῆς πλύντριας (75).

γ) Τό Νοσοκομεῖο ἐξακολουθεῖ νά διατηρεῖ ὄρισμένες κοινωνικῆς φύσεως παροχές, ὅπως τό βοήθημα πρὸς τοὺς ἐξερχομένους ἀσθενεῖς, τὰ ἐξοδα ταφῆς τὰ μνημόσυνα τῶν δωρητῶν καὶ εὐεργετῶν.

Ὅπως ἐλέχθη ἀνωτέρω κατὰ τὶς δημαρρεσίες τοῦ Ἰουλίου 1891 ἐξελέγη δήμαρχος ὁ Μ. Μελάς. Ἡ τελευταία συνεδρίαση τοῦ Ἀδελφάτου ὅπου προήδρευσε ὁ Φιλήμων ἦταν στὶς 23 Σεπτεμβρίου (συνεδρ. ἀρ. 26), ὅπου συζητεῖται ὀλοκληρωμένος ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1892.

Στὶς 9 Ὀκτωβρίου 1891 τοῦ Ἀδελφάτου προεδρεῖ ὁ Μελάς (Συνεδρίαση 1η, τόμος Πρακτικῶν 9/10/91 - 7/4/99). Τὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου παρέμειναν στὶς θέσεις τους.

Κατὰ τὴν δεκαετία αὐτή, μέχρι τὴν αὐγή τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, συνέβησαν ἀρκετὰ σημαντικὰ γιὰ τὸν τόπο γεγονότα, πού εἶχαν ἐπίδραση στὴ ζωὴ τοῦ Νοσοκομείου, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐνδοноσοκομειακά, ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα, πού δίνουν ἀνάγλυψη τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰδρύματος στό τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνος. Τὰ κυριώτερα ἀπὸ τὰ συμβάντα αὐτά θά παραθέσουμε στὴ συνέχεια μέ κάθε δυνατὴ συντομία.

Δύο ἦσαν οἱ μεγάλες πληγές τοῦ Νοσοκομείου πού ἐξακολουθοῦν νά βασανίζουν τό Ἀδελφάτο καὶ νά κλονίζουν τὴν οἰκονομική του ὑπόσταση : Ἡ ὑπόθεση τῶν κληρονόμων Μαρινόγλου, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε τελεσίδικη εἰς βάρος τοῦ Νοσοκομείου ἀπόφαση τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἡ ὑπόθεση Μπέλμπα.

Ἡ γνωστὴ ὑπόθεση Μαρινάκη ἢ Μαρινόγλου, περὶ τῆς ὁποίας ἐγινε ἡδη λόγος, ἐπανερχεται μέ νέα μορφή. Ἐνῶ τό δικαστήριον εἶχε ἐπιδικάσει ἓνα σημαντικό, ὅπως εἶδαμε ποσό, ὑπὲρ τῶν κληρονόμων Μαρινάκη καὶ ἰδίως τοῦ Κάππαρη, αἴφνης ἐγείρεται νέα ἀγωγή κατὰ τοῦ Νοσοκομείου ἀπὸ 1) Πηγελόπης συζύγου Θεμιστ. Καποτίδη, θυγατρὸς Ἀνδρ. Κάππαρη, 2) Π. Μουζάλα, καὶ κηδεμῶνος ἐπὶ τῶν ἀνηλίκων τέκνων τοῦ Πολυμνίας καὶ Πέτρου ἀντιπροσωπευόντων τὴν ἀποβιώσαν μητέρα των Μαριέτταν θυγατέρα Ἀνδρ. Μ. Κάππαρη ὡς κληρονόμου αὐτοῦ, «οἵτινες διὰ τῆς ἀπὸ 21 Φεβρ. 1890 κλήσεως των ἐνώπιον τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν ἐδήλωσαν ὅτι ἐπαναλαμβάνουσιν ἐκουσίως τὴν διακοπεῖσαν δίκην διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρ. Κάππαρη, ἦν οὗτος ἤγειρε μετὰ τοῦ ὁμοδίκου Μαρινόγλου διὰ τῆς ἀπὸ 3 Νοεμβρίου 1857 ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τούτου ἀγωγῆς. Ἐπειδὴ οἱ ἐνάγοντες ἐξαιτοῦται νά ἐπιδικασθῇ αὐτοῖς τό ἡμισυ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν 10.954 τετρ. πήχων πρὸς Δρχ. 2 ἕκαστον ἂς δῆθεν ἀυθαίρετως κατέλαβε τό Νοσοκομεῖον ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ κεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1836 ἀνήκοντος δέ ὡς αὐτοῦς, νά ὑποχρεωθῇ τό Νοσοκομεῖον νά τοῖς πληρώσῃ α) Διὰ κεφάλαιον μὲν Δρχ. 10.954, διὰ τὴν ἀνά δύο δρχ. κατὰ πῆχυν ἀξίαν τῶν 5477 πήχων. β) Τοὺς τόκους αὐτῶν ἀπὸ τῆς καταλήψεως ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1836 πρὸς 12% κατ' ἔτος μέχρι τοῦ νέου Νόμου καὶ πρὸς 8% ἔκτοτε μέχρις ἐξοφλήσεως καὶ τὰ ἐξοδα καὶ τέλη».

Τό 'Αδελφάτο βέβαια δέν μπορούσε νά ἐνδώσει στίς ἀξιώσεις αὐτές καί νέες δίκες ἀρχίζουν. Πληρεξούσιος δικηγόρος διορίζεται ὁ 'Ι. Εὐκλείδης. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἐπιδικασθέν εἰς βάρος τοῦ Νοσοκομείου ὑπὲρ Μαρινάκη καί Κάππαρη σημαντικό ποσόν δέν εἶχε τὴν δυνατότητα νά καταβάλει τὸ ἴδρυμα καί ἀποτάθηκε στὸ Δημ. Συμβούλιο αἰτούμενο ἐπιπρόσθετη πίστωση. Στὴ συνεδρίαση τοῦ Δεκεμβρίου 1892 ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου ἀναφέρει: ὅτι ὁ Νομ. Σύμβουλος τοῦ Δήμου Μοσχονήσιος δέν γνωμοδότησε ἀκόμη ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου οὔτε καὶ τὸ Δ. Συμβούλιο καί ἡ Νομαρχία ἐξέδωσαν τὴν ἀπόφασή τους ἐπ' αὐτοῦ. 'Ανατίθεται στὸν Εὐκλείδη νά μεριμνήσει σχετικῶς.

Ταυτοχρόνως διαβιβάζεται πρὸς τὸ 'Αδελφάτο δια τοῦ Δημάρχου ἐγγραφο τοῦ δικηγόρου Ξ. Βαρβαρέσου μετὰ τοῦ ὑπ. ἀριθ. 674 τῆς 5 Μαΐου 1882 Συμβολαίου τοῦ Συμβολαιογράφου 'Ι. Ἀντωνιάδου «δυνάμει τοῦ ὁποῖου οἱ κληρονόμοι Μ. Μαρινάκη, Κων. καί Μιλτ. Μαρινάκης καί Βασιλ. Φ. Κανελλοπούλου ἐξεχώρησαν ἀντὶ τμήματος εἰς αὐτόν τὸ 1/5 ἐκ τῆς ἀπαντήσεώς των κατὰ τοῦ Νοσοκομείου, ἦν κατεδικάσθη τούτο νά καταβάλῃ αὐτοῖς δυνάμει τῆς ὑπ' ἀρ. 1813 τοῦ 1889 ὀριστικῶς ἀποφάσεως τῶν ἐν Ἀθῆναις Ἐφετῶν ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 14 τοῦ 1891 τοιαύτης τοῦ Ἀρείου Πάγου». Τὸ ζήτημα ἀνατίθεται στὸν δικηγόρο Ι. Εὐκλείδη.

Ἐν τῷ μεταξύ νέα ἐμπλοκὴ παρουσιάζεται λόγῳ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Δήμου. Δέν ἀνευρίσκεται πουθενά ἡ ἀπόφασις 1813 τοῦ 1889 (ἐφετείου) καθὼς καὶ ἡ κυρωτικὴ τοῦ Ἀρείου Πάγου, γιὰ νά μπορέσει ὁ δικηγόρος νά ἐνεργήσει καταλλήλως ἐν ὄψει τῶν νέων δικῶν. Οἱ ἀποφάσεις αὐτές μαζί μὲ τὰ σχετικὰ Πρωτ. κτικά τοῦ Ἀδελφάτου (τὸν Φεβρ. 1891) εἶχαν ὑποβληθεῖ πρὸς τὴν Δημαρχία διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 64/33 τῆς 9 Ἀπριλίου 1891 ἀναφορᾶς αὐτοῦ, καί ἀφοροῦσαν στὴν ἐξόφληση τοῦ χρέους τῶν 70.439 δρχ. πρὸς τοὺς κληρονόμους Μορινόγλου. Στὴ Δημαρχία ἐφαίνετο μὲν ὅτι ἐλήφθησαν, ἀλλὰ δέν ἀνευρίσκοντο «... ἀπωλεσθέντα ἴσως... κατὰ τὴν γενομένην ἐν τῷ μεταξύ Δημοτικὴν μεταβολήν».

Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ ἄποψη τοῦ Ν. Συμβουλίου τοῦ Νοσοκομείου συνίστατο α) Νά βρεῖ τὸ Νοσοκομεῖον τὸ πρὸς ἐξόφληση ποσόν καί β) "Ὅπως κατατεθεῖ αἴτηση ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου διὰ τὴν ἄρση «τῶν ἐπιβληθῶν κατασχέσεων ἐπὶ τῆς ἐν τῇ Ἐθν. Τραπεζῇ κατατιθεμένης περιουσίας τοῦ Νοσοκομείου ὑπὸ τῶν κληρονόμων Μαρινόγλου, Κων. καί Μιλτ. Μαρινόγλου καί Βασιλ. Φ. Κανελλοπούλου ἐνάγων μὲν τούτους, προσεπικαλῶν καί τοὺς κληρονόμους Ἀριστ. Κάππαρη ὡς ἔχοντας συμφέρον καί κατασχόντας τὰ ὀφειλόμενα τοὺς Π. Μπουζάλαν ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του καί Πηνελ. Κοσύδη ἔχοντας ἀξιώσεις περὶ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεως τῆς ἀπαντήσεως κατὰ τοῦ Νοσοκομείου, καθὼς καί τοῦ δικηγόρου Ξενοφ. Βαρβαρέσου ἀπαιτοῦντα τὸ 1/5 τοῦ... ἐπιδικασθέντος ποσοῦ λόγῳ ἐκχωρήσεως, καί νά προκληθῇ δικαστικὴ ἀπόφασις ἐπιτρέπουσα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τὴν κατάθεσιν, γεννησομένης συγχρόνως τῇ ἄρσει τῆς κατασχέσεως τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ μετὰ τῶν τόκων πρὸς 8% μέχρι τῆς καταθέσεως εἴτε εἰς τὸ Δημόσιον εἴτε εἰς τὴν Ἐθν. Τράπεζαν...».

Τὸ Ἀδελφάτο (Συνεδρ. 14 Ἰαν. 1893) ἀποδέχθηκε τὴν γνωμάτευση τοῦ δικηγόρου καί ἀποφάσισε νά ζητήσει ἀπὸ τὸ Δημ. Συμβούλιο τὴν ἐγκρισὴν τῆς πιστώσεως τῶν 70.439 δρχ. πρὸς ἐξόφληση τοῦ χρέους, γιὰτὶ κάθε καθυστέρηση ἐπεβίβρινε τὸ Νοσοκομεῖο μὲ ὑψηλοὺς τόκους. Ἐπρότεινε δὲ πρὸς ἐξεύρεση τοῦ ποσοῦ νά ἐκποιηθοῦν τὰ οἰκόπεδα τῆς Βάθης καί ἐν ἀνάγκῃ οἱ ὁμολογίαις τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς. Διορίζεται τέλος ὡς εἰδικὸς πληρεξούσιος ὁ 'Ιω. Εὐκλείδης.

Περί τόν Ίούνιον τοῦ ἔτους αὐτοῦ λήφθηκε ἡ ἀπόφασις (ἀρ. 7532) τῆς Νομαρχίας (ἔγγρ. 3490 τοῦ Δημάρχου), μέ τήν ὁποία ἐπικρατεῖται ἡ ὑπ' ἀριθ. 1165/8-4-93 πράξις τοῦ Δημ. Συμβουλίου «περί ἐξοφλήσεως τοῦ πρός τοῦ κληρονόμου Μ. Μαρινόγλου χρέους» καί ἐγκρίνεται ἡ ἐκποίηση τοῦ οἰκοπέδου τῆς Βάθειας καί τῶν Ὀμολογιῶν τῆς Ε.Τ.Ε. κατόπιν αὐτοῦ τό Ἄδελφάτο προκηρύσσει πλειοδοτική δημοπρασία γιά τήν πώληση τῶν οἰκοπέδων.

Ἐν τούτοις ἡ ὑπόθεσις δέν ἔληξε. Τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1894 κοινοποιεῖται ἡ ἀπό τῆς 23ης Αὐγούστου ἀγωγή τῶν κληρονόμων Μαρινάκη διά τῆς ὁποίας ἀπαιτοῦσαν «τήν καταδίκη τοῦ Νοσοκομείου «Ἐλπίς» νά πληρώσῃ τόκον 8% ἐπί τῶν ἐκ δρχ. 37.096 παρ' αὐτοῦ ὀφειλομένων σέ ἀνωτέρω τόκων ἀπό τῆς ἐπιδόσεως τῆς παρουσίας μέχρι τῆς πληρωμῆς, τήν καταδίκη αὐτοῦ εἰς τά ἔξοδα».

Ἐπίσης διαδιβάζεται ἡ ἀπό 7 Σεπτεμβρίου 1894 ἀγωγή τῶν κληρονόμων Ἄνδρ. Κάππαρη (Πην. Κοσοῦδη κλπ.) «ἀξιούντων νά πληρώσῃ αὐτοῖς τό ἡμισυ ἐκ τοῦ εἰς τοὺς κληρονόμους Μαρινάκη ἐπιδικασθέντος ποσοῦ λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ ἐνάγοντες εἰσὶν συγκύριοι δυνάμει δηλώσεως σαφοῦς καί ρητῆς ἣν ἐποιήσατο οἱ κληρονόμοι Μαρινάκη πρός τό Νοσοκομεῖον» α) 5.477 δρχ. β) Τόκος αὐτῶν ἀπό τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀγωγῆς πρός 12% μέχρι τῆς 25 Μαΐου 1882 καί πρός 8% μέχρι τῆς ἐξοφλήσεως, γ) Τόκους ἀπό τῆς κοινοποιήσεως τῆς ἀπό 9/5/1881 παρεμπιπτούσης ἀγωγῆς μέχρις ἐξοφλήσεως «πάντα δέ ταῦτα ἐντόκως ἄχρις ἐξοφλήσεως» δ) Ἐπί πλέον δέ τά ἔξοδα.

Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἤδη ἀπό τό 1871 ὁ Κάππαρης εἶχε παραιτηθεῖ τῆς ἀπαιτήσεως. Ἄπενε ντίας ἡ ἀντιδικία μέ Μαρινάκη ἐσυνεχίσθη καί κατέληξε ὑπέρ τῶν κληρονόμων τους, ὅπως εἶδαμε. Μετά 30 σχεδόν χρόνια ἐπανῆλθαν οἱ κληρονόμοι τοῦ Κάππαρη γιά νά συνεχίσουν τήν δίκην. Ὁρθῶς λοιπόν, ἴσως ὁ Εὐκλείδης προσέβαλε τήν ἀγωγή ὡς ἐκπρόθεσμη καί μάλιστα τήν ἐκέρδισε πρωτοδίκως, ἔχασε ὁμως τήν ἔφεση. Κακῶς λοιπόν κατηγορήθηκε (ἀπό τόν Καραμήτσα) ὅτι εὐθύνεται γιά τήν καθυστέρηση τῆς ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους πρός τοὺς κληρονόμους Μαρινάκη.

Τό Νοσοκομεῖο ὅμως βρισκόταν σέ ἀδυναμία νά ἐξοφλήσῃ τὰς διαφόρους ἀπαιτήσεις, γιά τὰ μέν οἰκόπεδα τῆς Βάθειας δέν ἐπωλοῦντο (διότι ἐν τῷ μεταξύ τό σχέδιο Πόλεως τὰ εἶχε σχεδόν ἀχρηστεύσει), ἐνῶ οἱ ὁμολογίες τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς βρισκόντουσαν σέ κατάσχεση καί τό Νοσοκομεῖο δέν εἶχε ἄλλη περιουσία. Τόν Μάρτιο τοῦ 1896 ὁ Καραμήτσας ἀνακινεῖ τό θέμα, λόγῳ τῶν ὑπερόγκων τόκων μέ τοὺς ὁποίους ἐπεβαρύνετο τό Νοσοκομεῖο, καί ζητεῖ νά βρεθεῖ τρόπος ἐξοφλήσεως τοῦ χρέους. Ὁ παραστάμενος δικηγόρος Ι. Εὐκλείδης ἀναπτύσσει τίς ὑπάρχουσες συσχετίσεις ὑποστηρίζας ὅτι «δέον νά ἀναμείνη τό Νοσοκομεῖον τήν ἐκβαση τῆς κατὰ τῶν κληρονόμων Κάππαρη δίκην, διότι πάσα ἄλλη διαδικασία πρός τόν σκοπόν τῆς ταχύτερας ἐξοφλήσεως εἶναι ἀδύνατος». Ἐν τούτοις ὁ παριστάμενος ἐπίσης τῆς συνεδριάσεως δικηγόρος Μαρφεράτος, νομικός σύμβουλος τοῦ Δήμου, ὑποστηρίζει ὅτι «δύναται νά ἐπιζητηθῇ ἀναγκαστική ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως καί ἄδεια ἐπαγωγῆς τῶν μετοχῶν, τό δέ ἐξ αὐτῶν προίον νά κατατεθῇ εἰς τήν Ἐθν. Τράπεζαν ὄπερ τῶν κληρονόμων Μαρινάκη...».

Ὁ Εὐκλείδης ἐν τῷ μεταξύ, ὡς πληρεξούσιος δικηγόρος τοῦ Νοσοκομείου, εἶχε προσβάλλει τήν ἀπαιτήση τῶν κληρονόμων Κάππαρη ὡς ἐκπρόθεσμη, ἀλλά διά τῆς ὑπ' ἀρ. 1200 τοῦ 1896 ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου Ἀθηνῶν ἀπερρίφθη ἡ ἐνστασις. Τόν

Ὁκτώβριο τοῦ 1896 ἐπανερχεται τὸ θέμα πρὸς συζήτηση παρισταμένου καὶ θυντοῦ τοῦ Δικαστ. Τμήματος τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς (καὶ ἐπὶ χρόνια Δημ. Συμβούτῳ Χρ. Βουρνάζου, ὅτε ὁ Εὐκλείδης παραδέχεται πῶς, μετὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἰεῦ τείου, ἡ δίκη μετὰ τοὺς κληρονόμους Κάππαρη θά διαρκέσῃ ἐπὶ μακρόν. Ὁ Βουζος ὅμως λέγει ὅτι ἡ Τράπεζα «ἐνδέχεται νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν παραχώρησιν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξοφλήσεως τῶν κληρονόμων Νάκη...».

Ἐν τῷ μεταξὺ προσπάθεια συμβιβασμοῦ μετὰ τοὺς κληρονόμους Κάππαρη ἔξε ἀκαρπῆ λόγω ὑπερόγκων ἀπαιτήσεων αὐτῶν. Κατόπιν ἄλλων αὐτῶν τὸ Ἄδελφ. το ἀποφασίζει νὰ ζητηθῆ ἀπὸ τὴν Ἐθν. Τράπεζαν ἡ ἐκποίηση τῶν 105 ὁμολογιῶν τοῦ Νοσοκομείου καὶ τὸ ποσὸν νὰ κατατεθῆ ὑπὲρ τῶν κληρονόμων Μαρινόγλου τὴν ἐγγύησιν τῆς Τραπεζῆς, ἡ ὁποία πρὸς ἐξασφάλισή της ἐναντι τυχόν δικαιοῦσιν τῶν κληρονόμων Κάππαρη θά εἶχε δεσμεύσει τίς κατατεθειμένους 62 μετοχὰς Νοσοκομείου καθὼς καὶ τῶν ἄλλων περιουσιῶν του.

Καὶ ἐνῶ ἡ ὑπόθεσις ἐφαίνετο νὰ παίρνει αἰσιον τέλος, ἕνα νέο στοιχεῖο τὴν ριέπλεξε περισσότερο ἀπὸ πρὶν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1896 κατατίθεται ἀγωγή τοῦ ὠργίου καὶ Δημητρίου Ν. Δημητριάδου κατοίκων Χίου, ὡς κληρονόμων τοῦ τρὸς των Ν. Δημητριάδου, κατὰ τῶν κληρονόμων Μαρινόγλου (μετὰ γνωστοποιῶν πρὸς τὸν Δήμαρχον, τὸ Νοσοκομεῖο καὶ τὴν Ἐθν. Τράπεζαν), «... δι' ἧς ἀξιοῦσιν τὸ ὑπὲρ τῶν κληρονόμων Μαρινάκη ἐκδικασθέν ποσὸν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1813/1 ἀποφάσεως τῆς Ἐφετείου Ἀθηνῶν ἀνερχόμενον μέχρι σήμερον εἰς δρχ. 120.000 τὴν ἀξίαν 5477 πηχέων τοῦ οικοπέδου τοῦ Νοσοκομείου ἀνήκει εἰς τούτους, οἵ εἶναι οἱ ἀληθεῖς κύριοι αὐτοῦ καὶ ὄχι εἰς τοὺς κληρονόμους Μαρινόγλου, διότι ὁ τῆρ αὐτῶν ἐπώλησε πρὸς τὸν Μαρινόγλου κατὰ τὸ 1853 δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 31 συμβολαίου τοῦ ἐν Ἀθήναις συμβολαιογράφου Βελισσαρίου διάφορα γηπέδα πρὸς τῶν Ἀθηνῶν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11073/1864 ὅμως συμβολαίου τοῦ ἐν Ἀθήναις συμβολαιογράφου Στεφ. Ταβανάκη μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Μαρινόγλου συνεφωνήθη μεταξὺ των πρὸς τὸν ρηθέντα Μαρινόγλου πωληθέντων γηπέδων δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἕκτασις 6000 πηχέων τοῦ γηπέδου ἐκ 10.954 πηχέων ὅπερ κατέλαβεν ἡ ἰδιοκτησία καὶ οἰκοδομή τοῦ Πολιτικοῦ Νοσοκομείου «Ἐλπίς» καὶ ὅτι ἀφαιρουμένων καὶ τῶν 5488 πηχέων αἰτίνες ἀνήκουσιν εἰς τοὺς κληρονόμους Κάππαρη δὲν ὑποβάλλεται διὰ τοὺς κληρονόμους Μαρινόγλου, οἵτινες κακῶς ἐσφετερίσθησαν ὡς ἰδιοκτῆται τὴν ρηθείσαν ἀποζημίωσιν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐπειδὴ οἱ κληρονόμοι Μαρινόγλου θεωροῦνται ἀφερέγγιοι, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἐπέβη ἡ Τράπεζα ἐπὶ τῶν ρηθειῶν 120.000 δρχ. ἅς ὀφείλει πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον διὰ τῆς ρηθείσεως 1813 ἀποφάσεως».

Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως οἱ κληρονόμοι Μαρινάκη εἶχαν τελεσίδικην καὶ ὁμολογηθεὴν κτελεστικὴν ἀπόφαση τοῦ Ἐφετείου (ἐπικυρωθεῖσαν, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὸν Ἄδελφ. Πάγο), βάσει μάλιστα τῆς ὁποίας ζήτησαν καὶ ἔλαβαν ἀπὸ τὴν Ἐθν. Τράπεζαν ἐκπαινω 40 000 δρχ. ἐκχωρήσαντες ἰσόποσα δικαιώματα ἐκ τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ Τράπεζα ὅμως ἐπεβάρυνε τὸ ἴδρυμα μετὰ ὑψηλὸν τόκο (8%), ὥστε κατὰ τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1898 τὸ ποσὸν νὰ ἔχει φθάσει εἰς 55.000 δρχ. Ὁθρῶς λοιπὸν τὸ Ἄδελφάτο ἐπέβη μενε γιὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς ὑποθέσεως ἀφοῦ κάθε καθυστέρησις ἀπέβαινε εἰς βάρος τοῦ Νοσοκομείου.

Είχαμε φθάσει αίσίως στόν Μάρτιο του 1898. Νέα συζήτηση επί του θέματος παρόντων πάλι του Βουρνάζου και Μομφεράτου. Κατά τήν συζήτηση προέκυψε νέον στοιχείο. Ὁ Εὐκλείδης καί ὁ Δήμαρχος πληροφοροῦν ὅτι τοὺς ἐπεσκεύθη «ὁ ἐν Αἰγύπτῳ διαμένων κ. Καστάνης ἀδελφός τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαμενούσης κ. Δημητριάδου παρά τοῦ συζύγου τῆς ὑποίας ἀνέλαβεν ἐργολαβικῶς τήν ὑπόθεσιν ὁ Ἄρ. Κάππερης ἦν σήμερον διεκδικούσιν οἱ κληρονόμοι του ὅστις... ἐσύστησεν εἰς οὐδεμίαν νά προβῶμεν πληρωμὴν εἰς αὐτούς διότι οἱ τίτλοι αὐτῶν εἰσὶν εἰκονικοί, ἐπεφυλάχθη δε νά προσαγάγῃ ἔγγραφα ἐποδεικνύοντα τόν ἰσχυρισμόν του...».

Ἡ συζήτηση ἐπανελήφθηκε στή συνεδρίαση τῆς 6 Ὀκτωβρίου 1898 (ἐπί δημάρχου Καλλιφρονᾶ), ὅτε ὁ Εὐκλείδης ὑπέβαλε λεπτομερῆ γραπτὴν ἐκθεσὴν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως. Ἀφοῦ ἀναπτύσσει κατ' ἀρχὴν τὸ ἱστορικὸ τῆς ὑποθέσεως ἀποφαίνεται ἐπὶ τῆς οὐσίας καί ἰδίως ἐπὶ τῶν δυσχερειῶν πού ὑπάρχουν γιὰ τήν καταβολή τοῦ ποσοῦ καί ἀπαλλαγὴ τοῦ Νοσοκομείου ἀπὸ τῆς ὑπέρογκης ἐπιβαρύνσεως. Οἱ δυσχέρειαι ἦσαν τρεῖς : α) Ἡ ἀπαιτήσις τοῦ Βαρβαρέσου καί β) Ἡ ἐκχώρησις τῶν 40.000 δρχ. (ἐντοκῆς) ἀπὸ τὸν Κ. Μαρινάκη πρὸς τὴν Ἐθν. Τράπεζα πρὸς λήψην δανείου. Γιὰ τὴν πρώτην δυσχέρεια παρὰ τῆς ὅτι «κατὰ πάσαν πιθανότητα ἡ δίκη ἀποβήσεται κατὰ τοῦ Ξ. Βαρβαρέσου...»

Γιὰ τὴν δευτέρην δυσχέρεια ὑποστηρίζει ὅτι προηγεῖται ἡ ἐξόφλησις τῆς Τραπεζῆς (ἔστω καὶ ἂν ἡ ἐκχώρησις εἶναι μεταγενέστερη), διότι δέν εἶναι ὑπὸ προθεσμίᾳ ἀλλ' ὀριστικῶς καί τελεία ἐγνωστοποιήθη δέ καὶ στό Νοσοκομεῖο.

γ) Ἡ τρίτη δυσχέρεια ἀφοροῦσε στήν παραγραφὴ τῆς ἀπαιτήσεως Ν. Δημητριάδου κατὰ κληρονόμων Μαρινόγλου διότι, ἂν καὶ ἀποδεικνυομένη διὰ γνησίων ἐγγράφων, θεωρεῖται παραγραφείσα λόγῳ παρόδου 32 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συνάψεως τοῦ συμβολαίου (1864) μέχρι τῆς ἀγωγῆς τῶν κληρονόμων Ν. Δημητριάδου (1896). Ὁ Εὐκλείδης ὁμως ἀποφαίνεται ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς παραγραφῆς δέν εἶναι σίγουρη, διότι ἐξαρτᾶται ὄχι ἐκ νομικῶν ζητημάτων ἀλλ' ἐκ τῆς ἐρμηνείας τοῦ δικαστηρίου γιὰ τὸ ὑπ' ὄψη συμβόλαιον 11.093/1864 μεταξὺ Μαρινόγλου καί Ν. Δημητριάδου. Πρόκειται λοιπὸν νά τακτοποιηθῇ τὸ θέμα τῆς Τραπεζῆς καί νά μείνῃ ἐκκρεμές τὸ ζήτημα τοῦ Δημητριάδου.

Τὸ Ἀδελφάτο, κατόπιν αὐτῶν, «ἀποφαίνεται νά ἐπισκευθῇ τὸν κ. Πρόεδρον τῶν Ἐφετῶν καί τοὺς λαβόντας μέρος κ.κ. Ἐφέτας πρὸς οὓς καί προφορικῶς νά παραστήσῃ τὰ κίνδυνεύοντα δίκαια τοῦ Νοσοκομείου, ὡς πρὸς δέ τὰς προτάσεις τῶν κληρονόμων Δημητριάδου ἀπορρίπτει αὐτάς καί παρακαλεῖ τὸν κ. Εὐκλείδην νά ἐπιδιώξῃ ὅπως τὸ ταχύτερον ἐκδικασθῇ ἡ περὶ ἄρσεως τῆς κατασχέσεως ἀγωγὴ».

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ περίπτωσις τοῦ δικηγόρου Καστάνη εἶχε ἄλλη ἐξέλιξις. Φαίνεται αὐτὸς ἤλθε σ' ἐπαφὴν μὲ τοὺς κληρονόμους Μαρινόγλου καί πέτυχε νά ἐκχωρηθῶν ὑπὲρ τῆς πελατίσας του Κορίνας κόρης τοῦ Ἀλ. Παπουτσάκη δρχ. 25.000 ἀπὸ τὸ ἐπιδικασθὲν ὑπὲρ αὐτῶν ποσόν τοῦ Νοσοκομείου. Ὁ Καστάνης ἐζήτησε συμβιβασμὸν μὲ τὸ Νοσοκομεῖο προσφέροντας 5.000 δρχ. ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θά καταβληθῶν στήν πελατίσάν του ἀμέσως οἱ 20.000 δρχ. Τὸ Ἀδελφάτο δέχθηκε κατ' ἀρχὴν τὴν πρότασιν καί ἔθεσε τὸ θέμα ὑπ' ὄψη τοῦ νομ. συμβούλου του (Πρακτικά 20 Φεβρ. 1899).

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1899 τὸ Ἀδελφάτο λαμβάνει ὀριστικὰ ἀπόφασιν γιὰ τὴν μετατροπὴν τῶν ὁμολογιῶν σὲ μετοχές τῆς Ε.Τ.Ε. (μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Βουρνάζου) καί

τήν έκποιήση αὐτῶν στό Χρηματιστήριον διά τήν ἐξόφληση ὄλων τῶν δικαιούχων. Ἦδη εἶχαν ἐξοφληθεῖ οἱ Ναπ. Παπούλιας καί Ἀγλαΐα Πύρρου δικαιούμενοι τὰ 7/60 (δρχ. 5.565) καί ἀπέμεναν τὰ ὑπόλοιπα 53/60 τοῦ ἐπιδικασθέντος κεφαλαίου μετά τῶν τόκων ἀνερχόμενα εἰς 97.651 δρχ. βάσει τῆς τελευταίας ἐκκαθαρίσεως τῆς 12 Ἀπριλ. 1899. Δίνει ἐντολή στό ἐπί τοῦ ταμείου μέλος Εὐάγγ. καλλιωντζῆς νά πληρῶση τούς κάτωθι :

α) Δρχ. 40.000 μετά τόκων πρὸς 7% ἐτησίως στήν Ἐθν. Τράπεζα, διά τό δάνειον τῶν κληρονόμων Μαρινάκη (ἐκχώρηση βάσει τοῦ ὑπ' ἀρ. 69031/14 - 1 - 1894 Συμβολαίου τοῦ συμβολαιογρ. Ἀθηνῶν Γλυκοφρύδη καί Τσοκᾶ).

β) Δρχ. 3.500 μετά τῶν τόκων (8% ἐτησίως) εἰς τόν Δ. Κόνσολα (ἐκχώρηση βάσει ὑπ' ἀρ. 7631/1896 συμβολαίου τοῦ Συμβολαιογρ. Ἠλ. Τσοκᾶ), ἐκχωρηθεῖσας ἀπό κληρονόμο Μαρινάκη.

γ) Δρχ. 3.750 μετά τοῦ νομίμου τόκου (8%) ἐπίσης εἰς Δ. Κόνσολα (συμβ. 11.666/12 - 4 - 1896), ἀπό ἐκχώρηση μόνον τοῦ Μιλτ. Μαρινάκη.

δ) Δρχ. 25.000 πρὸς Κορίνας Παπουτσάκη (ἐκχώρηση κληρονόμων Μαρινάκη) διά τοῦ ὑπ' ἀρ. 9739/15 - 2 - 1899 συμβολαίου)

ε) Δρχ. 10.850 ἐκ τοῦ μεριδίου τοῦ Μ. Μαρινάκη πρὸς Ξ. Βαρβαρέσου γιά δικηγορικὴ ἀμοιβή, ἐπειδὴ ἡ ἐκβαση τῆς δίκης εἶναι ἀμφίβολουσ τό ποσόν θά φυλαχθεῖ μέχρις ἐκδικάσεως τῆς ὑπόθεσις.

Διά τήν συμπλήρωση τοῦ ἀναγκαίου ποσοῦ τό Νοσοκομεῖο ἀποφασισῆ τήν ἐκποίηση δι' ἐκουσίου πλειστηριασμοῦ μιᾶς οἰκίας ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Καλῆς Δάλλα. Ὁ πλειστηριασμός ἔλαβε χώρα τήν 31 Ἰαν. 1900 ἀλλ' ἀνεβλήθη γιά τόν Μάιο διότι δέν παρουσιάσθη κανένας ἀγοραστής. Καί πάλιν ὁμως ἀναβάλλεται. Τελικῶς ἡ ἐκποίηση πραγματοποιήθηκε Σεπτέμβριον καί ἀπέδωσε δρχ. 37.500, τό ὅποσον δέν θεωρήθηκε ἐπαρκές, ἀλλ' ἐγκρίθηκε γιά τὴν πλειοδότης καί ἀγοραστής ἦταν τό φιλανθρωπικὸ κατάστημα Ὁρφανοτροφεῖο Χατζηκλώνστα. Ὑπῆρχαν ὁμως διάφορες ἀπαντήσεις ἀπὸ ὀφειλῆς τῆς Καλῆς Δάλλα, ἡ πληρωμὴ τῶν ὁποίων θά ἐμείωνε ἀρκετὰ τό ποσόν. Τελικὰ μέ τήν διανομὴ μεταξύ τῶν συγκληρονόμων ἔλαβε τό Νοσοκομεῖον 7.220 δρχ.

Ἐπίσης ἀποφασίσθη ἡ ἐκποίηση οἰκίας ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Βρεττοῦ, ἡ ὁποία ἀπέδωσε 11.400 δρχ.

Ἐπίσης ἀπεφασίσθη (συνεδρία 11 Ἰαν. 1900) νά κληθοῦν οἱ δικαιούχοι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου διά τήν ἐκκαθάριση τῶν ὀφειλῶν γιά ν' ἀποφευχθεῖ τυχόν μελλοντικὴ ἀπὸ μέρους τῶν ἀμφισβήτηση. Ἀνέκυψε ὁμως διαφωνία μεταξύ τῶν δικηγόρων Εὐκλείδου καί Ἀραβαντινοῦ διά τὸν χειρισμό τῆς ὑποθέσεως καί τό θέμα παρέμεινε ἐκκρεμές μέχρι τόν Ἰούνιον, ὅποτε ἐπιλήφθηκε ὁ Νομ. Σύμβουλος τοῦ Δήμου Μομφεράτος. Τό ζήτημα λύθηκε κατά τήν συνεδρίαση τῆς 5ης Νοεμβρίου ὅπου παρίσταντο καί οἱ τρεῖς δικηγόροι. Ἐγκρίθηκε πρόταση τοῦ Ἀραβαντινοῦ νά γίνει ἡ ἐκκαθάριση ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καλουμένων καί τῶν δικαιούχων νά συμπράξουν, διότι ἄλλως ἀσφαλῆς ὁδός δέν ὑπάρχει. Τό Νοσοκομεῖον ὁμιλεῖ γιά ὀφειλὴ 97.651 δρχ. καί οἱ δικαιούχοι γιά ποσό 120.000 δρχ. Ἐπομένως μόνον τό δικαστήριον θά λύσει τό ζήτημα. Στήν ἀποψη αὐτὴ συμφώνησαν ὅλοι οἱ παριστάμενοι καί ἀποφασίσθηκε νά ἐνεργήσουν τό ταχύτερον δυνατόν. Κατόπιν αὐτοῦ ἐγένετο νέα ἐκκαθάριση τόν Μάρτιον τοῦ 1901, βάσει τῆς ὁποίας τό σύνολο τῶν ὀφειλῶν μετά τῶν τόκων καί λοιπῶν ἐπιβαρύνσεων ἀνήλθε εἰς 104.493,37 δρχ. (Πρακτικά, σελ. 127-130).

Δυστυχώς όμως την από 20 Μαρτίου 1901 άγωγή του Νοσοκομείου διά την έξο-
ληση των κληρονόμων Μαρινάκη, άπέρριψε τό Πρωτοδικείο διά της από 27 'Ιου-
λου άποφάσεώς του και τό 'Αδελφάτο αναγκάσθηκε νά προσφύγει στό 'Εφετεϊον
(επτέμβριος 1901)

* 'Αλλά και ή αντίδικία μέ τούς κληρονόμους Κάππαρη δέν εξέλίσσεται ικανο-
ποιητικά γιά τό Νοσοκομείον. Τό Πρωτοδικείον (άπόφ. 10.620/21 - 11 - 1901) άπέρ-
ψε την προσφυγή του Νοσοκομείου «περί μή παρατάσεως της προθεσμίας προς ά-
δειξην της έν τη από 3 Νοεμβρ. 1857 βάσεως της άγωγής αυτών, λόγω ότι δέν έ-
κτινολογήθη τοις αντιδίκους του Νοσοκομείου ή ύπ' άρ. 1311(1858) άποφασίς των
πρωτοδικών και συνεπώς δέν κατέστησαν έκπρόθεσμοι».

'Εν τέλει όμως τό 'Εφετεϊο δέησε νά δικαιώσει τό Νοσοκομείο. Περί τά μέσα
Απριλίου) του 1902 εκδόθηκε άπόφαση βάσει της όποίας επιτρέπεται στό Νοσοκο-
μιο νά καταθέσει στην 'Εθν. Τράπεζα ή τό Δημ. Ταμείο τό χρέος του προς τούς
κληρονόμους Μαρινάκη. Τό 'Αδελφάτο έσπευσε νά υλοποιήση ταχέως την ως άνω
τόφαση (ύπ' αριθ. 566/9 - 4 - 1902).

Παραλλήλως σταμάτησαν και οι κατασχέσεις επί των όμολογιών και τοκομε-
μάτων του ίδρύματος που ήσαν κατατεθειμένα στην ΕΤΕ.

Κατά τον ύπολογισμόν του ταμείου τό τελικό ποσόν που έπρεπε νά καταβληθεί
ερχόταν εις 112.867,85 δρχ. Τό ποσόν αυτό καλύφθηκε από την πώληση, 450 όμο-
γιών και έκ των διαθεσίμων του ταμείου του Νοσοκομείου (Πρακτικά, σελ. 192 -
4).

* Μετά την όριστική τακτοποίηση του θέματος αυτού και την κατάθεση του χρέ-
ος έπαυσε νά έχει άντικείμενο και ή επιβληθείσα υπό των κληρονόμων Κάππαρη
ίτασχεση επί των όμολογιών και μετοχών της 'Εθν. Τραπέζης και τό 'Αδελφάτο
ουσιοδότησε τούς δικηγόρους του Νοσοκομείου νά επιδιώξουν την άρση της κα-
τασχέσεως μέ κάθε νόμιμο μέσον. Παρ' όλα ταύτα οι κληρονόμοι Μαρινάκη προ-
φυγαν πάλι στά δικαστήρια ζητούντες άκύρωση της άποφάσεως του 'Εφετεϊου
ή ύποστηρίζοντες ότι τό όφειλόμενο υπό του Νοσοκομείου ποσόν άνερχόταν εις
3.000 δρχ.

Παρ' όλον ότι τό Νοσοκομείο δέν υπήρχε πλέον θέμα, τό 'Αδελφάτο έδωσε έν-
λή στους πληρεξούσιους δικηγόρους του νά ύποστηρίξουν τό Νοσοκομείο ένώ-
ν κάθε δικαστικής άρχής.

'Ετσι έληξε ή μεγάλη αυτή περιπέτεια, που τόσα έστοίχισε στό Νοσοκομείο,
γυ μή ύπάρξεως καθαρών τίτλων των άγορασθέντων οικοπέδων και μη έπιμε-
ως έλέγχου αυτών.

'Η δεύτερη σοβαρή δικαστική περιπέτεια του Νοσοκομείου άφορούσε στην ύ-
θεση Μπέλμα. Κατά τό 1883 ή Θεοδωρίτσα Μπέλμα «ήγειρε άγωγήν κατά του
νοσοκομείου διά της όποίας διεκδικεί 8600 πήχεις έκ του χώρου του Νοσοκομείου
την άξίαν των προς δρχ. 20 έκαστον πήχυν έντόκως από του 1854 ή την σημερινήν
πν των δραχμών 100 κατά πήχυν» (Πρακτικά 27 Αύγ. 1896).

Τήν ύπόθεση έχασε πρωτοδίκως ('Απόφ. 10563/1889 και 1082/1891) τό Νοσο-
μείο διότι τά σχετικά έγγραφα άποδεικτικά στοιχειά «είχον άπολεσθή εις τά γρα-
μα των δικηγόρων...».

'Ο Δήμος διώρθη νεόν δικηγόρον (τόν Ευστ. Χοϊδάν) και έκανε έφεση την ό-
ία έδέχθει τό 'Εφετεϊον (άπόφ. 1801 του 1894) και διέταξε την προσκόμισή των ά-
γκαιών άποδείξεων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Μαριγώ χήρα Μιχ. Μπατουβάνου ἀπὸ τὸν Πειραιά ἰσχυρῶς ἔταξε ὅτι εἶχε νόμιμη ἀπαίτηση ἔναντι τὴν κληρονόμων τῆς Θεοδωρίτσας Μπέλμα (Π. Εὐαγγέλου, καὶ συζύγου του Στυλιανοῦ καὶ τῆς Μαρίας Π. Εὐαγγέλου) ἐκ δὲ 62.500 καὶ πρὸς ἀσφάλειά της ἐκοινοποίησε ἀγωγή κατασχέσεως ἔναντι τοῦ Νοσοκομείου διὰ ποσὸν 150.000 δρχ., ἐπειδὴ δῆθεν τὸ Νοσοκομεῖο ἐφέρετο διὰ τῶν ἀντιδωμάτων ἀποφάσεων τοῦ Πρωτοδικείου ὀφειλέτης ποσοῦ 860.000 δρχ. (τὴν ἀξία ἐκ τῶν 8600 πηχων πρὸς 100 δρχ. τὸν πῆχυν).

Τὸ Νοσοκομεῖο, μὲ δῆλωση τοῦ Ἀδελφάτου μέσω τοῦ Προέδρου του, ἀρνήθηκε οἰανδήποτε ὀφειλὴ πρὸς οἰονδήποτε, γιὰτί οἱ ἀναφερθεῖσες ἀποφάσεις τοῦ Πρωτοδικείου ἔχασαν κάθε ἰσχύ μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 1801/1894 ἀπόφαση τοῦ Ἐφετερίου Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ κληρονόμοι τῆς Μπέλμας κατέθεσαν νέαν ἀγωγήν κατὰ τοῦ Νοσοκομείου (7 Ἰαν. 1898) περὶ ἀνατροπῆς τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετερίου. Στηριζόμενος στὸν περίφημο νόμο περὶ δικαιοστασίας πού ψηφίστηκε μὲ τὸν πόλεμο τοῦ 1897.

Ὁ Χοῖδας, σὲ ἔγγραφον ἀναφορὰν του πρὸς τὸ Ἀδελφάτο κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1898, ἀποφαίνεται ρητῶς ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἀγωγή δέν εὐσταθεῖ.

Τὸ Ἀδελφάτο ἀνάθεσε τὴν ὑπόθεσιν στὸν δικηγόρο Ἀλ. Μομφεράτο μὲ τὴν ἐπιτολὴ νὰ ζητήσῃ παράτασιν τῆς προθεσμίας πού ἔθετε ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἐφετερίου τὴν προσκόμισιν ἀπὸ μέρους τῶν διαδίκων μειζόνων ἀποδείξεων.

Περὶ τὸν Μαῖον τοῦ 1898 δικάσθηκε αἴτησις ἀνακοπῆς καὶ κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ Μομφεράτου «... οὐδεὶς φόβος ὑπάρχει καθόσον αἱ ἀξιώσεις τῶν ἀντιδωμάτων τυγχάνουσι προφανῶς ἀβάσιμοι» (Πρακτικά 19 Μαΐου 1898). Ἡ ἀπόφασις τοῦ Πρωτοδικείου ἐκδόθηκε στίς 27 Ὀκτωβρ. 1898 (ἀρ. 1609) καὶ ἀπέριψε τὴν ἀγωγήν ἀνακοπῆς τῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐφετερίου δίκης κατὰ τὴν πρωτοδικτικὴν ἀπόφασιν τοῦ Νοσοκομείου. Ταυτοχρόνως ἀπέριψε καὶ τὴν ἐνστάσιν περὶ πλαστότητος τῆς ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου. Ἐτσι ἔληξε καὶ ἡ σοβαρὴ αὐτὴ γιὰ τὸ Νοσοκομεῖο δικαστικὴ ὑπόθεσις ἡ ὁποία ὁμως ἐστοίχισε ἀρκετὰ ἔξοδα.

Ὀικονομικὴ κατάστασις τοῦ Νοσοκομείου

Ἡ πιὸ ἀσθεντικὴ εἰκόνα τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου δίδεται μὲ τοὺς προϋπολογισμοὺς καὶ ἀπολογισμοὺς τῶν διαφόρων ἐτῶν.

Προϋπολογισμὸς 1892

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ἔτους αὐτοῦ πρόβλεπε ἔσοδα μὲν 175.470 δρχ. ἐξ ὧν δὲ 170.920 δρχ. Τὸ Ὑπουργεῖο ὁμως ἐμείωσε τὴν χορηγίαν τοῦ Δήμου ἀπὸ 110.000 δρχ. πρὸς 95.000 δρχ. μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περιορισθοῦν ἀντιστοίχως καὶ οἱ δαπάναι, οὕτως ὅστε τελικὰ ὁ προϋπολογισμὸς διαμορφώθηκε ὡς ἑξῆς :

Ἐσοδα : 160.470 δρχ.

Ἐξοδα : 160.130 δρχ.

Ἀποθεματικὸ 340 δρχ.

Παρατηρήσεις : Στὸ σκέλος τῶν ἐσόδων παρατηροῦμε ὅτι τὸ κύριον βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ φέρνει πάλιν ἡ χορηγία τοῦ Δήμου. Ἡ συνδρομὴ τοῦ Πανεπιστημίου παραμένει στίς 8000 δρχ. καὶ τὸ κονδύλι τῶν δωρεῶν κλπ. στίς 6000 δρχ. Τὰ λοιπὰ μὲτρητικὰ καὶ αἱ μετοχαὶ ἐλάχιστα ἀποφέρουν.

Στὸ σκέλος τῶν δαπανῶν οὐδεμίαν περικοπὴν γίνεσθαι ἐν τῇ μισθοδοσίᾳ τοῦ προσωπικοῦ (35.480 δρχ.) καθὼς καὶ ἐν τῇ θεραπείᾳ τῶν ἀσθενῶν (17.500 δρχ.) Μὲν

περικοπή γίνεται στό κεφάλαιο τῆς διατροφῆς καί ἡ μεγαλύτερη στά Γενικά ἔξοδα (ἀπό 64.350 σέ 55.300 δρχ.).

Οὐσιαστική διαφοροποίηση τοῦ μισθολογίου δέν παρατηρεῖται. Διατηροῦνται οἱ ὑψηλοί μισθοί τοῦ Διευθυντοῦ (3.600 ἐτησίως) τοῦ Γραμματέως (2.100 δρχ.) καί τοῦ φαρμακοποιοῦ (2.400 δρχ.) καί οἱ χαμηλοί τῶν βοηθῶν - ἱατρῶν (900 δρχ.) στό αὐτό ὕψος μέ τοῦ κηπουροῦ (960 δρχ.) καί ἀρκετᾶ χαμηλότεροι τοῦ ἱερέως (1200 δρχ.).

Τό κατάστημα διαθέτει 17 νοσοκόμους τριῶν κατηγοριῶν (2 Α', 2 Β' καί 13 Γ' κατηγορίας) μέ ἀνάλογη διακύμανση τοῦ μισθοῦ (70, 60 καί 50 δρχ. μηνιαίως). Διαθέτει τρεῖς βοηθοῦς Καθηγητῶν, ἕνα φαρμακείου καί ἕνα λογιστηρίου.

Τά κρεβάτια τοῦ Νοσοκομείου ἀνέρχονται σέ 140 καί ἡ διατροφή τῶν ἀσθενῶν στοιχίζει 42.000 δρχ., ἤτοι 300 δρχ. ἐτησίως ἢ 0,83 δρχ. (83 λεπτά) ἐκάστην ἡμέρα. Ἡ τροφοδοσία τῶν 28 ἀτόμων τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ στοιχίζει 8000 δρχ. ἤτοι 285 περίπου δρχ. ἐτησίως ἢ 80 λεπτά τήν ἡμέρα. Ἀπεναντίας αἰσθητή διαφορά παρουσιάζει τό κόστος διατροφῆς τῶν 5 ἀτόμων ἀνωτέρου προσωπικοῦ (1850 δρχ. ἤτοι 370 δρχ. ἐτησίως κατ' ἄτομον) (πίνακας τοῦ προϋπολογισμοῦ παρατίθεται στό τέλος τῆς διατριβῆς).

Ἀπολογισμός 1891

Ἡ σύγκριση τοῦ ἀνωτέρου προϋπολογισμοῦ μέ τό προηγούμενον ἔτος γίνεται βάσει τοῦ ἀπολογισμοῦ αὐτοῦ. Τά ἔσοδα τοῦ 1891 προϋπολογίσθησαν σέ 174.798 δρχ. ἀλλά τελικά εἰσπράχθησαν 158.195 δρχ., δηλ. 16.603 δρχ. ὀλιγώτερα. Τά ἔξοδα ἀνήλθαν σέ 130.452,78 δρχ.

Ἡ διαφορά τῶν ἐσόδων ὀφειλόταν κατά 9.428 δρχ. μικρότερη ἀπόδοση τοῦ φόρου δασμῶν καί ἐμπορευμάτων, στήν κατά 3.380 δρχ. μικρότερη ἀπόδοση τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς, λόγω κατασχέσεως ἀπό τούς κληρονόμους Μαρινόγλου, καθώς καί στήν κατά 1.494 δρχ. μικρότερη ἐπίσης ἀπόδοση τῶν 101 λαχειοφόρων ὁμολογιῶν καί τέλος στήν κατά 6.892 δρχ. μείωση τῶν περισσευμάτων παρ. χρήσεως.

Οἱ περικοπές στό σκέλος τῶν ἐξόδων ἀφοροῦσαν:

α) Τό σκέλος τῆς διατροφῆς κατά 4.861 δρχ. (ἀπό 53.350 σέ 48.488 δρχ. Στήν πραγματικότητα ἡ μείωση ἦταν λιγώτερη, δηλ. 2.290 δρχ.). Ἡ διατροφή τῶν 142 ἀσθενῶν ἐστοίχισε 39.334 δρχ., δηλ. κατά τι λιγώτερο τοῦ 1892. Μειώθηκε ἐπίσης ὀλίγον καί ἡ δαπάνη διατροφῆς τοῦ προσωπικοῦ.

β) Τήν θεραπεία. Μείωση κατά 800 δρχ. (ἀπό 21.000 σέ 20.200 δρχ.)

γ) Τό ποσό ἀγορᾶς χειρ. ἐργαλείων μειώθηκε ἀπό 1000 σέ 382 δρχ.

δ) Τό σκέλος τῶν Γενικῶν ἐξόδων ἄφησε περίσσευμα 6.500 δρχ. (ἀπό 60.850 ἐδαπανήθησαν 54.350 δρχ.)

Τελικῶς ἐβεβαιώθησαν καί εἰσπράχθησαν ἔσοδα 158.195 δρχ. Ἐδαπανήθησαν δέ δρχ. 130.452, ἤτοι ἀπέμεινε καθαρό περίσσευμα 27.742 δρχ.

Προϋπολογισμός 1893 :

*Ἐσοδα = 140.670 δρχ.

*Ἐξοδα = 139.120 δρχ.

*Υπόλ. = 1.550 δρχ.

Παρατηρήσεις : Τά έσοδα έμφανίζονται μειωμένα κατά 19.800 δρχ. σέ σχέση μέ τό προηγούμενο έτος. Ή διαφορά όφείλεται σέ μείωση κατά 35.500 δρχ. τών άποθεματικών καί πεσισσευμάτων του Νοσοκομείου, γιατί τό Ήδελφάτο έθεώρησε ότι κακώς περιελήφθησαν στόν προϋπολογισμό από τόν προηγούμενο Δήμαρχο Τιμ. Φιλήμονα. Ή μείωση όμως αύτή μετριάζεται λόγω αύξήσεως τής χορηγίας του Δήμου κατά 5.000 δρχ. (άπό 95.000 σέ 100.000 δρχ.) του μερίσματος τών μετοχών τής Έθνικής Τραπεζής (κατά 2.600 δρχ.), τών κληροδοτημάτων κατά 6.000 δρχ. (άπό 6.000 σέ 12.000 δρχ.) καί του ένοικίου του Μητροπολιτικού μεγάρου κατά 2.000 δρχ.

Τά έξοδα έμφανίζονται μειωμένα κατά 21.010 δρχ. σχετικά μέ τό προηγούμενο έτος, παρ' όλον ότι αύξήθηκε κατά τι (3.040 δρχ.) ή μισθοδοσία του κατωτέρου προσωπικού «... πρós ίκανοποίησιν των άπέναντι του ζήλου όν, έν τη ύπηρεσία άνέπτυξαν». Ή αύξηση δηλ. όφειλόταν σέ ήθική καί όχι οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους, όπως συνέβαινε άργότερα (μετά τό 1900).

Έπήλθε όμως μείωση (κατά 24.050 δρχ.) εις άλλα κονδύλια «... χωρίς βεβαίως έκ τούτου νά προκύψη βλάβη τις περί τήν λειτουργία του ίδρύματος τούτου, εις ό άτυχώς δεν συντρέχουσιν οι πόροι πρós έπιτελεσιν έργων συνεχώς καί καθ' έκαστον έτος, όπως τούτο φθάση εις τήν έμπρέπουσαν θέσιν», όπως σημειούται στά πρακτικά. Προστίθεται όμως ότι «... έξετελέσθησαν έργα άξια λόγου βελτιώσαντα έπαρκώς τήν υγιεινήν έν γένει κατάστασιν αύτου».

Όσον άφορά τήν μισθοδοσία αύξήθηκε κατά 20 δρχ. μηνιαίως ό μισθός τών 2 άρχινοσοκόμων καί κατά 5 δρχ. τών δύο άλλων νοσοκόμων (Β' κατηγορίας). Αύξήθηκε επίσης ό μισθός του ύπομαγείρου κατά 20 δρχ. μηνιαίως.

Στό σκέλος τής διατροφής επήλθε αρκετή αύξηση (1000 δρχ.) του κονδυλίου του κατωτέρου προσωπικού καί μικρή (350 δρχ.) του άνωτέρου, «... διότι μεθ' όλων τήν γλισχρότητα τής παρεχόμενης εις τό προσωπικών τροφής, ή πίστωση καί πάλιν άπέβαιναν άνεπαρκής, ως έκ τής υπερτιμήσεως έν γένει τών τροφίμων ένεκα τής διαφοράς του νομίσιματος». Έρωτάται όμως πόσο φτωχή ήταν ή τροφή τών ασθενών γιά τήν βελτίωση τής όποιας δεν ύπάρχει πρόβλεψη. Έπίσης ουδεμία αύξηση έπέρχεται στό κεφάλαιο τής θεραπείας (φάρμακα κλπ.), ενώ μειώθηκε ή πίστωση γιά τήν άγορά χειρ. εργαλείων καί διαγράφηκε έντελώς ή πίστωση πρós τις διάφορες κλινικές γιά τήν άγορά όργάνων καί λοιπών εργαλείων.

Έν τούτοις τό Δημ. Συμβούλιο επανέφερε τό έσοδο τών 15.000 δρχ. άπό τά περισσεύματα τής χρήσεως 1892, τό όποϊον άν είχε συμπεριλάβει τό Ήδελφάτο καί περιώρισε σέ 6000 δρχ. (άντί 12.000) τό κονδύλιο τών τυχαίων κληροδοτημάτων καί συνδρομών, ούτως ώστε ό τελικός προϋπολογισμός διαμορφώνεται ως έξής :

Έσοδα 149.670 δρχ.

Έξοδα 139.120 δρχ.

Αποθεματικό 10.550 δρχ.

Απολογισμός 1892

Ό προϋπολογισμός προέβλεπε, όπως λέχθηκε, έσοδα 160.470 δρχ., έβεβαιώθησαν όμως καί εισπράχθησαν 160.076 δρχ.

Τά έξοδα είχαν ύπολογισθεϊ σέ 160.130 δρχ. αλλά πληρώθηκαν 147.086 δρχ. ή-

τοι 13.043 δρχ. λιγώτερα. Τελικῶς ἔμειναν γιά τήν ἐπόμενη χρήση τοῦ 1893 δρχ. 12.990.

Ἐπί τῷ εἰσπραχθέν ὁμῶς ποσόν τῶν 160.076 δρχ. 27.742 δρχ. προέρχονται ἐκ περισσευμάτων τοῦ 1891 ὥστε τά πράγματικά ἔσοδα τοῦ 1892 ἦσαν 132.334 δρχ.

Ἐπί τῷ ἄλλῳ μέρει τά ἔξοδα ὑπολογίσθησαν μὲν σέ 160.130 δρχ. ἐπραγματοποιήθησαν ὁμῶς 147.086 δρχ. Συνεπῶς τά καθαρά ἔσοδα τῆς χρήσεως τοῦ 1892 (132.334 δρχ.) παρουσιάζουν ἔλλειμα 27.795 δρχ. μὲν ὡς πρός τά προϋπολογισθέντα, 14.752 δρχ. δὲ ὡς πρός τά πραγματοποιηθέντα.

«Ἐάν λοιπόν, σημειοῦται στήν ἐκθεση τοῦ Ἀδελφάτου δέν εἶρχοντο εἰς ἐπικουρίαν τά περισσεύματα τῶν παρωχημένων χρήσεων καί δέν προήδρευεν ἐν πᾶσι φειδῶν καί αὐστηρά οἰκονομία, τό ἔτος 1892 θά ἔκλειεν μετὰ ἔλλειματος λίαν σπουδαίου ἀντί μετὰ περισσεύματος δρχ. 12.990. Τό φαινόμενον τοῦτο εἶναι φυσικόν καί τ' ἀποτελέσματα τῆς χρήσεως τοῦ 1892 θά ἐξακολουθήσωσι παρουσιαζόμενα καί ἐν τῷ μέλλοντι... ἐν ὅσῳ τά μὲν οἰκονομικά τοῦ Δήμου δέν ἐπιτρέπουσι τήν αὐξήσιν τοῦ ἐτήσιου χορηγήματος αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι Δήμοι τοῦ Κράτους, οἵτινες στεροῦνται Νοσοκομείου καί ὧν οἱ δημόται ἀσθενοῦντες εὐρίσκουσι ἄσυλον καί περίθαλψιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ Νοσοκομείῳ δέν ὑποχρεωθῶσι ν' ἀναγράψωσιν ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς αὐτῷ συνδρομήν ἀνάλογον ὑπέρ τοῦ Δημοτικοῦ τούτου Νοσοκομείου. Καί πρέπει νά θεωρηθῇ ὡς νόμιμος ὑποχρέωσις ἡ συνδρομή αὐτῆ τῶν Δήμων ἀφοῦ ἀποδεδειγμένως ἡ ἀποστολή τοῦ Νοσοκομείου τούτου δέν εἶναι τοπική, ἀλλά γενική καί ἐν αὐτῷ νοσηλεύονται οὐ μόνον δημόται καί κάτοικοι Ἀθηνῶν, ἀλλά κατὰ μείζονα λόγον δημόται καί κάτοικοι τῶν ἄλλων Δήμων τοῦ Κράτους... Μόνον διά τῆς κινήσεως τοῦ ἐτήσιου χορηγήματος τοῦ Δήμου τῆς συνδρομῆς τῶν ἄλλων Δήμων τοῦ Κράτους καί ἴδια διά τῆς φιλανθρωπικῆς συνδρομῆς τῶν εὐγενῶν καί γενναίων τῆς Ἑλλάδος τέκνων, δύνανται τά οἰκονομικά τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ιδρύματος νά ρυθμισθῶσιν οὕτως ὥστε νά δύναται νά εἶπῃ ὅτι τό Νοσοκομεῖον πληροῖ ἐντελῶς τόν φιλανθρωπικόν αὐτοῦ σκοπόν».

Διά πρώτη φορά γίνεται λόγος περί συνδρομῆς καί τῶν ἄλλων Δήμων τοῦ Κράτους. Καί τό αἶτημα. ἦταν πραγματι δίκαιον, ἀφοῦ ὅπως φαίνεται ἀπό τίς στατιστικές τῆς νοσηλείας τό μεγαλύτερο μέρος τῶν εἰσερχομένων στό Νοσοκομεῖο προερχόντουσαν ἀπό τήν ἐπαρχία.

Ἐξ ἄλλου μεγάλη σημασία ἐξακολουθεῖ ν' ἀποδίδεται καί στήν φιλανθρωπική ἐνίσχυση τοῦ ιδρύματος μέσω συνδρομῶν, δωρεῶν καί κληροδοτημάτων. Ἐκτός τῆς ἀντικειμενικῆς ἀδυναμίας τοῦ Κράτους νά ἐπιχορηγήσῃ τά διάφορα ιδρύματα καί τό πνεῦμα τῆς ἐποχῆς ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἀκόμη προσκολλημένο στήν ἀρχή τῆς φιλανθρωπίας καί φιλαλληλίας πού ἀποτελοῦσε καί τήν βάση τῆς κοινωνικῆς προνοίας καί εὐποιίας τόσο τῶν Βυζαντινῶν ὅσο καί τῶν νεωτέρων χρόνων (Ρόζος, 1975). Ἡ πίττῃ αὐτή διαγράφεται ἀκόμη περισσότερο ἀνάγλυφῃ ὅταν περαιτέρω ἡ Ἐκθεση τοῦ Ἀδελφάτου ἀναφέρεται εἰδικῶς στά ἔσοδα τοῦ Νοσοκομείου.

«Καί περί μὲν τῆν ἐπί πλέον εἰσπραχθέντων τό Ἀδελφάτον θεωρεῖ περιττόν εἶναι λόγον. ἐκτός τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 5 ἐκ συνδρομῶν καί κληροδοτημάτων παρουσιασθείσης αὐξήσεως, ἐξ ἧς τό φιλανθρωπικόν τοῦτο ἴδρυμα ἀντλεῖ τό θάρος του καί ἐδραίωνει τήν πεποιθῆσιν τοῦ μέλλοντος ὅτι ἐν ὅσῳ ἡ μεγάλη Ἑλλάς περικλείει ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς τέκνα ἐμπνεόμενα ἀείποτε ὑπό τοῦ εὐγενοῦς τῆς φιλανθρωπίας καί τῆς φιλοπατρίας αἰσθήματος, αὐτό θά χωρῇ πέντε μετ' ἀσφαλοῦς βήματος ἐν τῇ σταδικοδρομίᾳ τῆς φιλανθρωπικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς...».

Βέβαια σήμερα με την καθιέρωση των Κοιν. Ασφαλίσεων και τον καθοριστικό ρόλο της Πολιτείας στην έν γένει κοινωνική πολιτική οι απόψεις αυτές ήχουν κάπως παράξενα. Απέχει όμως πολύ αυτό από την καταδίκη, που επιχειρούν μερικοί της φιλανθρωπίας, φιλαλληλίας και φιλοπατρίας ή όποια, ιδίως στην Ελλάδα, αποδείχθηκε και εξακολουθεί έστω και μειωμένη να αποδεικνύεται, ιδιαιτέρως έπωφελής για τό κοινωνικό σύνολο. Ίδίως όσάκις τό Κράτος δέν έπαρκει για να καλύψει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της κοινωνίας. Αυτό θά αποδειχθεί κατά τις δύο δεκαετίες, από τό 1890 - 1910, όπου τό Νοσοκομείο ουσιαστικά διασώθηκε, έ κάλυψε τά υπέρογκα χρέη του και έ χρηματοδότησε τά νέα κτίρια της Λ. Αλεξάνδρας, με την γενναία συνδρομή των ευγενών αυτών τέκνων της Ελλάδος (Συγγρός κλπ.).

Διά τό 1892 ό πίνακας των δωρητών έχει ως έξης :

Οικογένεια Καμάρα.....	δρχ.	5000
Κληροδότημα Μ. Ζαρίφη.....	»	1830
Δωρεά υιών Δ. Παππά.....	»	1000
Δωρεά Αικ. Νεγρεπόντη.....	»	1000
Κληροδότημα Θεοδ. Μπαδιά.....	»	1000
Κληροδότημα Χ. Παπαγεωργίου.....	»	1000
Κληροδότημα Κυριακούλας Κ. Δημητρίου....	»	500
Κληροδότημα Λ. Χαλκοκονδύλη.....	»	300
Συνδρομή ΣΠΑΠ.....	»	300
Δωρεά Ζιλίν - Βροεμε.....	»	300
Δωρεά Ί. Εύκλείδου.....	»	154
Δωρεά Αρχιεπισκόπου Μαντινέδα.....	»	100

Παρατηρήσεις : Η διατροφή των ασθενών εμφανίζεται βελτιωμένη έν σχέσει με τό προηγούμενο έτος, έκτός και αν, όπως είναι πιθανό, ή αύξηση του σχετικού κονδυλίου οφείλεται σε άνατιμήσεις ειδών. Η μισθοδοσία παραμένει στά ίδια επίπεδα.

Η δαπάνη φαρμάκων κλπ. εμφανίζεται μικρότερη γιατί είχαν περισσεύσει άρκετά φάρμακα από τό προηγούμενον έτος. Μεγάλη αύξηση δαπάνης (από 4.044 δρχ. τό 1891 σε 18.600 δρχ. τό 1892) παρατηρείται στον λογαριασμό «έπισκευή και ασφάλεια του Καταστήματος», λόγω των έργων που έλαβαν χώρα κατά τό έτος τούτο (Βλέπε Πρακτικά Αδελφάτου).

Προϋπολογισμός 1894

Έσοδα = δρχ. 137.720

Έξοδα = δρχ. 127.720

Ο προϋπολογισμός εμφανίζεται ίσοσκελισμένος, αλλά σημαντικά μικρότεροι ύψους σε σχέση με τό προηγούμενο έτος (149.670). Η διαφορά αυτή (11.950 δρχ.) οφείλετο σε μείωση του μερίσματος των μετοχών της Έθν. Τραπεζής (κατά 1700 δρχ.), της συνδρομής του Πανεπιστημίου (κατά 1000) δρχ. και σε απάλειψη του κονδυλίου των περισσευμάτων (15.000 δρχ.). Η αιτιολόγηση για μέν τό Πανεπιστήμιο ήταν ότι «... και τούτου ή περιουσία ένεκα της γενικής οικονομικής καταστάσεως έπηρεασθη, και... διότι κατά τό έτος τούτο, τό Πανεπιστήμιον υπεβλήθη εις άξιαν λόγου θυσιαν διά της άνεγέρσεως αίθουσών παραδόσεως και χειουργείου». Δέν είχαν άρχίσει άκόμη οι μεγάλες προστριβές με τό Πανεπιστήμιο.

Τό κονδύλιο τῶν περισσευμάτων, ἂν καί ὑπαρκτό, δέν περιελήφθηκε στόν προϋπολογισμό διά νά κατατεθεῖ σέ ἰδιαίτερο κεφάλαιο προκειμένου νά ἀρχίσει ἡ δημιουργία ἀποθεμάτων «... ἐξ οὐ κατά τάς ἐκάστοτε ἀνάγκας τοῦ Νοσοκομείου νά δύναται τό Ἄδελφάτον νά κάμη χρῆσιν αὐτῶν καί ὄχι διά τῆς ἀρμοδίας ὁδοῦ». Μέ τό κεφάλαιο αὐτό κατώρθωσε ἀργότερα ὁ Μερκούρης, ὡς Δήμαρχος, νά προχωρήσει τήν ἀνέγερση τοῦ νέου Νοσοκομείου.

Ἡ διαφορά ὅμως αὐτή τῶν 17.700 δρχ. μειώθηκε σέ 11.950 δρχ. λόγω ἐπί πλεόν ἀποδόσεως τῶν δωρεῶν - κληροδοτημάτων (δρχ. 2850) καί τῶν ἐνοικίων (2900 δρχ.).

Τά ἐξοδα ἐπίσης παρουσιάζουν διαφορές πρός τό 1893. Ὁ μισθός τοῦ Διευθυντοῦ αὐξήθηκε σέ 4.200 δρχ., ἡ διατροφή ἀπό 53.200 ἔφθασε 55.200 δρχ. ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ἐκόστισε 16.800 ἀντί 13.300 δρχ., ἐνῶ ἀπεναντίας μειώθηκε τό κονδύλιο τῶν γενικῶν ἐξόδων ἀπό 36.300 σέ 28.800 δρχ.

Ἀπολογισμός 1893

Ἔσοδα :	Προϋπολογίσθησαν	149.670 δρχ.
	Ἐπραγματοποιήθησαν	154.537 δρχ.
	Πλεόνασμα	4.867 δρχ.
Ἐξοδα :	Βάσει προϋπολογισμοῦ	139.120 δρχ.
	Δι' εἰδικῶν πράξεων	10.550 δρχ.
	Σύνολον	149.670 δρχ.
	Δαπανήθηκαν	143.884 δρχ.
	Ἐπόλοιπον	5.786 δρχ.
	Πραγματοποιηθέντα ἔσοδα	δρχ. 154.537
	Πραγματοποιηθέντα ἐξοδα	δρχ. 143.884
	Περίσσευμα εἰς χρῆση 1894	δρχ. 10.653

Ἐπειδή στά ἔσοδα τοῦ 1893 περιλαμβάνονται καί περισσεύματα προηγουμένης χρήσεως ἐκ 12.990 δρχ. στήν πραγματικότητα ὑπάρχει ἔλλειμα καί ὄχι περίσσευμα.

«Διά νά ἐπαρκέση δέ τό Ἄδελφάτον εἰς τάς ἀνάγκας τοῦ Καταστήματος ἐδέησε νά προσφύγῃ εἰς τά ἐφόδια τοῦ παρελθόντος, καί πολύ δικαίως ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἐπί τῆς διαχειρίσεως τοῦ 1892, ἀπεικονίζον τήν οἰκονομική καταστάση τοῦ Νοσοκομείου, ἔγραφεν ὅτι τό μέλλον αὐτοῦ ἀπό οἰκονομικήν ἀποψιν δέν εἶναι παρηγορον...»

Παρ' ὅλα ταῦτα οὔτε ἡ αἰσιοδοξία οὔτε τό θάρρος ἔλλειψε ἀπό τά μέλη τοῦ Ἄδελφάτου. Ἐγράφε στή συνέχεια ἡ Ἐκθεση ἐπί τοῦ Ἀπολογισμοῦ :

«Καί μεθ' ὅλην ὅμως τήν οἰκονομικήν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος κατάστασιν ὁ διττός αὐτοῦ σκοπός, ὁ τε φιλανθρωπικός καί ἐπιστημονικός, οὐδαμῶς προσέκοψε καί κατά τό ἔτος τούτου, διότι διά τῆς ἄκρας περὶ πάντα φειδοῦς καί αὐστηρᾶς οἰκονομίας κατορθώθη καί ποσόν σπουδαῖον ἐκ δρχ. 15.000 περίπου νά δαπανηθῇ ὑπέρ ἀναγκαιοτάτων τοῦ καταστήματος βελτιώσεων. καί πάντες οἱ προσφεύγοντες πρός αὐτό ἄρρωστοι νά τύχῃσι πάσης περιωάλυεως καί θεραπείας».

Καί βέβαια τό 'Αδελφάτο δέν παραλείπει νά σημειώσει καί πάλι τήν μεγάλη συμβολή τῶν φιλανθρώπων. 'Ο «εὐγενής καί ἀνεξάντλητος» αὐτός ὑπέρ τοῦ Νοσοκομείου πόρος πέτυχε «ὅ,τι δέν κατώρθωσε ἡ γενναία συνδρομή τοῦ Δήμου καί ἡ αὐστηρά οἰκονομία καί φειδώ περί τās δαπάνας...». Καί τό 'Αδελφάτον ἐκφράζει πάλι τήν πεποίθησιν ὅτι «... ἐν ὄσῳ τὰ πολυάριθμα τῆς μεγάλης 'Ελλάδας τέκνα... δέν παύονται ἐμπνεόμενα ὑπό τοῦ θεοῦ τῆς φιλανθρωπίας καί φιλοπατρίας αἰσθηματος...», τό Νοσοκομεῖο μπορεῖ νά βασιζέται στή γενναία συνδρομή τους.

Κατά τό ἔτος τοῦτο ἔγιναν οἱ ἐξῆς δωρεές :

Στέφανος Ζαφειρόπουλος.....	δρχ.	2000
Σεμιράμις Μαυρογορδάτου.....	»	1000
Φανή Ζαφειρίου 'Ισαβέλλα Σκουζέ.....	»	5000
Κληροδότημα 'Αρεταίου.....	»	10000
Δωρεά Χρηστάκη Ζωγράφου.....	»	2000

Προϋπολογισμός 1895

'Εσοδα	δρχ.	138.743
'Εξοδα	δρχ.	135.820
'Αποθεματικόν		2.923

Παρατηρήσεις : Σκέλος ἐσόδων. 'Εμφανίζεται πάλι χαμηλό. 'Η συνδρομή τοῦ Δήμου παραμένει σταθερά (100.000 δρχ.) καί τοῦ Πανεπιστημίου μειωμένη (7.000 δρχ.). Τό σκέλος τῶν κληροδοτημάτων ἐπίσης (12.000 δρχ.).

Σκέλος ἐξόδων. Παρατηροῦνται περικοπές στό κονδύλιο τῆς μισθοδοσίας (π.χ. μείωσις τῶν βοηθῶν καθηγητῶν ἀπό 3 σέ 2, μείωσις τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ κλπ), τῆς διατροφῆς καί τῆς θεραπείας ἀλλά μικρή αὐξηση τῶν Γενικῶν ἐξόδων. 'Η ἀπαγοήτευσις τοῦ 'Αδελφάτου ἀποτυπῶται στά Πρακτικά :

«Τό 'Αδελφάτον δέν δύναται ν' ἀποκρύψῃ τήν λύπην του ὅτι καί τοῦ ἔτους τούτου ὁ προϋπ/σμός συνετάχθη ἐν τοῖς στενοῖς ὀρίοις τῶν ἐσόδων τοῦ καταστήματος καί τὰ ἐξοδα τοῦ Νοσοκομείου ἐρρυθμίσθησαν οὐχί συμφώνως πρός τās ἀνάγκας αὐτοῦ καί τόν εὐρύτερον φιλανθρωπικόν καί ἐπιστημονικόν σκοπόν, ὄν τοῦτο εἶναι κεκλημένον νά ὑπηρετῇ, ἀλλά συμφώνως πρός τούς πτωχοῦς πόρους. Τό 'Αδελφάτον συντάσσον κατ' ἔτος τόν προϋ/σμόν τοῦ Καταστήματος εἶναι ἠναγκασμένον ἐκ τῶν πόρων αὐτοῦ νά ἀπέχη πάσης σκέψεως περί ριζικωτέρας βελτιώσεως τῶν τοῦ Νοσοκομείου καί νά περιορίζηται εἰς τās δαπάνας μόνον ἐκεῖνας, ἅς ἐπιτρέπουσι τὰ ἔσοδα αὐτοῦ καί ἐπιβάλλουσιν αἱ ἀνάγκαι τοῦ περι ὑπάρξεως ἀγῶνος, ὄν μετὰ καρτερίας ἀγωνίζεται...» (Πρακτικά, σελ. 224 - 225).

'Απολογισμός 1894

'Εσοδα βάσει προϋπολογισμοῦ	137.720 δρχ.
'Εσοδα βεβαιωθέντα	154.451 δρχ.
'Εσοδα πού εἰσπράχθησαν	129.448 δρχ.
'Υπόλοιπα εἰσπρακτέα	25.003
Πιστώσεις δι' ἐδικῶν πράξεων	3.000
Σύνολον	136.620 δρχ.
Δαπανήθηκαν	120.398 δρχ.
'Αδιάθετα	16.220 δρχ.

Ὡς πρὸς τὰ πραγματοποιηθέντα ἔσοδα (129.448 δρχ.) ὑπόλοιπον δρχ. 9.050. Ἐπειδὴ ὅμως στὰ ἔσοδα τοῦ 1894 προστέθησαν καὶ 10.653 δρχ. πού περισσεύσαν ἀπὸ τὴν χροίση τοῦ 1893 τὰ πραγματικά ἔσοδα τοῦ 1894 ἦσαν μόνον 118.795 δρχ. καὶ συνεπῶς δὲν ὑπάρχει περίσσευμα ἀλλὰ ἔλλειμα 1.603 δρχ. Καὶ πάλι τὸ Ἄδελφάτο κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου : «Καὶ ἰδοὺ τρίτον ἔτος, γράφει στὴν Ἐκθεσὴ ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ, καθ' ὃ ἡ Διοίκησις τοῦ Φιλανθρωπικοῦ τούτου ἰδρύματος ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ἐφόδια τοῦ παρελθόντος, ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ. Τὰ ἀγαθὰ ὅμως ταῦτα τοῦ παρελθόντος ἐφόδια, ἅτινα παρεσκεύασεν ἡ ἄκρα περί πάντα φειδῶ καὶ ἡ αὐστηρὰ οἰκονομία τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Νοσοκομείου διευθύνσεως περιορίζονται κατ' ἔτος καὶ βεβαίως δὲν εἶναι μακρὰν ὁ χρόνος, καθ' οὗ καὶ ἡ πηγὴ αὕτη θὰ στερεύσῃ καὶ τότε πλέον οὔτε φειδῶ, οὔτε οἰκονομία οἰαδήποτε θὰ δύναται νὰ ἱκανοποιῆσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸ Νοσοκομεῖον πρό τῆς ἀπολύτου ἀδυναμίας του μετὰ σπητεριμμένης καρδιάς θὰ περιορίσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰσαγομένων ἀσθενῶν ἐν αὐτῷ ἀναλόγως τῶν πόρων αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸ Ἄδελφάτον κρίνει εὐκαιρον... νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν εὐχὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως διοικητικῶς ὑποχρεώσῃ τοὺς Δήμους νὰ ἀναγράψουσιν ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς αὐτῶν συνδρομὴν τινα ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου τούτου...» (Πρακτικά, σελ., 253).

Παρατηρήσεις : α) Ὡς πρὸς τὰ ἔσοδα. Αὐξήση τῶν ἐσόδων παρατηροῦμε στὰ κονδύλια τῶν Μετοχῶν τῆς ΕΤΕ καὶ τῶν τόκων τῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν γιατί ἐν τῷ μεταξύ ἤοθησαν οἱ κατασχέσεις καὶ εἰσπράχθησαν ἔσοδα τεσσάρων μαζί ἔτων (ἀπὸ τὸ : 870). Ἐπίσης ὑπολογίζονται καὶ τὰ περισσεύματα τοῦ 1893. Μείωσις τῶν ἐσόδων παρατηρεῖται στὴ χορηγία τοῦ Δήμου (κατὰ 25.003 δρχ.), «διότι κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καθυστέρησαν οἱ ἐνοικιασταὶ τῶν ἐμμέσων δημοτικῶν δασμῶν περί πρὸς 300.000 δρχ. στὴ συνδρομὴ τοῦ Πανεπιστημίου (δρχ. 3000), γιατί τὰ εἰσοδήματα αὐτοῦ περιορίσθησαν ὡς ἐκ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῶν Ἐθνικῶν χρεωγράφων καὶ διότι ἀείποτε τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐν οἰκονομικαῖς εὐπραγίαις φειδηλότατου ὑπῆρξε πρὸς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖον» καὶ τέλος στὸ κονδύλιο τῶν κληροδοτημάτων. Ἀπὸ δωρεῶν καὶ κληροδοτήματα εἰσπράχθησαν τὰ ἑξῆς ποσά.

Κληροδοτήμα Μαυρογορδάτου.....	δρχ.	3890
Κληροδοτήμα Α. Βουργαροπούλου...	»	1302
Κληροδοτήμα Χ. Παπαζόγλου.....	»	377
Δωρεὰ Ἰ. Ἀδαμαντίδου.....	»	1000
Δωρεὰ Ἰ. Κοντοσταύλου.....	»	500
Δωρεὰ Γ. Βικέλα.....	»	200
Συνδρομὴ τῆς Τουρκικῆς Πρεσβείας..	»	420
Σύνολο	»	7.689

β) Ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα : Οἱ μισθοὶ παρέμειναν σχεδόν οἱ ἴδιοι, πλὴν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ ἐπανήλθε στίς 4200 δρχ. (3600 τὸ 1893). Οἱ μισθοὶ τῶν τριῶν βοηθῶν ἐμφανίζονται μειωμένοι (ἀπὸ 2475 σὲ 1800 δρχ.) καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν 17 νοσοκόμων.

Ἡ δαπάνη τῆς διατροφῆς μειώθηκε αἰσθητὰ (περίπου, κατὰ 10.000 δρχ.), εἰς βάρος πάντοτε τῆς ποιότητος αὐτῆς ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσθενῶν παρέμεινε σταθερὸς (140 κλίνες).

Τό σκέλος τῆς θεραπείας εἶναι μειωμένο ἐπίσης κατά 4.000 δρχ. περίπου, καὶ θῶς καὶ τῶν Γενικῶν ἐξόδων κατά 9.000 δρχ. περίπου. Παρατηροῦμε λοιπὸν πρᾶγματι αὐστηρὲς οἰκονομίες κατά τό ἔτος τοῦτο.

Προϋπολογισμός 1896 :

Ἔσοδα : 142.743 δρχ.

Ἔξοδα : 138.420 δρχ.

Ἀποθεμ. 4.323 δρχ.

Καί κατά τό ἔτος αὐτό ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου δέν βελτιώθηκε. Ἡ συνδρομή τοῦ Δήμου παραμένει στό ἴδιο ἐπίπεδο καί τοῦ Πανεπιστημίου ὁμοίως. Ἐπίσης καί τά κληροδοτήματα (12.000 δρχ.). Ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἀδελφάτου (Πρόεδρος Δ. Σηλυβριώτης, μέλη Γ. Καραμήτσας, Ι. Φιντικλῆς, Δ. Δέδες καί Ε. Καλλιωντζῆς) εἶναι ἀρκετά εὐγλωττη :

«Τό Ἀδελφάτον ἐκφράζει καί πάλιν τήν λύπην του, ὅτι καί τοῦ ἔτους τούτου ὁ Πρόεδρος συνετάχθη ἐν τοῖς στενοῖς ὄριοις τῶν ἐσόδων, τά δέ ἔξοδα τοῦ καταστήματος ἐρρυθμίσθησαν συμφώνως πρὸς τοὺς πτωχοὺς αὐτοὺς πόρους, κατά τρόπον δηλ. μὴ ἐπιτρέποντα τὴν ἐντελῶς πληρῶσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ καί τοῦ εὐρύτερου φιλανθρωπικοῦ καί ἐπιστημονικοῦ σκοποῦ, ὃν τοῦτο κέκληται νά ὑπηρετῇ. Ἐν τούτοις ὁμως δέν ἠδύνατο ν' ἀποφύγη μικράν τινα αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ ἐνίων τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ, ἕνεκα τοῦ γλίσχρου αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς εὐδοκίμου καί μακροχρονίου ὑπηρεσίας αὐτῶν... Τό Ἀδελφάτον συντάσσει κατ' ἔτος τόν προ/σμόν τοῦ καταστήματος εἶναι ἠναγκασμένον, ἕνεκα τῶν πόρων του, ν' ἀπέχη πύσης σκέψεως περί ριζικωτέρας βελτιώσεως τῶν τοῦ Νοσοκομείου καί νά εὐρίσκειται εἰς τὴν λυπηρὰν θέσιν τοῦ νά περιορίζηται εἰς τὰς δαπάνας μόνον ἐκείνας, ὅσας ἐπιτρέπουνσι τὰ ἔσοδα αὐτοῦ καί ἐπιβάλλουσιν αἱ πρῶτισται ἀνάγκαι τῶν περι ὑπάρξεως ἀγῶνος, ὃν καρτερικῶς ἀγωνίζεται...» (Πρακτικά, σελ. 279 - 280).

Πράγματι γιά τὴν διατροφή τῶν 140 ἀρρώστων διατίθενται 43.000 δρχ., ὅπως κατὰ τό προηγούμενο ἔτος. Ἐλαφρῶς αὐξημένο εἶναι τό σκέλος τῆς θεραπείας (18.500 δρχ.), δηλ. φάρμακα, ἐργαλεῖα κλπ. Οἱ νοσοκόμοι ἐξακολουθοῦν νά εἶναι 17 σέ τρεῖς μισθολογικές κλάσεις : 2 × 90 δρχ. μηνιαίως, 4 × 60 καί 11 × 50 (Σύνολον 11.640 δρχ. ἑτησίως). Τό προηγούμενο ἔτος ὑπῆρχε καί μία ἀκόμη βαθμίδα μέ 55 δρχ. κατὰ μῆνα μισθό.

Οἱ μισθοὶ τῶν διοικητικῶν (Διευθυντοῦ, Γραμματέως, Λογιστοῦ) παραμένουν ἀμετάβλητοι. Τό ἴδιο καί τῶν ἱατρῶν

Ἀπολογισμός 1895.

Ἔσοδα : α) Βάση προϋπολογισμοῦ..... 137.698,40 δρχ.

β) Βεβαιώθησαν καί εἰσπράχθησαν. 142.125,90 δρχ.

Ἐπῆρξε μία ἐπί πλέον διαφορά ἐκ

δρχ. 4.427,50 δρχ.

Ἔξοδα : α) Βάσει προϋπολογισμοῦ..... 136.821,73 δρχ.

β) Ἐντάλησαν καί πληρώθησαν.... 129.329,57 δρχ.

7.492,16 δρχ.

Ἐπομένως δαπανήθησαν ὀλιγώτερα ὄσων εἶχαν προβλεφθεῖ, κυρίως λόγω τῶν μεγάλων οικονομικῶν τῆς διοικήσεως.

Ἡ σύγκριση ἐσόδων - ἐξόδων παρέχει ἓνα θετικό ὑπόλοιπο ἀπό 12.796,33 δρχ., τὸ ὁποῖον μεταφέρεται στὴν ἐπόμενη χρήση τοῦ 1896.

Στὴ συνοδευτικὴ ἐκθεση γίνεται πάλιν λόγος γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐνισχύσεως τοῦ Νοσοκομείου διότι «... δὲν ἀρκοῦν οὔτε τοῦ Δήμου ἢ γενναία συνδρομή, οὔτε ἡ φειδῶν περὶ τὰς δαπάνας, οὔτε τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς φιλοπατρίας ὃ εὐγενῆς πόρος, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ συνεισφέρωσιν ὑποχρεωτικῶς καὶ οἱ Δήμοι ἐκεῖνοι τοῦ Κράτους, οἵτινες στεροῦνται Νοσοκομείων καὶ ὧν οἱ Δημόται ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ εὐρίσκουσι περιθαλψιν καὶ θεραπείαν...»

Ἀπὸ τὸν ἀναλυτικὸ πῖνακα προκύπτουν τὰ ἑξῆς :

α) Συνεισφορά Δήμου 100.000 δρχ. (στὰ ἴδια ἐπίπεδα)

β) Συνεισφορά Παν/μίου 7000 δρχ. (στὰ ἴδια ἐπίπεδα)

γ) Μείωση ἐμφανίζουσι τὰ ἔσοδα ἀπὸ κληροδοτήματα (ἐν σχέσει μὲ τὰ προϋπολογισθέντα), ἀπὸ τὸ πεμπτημῆριο, ἀπὸ ὁμολογίαις ΕΤΕ καὶ ἀπὸ ἐνοίκια (οἰκία Γλύβη).

δ) Οἱ μισθοὶ τῶν διοικητικῶν παραμένουν ἀμετάβλητοι

ε) Ὅμοίως καὶ τῶν ἱατρῶν - φαρμακοποιῶν.

στ) Τῶν νοσοκόμων παρουσιάζεται μικρότερη ἢ μισθοδοσία κατὰ 565 δρχ.

ζ) Ὑπέρβαση παρουσιάζει τὸ σκέλος τῆς διατροφῆς, ἐνῶ τῆς θεραπείας ἐλαφρὰ μείωση.

Ἡ νοσηλευτικὴ κίνηση ἔχει ὡς ἑξῆς :

Προσῆλθον καὶ ἐνοσηλεύθησαν συνολικὰ 1654 ἄρρωστοι. Ἐξῆλθον 1314 καὶ ἀπεβίωσαν 202. Γιὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος παρέμειναν πρὸς νοσηλείαν 138.

Ἡ κατὰ ἡλικία κατανομὴ τῶν ἀσθενῶν ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀπὸ 1 - 10 ἐτῶν	17
» 10 - 20 »	327
» 20 - 30 »	523
» 30 - 40 »	281
» 40 - 50 »	218
» 50 - 60 »	153
» 60 - 70 »	90
» 70 - 80 »	32
» 80 - 90 »	13

Παρατηροῦμε τὴ μεγάλη νοσηρότητα τῶν μικροτέρων ἡλικιῶν κυρίως λόγω τῆς φυματιώσεως καὶ τῶν ἄλλων λοιμωδῶν. Ἀπεναντίας χαμηλὸ εἶναι τὸ ποσοστὸ τῶν μεγάλων ἡλικιῶν προφανῶς λόγω δραστηκῆς μειώσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτοῦ συνεπεία τοῦ χαμηλοῦ προσδοκίμου τῆς ἐπιβιώσεως.

Ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω νοσηλευθέντων 649 ἦσαν ἔγγαμοι καὶ 1005 ἄγαμοι. Ἡ ἀναλογία δείχνει ὅτι οἱ ἔχοντες οἰκογένεια δύσκολα μεταφέρονταν τότε σὲ νοσοκομεῖο. Προτιμοῦσαν τὴν νοσηλεία στὸ σπίτι. Ὁ τόπος προελεύσεως τῶν ἀσθενῶν :

134 ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων

1108 ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδος

388 ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος καὶ ἀνατολῆς

24 ἐκ τῆς Εὐρώπης.

Είναι φανερό ότι τό Δημ. Νοσοκομείο Ἀθηνῶν κάθε ἄλλο παρά Ἀθηναίους ἐνοσηλεύε. Εἶχε δίκηο λοιπόν τό Ἀδελφάτο πού ζητοῦσε ἐνίσχυση ἀπό τοὺς Δήμους τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἀπό τοὺς 202 ἀποβιώσαντες 171 ἦσαν ἄνδρες καί 24 γυναῖκες.

Ἡ κίνηση τῶν κλινικῶν εἶχε ὡς ἐξῆς :

Παθ. Κλινική καθ. Γ. Καραμήτσα.....	519
Παθ. Κλινική καθ. Κ. Δηλιγιάννη.....	543
Χειρ. Κλινική καθ. Ἰουλ. Γαλβάνη.....	321
Χειρ. Κλινική καθ. Σπ. Μαγγίνα.....	271

Ἡ κίνηση τῶν Παθολογικῶν κατὰ ὁμάδες ἀσθενῶν καί κατὰ φύλον φαίνεται ἀπό τόν κάτωθι πίνακα : (σελ. 164).

Ἀπό τά ὡς ἄνω στοιχεῖα παρατηροῦμε τά ἐξῆς :

- α) Τά παθολογικά περιστατικά ἦσαν ὑπερδιπλάσια τῶν χειρουργικῶν
- β) Ἡ ἀναλογία τῶν νοσηλευθέντων ἀνδρῶν εἶναι πολύ μεγαλύτερη ἀπό τῶν γυναικῶν καί στίς παθολογικές καί στίς χειρουργικές κλινικές (75 - 78%)
- γ) Τήν μεγαλύτερη νοσηρότητα ἐμφανίζουν πάντοτε τά λοιμώδη. Ἀκολουθοῦν οἱ παθήσεις τοῦ ἀναπνευστικοῦ καί πεπτικοῦ ἐνῶ χαμηλά βρίσκεται πάντα τό κυκλοφορικό.

δ) Τό οὐροποιογεννητικό ἔχει τό προβάδισμα στίς χειρουργικές κλινικές. Ἀκολουθοῦν κατὰ πόδας παθήσεις ὀστέων καί ἄρθρων.

ε) Ἡ θνησιμότης ἀνήλθε γενικά εἰς 12%. Στίς παθολ. κλινικές 14,2%, ἐνῶ στίς χειρουργικές 8,6%. Ἡ χαμηλή θνησιμότης τῶν χειρ. κλινικῶν ὀφείλεται κυρίως στό ὅτι οἱ ἐνδοπεριτοναϊκές ἐπεμβάσεις ἦσαν ἐλάχιστες, ἐνῶ εἶχε ἐν τῷ μεταξύ προοδεύσει καί ἡ ἀσηψία - ἀντισηψία.

στ) Εἰς ἕκαστον ἄρρωστον ἀναλογοῦν 25 ἡμέρες νοσηλείας. Γιά τοὺς παθολογικούς ἡ ἀναλογία εἶναι 21 ἡμέρες, ἐνῶ γιά τοὺς χειρουργικούς 35 ἡμέρες.

ζ) Σύμφωνα μέ τά πρακτικά τοῦ ἔτους «ἡ καθ' ἡμέραν δαπάνη ἐκάστου ἄρρώστου ἀνήλθεν εἰς τρεῖς δραχμάς καί ἐν λεπτόν (3,01), ἐνῶ κατὰ τό παρελθόν ἔτος 1894 ἡ δαπάνη αὕτη δέν ὑπερέβη τάς 2 δρχ. καί 95 λεπτά...»

Σημειώνεται ὅμως ὅτι στή δαπάνη αὕτη περιλαμβάνονται τά φάρμακα καί ἡ θεραπεία καί τῶν ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν, οἱ ὅποιοι κατὰ τό ἔτος αὐτό ἀνήλθαν εἰς 2048 (1115 χειρουργ. καί 933 παθολ.)

Προϋπολογισμός 1897

Ἔσοδα : 188.243 δρχ.

Ἔξοδα : 171.480 δρχ.

Ἀποθεμ. 15.763 δρχ.

Ὅπως φαίνεται ὁ προϋπολογισμός εἶναι ἀυξημένος σχετικά μέ τό προηγούμενο ἔτος σχεδόν κατὰ 40.000 δρχ. ἔδωσε ἔτσι τήν δυνατότητα στό Ἀδελφάτο νά ἱκανοποιήσει καί μερικές ἄλλες ἀνάγκες τοῦ Νοσοκομείου, πέραν τῆς συνήθους νοσηλείας. Στά πρακτικά σημειώνεται ὅτι «... ἀπολυμαντικόν κλίβανον πρῶτον αὐτό προσεκτήσατο καί πλυντήριον τέλειον κατεσκεύασε καί μέ ἀμφιθέατρα δύο παθολογικά καί χειρουργικόν συνεπλήρωσε τήν ἀπρόσκοπτον διδασκαλίαν τῶν κλινικῶν, καί νέον οἰκοδόμημα διά τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνήγειρεν, ἐν ᾧ γίνονται δεκτοί

Ομάδες παθήσεων	Ένασή. εις την κλινικην					Ήμεραι νοσηλείας		Άποιώσεις	
	έν όλω	Κυραυη-Δηλίανη		Άνδρες Γυναίκες		Κυραυη-Δηλίανη		Κυραυη-Δηλίανη	
		ισα	μη	ισα	μη	ισα	μη	ισα	μη
I Νόσοι λειψώσεως	312	142	170	253	59	2076	2225	-	6
II Νόσοι Αναπνευστικού συστήματος	293	153	140	261	32	3217	3316	58	42
III Νόσοι Πεπτικού συστήματος κλπ.	133	81	72	121	12	1562	1574	8	7
IV Νόσοι Νευρικού συστήματος	37	32	55	56	31	834	1941	6	8
V Νόσοι Ούρολοιπ. και Γεννητ. όργ.	32	39	43	45	37	870	832	2	4
VI Νόσοι Κινητικών όργανων	62	36	26	40	22	266	315	-	-
VII Νόσοι Κυκλοφορικού συστήμ.	29	15	14	19	10	898	444	5	2
VIII Δηλητηριάσεις	21	14	20	20	1	106	249	1	-
IX Νόσοι ιδιοκαθείς	9	4	5	5	4	63	46	-	2
X Διαφοροι	9	5	4	6	3	49	108	-	-
Τό όλον	1062	519	543	826	236	10541	11220	30	71

Ομάδες ασθενειών	Ένασηλεύθησαν εις κλινικη					Ήμεραι νοσηλείας εις κλινικην		Άπεύωσαν εις κλινικην	
	έν όλω	Γαλβάνη Μαγνητα		Άνδρες Γυναίκες		Γαλβάνη Μαγνητα		Γαλβάνη Μαγνητα	
		ισα	μη	ισα	μη	ισα	μη	ισα	μη
I Νόσοι Ούροπ. όργ. και Άσφοδία	142	70	72	78	64	1938	2532	4	6
II Νόσοι των όστων και δόντων	123	63	60	103	20	2659	4740	1	4
III Τραυματα εν νεντι τεχνικη ή μηχανικη	93	61	32	73	15	1453	414	9	7
IV Καταστροφικη παθησις	66	28	38	53	5	252	1406	2	1
V Όγκοι ή τροπλασματα	56	32	24	29	27	1248	816	1	3
VI Κήλαι και προσπίψεις	32	22	10	27	5	737	355	3	1
VII Διαταραχαι της τροσεως	30	18	12	23	7	261	269	4	-
VIII Νόσοι του δένουτος	22	12	10	13	4	545	254	-	1
IX Νόσοι ειδικών αισθ. όργ. (ιδιό. - ότιοι)	8	7	1	3	-	171	3	-	-
X Διαφορεσις	7	1	6	6	1	55	274	-	-
XI Νόσοι έσφοδοι	8	2	6	6	2	12	251	-	1
Τό όλον	592	321	271	439	153	9761	11409	24	27

καί νοσηλεύονται οἱ φθισιῶντες καί γενικήν ἀπολύμανσιν κατὰ παν ἔτος ἐνεργεῖ...». Κατὰ τὸ ἔτος δὲ αὐτὸ τὸ Νοσοκομεῖο διέθεσε σημαντικό κονδύλιο (26.400 δρχ.) γιὰ τὴν ἐγκατάσταση ὑδροθεραπευτηρίου, τὸ ὁποῖο «θὰ εἶναι τὸ τελειότερον ἐκ τῶν ἐν Ἀθῆναις καὶ τοῖς περιεὶ ὑπαρχόντων τοιοῦτων, πρόκειται δὲ νὰ ὑπηρετήσῃ οὐχὶ μόνον τοῦ καταστήματος, τῆς ἀνάγκης ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτῶν...».

Παρ' ὅλα αὐτὰ τὸ Ἀδελφάτο ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ θέματος, τοῦ δασμοῦ ἐπὶ τῶν ὠνίων καὶ ὑπενθυμίζει πρὸς τὸ Δ. Συμβούλιο ὅτι δὲν ἀποδίδεται, πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο ἐκεῖνο τὸ ποσόν πού οἱ νόμοι καὶ παλαιότερες ἀποφάσεις τοῦ Δήμου προβλέπουν. Γιὰ τὰ ἔτη π.χ. 1896 καὶ '97 ἔπρεπε ἀντιστοίχως νὰ εἶναι 145.000 καὶ 150.000 δρχ.

Ὁ προϋπολογισμὸς δὲν διαφέρει οὐσιαστικὰ τοῦ προηγούμενου ἔτους, πλὴν τῶν ἐπὶ πλεόν ἐσόδων, τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ὁποίων προσοίξεται γιὰ τὸ ὑδροθεραπευτήριον. Ἀπὸ τὸ προσωπικὸ προβλέπεται αὐξήσις τῶν νοσοκόμων ἐν 20 (πέντε μισθολ. κλάσεις).

Ἀπολογισμὸς 1896

Ἔσοδα :	α) Βάσει προϋπολογισμοῦ.....	147.743 δρχ.
	β) Εἰσπράχθηκαν.....	163.977 δρχ.
	Διαφορὰ ἐπὶ πλεόν.....	16.234 δρχ.
Ἔξοδα :	α) Βάσει προϋπολογισμοῦ.....	147.743 δρχ.
	β) Δαπανήθηκαν.....	137.428 δρχ.
	Διαφορὰ.....	10.315 δρχ.

Τὰ ἐπὶ πλεόν αὐτὰ ποσὰ (26.549 δρχ. συνολικὰ) μεταφέρθησαν στὴ χρῆσι τοῦ ἐπομένου ἔτους. Ἀπὸ τὸν ἀναλυτικὸ πῖνακα προκύπτει ὅτι τὰ ἔσοδα ὑπῆρξαν λιγώτερα τῶν προβλεθεθέντων :

- α) Ἀπὸ τῆς μετοχῆς τῆς ΕΤΕ λόγω τῆς γνωστῆς κατασχέσεως
- β) Ἀπὸ ἄρνησις τοῦ Μητροπολίτη νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιο τῶν οἰκοπέδων τοῦ Μητροπ. Μεγάρου.
- γ) Ἀπὸ ἄρνησις τοῦ Πανεπιστημίου νὰ καταβάλῃ, ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ, 3000 δρχ. ἑτησίως διὰ τὰ ἔτη 1897 - 99.

Τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐσόδων αὐτῶν ἐκάλυψε ἐπὶ πλεόν εἰσπραξίς 26.340 δρχ., ἐκ τῶν ὁποίων 11.796 προήλθαν ἀπὸ περισσεύματα τοῦ 1895, λόγω τῶν γινόμενων οἰκονομιῶν.

Τὸ ἔτος αὐτὸ ἀπέδωσε ἱκανοποιητικὰ καὶ τὸ σκέλος τῶν κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν, τὸ ὁποῖο παρουσίασε τὴν ἑξῆς κίνησι :

Κληροδοτήμα Π. Παυλίδου.....	12400 δρχ.
Κληροδοτήμα Π. Μαισιγε.....	5000 δρχ.
Κληροδοτήμα Π. Καλλινᾶ.....	1000 δρχ.
Κληροδοτήμα Πολ. Νουῦμ.....	5000 δρχ.
Κληροδοτήμα Μαρ. Κασσιμάτη.....	5887 δρχ.
Κληροδοτήμα Ἰ. Μπαγκα.....	2000 δρχ.

Τὸ σκέλος τῶν ἐξόδων παρουσίασε οἰκονομίαν περὶπου δέκα χιλιάδων δρχ..

γιατί «ή Διεύθυνσις τοῦ Νοσοκομείου ἐπιδιώκει ἐν πάσι μετὰ μερίμνης καί σώφρονος οἰκογενειάρχου...». Οἱ μισθοὶ παρέμειναν καθηλωμένοι. Τὰ ἐξοδα διατροφῆς ὁμοίως, τὰ ἐξοδα νοσηλείας (φάρμακα - ἐργαλεῖα κλπ) ἐπίσης.

Στατιστικά στοιχεία τοῦ ἔτους :

Νοσηλεύθηκαν 1898 ἄρρωστοι. Ἄπεβίωσαν 241.

Πίνακας ἡλικῶν

1 - 10 ἐτῶν	39
10 - 20 »	373
20 - 30 »	553
30 - 40 »	346
40 - 50 »	250
50 - 60 »	183
60 - 70 »	111
70 - 80 »	32
80 - 90 »	9
90 - 100 »	2

Ἐκ τῶν νοσηλευθέντων 714 ἦσαν ἐγγαμοὶ καί 1184 ἄγαμοι.

Τόπος προελεύσεως :

Ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων	165
Ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος	1221
Ἐκ τῆς δούλης καί ἀνατολῆς	491
Ἐξ Εὐρώπης	21

Ἄρρενες 1516 Ἄπεβίωσαν 201

Θήλειες 382 » 40

Ἡμέραι νοσηλείας (σύνολον) 46.592.

Κίνηση τῶν κλινικῶν : Παθολογικά κλινικά

α/α	Ὅμαδες ἀσθενειῶν	Σύνολον νοσηλ.	Ἄνδρες	Γυναῖκες	Ἡμέραι νοσηλ.	Θάνατοι
I	Νόσοι ἀναπνευστικοῦ συστήματος	371	320	51	8071	116
II	Νόσοι Κυκλοφορικοῦ καί αἵματος	40	32	8	1609	14
III	Νόσοι Πεπτικοῦ κλπ. (ἥπατος)	147	115	32	3037	19
IV	Νόσοι Λοιμώδης	402	328	74	5329	5
V	Νόσοι Νευρικοῦ συστήματος	84	54	30	2505	18
VI	Νόσοι Οὐροποιογεννητ. συστήματος	78	52	26	1789	7
VII	Διάφοροι	78	63	15	1677	3
	Σύνολον	1200	964	236	24117	182

Χειρουργικά κλινικά

α/α	Όμαδες ασθενειών	Σύνολο νοσηλ.	Άνδρες	Γυναίκες	Ήμεραι νοσηλ.	Θάνατοι
I	Νόσοι εκ διαταράξεως τής θρέψης	55	46	9	1167	—
II	Καταστρεπτικά παθήσεις	92	82	10	3597	14
III	Όγκοι ή νεοπλασμάτα	121	93	28	3577	12
IV	Νόσοι οστών και άρθρων	150	131	19	7102	5
V	Τραύματα διάφορα	112	101	11	2626	8
VI	Νόσοι ουροποιογεννητ. οργάνων	144	84	60	4018	9
VII	Νόσοι του δέρματος	7	5	2	213	10
VIII	Νόσοι διάφοροι	17	10	7	213	10

Παρατηρήσεις : α) Θνητότης παθολ. ασθενών 20%, χειρουργικών 8%. Μέσος όρος 12%.

β) Μέσος όρος ημερών νοσηλείας 24 για κάθε άρρωστο.

γ) Δαπάνη νοσηλείας 3 δρχ. ήμερησίως κατ' ασθενή. Έδω περιλαμβάνονται καί άνω των 2000 έξωτερικών.

Τό πρακτικό του άπολογισμού τελειώνει μέ εύφημον μνεΐα του Άδελφάτου προς τούς καθηγητές - διευθυντές των κλινών του Νοσοκομείου Κ. Δηλιγιάννη, Γ. Καραμήτσαν, Σπ. Μαγγίναν καί Ίουλ. Γαλβάνη, «... δι' όσους καταβάλλουσι μόχθους, ύπέρ των άρρώστων... ώς μαρτυροΐσι καί τά άποτελέσματα άτινα απέδωσαν αί κλινικά καί κατά τό έτος τουτο, τά όποΐα κατατάσσουν τό Νοσοκομείον έν τοΐς μάλλον προηγμένοις καί μεταξύ των έν Έσπερία τοιούτων περι τήν έπιμελώς θεραπείαν των άρρώστων».

Προϋπολογισμός 1898

Έσοδα : 167.383 δρχ.

Έξοδα : 164.280 δρχ.

Υπόλ. άποθ. 3.103 δρχ.

Άπό τό σκέλος των έσόδων παρουσιάζει αύξηση ή χορηγία του Δήμου (άπό 100 σε 110 χιλ. δρχ.). Τό ποσόν αυτό ήταν τό ελάχιστο που μπορούσε νά άπαιτήσει τό Νοσοκομείο διότι, «... από μιάς όλης δεκαετίας ήτοι από του 1889 ό Δήμος όρίζει τό χορηγήμα αυτού εις δρχ. 100.000, ένώ του μέν Νοσοκομείου αί άνάγκαι κατ' έτος πολλαπλασιάζονται, αί δέ του Δήμου πρόσοδοι καί ίδια αί εκ των έμμέσων δημοτικών δασμών χηροΐσι κατ' ανιούσαν κλίμακα άνελθοΐσαι από δρχ. 950.000 τό 1889 εις δρχ. 1.600.000 τό 1897...».

Σκέλος έξόδων : Οΐ μισθοΐ παραμένουν στά ίδια επίπεδα. Προβλέπονται 20 νοσοκόμες σε πέντε κλάσεις (2 x 100, 1 x 70, 1 x 60, 12 x 55, 4 x 50). Χαμηλοΐ παραμένουν οΐ μισθοΐ των βοηθών ιατρών (900 δρχ. τό χρόνο όπως του κηπουρού).

Τό κονδύλι τής διατροφής παρέμεινε σταθερό (43.000 δρχ.) Όμοίως καί των φαρμάκων καί χειρ. εργαλείων

Ἀπολογισμός 1897

Ἔσοδα :	α) Ἐκ προϋπολογισμοῦ.....	176.380 δρχ.
	β) Ἐβεβαιώθηκαν.....	191.768 δρχ.
	γ) Εἰσεπράχθησαν.....	180.693 δρχ.
	δ) Ὑπόλοιπον πρὸς εἰσπραξίν.....	11.075 δρχ.
Ἔξοδα :	α) Ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ.....	171.380 δρχ.
	β) Δι' εἰδικῶν πράξεων.....	17.516 δρχ.
	γ) Ἐγένοντο πληρωμαί.....	159.594 δρχ.
	δ) Ὑπόλοιπον εἰς χρῆσιν 1898.....	21.098 δρχ.

Ἀπὸ τίς 15.388 δρχ. πού βεβαιώθησαν ἐπὶ πλέον τῶν προβλεπομένων στὸν προϋπολογισμό ἔσόδων δὲν εἰσπράχθησαν 11.075 δρχ. γιατί ἀρνήθηκε ὁ Μητροπολίτης νά καταβάλει τὸ ἐνοίκιο τοῦ οἰκοπέδου, «φρονῶν ἐκ πλάνης ὅτι δὲν ἦτο ὑπόχρεως εἰς τοῦτο», τὸ Πανεπιστήμιον ἀνέβαλε τὴν πληρωμὴ 2000 δρχ. γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος καὶ μέρισμα 2000 δρχ. γιὰ τὸ ἐπόμενο ἔτος καὶ μέρισμα 2000 δρχ. ἐκ τῶν μετοχῶν τῆς ΕΤΕ δὲν εἰσεπράχθη λόγω παρατάσεως τῆς κατασχέσεως αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα τὸ Ἄδελφάτο σημειῶνει στὴν ἐκθεσὴ του ὅτι, «... ἐπεκράτησεν αὐστηροτάτη οἰκονομία καὶ κατωρθώθη νά μείνη ὑπόλοιπον μετενεκτέον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ 1898 ἐκ δρχ. 21.098,85 μόλον ὅτι τὸ ἔτος 1897 ὑπῆρξεν ὄλης ἑκτακτον ἕνεκα τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ τῶν πολλῶν ἀναγκῶν ἃς ἐγέννησεν ὁ μετὰ τῆς Τουρκίας ἀτυχῆς πόλεμος, ἐξ οὗ ἐπεβλήθη ἡ ἀνάγκη τὸ μὲν Νοσοκομεῖον νά μεταβληθῆ εἰς ἄσυλον τῶν τραυματιῶν, πολλαὶ δὲ πιστώσεις προσωρισμέναι δι' ὠρισμένου σκοποῦ νά μετατραπῶσιν εἰς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν, ἃς ἐπέβαλεν ἡ πληθὺς τῶν τραυματιῶν οἵτινες μετ' ἀληθοῦς μητρικῆς στοργῆς ἐνοσηλεύθησαν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ...».

Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἂν δὲν προσερχόταν ἀρρωγός ἢ φιλανθρωπία τὸ Νοσοκομεῖο δὲν θά μπορούσε ν' ἀνταπεξέλθη. Οἱ δωρεῆς συνίσταντο εἰς χρῆμα καὶ εἰς χρήσιμα εἶδη.

Εἰς χρῆμα :

α) Οἱ στὴν Τεργέστη ὁμογενεῖς ἀδελφοὶ Π.Σ. Τοπάλης (1000 δρχ.) καὶ Γ. Τοπάλης (1705 δρχ.) διὰ τῆς κυρίας Δημ. Μικέλη Καλλιφρονᾶ, τὸ γένος Τοπάλη, ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῶν τραυματιῶν.

β) Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν 1027 δρχ. ἀπὸ ἔρανο γιὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν.

γ) Ὁ Δ/ντὴς τῆς Ἀστυνομίας Ἰγγλέζης δρχ. 32 ἀπὸ ἐκποίηση κατασχθέντων ψαριῶν.

δ) Ἡ ΣΠΑΠ δρχ. 300 ὡς ἐτήσια συνδρομὴ

ε) Ὁ Ἑλλ. Ἑρ. Σταυρός δρχ. 10.743 γιὰ τὴν συντήρησιν (διατροφή - νοσηλεία κλπ) τῶν τραυματιῶν πού νοσηλεύθησαν στὴν εἰδικὴ στηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ σκηνὴ στὸν περίβολο τοῦ Νοσοκομείου. Προσέφερε ἐπίσης κουβέρτες, (στρώματα, ἐνδύματα καὶ ὑποδήματα στοὺς στρατιῶτες καὶ ἐθελοντές.

Εἰς εἶδη :

α) Ἡ βασίλισσα ἀπέστειλε 288 ὑποκάμισα, ἐσώβρακα, σεντόνια καὶ μαξιλαροβάκια. Δύο κιβώτια γλωροφορμίου, ἓνα δοχεῖο φαινικοῦ ὀξέος καὶ 38 κιβώτια πι-

β) Ἡ Ἐθνική Ἐταιρεία (στήν ἀλόγιστη τακτική τῆς ὁποίας ἀποδίδεται κατὰ πολὺ ἢ ἀτυχῆς ἐκείνη περιπέτεια) διάφορα εἶδη ἀξίας 5000 δρχ.

γ) Ἡ Βιργινία Κρίνου 15 κρεβάτια σιδηρά μετὰ τῶν στρωμάτων κλπ. χρεωδῶν.

δ) Ὁ Ἡμερησίος Χρονογράφος τοῦ Λονδίνου διὰ τοῦ ἀντιπροσώπου του προσέφερε ἐκ τοῦ διαλυθέντος Θεραπευτηρίου Πειραιῶς διάφορα εἶδη ἐνδύσεως, φάρμακα κλπ. ὑλικά.

ε) Ἡ Ἑλένη Μ. Νεγρεπόντη μετὰ τῶν Πύρρον Καραπάνου καὶ Ἄγαμ. Σλίμαν διάφορα εἶδη ρουχισμοῦ κλπ. ἐκ τοῦ διαλυθέντος πλωτοῦ νοσοκομείου «Θεσσαλία».

στ) Ἡ εἰς τὸ Παρίσι Ἐταιρεία τῶν Γαλλίδων κυριῶν, διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ Ν. Δηλιγιάννη, 100 ὑποκάμισα.

ζ) Ὁ ἐν Τεργέστι ὁμογενῆς Ἰ. Οἰκονόμου διὰ τοῦ Ε.Ε.Σ. ἓνα φορεῖο καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη

η) Ἡ Ἑλ. Γρίβα ἓνα φορεῖο, ὑποκάμισα κλπ. εἶδη

θ) Ἡ Κα Μπάρ, πλὴν τῆς προσωπικῆς τῆς ὑπηρεσίας ὡς ἀδελφῆς νοσοκόμου, προσέφερε ἀριθμὸ πιάτων καὶ λοιπῶν εἰδῶν φαγητοῦ (ποτήρια, φλυτζάνια κλπ).

ι) Ὁ Ἡλ. Χρήστου, ἡ κόμησσα Καενίτζ, ἡ Μαρία Ρώμα, ἡ Κα Γ. Σουρῆ, ὁ ἀπὸ τὸ Λίβερπουλ Εὐστ. Ράλλης, ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Κρητῶν, ἡ Μαρία Ἀθηνογένους, οἱ ἀδελ. Μπαρμπαρέσσου, ὁ Γ. Σόλων καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἰδιῶτες ὡς καὶ Ἐταιρεῖες προσέφεραν διάφορα χρήσιμα εἶδη γιὰ τοὺς τραυματίες τοῦ πολέμου.

Κίνηση τοῦ Νοσοκομείου κατὰ τὸ 1897

Νοσηλεύθησαν 2466. Θάνατοι 271

Ἀπὸ 1 - 10 ἐτῶν	49
» 10 - 20 »	434
» 20 - 30 »	978
» 30 - 40 »	459
» 40 - 50 »	254
» 50 - 60 »	165
» 60 - 70 »	85
» 70 - 80 »	35
» 80 - 90 »	6
» 90 - 100 »	1

Ἄγαμοι 1698. Ἐγγαμοὶ 768

Οἱ ἀριθμοὶ δείχνουν τὴν μεγάλη ἀναλογία τῶν στρατιωτῶν.

Προέλευση :

Ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων	180
Ἐκ τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδος	1462
Ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος	781
Ἐξ Εὐρώπης	43

Ἀπ' αὐτοὺς 2036 ἦσαν ἄνδρες καὶ 430 γυναῖκες. Ἀπεβίωσαν 26 ἄνδρες καὶ 45 γυναῖκες.

Γ.Υ

Κίνηση Παθολογικών κλινικών

Ν/α	Όμαδες ασθενειών	Σύνολον νοσηλ.	Άνδρες	Γυναίκες	Τραυμ. πολέμου	Ήμέραι νοσηλ.	Έξηλθον	Άπεβίωσαν
I	Νόσοι αναπνευστικού συστήματος	347	300	47	38	6851	215	107
II	Νόσοι Κυκλοφορικού συστήματος	46	38	8	2	1147	25	17
III	Νόσοι Πεπτ. όργάνων και παραρτ.	217	173	44	37	4923	173	36
IV	Νόσοι Ούροποιογόν. όργάνων	82	49	33	8	2307	67	11
V	Νόσοι τών νεύρων	101	70	31	10	2508	71	15
VI	Νόσοι Λοιμώδεις	651	578	73	277	9509	612	19
VII	Νόσοι του δέρματος	14	14	-	4	290	12	1
VIII	Νόσοι τοξικά	10	5	5	-	139	10	-
IX	Νόσοι διάφοροι	137	123	14	66	2278	129	4
	Έν όλω	1605	1350	255	442	30022	1314	210

Χειρουργικά κλινικά

α/α	Όμαδες ασθενειών	Σύνολον νοσηλ.	Άνδρες	Γυναίκες	Τραυμ. πολέμου	Ήμέραι νοσηλ.	Έξηλθον	Άπεβίωσαν
1.	Νόσοι κεφαλής και τραχήλου	99	81	18	16	2293	86	6
2.	Νόσοι θώρακος και ράχεως	74	54	20	16	1321	63	8
3.	Νόσοι κοιλίας - πυέλου και άσφύος	159	136	23	3	4285	130	18
4.	Νόσοι ούροποιογεν. όργάνων	164	99	65	-	3780	144	11
5.	Νόσοι τών άκρων	336	294	42	83	14175	286	11
6.	Νόσοι μη αναγόμενοι εις ούδεμία κατηγογ.	29	22	7	3	575	22	7
	Σύνολον	861	686	175	121	26429	731	61

Παρατηρούμε και πάλι τό μεγάλο ποσοστό τών λοιμωδών νοσήσεων, αί όποϊες, ώφείλονται κυρίως στην έλονοσία (430 νοσήσεως μέ διαλείποντα πυρετόν) και κατά δεύτερο λόγο στον δημοϋντα τυφοειδη πυρετό (91 περιστατικά). Δέν περιλαμβάνεται ή φυματίωση. Σημειώνουμε επίσης ότι και ή μεγάλη πλειοψηφία τών στρατιωτικών νοσηλεύθησαν για λοιμώδη.

Έκ τών συστημάτων τό αναπνευστικό βρίσκεται πάντα στην κορυφή μέ κύριο νόσημα την φυματίωση τών πνευμόνων (164 περιστατικά).

Οί άνδρες εξακολουθούν να υπερέχουν τών γυναικών

Στό σχετικό πρακτικό (τόμος 1891 - 1899, σελ. 442) σημειούται ότι ή θνησιμότης κατά τό 1897 ανήλθε εις μέν την Παθολ. Κλινικήν εις 13% εις δέ τό χειρ. Τμήμα εις 6% (μ.δ. 11%).

«Άλλ' εις τούς 271 άποθανόντας περιλαμβάνονται και οί φερόμενοι προς νοσηλείαν ένω πνεύουσι τά λοιόθια και οί πάσχοντες άνίατα νοσήματα. Άν δέ τούτων έγίνετο εξαίρεσις, ή θνησιμότης... μόλις θ' ανήρχετο εις τό ήμισυ περίπου».

Άναφερόμενον δέ εις τούς στρατιώτες γράφει :

«... Ειρήσθη δ' ὅτι εἰς τῶν τραυματιῶν πολέμου μόνον εἰς ἀπεβίωσεν... ὁ Γερ. Ἀμοργοῦ Δ. Βλαβιανός, χωροφύλαξ, συνεπεία ὑποστατικῆς πνευμονίας... κατόπιν τραύματος κατὰ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνα. Εὐτυχῶς πάντος οἱ λοιποὶ... μεταξύ τῶν δ-ποίων πολλοὶ ἔφερον βαρῦτατα τραύματα τῆς κεφαλῆς ἢ τῶν κοιλοτήτων τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίας ἐθεραπεύθησαν. Τό εὐχάριστον τοῦτο ἀποτέλεσμα ὀφείλεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἐπιμελημένην θεραπείαν καὶ τοὺς... κόπους τῶν διευθυνόντων τὰς κλινικὰς Καθηγητῶν τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου κ.κ. Κ.Π. Δηλιγιάννη, Γ. Καραμήτσα, Σπ. Μαγγίνα καὶ Ι. Γαλβάνη καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ κ.κ. ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν».

Προϋπολογισμός 1899

Ἔσοδα : δρχ. 159.883

Ἐξοδα : δρχ. 155.280

Ἀποθεμ. δρχ. 4.603

Τὰ ἔσοδα ἐμφανίζονται ὀλιγώτερα τοῦ προηγούμενου ἔτους γιατί τό Πανεπιστήμιο ἀντὶ 1500 δρχ. σέ ἐτήσια δόση πρὸς ἐξόφληση καθυστερημένων ὀφειλῶν προσέφερε 1000 δρχ. τὰ δέ περισσέυματα τοῦ προηγούμενου ἔτους περιορίσθησαν ἀπὸ 10.000 σέ 3.000 δρχ. Διάσταση γνωμῶν ὑπῆρξε γιὰ τὴν χορηγία τοῦ Δήμου. Τό Ἀδελφάτο, μειοψηφούντος τοῦ Δημάρχου, ἀνέγραψε πάλι 110.000 δρχ. γιατί, ἐκτός ὧσων ἀνεφέρθησαν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ προηγούμενων ἐτῶν, καὶ ἡ κ.ν.η.σ. τῶν ἀρρώστων ἐμφανίζεται πολὺ ἠύξημένη, «ὑπερέβη τοὺς δισχιλίουσ ἀντὶ τῶν 1400 ἕως 1800» προηγούμενων ἐτῶν.

Τό σκέλος τῶν ἐξόδων ἐμφανίζει σοβαρὴ ὑπέρβαση σχετικὰ μέ προηγούμενα χρόνια στή δαπάνη διατροφῆς λόγω αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ καὶ μόνιμης σχεδὸν ὑπερβάσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 140 νοσηλευομένων. Τό Ἀδελφάτο δικαιολογεῖται ὡς ἑξῆς :

«...Ὅτε εἶναι δυνατόν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ Νοσοκομείου νά περιορισθῇ εἰς τόν ἀριθμόν τῶν 140 ἀσθενῶν χωρὶς νά ἐξέλθῃ τῆς φιλανθρωπικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς καὶ νά ἀρνηθῇ τὴν συνδρομὴν τοῦ Νοσοκομείου εἰς δέκα τουλάχιστον ἀσθενεῖς, οἵτινες κατὰ μέσον ὄρον προσέρχονται καὶ νοσηλεύονται καθ' ὑπέρβασιν τοῦ ἀριθμοῦ 140, διότι ἡ ὑπέρβαση αὕτη ἐπιβάλλεται πάντοτε ἐκ τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, ἐκ τῶν τραυματιῶν καὶ ἐκ τῶν δεινῶν πασχόντων, εἰς οὓς τό Νοσοκομεῖον δέν δύναται νά κλείσῃ τὰς πύλας του».

Ὁ προϋπολογισμός ἐγκρίθη κατὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 863 τῆς 28 Ἰαν. 1899 ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου μέ ἐλάχιστες τροποποιήσεις στό σκέλος τῶν ἐξόδων.

Ἀπολογισμός 1898

Ἔσοδα : α) Βάση προϋπολογισμοῦ..... δρχ. 167.383

β) Εἰσπράχθησαν..... δρχ. 157.244

Ἐξοδα : α) Ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ..... δρχ. 155.580

β) Ἐντάλησαν καὶ πληρώθησαν.... δρχ. 143.888

γ) Ἀκυρωτέες πιστώσεις..... δρχ. 11.947

δ) Ἐγιναν ὑπερβάσεις..... δρχ. 255

Παρατηρήσεις : Τό σκέλος τῶν ἐσόδων ἐμφανίζεται μειωμένο κατά 10.138 δρχ. ἔτι δὲ φεῖλεται στήν καθυστέρηση ἀποδόσεως τοῦ δημοτικοῦ δασμοῦ ἐκ δρχ. 1.000, τῆς συνδρομῆς τοῦ Παν/μίου (1500 δρχ.), καί τοῦ ἐνοικίου τοῦ Μητροπολ. εγγάρου (2000 δρχ.). Ἐπίσης τό μέρος τῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν τῆς ΕΤΕ ὑἰρξε μικρότερο κατά 2500 δρχ. καθώς καί τό κονδύλι τῶν δωρεῶν κλπ κατά 4.466 δρχ. Ἐναντι αὐτῶν τῶν μειώσεων τά περισσεύματα ἐκ τοῦ προηγούμενου ἔτους, ἴσως οἰκονομιῶν, ἀνήλθον εἰς 11.098 δρχ. καί ἔτσι ἀντιρροπίσθηκε τό ἔλλειμα.

Οἱ μισθοί τοῦ προσωπικοῦ παραμένουν σταθεροί. Περικόπηκε μάλιστα καί τὸ ἰσθμια 600 δρχ. ἔτησίως πρὸς τόν Διευθυντήν, πού εἶχε δοθεῖ κατά τό 1897 λόγω τῶν ἐδικῶν συνθηκῶν τοῦ πολέμου.

Ἡ διατροφή τῶν ἀσθενῶν ἀπορρόφησε 43.006 δρχ. τοῦ δέ προσωπικοῦ 13.003 δρχ.

Παρέμεινε περίσσευμα γιά τήν ἐπόμενη χρήση 13.355 δρχ.

Προϋπολογισμός 1900

Ἐσοδα : 174.586 δρχ.

Ἐξοδα : 173.000 δρχ.

Ἀποθεμ. 1.586 δρχ.

Ἐπάρχει μία διαφορά ἀπό τά ἔσοδα τοῦ προηγούμενου ἔτους περίπου 15 χιλ. δρχ., ἡ ὅποια φεῖλεται σέ αὐξηση τῶν δωρεῶν (κατά 8000 δρχ. πού ἐθεωροῦντο ἐκ τῶν προτέρων βεβαιεῖς), αὐξηση τῆς συνδρομῆς τοῦ Πανεπιστημίου εἰς 8000 δρχ. ἔτησίως, εἰς τούς τόκους τοῦ μεγάλου κληροδοτήματος τῶν 10 χιλ. λιρῶν στερλινῶν τοῦ Ἄνδρ. Συγγροῦ καί ἐκ τῆς μεγαλύτερας ἀποδόσεως τῶν ὁμολογιῶν ὀρισμένων ἀνεπιών.

Τά ἔξοδα ἐν σχέσει μέ τό 1899 ἐμφανίζονται ἐπίσης αὐξημένα κατά 14.655 δρχ. Γιατί : α) Αὐξήθηκε ὁ μισθός 4 νοσοκόμων κατά 5 δρχ. μηνιαίως (240 ἔτησίως ἐν ὅλων). β) Προσλήφθηκαν 6 νέοι νοσοκόμοι, ἐκ τῶν ὁποίων 4 καί γιά νυκτερινή ἐργασία. Οἱ μισθολογικές κλάσεις τῶν νοσοκόμων ἐγιναν τώρα ἔξ. (2 x 100, 1 x 70, 1 x 60, 16 x 55, 2 x 50 καί 4 x 40), γ) Δόθηκαν μικρές αὐξήσεις στό κατώτερο προσωπικό (ὕπηρετες, πλύντριες) καί προσλήφθηκε νέο, δ) Αὐξήθηκε δαπάνη διατροφῆς τόσο γιά τήν βελτίωση τοῦ φαγητοῦ ὅσο καί λόγω αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ πού σιτίζονταν, ε) Αὐξήθηκε τό κονδύλι τῶν φαρμάκων κλπ. «καθ' ὅσον... πρόκειται νά καταρτισθῇ τμήμα τοῦ Φαρμακείου χημικόν, σκοποῦν τήν εὐρείαν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἐκτέλεσιν πάσης χημικῆς ἀναλύσεως καί συνθέσεως, τόν ἔλεγχον τῶν ποτῶν καί ἐδωδίων ὡς καί παντός εἰσαγομένου εἶδους... καί πρόχειρον παρασκευήν φαρμάκων καί χημικῶν προϊόντων, τήν κάθαρσιν τῶν ἀγοραίων τοιούτων, ὡς καί πάσαν συναφῆ... ἐργασίαν»

Ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους αὐτοῦ εἶναι ὁ πρῶτος ἐπί δημαρχίας Σπ. Μερκούρη καί γι αὐτό ἰδιαίτερα προσεγμένος.

Ἀπολογισμός 1899

Ἐσοδα : α) Βάση προϋπολογισμοῦ..... δρχ. 159.883

β) Εἰσπράχθηκαν..... δρχ. 161.881

Ἐπὶ πλέον..... δρχ. 1.998

Έτη μισθώσεως	Έτησιον μίσθωμα	Τό 1/4 τών 8/10 αναλογ. εις Νοσοκ.	Ληφθέντα ποσά	Καθυστερούμενα
1884	1.181.100	236.220	100.000	132.220
1885	715.100	143.020	65.000	78.020
1886	640.000	128.000	60.000	68.000
1887	600.001	120.000	80.000	40.000
1888	750.000	150.000	100.000	50.000
1889	951.200	190.240	90.000	100.240
1890	1.001.000	200.200	95.000	105.200
1891	1.099.250	219.840	95.000	124.840
1892	1.314.950	262.990	95.000	167.990
1893	1.395.100	279.020	100.000	179.020
1894	1.105.000	221.000	100.000	121.000

Αυτή ήταν σέ αδρές γραμμές ή οικονομική κατάσταση του Νοσοκομείου άρχομένου του είκοστου αιώνος. Μέ τά σχετικά περιορισμένα οικονομικά του όμως τό ίδρυμα δέν έπαυσε νά έπιτελεί τόν κοινωνικό καί φιλανθρωπικό του σκοπό, όπως φαίνεται από τήν γενική έπιστημονική του δράση, αλλά καί από τά έργα πού έγιναν μέσα στό Νοσοκομείο γιά τή βελτίωση τής λειτουργίας του καί τής διδασκαλίας τών φοιτητών. Άλλά καί τήν φιλάνθρωπον δράση του δέν έπαυσε νά έπιτελεί τό ίδρυμα. Εις τοῦτο βεβαίως βοηθοῦσε καί ή ένίσχυση τών φιλανθρώπων μέ τίς κατά καιρούς δωρεές καί τά κληροδοτήματα. Κατά τήν περίοδο αυτή σημειώνουμε, πλήν δσων αναφέρθησαν, τά έξης σημαντικώτερα έξ αὐτῶν : α) Δωρεές :

Οί κληρονόμοι του Μιχ. Ζαρίφη 50 λίρες Άγγλίας ήτοι 1830 δρχ. 1892

Οί γιοί του άποβιώσαντος Δημ. Παππά 1000 δρχ. εις μνήμη του πατέρα τους

Ο Εὐαγγ. Μπατσιᾶς δρχ. 1000 εις μνήμη τής αδελφής του

Κληροδοτήμα Κων. Καμάρα 5000 δρχ. (1892)

Ο δμογενής Στέφ. Ζαφειρόπουλος 2000 δρχ. (1893)

Οί κυρίες Φανή Π. Ζαρίφη καί Ίσαβέλλα Α. Σκουζέ 5000 δρχ. εις μνήμην τών γονέων τους Κλεοπάτρα καί Θεοδώρου Έμ. Ροδοκανάκη (1893)

Ο πρεσβευτής τής Τουρκίας 420 δρχ. (1894) γιά τά γενέθλια του Σουλτάνου

Ο Ε.Ε.Σ. διάφορα είδη ιατρικά, όπως γάζες, βάμβακα ίωδοφορμίου καί φαιν. δξέος, κλυστήρες σικύες κλπ.

Ο εις Παρισίοις δμογενής Χρ. Ζωγράφος 2000 δρχ. (1893)

Η Ταρσή Άδαμαντίδου δρχ. 1000 (1894)

Η δμογενής Αίκ. Ίακ. Ράλλη δρχ. 500 (1894)

Έκ του κληροδοτήματος Ναούμ (μετά έκκαθαρίσεως) χρ. φρ. 700 ή 750,50 Μάρκα Γερμανίας.

Η Εὐανθία χήρα Θωμά Κατζιλήρη δρχ. 1500 (1895)

Η Ίουλία Λαμπρινούδη (άπό Άγγλία) δρχ. 500 (1895)

Ο Μητροπολίτης Λαρίσης Δωρόθεος δρχ. 500 (1896)

Ο δμογενής Γρ. Άνανιάδης τριάντα τόπια λευκού ύφάσματος (1896)

Η Έλπίς Θεοδωρίδου μίαν χειράμαξαν καί μίαν φορητήν καθέδρα (1896)

Η Πολυξένη Ναούμ κληροδοτήμα 5000 δρχ. (1896)

Οί υιοί Παύλου Καλλιγά δρχ. 1000 (1896)
 Ὁ Μιχ. Π. Ἄννινος (ἐξ Ἀργοστολίου) 5 ὁμολογίες τοῦ Ἐθν. Δανείου.
 Ἄνώνυμος δωρίζει 20 τόμους χρυσόδετους τῶν Ἱερῶν Γραμμάτων καί 30 τῆς
 Καινῆς Διαθήκης.
 Ἡ Μαρία χήρα Κ. Λεβίδου δρχ. 1000 (1898)
 Ὁ Δ. Μητσάκης δρχ. 1000 (1899)
 Ὁ ἐκ Κιμῶλου Γεώρ. Οἰκονόμου Ἀφεντάκης δρχ. 25.000 «πρός ἀνέγερσιν ὑπο-
 γείων δωματίων καί σύστασιν κλινῶν ἀσθενῶν (1900)
 Ἡ Αἰκ. Ράλλη (Παρίσι) δρχ. 500 (1900)
 Ὁ Δημ. Μάλλιος (Χαλκίδα) δρχ. 300 (1900)
 Ὁ Ἄρ. Βίμπος δρχ. 100 (1900)
 Ἡ Μαρία Κ. Λεβίδου δρχ. 1000 (1900)
 Τέλος σημειώνουμε δωρεά μιᾶς ἐργαλειοθήκης μέ πλήρη συλλογή αἰμοστατι-
 κῶν λαβίδων πολυπαγρῶν ὑπὸ τοῦ ἐφευρέτου αὐτῶν διασήμου Γάλλου χειρουργοῦ
 τοῦ Saint Louis Réan (1892)

β) Κληροδοτήματα :

Ὁ καθ. Θ. Ἀρεταῖος δρχ. 10.000. Τό Νοσοκομεῖον ἀνήγειρε προτομήν αὐτοῦ
 στό Χειρουργικό ἀμφιθέατρο.

Κληροδ. Ἀριστ. Μαυρογορδάτου (62.246,72 δρχ.) γιά τά ἀγαθοεργά καταστή-
 ματα Ἀθηνῶν - Πατρῶν - Ἑρμουπόλεως. Ἀναλογία Δ.Ν.Ε. δρχ. 3.890,42.

Κληροδ. Κασιμάτη Στυλ. Τά 2/3 εἰσοδήματος μεγάλης οἰδομῆς ἐπὶ τῆς Στα-
 δίου καί Αἰόλου ἐξ ἡμισείας εἰς Δ.Ν.Ε. καί Εὐαγγελισμό. Ὁ καθ. τῆς Θεολογικῆς
 Σχολῆς Παν. Παυλίδης τό 1/3 τῆς περιουσίας του (μετά θάνατον).

Ἐκ τοῦ κληροδοτ. Χριστοδ. Παπάζογλου (σύνολον 35.000 ὄθωμαν. γρόσια ὑ-
 πέρ Δ. Νοσοκομ., Ὁρφανοτρ., Ὁφθαλμιατρεῖον καί Φρενοκομεῖον) ἀναλογοῦν πο-
 σόν 205.87 χρ. φράγκα.

Ὁ εἰς Γαλλίαν ὁμογενῆς Γεωρ. Ἄντ. Βοῦρος τό τεράστιο ποσό τῶν 100.000
 χρυσῶν φράγκων, «ὑπὸ τόν ὄρον νά νέμεται ταῦτα ἢ ἀνεψιά τοῦ Ἀργ. Πασπάτη ἐν
 ὄσῳ ζῆ καί μετά θάνατο νά περιέρχωνται εἰς τό Νοσοκομεῖο». (Ἡ διαθήκη του εἰς
 σελ. 241 τῶν Πρακτικῶν)

Ὁ Ἄντων. Κανέλλης τό 1/10 ποσοῦ 20.000 δρχ. (τά ὑπόλοιπα εἰς ἄλλα ἰδρύμα-
 τα).

Ἐκ τοῦ κληροδ. Ἰω. Μπάγκα 2000 δρχ. ἐτησίως, 4000 δρχ. μετά δεκαετίαν
 κ.ο.κ. μέχρι συμπληρώσεως ἐτησίου χορηγήματος 8000 δρχ.

Ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Γάλλου μηχανικοῦ τοῦ Δήμου Matton δρχ. 5000

Κληροδ. Παν. Γηλέζη ἐκ δρχ. 500

Ἐκ τοῦ κληροδ. Πολυξ. Ναοῦμ 5000 δρχ.

Μία οἰκία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ διά διαθήκης τοῦ Κ. Φαναρίτου

Τεράστιο κληροδοτήμα τοῦ Ἀνδρέα Συγγροῦ (1899) ἐκ 10.000 λιρῶν στερελι-
 νῶν.

Ἡ Καλή Χήρα Δ. Δάλλα τό 1/3 τῆς κινητῆς καί ἀκινήτου περιουσίας της (τά
 2/3 εἰς Πτωχοκομεῖον καί Ὁρφανοτροφεῖο). Ἐπρόκειτο γιά μία οἰκία ἐπὶ τῆς ὁδοῦ
 Ζαΐμη (πλησίον Πολυτεχνείου) μετά τοῦ παρακειμένου οἰκοπέδου ἀξίας περίπου 60
 χιλ. δρχ. τῆς ἐποχῆς.

Ὁ Σ. Κόμιος (ὑπάλλ. τῆς Ἐθν. Βιβλιοθ.) περί τῆς 10.000 δρχ. Ἐπίσης ἡ ἐπὶ τῆς
 Ἀιόλου οἰκία Π. Γεωργιάδη ἐξ ἡμισείας εἰς Νοσοκ. καί Πτωχοκομεῖον.

Ἡ δραστηριότητα τοῦ Νοσοκομείου, γιὰ τὴν ὁποία μιᾶμε, εἶχε ὡς ἐξῆς :

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1891 ἐγκατεστάθηκε ἡ νέα ὑπὸ τοῦ Μ. Μελά Δημ. Ἀρχῆ. Ἡ σύνθεσις τοῦ Ἀδελφάτου εἶχε ὡς ἐξῆς : Πρόεδρος, ὁ Δήμαρχος Μ. Μελάς. Μέλη : Γ. Καραμήτσας, Ἰω. Φιντικλῆς, Ε. Καλλιοντζῆς καὶ Δ. Δέδες. Πρῶτη συνεδρίασις 9 Ὀκτωβρίου 1891.

Τὸ μεγάλο πρόβλημα πού ἀπασχόλησε τοὺς προσεχεῖς μῆνες τοῦ 1891 τὸ Ἀδελφάτο ἦταν ἡ ἀνέγερσις ἀμφιθεάτρου γιὰ τοὺς φοιτητὰς τῶν Παθολ. Κλινικῶν, πρόβλημα ἄλλωστε παλαιό πού ἡ Σύγκλητος δὲν ἐννοοῦσε νὰ ἀντιμετωπίσῃ. Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ θὰ σημειώσουμε, γιὰ λόγους γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, τίς τιμὰς τῶν τροφίμων κατὰ τὸν μειοδοτικὸ διαγωνισμὸ τοῦ Αὐγούστου :

* Ἄρτος 44 λ., πάστες γενικά (ζυμαρικά) 57 λ. ἡ ὄκα, 1,60 δρχ. τὸ βόειον καὶ πρόβειον κρέας καὶ 1,72 δρχ. τὸ ἄρνι καὶ τὸ κατσίκι γάλακτος.

Ἐξ ἄλλου ἀγοράσθησαν 12 δωδεκάδες θερμόμετρα πρὸς 96 χρυσὰ φράγκα, τὰ ὁποῖα ὁμῶς ἐπεστράφησαν ὡς κακῆς ποιότητος.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1892 ὑπογράφονται τὰ συμβόλαια παραχωρήσεως τῶν τριῶν οἰκοπέδων τοῦ Νοσοκομείου παρὰ τὴν θέσιν παλαιῶν λουτρῶν πρὸς τὴν Μητροπολὶ Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἀνέγερσιν Μητροπολιτικοῦ Μεγάρου. Ἡ ἀπόφασις εἶχε ληφθῆ τὴν 22 Μαΐου 1891, ἐγκρίθη με τὴν ὑπ' ἀριθ. 2109/1891 πράξιν τοῦ Δημ. Συμβουλίου καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 12900/22 - 8 - 1891 ἀποφάσεως τοῦ Νομάρχου Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας. Τὸ συμβόλαιον εἶχε ἀριθμὸν 3398/11 - 11 - 1891, συνετάχθη ἀπὸ τὸν Συμβολαιογράφον Γεώρ. Κ. Ἀφεντάκη καὶ ὑπογράφη ἀπὸ τὸν Δήμαρχον Μ. Μελά καὶ τὸν Μητροπολίτη Ἀ. Γερμανό. "Ὅροι τοῦ συμβολαίου ἦσαν, κατὰ τὸ πρακτικόν :

«... Ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν ὑποχρεοῦται νὰ ἐγείρῃ ἐν τοῖς ἐν λόγω οἰκοπέδοις μέγαρον Μητροπόλεως Ἀθηνῶν περιλαμβάνον καὶ τὰ γραφεῖα τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλη οἰκοδομὴν σύμφωνον πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ μεγάρου..., νὰ ἀνακαινίσῃ τὸν ἐν τοῖς οἰκοπέδοις ὑπάρχοντα ἀρχαῖον Ναόν, νὰ πληρώσῃ αὐτὸς καὶ οἱ διάδοχοί του ἐσαεὶ δισχιλίας (2000) δρχ. κατ' ἔτος εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, ἅτε τῆς δωρεᾶς μὴ οὔσης προσωπικῆ ἀλλὰ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν...» (Πρακτικά, σελ. 11).

Οἱ τιμὰς τῶν τροφίμων κατὰ τὸ 1892 διαμορφώθησαν ὡς ἐξῆς : Κρέατα, ὡς ἄνω

Λαχανικά : γεώμηλα 30 λ., κρεμμύδια 21 λ., τομάτα μελετέ 1,45 δρχ., τομάτα χλωρὴ 22 λ., μπάμιες 42 λ., κολοκυθάκια 21 λ., σπανάκια 25 λ., κουκιά χλωρὰ 36 λ., ἀντίδια 20 λ., φασόλια 46 λ., ἄγρια ραδίκια 50 λ., ἡμερα ραδίκια 22 λ., μπιζέλια 48 λ., κουνουπίδια 25 λ., αὐγά 18 λ. τὸ ζεῦγος, μελιτζάνες 10 λ., λεμόνια 8 λ., ὀρνίθια 1,5 δρχ. ἕκαστον, ἀγκινάρες 15 λ., τὸ ζεῦγος, χόρτα ἐν γένει 5 λ. τὸ δέμα, πορτοκάλια 15 λ. τὸ ζεῦγος, σταφύλια 30 λ. ἡ ὄκα, πεπόνια 20 λ., καρπούζια 20 λ., ξηρά δαμάσκηνα 1,30 δρχ., λάχανο 20 λ.

Εἶδη παντοπωλείου : Ρύζι 1,22 ἡ ὄκα, ζάχαρη 2,10 δρχ., καφές 5,40 δρχ., βούτυρο 4,40, κεφαλοτύρι 2,50 δρχ., κασκαβάλιον (τυρός) 2,80 δρχ., τουλουμισίος (τυρός) 2,25 δρχ., σαποῦνι 1,18 δρχ., πιπέρι 4,0 δρχ., ἐλῆδες 90 λ., χαλβᾶς 2,05 δρχ., λάδι 2,07 δρχ., ταχύνιον 2,05 δρχ., φάρος 1,20 δρχ., σιμιγδάλι 60 λ., μέλι 1,75 δρχ., ψύχα ἀμυγδαλοῦ 4,40 δρχ., ἄμυλον 1,10 δρχ., σπερματόκηρα 1,48 κατὰ δέμα, καθαρὸς κηρός 9,50 δρχ. ἡ ὄκα, καναβοῦρι 60 λ., πίτυρα 21 λ., οἰνόπνευμα 2,95 δρχ., χαχονδρὸ ἀλάτι 25 λ., λεπτὸ ἀλάτι 44 λ., βακαλάος 1,60 δρχ., ταραμάς 2,15 δρχ., χα-

βιάρι γλώσσας 2,40 δρχ., βούρτσες εκάστη 34 λ., σάρωθρα 69 λ. εκαστον, πάστω εν γένει (ζυμαρικά) 77 λ. ή δκά, φακή 77 λ., φασόλια 68 λ., ρεβύθια 68 λ., κουκιά 68 λ.

Ός προς τά άλλα είδη σημειώνουμε ότι τό λευκό πανί είχε 15 - 15,50 δρχ. τό τριπί, ή τιμή του γάλακτος 70 λ. ή δκά, ό οίνος 53 - 60 λ., διά 516 κιλά βάμβακος πληρώθηκαν χρ. φράγκα 1077,80 και για 5 κιλά κινίνης 202,3 χρ. φράγκα.

Μετά τριετία παρατηρούμε ώρισμένες διαφορές στις τιμές. Μερικά είδη (παστες, βούτηρο, καφές, κρέας, τυρί κλπ) ανατιμήθηκαν. Άλλα (ζάχαρη, λάδι, χαίβας κ.ά.) εμφανίζονται φθηνότερα.

Βεβαίως σοβαρές ανατιμήσεις παρατηρήθηκαν κατά τό 1897 λόγω της έμπορευματο καταστάσεως και της μεγάλης αύξησεως της τιμής του χρυσού. Έτσι τό κρέας έφθασε στις 1,85 δρχ. τό βόειον 2,55 τό άρνί και 1,90 τό πρόβειον. Τό λάδι 2,20 τό βούτυρο 6,20 και τά ζυμαρικά 88 λ. ή δκά. Οί μειοδότες δυστροπούν και ζητούν αυξησεις (Πρακτικά, σελ. 391 - 92)

Τό 1898 οί έμβάδες (παντόφλες) χρεώνονται 3 δρχ. τό ζευγος και οί ένδυμασίαι 15,95 δρχ. εκάστη. Τό βαμβάκι από 1,90 φθάνει 2,40 δρχ. τό κιλό, ένω 160 έαρινά κουβέρτες πληρώθηκαν 4,40 φράγκα. Τέλος τό κάρβουνο (γαιάνθρακας) έφθασε από 43 δρχ. 71 ό τόνος λόγω άπεργίας των άγγλων άνθρακορύχων :

Άρχομένου του 1892 τό Άδελφάτο άπασχολεί ή από τήν Νομαρχία περικοπή του προϋπολογισμού του Νοσοκομείου. Σέ εκτενές υπόμνημα - έκκληση προς τόν Υπουργ. Έσωτερικών εκτίθενται οί άπόψεις του Άδελφάτου και παρατίθενται ένδιαφέροντα στοιχεία για τό Νοσοκομείο (σελ. 12 - 25 των Πρακτικών).

Άρχικώς υπενθυμίζεται ότι ή έτήσια έπιχορήγηση του Νοσοκομείου δέν άποτελεί παραχώρηση αλλά εκπλήρωση υποχρεώσεως του Δήμου, γιατί ό νόμος περί δημοσίου επιβάλλει εις αυτόν να παραχωρεί μέρος προς τό Νοσοκομείο. Αντικρούεται κατόπιν ό ισχυρισμός του Νομαρχη ότι τό προσωπικό πρέπει να ελαττωθεί ώς ύπερρίθμο και θεωρείται άπαράδεκτη ή ελάττωση όλων εν γένει των μισθών των υπαλλήλων. Τό Νοσοκομείο, λέγει ή έκθεση, λειτουργεί από 25ετίας με τό ίδιο προσωπικό, τό όποιον μάλιστα εργάζεται υπεράνθρωπα και κάτω από δυσμενείς συνθήκες χωρίς να λαμβάνει και έτήσια άδεια άναπαύσεως, όπως άλλοι υπάλληλοι. Έκ των υπαλλήλων μόνον 26 σιτίζονται στό Νοσοκομείο (14 νοσοκόμοι, 3 ύπηρέτες, 2 μάγειροι, 1 κηπουρός, δύο θυρωροί, 3 πλύντριαι, 1 ράπτρια, όσάκις μάλιστα οί τελευταίες παρμένουν έντός για εργασία). Έκ του άνωτέρου προσωπικού (Διευθυντής, Γραμματέας, λογιστής, φαρμακοποιός, βοηθός φαρμακείου, ιερέας και 4 βοηθοί ιατροί) τρέφονται μόνον ό ιερέας και ό βοηθός φαρμακείου, γιατί μένουν διαρκώς έντός του Νοσοκομείου. Άπό τούς βοηθούς σιτίζονται όσοι έφημερεύουν δηλ. κάθε δεύτερη ήμέρα.

Η κατάργηση του Γραμματέως είναι άνεπίτρεπτη και ή μείωση του μισθού του Διευθυντού (από 3600 εις 3000 δρχ. έτησίως) είναι άδικη έπίσης και ή μείωση του μισθού των ιατρών, διότι :

«... Οί βοηθοί εισέρχονται εις τό Νοσοκομείο διά διαγωνισμού, διακρίνονται έπομένως μεταξύ των άρίστων διδακτόρων της Ιατρικής υποχρεούμενος δε εις διαρκή επιμέλειαν και θεραπειάν των εν ταίς Κλινικαίς άσθενών, αναπληρούντες τούς κυρίους Καθηγητάς, προσφέρουσι πολυτίμους επιστημονικάς υπηρεσίας εις τό Νοσοκομείον τοιαύτας, ώστε δύναται τις να θεωρήση ευτελεστάτων τήν εξ 75 δρχ. κατά μήνα χορηγημένων αυτοίς άμοιβήν...»

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ μισθοῦ τοῦ φαρμακοποιοῦ εἶναι ἄστοχη, γιατί ἐπιστήμων πεπειραμένοι δέν θά δεχόταν νά ἐργασθῆ «νυχθημερόν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ» μέ 200 δρχ. κατά μήνα, οὔτε ὑπάρχουν πολλοί φαρμακοποιοί σήμερα.

Ἡ μείωσις τοῦ μισθοῦ τῶν νοσοκόμων καί ἡ κατάργησις τῶν μισθολογικῶν κλάσεων ἐπικρίνεται ὁμοίως. Τό ἐπιχείρημα ὅτι ὁ «Εὐαγγελισμός» διατηρεῖ τρεῖς τάξεις (δοκίμους πρὸς 25 δρχ., α' τάξεως πρὸς 50 δρχ. καί β' τάξεως πρὸς 60 δρχ.) νοσοκόμων δέν εὐσταθεῖ γιατί ἐκεῖ οἱ νοσοκόμοι ἐκπαιδεύονται συγχρόνως, ἐνώ στό Δ.Ν. προσλαμβάνονται μόνον ὅσοι ἔχουν προϋπηρεσία στό στρατό. Ἐξ ἄλλου ὁ Ὅργανισμός προβλέπει τρεῖς τάξεις : ἀρχινοσοκόμους (2×70), νοσοκόμους β' τάξεως (2×60) καί νοσοκ. γ' τάξεως (13×50). Ἐπειτα ἐνώ στόν «Εὐαγγελισμό» ἀναλογοῦν 1 νοσοκόμος πρὸς 5 ἀρρώστους στό Δ.Ν. ἡ ἀναλογία εἶναι 1 : 15. Στόν «Εὐαγγελισμό» ὑπάρχουν ἄλλες νοσοκόμες γιά τή νύχτα, ἐνώ στό Δημ. Νοσοκ. διανυκτερεύουν οἱ ἴδιοι, χωρίς ἐπιπλέον ἀποδοχές. Ἐπίσης ὁ Εὐαγγελισμός χορηγεῖ καί ἱματισμόν.

Ἡ μείωσις τοῦ κονδυλίου διατροφῆς ἐπίσης εἶναι ἀνέφικτη. Τό ποσόν τῶν 43000 δρχ. δέν ἐπαρκεῖ ὄχι μόνον γιατί αὐξάνεται κατ' ἔτος ὁ ἀριθμός τῶν ἀρρώστων καί ἡ τιμή τῶν εἰδῶν, ἀλλά καί γιατί σέ πολλοὺς ἀσθενεῖς χορηγεῖται ἰδιαίτερο δαπανηρό δαιτολόγιο. Ἰδού ἡ εἰκόνα τῶν δαπανῶν διατροφῆς :

Ἔτη	Ἀρ. ἀρρώστων	Δαπανηθέν ποσόν	Ἀναλογία κατ' ἀσθενῆ
1886	1317	36.938,90	2,27
1887	1021	34.055,80	3,10
1888	1115	36.997,55	3,16
1889	1233	39.423,55	2,75
1890	1491	42.424,82	2,79

Ἔτη	Ἀρ. ἀρρώστων	Δαπάνη διατροφῆς	Ἀναλογία κατ' ἀσθενῆ
1887	580	52.188,14	4,23
1888	627	55.411,80	4,08
1890	884	74.161,18	4,33
1889	—	—	4,40
1885	—	—	4,82
1886	—	—	4,38

Ὅπως ἔχομε ἤδη ἀναφέρει ἡ τακτικὴ αὐτὴ τοῦ Νομάρχῃ στρέφεται οὐσιαστικά κατά τοῦ Δημάρχου Μ. Μελά.

Πάντως εἶναι βέβαιο ὅτι ἐγίνοντο ὑπερβάσεις κυρίως στό κονδύλιο τῆς διατροφῆς καί στόν ἀριθμό τῶν ἀσθενῶν : Κατά τὴν συνεδρίαση τῆς 18 Μαΐου 1892 ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου ἀναφέρει στό Ἀδελφάτο ὅτι τὰ ποσά τοῦ προϋπολογισμοῦ

γιά τή διατροφή «δέν θέλει ἐπαρκέση μέχρι τέλους τοῦ ἔτους, τό μέν διότι ἡ ἀναγραφομένη δίαιτα ὑπό τῶν ἰατρῶν ὑπερβαίνει τήν ἐξ ἕκαστον ἀναλογοῦσαν ἡμερησίως δαπάνην τῶν 62 λ., τό δέ διότι ἔνεκα τῆς πληθούς τῶν ἀρρώστων προσλαμβάνονται πρὸς νοσηλείαν περισσότερο τοῦ κεκανονισμένου (ἀριθμοῦ τῶν 140 κλινῶν)».

Τό Ἀδελφάτο ἀποφασίζει νά γίνουν συστάσεις στούς ἰατρούς καί νά ἐργάζονται ἐφεξῆς μόνον ἐπείγοντα περιστατικά. Παρ' ὅλα ταῦτα, στίς ἀρχές Νοεμβρίου ὁ ἐπί τοῦ Ταμείου Εὐάγγ. Καλλιωντζῆς ἀναφέρει πρὸς τό Ἀδελφάτο ὅτι ἐξαντλήθηκαν οἱ πιστώσεις τῆς διατροφῆς, τῶν ὑλικῶν καθαρισμοῦ κλπ. καί ὅτι «δέον νά ζητηθῆ ἀναπληρωματική πίστωση...»

Ἡ κατάσταση ὅμως δέν βελτιώθηκε καί περί τόν Ἰούλιο τοῦ ἐπομένου ἔτους 1893 ὁ Καλλιωντζῆς ἀναγγέλλει ὅτι ἐξαντλήθηκαν ἤδη τὰ ἀποθεματικά καί ὠρισμένα κονδύλια τῶν ἐξόδων καί πρέπει νά ληθοῦν μέτρα περιστολῆς τῶν δαπανῶν. Τό Ἀδελφάτο ἀναγνωρίζει τήν ἀνάγκη αὐτή καί ἀποφασίζει νά παρακληθοῦν οἱ καθηγηταὶ ὅπως οἱ ἀνάιοι ἀποσταλοῦν στήν Ἀστυκλινική, νά εἰσάγονται δέ μόνον ὀξέως πάχοντες. Στή δίαιτα τῶν ἀρρώστων ἐπίσης νά μὴ περιλαμβάνονται ὄρνιθια, ὡά, οἶνοι κλπ., ἐκτός ἂν ἐπιβάλλει ἡ ἀνάγκη.

Φαίνεται λοιπόν ὅτι τό χαμηλό κόστος διατροφῆς, σέ σχέση μέ τόν «Εὐαγγελισμό», ἦταν πλασματικό καί ὀφειλόταν στίς αὐστηρές οἰκονομίες σέ βάρος προφανῶς τῆς ποιότητος αὐτῆς. Πρέπει ἐπίσης νά σημειωθῆ ὅτι στόν Εὐαγγελισμό νοσηλεύονταν πλούσιοι καί παρόμοιες περικοπές ἦσαν ἀνέφικτες. Τό ζήτημα αὐτό δημιουργήθηκε καί πάλι τό 1896, ὅταν ἡ Νομαρχία περιέκοψε ἐκ νέου τοὺς μισθοὺς τοῦ Διευθυντοῦ, Γραμματέως, λογιστοῦ καί λοιποῦ προσωπικοῦ. Τό Ἀδελφάτο διεμαρτυρήθηκε ἔντονα (Συνεδρία 16 Ἰουλίου 1896).

Περιορίσθηκαν ἐπίσης καί ἄλλες δαπάνες (φαρμάκων, ἐργαλεῖα κλπ). Ἡ οἰκονομική δυσπραγία συνεχίσθηκε μέχρι τέλους τῆς δεκαετίας λόγω συνεχῶν ἀνατιμήσεων ὄλων τῶν εἰδῶν, ἰδίως μετά τό 1897.

Τό 1892 μέ πρωτοβουλία τῶν Κυριῶν τοῦ Νοσοκομείου ἀποφασίζεται ἡ ἀνέγερση περιπτέρου ἐρυσιπελατιόντων, γιά τήν ἀπομόνωσή τους ἀπό τοὺς ἄλλους ἀρρώστους. Τό Ἀδελφάτο ἀποφασίζει νά παραχωρηθῆ ὁ κατάλληλος χώρος πλησίον τοῦ παραρτήματος ἢ στό β' ὄροφο.

Τό αὐτό ἔτος πραγματοποιοῦνται διάφορα ἔργα (ἀπολύμανση, ἀνακαίνιση ἀφοδευτηρίων, ἐπισκευή καί ἀνακαίνιση νεφροδωματίου κλπ.) Ἐπίσης ὁ Δῆμος ἐγκυβέρνησε ἐπὶ τῆς ΑΜ πλευρᾶς τοῦ Νοσοκομείου ἀπέναντι στό Ἀνατομεῖο μεγάλο ἀπολύμαντικό κλίβανο γιά περιπτώσεις ἐπιδημιῶν καί γιά χρήση τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ ἀπολύμανση τῶν ὑπογείων κόστισε 271,50 δρχ. (Νοεμβρ: 1892). Σημειωθῆτω ὅτι ὁ κλίβανος παρχωρεῖτο πρὸς χρήση καί στοὺς πολίτες, ἀρχικῆς δωρεάν, ἀργότερα ἔναντι μικρῆς ἀποζημιώσεως. Ἀποφασίζεται ἐπίσης ἡ ἀνέγερση συγχρόνου πλυντηρίου δι' ἀτμοῦ. Τό κόστος αὐτοῦ ἀνῆλθε εἰς δρχ. 3005 γιά τό οἶκημα καί 7.256 διά τὰ μηχανήματα (10.261). Στίς 27 Μαΐου 1893 τέθηκε ὁ θεμέλιος λίθος (παρουσία τοῦ Δημάρχου καί τοῦ Πρυτάνεως) τοῦ ἀμφιθεάτρου τῶν κλινικῶν παραδόσεων, γιά τό ὁποῖον τόσος εἶχε γίνει λόγος ἐπανειλημμένως. Τό κτίριο περιελάμβανε δύο αἴθουσες διδασκαλίας, ἐργαστήρια καί χειρουργεῖον τῆς «ἐσχάτως νομοθετηθείσης δευτέρας ἑδρας τῆς χειρ. Κλινικῆς».

Γιά λογαριασμό τῆς κλινικῆς αὐτῆς καί μέ πρόταση τοῦ νέου καθηγητοῦ - διευθυντοῦ Ἰουλίου Γαλβάνη παραγγέλλονται χειρ. ἐργαλεῖα καί ἄλλα εἶδη ἀξίας 550 δρχ.

Τὴν ἀνοίξη τοῦ 1894 συνέβηκε ἰσχυρὸς σεισμὸς συνεπεία τοῦ ὁποίου ἐπαύε σοβαρὴ βλάβη ἢ ΒΔ πτέρυγα τοῦ Νοσοκομείου καὶ ὁ Ἰ. Ναός γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῶν ὑποίων χρειάσθησαν 787 δρχ.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1895 παραλήφθηκε ἐκ Παρισίων μέγας ἀπολυμαντικὸς ψεκάστηρ καὶ ἀποφασίσθηκε ἡ προμήθεια συσκευῆς παραγωγῆς ἀπεσταγμένου ὕδατος.

Ἀντικαθίστανται ἐπίσης τὰ μαγειρικὰ σκεῦη καὶ τὰ κουοδίνα τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀποφασίζεται ἡ ἀγορὰ διαφόρων ἄλλων εἰδῶν. Ἀγοράσθησαν 150 κλινοσκεπάσματα χειμερινά (1895), ἀξίας 1275 χρ. φράγκων ἢ 2.255,75δρχ., φάρμακα, ἐργαλεῖα καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη νοσηλείας. Ἐπίσης 200 δοχεῖα τροφῆς, 10 τόπια λινοῦ πανοῦ καὶ χόρτου γιὰ κλινοστρωμνές κλπ. Τὸ 1896 διατίθενται ποσὸν 5000 δρχ. «πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἐγχειρηστηρίου τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Καθ. κ. Σ. Μαγγίνα χειρ. Κλινικῆς» καὶ ἀποφασίζεται «νά ληφθῆ γενικὸν τι μέτρον περὶ θερμάνσεως τοῦ ὄλου καταστήματος διὰ κοινῆς τινος ἐστίας, καταλλήλως διοχετευομένου ἄτμου πρὸς τε τῶν θέρμανσιν αἰθουσῶν καὶ τὴν λειτουργίαν τοῦ μαγειρίου, λουτρῶν, πλυντηρίου, κλιβάνου καὶ φωτισμοῦ ἀκόμη τοῦ Νοσοκομείου». Ὁ βουλευτὴς μηχανικὸς Σχινᾶς ἀναλαμβάνει δωρεάν τὴν μελέτη τοῦ ἔργου.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ Μερκούρης, προτείνει τὴν ἐγκατάσταση «πλήρους ὑδροθεραπευτικοῦ συστήματος» βάσει μελέτης ἀρχιτέκτονα Τρούμπη, «ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψις ὑδροθεραπείας καθ' ὅλους τοὺς τρόπους αὐτῆς εἶναι λίαν ἐπαισθητὴ διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀρρώστων καὶ ἡ πλήρωσις τῆς ἀνάγκης αὐτῆς ἦθελε κατὰτάξει τὸ Νοσοκομεῖον μεταξύ τῶν τελειῶς ἐφοδιασμένων εἰς το θεραπευτικὸν μέρος... διότι... κατὰ τοῦτο μόνον ὑστερεῖ...». Ὁ μηχανικὸς τοῦ Δήμου Κοκκίδης βρῆκε τὸν προϋπολογισμὸν ὑπερβολικὸν καὶ τὰ σχέδια πολυτελεῖ καὶ πρότεινε τὴν τροποποίησιν τους. Πάντως ἀποφασίσθηκε νὰ ἐγκατασταθοῦν θερμὰ καὶ ψυχρὰ λουτρά (διὰ καταινιστήρος), ἀτμόλουτρα, ἀερόλουτρα καὶ ηλεκτρόλουτρα. Βρισκόμαστε ἄλλωστε στὴν ἐποχὴ ὅπου ἡ ὑγιεινοδαιτιτικὴ ἀγωγή, ἰδίως τῶν φυματικῶν, τῶν Γερμανῶν ἰατρῶν κερδίζει διαρκῶς ἔδαφος (Ῥόζος, τὰ ἀσληπεία εἰς Γερμανία) τὸ σχέδιον τοῦ Κοκκίδη ἐγκρίθηκε (Μάρτιος 1898), ἡ δὲ συνολικὴ δαπάνη ὑπολογίσθηκε εἰς 10.805,38 δρχ. (6.476,44 τὰ μηχανήματα καὶ 4.309,94 τὰ κτιριακά).

Πάντως τελικὰ τὸ ἔργο ἐγινε μὲ σημαντικὰς ὑπερβάσεις (12.997,53 δρχ.). Κατὰ τὴν συνεδρία τοῦ Νοεμβρίου 1898 ὁ Μερκούρης εἰσηγᾶται τὴν ἰδρυση χημικοῦ ἐργαστηρίου καὶ ὑποβάλλει λεπτομερῆ ἐκθέσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Φαρμακείου Ἀλεξ. Βουρνάζου. Ἡ ἀρχικὴ δαπάνη ὑπολογίσθηκε σὲ 5.795 δρχ. Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴ κίνησιν τοῦ Νοσοκομείου παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς.

Τὸν Μάιον τοῦ 1892 ἀντικαταστάθηκε ὁ φαρμακοποιὸς Σ. Μεντῶρος ὑπὸ τοῦ Κων. Ἀγγελοπούλου γιατί ἡ λειτουργία τοῦ φαρμακείου ἐχώλωνε.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἀντικαθίστανται δύο ἐπιμελητὲς τῆς Παβολ. Κλινικῆς τοῦ Καραμήτσα ὁ Ν. Πεζόπουλος διὰ τοῦ Ν. Καλλικούνη καὶ τῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ Θ. Ἀρταίου ὁ Κ. Λάμπρου διὰ τοῦ Ν. Μπαζάνου. Καὶ ὁ μὲν Πεζόπουλος (μετέπειτα καθηγητὴς) ἀνεχώρησε γιὰ μετεκπαίδευσιν στό ἐξωτερικόν, ὁ Λάμπρου ὅμως εἶχε περιέλθει, ὅπως εἶδαμε, σὲ ἀντιδικία μὲ τὸ Ἀδελφᾶτο, ἡ ὁποία συνεχίσθη καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν του. Ζήτημα δημιουργήθη γιὰ τοὺς διευθυντὰς - καθηγητὰς δὲν ὑπέγραψαν τὰ διαιτολόγια καὶ ἀποβιωτήρια τῶν ἀσθενῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργοῦνται ἀνωμαλίαι. Ἀποφασίζεται νὰ ὑπογράφονται ἀπὸ τοὺς

Τόν Ίανουάριο του 1893 ἀποφασίζεται νά σιτίζονται κανονικῶς καί οἱ 4 βοηθοὶ τῶν κλινικῶν ἀντί τῶν δύο ἐφημερευόντων.

Στίς 31 Μαρτίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ ἀπεβίωσε ὁ καθηγ. Θεόδ. Ἀρεταῖος. Τό Ἀδελφάτο ἐξέδωσε ψήφισμα καί κατέθεσε στέφανον.

Τόν Ἀπρίλιον τοῦ 1893 (ΒΔ τῆς 26/4/1893) διορίσθηκε καθηγ. ὁ Ίούλιος Γαλβάνης καί ἀνέλαβε διευθυντῆς τῆς ἀρτισύστατης δευτέρας χειρ. κλινικῆς. Ἡ κλινική αὐτή δημιουργήθηκε διά χωρισμοῦ τῆς προηγουμένης σέ δύο τμήματα. Τό ἕνα περιελάμβανε τίς αἰθουσες «τράϊμπε», «Λίστερ» καί «Λάγκεβεκ» (Γαλβάνης) καί τό ἄλλο τίς αἰθουσες «Ὀλύμπια», «Ἀρεταῖος» καί «Νελατόν» (Μαγγίνας). Τό παράρτημα παραμένει κοινό. Ἡ κλινική τοῦ Γαλβάνη λειτούργησε ἀπό τόν Σεπτέμβριο τοῦ 1893.

Παρατηρεῖται ὁ βοηθός τοῦ Δηλιγιάννη Δ. Δημητριάδης λόγω ἀναχωρήσεώς του γιά μετεκπαίδευση καί στή θέση του διορίζεται ὁ ἐπί τριετίαν ἄμισθος βοηθός τῆς κλινικῆς Διον. Γεωργόπουλος, ὁ ὁποῖος ὅμως παραιτήθηκε τό ἐπόμενο ἔτος ἀντικατασταθεῖς ὑπό τοῦ Α. Λώλου. Διορίζονται νέοι βοηθοὶ στήν κλινική Μαγγίνα κατόπιν διαγωνισμοῦ. Παραιτήθηκε ἐπίσης ὁ βοηθός τῆς χειρ. κλινικῆς Ί. Δούκας καί στήν θέση του διορίσθηκε ὁ Γρ. Κατσουράκης, ὁ ὁποῖος παρέμεινε μέχρι τόν Ίούλιο τοῦ 1897. Ὁ βοηθός τοῦ χειρ. τμήματος ἐπίσης Ματσαντωνάκης διαμαρτύρεται γιά τόν χαμηλό μισθό (60 δρχ. μηνιαίως) ἀλλά τό αἴτημά του γιά αὔξησις στίς 75 δρχ. δέν ἱκανοποιεῖται. Μεταξύ τοῦ ἐν λόγω ἱατροῦ καί ἀδελφῆς νοσοκόμου δημιουργεῖται ἐπεισόδιο μέσα στοὺς θαλάμους. Οἱ καθηγηταὶ ἐπιρρίπτουν εὐθύνες στήν ἀδελφή, ἡ ὁποία καί ἀπολύθηκε. Ὁ Ματσαντώνης ἀπεχώρησε τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1896.

Τόν Ίούλιο τοῦ 1894 διορίζεται μέ διαγωνισμό βοηθός τοῦ Καραμήτσα ὁ ἀριστοῦχος διδάκτωρ Ε. Κουμούλης. Ἀποχωρεῖ τόν Μάρτιο τοῦ 1898. Πρόβλημα δημιουργεῖται λόγω κοινῆς χρήσεως τῶν χειρ. ἐργαλείων καί ἀπό τίς δύο χειρ. κλινικές. Ὁ ἐπιμελητής τοῦ Γαλβάνη Εὐάγγ. Καλλιουτζῆς λέγει ὅτι δυσχεραίνεται τό ἔργο τῶν ἱατρῶν καί ἀποφασίζεται τά ἐργαλεῖα νά φυλάσσονται στό ἐξῆς ἀπό τόν ἀρχινοσοκόμον, ὁ ὁποῖος θά βρίσκεται νυχθημερόν στό Νοσοκομεῖο.

Τόν Μάιο τοῦ 1896 ὁ Μαγγίνας ζητᾷ «ὅπως βελτιωθῇ τό ὑπό τήν διεύθυνσίν του ἐγχειριστήριον διά μηχανημάτων πρὸς ἀποστείρωσιν τῶν ἐργαλείων καί ἐπιδεμάτων, θέρμανσιν αὐτοῦ διά Calorifère καί ἐρμάριον διά τά ἐργαλεῖα», δαπάνες περίπου 4.500 δρχ. Τό Ἀδελφάτο ἐγκρίνει.

Τόν Δεκέμβριο τοῦ 1896 οἱ φοιτητές δημιούργησαν ἐπεισόδια κατά τήν διάρκεια τοῦ μαθήματος τοῦ καθηγ. Γαλβάνη. Ἰδού τί ἀναφέρουν τά πρακτικά : «Οἱ φοιτηταὶ... διά φωνῶν καί θορύβων διετάραξαν οὐ μόνον τήν παράδοσιν ἀλλά καί τήν ἡσυχίαν τοῦ Νοσοκομεῖου, κατεστάλησαν δ' αὐταὶ τῆ ἐπεμβάσει τοῦ κ. Γραμματέως ὑπομνήσαντος αὐτοῖς τὰς ὑποχρεώσεις των ἀπέναντι τοῦ Νοσοκομεῖου τό ὁποῖον διά τήν φιλοξενίαν ἦν τοῖς παρέχει καί τὰς δαπάνας ἅς ὑφίσταται χάριν τῆς κλινικῆς αὐτῶν μορφώσεως ἀξιοῖ νά συμπεριφέρωνται μετ' εὐλαβείας ἐντός τοῦ Νοσοκομεῖου. Προστίθεται δέ ὁ κ. Διευθυντής ὅτι κατόπιν τούτων ἐθεώρησε ἀναγκαῖον νά διακόψῃ τά κλινικά μαθήματα καί νά μὴ ἐπιτρέψῃ τήν εἴσοδον τῶν φοιτητῶν μέχρις οὐ κατασταλῇ τό ἐξημμένον φρόνιμα τῶν φοιτητῶν...». Δέν εἶναι γνωστό πού ὀφείλοντο τά ἐπεισόδια αὐτά. Πάντως δέν μποροῦν νά συνδεθοῦν μέ τά «εὐαγγελικά», πού δημιουργήθησαν ἀργότερα (1898 - 1901). Τόν Ίούλιο τοῦ 1897 ἀντικατεστάθηκα πάλι ὁ φαρμακοποιός τοῦ Νοσοκομεῖου ἀπό τόν Ἀλ. Βουρνάζο.

Στις 16 Φεβρ. του 1898 απέβωσε ο καθ. Κων. Π. Δηλιγιάννης. Τό 'Αδελφάτο έξέδωσε τό σχετικό ψήφισμα.

Στή συνεδρίαση τής 15 'Ιαν. 1899 προκύπτει σοβαρά διαφωνία μεταξύ τών μελών του 'Αδελφάτου (ιδίως του Καλλιωντζή) του Δημάρχου Λ. Καλλιφρονά, ο οποίος αρνείται να ίκανοποιήσει τό δίκαιο αίτημα τής αποδόσεως τών εκ του δασμού αναλογούντων στο Νοσοκομείο, ισχυριζόμενος ότι κανείς νόμος δέν τόν υποχρεώνει. Προέβη δέ σέ δριμείας παρατηρήσεις γιά τήν αύξηση τών δαπανών κυρίως λόγω νοσηλείας περισσότερων τών 140 άσθενών. 'Ο Διευθυντής Σπ. Μερκούρης ανέλυσε έκτενώς γιά ποιούς λόγους τό ίδρυμα δέν είναι δυνατόν να άρνηθεί στους δυστυχείς άσθενείς, πολλοί εκ τών οποίων στερούνται παντελώς κάθε δυνατότητας νοσηλείας και συντηρήσεως, αίτούμενη περίσθαλψη «Πρόκειται, είπε, περί έγκαταλελειμμένων και δυστυχών ατόμων, έντελώς άπόρων, εκ τής μή παραλαβής τών οποίων θα έγέγοντο παράπονα...». Πολλοί έξ αυτών προτιμούν να νοσηλευθούν στο τρισάθλιο περίπτερο τών λοιμωδών, τό όποιον άποτελεί ντροπή γιά τό νοσοκομείο, γιατί ακριβώς δέν έχουν «πού τήν κεφαλήν κλίναι». Σημειώτεον ότι τό έν λόγω παράρτημα λειτουργούσε πρό μίας δεκαετίας περίπου και άρχικά είχε ως προορισμό τήν νοσηλεία τών φθισικών. Δέν είναι λοιπόν δυνατόν να μήν υπάρχουν υπεράριθμοι άσθενείς. 'Ακόμη και ή άστυνομία έφερνε κάθε μέρα τέτοιους έγκαταλελειμένους δυστυχείς άρρώστους ή γέροντες και τούς απέθετε στο νοσοκομείο.

Τόν Μάιο του 1899 διορίσθηκε καθηγητής παθολόγος σέ αντικατάσταση του Δηλιγιάννη ο 'Ιω. Ζωχιός (ΦΕΚ 113 τής 14 Μαΐου) και ανέλαβε ως διευθυντής τής παθολ. κλινικής.

Κατά τήν συνεδρίαση του 'Αδελφάτου τής 1ης 'Ιουνίου διεξάγεται εύρεία συζήτηση περί του τρόπου προσλήψεως τών βοηθών ίατρών. 'Ο Δήμαρχος ύκοστηρίζει ότι εί προσλήψεις πρέπει να γίνονται μέ διαγωνισμό. Οί καθηγητές αντιτίθενται και επικαλούνται ΒΔ που είχε εκδοθεί πρό τριετίας και προέβλεπε τόν διορισμό κατόπιν έπιλογής από τόν άρμόδιο καθηγητή. 'Ιδού τί λέγει ο Καραμήτσας,

«Παρατηρώ ότι όρθώς έθέσπισε τό έν λόγω ΒΔ τόν τρόπον τής προσλήψεως τών βοηθών διότι ή θέσις αύτη είναι θέσις έμπιστοσύνης και ιδιαίτερας εκτιμήσεως του Καθηγητού περί τής μορφώσεως ήν δέον να έχη ο προσληφθεισόμενος ως βοηθός παρά τή Κλινική του. Διότι ένδέχεται να έπιτύχη τις έν διαγωνισμῶ χωρίς να είναι έπιμελέστερος και χρηστότερος άλλου τινός μη έπιτυχόντος εκ τύχης, έχοντας δ' έξ άλλου γνώσιν τής τάξεως και τών έθίμων εκ πολυχρονίου ύπηρεσίας του παρά τή Κλινική του καθηγητού».

Τελικώς μέ ψήφους 3 προς 2 ψηφίσθηκε ή πρόταση τών καθηγητών. (Πρακτικά 1ης 'Ιουνίου 1899, σελ. 12).

Πρόβλημα δημιουργήθηκε εκ νέου γιά τούς πάσχοντες εκ λοιμωδών - μεταδοτικού νοσημάτων, οι όποιοι νοσηλευόντουσαν στο παράρτημα του Νοσοκομείου (= Τμήμα Λοιμωδών νόσων). Οί Ιατροί τών κλινικών απέφευγαν να επισκέπτονται τούς έν λόγω άσθενείς από τόν δικαιολογημένο φόβο μήπως μεταφέρουν τά μολυσματικά νοσήματα και στις άλλες πτέρυγες του Νοσοκομείου. Παρέμειναν λοιπόν οι δυστυχείς αυτοί άρρωστοι, τών οποίων οι συνθήκες διαβιώσεως, όπως είπαμε και στα προηγούμενα, ήσαν τρισάθλιες, χωρίς Ιατρική περίθαλψη. Τό πρόβλημα ήταν, σοβαρό και λύση δέν ύπήρχε. Τότε προσφέρθηκε ο Γραμματέας του Νοσοκομείου Ιατρός Δ. Βάθης να αναλάβει τήν καθημερινή νοσηλεία τους, αφού ο ίδιος δέν ύπη-

ρετούσε σέ ἄλλη κλινική. Ἡ προσφορά ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ ὄλους μὲ ἀνακούφιση κι' εὐγνωμοσύνη. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1900 ὑποβοηθοί τῆς κλινικῆς Γαλβάνη δημιούργησε ἐπείσοδιο ἐντὸς τοῦ θαλάμου καὶ μάλιστα ἐράπισε ἀσθενῆ, ὅποτε ὁ Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης διέταξε τὴν ἀποβολή του. Τὸ μέρος τοῦ βοηθοῦ ἔλαβε ὁ καθηγητῆς του, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησε νὰ τὸν ἀπαλλάξει τὴν εὐθύνη του. Τελικῶς μὲ ἀπόφαση τοῦ ἀδελφάτου ἀποβλήθηκε ἐπὶ ἓνα μῆνα.

Ὑποβάλλεται αἴτηση τοῦ ὀδοντιάτρου Γ.Δ. Κορομηλᾶ γιὰ τὴν παραχώρηση δωματίου στὸ Νοσοκομεῖο «πρὸς κατάρτησιν ὀδοντιατρικῆς αἰθούσης» Τὸ αἴτημα ἀπορρίπτεται, παρ' ὄλον ὅτι τὸ Νοσοκομεῖο δὲν διέθετε ὀδοντιατρεῖο.

Τὸν Φεβρουάριο ἀνακοινοῦται στὸ Ἀδελφάτο ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν διὰ τῆς ὁποίας γνωστοποιεῖται ὅτι ἀπὸ 30 Ἰουλίου ἕως 5 Αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου (1900) ἐπρόκειτο νὰ συγκληθεῖ στὸ Παρίσι Διεθνὲς Συνέδριο τῆς δημόσιας φιλανθρωπίας καὶ ἰδιωτικῆς εὐποιίας καὶ ἐκαλεῖτο τὸ Νοσοκομεῖο νὰ ἀποστείλει ἀντιπροσώπους.

Μὲ πρόταση τοῦ Καραμήτσα δημιουργεῖται ἰδιαίτερος χῶρος στὸ περίπτερο τῶν μολυσματικῶν ἀρρώστων ὡς εἶδος ἀπομονώσεως τῶν κρουσμάτων ἐρυσιπέλατος.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1900 τίθεται πάλι θέμα ὑπερβάσεων τῶν 140 κλινῶν μὲ τὴν νοσηλεία περισσοτέρων ἀσθενῶν. Ὁ Νομάρχης μετὰ δυσκολίας ἐγκρίνει τὶς υπερβάσεις τῶν δύο προηγουμένων ἐτῶν, δήλωσε δε ὅτι κατ' οὐδένα τρόπον θὰ ἐγκρίνει νέες παρ' ὄλον ὅτι θεωρεῖ φιλάνθρωπον τὸ μέτρον τῆς ἐπεκτάσεως τῆς περιθάλψεως πρὸς ὄλους τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1900, συνεπεία δυσμενῶν δημοσιευμάτων τοῦ τύπου ἐναντίον τοῦ καθ. Ζωχίου καὶ τῆς κλινικῆς του ὁ Δήμαρχος ἀναθέτει στὸ Ἀδελφάτο ὀπως ἐλέγξει τὰ γραφόμενα καὶ συντάξει σχετικὸ πόρισμα. Ταυτοχρόνως κατὰ τὴν Συνεδριση τοῦ Δημ. Συμβουλίου ὁ Δ. Σύμβουλος Καλλισπέρης ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Νοσοκομείου γιὰ τὸν θάνατο στίς 4 Δεκ. 1900 τοῦ ἐμπόρου (οἶνοπαντοπώλου) Σ. Κυριαζοπούλου στὸν ὁποῖον, λέγει, «... δὲν ἐδίδετο οὔτε τροφή, οὔτε φάρμακα, οὔτε ἰατρὸς τὸν ἐπισκευθῆ ἐπὶ τέσσαρες ἡμέρας καὶ ὅτι ἐνοσηλεύοντοεῖς δωμάτιον ἔζον καὶ ὡς ἐκ τῶν ὁποίων ἐπῆλθεν ὁ θάνατος...». Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου, μετὰ ἔλεγχον τῶν διαιτολογιῶν καὶ συνταγολογιῶν, βεβαιώνει τὸ Ἀδελφάτον ὅτι «οὔτε ἐπὶ μίαν ἡμέραν παρέμεινεν ὁ ἐν λόγῳ ἄρρωστος ἄνευ τροφῆς καὶ φαρμάκων...». Ἐπειδὴ δὲ τὸ Σωματεῖο τῶν οἶνοπνευματοπωλεῶν δημοσίευσε στὴν ἐφημερίδα «καιροί» τῆς 21 Δεκεμβρίου δυσμενῶς καὶ ὕβριστικὰ σχόλια σέ βάρος τοῦ Νοσοκομείου, τὸ Ἀδελφάτο ἀποφασίζει νὰ καταθέσει μήνυση διὰ συκοφαντία.

Κατὰ τὸ 1894 σημειώθηκε ἔξαρση τῶν κρουσμάτων διφθερίτιδος. Τὸ φαινόμενο δὲν ἦτο σπάνιο ὅπως ἔδειξαν οἱ Ρόζος καὶ Πουρναρόπουλος σέ παληότερη ἐργασίαν τους (1930). Τὸ Νοσοκομεῖο παρήγγειλε ὡς ἐκ τούτου στὸ ἐξωτερικὸ ἕξ (6) φιαλίδια λύμφης ἀντιδιφθεριτικῆς τοῦ Boering «ἡς ἡ ἀξία μετὰ μιᾶς ἐιδικῆς σύριγγος καὶ τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς ἀνέρχεται εἰς φρ. χρ. 90» (1 χρ. φράγκο = 1,77 δρχ.). Τὸ Ἀδελφάτο ἀποφάσισε νὰ χορηγεῖται ὁ ὀρός καὶ σέ ἐξωτερικούς ἀσθενεῖς καὶ ἰατροὺς μὲ τὴν καταβολή τοῦ κόστους μόνον αὐτοῦ.

Τὸν Μάιο τοῦ 1895 σημειώθηκαν τρία κρούσματα εὐλογιάς στὸ Νοσοκομεῖο. Τὸ ἱστορικὸ τῆς μικρῆς αὐτῆς ἐπιδημίας ἔχει ὡς ἑξῆς : Στίς 19 Ἀπριλίου εἰσηλθε ὁ ἀσθενῆς Μάρκος Βιδάλης μὲ τὴν διάγνωση χρονίου καθολικοῦ ἐκζέματος. Ἐντὸς

δύο ημερῶν ἀπέθανε (21 Ἀπριλίου). Ὁ καθ. Μαγγίνας ἐπισκευθεὶς τὸν νεκρὸν στὸ νεκροτομεῖον ἐσχημάτισε τὴ γνώμη ὅτι ἐπρόκειτο μᾶλλον περὶ εὐλογίᾳς.

Τὸν Μαγγίνα ἐκάλεσε ὁ βοηθὸς τοῦ Δηλιγιάννη ἀμφιβάλλων γιὰ τὴν αἰτία θανάτου. Ὁ Μαγγίνας ἔδωσε ἐντολὴν στὸ βοηθὸ Λῶλον νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν διεύθυνση γιὰ νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα μέτρα. Ὁ Λῶλος ὁμῶς ἀμέλησε τοῦτο καὶ ἐπετιμήθη ὑπὸ τοῦ Ἀδελφάτου. Ὁ Μαγγίνας θεώρησε τὸ περιστατικὸ ἐκεῖνο ὡς αἰτία μολύνσεως, γιατί τὰ ἄλλα τρία κρούσματα ἀνεπτύχθησαν 13 - 15 ἡμέρας μετὰ, «ὅσος χρόνος δηλ. ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπάσση τῆς νόσου ταύτης». Ὡς πρὸς τὰ ληφθέντα μέτρα ὁ διευθυντὴς ἀναφέρει τὰ ἑξῆς (Πρακτικά, σελ. 245) : «Πλὴν τοῦ δαμαλισμοῦ τῶν ἀρρώστων ὅστις ἀπὸ καιροῦ εἶχεν ἐνεργηθῆ, εὐθύς ἀπὸ τοῦ πρώτου κρούσματος ἐλήφθησαν τὰ κατάλληλα μέτρα, ἤτοι ἀπεμακρύνθησαν οἱ ἐν λόγῳ εὐλογιῶντες ἀποσταλέντες εἰς τὸ πρὸς τοῦτο θεραπευτήριον, ἀπεμονώθησαν οἱ λοιποὶ ἀρρωστοὶ τὴν αἰθουσῶν καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες ἐν αὐταῖς νοσοκόμοι ὅπου ἔλαβον χώραν τὰ κρούσματα, ἀπελυμάνθησαν ἐν τῷ κλιβάνῳ αἱ κλινοστρωμαῖα καὶ τὰ ἐνζύματά των καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς νέα. Ἐπίσης ἀπελυμάνθησαν καὶ αἱ αἰθουσαι δι' ὑποκαπνισμῶν θείου καὶ ὑδροχρωματισμοῦ καὶ πλύσεις τῶν πατημάτων διὰ διαλύματα 5% ἄχνη ὑδραργύρου. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπλύθησαν ἐν γένει πάσαι αἱ αἰθουσαι τοῦ Νοσοκομείου, ὡς καὶ οἱ διαλύσεις καθαροῦ φαινικοῦ ὀξέως 10%, καὶ ὁ κῆπος ἐν γένει ὡς καὶ τὰ ὑπόγεια διὰ διαλύσεως 20% ἀκαθάρτου φαινικοῦ ὀξέος. Ἐν τέλει ἀπηγορεύθη πάσα ἐπίσκεψις ἐν τῷ Νοσοκομείῳ πρὸς τοὺς ἀρρώστους συγγενῶν καὶ φίλων καθ' ὅσον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ πλείστοι τούτων ἀκάθαρτοι καὶ ἀγνώστου προελεύσεως δυνατόν νὰ μετέδωκαν τὸ νόσημα».

Ὁ Μαγγίνας θεωρεῖ τὰ ληφθέντα μέτρα ἐπαρκῆ, συνιστᾷ ἀπλῶς ἐπὶ πλέον γενικὸ ὑδροχρωματισμὸ καὶ ἐλαιοχρωματισμὸ τοῦ νοσοκομείου.

Τὸν Δεκ. τοῦ 1895 τὸ Ἀδελφάτο ἀπορρίπτει ἀπόφαση (ἀρ. 33505) τοῦ Ὑπ. Δικαιοσύνης καὶ διαταγὴ (ἀρ. 19733) τοῦ Νομάρχου «περὶ ὀρισμοῦ ἰδιαιτέρου δωματίου ἐν τῷ Νοσοκομείῳ πρὸς νοσηλείαν τῶν πασχόντων καταδίκων καὶ πρὸς στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀναγκαίας φρουρᾶς», τόσο λόγῳ ἐλλείψεως χώρου ὅσο καὶ γιατί πρακτικὴ εἶναι ἀνέφικτη γιατί τὸ νοσοκομεῖο διαθέτει χωριστὰ παθολ. καὶ χειρ. κλινικὰ καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοσηλεύονται σ' ἓνα θάλαμο κοινὰς παθήσεις. Τὸ θέμα, ἐπανῆλθε τὸν Φεβρ. τοῦ ἐπομένου ἔτους καὶ ἀπορρίφθηκε ἐκ νέου.

Τὸ 1897 ἀποφασίζεται γιὰ πρώτη φορά ἡ νοσηλεία ἰδιωτικῶν ἀσθενῶν ἐπὶ πληρωμῇ. Καθαρίσθηκε δὲ καὶ τὸ νοσηλίου ἀναλόγως θέσεως ὡς ἑξῆς : «α) εἰς ἀρρώστους πρώτης κλάσεως νοσηλευομένους εἰς ἰδίαν αἴθουσαν ἕκαστος, δρχ. 10 καθ' ἑκάστην.

β) εἰς τοὺς ὡς δευτέρας νοσηλευομένους ἐν αἰθούσῃ τεσσάρων κλινῶν... δρχ. πέντε (5) καθ' ἑκάστην καὶ γ) εἰς τοὺς τῆν τρίτην νοσηλευομένους εἰς τὰς κοινὰς αἰθούσας... δρχ. δύο (2) καθ' ἑκάστην εἰς οὓς ὁμῶς νὰ γίνηται διάκρισις τῆς κατὰ τὸ φαγητόν» (Πρακτικά, σελ. 351).

Στὶς 7 Ὀκτωβρ. 1897 ἐγκατεστάθηκε ὅπως λέχθηκε καὶ πάλιν ἡ σκηνὴ τοῦ Ἐρ. Σταυροῦ στὸ προαύλιον τοῦ Νοσοκομείου γιὰ τὴν νοσηλείαν τῶν προσφύγων πρὸς 3 δρχ. ἡμερησίως. Ὁ Ἐρ. Σταυρὸς πρόσφερε καὶ τὸν ἀναγκαῖο ἐξοπλισμὸν καὶ τὰ φάρμακα.

Τὸν Φεβρ. τοῦ 1898 γίνεται τὸ πρώτη φορά λόγος περὶ μεταφορᾶς τοῦ Νοσοκομείου. Κάτοικοι τῆς περιοχῆς ὑπέβαλαν ὑπόμνημα στὸ Δημ. Συμβούλιον ὑποστηρί-

ζοντας ότι η παρουσία του Νοσοκομείου στην πυκνοκατοικημένη περιοχή του κέντρου έγκυμονή κινδύνους για την υγεία των περιοχών και ζητούσαν την μεταφορά του εκτός της πόλεως. Και άλλοτε οι γείτονες είχαν διαμαρτυρηθεί ιδίως για τα πόβλητα του νοσοκομείου λόγω του άθλιου δικτύου αποχετεύσεως της πρωτεύουσας.

Τό αίτημα απορρίφθηκε από την πλειοψηφία του Δημ. Συμβουλίου, μάλιστα οι ιατροί - σύμβουλοι υπεραμύνθηκαν της παραμονής του νοσοκομείου, πλην των άλλων και διότι δέν θά εύρεθεί ύποψήφιος αγοραστής του οικοπέδου αυτού.

Στίς 13 Φεβρ. 1899 απέβίωσε ό μεγάλος εθνικός ευεργέτης Άνδρέας Συγγρός. Τό Άδελφάτο εξέδωσε ψήφισμα στό όποιο, εκτός της καταθέσεως στεφάνου, αποφασίσθηκε ή ανάρτησις της εικόνας του μεταξύ των μεγάλων ευεργετών του νοσοκομείου. Επίσης τό Δημ. Συμβούλιον απέφασισε νά τοποθετηθεί μαρμάρινη προτομή του Συγγρού στό Νοσοκομείο και Βρεφοκομείο.

Τόν Σεπτέμβριο του 1897 γίνεται λόγος στό Άδελφάτο περί του χλωροφόρμου ως αναισθητικού, κατόπιν δωρεάς υπό της βασίλισσας αρκετής ποσότητας του φαρμάκου. Έπειδή όμως παρουσιάσθηκαν ασφυκτικά φαινόμενα κατά την χλωροφόρμηση έγχειρισθέντων αποφασίσθηκε νά παραγγελθεί στό έξωτερικό καλύτερη ποιότητας τό δέ ύπάρχον νά δίδεται μόνο για έξωτερική χρήση.

Τό Μάρτιο του 1896 διά της ύπ' αρ. 11538 αποφάσεως του Ύπ. Έσωτερικού και της 5221 διαταγής της Νομαρχίας έντέλεται τό Άδελφάτο νά συντάξη νέον κανονισμό του Νοσοκομείου στόν όποιον νά αναφέρονται τά καθήκοντα του προσωπικού και ότιδήποτε έχει σχέση μέ την λειτουργία του Νοσοκομείου «άτε του ύπαρχοντος κανονισμού μή άνταποκρινόμενου εις τάς παρούσας ανάγκας...» Σχέδιο του κανονισμού είχαν ήδη συντάξει, μέ έντολή του Άδελφάτου, ό Ευάγγ. Καλλιμάτζης ως μέλος αυτού.

Τήν έλοχή αυτή (Φεβρ. 1896) διαπιστώνουμε την ύπαρξη οργανωμένων έπιγευματικών συντεχνιών. Πράγματι ό Πρόεδρος των Συντεχνιών απέστειλε αίτημα προς τό Άδελφάτο για διορισμό του Γ. Μοκόση στην κενή θέση του αρχιμαγείρου του νοσοκομείου.

Τόν Ιούνιο του 1899 επανέρχεται τό παλαιό θέμα (Τρικούπη) της ανεμερσίας δικαστικού μεγάρου στη θέση του Νοσοκομείου. Τό Ύπουργείο προσφερε τό αυτό ποσό των 950.000 δρχ. Στη σχετική συζήτηση μέ τόν Ύπουργό ό Δήμαρχος ύποστηριξε ότι τό ποσόν αυτό ήταν μικρό γιατί από τό 1889 ή αξία των οικοπέδων είχε αυξηθεί. Έξ' άλλου τό Νοσοκομείο είναι φιλανθρωπικό ίδρυμα και προσφέρει πολλές μες ύπηρεσίες, έχει ως εκ τούτου ανάγκη βοήθειας από τό κράτος. Ό Ύπουργός απιψλάχθηκε νά μελετήσει εκ νέου τό ζήτημα.

Στίς 24 Ιουλίου 1899 ό Μερκούρης ύποβάλλει την παραίτησή του προκειμένου νά κατέλθει ως ύποψήφιος Δήμαρχος. Ένα μήνα πριν, στην έκθεση επί του απολογισμού του 1898, σημειούνται τά έξής :

«Τό Άδελφάτον... καθήκον του θεωρεί νά εκφράσει την ευαρέσκειάν του πρός όπαν τό προσωπικόν... ιδιαίτερας μνείας αξιον θεωρεί... τόν Διευθυντήν... κ. Μερκούρη. Άνήρ ρέκτης, θελήσεως ίσχυράς, χαρακτήρος αληθούς άνδρικού φύκαλος και φιλάνθρωπος, αγαπήσας τό Νοσοκομείον ως ό φιλοστοργώτερος πατέρων, ίκανός νά έννοη τάς ανάγκας αυτού, νά εύρίσκη δέ και νά εισηγηται μέσα της θεραπείας αυτών, τό Νοσοκομείον έχον ως μόνον αυτού μέλημα επί αυ

σαετιάν ὄλην κατώρθωσε διά τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ Διευθύνσεως νά εἰσαγάγῃ ἐν πάσῃ τῇ λειτουργίᾳ τήν τάξιν καί τήν καθαριότητα τήν φειδώ καί τήν οἰκονομίαν, τήν πειθαρχίαν καί τήν ἀκρίβειαν εἰς τήν ἐκτέλεσιν πάσης διαταγῆς. Τοιοῦτος οὖν ὁ Διευθυντής αὐτοῦ Σπ. Μερκούρης κατώρθωσε νά εἰσαγάγῃ τό Νοσοκομεῖο εἰς τήν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ περιωπῆν». (Πρακτικά, 1/6/1899 - 17/10/1902, σελ. 16).

Χρέη Διευθυντοῦ ἐπωμίσθηκε προσωρινός ὁ Δέδης ἀργότερα δέ καί μετά τήν διατύπωση κατηγοριῶν γιά οἰκονομικές ἀτασθαλίες εἰς βάρος του, ἀντικατεστάθηκε ὀριστικά διά τοῦ νέου Διευθυντοῦ ἱατροῦ Δ.Ι. Βάθη, ὁ ὁποῖος ἐκτελοῦσε χρέη Γραμματέως τοῦ Νοσοκομείου. Στή θέση του διορίσθηκε ὁ ἱατρός Δῆμος Α. Μήτσας.

Στό πρῶτο συμβούλιο τοῦ Ἀδελφάτου πού παρευρέθηκε ὁ Μερκούρης ἦταν τῆς 9ης Δεκεμβρ. 1899.

Στή συνεδρίαση τῆς 11 Ἰαν. 1900 γίνεται ἀνασύσταση τοῦ Ἀδελφάτου, τή θέση τοῦ Δέδε κατέλαβε ὁ Κατσελίδης, παρέμειναν δέ οἱ Καλλιωντζῆς, Φιντικλῆς καί Καραμήτσας. Ἔτσι κλείνει ὁ 19ος αἰώνας.

Περίοδος 1900 – 1920

Ἡ κατάσταση τῆς Ἑλλάδας μετά τόν ἀτυχή πόλεμο τοῦ '97 κάθε ἄλλο παρά εὐχάριστη ἦταν. Τήν ἀπρόσμενη στρατιωτική ἥττα ἤλθε νά συμπληρώσει ἡ ἀτύχης κατάληψη τοῦ Κρητικοῦ ζητήματος. Καί πάνω ἀπ' ὄλα τίς ἀτυχίες αὐτές τοῦ Ἑλληνισμοῦ στό πολιτικό καί στρατιωτικό πεδίο ἔκανε ἀκόμη πιό ὀδυνηρές ἡ ἄθλια οἰκονομική κατάσταση τῆς χώρας. Οἱ πολιτικοί ἄνδρες τῆς ἐποχῆς, δέσμοι μιᾶς νοοτροπίας ἀπαρχαιωμένης κατόρθωσαν νά ἀποσπᾶσουν τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί νά συλλάβουν τά μηνύματα τῆς ἐποχῆς. «Ὁ Δηλιγιάννης, ὁ Ράλλης, ὁ Ζαΐμης, ὁ Θεοτόκης, γράφει ὁ Μαρκεζίνης (Β' 362), οἱ διαδοχικοί πρωθυπουργοί τοῦ 1897 καί τῆς μετά ταῦτα περιόδου, δέν ἐκυριάρχησαν τῆς νέας καταστάσεως».

Ὁ Θ. Δηλιγιάννης οὐσιαστικά εἶχε τερματίσει τόν πολιτικό του βίο ὡς πρωθυπουργός τοῦ ἀτυχου ἐκείνου πολέμου. Ὁ Δηλιγιάννης, γράφει ὁ Μαρκεζίνης, ἦταν ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ ρωμαντικοῦ μεγαλοϊδεατισμοῦ καί πολλάκις συλλαμβάνεται αἰθεροβάμων. Ἐντιμος πολιτικός, ὄχι μικρῆς μορφώσεως, εἶχε τό ἀτύχημα νά συγκρίνεται μέ τόν Χαρ. Τρικούπη, τόν μεγάλο ἀντίπαλό του. Δέν ἦταν ὁμοῦ ἰσχυροῦ χαρακτήρος καί παρεσύρετο ἀπό τίς μάζες.

Αὐτή ἦταν ἡ αἰτία πού, χωρίς νά τό πιστεύει, ἐσύρθη στόν πόλεμο τοῦ '97. Χαρακτηριστική εἶναι ἡ ἀφήγησή τοῦ Στεφ. Στεφάνου, Διευθυντῆ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου καί ἐμπνευστῆ τῆς ἀναβιώσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τραγωδίας σέ νεοελληνική γλῶσσα, συνεπεί τῆς ὁποίας ἐξέσπασαν οἱ μεγάλες φοιτητικές ταραχές τοῦ 1903 ὅσον ἐναντίον τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐαγγελίου (Εὐαγγελικά) ὅσον καί κατά τῆς ἐμφανίσεως ἀπό τῆς Ἐθνικῆς σκηνῆς τῆς Ὁρέστειας τοῦ Αἰσχύλου μεταφρασμένης (Ὁρεστειακά). Ὁ Στεφάνου λοιπόν, ἐνῶ οἱ φοιτητές ἀπειλοῦσαν ὅτι θά κάψουν τό Ἐθνικό Θέατρο, ἐπεσκέφθη μαζί μέ τούς ἄλλους πολιτικούς ἡγέτες καί τόν Δηλιγιάννη (ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπολιτεύσεως) τοῦ ὁποίου μάλιστα ἡ φιλική ἐφημερίδα «Πρωΐα» μέ ἄρθρο τῆς ἐτάχθη ὑπέρ τοῦ Μιστριώτη καί τῶν φοιτητῶν.

«Τοῦ παρεπονέθην, γράφει, διά τό ἀρθρίδιον τῆς «Πρωΐας», ἐφ' ὅσον τās ἐνεργείας τοῦ Μιστριώτου καί τās σκέψεις του ἤρχετο νά υἱοθετήσῃ ἕνα μεγάλο κόμμα

του τόπου, τό δηλιγιαννικόν. Ὁ Δηλιγιάννης, εὐμενέστατος καί εὐγενέστατος, μοῦ ἐδήλωσεν ὅτι δέν εἶχεν ἀναγνώσει τό περί οὗ ὁ λόγος ἀρθρίδιον καί διά γενικωτάτων καί ἀορίστων φράσεων μέ ἄφησε νά ἐννοήσω ὅτι δέν τοῦ ἦτο δυνατόν νά ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν γνωμῶν πρός τόν Μιστριώτην» καί μέ ὕφος πατρικό εἶπε στόν Στεφάνου :

«Εἶσθε νέος, ἐκτιμῶ τοὺς κόπους σας καί αἰσθάνομαι τό εὐθιωτόν τῆς φιλοτιμίας σας... ἀλλά πρέπει νά γίνετε καί ὀλίγον πολιτικός... νά εὑρετε τρόπον νά παρακάμψετε τήν θύελλαν...

– Τί θά ἔπρεπε νά κάμω ;

– Νά διακόψετε τήν παράστασιν».

Ἀπό τό ἄλλο μέρος ὁ Δημ. Ράλλης, τοῦ ὁποίου οἱ εὐθύνες, ὡς ἐπί κεφαλῆς τῆς ἀντιπολιτεύσεως, δέν ἦσαν μικρές γιά τόν πόλεμο τοῦ '97, συνεργάτης ἀρχικῶς ὁ ἀντίπαλος κατόπιν τοῦ Τρικουπῆ, τόν ὁποῖο ἀνέτρεψε συνεργασθεῖς μέ τόν Δηλιγιάννη, ἐφιλοδόχησε νά καλύψει τό κενό μετά τήν πτώση καί τῶν δύο αὐτῶν ἀνδρῶν.

Ἐγινε πρωθυπουργός μετά τήν παραίτηση τοῦ Δηλιγιάννη τό 1897, τόν ὁποῖον κατηγοροῦσε ὡς δημαγωγό, «τόν συνηγωνίσθη ὁμως εἰς δημαγωγίαν» καί παρέμεινε, παρ' ὅτι νέος, στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τοὺς ἄλλους πολιτικούς τοῦ περασμένου αἰῶνος, χωρίς νά συλλάβῃ τό πνεῦμα τοῦ εἰκοστοῦ.

Ὁ Ζαῖμης, οὐδέτερος καί ἡρεμος, ἀνεδείχθη σέ πολιτικό «τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων», ἔγινε πρωθυπουργός, Ὑπατος Ἀρμοστής Κρήτης καί ἀργότερα Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, παρέμεινε ὁμως μετριότης.

Ὁ Θεοτόκης τέλος, ἀνερχόμενος ἀστήρ τοῦ 1900, προεβλήθη ὡς διάδοχος τοῦ ὑπό διάλυση Τρικουπικοῦ κόμματος. Ἐπεβλήθη στίς ἐκλογές τοῦ 1899, ἐπέδειξε ἀρκετές ἀρετές, ἰδίως «ἀκρατον πολιτικὴν εὐθιμίαν», ἀλλά «δέν ἐκυριάρχησεν οὔτε τοῦ πνεύματος οὔτε τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς καί δι' αὐτό δέν ἀπέβη ὁ φορεὺς τῆς» (Μαρκεζίνης, Β', 360).

Ὁ εἰκοστός αἰώνας βρῖσκει λοιπόν τήν Ἑλλάδα νά κυριαρχεῖται ἀπό τοὺς πολιτικούς ἀνδρες τοῦ προηγούμενου, μέ τίς ἀρετές ἢ τίς ἀτέλειες ἐκείνου καί χωρίς οὐσιαστικά διδάγματα ἀπό τίς πρόσφατες ἀτυχίες. Πρό παντός ὁμως χωρίς σοβαρές προοπτικές γιά τό μέλλον.

Ἡ ἡττα τοῦ 1897 εἶχε λειτουργήσει ὡς σόκ, ἐπανάφερε τῇ χώρα στή σκληρή πραγματικότητα, προσγείωσε τοὺς ἐπομένους μεγαλοϊδεάτες τῆς Ἐθνικῆς Ἐταιρείας καί ὑπῆρξε μιά τρομερή δοκιμασία γιά τοὺς πολιτικούς ἡγέτες τῆς ἐποχῆς, τήν ὁποία, ὅπως ἀπόδειξαν οἱ ἐξελίξεις, δέν κατάρθωσαν νά ἀντέξουν.

Γιαυτό καί ἡ περίοδος αὐτή μέχρι τό 1909 ἔδωσε τήν εὐκαιρίαν ὡς περίοδος κατ' ἐξοχήν μεταβατική, νά ἐμφανισθοῦν νέοι ἀνδρες μέ νέες ιδέες (ὁμάς τῶν «Ἰαπώνων»), ποὶ φιλοδοξοῦσαν νά ἐκφράσουν τό πνεῦμα τοῦ νέου αἰῶνος. Ἄλλοι τό πέτυχαν, ἄλλοι ὄχι. Ἐπρεπε νά ἔλθῃ ἡ μεγάλη στιγμή τοῦ 1909 γιά νά βρῆ τό Ἐθνος τόν δρόμο του, ἀλλά καί τόν ἡγέτη του.

Ἡ κατάσταση βέβαια αὐτή δέν ἦταν εὐχάριστη γιά τὸν λαόν, ἀλλά ἔχει τοὺς ἀνίκητους της καί στό Δῆμο Ἀθηναίων. Καί τήν κατάσταση αὐτή ἀπεικονίζει παραστατικώτατα ὁ Παρασκευόπουλος :

«Ἡ στασιμότης, ἡ ἀπισθοδρόμησις μᾶλλον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, τοῦ πρώτου Δήμου τοῦ Κράτους, γράφει, ἦτο ἐπόμενον νά ἐξεγείρῃ ἐπὶ τέλους τοὺς κατοίκους

της Πρωτεύουσας και ιδίως τας λαϊκὰς και εργατικὰς τάξεις, δι' ἧς ἡ κατάστασις αὕτη ἦτο ἀπὸ πᾶσαν ἄποψιν ἐπιζήμιος. Διότι ὁ Δῆμος δουλεύων εἰς κόμματα, Δῆμος θεωρούμενος ὡς τμηάριον τῶν ἐκάστοτε ἰσχυουσῶν πολιτικῶν μερίδων, ὄργανον τῆς φιλοδοξίας σήμερον μὲν ταύτης, αὔριον δὲ ἐκείνης τῆς κομματικῆς φατρίας, κατέστη ἀνίσχυρη ν' αὐτοδιοικηθῆ, νά ἔχη αὐτοτέλειαν και νά ἀποβλέπη εὐθὺς εἰς τὰ καθολικά συμφέροντα τῆς πόλεως και τῶν πολιτῶν. Καί ἐνῶ ὁ μέραι αἱ ἀνάγκαι τῆς πόλεως καθίσταντο πολυπληθέστεραι, ραγδαιότεραι και ἐπιτακτικώτεραι, ἔνεκα ἰδίᾳ τῆς προνομίου αὐτῆς θέσεως, ὡς Πρωτεύουσας τοῦ Πανελληνίου, ἐπὶ τοσοῦτον τούναντίον ἡ κατάστασις αὐτῆς ὑπὸ ἔποψιν οικονομικῆν και ὑπὸ ἔποψιν διοικητικῆν ἀπέβαινε χειρῶν ὀλοέν και ἀπελπιστικώτερα. Πάντες ὠμίλου περι τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηνῶν, ὡς τοῦτον ὡς ἡμιχρεωκοπημένον και ἀδυνατούντα ἐντελῶς νά ἐπαρκέσῃ και εἰς τὰς μᾶλλον ἀπολύτους και ἐπειγούσας ἀνάγκας αὐτοῦ».

Ἄλλ' ὅπως εἶπαμε προηγουμένως τὰ γεγονότα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 19^{ου} αἰῶνος εἶχαν ἐπιδράσει ἐπὶ τοῦ λαοῦ ὡς schock. Ἡ ἀφύπνιση εἶχε ἀρχίσει. Ὁ πολιτικός ἀμοραλισμός, ἡ σήψη και ἡ χρεωκοπία ἀποτελοῦσαν πικρὴ γεύση στὰ χεῖλη τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, πού ἀναζητοῦσαν κάτι καινούργιο, κάτι διαφορετικό, μιά Ἀλλαγὴ. Καί τὸ δημόσιο αὐτὸ αἶσθημα ἀπήχουσε καλύτερα παντός ἄλλου ὁ τύπος τῆς ἐποχῆς. Ἐγραφε ἡ «Ἀκρόπολις» τοῦ Γαβριηλίδη σὲ κύριο ἄρθρο τῆς:

«Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔχει ἀνάγκην οὐχὶ δημάρχου κατ' ἀξίωμα ἀλλὰ δημάρχου κατ' οὐσίαν. Ἐχει δηλονότι ἀνάγκην ἀτόμου δημαρχεύοντος, προσώπου παρέχοντος ἐγγυήσεις, ὅτι θά δυναθῆ νά ἐργασθῆ ὑπὲρ τῆς χώρας, ἥτις τοῦ παρέχει τετραετὴ ἀρχοντίαν... Ἐφ' ὅσον ριζικῶς δέν μεταβάλλεται τὸ σύστημα τῆς οργανώσεως τῶν δήμων, ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὸ κράτος θεσμικῶν ἀμαρτωλῶν ὡς οἱ δημοτικοί, και ἔχομεν δημοτικὴν νομοθεσίαν ἐλαττωματικὴν, ἀπηχραιωμένην, ἀναξίαν τῶν νεωτέρων χρόνων τῆς προόδου και τοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ, ἡ θέλησις και ἡ πρωτοβουλία τοῦ κυβερνῶντος ἀτόμου θά μᾶς σώσῃ. Ὅταν οὐδὲ νά ὀνειροπολήσωμεν μᾶς ἐπιτρέπεται σήμερον σύστημα δημοτικῆς συντάξεως παρεμφεροῦς πρὸς τὸ ἴσχυρον μεταξύ τῶν ὑγειῶν εἰς κοινωνικὴν ὀργάνωσιν Ἀγγλοσαξωνικῶν φίλων, ἔχομεν ἀνάγκην τοῦ ἀτόμου, ὅπερ θά δρᾷσῃ και θά συμπληρώσῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὰ τεράστια κενά και τὰ χάσματα, πού ἀφήνει ἡ νομοθεσία. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἔχει ἀνάγκην τοιοῦτου ἀνδρός...».

Εἶναι φανερό ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη, πάντοτε ὄριμη, μὲ τὸ πολῦτιμο λαϊκὸ ἐνστικτο εἶχε συλλάβει τὰ μηνύματα τῶν καιρῶν. Ἡ χώρα εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ νέα ἡγεσία, ἀπὸ νέους ἄνδρες, μὲ νέες ἰδέες, μὲ δυναμισμὸ και πρωτοβουλία, μὲ πίστη και ἀποφασιστικὴτητα. Αὐτὴ ἡ κίνησις ὀδήγησε μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια στὸ μεγάλο τέκνο τῆς Κρήτης, στὸν πολιτικὸ μὲ τὴν ἐντονη προσωπικότητα, τὴ δημιουργικὴ δρᾷση, τὴς νέες ἰδέες, τὴν λαϊκὴ συναίνεσις.

Τώρα, σάν προμήνυμα τοῦ Βενιζέλου, ἡ λαϊκὴ συγκατάβασις θά στραφῆ σ' ἓνα τέτοιο ἄνδρα, γιὰ νά θεραπεύσει τὴς ἀνάγκες τοῦ πρώτου δήμου τῆς χώρας και νά γίνῃ ὁ φορέας τοῦ νέου πνεύματος, ὁ ἐκφραστὴς τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Κι' αὐτὸς ὁ ἄνδρας ἦταν ὁ Σπύρος Μερκούρης, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Ἀθηνῶν. Νά τί ἔγραφε ὁ διατελέσας ἐπὶ μακρόν Γεν. Γραμματεὴς τοῦ Δήμου ἐπὶ δημαρχίας Μερκούρη, Γ. Παρασκευόπουλος :

«Γνωστός ἐν Ἀθήναις, κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς γραμματεὺς, κατόπιν δὲ ὡς διευθυν-

τής του Δημοτικού Νοσοκομείου «ἡ Ἑλπίς» εἶχεν ἤδη κεκτημένην φήμην τιμίου, ρέκτου, φιλοκάλου καί φιλοπροόδου ἀνδρός, κατορθώσαντος νά καταστήσῃ τό πανελλήνιον τοῦτο ἴδρυμα οὐχί μόνον στέγην φιланθρωπίας λυσίπονον, ἀλλά καί τέμενος ἐπιστημονικόν περισπούδαστον. Ἐπί δλόκληρον εἰκοσαετίαν ἐργασθεῖς ἐν αὐτῷ ἀφιέρωσεν ὄλην του τήν δραστηριότητα, τόν ζῆλον, τήν εὐφυΐαν του ὑπέρ τοῦ Ἰδρύματος καί ὑπῆρξεν ἐν τῇ διοικήσει καί τῇ διαχειρίσει τῆς ἐξουσίας του ἀφ' ἐνός μὲν ἀτεγκτος καί αὐστηρός, ἐξ ἄλλου ὁμως δίκαιος ὁσον καί φιλόανθρωπος, εὐπροσήγορος καί πονετικός εἰς πάντας τούς ἐκ τῶν περάτων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τῷ Ἰδρύματι τούτῳ νοσηλευομένους. Τοιοῦτον δέ παρελθόν ἔχων, τοιαῦτα ἠθικά κεφάλαια κεκτημένος, ἐδέχθη τήν ὑποψηφιότητα, ριφθείς εἰς ἄνισον πολιτικόν ἀγῶνα. Ἄνισον, λέγομεν, ἀγῶνα διότι ἐπρόκειται νά παλαίσῃ κατ' ἀντιπάλων μῆτε μορφώσεως, μῆτε πλούτου, μῆτε οἰκογενειακῆς αἰγλης, μῆτε προσωπικῆς καί κομματικῆς ἐπιρροῆς στερουμένων. Καί ὁμως, καίπερ μόνος καθ' ὄλων τῶν ἰσχυρῶν τοπικῶν ἐπιρροῶν, αἵτινες συνηπίσθησαν ἐναντίον του, κατῆλθεν εἰς τόν ἀγῶνα μέ τήν πεποίθησιν τῆς νίκης, διότι εἶχεν ὑπέρ ἑαυτοῦ τάς λαϊκᾶς τάξεις, ἐνθουσιώδη δέ καί φανατικώτατον ὑποστηρικτήν δλόκληρον σχεδόν τόν Ἀθηναϊκόν τύπον, ἐκπροσωποῦντα οὕτω τό δημόσιον φρόνημα, τήν γνώμην τῆς πρωτευούσης ἀπελπισθείσης πλέον ἀπό τήν σαπρίαν τοῦ παρελθόντος καί ἀναζητούσης νέον ἄνδρα ἐκτός κομματικῶν δεσμῶν καί ὑποχρεώσεων, γνήσιον ἀντιπρόσωπον τῶν λαϊκῶν τέξεων...».

ἘΠαρητήθη ὁ Διευθυντής τοῦ Δημοτικού Νοσοκομείου ἡ «Ἑλπίς» κ. Σπ. Μερκούρης, ὅπως ἀποδυθῆ εἰς τόν ἐκλογικόν ἀγῶνα ὡς ὑποψήφιος Δήμαρχος Ἀθηναίων. Αἱ συμπάθειαι τῆς πρωτευούσης στρέφονται πρός τόν συμπαθῆ ἄνδρα, τόν ἐντιμον καί εἰλικρινή, τόν φίλεργον καί προοδευτικόν, ὅστις ἀφήνει ἐν πλήρει τάξει ἴδρυμα φιλανθρωπικόν, τό ὁποῖον παρέλαβε ἀδιοίκητον, ἀποσυντεθημένον σχεδόν καί παραδίδει ἀντάξιον τοῦ προορισμοῦ του, ὑπερνικήσας πᾶσαν δυσχέρειαν ἐκ τῆς ἐλλείψεως πόρων ἐπαρκῶν. Ἐπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κ. Σπ. Μερκούρη δέν εἶχαμε εὐχάς μόνον ν' ἀπευθύνομεν, ἀλλά θεωροῦμεν αὐτήν ἐξησφαλισμένην...».

Καί ἀργότερον, δύο ἡμέρες πρό τῆς ἐκλογῆς, ἐπαναλαμβάνει :

Ἐὸ εἰς (δηλ. ὁ Μερκούρης), τέκνον τοῦ λαοῦ, μέ τήν ἀρρενωπήν καί ἡρεμον καί μειδιοῦσαν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀληθοῦς φυσικοῦ ἥρωος, τέκνον τῶν λαϊκῶν τάξεων μέ τήν κόμην τήν μαύρην, τό εὐρύ ὡς Διός μέτωπόν του, μέ τό ὄξύ ὡς πολεμιστοῦ θεοῦ βλέμμα... Καί μαζί μέ τήν φυσικήν ἐρχεται καί ἡ ψυχική διαφορά. Ἐὸ εἰς ὑποψήφιος τοῦ λαοῦ, τέκνον τοῦ λαοῦ, δημιουργημα ἑαυτοῦ, εἰλικρινῆς, γενναῖος, σθεναρός εἰς λόγους καί εἰς ἔργα, μακράν κομματικῆς ὑποδουλώσεως, φρονηματοῦ, ἀνὴρ ἀρχῶν. Πνεῦμα διοργανωτικώτατον, μὴ κύπτον οὔτε πρό τῶν δυσχερειῶν, οὔτε πρό τῶν παρεμβαλλομένων προσκομμάτων. Ἀπεφάσισε νά ἐργασθῆ ὡς διευθυντής τοῦ πρώτου τῶν ἐν Ἀθήναις φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων καί ἀνήγαγεν αὐτό εἰς περιωπὴν ἀνταξίαν τοῦ προορισμοῦ του».

Ἄλλά καί οἱ ἄλλες ἐφημερίδες ὅπως τό «Ἄστυ» τοῦ Θεμ. Ἀννίνου καί Δημ. Κακλαμάνου, οἱ «Καιροί» τοῦ Κανελλίδου, ἡ «Ἐστία» τοῦ Κύρου καί ἡ «Ἐφημερίς» τοῦ Κορομηλά ἐτάχθησαν ὑπέρ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Μερκούρη μέ ἐπαινετικά δημοσιεύματα, ἰδίως διὰ τήν πετυχημένην εἰκοσαετή θητεία του στό Δημ. Νοσοκομείον.

Ἐγγραφε τό «Ἄστυ» τόν Ἰούλιο τοῦ 1899 :

ἘἌν καί μᾶς χωρίζει ἀρκετόν χρονικόν διάστημα ἀπό τῆς 5ης Σεπτεμβρίου, ἡ-

μέρας καθ' ἣν θά διενεργηθοῦν αἱ Δημοτικά ἐκλογαί, ἐν τούτοις αἱ ἀνησυχία τῶν ἐνδιαφερομένων εἶναι ζῶηραί.

Οἱ μέχρι τοῦδε γνωστοί (ἂν ὄχι καὶ ὀριστικοί) ὑποψήφιοι Δήμαρχοι Ἀθηνῶν θά εἶναι οἱ κ.κ. Ἄντ. Ζυγομαλάς, Σπ. Μερκούρης, Δημ. Καλλιφρονᾶς καὶ Λάμπρος Καλλιφρονᾶς. Οἱ Δεληγιαννικοὶ κατὰ σύστασιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀπεφάσισαν νά ὑποστηρίξουν τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ κ. Ζυγομαλά. Τοῦτο ὁμῶς ἤχησεν δυσαρέστως, εἰς τὰ ὅρα τοῦ κ. Λάμπρου Καλλιφρονᾶ, ὁ ὁποῖος ἐπιμένει μέχρι ρήξεως πρὸς τὸ Δεληγιαννικόν κόμμα...».

Ὁ Μερκούρης λοιπὸν εἶχε νά ἀντιμετωπίσῃ διακεκριμένους πολίτες τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ μεγάλες οἰκογένειες, διατελέσαντες ἐπὶ πολλὰ ἔτη δημοτικοὶ ἄρχοντες, μέγα ἰσχυρὰ οἰκονομικὴ ἐπιφάνεια καὶ ἰσχυρὰ πολιτικὴ ὑποστήριξις.

Ὁ Μερκούρης ἦταν πράγματι τέκνον τοῦ λαοῦ. Ἐγεννήθη στὴν Ἑρμιόνη τὸ 1856 καὶ σὲ ἡλικία 10 μόλις ἐτῶν παρελήφθη ἀπὸ τὸν ἀδελφὸ τῆς μητέρας τοῦ Καπετάν Σταμάτη Λήτσα καὶ ἀνετράφη «ἐλληνοπρεπῶς» στὴν πρωτεύουσα. Ἐσπούδασε Ἱατρικὴ καὶ ἀνεδείχθη εἰς εὐφυῆ καὶ δραστήριον νέον, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐργατικότητα, ἐπιμονὴ καὶ ἐντιμότης προκαλοῦσαν τὴν ἐντύπωσιν σ' ὅσους τὸν ἐγνώριζαν. Ὑπερέτησε στὸ Νοσοκομεῖο ἀρχικά, ὅπως εἶδαμε, ὡς ἀπλὸς ὑπάλληλος καὶ ἀπὸ τὸ 1881 ὡς διευθυντής, ὅπου καὶ ἐπέτυχεν τὴν ἀναδιοργάνωσιν καὶ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάρρωσιν τοῦ ἰδρύματος τούτου. Εἶχε τὴν φήμην ἰσχυροῦ ἀνδρα, καὶ ὡς ἀνηψιὸς τοῦ στρατηγοῦ Λήτσα ἀνέπτυξε ἐθνικὴ δράσιν τόσο ὑπὲρ τῶν Κρητῶν ὅσο καὶ κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα (μετὰ τοῦ ἀνταρτικοῦ συγκροτήματος τοῦ Λήτσα).

Ἐκτος ἀπ' αὐτό, γράφει ὁ Λαμπίκης, ὁ Σπ. Μερκούρης ἦτο καὶ γλεντζές καὶ θαρραλέος, καὶ μερακλῆς καὶ διευθύνων μέλος ἐκλεκτῶν παρεῶν, ἰδίως εἰς τὴν συννοικίαν τῆς Νεαπόλεως, τῆς ὁποίας τὰ σοκκάκια ἀντηχοῦσαν τὰς νύκτας τὰς μελωδίας παθητικῆς καντάδας.

Στις 20 Ἰουλίου ὁ Μερκούρης ὑπέβαλε στὸ Ἀδελφάτο τὴν παραίτησίν του, ἀπὸ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου.

Ἰδοῦ τὸ κείμενον τῆς παραίτησεως :

Πρὸς τὸ Σ. Ἀδελφάτον...

Λαμβάνων τὴν τιμὴν νά ὑποβάλω... τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ σήμερον ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου. Μετὰ 20ετῆ ὄλον βίον... ἰδιαιτάτην καὶ εἰλικρινῆ συγκίνησιν αἰσθάνομαι ἀποχωρῶν αὐτοῦ, εἰς τὴν εὐγενῆ τοῦ ὁποῖου ἀποστολὴν καὶ τὴν πρόδοον ἀφιέρωσα τὰ ὠραιότερα ἔτη τῆς ζωῆς μου, οὐχὶ ἀκάρπως, διὰ τοῦτο καὶ δέν ὑπερφρονῶ λέγων, ὅτι τὴν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἢ «Ἐλπίς» εἰκοσαετῆς νυχθήμερον καὶ ἐφοσιωμένη ἐργασία μου σημειῶ ὑπερηφάνως ὡς περγαμηνὴν τοῦ κοινωνικοῦ μου βίου. Ὅμοιον αἰσθημα μέ κατέχει ἀποχωριζόμενον τὰ φίλτατα μέλη τοῦ Ἀδελφάτου, ἅτινα μέ περιέβαλον δι' ἀδιαλείπτου καὶ ἀπεριορίστου ἐμπιστοσύνης, αὕτη δέ μέ ἐκράτησεν εἰς τὸν ἐμπιστευθὲν μοι ἔργον καὶ κατὰ πολὺ εἰς ταύτην ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου μου, ἐπὶ τούτοις ἐκφράζω ἅμα τὴν βαθυτάτην μου εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸ Σ. Ἀδελφάτον.

Ἡ θέλησις τῶν συμπολιτῶν μου μέ καλεῖ ἤδη ἐπὶ εὐρύτερον ἔδαφος. Ἡ θέλησις τῶν ἀγαπητῶν συνδημοτῶν προβάλλει τὴν ὑποψηφιότητά μου ὡς Δημάρχου Ἀθηνῶν, ἣν ἀποδέχομαι πεπειθεὶς, ὅτι οὐδέ θέλησις οὐδέ ἐνθουσιασμός, οὐδέ εἰλικρίνεια θά μοὶ λειψῶσι ἐπὶ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν εὐρυτέρων καθηκόντων τοῦ Δημοτικοῦ ἄρχοντος... εἰς ὃ ἀξίωμα εὐελπις, ἀτενίζω στηριζόμενος ἐπὶ τὴν ἐκδηλουμένην εἰλι-

κρινῆ θέλῃσιν καὶ ἀγάπην τῶν ἀγαπητῶν συμπολιτῶν. Ἐν τῷ νέῳ τούτῳ ἀξιώματι
 ὅπου μέ ὀδηγεῖ ἡ ἐλευθέρᾳ ψήφος τῶν Ἀθηναίων, ἐάν ἀνέλθω, ἰδιαιτέραν θά ἔχω φι-
 λοδοξίαν συναντώμενος μεθ' ὑμῶν καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς εὐρυτέρας ἀπο-
 ποστολῆς τοῦ Νοσοκομείου ἢ «Ἐλπίς».

Μετά βαθυτάτης ὑπολήψεως
 Εὐπειθέστατος

Σπ. Μερκούρης

Μετά τὴν ὑποβολή τῆς παραίτησεως ὁ Μερκούρης ἀπεχώρησε ὁ δὲ Καθ. Καρθεῖν
 μῆτσας εἶπε τὰ ἑξῆς :

«Τῷ ὄντι κ. Πρόεδρε εἶναι συγκινητικὴ ἡ στιγμή αὕτη καθ' ἣν λαμβάνομε τὴν
 παραίτησιν τοῦ κ. Μερκούρη... διότι οὕτως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ ἐπεκράτησεν ἡ
 κρατὰς τάξις καὶ εὐπρέπεια ἐν τῷ Νοσοκομείῳ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς εὐγενοῦς ἀποστο-
 λῆς τοῦ ὁποίου ἐπὶ εἰκοσαετίαν εἰργάσθη μετ' ἀφοσιώσεως, ὡς μαρτυροῦσι καὶ ἡ
 αἰ κατὰ καιροὺς προτάσεις του πρὸς τὸ Ἀδελφάτον, ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν
 ὁποίων πολυτρόπως ἀνεμόρφωσαν αὐτὸ διὰ τῶν γενομένων κατ' εἰσῆγγῃσιν αὐτοῦ
 ἔργων τὰ ὁποῖα συνεπλήρωσαν οὐ μόνον τὰ ὑγιεινὰ καὶ θεραπευτικὰ αὐτοῦ μέσα καὶ
 ἐξωρῶσαν ἐν πολλοῖς τὸ ἴδρυμα καὶ ἂν ἐπέτρεπαν οἱ πόροι αὐτοῦ βεβαίως πλήρως
 ἦθελε τελεσθῆ ἀναμόρφωσις ἐν αὐτῷ. Εὐχόμεθα ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῶν εὐγενῶν
 σκοπῶν οἵτινες προεκάλεσαν τὴν παραίτησιν, ἀλλὰ καὶ λυπούμεθα ὅτι τὸ Νοσοκομ-
 εῖον στερεῖται τοιοῦτου ρέκτου Διευθυντοῦ, ὅστις ὄχι μόνον εἰς ἐμαλὰς περιστά-
 σεῖς διέπρεψε διευθύνων μετὰ προνοίας καὶ στοργῆς τὸ ἴδρυμα, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνω-
 μάλους ὡς ἦτο ἡ ἀτυχὴς διὰ τὸ Ἔθνος τοῦ 1897, ὅτε διὰ τῆς ὑπερόχου δραστηριότη-
 τός του κατάρθρωσε παρά πάντων νὰ ἀναγνωριστῶσιν αἱ πολύτιμοι ὑπηρεσίαι τοῦ
 Νοσοκομείου πρὸς τοὺς τραυματίας τοῦ πολέμου. Διὰ τοὺς λόγους τούτους παρ-
 καλῶ τὸ Ἀδελφάτον νὰ ἐκφράσῃ εἰς τὸν ἀποχωροῦντα κ. Μερκούρη τὴν ἀκραί-
 αὐτοῦ εὐαρέσκεϊαν διὰ πολιτίμους ὑπηρεσίας του πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον καὶ ὅτι με-
 τὰ λύπης ἀποδέχεται τὴν παραίτησίν του».

Τὸ Ἀδελφάτο ὁμοφώνως ἀπεδέχθη τὰ ἀνωτέρω.

Στὴν ἀποχαιρετιστήριον συγκέντρωσιν εἶπε μεταξύ ἄλλων :

«Κύριοι,

Μετά 20 ἐτῶν ὅλον βίον ἀφοσιωθέντα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ
 εὐαγοῦς τούτου ἰδρύματος, συγκίνησιν βαθυτάτην αἰσθάνομαι ἀποχαιρετῶν ὑμῶν
 προκειμένου νὰ ἀποδυθῶ εἰς ἀγῶνα ἀποβλέποντα εἰς τὴν εὐρυτέραν ἐξυπηρέτησιν
 τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ θέλησις τῶν συμπολιτῶν μου μέ καλεῖ ἤδη εἰς εὐρυτέ-
 ρον ἔδαφος δράσεως...».

Ἐκ μέρους τοῦ Νοσοκομείου ἀπάντησε ὁ ὑποδιευθυντὴς ἰατρός Βάθης, ὡς ἑ-
 ξῆς :

«Πολυαγαπημένε μας Διευθυντά,

Ζωηρὰ συγκίνησις κατέχει τὴν ψυχὴν ὅλων μας ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει Σας ἐκ τοῦ
 Νοσοκομείου ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη μετ' ἐνδιαφέροντος εἰργάσθητε. Εἰς
 τὸν νέον ἀγῶνα εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδύεσθε, σᾶς συνοδεύουν αἱ διάπυροι εὐχαὶ μας.

Ἄς ἀναφωνήσωμεν ἤδη :

Ζήτω ὁ λαοπρόβλητος ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου Δήμαρχος Ἀθηναίων Σπύρος
 Μερκούρης».

Ὁ Μερκούρης εἶχε, ὅπως εἶπαμε, νά παλαίσει μέ ἰσχυρόν ἀντίπαλο, τόν Λάμπρο Καλλιφρονά, παλιό τζάκι καί μέ τήν ὑποστήριξη τοῦ ἰσχυροῦ Δεληγιαννικοῦ ὄμματος. Ἀλλά πείσμων καί ἀκαταπόνητος ὅπως ἦταν ὀργάνωσε τόν προεκλογικό του ἀγῶνα κατά τρόπο ἀπαράμιλλο. Συγκέντρωσε γύρο του τά προοδευτικά στοιχεία τῆς ἐποχῆς του, τοὺς διανοούμενους καί τοὺς νέους. Γιά πρώτη φορά ὀργανώνονται «ἱστορικά Σαλόνια», ὁπλ. Προεκλογικά Κέντρα, ὅπως λέμε σήμερα.

Τέ πολιτικό σαλόσι τοῦ Μερκούρη ἦταν στήν ὁδόν Ἀθηνῶν, κοντά στή δημαρτία. Τά ἐγκαίνια ἐγιναν στίς 10 Αὐγούστου καί τό λόγο ἐξεφώνησε ὁ Στέφανος Δρακούμης. Τό κέντρο αὐτό ἦταν ἡ βάση ἐξορμήσεως καί τό στρατηγεῖο τοῦ Μερκούρη.

Ὅμαδες νέων κυρίως ὀπαδῶν του ἐργάζονταν συνεχῶς ἐτοιμάζοντας προεκλογικό ὕλικό καί ὀργανώνοντας τίς διάφορες ἐξορμήσεις. Χιλιάδες φωτογραφίες τοῦ Μερκούρη τοιχοκολλήθησαν στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας καί ὀμαδες μαχητικῶν ὀπαδῶν του ξεκινούσαν ἀπό τό ἐκλογικό του σαλόσι καί περιήρχοντο τοὺς δρόμους τῆς πόλεως ζητοκραυγάζοντες καί θορυβοῦντες ὑπέρ τοῦ ὑποψηφίου τους.

Ἡ προεκλογική κίνηση τοῦ Μερκούρη ἐνισχύθη πολύ τόσο ἀπό τήν ὑποστήριξη τῶν ἡμερησίων ὀσο καί τοῦ ἀνιπάλου τοῦ Δεληγιάννη πολιτικοῦ κόμματος, ὁπλ. τῶν παλαιῶν τρικουπικῶν, τῶν ὀποίων ἡγεῖτο τώρα ὁ Θεοτόκης. Ἔτσι ὁ ἀγῶνας ἐκείνος ἐξελίχθη σέ ἀντιπαράθεση τῶν δύο μεγάλων κομμάτων.

Οἱ ἐκλογές τῆς 3ης Σεπτεμβρίου διεξήχθησαν ὀμαλῶς καί ἔδωσαν, ὅπως ἀνεῖναι, μεγάλη πλειψηφία στόν Μερκούρη. Ἐπί 12.943 ψηφοδελτίων ὁ Μερκούρης ἔλαβε 7.766 ψήφους ἐνῶ ὁ Καλλιφρονάς 5.537.

Ὅς δημοτικοί σύμβουλοι ἐξελέγησαν οἱ Γ. Καλλισπέρης, Χρ. Βουρνάζος, Εὐστ. Κοϊδῆς, Μιχ. Κατσιμπαλής, Μιλτ. Ὀριγῶνης, ἈΝτ. Παπαγεωργίου, Ἡλ. Πουλόπουλος, Κ. Χριστοφῆς, Κων. Ἐσλιν, Γ. Κατελοῦζος, Ἀλ. Φιλαξελφεύς, Σ. Ζαχαρίτσας, Ἀνδρ. Ρουσάκης, Ἀλ. Ἀγγελόπουλος - Ἀθάνατος, Εὐστ. Λάμπας, Ἰ. Πούμπουρας, Ἰ. Φωτίου καί Σ. Ζαχαράτος. Δημαρχιακοί Πάρεδροι ἐξελέγησαν οἱ Δ. Σηλεβριώτης, Ἀθ. Ἐλευσινιώτης, Ἀντ. Πέτας, Ἰ. Παυλίδης, Εὐαγ. Χρυσάφης καί Ἄγης Καμπῆς.

Ὁ Πάρασκευόπουλος (1907) ἀναλύοντας τά ἀποτελέσματα τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς γράφει ὅτι «... προφανῶς ἦτο αὐτή ἀποτέλεσμα τῆς λαϊκῆς ἐξεγέρσεως, ἦτο ἐκρηκτικὴ διαμαρτυρία, ἦτο ἐν μικρῶ ἑπανάστασις κοινωνικὴ ἐκ μέρους τοῦ Λαοῦ τῆς πρωτεύουσῆς κατὰ τῆς κρατούσης στασιμότητος, κατάλυσις ἰδίως καθεστῶτος σαπροῦ καί ἦτα ὀριστικὴ τῶν τοπικῶν ἐπιρροῶν...».

Οἱ νέες δημοτικὲς ἀρχές ἐγκαταστάθηκαν τήν 1η Δεκεμβρίου τοῦ 1899. Μετά τόν ὀρκό ὁ Μερκούρης ἀπηγγήσε στήν προσλαλιά τοῦ Νομάρχου Α. Καρατζᾶ (ὁ ὀποῖος διατύπωσε τήν πεποίθηση ὅτι ὁ πρωθυπουργός Γ. Θεοτόκης θά βόηθησιν τό νέο Δήμαρχο στό ἔργο του), εὐχαριστώντας ἀφ' ἑνός γιά τήν πρόθεση τοῦ πρωθυπουργοῦ νά συνδράμῃ τό ἔργο του καί ὑποσχόμενος ἀφ' ἑτέρου νά ἐργασθεῖ γιά τήν εὐημερία τοῦ Δήμου μακρῶ ἀπό κάθε κοιματικὴ καί προσωπικὴ ἐπιρροή καί δέσμευση.

Στίς 6 Δεκεμβρίου συνήλθε τό νέο Δημ. Συμβούλιον καί ἐξελέξε ὡς πρόεδρο αὐτοῦ τόν παλαιάμο καί δοκιμασμένο Δημ. Σύμβουλον Χρ. Βουρνάζο, ὁ ὀποῖος ἀπευθυνόμενος στοὺς νέους Συμβούλους περιέγραψε τήν κατάσταση τοῦ Δήμου, ἰδίως τήν ὀικονομικὴ, ὡς «μαρασμῶδη καί καχεκτικὴν» μέ ἐντελῶς κενά ταμεία

καί μέ τεράστιες υποχρεώσεις. Τά ἔσοδα τοῦ Δήμου, εἶπε, κατά τό 1/3 πηγαῖν εἰς πληρωμή τοκοχρεωλυσίων καί πεμπτημορίων τῶν χρεῶν αὐτοῦ, κατά τό δ τρίτον εἰς φωτισμόν, ἐκπαίδευση καί ἀστυνομία, τό δέ υπόλοιπο γιά τήν διοίκ τοῦ Δήμου, τήν συντήρησιν τῶν ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων, τήν ὁδοποιΐα, καθαριότητα, ὑδρευση κλπ. Δι' αὐτό πρῶτο μέλημα τῶν νέων Δημ. Ἀρχῶν πρέπει νά εἶν διαρρύθμισις τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμ. Ὅμοίως ὁμως καί κατά τήν ἐπίσημη, εἶπε, πρέπει ἡ Δημ. Ἀρχή νά μεριμνήσῃ καί διά τίς ὁδοῦς τῆς πόλεως, «τινες καθ' ὅλα τά σημεῖα... εὐρίσκονται ἐν οἰκτρῷ ἀληθῶς καταστάσει». Ἀλλά διά τήν καθαριότητα τῆς πόλεως πρέπει ἀμέσως νά μεριμνήσῃ ἡ Δημ. Ἀρχή, ἡ καθαριότητα συνδέεται ἀμέσως μέ τήν υἰεΐα τῆς πόλεως, εἶναι δέ γνωστό ὅτι «αὕτη δυστυχῶς ἐν οἰκτρῷ διατελεῖ καταστάσει καί πλημμελέστατα ἐνεργεῖται». τόπιν μίλησε γιά τό θέμα τοῦ φωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος «χωλαίνει ἐν πολλοῖς» καί γέ σοβαρό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως. Τό πρόβλημα τοῦτο ἔχει, εἶπε, δύο σκέλη, πρῶτο εἶναι ἡ μόνιμη καί ὀριστικῆ λύση, πού ἀποτελεῖ ἤδη ἀντικείμενο ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεως. Τόν Δήμο ἀπασχολεῖ τό δεύτερο σκέλος, δηλαδή τῆς κυβερνήσεως. Τόν Δήμο ἀπασχολεῖ τό δεύτερο σκέλος, δηλαδή ἡ ἐπαύξησις τῶν ὑπαρχόντων ὑδάτων διά τῆς βελτιώσεως τῶν ὑδραγωγείων καί τοῦ δικτύου διανομῆς.

Ὁ Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης ἐγνώριζε ἀρκετά καλά τά προβλήματα τοῦ Δήμου διότι, ὅπως εἶπαμε στά προηγούμενα διετέλεσε Δημ. Σύμβουλος. Στίς 23 ἑκτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ὑπέβαλε τόν προϋπολογισμό τοῦ 1900 καί στήν ἐκθεσὴν ἀνέπτυσε διεξοδικά τόσο τίς ἀνάγκας ὅσο καί τίς προσπάθειες πού ἐσκόπευε καταβάλλει γιά τήν ἀντιμετώπισή τους.

Ἐγγραφε χαρακτηριστικά :

«Αἱ ἀνάγκαι τοῦ Δήμου εἶναι πολλαί καί διάφοροι. Ὡς ἐκτελεῖται σήμερον ἡ πηρεσία τῆς υἰγιεινῆς, τῆς καθαριότητος, τοῦ καλλωπισμοῦ τῆς πόλεως δέν ἐκτελεῖται οὔτε αὐτῶν τῶν τρίτης τάξεως ἐπαρχιακῶν πόλεων τοῦ πεπολιτισμένου εὐρωπαϊκοῦ κόσμου. Καί ὁμως πρόκειται περὶ πρωτεύουσας Κράτους, διεκδικούν τήν ἡγεμονίαν τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Εὐρώπης. Ἡ πόλις ἡμῶν ὑστερεῖ εἰς ὅλα, δέν ἔχει ὑδωρ, δέν ἔχει ἐπαρκῆ φωτισμόν, δέν ἔχει καλὰς ὁδοῦς, δέν ἔχει εὐταπεῖς ἀγοράς, δέν ἔχει σφαγεῖα, δέν ἔχει λουτρά, δέν ἔχει καθαριότητα, δέν ἔχει ἐπιμοσίους κήπους καί ἀρκα, τά ὁποῖα εἶναι οἱ πνεύμονες τῶν πόλεων, δέν ἔχει ὑπόνομους. Ἀντί τούτων δέ ἔχει ἐν ἀφθονίᾳ σύννεφα κονιορτοῦ, βωμούς ἀκαθαρῶν καί καταβόθρας εἰς τὰς ὁδοῦς...

Παρατηρεῖτε λοιπόν, κύριοι, πόσον εὐρύ εἶναι τό στάδιον ἡμῶν, ἂν θελήσωμεν νά ἐργασθῶμεν ὄχι διά τῆς ρουτίνας τοῦ νά συντηρήσωμεν τό θλιβερόν καθεστῶς ὁπερ ἐκκληροδότησεν ἡμῖν τό παρελθόν, ἀλλῶς πῶς νά προαγάγωμεν τήν πόλιν τῆς τῆς...

Θέλω προσπαθῆσαι ν' ἀποκαθαρίσω τήν ὑπηρεσίαν ἀπό πάσης σήψεως καί ἀπὸ παντός εὐρώτου, θέλω προσπαθῆσαι νά ἐμπνευσθῇ νέα ζωὴ εἰς αὐτήν, ζωὴ πρὸς ἡλικίαν, πρὸς τάξιν, πρὸς εὐπρέπειαν, πρὸς πρόοδον...».

Περαιτέρω ὁ Δήμαρχος ἀνέλυε στήν Ἐκθεσὴν τοῦ λεπτομερῶς τά ἔργα ὑδρεύσεως, ὁδοστρωσίας καί χωροταξίας, πού ἐθεωροῦσε ἀπόλυτης προτεραιότητος. Δίωξ τό περὶ χωροταξίας σχέδιον γιά πρώτη φορά ἐμφανίζεται στά προγράμματα τοῦ Δήμου. Ὁ Δήμαρχος μιλῶσε διά «πλήρες χωροσταθμημένον τῆς πόλεως σχέδιον» τό ὁποῖον... δέν ὑπάρχει μέχρι σήμερον καί τῆς συντάξεως τοῦ ὁποῖου δέ ἀμέσως

νά ἐπιληφθῶμεν» καί διά *Κτηματολόγιον τοῦ Δήμου*, «... πρὸς καθορισμόν τῆς ἐν τῇ πόλει κτηματικῆς περιουσίας τοῦ Δήμου, περί ἧς... ἐλάχιστα κέκτηται σήμερον ὁ Δήμος στοιχεῖα...».

Ὁ Μερκούρης, γιὰ τὴν ὑλοποίηση τοῦ προγράμματός του διόρισε στὴ θέση τοῦ παραιτηθέντος Γεν. Γραμματέα τοῦ Δήμου Λαμπρίδη τὸν διευθυντὴ τῆς ἐφημερίδας «οἱ Καιροί» Πέτρο Κανελλίδη γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῶν διοικητικῶν ὑπηρεσιῶν, τὸν οικονομολόγο Γ. Κατσελίδην διευθυντὴ τῶν οικονομικῶν ὑπηρεσιῶν καί τὸν Π. Πρωτοπαπαδάκη «μηχανικὸν ὑπερόχου καί πανθομολογουμένης ἀξίας» ὡς διευθυντὴ τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Δήμου.

Κατὰ τὴν πρώτη αὐτῆ περίοδο τῆς δημαρχίας τοῦ Μερκούρη ὀλοκληρώθη ἡ ἀνέγερσις τῆς Λαχαναγορᾶς, ἡ ἀποπεράτωση τῆς ὁδοῦ Ἴπποκράτους μέχρι τῆς Λ. Ἀλεξάνδρας, ἡ συμπληρωματικὴ ὀνοματοθεσία τῶν ὁδῶν, ἡ γέφυρα τῆς ὁδοῦ Ἀναπαύσεως, τὸ Κτηματολόγιον τοῦ Δήμου, ἡ ἐπιδιόρθωση καί ὁ καθαρισμὸς τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου καί ἡ βελτίωση τοῦ ἐσωτερικοῦ δικτύου, ἐτέθησαν δέ ἐπὶ τάπητος τὰ πρῶτα σχέδια γιὰ τὴν ἀσφαλτόστρωση τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως.

Τὸ δημιουργικὸ ἔργο τῆς πρώτης δημαρχίας τοῦ Μερκούρη συνοψίζεται στὴν εὐαρέσκεια ποῦ ἐξεφράσε ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Λαχαναγορᾶς :

«Δύναμαι νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου εἶπε, διὰ τὰ ἐπὶ τῆς Δημαρχίας σας ἐκτελούμενα ἔργα, τὰ ὁποῖα πρὶν ἐθεωρεῖτο ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῶσιν».

Καί ἔτσι τὸ προεκλογικὸ σύνθημα τοῦ Μερκούρη «Λαὸς - ἔργα» ἐγένετο πραγματικότης. Δι' αὐτὸ καί οἱ Ἀθηναῖοι, χωρὶς ἐνδοιασμούς, ἔδωσαν τὴν ψῆφον τους στὸ δραστήριον Δῆμαρχό τους καί κατὰ τὶς δημαρχεισίας τοῦ 1903.

Οἱ ἐκλογές εἶχαν προκηρυχθῆ γιὰ τὶς 7 Σεπτεμβρίου. Τὰ πολιτικὰ σαλόνια (ἐκλογικὰ κέντρα τῶν ὑποψηφίων) ἦσαν ἔτοιμα ἀπὸ τὸν Αὐγούστο. Ἀντίπελος τοῦ Μερκούρη ὁ παλιὸς συνεργάτης του Κ. Ἀγγελόπουλος γόνος γνωστῆς παλιᾶς Ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας.

Ὁ προεκλογικὸς ἀγῶνας ἦταν πεισματώδης καί αἱματηρὸς. Τὰ εὐαγγελικά, τὰ ὄρεσταικά καί τὰ Σανιδικά εἶχαν δημιουργήσει ἄγρια πάθη καί εἶχαν στὸ ἔπακρον ἐρεθίσει τὰ πνεύματα τῶν ἀντιπάλων. Ἄν καί ἡ πολιτικὴ κατάσταση κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἦταν ὀμαλή, τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶχε ξεσηκώσει τοὺς φοιτητές καί εἶχε διατρέσει τὸν κόσμον σὲ δύο φανατικὰ στρατόπεδα.

Οἱ ὀπαδοὶ τῶν δύο ὑποψηφίων ἐνεργοῦσαν κάθε βράδυ ὀργανωμένες ἐξορμήσεις στοὺς δρόμους τῆς πόλεως, ζητοκραυγάζοντες καί θορυβοῦντες ὑπὲρ τῶν ὑποψηφίων τους. Τὰ Χαυτεῖα καί ἡ Ὁμόνοια ἦσαν κάθε βράδυ γεμάτα κόσμος, ἐνῶ ἡ ἀστυνομία καί τμήματα στρατοῦ εὐρίσκοντο συνεχῶς στὸ πόδι γιὰ τὴν τήρηση τῆς τάξεως. Οἱ ἀντίπαλοι προσπαθοῦσαν νὰ ἐπηρέασουν τὸ φρόνημα τῶν ἐκλογῶν καί νὰ τρομοκρατήσουν ἀλλήλους. Ὑπῆρχε πλήρως ὀργανωμένο στρατηγικὸν σχέδιον. Ἴδου πῶς τὸ περιγράφει ὁ Λαμπρίκης :

«... Προηγεῖτο ἡ μαρίδα εἰς μᾶλλον ἀραιὰν τάξιν ψάλλουσα τραγοῦδι τῆς ἐποχῆς μέ μερικοὺς στίχους τροποποιουμένους ἀνάλογα πρὸς τὸ ὄνομα καί τὸ πρόγραμμα τοῦ ὑποψηφίου δημάρχου, ὁ ὁποῖος τὴν ἐνέπνεε. Ἦκολοῦθει εἰς ὠρισμένην ἀπόστασιν τὸ κύριον σῶμα. Οἱ παλληκαράδες, τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι εἶχαν ἐπιστημάνει καί ἀπὸ μίαν θέσιν εἰς τὴν Δημαρχίαν θύσαν θά ἐπειύγχανε ὁ προστάτης τῶν καί εὐνοούμενός των. Οἱ σημαιοφόροι καί τὰ ἀηδόνα. Δηλαδὴ οἱ φωνακλάδες, οἱ ὁποῖοι ἐζητοκραυγάζαν.

Μετά έποντο οί περιπατόφιλοι όπαδοί τοϋ κόμματος και είς μικράν απόστασιν όπισθεν είς άραιάν τάξιν πάντοτε, πάλιν ή μαρίδα υπό τήν επίβλεψιν όμως ώρισμένων έποπτών διά τήν τήρησιν τών άποστάσεων. Τήν οϋράν έσχημάτιζαν οί περιεργοί οί όποιοί έβγαιναν από τά καφενεΐα και προσεκολλώντο είς τό παρελαϋνον προεκλογικόν σώμα. Κατ' αυτόν τόν τρόπον διαδήλωσις χιλίων ανθρώπων εκάλυπτε μΐκος χιλιεμέτρων είς τόν δρόμον, ώς δύναμις ταξιαρχίας πεζικού έν έμπολέμω συνθέσει. Καί έσκόρπα... ρίγη ένθουσιασμοϋ και τρόμου». Κατόπιν αυτού δέν είναι παράδοξο τό ότι δύο ήμέρες πρό τών εκλογών, στις 5 Σεπτεμβρίου, άρχισε άγριο πιστολιδι μεταξύ τών δύο αντίπαλων διαδηλώσεων, όταν συναντήθησαν στη διασταύρωση τών οδών Σταδίου και Παρθεναγωγείου (της σημερινής Πεσμαζόγλου).

Από τίς εκλογές της 7ης Σεπτεμβρίου βγήκε νικητής ο Μερκούρης με 10.934 ψήφους έναντι 4.622 τοϋ Άγγελόπουλου, εκλεγήσαν δέ και όλοι οί υποψήφιοι σύμβουλοι, ένώ από τόν συνδιασμό τοϋ αντίπαλου του κανείς.

Οί νέοι Δημ. Σύμβουλοι ήσαν : Ίω. Σόλων, Δημ. Ήλιόπουλος, Άγγ. Πυρρής, Χρ. Βουρνάζος, Γεώρ. Βλαχάκης, Άνδρ. Καμπάς, Άντ. Παπαγεωργίου, Κ. Χρηστοφής, Ν. Φραγκούλης, Ίω. Βλαβιανός, Άλ. Καλλιγās, Ίω. Παινέσης, Μιχ. Κατσιμπαλης, Άλ. Άγγελόπουλος - Άθάνατος, Μιλτ. Οριγώνης, Ναπ. Κανάρης, Άλ. Γέροντας και Νάσος Ζίνης.

Οί νέες Δημ. Άρχές έγκατεστάθησαν τήν 4η Δεκεμβρίου, Πρόεδρος δέ τοϋ Δημ. Συμβουλίου εκλεγή ο Χρ. Βουρνάζος και πρωτοκολλητής ο Ν. Φραγγούλης.

Και κατά τήν δευτέραν αυτήν περίοδον ο Μερκούρης συνέχισε με τόν ίδιο ζήλον ά εργάζεται για τήν βελτίωση τών οικονομικών τοϋ Δήμου, για τό πρόβλημα της ύδρευσεως, για τήν ασφαλτόστρωση τών δρόμων, για τόν καλλωπισμό της πόλεως (φωτισμός, καθαριότης κλπ.) και για τήν άνέγερση τοϋ νέου Δημ. Νοσοκομείου.

Τά κυριώτερα επιτεύγματα τοϋ Μερκούρη ήσαν :

α) *Ή αναδιάρθρωση τών διοικητικών υπηρεσιών τοϋ Δήμου*

Οί υπηρεσίες τοϋ Δήμου δέν λειτουργούσαν σωστά. Πολλοί Δήμαρχοι άπέτυχαν έξ αιτίας τοϋ λόγου αυτού. Ο Μερκούρης έπίστευε στόν ανθρώπινο παράγοντα και έφρόντισε για τήν ποιότητα τών υπαλλήλων, αλλά και για τή βελτίωση τών αποδοχών τους. Ο Δήμαρχος άπεδείχθη δίκαιος πρός τούς υπαλλήλους, αλλά και άυστηρός ώς πρός τήν τήρηση τών υποχρεώσεών τους.

Έκτός αυτού ο Μερκούρης άφρόντισε και για τήν αναδιοργάνωση τών υπηρεσιών, οί όποιες «διετέλουν έν έξαρθρώσει και άποσυνθέσει». Διαμόρφωσε και τελειοποίησε τό Λογιστήριο, όργάνωσε τό Άρχείο και έτακτοποίησε τό Δημοτολόγιο, ώστε να έξυπηρετοϋνται ταχέως οί δημότες. Όργάνωσε τμήμα στατιστικής και ανακαίνισε εκ βάθρων τίς τεχνικές υπηρεσίες τοϋ Δήμου, με τήν βοήθεια τοϋ Πρωτοπαπαδάκη και τοϋ διαδόχου του Καθηγητοϋ τοϋ Πολυτεχνείου Ί. Κολλιναίτη.

β) *Ή άνόρθωση τών οικονομικών τοϋ Δήμου*

Τήν άνόρθωση έπέτυχε ο Δήμαρχος με σειρά μέτρων και με τήν βοήθεια τοϋ εξαίρετου έπιστήμονα οικονομολόγου Γ. Κατσελίδη. Κατ' αρχήν έπέτυχε ρύθμιση τών χρεών τοϋ Δήμου πρός τίς Τράπεζες Έθνική και Άθηνών. Έξώφλησε τήν όφειλή πρός τήν Έταιρεία Άεριοφωτος. Έπέτυχε τήν καταβολή όλων τών καθυστερουμένων όφειλών από τούς ένοικιαστές τοϋ φόρου επί τών ώνίων και έμπορευμάτων, έμερίμνησε για τήν τακτική είσπραξη τοϋ φόρου ποσίμων ύδάτων από τούς δημό-

ς, καθώς και τῶν ἐσόδων ἐκ τῶν δημοτικῶν κτιρίων. Χωρίς λοιπόν νά αὐξηθοῦν νομοθετημένα ἔσοδα ὑπὲρ τοῦ Δήμου καί χωρίς τήν σύναψη νέων ἐπαχθῶν δαπάνων κατορθώθη ἡ ἀνόρθωση τῶν οικονομικῶν αὐτοῦ καί ἡ ἐξόφληση ὄλων τῶν ὑποχρεώσεων. Καί ὁ Δήμος ὄχι μόνον καλύπτει ὅλες του τίς ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐξασφαλίζει γιά πρώτη φορά καί πλεόνασμα, ὅπως δείχνει ὁ πίνακας. Γιά νά καλύβουμε ὅμως καλύτερα τά ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα πρέπει νά δοῦμε ἐάν καί ὅσο αὐξήθησαν οἱ δαπάνες τοῦ Δήμου. Αὐτό δείχνει ὁ δεῦτερος πίνακας.

Ἔτος	Ἔσοδα	Ἔξοδα	Περίσσευμα
1900	3.424.105	2.898.220	503.187
1901	3.608.691	3.148.666	443.664
1902	3.534.118	3.324.274	167.621
1903	3.181.267	3.049.148	107.179
1904	3.471.138	3.092.413	378.725
1905	3.067.649	4.062.761	4.887

Ἰηγή : Γ. Παρασκευόπουλος

Εἶδος ἐξόδων	Ἔτη			
	1890	1895	1898	1903
Κεντρική ὑπηρεσία	161.000	83.444	80.194	491.000
Ὀδοποιία	50.000	70.019	136.762	139.920
Καθαριότης	63.000	53.409	39.015	179.000
Κατάβρεγμα	25.000	29.046	19.663	60.000
Δενδροφύτευσις	5.000	6.325	8.986	30.000
Φωτισμός	175.000	254.101	296.140	400.000
Ἀγαθουργία Καταστ.	195.000	229.700	230.137	275.000
Δημ. Ἐκπαίδευσις	171.210	232.481	235.466	400.000
Πεμπτημῶριον	127.000	259.067	210.813	310.000
Ἄθροισμα	972.210	1.117.502	1.257.176	2.284.920

Ἰηγή Γ. Παρασκευόπουλος

«Τό ἀντίκρουσμα τῶν ὑπεραυξηθεισῶν κατά τήν δημοτικήν ταύτην περίοδον δαπανῶν κατορθώθη, γράφει ὁ Παρασκευόπουλος, διά τῆς ἐπιμελοῦς εἰσπράξεως τῶν καθυστερημένων, τῆς ἐνισχύσεως τῶν ἐσόδων διά τῆς ἐκτελέσεως παραγωγικῶν ἔργων καί τῆς διαχειρήσεως τοῦ δημοτικοῦ πλούτου ὑπό τό πνεῦμα τῆς αὐστηροτέρας οἰκονομίας...» Παρατηροῦμε ὅμως πόσο αἰμορραγοῦσα πληγή ἦταν ὁ περιβόητος φόρος τοῦ πεμπτημορίου, τό καρκίνωμα ἀπό τό ὅποιον δέν μπορούσε νά ἀπαλλαγῇ ὁ Δήμος. Ἐάν τό ἀρχικό κεφάλαιο τοῦ χρέους ἦταν 1.000.000 δρχ., ὁ Δήμος ἐπλήρωσε ἀπό τό 1852 μέχρι τό 1905 6.791.398 δρχ. καί ὤφειλε ἀκόμη περίπου 13 ἑκατομ. δρχ. Ὁ Μερκούρης προσπάθησε μέ τό ΝΣ «Περί Κανονισμῶν τῶν Χρεῶν τοῦ Δήμου» νά ρυθμίσει καί τό πρόβλημα τοῦτο, ἀλλ' ἡ Κυβέρνηση ἐφαινετο διατακτική.

Ἐφοῦ ἐλύθη τό οἰκονομικό πρόβλημα ὁ Δήμαρχος ἔθεσε σ' ἐφαρμογή διά του γιά τήν ἱκανοποιητική ἀντιμετώπιση καί τῶν ἄλλων μεγάλων προβλ τοῦ Δήμου. Καί πρῶτο ἦταν τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως.

γ) Τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως

Κατά τήν εἰκοσαετή περίοδον ἀπό τοῦ 1880 μέχρι τοῦ 1910 μεγάλη σημ πέκτησε γιά τήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν τό παλαιό καί γνωστό αὐτό ζήτημα τό «εἶχε καταντήσει πλέον διά τήν πόλιν ζήτημα ὑπάρξεως ἢ θανάτου».

Ὅπως ἐλέχθη καί στά προηγούμενα οἱ χωμάτινοι δρόμοι τῆς πόλεως, δενδροφύτευση καί ἡ ἔλλειψη ἐπαρκoῦς ὕδατος γιά τό κατάβρεγμα αὐτῶ σάν ἀποτέλεσμα νά σηκώνονται σύννεφα κονιορτοῦ μέ τό παραμικρό φύση μου ἢ μέ τό πέρασμα τῶν ἵπποκινήτων ἀμαξῶν τοῦ περασμένου αἰῶνος. Ἰ μέν ἡ πόλη ἦταν μικρή καί ἡ κίνηση πενιχρή τό πρόβλημα μπορούσε νά ἀντι ζεται μέ τό κατάβρεγμα τῶν ὁδῶν, γιά τό ὁποῖο ὅλοι οἱ δήμαρχοι, ὅπως εἶ ξαντλοῦσαν τό ἐνδιαφέρον τους. Ἀλλά μέ τήν ραγδαία ἐπέκταση τῆς πρ σας, τήν μεγάλη ἐπέκταση τοῦ ὁδικοῦ δικτύου καί τήν αὐξηση τῶν ἀμαξῶν σταση ἐγένετο ἀφόρητη. Τεράστια σύννεφα σκόνης ἐκάλυπταν τόν Ἀθηναϊκ νό τίς περισσότερες, ὥρες τῆς ἡμέρας. Τά ἀποτελέσματα ἦσαν τραγικά γι γεία τῶν κατοίκων, σέ μιὰ ἐποχή ὅπου ἡ ἀντιμετώπιση τῶν μολυσματικῶν ν ταν ἀδύνατη καί οἱ τρομερές ἐπιδημίες ἀποτελοῦσαν τόν μόνιμο φόρο τῶ κων καί τῶν ἱατρῶν. Ὁ μικροβιοβριθής αὐτός κονιορτός, μέ τίς τεράστιε τῶν αἰωρουμένων ἀπορριμάτων καί κοπράνων τῶν ἵππων ἀποτελοῦσε μιὰ κυριώτερες, ἄν ὄχι τήν κυριώτερη, αἰτία τῆς μεγάλης ἐξαπλώσεως τῆς φιμ ως, πού ὅπως εἶδαμε ἀπό τήν κίνηση τοῦ νοσοκομείου ἐθέριζε κατά ἑκατ τούς ἀτυχεῖς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀνεξαρτήτως φύλου, οἰκονομι ταστάσεως ἢ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου.

Περιγράφων τήν κατάσταση κατά τήν ἐποχή ἐκείνη ὁ Λαμπίκης (1938 «... αἱ Ἀθηναί ἔως τότε (δηλ. τό 1903 ἐπί δευτέρας δημορχίας Μερκούρη)... παλήθευση τῶν στίχων τοῦ Ἡσιόδου :

Χεῖμα κακή
θέρει ἀργαλέη
οὐδέποτ' ἐσθλή,

Παρ' ὄλας τὰς φιλοτίμους προσπαθείας τῶν Δημάρχων, τί νά ἔκανε τ βρεγμα μέ τὰ κάρρα τῆς καθαριότητος τοῦ Δήμου, εἰς τὰ ὁποῖα ἐτοποθετ βαρέλι μέ τρυπητόν σωλήνα σάν ποτιστήρι ; Ποῦ καί πῶς νά... κατευνασθ νη τῶν ἀπεράντων ἀθηναϊκῶν δρόμων ; Καί δέν ἦσαν μόνον οἱ δρόμοι ποι πτοντο τό καλοκαίρι ἀπό παχύ στρώμα σκόνης, ἦσαν καί τὰ ἀναρίθμητα ο καί εἰς τὰ κεντρικώτερα σημεῖα τῆς πόλεως...».

Ὁ Λαμπίκης ἀναφέρει σέ ποιά κεντρικά σημεῖα ὑπῆρχαν οἰκόπεδα : Ὡ χή τῆς ὁδοῦ Πατησίων δεξιά καί ἀριστερα, ἐκεῖ ὅπου ἦταν τό ξενοδοχεῖον πολις» (τό σημερινό "Acropolis" ἀπέναντι ἀπό τό Μουσεῖο) ὑπῆρχε μέχρι τό κόπεδο, ὅπου ὁ Παναγῆς Κουταλιανός ἔκανε δημόσια ἐπίδειξη τῶν ἱκανοτι ρώμης του. Ἐπίσης στήν ὁδὸ Πατησίων, στό παλαιό Μέγαρο Σαββίδη (Ἐθν. Οἰκονομίας) ὑπῆρχε μάνδρα πού πουλοῦσε σανό καί ἐξῶθεν αὐτῆς σι τό πότισμα τῶν ἀλόγων.

Στό οἶκημα τῆς παληῆς Δ/νσεως τῆς Ἀστυνομίας (πρῶην Ἐπ. Προν

σήμερα μέγαρο Λινάρδου) υπήρχε οικόπεδο μέ μικρό καφενείο. Έκει έγκαταστάθη άργότερα καί τό πρώτο γκαράζ τών 'Αθηνών. Στην όδό Πανεπιστημίου καί στή θέση του σημερινού ξενοδοχείου «Μάζεστικ» υπήρχε υπαίθριος χώρος όπου έπωλούντο καυσόξυλα καί ασβέστης.

Στήν όδό 'Ακαδημίας - 'Ιπποκράτους (όπου ή Φοιτητική Λέσχη) υπήρχε περιμανδρωμένο οικόπεδο στον τοίχο του όποιου φιγουράριζε ή έπιγραφή «'Απαγορεύατε τό ούρίν».

Στήν όδό Φιλελλήνων (όπου προπολεμικά τό 'Υπ. Γεωργίας) υπήρχε υπαίθριος χώρος στον όποιο έγκαθίσταντο έκάστοτε περιοδεύοντες θίασοι ίπποδρόμου.

Οικόπεδο ήσαν καί οί βασιλικοί σταυλοι (πλήρεις μάλιστα κόπρου) στην όδό Σταδίου άπέναντι από τό άγαλμα του Κολοκοτρώνη.

Μάνδρα υπήρχε στην άρχή της όδου Πειραιώς, όπου εστάθμευαν τά άλογα του ίππηλάτου τράμ. Οικόπεδα καί στην όδό Στουρνάρα καί στην Χ. Τρικούπη, καί στην Πλ. Βάθης, ή όποία κατά τον χειμώνα μετετρέπετο σε τέλμα.

'Η πλατεία Κουμουندούρου ('Ελευθερίας τότε) ήταν «... κονισαλέα... στέππη μέ δένδρα έν άγρία καταστάσει...».

"Όταν είμεθα μαθηταί εις τό εκεί πλησίον Τέταρτον Γυμνάσιον, ένθυμείται ό Δ. Λαμπίκης, εις την πλατείαν αυτήν έκάναμε τάς άσκήσεις Γυμναστικής καί πολλές φορές ήναγκάσθημεν νά τάς διακόψωμεν, διότι όταν έφυσούσε άέρας ή σκόνη έσχημάτιζε έκτυφλωτικά σύννεφα. Εις τό παλαιόν συντριβάνι (ή... άναβρυτήριο) έρρίπτοντο τά σκουπίδια της γειτονιάς, μεταξύ τών όποιών καί καμμιά ψόφια γάτα. Κατάβρεγμα έγίνετο εις αυτήν όταν έβρεχε - όποτε ήταν άδιάβατος από την λάσπην».

Οί δήμαρχοι προσπαθούσαν μέ τό κατάβρεγμα τών δρόμων νά βελτιώσουν την κατάσταση, αλλά τό μόνο που πετύχαινε ήταν τά σχήματα τών κωμικογράφων. Την άνοιξη του 1907 μέ την εύκαιρία της έπισκέψεως του Βασιλέως της 'Ιταλίας, μεταξύ τών άλλων ό Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης έφρόντισε καί για τό συχνό κατάβρεγμα τών όδών, όποτε ό Σουρής γράφει στον «Φασουλή».

Χαίρε Βίκτωρ Μπενβενούτο
εις τό κράτος μας έτοϋτο

.....
Σάβλι, σάβλι ρέ ντ' 'Ιτάλια
κύττα μας σ' αυτά τά χάλια

.....
Καταβράχηκαν οί δρόμοι
βρώμα ίχνος πουθενά
Μά αυτά που βλέπεις τώρα
δέν τά έχουμε συχνά

'Η έλλειψη όμως του ύδατος έταλαιπωρούσε τους δυστυχείς 'Αθηναίους κατά τους θερινούς ιδίως μήνες καί από άλλης άπόψεως. Παρά τίς προσπάθειες τών έκάστοτε Δημάρχων, όπως έχομε γράψει, νά αύξήσουν τίς δημόσιες κρήνες καί νά παρέχουν τακτικά νερό, τελικά ή κατάσταση δέν έβελτιώθη αισθητά. Τό νερό ήταν λίγο καί ή παροχή γινόταν μέ φειδώ. Δύο ή τρείς, στην καλύτερη περίπτωση, φορές

τήν εβδομάδα οι δημόσιες κρήνες είχαν νερό και αυτό για λίγες μόνο ώρες. Τεράστιες ουρές από τενεκέδες, στάμνες και άλλα δοχεία έσχηματίζοντο από τό προηγούμενο βράδυ μπροστά σε κάθε βρύση.

Γράφει πάλι ο Λαμπίκης :

«Η ύδρευση των Αθηναίων είχε και εκείνη την εποχή την ποιήσιν της. Στις βρύσες των Αθηνών - τίς λίγες και δακρυροοῦσες - κατά τίς ώρες πού θά άνοιγαν οι νεροκράτορες του Δήμου τά κλειδιά έγίνετο δεινόν νταβαντούρι. Ό γυναικόκοσμος και παιδόκοσμος τής κάθε γειτονιάς έτρεχαν νά πιάσουν θέσιν εμπρός εις τίς βρύσες μέ την βοήθειαν των σταμνών και των τενεκέδων τούς όποιους έχρησιμοποιοῦσαν συχνά και ώς όπλα επιθέσεως και άμύνης κατά των διεκδικητών τής σχετικής προτεραιότητος. Από τίς παλαιές βρύσες των Αθηνών άρδεύθη τό άνθος τής ποιήσεως πρός τιμήν τής Αδριάνας - ή όποία δέν ξεύρω άν είχε καμμίαν σχέσιν μέ τον Αδριανόν ή τό Αρδριάνειον ύδραγωγείον.

Πάρε με Ανδριάνα μου
νά σε βοηθώ στην πλύση
και νά σου κουβαλώ νερό
άπ' τό Βατραχονήσι

Τό Βατραχονήσι είναι κοντά στό ρέμα τής Καλλιρόης...».

Αλλά και από τίς ειδήσεις τής εποχής γίνεται φανερή ή κατάσταση πού επικρατούσε.

«Χθές περί την 51/2 μ.μ. εις την παρά την Βάθην δημοτικήν κρήνην συνήφθη αίματηρή συμπλοκή μεταξύ δύο ομάδων γυναικών, αίτινες διεξεδίκουν δικαιώματα προτεραιότητος περί την ύδροληψίαν. Κατά την συμπλοκήν ταύτην έτραυματίσθη μέ τενεκέν εις την κεφαλήν ή Έλένη Κ..... μάλλον σοβαρώς και ή Αδριανή Β..... διά στάμνας εις τον βραχίονα μάλλον έλαφρώς...».

Η κατάσταση αυτή δέν ήταν δυνατό παρά νά έχη τραγικά άποτελέσματα για τή δημόσια ύγεια. Πράγματι τά κρούσματα του κοιλιακού φύγου και των έντερικων παθήσεων, ιδίως κατά τούς θερινούς μήνες, ήταν άφθονα και πολλές φορές έπαιρναν την μορφή επιδημίας.

Τά νοσήματα αυτά ένδημοῦσαν στην περιοχή των Αθηνών και όπως είδαμε στις στατιστικές του Δημ. Νοσοκομείου, κυριαρχούν (μέ την μορφή των διαφόρων έντερικων κατέρρων) μεταξύ των νόσων των πεπτικων όργάνων.

Όσες φορές μάλιστα επικρατούσε άνομβρία μέ άποτέλεσμα την λειψυδρία, ή κατάσταση στην πόλη γινόταν τραγική, όπως λ.χ. κατά τό θέρος του 1888 και 1889.

Τό πρόβλημα τής ύδρευσεως των Αθηνών ύπήρχε άνέκαθεν άμέσως μετά την άπελευθέρωση προσπάθησαν νά θεραπεύσουν τό κακό μέ την διάνοιξη βαθιών άρτησιανών φρεάτων (72 μ. βάθους) στην πεδιάδα (έλαιώνα) όπου σήμερα ή Καλλιθέα. Όταν τό 1840 (επί δημαρχίας Σπ. Βενιζέλου) έκαλύφθη κλάδος του Αδριανείου ύδραγωγείου έγιναν άλλεπάλληλες προσπάθειες καθαρισμού και αξιοποιήσεώς του.

Κατά τό 1847 έκαθαρίσθη τό τμήμα Ψυχικού - Αμπελοκήπων. Μέχρι τό 1870, ήταν ή Αθήνα είχε πληθυσμό κάτω των 50.000, έτροφοδοτείτο μέ 500 - 650 κυβ. μέτρα ύδατος ήμερησίως. Αλλά και τούτο, μαζί μέ τα νερά των ιδιωτικων πηγαδιών, ήταν άνεπαρκής. Ό ίατρός και δημοσιογράφος Άν. Γούδας έγραφε την εποχή εκείνη ότι έπρόκειτο για θέαμα άξιοδάκρυτο νά βλέπει κανείς καθημερινώς σχεδόν τίς γυναίκες νά συνωθούνται και νά περιμένουν για πολλές ώρες μπροστά στις κρήνες

της πόλεως, καθώς και «υπηρέτας μονομαχούντας με τας στάμνας εις τας χείρας...». Ο δέ μηχανικός του Δήμου Ι. Γενισαρλής έγραφε εις έκθεσή του τό 1872, ότι τό ύδωρ διωχετεύετο από τούς Άμπελοκήπους μέχρι της πόλεως διά στενού και περιορισμένου ύδραγωγείου, επί της επιφανείας του εδάφους και συνεπώς υποκειμένου στην επίδραση του ήλιου και εύρισκομένου και εις την διάκρισιν παντός κακοβούλου». Η δέ διανομή έγινετο μέ πηλίνους σωλήνες ή λιθόκτιστους ύδραγωγούς, «έλεεινώς κατασκευασμένων και κακώς διατηρουμένων... και συγχρόνως διήρχοντος τά μερικά ταύτα ύδραγωγεία πλησιέστατα των λάκκων των άκαθαρσιών διαφόρων οικιών...».

Η κατάσταση έβελτιώθη αισθητά μετά την ανακάλυψη, όπως είπαμε, του ύδραγωγείου του Λυκαβηττού και του τμήματος από Άμπελοκήπους και κάτω. Μέ τον καλό καθαρισμό του επί δημαρχίας Κυριακού αύξήθη ή παροχή ύδατος σέ 2.400 κυβικά περίπου ήμερησίως. Τότε άντικατεστάθησαν και οί πηλίνοι και λιθόκτιστοι ύδροσωλήνες μέ σιδηρούς.

Τό περίφημο τούτο έργο του αυτοκράτορα Άδριανού, ό οποίος έλάτρευε την άρχαία πόλη των Άθηνών, άποτελείτο από μίαν κυρίαν άρτηρίαν μήκους 20 περίπου χιλιομ., ή όποία είχε ως άφετηρία τίς ύπώρειες της Πάρνηθας, κοντά στό Μετόχι της Άγ. Τριάδος όπου και σήμερα υπάρχει κρήνη και διά μέσου Μεταμορφώσεως (Κουκουβάουνες), Ήρακλείου, Κ. Χαλανδρίου και Άμπελοκήπων κατέληγε στό ύδραγωγείο του Λυκαβηττού. Η άρτηρία αύτή είχε ύψος 1,20 - 1,60 μ. και πλάτος 0,70 - 0,80 μ. και εύρίσκετο σέ βάθος 10 - 40 μ. κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Όπου τά χώματα ήταν σκληρά (πετρώματα) δέν έφερε καμία έπένδυση, στά μαλακά όμως εδάφη είχε έπενδυθ ή έσωτερικώς «διά μεγάλων όπτών άψιδωτών πλακών ή είναι έκτισμένον διά λίθων και κονιάματος» (Καλαντζόπουλος, 1964).

Η δεξαμενή του Λυκαβηττού είχε περιεκτικότητα 460 κ.μέτρα. Υπήρχαν όμως και δευτερεύοντα ύδραγωγεία στην Πάρνηθα, Βαρυμπόπη, Κηφισιά, Καλογρέζα, Χαλάνδρι, Πεντέλη κ.ά., από όπου τά συλλεγόμενα ύδατα μεταφέροντο δι' έγκαρσιών άγωγών στην κυρία άρτηρία. Μέ την πλήρη ένεργοποίηση του Άδριανείου ύδραγωγείου και τον καθαρισμό της δεξαμενης τό 1837 (πληθυσμός πόλεως 107.000) Η ήμερησία παροχή ύδατος άνερχόταν εις 3.600 κ.μέτρα. Μέ την κατασκευή δέ και της νέας δεξαμενης Λυκαβηττού σέ ύψόμετρο 136 μ. ή χωρητικότητα αύξήθηκε κατά 2.400 κιβ. μ. ύδατος.

Έν τούτοις ή κακή συντήρηση, αλλά και ή μεγάλη άνομβρία του 1888, είχαν ως άποτέλεσμα ή σημαντική έλάττωση της παροχής ύδατος, ενώ ό πληθυσμός είχε φθάσει τίς 130.000 κατοίκους.

Η Κυβέρνηση του Χ. Τρικούπη άποφάσισε την όριστική λύση του προβλήματος. Άνάθεσε λοιπόν στον άρχιμηχανικό της Γαλλικής Άποστολής Ε. Quellepnes ή μελέτη του θέματος μέ στόχο την παροχή 2.400 κ.μ. ύδατος ήμερησίως ή 95 κιλών ανά κάτοικον και μέ την προοπτική μιās είκοσαετίας, όποτε ό πληθυσμός υπελογίζετο σέ 280.000 κατοίκους.

Η προμελέτη του Quellepnes, ύποβληθείσα την 24ην Άπριλίου 1890, πρόβλεπε την μεταφορά των ύδάτων της Στυμφαλίας (πηγές στους πρόποδες της Κυλλήνης - Ζήριας) για την όριστική λύση του ζητήματος.

Η παροχή προεβλέφθη εις 300 λίτρα ανά κάτοικο ήμερησίως και για πληθυσμό Άθήνας και Πειραιά 300 χιλ. Τό κόστος άνερχόταν σέ 41.500.000 δρχ. για λιθόκτι-

στο και σέ 83.000.000 δρχ. για σωληνωτό υδραγωγείο. Έκτός του ύψηλου κόστους ή λύση της Στυμφαλίας είχε και άλλα μειονεκτήματα και γι' αυτό συνάντησε σφοδρές αντιδράσεις και εγκαταλείφθη.

Άλλ' ή άνομβρία του 1898 - 99 έφερε πάλι τό θέμα επί τάπητος. Τότε είδαν τό φώς της δημοσιότητας πολλές προτάσεις Έλλήνων μηχανικών, όπως του Βλάχκαλη, του Φωκ. Νέγρη, του Κορδέλλα, του καθηγ. Κ. Μητσόπουλου, του Άγγελόπουλου κ.ά.

Διάφορες λύσεις έπροτάθησαν, όπως ή διάνοιξη άρτεσιανών φρεάτων στον Λυκαβηττό (Νέγρης), ό συνδυασμός της λύσεως Στυμφαλίας με την μεταφορά και των υδάτων του Παρνασσού (Κορδέλλας - Τζουράς), ή άναζήτηση ύπογείων υδάτων στην Πάονηθα και στον Κιθαιρώνα (Μητσόπουλος), ή διοχέτευση των υδάτων του Βιοιωτικού Κηφισσού (Τζουράς), ή μεταφορά των υδάτων του Μέλανος ποταμού (Μαλτέζος), ή κατασκευή φράγματος σέ κοιλάδα πλησίον των Άθηνών και ή συγκέντρωση των υδάτων της περιοχής (Rossels) ή ή δημιουργία τεχνητών λιμνών (Βρουγίτη). ή διάνοιξη φρεάτων στό Θριάσιον Πεδίον (Έλευσίνας) κ.λ.π.

Ένώπιον αυτής της καταστάσεως ή Κυβέρνηση εκάλεσε τό 1899 τον Γάλλο μηχανικό και διευθυντή της Ύπηρεσίας Ύδρευσεως των Παρισίων καθηγ. C. Bschmann, ως ειδικού έμπειρογνώμονα για νά μελετήσει τό θέμα.

Ο Bschmann σέ συνεργασία με τους Έλληνες μηχανικούς και άρμοδίους μελέτησε όλες τις προτάσεις, εξέτασε έπιτοπίως τις γεωλογικές και λοιπές συνθήκες και άπεφάνθη ύπέρ της λύσεως των πηγών της Στυμφαλίας, σέ συνδυασμό με την εκμετάλλευση των ύπογείων υδάτων του Θριασίου πεδίου.

Η Κυβέρνηση άπεδέχθη την πρόταση του Γάλλου μηχανικού και άρχισε άμέσως τις γεωτρήσεις στό Θριάσιον Πεδίον, οι όποιες όμως είχαν άρνητικό αποτέλεσμα. Τό πράγμα είχε άρχισι νά γίνεται φαιδρό και οι σχολιογράφοι των εφημερίδων εύρισκαν σ' αυτό πλούσιο ύλικό. Αναφέρεται μάλιστα (Λαμπίκης, 1938) ότι ό διευθυντής του «Σκρίπ» πνευματώδης δημοσιογράφος Ευάγγελος Κουσουλάκος, εύρισκόμενος άσθενής προς τό τέλος της ζωής του, σχολίαζε σκωπτικά τις προσπάθειες των γιατρών νά τον διατηρήσουν στή ζωή λέγοντας, ότι με τις πολλές ένεσεις έκαμαν τό κορμί του διάτρητο σαν τό Θριάσιον Πεδίον και δέν έχουν, όπως και οι μηχανικοί, σκοπό νά σταματήσουν. Άλλά και τις άποκρηές του 1899 στό καρναβάλι των Άθηνών έβραβεύθη άρμα, τό όποιον παρίστανε μία λεκάνη χωρίς νερό και μέσα ένα παιδί.

Έπρόκειτο για τό... Λεκανοπέ(αι)διον της Άττικής.

Έλος κατά την περίοδο από του 1902 - 1906 έγιναν διάφορες προτάσεις Έλλήνων κυρίως μηχανικών Μάτσας, Πύρρης, Γκίνης, Μαναράκης κ.ά.) αλλά και ξένων (Γάλλος Miron Ιταλός Rivabella, Άγγλος Meik κ.ά.) για την δημιουργία χωματινων φραγμάτων προς συλλογήν υδάτων διαφόρων πηγών και χειμάρρων (ποδονίφτης, Γιαννούλας κλπ.) και ενίσχυση του Άδριανείου υδραγωγείου.

Ο Μερκούρης άμέσως μετά την εκλογή του έπελήφθη του θέματος, αφού ή λειψυδρία του έτους εκείνου είχε γίνει άφορητη. Έβλεπε όμως με δυσπιστία τά μεγαλεπίβολα σχέδια των διαφόρων μελετητών και τις άντικρουόμενες προτάσεις και συζητήσεις των Έλλήνων μηχανικών στον Πολυτεχνικό Σύλλογο. Έσκέφθη ότι μέχρι νά πραγματοποιηθούν τά μεγάλα όνειρα της Στυμφαλίας ή του Μέλανος ποταμού οι Άθηναίοι θά είχαν πεθάνει από τη δίψα. Και κατέληξε ότι τό μόνο πού ήταν

τότε έφικτό για τήν άμεση αντιμετώπιση τής έκρηκτικής καταστάσεως ήταν ή αύξηση τών υδάτων του υπάρχοντος ύδραγωγείου. Άνάθεσε λοιπόν στον άρχιμηχανικό του Δήμου Πρωτοπαπαδάκη τήν έργασία αυτή.

Ό Πρωτοπαπαδάκης ύποστήριξε ότι ή σωστή και έπιστημονική έπισκευή του ύδραγωγείου και ή βελτίωση του δικτύου θά παρεμπόδιζε τίσ ύφιστάμενες άπώλειες και έτσι θά εξασφαλιζέτο ή αναγκαία ποσότης ύδατος. «Ός έχει τό ύδραγωγείον σήμερα, είπε προς τό Δημ. Συμβούλιο, εύρίσκετο εις έλεεινήν κατάστασιν και έπόμενον ήτο νά παρουσιάξη πάντοτε μείωσιν του διοχετευομένου ύδατος, όταν δέ καθαρισθή έντελώς θ' αύξήση ή ποσότης του ύδατος... Έχομεν όμως και άλλας πηγάς, ως τό ύδραγωγείον τής Κηφισιάς... Όστε τό ποσόν τών 12 όκάδων, τό όποϊον είμεθα ύποχρεωμένοι νά έχωμεν εις τās δεξαμενάς ήμών κατά τήν μεγαλητέραν λειψυδριαν, είναι έξησφαλισμένον».

Τό σχέδιον του Πρωτοπαπαδάκη προέβλεπε α) τόν καθαρισμό και τίσ έπισκευές του Άδρειανείου και τών λοιπών δημοτικών ύδραγωγείων, β) νέες ύδραυλικές εργασίες και γ) έπισκευή και ανανέωση του έσωτερικού δικτύου τής πόλεως. Τέλος έγέγοντο και μισθώσεις ιδιωτικών υδάτων, όπως τής Κηφισιάς, τών Πατησίων (φρέατα Βεζανή), του Χαλανδρίου (φρέατα Λίτσα) κ.ά.

Τό άποτέλεσμα τών έργασιών αυτών ήταν έντυπωσιακό, όπως φαίνεται και στον κατωτέρω πίνακα :

Έτη	Μεγίστη ποσότης		Έλαχίστη ποσότης	
	Όκάδες	Δράμα ¹	Όκάδες	Δράμα ¹
1901	14	328	8	187
1902	17	313	8	356
1903	22	92	11	189
1904	35	227	19	304
1905	48	200	27	144
1906	31	150	19	144
1907	34	—	—	—

1. Ό όκά ήταν μέτρον όγκου και διαιρείτο σε 400 δράμα. Ένα δράμι άντιστοιχεί σε 0,95 του κυβικού.

Ό Δήμαρχος γνώρισε βέβαια ότι ή λύση αυτή μόνον προσωρινά θά ανακούφιζε τήν πρωτεύουσα. Γιαυτό και δέν έγκατέλειψε ούτε άντέδρασε στην ιδέα μιās όριστικής λύσεως, τήν όποιαν όμως δέν έθεωρούσε ούτε ταχειαν ούτε εύχερη.

Έκτός αυτού ήταν και άρμοδιότης του Κράτους. Δι' αυτό ό Μερκούρης ήλθε σε συνεννόηση με τόν Έπουργό Έσωτερικών και έσυμφωνήθη ή σύσταση Έπιτροπής, ή όποια θά αναλάμβανε νά μελετήσει όλες τίσ γνωστές προτάσεις για τήν όριστική ρύθμιση του θέματος. Τήν έπιτροπή άπετέλεσαν οι Α. Σούλης, Φ. Νέγρης, Π. Πρωτοπαπαδάκης, Ν. Τριανταφυλλίδης, Ν. Γαζής, Α. Γκίνης και Ι. Κολλιγιάντης, άρχισε δέ τίσ εργασίες της στις 5 Μαΐου 1904 υπό τήν προεδρία του Δημάρχου.

Ό έκθεση τής Έπιτροπής ύπεβλήθη στις 17 Μαΐου 1906 και επρότεινε τήν κατασκευή δεξαμενής περισυλλογής υδάτων στον Κοκκιναρά καθώς και ύδαταποθηκών διά φραγμάτων σε κατάλληλα σημεία του λεκανοπεδίου, τά όποια θά άπέδιδαν

διά φυσικής διηθήσεως τό ἀναγκαῖο ὕδωρ. Τή λύση αὐτή ὑποστήριξε ὁ Μερκούρης καί μετά σχετική εἰσήγηση τῆς Ὑδραυλικῆς καί Δικαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Δημ. Συμβουλίου ἐπροχώρησε στή σύναψη προσυμφώνου μετά τῆς μοναδικῆς Ἐταιρείας, ἡ ὁποία εἶχε ὑποβάλει μελέτες μέ βάση τό ἀνωτέρω σύστημα, (Ἐταιρεία Παπαθανασοπούλου - Ζερβοῦ). Παραλλήλως ὑπέβαλε τό ζήτημα πρός ἔγκριση στό Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν.

Τό Συμβούλιο Δημοσίων ἔργων ὁμως ἀπέρριψε τή λύση αὐτή καί ἐτάχθη ὑπέρ τῆς μεταφορᾶς τῶν ὑδάτων τῆς Στυμφαλίας. Κατά τήν ἀποψη τοῦ Καλατζόπουλου «χάρις εἰς θαρραλέαν ἀντίδρασιν τοῦ τότε Γεν. Ἐπιθεωρητοῦ Δημ. Ἔργων Α. Σούλη, ἀπεφεύχθη καταστροφή ἄνευ προηγουμένου καί κυρίως ἠθική τοιαύτη τοῦ τεχνικοῦ κόσμου».

Ὑπεβλήθησαν τότε (Ὀκτωβρίου 1907) εἰς τόν Δῆμο τά σχέδια τοῦ Ἄγγλου μηχανικοῦ Raily Deuton, τά ὁποῖα ὁμως δέν ἔγιναν ἀποδεκτά. Ταυτόχρονα (Σεπτέμβριος 1906) καί ἡ Ἐθνική Τράπεζα, διά τοῦ Διοικητοῦ τῆς Στ. Στρεῖτ, ἔδειξαν ἐνδιαφέρον γιά τό ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως. Ἀνελάμβανε νά μετακαλέσῃ ξένον εἰδικό καί μετά τήν ἔγκριση τοῦ Κράτους νά συστήσῃ Ἐταιρεία γιά τήν κατασκευή τοῦ ἔργου. Ἡ Κυβέρνηση ἀπεδέχθη τήν πρόταση καί παρακάλεσε τήν Ἰφιγένεια Συγγροῦ νά ἐκχωρήσῃ τό ἀναγκαῖο χρηματικό ποσό (200.000), γιά τήν ἐκπόνηση τῶν ὀριστικῶν μελετῶν, ἀπό τό εἰδικό γιά τό ζήτημα τῆς ὑδρεύσεως κληροδότημα τοῦ Ἀνδρέα Συγγροῦ.

Ἡ Ἐθν. Τράπεζα (1909) μετακάλεσε τόν Διευθυντή τοῦ Ὑδραγωγείου Βιέννης Κ. Κίνζερ καί τοῦ ἀνάθεσε τήν ἐκπόνηση τῆς μελέτης. Τό Αὐγουστο τοῦ 1910 ὁ Κίνζερ ὑπέβαλε τίς προτάσεις του γιά τήν μεταφορά τῶν ὑδάτων τῆς Στυμφαλίας.

Ὁ Δῆμος ὁμως δέν παραιτεῖτο τῶν δικαιωμάτων του.

Ἀμφισβητῶν τήν ὀρθότητα τῶν προτάσεων Κίνζερ ἀπετάνθη πρός τόν ἀρχιμηχανικό τοῦ Βερολίνου Offmann, ὁ ὁποῖος συνέστησε τόν διαπρεπή ὑδραυλικό Α. Herzberg, διευθυντή τοῦ ὑδραγωγείου τῆς Γερμανικῆς πρωτεύουσας. Ὁ Hetzborg ἤλθε στήν Ἀθήνα τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1911, μελέτησε ὅλες τίς μέχρι τότε προτάσεις, ἐπισκέφθηκε ἐπιτοπίως τίς πηγές τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, τῆς Στυμφαλίας καί τόν Γεοργοπόταμο καί 3 Δεκεμβρίου 1911 ὑπόβαλε τήν ἐκθεσή του. Ὁ Γερμανός εἰδικός παρεδέχετο μέν τήν ἀριότητα τοῦ σχεδίου Κίνζερ, ἀλλά συνιστοῦσε στόν Δῆμο τήν λύση τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, διότι οἱ πηγές τῆς Στυμφαλίας ὑπολείπονται κατά πολὺ ὡς πρός τήν παροχήν τοῦ Μέλανος ποταμοῦ. Τό προτεινόμενον Σχέδιον Σκλάβου - Μπιστάνη ἐπρόβλεπε τήν μεταφορά τῶν ὑδάτων τοῦ Μέλανος ποταμοῦ, ἐχρησιμοποιεῖτο δέ πρός ἀνύψωση αὐτῶν ἡ κινητήριος δύναμη, πού θά παρήγετο ἀπό τήν πτώση τῶν ὑδάτων τοῦ Γεοργοποτάμου. Ἡ δαπάνη ὑπελογίζετο σέ 20 περίπου ἑκατομμύρια. Ἡ δαπάνη 40% φθηνότερα ἀπό τήν λύση τοῦ Κίνζερ (30 ἑκατομμ.)

Ταυτοχρόνως τό Ἑλλήν. Δημόσιο ἀνέθεσε στόν Κίνζερ τήν ἀξιολόγηση ὄλων τῶν γνωστῶν λύσεων. Ἡ γνωμάτευση τοῦ Κίνζερ ὑπεστήριξε ἀνεπιφύλακτα τήν λύση τῆς Στυμφαλίας (Ἐθν. Τραπεζῆς).

Κατόπιν αὐτῶν ἡ Κυβέρνηση τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1913 κατέθεσε στή Βουλὴ Νομοσχέδιον, διά τοῦ ὁποῖου προεβλέπετο ἡ ὑδρευση τῶν πόλεων Ἀθηνῶν - Πειραιῶς εἴτε διά τῆς μιᾶς εἴτε διά τῆς ἄλλης λύσεως (Στυμφαλίας ἢ Μέλανος ποταμοῦ). τό ΝΣ ἄρχισε νά συζητεῖται τό Μάιο τοῦ 1914, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τά πολεμικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐματαιώσαν τήν προώθηση τοῦ ζητήματος καί ἰδιαίτέρως τήν προκήρυ-

διεθνούς διαγωνισμού για την εκπόνηση οριστικής μελέτης και περαιτέρω την έ-
 έλεση του έργου.

Τήν εποχή εκείνη (1913) ο Μερκούρης έδημοσίευσε δική του μελέτη με τίτλο
 Υδρευσις τών πόλεων Ἀθηνῶν καί Πειραιῶς», διά τῆς ὁποίας ἐτάσσετο ὑπέρ τῆς
 ἔως τοῦ Μέλανος καί καταπολεμοῦσε τίς προτάσεις Κίζνερ περί Στυμφαλίας.
 σική σκέψη τοῦ Μερκούρη ἦταν νά μή ἀποξενωθῆ ὁ Δῆμος ἀπό τό ζήτημα τῆς ὑ-
 εὔσεως, πράγμα πού τελικά βέβαια δέν ἀπεφεύχθη. Διότι ἀμέσως μετά τόν Α΄
 γκόσμιο Πόλεμο καί μέ τήν αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως στίς 250.000 κα-
 ίκους (λόγῳ καί τῆς συρροῆς τῶν προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς)
 ἔθη ἐκ νέου τό θέμα ἐπί τάπητος καί τῆ λύση του ἀνέλαβε πλέον οριστικά τό Κρά-
 ς, χωρίς καμμία ἀξιόλογη ἀντίδραση ἀπό μέρος τῶν τότε Δημ. Ἀρχῶν.

Πράγματι μετά καί τήν λειψυδρία τοῦ 1922 τό Ὑπουργεῖο Συγκοινωνίας ἐδημο-
 εῦσε σέ εἰδικό «Δελτίον» (ἐκ 263 σελίδων) ἀφιερωμένο στό πρόβλημα τῆς ὑδρευ-
 ως μελέτης τῶν μηχανικῶν Θ. Γενιδονιά, Π. Λοπρέστη καί Ἀργ. Κουμούση, ἡ
 οῖα ἀποτελοῦσε οὐσιαστικά τήν προμελέτη γιά τήν ὑδρευση τῶν Ἀθηνῶν ἀπό τε-
 ητή λίμνη πού θά ἐδημιουργεῖτο παρά τόν Μαραθῶνα (Καλατζόπουλος, 1964).
 ἰν λύση τῆς δημιουργίας τεχνητῆς λίμνης στόν Μαραθῶνα διά φράγματος ἐπί τοῦ
 μάρρου Χάραδρου εἶχε πρῶτα ὑποδείξει ὁ πρόξενος τοῦ Βελγίου Rossells, πράγμα
 ὅ δέν ἀρνήθηκαν οἱ Ἕλληνες τεχνικοί.

Τῆ λύση τοῦ Μαραθῶνος ἀπέρριψε ὁ μηχανικός Δ. Κορυζῆς, τοῦ ὁποίου οἱ φό-
 ς δικαίωθηκαν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Καλατζόπουλος «καθ' ὅσον ἀπεδείχθη ὅτι εἰσ-
 ς εἰς τήν λίμνην ὀλιγώτερον τοῦ ἡμίσεως τῆς προβλεφθείσης ποσότητος ὕδατος».

Ὑποστηρίχθη ὁμως ἡ πρόταση αὐτή ἀπό τούς περισσότερους, μεταξύ τῶν ὀ-
 ςίων καί ὁ ἰατρικός κόσμος τῶν Ἀθηνῶν.

Στίς 30 Μαΐου 1923 ὁ τότε Πρόεδρος τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Α. Κυταριόλος ἔ-
 ῦσε διάλεξη στήν Ἀκαδημία, ὅπου ἀνέπτυξε τά μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς λύσε-
 ς Μαραθῶνος, ἰδίως ἀπό ὑγειονολογικῆς ἀπόψεως.

Ἐπίσης καί ὁ ὑγειονολόγος ἰατρός Α.Ε. Τσακαλῶτος ἐδημοσίευσε ὀλόκληρη
 ς ραγματεία, ὑποστηρίζων μέ σειράν ἐπιχειρημάτων τή λύση αὐτή. Ἀπεναντίας ὁ
 αθηγητής Κ. Σάββας διατήρησε ἀρκετές ἐπιφυλάξεις, ἰδίως λόγω τῶν κινδύνων
 ὀλύσεως τῶν ὕδατων τῆς λίμνης. Ὁ Τσακαλῶτος ἀντέκρουσε τίς αἰτιάσεις τοῦ
 ἄββα καί ἐπρότεινε μάλιστα σειράν πρακτικῶν μέτρων γιά νά προληφθεῖ ἡ μόλυν-
 η τῶν ὕδατων.

Τό 1923 τό Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ἐνέκρινε τήν προμελέτη τοῦ οἴκου Ford -
 ason and Davis γιά τήν τμηματική κατασκευή τῶν ἔργων. Ἐπροκήρυξε διεθνή δια-
 ονισμό γιά τήν κατασκευή τοῦ φράγματος, ἐνώ τό Συμβούλιο Δημοσίων ἔργων συ-
 ἔταξε Γενική Συγγραφή ὑποχρεώσεων «Διά τήν κατασκευήν, συντήρησιν καί ἐ-
 μετάλλευσιν τῶν ἔργων ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καί προαστίων».

Τόν Δεκέμβρη τοῦ 1924 ὑπεγράφη ἡ σύμβαση ἀναλήψεως τοῦ ἔργου ἀπό τήν ἐ-
 ς μπειάν Ulen σέ συνεργασία μέ τήν Τράπεζα Ἀθηνῶν. Ἡ Ἐταιρεία ἀνελάμβανε
 ἰν χρηματοδότηση τοῦ ἔργου διά δανείου 10 ἑκατομ. δολλαρίων.

Ἡ σύμβαση ἐκυρώθη ἀπό τήν Δ' Ἐθνοσυνέλευση στίς 4 Ἀπριλίου 1925. Ὁ Κα-
 ἂντζόπουλος σημειώνει ὅτι «Ἡ Ἐταιρεία Ulen ὑπό τās δυσκόλους περιστάσεις
 ὶν μετά τήν Μικρασιατικήν καταστροφήν ἐτῶν, ὠργάνωσε τά συνεργεῖα τῆς καί
 ἔτελεσε τās ἐργασίας ἀπό ἀπόψεως ποιότητος κατά τρόπον ὑποδειγματικόν».

Τά άμάξια και ιδίως τά μόνιπα... ήσαν τά μόνα μέσα συγκοινωνίας... Οί έγκυκλοπαιδισταί τών έφημερίδων τής εύρήκαν και άλλο μειονέκτημα. "Οτι διά τό θέρος θά ήτο σώμα εύθερμαγωγόν και θά μετέβαλε τό κλίμα τών 'Αθηνών εις τροπικόν».

Τό έπόμενο έτος (1906) έτέθησαν στην κυκλοφορία και τά πρώτα ήλεκτροκίνητα τράμ, σ' άντικατάσταση τών ίπποκινήτων πού λειτουργούσαν από τό 1882, βέβαια για όλη αυτή τήν έργώδη προσπάθεια καλλωπισμού τής πόλεως ύπήρχε και άλλος λόγος, εκτός από τό ζωνρό ενδιαφέρον τής Δημ. 'Αρχής.

Οί δεύτεροι 'Ολυμπιακοί 'Αγώνες του 1906, πού έγιναν με μεγαλοπρέπεια στό ανακαινισθέν Παναθηναϊκό στάδιο, Βασιλείς ('Αγγλίας, 'Ιταλίας) και πρίγκηπες και πλείστοι διακεκριμένοι Ευρωπαίοι επισκέφθησαν τό κλεινόν 'Αστν. 'Ο Δήμος έχειράσθη νά δαπανήση 160.000 δρχ. για τόν εύπρεπισμό τής πόλεως.

'Οξύ ήταν και τό πρόβλημα τής καθαριότητας και επικίνδυνο για τήν υγεία τών πολιτών. Παντού ύπήρχε και μία έστία ρυπαρότητας και άκαθαρσίας επικίνδυνης στη δημόσια υγεία, λέγει ό Παρασκευόπουλος. 'Η ειδική ύπηρεσία του Δήμου με τά 45 παλαιά, άσκεπη και άποκρουστικά στην εμφάνιση κάρρα άποκομιδής τών σκουπιδιών άδυνατούσε νά άνταπεξέλη στίς άνάγκες τής πόλεως, πολύ περισσότερο άφού οί πλείστοι τών κατοίκων είχαν τήν κακή συνήθεια νά ρίπτουν στους δρόμους τά σκουπίδια τών οικιών τους.

'Ο Δήμαρχος άνέθεσε τήν άποκομιδή τών άπορριμάτων σε ειδικόν έργολάβο με συμφέροντες δρους. 'Αντί 45 έχρησιμοποιούντο 70 κάρρα «εύπρεπη κεκαλυμμένα εις τρόπον ώστε νά μή προκαλούν τήν άηδίαν κατά τήν διάβασίν των και νά μή δύναται ό άνεμος ν' άναρπάξη τάς άκαθαρσίας και διασκορπίζει εις τούς δρόμους».

'Αλλά και ή κατασκευή νέων ούρητηρίων συνέβαλε κατά πολύ στην καθαριότητα τής πόλεως. «'Ενεκα τής μέχρι τών αρχών του 1901 ύπαρχούσης έλλείψεως έπαρκών και εύπροσώπων ούρητηρίων οί 'Αθηναϊκοί δρόμοι έξηκολούθουν νά παρουσιάζουν τό αυτό δυσειδές θέαμα τής λιμνοποιήσεως των εκ τών πλημμυρούντων αυτούς ούρων και ν' αναδίδουν αναθυμιάσεις λίαν ένοχλητικής», γράφει ό Παρασκευόπουλος.

'Ο Μερκούρης άνέθεσε στόν μηχανικό Τσίλα τό έργο τουτο. 'Η σύμβαση προέβλεπε τήν κατασκευή 150 ούρητηρίων εκ πορσελάνης και με σιφώνια για τήν άπομάκρυνση τής όσμης, τήν προσθήκη επίσης 10 συγκροτημάτων πολυτελών εν ειδει περιπτέρων σε ισάριθμες κεντρικές θέσεις, καθώς και άλλων 50 εκ μαρμάρου. 'Ανεγέρθησαν επίσης και 14 άποχωρητήρια, εκ τών οποίων 4 ύπόγεια ('Ομόνοια, Κολωνάκι, Πλ. Ψιρρή, Ζάππειον κ.ά.) :

Και τό πρόβλημα του κοινορτου ήθέλησε νά λύση ό Μερκούρης, νά απαλλάξη τήν πόλη «από τό άνίατον τουτο κακόν, από τόν διαρκή αυτόν κίνδυνον τής υγείας τών κατοίκων από τήν προαιώνιον αυτήν κατάραν...».

Σχετικήν μελέτη συνέταξε τότε ό αρχιμηχανικός του Δήμου Π. Πρωτοπαπαδάκης, τήν όποία μάλιστα ό Μερκούρης έστειλε και στο 'Ιατροσυνέδριο (άντίστοιχο του σημερινού ΑΥΣ) «όπως εξετασθή τό ζήτημα και από υγιεινήν άποψιν». Και τό 'Ιατροσυνέδριο και τό τμήμα τών Δημ. Έργων έτάχθησαν υπέρ του καταβρέγματος τών όδών κατά τό προτεινόμενο σύστημα, δηλ. διά του θαλασσίου ύδατος. 'Η λύση αυτή τελικά δέν εφαρμόσθη, αλλά ό Δήμαρχος επέτυχε άναθέρωση με καλούς δρους τής συμβάσεως με τούς έργολάβους και με τήν ταυτόχρονη αύξηση τής παροχής ύδατος έβελτιώθη αισθητά ή κατάσταση.

Τὴν ὑγεία ὁμως τῆς πόλεως ἀφοροῦσε καὶ ἓνα ἄλλο θέμα, τόσο ἐπίκαιρο ἄλλωστε καὶ στὴν ἐποχὴ μας ἀκόμη. Οἱ πλατεῖες καὶ τὸ πράσινο. Ἄς ἀφήσουμε ὁμως ἕναν αὐτοπτη μάρτυρα νὰ μιλήσει :

«Αἱ δενδροφυτεῖαι καὶ αἱ πλατεῖαι εἶναι οἱ πνεύμονες τῶν πόλεων, τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν ἐτόνισαν πάντοτε οἱ ὑγιεινολόγοι καὶ ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἰδρυταὶ τῶν πόλεων... Αἱ Ἀθῆναι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπῆρξαν... ἀτυχεῖς... διότι ἡ παλαιὰ πόλις στερεῖται σχεδὸν πλατειῶν καὶ ἡ νέα μόλις ἔχει μερικοὺς τοιαύτας ἀνεκτάς... ἐκ τῶν ἐκάστοτε... Δημ. Ἀρχῶν ὀλίγα ἔδειξαν ἀληθῆ καὶ ἀποτελεσματικὴν πρόνοιαν διὰ τὴν συντήρησιν ἢ τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν δένδρων. Κατὰ τὴν τελευταίαν μάστιγε δεκαετίαν ἡ καταστροφὴ τῶν δενδροφυτειῶν ἐπῆλθε σχεδὸν πλήρως.

Τὰ πρὶν θαλερὰ τῶν ὁδῶν καὶ πλατειῶν δένδρα ἐκίνουν ἤδη τὸν οἶκτον παντός ἐννοοῦντος τί σημαίνει διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὸν καλλωπισμόν μιᾶς πόλεως ἡ ὑπαρξὶς τῶν ἀποθηκῶν αὐτῶν ὀξυγόνου. Καὶ τὴν καταστροφὴν ταύτην τῶν δένδρων παρηκολούθει καὶ ἡ ἐντελής ἀμέλεια περὶ τὴν συντήρησιν τῶν πλατειῶν».

Καὶ ὁ Παρασκευόπουλος (1907) συμπληρῶνει ὡς ἐξῆς τὴν θλιβερὴν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς του :

«Ἡ πλατεῖα τῆς «Ὁμονοίας» μὲ τὴν πένθημον ὄψιν τῶν ὀλίγων μαραμένων δένδρων τῆς καὶ μεταβληθῆναι εἰς τέλματα ἐξ οὐρῶν καὶ ἄλλων ἀκαθαρσιῶν ἀπεδίωκε τοὺς πρότερον συχνάζοντας εἰς αὐτήν. Ἡ πρὸ τοῦ Δημ. Θεάτρου πλατεῖα ἀπετέλει αἴσχος ἀληθὴς διὰ τὴν πόλιν. Ἡ πλατεῖα τοῦ «Συντάγματος» μὲ τὴν διὰ μέσου αὐτῆς διάβασιν τοῦ ἱπποσιδηροδρόμου ὠμοιάζε περισσότερον μὲ παρημελημένην ὁδὸν ἀποκέντρου συμμοικίας καὶ ὁ παρ' αὐτὴν «Κῆπος τῶν Μουσῶν» ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῆ καλλιὸν «ἐνδιαίτωμα Ἐρινύων». Ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατ' εὐφημισμὸν ὀνομαζομένους δημοτικὸς κήπους οἱ πλεῖστοι εἶχον μεταβληθῆ εἰς κοπρώνας καὶ συνεμερίζοντο τὴν τύχην τῶν συμμαρτύρων τῶν ἀρχαίων μνημείων».

Ὁ Δήμαρχος προκήρυξε διαγωνισμό γιὰ τὴν ἀνάθεση σὲ ἐργολάβου τῆς συντηρήσεως καὶ ἐπεκτάσεως τῶν κήπων.

Τὸ ἔργο ἀνέλαβε ὁ ἀνθοκόμος Α. Καντόρος, ὁ ὁποῖος πράγματι ἀλλάξε τὴν ὄψη ὁλῶν τῶν πλατειῶν, τίς ὁποῖες δενδροφύτευσε καὶ περιέφραξε διὰ κυγκλιδώματος προστατευτικοῦ. Ἡ πλατεῖα Συντάγματος ἀναμορφώθηκε ἐξ ἀρχῆς, μεταφέρθηκαν οἱ σιδηροτροχιῆς καὶ ἐφυτεύθηκαν διπλῆς δενδροστοιχίαι. Στὴ συμβολὴ τῶν ὁδῶν Σταδίου καὶ Κολοκοτρῶν ἑστήθη τὸ ἀγαλμα τοῦ ἀγωνιστοῦ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τὸ μέρος αὐτὸ «κατέστη ἐν τῶν ὠραιότερων τῆς πρωτευούσης». Ὁμοίως κήπος ἐδημιουργήθη καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς Λεωφ. Συγγροῦ, ἡ ὁποία ἀποπερατώθη κατὰ τὸ 1906. Δενδροστοιχίαι ἐδημιουργήθησαν σὲ πολλοὺς δρόμους, ὅπως στὴν Ἀναπαύσεως, Ἀβέρωφ, Σέκερη κλπ. Ἡ δαπάνη τοῦ Δήμου γιὰ τὰ ἔργα αὐτὰ ἐτριπλασιάσθη σχεδὸν μέσα σὲ μιὰ πενταετία (ἀπὸ 10.804 δρχ. τὸ 1900 ἀνήλθε σὲ 28.000 δρχ. τὸ 1905).

Ἀπὸ τὰ λοιπὰ μεγάλα ἔργα τῆς περιόδου Μερκούρη ἀναφέρομε τὴν Λαχαναγορὰ καὶ τίς Δημοτικὲς Ἀγορῆς, τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ Δημαρχικοῦ Μεγάρου καὶ τοῦ Δημ. Θεάτρου καὶ τέλος τὰ εὐαγῆ τοῦ Δήμου ἰδρύματα.

Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο

Ὁ παλαιάμαχος γόνος τῆς μεγάλης Ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας, ἐπὶ πολλὰ ἔτη χρι-

ατίας Δημ. Σύμβουλος, συγγραφεύς, διανοούμενος και ή ψυχή σήμερα του Συλλόγου των Αθηναίων Δημ. Γέροντας γράφει για την εποχή εκείνη σχετικά με τό Νοσοκομείο :

«Τό Έλληνικό Έθνος, παρά τίς κατά καιρούς αντίξοότητες και την οικονομική δυσπραγία, είχε αναπτυχθή σημαντικά και είχε επιτελέσει μεγάλες προόδους. Η πρωτεύουσα, αί Αθήναι, ή πόλις των 10.000 κατοίκων του 1835, έχουν υπερβή ήδη τίς 100.000 κατοίκους και μέ τίς αρχές του αιώνος μας διαφαίνεται πώς γρήγορα θά ξελιχθούν σέ μεγαλούπολη. Τό Δημοτικό Νοσοκομείο, θεμελιωθέν τό 1836, επλήρωσε τίς ανάγκες τής εποχής εκείνης και των μετέπειτα δεκαετιών. Ήδη όμως γίνεται φανερόν ότι ο χώρος του είναι ανεπαρκής και οι κτιριακές του εγκαταστάσεις και τά εν γένει μέσα, κατάλληλα διά την εποχή τους, δέν επαρκούν διά την εξυπηρέτηση των διαρκών όγκουμένων απαιτήσεων του. Οί έκάστοτε Δήμαρχοι και τά έκάστοτε «Αδελφάτα» ήγωνίζοντο άγώνα ευγενή διά ν' ανταποκριθούν στίς επαυξημένες απαιτήσεις τής νοσοκομειακής περιθάλψεως. Τό Δημ. Νοσοκομείον, μέ την φιλοκερδή δράσιν του και την ευγενικήν του παράδοσιν, είχε πλέον έδραιωθή στην συνεδρίαση του κάθε Έλληνος σάν κέντρον κοινωνικής αλληλεγγύης και σάν έστία ίνακουρίσεως του πόνου. Ήδη ή δύναμίς του είχε φθάσει τόν αριθμό των 150 κλινών και έκτός των ασθενών του προσέφερε περίθάλψιν και μέ τά έξωτερικά Ιατρεία του».

Αλλά και ο Παρασκευόπουλος όμιλει μέ τό ίδιο πνεύμα άφηγούμενος τά του πρώτου Δήμου τής χώρας στίς αρχές του αιώνος μας. «Τό κατά τό 1836 θεμελιωθέν οικόδομημα, γράφει ο Γεν. Γραμματέας του Δήμου επί Μερκούρη, μέ όλας τάς έκάστοτε επαυξησεις αυτού είχε καταστή πλέον ανεπαρκές διά νά περιθάλη πάντας τούς καταφεύγοντας εις αυτό άρρώστους έξ όλων των μερών τής έλευθέρας και δούλης Ελλάδος, και τούς διαφόρους ξένους πάσης εθνικότητος και φυλής.

Ένεκα τής παλαιότητος αυτού και τής πλημμελοϋς κατασκευής του, ήτις κατά τούς πρώτους χρόνους τής ίδρύσεώς του ήταν ίσως τελεία, καθίστατο άδύνατον νά εφαρμοσθούν εις αυτό έντελώς οι κανόνες τής υγιεινής, οι διέποντες σήμεραν την λειτουργίαν των τοιούτων καταστημάτων, και ο φιλανθρωπιός και ο δικαιοσύνης σκοπός του προσέκοπτεν άενάως εις τάς παντοειδείς έλλείψεις του. Δικαίως δέ έθεωρήθη ή κατά την τελευταίαν δεκαπενταετίαν δράσις του ως θαύμα διοργανωτικής και διοικητικής ικανότητος. Η έν αυτόν συντήρησις 150 κλινών παθολογικών και χειρουργικών άρρώστων και ή έξυπνότητις τοσοούτων κοινωνικών αναγκών, λαμβανομένης ύπ' όψιν και τής σγλισχρότητος των υλικών μέσων, άπετέλει φαινόμενον μοναδικόν. Αλλ' ή επί πλέον λειτουργία του Νοσοκομείου τούτου υπό τάς άνω συνθήκας έθεωρείτο ως άπάδουσα εις την άλλην τής πρωτεύουσας πρόσodon».

Πράγματι όπως διαπιστώθη από την λεπτομερή περιγραφή των συνθηκών λειτουργίας του Νοσοκομείου κατά τίς τελευταίες δεκαετηρίδες του ΙΘ' αιώνος, μόνο ή αυστηρή και νοικοκυρευμένη διοίκηση υπό τό άγρυπνο βλέμμα του διευθυντού του Σπ. Μερκούρη κατώρθωνε νά συντηρηή τό ίδρυμα σέ κατάσταση τέτοια πού νά μπορεί στοιχειωδώς νά ανταποκριθεί στην ύψηλή άποστολή του. Καί είδαμε μέ πόσους μόχθους, αλλά και θυσίες, είχε κατορθωθεί ο ίσοσκελισμός των προϋπολογισμών του και, τελευταία, ή έξοικονόμηση και περισσεύματος.

Η άνεπαρκεία όμως του παλαιού κτιρίου, λόγω και τής μεγεθύνσεως στό μεταξύ τής πόλεως όπως ή περιοχή τής όδου Ακαδημίας και του Πανεπιστημίου είχε

μεταβληθεῖ σέ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν, ἐπέβαλε τήν μεταφορά του ἐκ τῆς πόλεως μεγαλύτερη καί ὑγεινότερη τοποθεσία καί τήν ὀργάνωσή του σύμφωνα μέ τίς ἐπισημονικές ἀπαιτήσεις τῆς ραγδαία ἀναπτυσσόμενης ἰατρικῆς καί νοσηλευτικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ πρώτη σκέψη περί τῆς μεταφορᾶς τοῦ Νοσοκομείου ἔγινε, ὅπως εἶδαμε, δ.η.μ.α.ρ.χ.ί.α.ς. Τ.ι.μ. Φ.ι.λ.ῆ.μ.ο.ν.ο.ς.

Τήν ἰδέα αὐτή εἶχε ὅμως, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Παρασκευόπουλος, ἀναγ.ῖ.σ.ε. ἔ.ρ.γ.ο. ζ.ω.ῆ.ς ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου Σ.π. Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η.ς.

«Ἐκ τῶν διακαστέρων πόθων τοῦ κ. Σ.π. Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η. ἀπό τῆς ἐποχῆς ἀκό.θ.η.ν ἤ.ν. ἐ.λ.α.β.ε. τ.ῆ.ν Δ.ι.ε.υ.θ.υ.ν.σ.ι.ν τοῦ Δ.η.μ. Ν.ο.σ.ο.κ.ο.μ.ε.ῖ.ο. ἦ.τ.ο ἡ μεταφορά αὐτοῦ ἄλλο νέον κτίριον... καί δι' αὐτό πᾶσα ἡ σκέψις του περιστρέφετο εἰς τό πῶ.ρ.ο.ς κα.τ.α.ρ.θ.οῦ.τ.ο. νά ἐγερθῆ νέον Νοσοκομεῖον. Ἡ σκέψις αὐτή τόν ἀπσχολεῖ νυχθ.ῖ.ρ.ο.ν καί εἶχε καταστή πλέον ψύχωσις δι' αὐτόν. Ἐκαμνε διαφόρους συνδυασμ.ῖ.ς ἐ.μ.ε.λ.έ.τ.α. τ.ὸ ζ.ῆ.τ.ῆ.μ.α ἀπό τὰς διαφόρους του ὄψεις, ἐπέφερεν οἰκονομίας εἰς πάν.τ.α. ἐ.ξ.ο.δ.α. τοῦ ὑπάρχοντος καταστήματος μέ τήν κρυφίαν ἐλπίδα, ὅτι ἐκ τῶν οἰκ.ο.μ.ῶ.ν τούτων θά ἐσχηματίζετο τό πρῶτον ποσό.ν τ.ὸ ἀ.ν.α.γ.κ.αῖ.ο.ν διὰ τήν ἀνοικοδ.ὸ.σ.ι.ν νέου κτιρίου. Τό ὄνειρόν ὅμως δέν ἐφαίνετο ὅτι θά π.ρ.α.γ.μ.α.τ.ο.π.ο.ι.ῆ.θ.ῆ. τ.α.χ.έ.ω.ς, ἰ.τ.ι. ἀ.π.η.τ.οῦ.ν.τ.ο. μ.ε.γ.ά.λ.α χ.ρ.η.μ.α.τ.ῖ.κ.ά ποσά καί αἱ οἰκονομ.ῖ.α.ι δέν ἤδύναντο ν' ἀν.τ.ῖ.σ.ο.ν οὔ.τ.ε τ.ὸ ἑ.κ.α.τ.ο.σ.τ.ὸ.ν ἐ.ξ. αὐ.τῶ.ν.» (Αὐτόθι, σελ. 510).

Ἐ.ὅ.τ.ι. ὅ.μ.ω.ς δέν κατάρθωσαν οἱ οἰκονομ.ῖ.ε.ς τοῦ Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η. πέ.τ.ι.ν.χ.ῆ. ἡ φιλόπ.α.τ.ῆ.ς δ.ρ.ά.σ.η τῶν μ.ε.γ.ά.λ.ων τοῦ Ἐ.θ.ν.ο.υ.ς Ε.υ.ε.ρ.γ.ε.τῶ.ν. Π.ρ.ά.γ.μ.α.τ.ι. ὁ ἐνθερμος πατριώτης ἐποχῆς ἐκείνης καί ἀπό τούς μεγαλύτερους εὐεργέτες τοῦ Ἐθ.ν.ο.υ.ς ὁ Ἀ.ν.δ.ρ.έ.α.ς Ἰ.γ.ρ.ὸ.ς ἄφ.η.σ.ε μέ τή διαθήκη του ὡς κληροδότημα γιά τήν ἀνέγερση νέου νοσοκομ.ῖ.ο. τ.ὸ τεράστιο γιά τήν ἐποχή ποσό τῶν 10.000 λ.ι.ρῶ.ν. Εἶ.π.α.μ.ε. σ.έ π.ρ.ο.η.γ.οῦ.μ.ε.ν.ο. κ.ῖ. λ.α.ι.ο. ὅ.τ.ι. ὑ.π.ῆ.ρ.ξ.ε ἀ.τ.υ.χ.ῖ.α γιά τήν Ἀ.θ.ῆ.ν.α. τό ὅ.τ.ι. σ.έ κά.π.ο.ι.α. σ.τ.ι.γ.μ.ῆ. τῆ.ς ἱ.σ.τ.ο.ρ.ῖ.κ.ῆ.ς ρ.ε.ῖ.α.ς τοῦ Δ.ῆ.μ.ο.υ. τῆ.ς π.ρ.ω.τ.ε.ύ.ο.υ.σ.α.ς δέν ἔ.γ.ι.ν.ε Δ.ῆ.μ.α.ρ.χ.ο.ς ὁ Ἀ.ν.δ.ρ.έ.α.ς Σ.υ.γ.γ.ρ.ὸ.ς ἐ.π.ί. τ.ῖ.α.ς τυ.π.ῖ.κ.ο.υ. λ.ό.γ.ο.υ.

Ἄ.λ.λ. ὁ ἐξ.αῖ.ρ.ε.τ.ο.ς αὐ.τ.ὸ.ς Ἑ.λ.λ.ῆ.ν.α.ς, μ.α.ζ.ῖ. μέ τί.ς τ.ὸ.σ.ε.ς ἄ.λ.λ.ε.ς π.ο.λ.ύ.τ.ι.μ.ε.ς (καί τ.ῆ.ρ.ι.ε.ς κά.π.ο.τ.ε) δ.ω.ρ.ε.ῖ.ε.ς καί οἰ.κ.ο.ν.ο.μ.ῖ.κ.ῆ.ς ἐ.ν.ῖ.σ.χ.ύ.σ.ε.ι.ς π.ρ.ὸ.ς τό Κ.ρ.ά.τ.ο.ς, δέν ἐ.λ.η.σ.μ.ῖ.σ.ε. τ.ῆ.ν Ἀ.θ.ῆ.ν.α.

Καί μέ τήν π.ρ.ο.τ.ρ.ο.π.ῆ. τοῦ Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η. ὁ ὁ.π.οῖ.ο.ς «ἐ.π.α.ν.ε.ἰ.λ.η.μ.έ.ν.ω.ς εἶ.χ.ε.ν ἀ.π.έ. ν.ῖ.σ.ε.ι. ζ.ω.ῆ.ρῶ.ς εἰ.ς αὐ.τ.ὸ.ν τ.ῆ.ν ἀ.ν.ά.γ.κ.ῆ.ν ἀ.ν.ε.γ.έ.ρ.σ.ε.ω.ς νέ.ο.υ. Ν.ο.σ.ο.κ.ο.μ.ε.ῖ.ο.υ.», δι.έ.θ.ε.σ.ε. τ.ῖ. ἀ.ν.ω. πο.σ.ό, τό ὁ.π.οῖ.ο. ὁ Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η.ς, ὡ.ς δ.ῆ.μ.α.ρ.χ.ο.ς π.λ.έ.ο.ν, ἐ.π.ρ.ὸ.κ.ε.ἰ.τ.ο. νά χ.ρ.η.σ.ῖ.μ.ο.σ.ῖ. γ.ιά τ.ῆ.ν ὑ.λ.ο.π.οῖ.σ.η. τ.οῦ σ.χ.ε.δ.ῖ.ο.υ. τ.ο.υ.

Ἐ.ὅ. Μ.ε.ρ.κ.οῦ.ρ.η.ς ἐ.π.ρ.ο.χ.ώ.ρ.η.σ.ε. ἀ.π.ο.φ.α.σ.ῖ.σ.τ.ῖ.κ.ά. Τ.ὸ 1904 κα.τ.άρ.τ.ῖ.σ.ε. ἐ.π.ῖ.τ.ρ.ο.π.ῆ. τ.οῦ.ς κ.α.θ.ῆ.γ.η.τ.έ.ς Γ. Κ.α.ρ.α.μ.ῆ.τ.σ.α.ν, Σ.π. Μ.α.γ.γ.ῖ.ν.α.ν, Γ.ε.ρ.μ. Φ.ω.κ.ᾶ.ν, Ἰ.ω. Ζ.ω.χ.ῖ.ο.ν καί Κ.α.λ.λ.ῖ.ο.τ.ζ.ῆ.ν, τ.ὸ.ν Δ.ι.ε.υ.θ.υ.ν.τ.ῆ. Δ.η.μ. Ἐ.ρ.γ.ων Μ. Σ.ά.ο.υ.ρ.ω.τ. καί τ.ά μ.έ.λ.η. τ.οῦ Ἀ.δ.ε.λ.φ.ῖ. Ἰ. Φ.ῖ.ν.τ.ῖ.κ.ῆ. καί Γ. Κ.α.τ.σ.ε.λ.ῖ.δ.ῆ.ν, ὑ.π.ὸ. τ.ῆ.ν π.ρ.ο.ε.δ.ρ.ῖ.α.ν τ.ο.υ, ἡ ὁ.π.οῖ.α. εἶ.χ.ε. ὡ.ς σ.κ.ο.π. ἡ.μ.ε.λ.έ.τ.η τῆ.ς δ.υ.ν.α.τ.ὸ.τ.η.τ.α.ς ἀ.ν.ε.γ.έ.ρ.σ.ε.ω.ς νέ.ο.υ. Ν.ο.σ.ο.κ.ο.μ.ε.ῖ.ο.υ, κ.α.τ.α.λ.ῆ.λ.ο.υ. γ.ιά τί.ς ἄ.κ.ε.ς τῆ.ς ἐ.π.ο.χ.ῆ.ς καί τῆ.ς σ.υ.ν.ε.χ.ῶ.ς ἐ.π.ε.κ.τ.ῖ.ν.ὸ.μ.ε.ν.η.ς π.ρ.ω.τ.ε.ύ.ο.υ.σ.α.ς. Ἡ ἐ.π.ῖ.τ.ρ.ο.π.ῆ. μ.ε.τ.ῖ. π.ὸ. π.ο.λ.λ.έ.ς σ.υ.ν.ε.δ.ρ.ῖ.α.σ.ε.ῖ.ς καί ἀ.φ.οῦ. ἐ.λ.α.β.ε. ὑ.π' ὄ.ψ.η. τῆ.ς ὅ.λ.ε.ς τί.ς νέ.ε.ς π.ρ.ο.δ.ό.δ.ο.υ.ς τῆ.ς Ν.ο.σ.ο.κ.ο.μ.ε.ῖ.α.κ.ῆ.ς ἀ.ρ.χ.ῖ.τ.ε.κ.τ.ο.ν.ῖ.κ.ῆ.ς καί τῆ.ς ν.ο.σ.ῆ.λ.ε.υ.τ.ῖ.κ.ῆ.ς ἐ.π.ῖ.σ.τ.ῖ.μ.ῆ.ς σ.τ.ῖ.ς μ.ε.γ.ά.λ.ε.ς ἑ.π.ῖ.σ.τ.ῖ.κ.ῆ.ς Χ.ῶ.ρ.ε.ς, π.ρ.ο.σ.ῖ.δ.ῖ.ο.ρ.ῖ.σ.ε. τί.ς π.ρ.οῦ.π.ο.θ.έ.σ.ε.ῖ.ς καί τί.ς β.α.σ.ῖ.κ.ῆ.ς ἀ.ρ.χ.έ.ς π.οῦ ὤ.φ.ε.ῖ. π.λ.η.ρ.εῖ. τό νέ.ο. Ν.ο.σ.ο.κ.ο.μ.ε.ῖ.ο. Καί ἀ.ν.ά.θ.ε.σ.ε. τ.ῆ.ν ἀ.ρ.χ.ῖ.τ.ε.κ.τ.ο.ν.ῖ.κ.ῆ. μ.ε.λ.έ.τ.η. σ.τ.ὸ Δ.ι.ε.υ.θ.ῖ. τῆ.ς Μ.η.χ.α.ν.ῖ.κ.ῆ.ς Ἰ.π.η.ρ.ε.σ.ῖ.α.ς τοῦ Δ.ῆ.μ.ο.υ. κ.α.θ.ῆ.γ.η.τ.ῆ. τοῦ Π.ο.λ.υ.τ.ε.χ.ν.ε.ῖ.ο.υ. καί «ἐ.π.ῖ.σ.τ.ῖ.κ.ῆ.ς

κρατίστων» αρχιτεκτόνων τῆς ἐποχῆς, κατά τόν Παρασκευόπουλον, Ἰ. Κολλινάτη.

Ἡ μελέτη ὑποβλήθηκε μετά διετίαν καί ὑπῆρξε ἀντικείμενο εὐρείας καί ἐνδελεχοῦς μελέτης τόσο τῆς ὡς ἄνω ἐπιτροπῆς, ὅσο καί τοῦ Ἰατροσυνεδρίου καθῶς καί τοῦ Τμήματος Δημοσίων Ἔργων. Ἐκρίθη δέ ἀπό ὄλους ὡς ἀρτία καί ἀρίστη.

Ὡς καταλληλότερη τοποθεσία ἐκρίθη ἡ περιοχή τῶν Ἀμπελοκῆπων, εὐρισκόμενη τότε ἀκόμη ἔξω ἀπό τήν κατοικημένη περιφέρεια τῆς πόλεως. Στό ἀνατολικό αὐτό μέρος τῆς πόλεως, «εἰς τοποθεσίαν ὠραιοτάτην καί μέ ὀρίζοντα ἀναπεπταμένον», ἐπί τῆς λεωφόρου Ἀλεξάνδρας καί παραπλευρώς τοῦ «Ἀβερωφείου Ἐφηβείου», εὐρίσκετο ὑπό τήν κυριότητα τοῦ Δήμου οἰκοπέδο 55.689 στρεμμάτων ἢ 99.002,66 τετραγ. τεκτον. πήχεων, ἀγορασθέν τό ἔτος 1878, ἐπί δημαρχίας Παν. Κυριακοῦ, παρά τοῦ Γ. Νικολαΐδου.

Ἡ ἀγορά εἶχε γίνει με τό ὑπ' ἀριθ. 6927/1878 πωλητήριο συμβόλαιο τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν Π. Περδίκη, ὑπάρχει τό συμβόλαιο, ἀντί δραχμῶν 45.000. Τό ἀγορασθέν μέ τό ποσό τοῦτο γήπεδο ἦταν πολύ μεγαλύτερης ἐκτάσεως. Περιελάμβανε τμήμα τῆς Λ. Ἀλεξάνδρας, τά μετέπειτα γήπεδα τῶν φυλακῶν Ἀβέρωφ καί τόν προσφυγικό συνοικισμό Κουντουριώτου, τά οἰκόπεδα τοῦ Ἐμπειρικείου καί τῆς Σεβαστοπούλειου Σχολῆς, τήν πλατεῖα Ἑλενας Βενιζέλου, τό γήπεδο τοῦ «Παναθηναϊκοῦ», τόν χώρο τοῦ Ἀντικαρκινικοῦ Νοσοκομείου «Ἀγ. Σάββας» καί τῆς Στέγης τῶν Ὑγειονομικῶν, περικλειόμενον ἀπό τίς ὁδούς Κυρ. Λουκάρεως, Δημ. Σούτσου καί Κεδρηνοῦ εἶχε συνολική ἔκταση 300 περίπου στρεμμάτων, ἡ ὁποία περιωρίσθη ἀργότερα, λόγω διεκδικήσεως τρίτων, σέ 200, τά ὁποῖα περιήλθαν τελικά στήν κυριότητα τοῦ Δήμου «κατόπιν πολλῶν ἀγῶνων ἐκ μέρους τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς» (Παρασκευόπουλος - Γέροντας).

Τό οἰκόπεδο ὅπου ἀπεφασίσθη ἡ ἀνέγερση τοῦ νέου νοσοκομείου διαχωρίσθη σέ δύο ὀρθογωνίους χώρους, κατόπιν τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου πόλεως καί διαμορφώθη κατόπιν διά καταλλήλων ἐκσκαφῶν «εἰς μέγα ὀρίζοντιον ἀνδρον», λόγω τῆς σημαντικῆς κλίσεως τοῦ ἐδάφους στίς ὑπώρειες αὐτές τῶν Τουρκοβουινίων.

Τό οἰκόπεδο ἦταν ἐλεύθερο καί εὐρίσκετο σέ ἀρκετό ὑψόμετρο σέ σχέσει μέ τήν πόλη, ὥστε νά μήν ἐπηρεάζεται καθόλου «ἐκ τῶν ἀναθημιάσεων αὐτῆς».

Οἱ νεοέλληνες καί ἰδίως οἱ ἀρμόδιοι γιά τά προβλήματα ὑγείας δέν λησμονοῦσαν τήν ἀρχαία τῆς παράδοση.

Γιά τήν ὑγιεινή τοποθεσία τῶν πόλεων εἶχε μιλήσει ὁ Ἱπποκράτης στό περίφημο ἔργο του Περί ἀέρων, ὑδάτων καί τόπων :

«Ἱατρικήν ὅστις βούλεται ὀρθῶς ζητεῖν, ἔγραφε ὁ Πατήρ τῆς Ἱατρικῆς, τάδε χρει ποιεῖν, πρῶτον μὲν ἐνθυμεῖσθαι τὰς ὥρας τοῦ ἔτους... ἐπειτα δέ τὰ πνεύματα τὰ θερμά τε καί τὰ ψυχρά... ἐπειτα δέ καί τὰ ἐν ἐκάστη χώρῃ ἐπιχώρια ἐόντα...» Ὁ δέ Γαληνός ἔγραφε γιά τό κλίμα τῶν πόλεων καί τόν ρόλον τῆς ἀτμόσφαιρας :

«Μή γάρ που διά τήν προσηγορίαν τῶν ὠρῶν... ἕκαστον τῶν νοσημάτων... γίνεσθαι... ἀλλά διά τήν περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν... Οὗτος γάρ... ἀλλοιεῖ καί ἡμετέραν φύσιν καί τήν τῶν σωμάτων συμμετρίαν, εἶπερ ὑγεία ἐστί... Ὁ μὲν οὖν ἀκριβῆς καθαρός ἀἴρ ἀριστος εἶναι δοκεῖ... μήτε ἐκ λιμνῶν ἢ ἐλῶν... μήτε ἐκ βαράθρου... Μοχθηρός δέ γίνεται, ὅστις ὀμιχλώδης ἐστί διά τόν ποταμόν ἢ λίμνην γεινῶσαν... ἐτι δέ χείρων ἐστίν ὁ κατά τήν πόλιν τοῦ κατά τήν χώραν... διότι πολλοί

καί παντοδαπαί ἐκ τῆς πόλεως ρέουσιν εἰς αὐτήν ἀναθυμιάσεις...» (Γαληνοῦ, ὑπόμν. Γ' εἰς τὸ Ἱπποκρ. περί χυμῶν, Κ, 16, 355 ἐξ. πρβλ. Β.Π. Ρόζου. Ἡ φυματίωσις παρ' Ἱπποκράτει καὶ Γαληνῶ, Ἀθῆναι 1973, σελ. 175).

Τὸ οἰκόπεδο πράγματι ἦταν ἀπὸ ὄλες τὶς πλευρὲς τοῦ ἐλεύθερο, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ ὑπῆνεμο, διότι «οἱ ἐπικρατοῦντες» ἀνεμοὶ δὲν πνέουσιν ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἀντιθέτως...». Τὸ κλίμα ἦταν ξηρὸ καὶ τὸ ἔδαφος βραχυῶδες, ὥστε ἡ ὑγρασία ἦταν ἐλάχιστη ἢ καὶ ἀνύπαρκτη. Τὰ ὑπόγεια ὕδατα ἔρρεαν σὲ μεγάλο βάθος καὶ ὄχι πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς πόλεως, ὥστε δὲν ὑπῆρχε κίνδυνος μολύνσεως τῶν φρεάτων ἀρδεύσεως τῶν κατοίκων.

Τὸ σχέδιο περιελάμβανε τὰ ἐξῆς κτίρια : Τὸ Διευθυντήριον, τὸ περίπτερον τῶν ἀσθενῶν ἐπὶ πληρωμῇ, τὰ κτίρια τῶν νοσοκόμων καὶ τοῦ φαρμακείου, δύο κτίρια (χειρουργικὴ καὶ παθολογικὴ πτέρυγα) μὲ τέσσερα ἀμφιθέατρα, δύο περίπτερα εὐπόρων ἀσθενῶν (θέσεων, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα), τὸν Ναό, ἑπτὰ περίπτερα ἀσθενῶν (ἀπόρων, δηλ. Γ' θέσεως), περίπτερον ἀπομονώσεως, λουτρά, μαγειρεῖον καὶ πλυντήριον.

Αὐτὸ ἦταν τὸ συγκρότημα τοῦ κυρίως νοσοκομείου. Ὁ ὑπόλοιπος χώρος, κάτωθεν τοῦ ὀριζοντίου ἀνδῆρου, πρὸς τὶς ὁδοὺς, ἐδαιριεῖτο ἀπὸ τὸ νοσοκομεῖο, προωριζέτο γιὰ τὴν πολυκλινικὴν, τὴν κατοικίαν τοῦ Διευθυντῆ, τοῦ κηπουροῦ καὶ τῶν θυρωρῶν. Τὸ δεύτερον, ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς καὶ πρὸς τὸ βάθος, περιελάμβανε τὸ ἀπολυμαντήριον, τὸ νεκροψεῖον, τὸ μηχανοστάσιον καὶ τοὺς σταύλους. Ὁ Κολλιλιάντης εἶχε ἐφαρμόσει τὸ λεγόμενον «ἀποκεντρωτικὸν σύστημα» (Pavillons systeme), τῶν ανεξαρτήτων δηλ. περιπτέρων. Τὸ σύστημα τοῦτο ἔθεωρεῖτο τότε τὸ καλύτερον στὴν Εὐρώπῃ καὶ ἐφαρμόσθη, ὅπως γνωρίζομε, ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἀρχιτέκτονες σ' ὅλα τὰ νοσοκομεῖα ποῦ ἰδρύθησαν στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας (Παίδων «Ἀγ. Σοφία», Σανατόριον «Σωτηρία», Ἀσκληπιεῖον Βούλας). Ἀποτελεῖτο ἀπὸ διώροφα ανεξάρτητα περίπτερα ἀπὸ παντοῦ ἐλεύθερα γιὰ νὰ μὴν παρεμποδίζετο ὁ φωτισμὸς κί' ὁ ἀερισμὸς τῶν χώρων.

Ἡ τοποθέτηση τῶν περιπτέρων ἐπὶ τοῦ γηπέδου ἔγινε μὲ γνώμονα ἐπίσης τὸν ἀπλετο φωτισμὸν, τὴν ἐπίδραση τοῦ ἡλίου καὶ τὴν διεύθυνση τῶν ἀνέμων. Ὁ Παρασκευόπουλος σημειώνει ὅτι «τὰ περίπτερα ταῦτα ἐτοποθετήθησαν ἄριστα, παραλλήλως πρὸς τὸν ἄξονα τῆς Λεωφ. Ἀλεξάνδρας, διότι ἐν τοιαύτῃ θέσει ἡ διαγώνιος τῶν αἰθουσῶν, τῶν ἀσθενῶν εἶναι σχεδὸν κάθετος πρὸς τὸν μαγνητικὸν μεσημβρινόν, ὅπερ ἀκριβῶς ἐπιδιώκεται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον».

Οἱ αἰθουσὲς ἦσαν σχήματος ὀρθογωνίου καὶ χωρητικότητος τοῦ μὲν ἰσογείου 24 κλινῶν ἐκάστη, τοῦ δὲ ἀνώγειου 26.

Γιὰ κάθε κλινὴ ἀναλογοῦσαν εἰς μὲν τὸ ἰσόγειον 8,85 τετρ. μέτρα, εἰς δὲ τὸ ἀνώγειον 9,70. Χώρος ἀέρος γιὰ κάθε κλινὴ εἰς μὲν τὸ ἰσόγειον 53,10 κιβ. μέτρα, εἰς δὲ τὸ ἀνώγειον 62,10.

Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν χώρων εἶχε ληφθεῖ πρόνοια νὰ ἔχει λείες καὶ συνεχεῖς ἐπιφάνειες, χωρὶς γωνίες, ἀρμούς, πόρους ἢ ρωγμὰς γιὰ τὴν ἀποφυγὴν ἐπικαθήσεως κομποροῦ καὶ ἄλλων ρύπων, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν εὐκόλο καθαρισμὸν. Τὰ δάπεδα ἐπρόκειτο νὰ κατασκευασθοῦν συνεχῆ καὶ λεία μὲ τὴν καλουμένην ἐπιστρωση ισταγγο. Ἡ μετάβαση ἀπὸ τὰ δάπεδα καὶ ἀπὸ τὴν ὀροφὴν πρὸς τοὺς τοίχους ἐγίνετο διὰ κυλινδρικῶν ἐπιφανειῶν, γιὰ τοὺς ἴδιους ὡς ἄνω λόγους. Τὸ πάχος τῶν τοίχων ἦταν 0,70 μ. ὥστε νὰ προστατεύει ἐπαρκῶς ἀπὸ τὴν ὑγρασίαν καὶ τὶς ἄλλες μεταβολὰς τῆς

τμόσφαιρας. Οί τοίχοι και οί όροφές είχαν έπαλειφθῆ μέ μαρμαροκονίαμα και έπι-
ρισθῆ μέ έλαιόχρωμα μιλωδους χρώματος μέχρι ύψους 2 μέτρων ανοικτοῦ δέ κα-
τό υπόλοιπον μέρος, άφ' ενός για να εξασφαλίζεται καθαριότης και άφ' έτέρου
ά γίνονται έμφανεϊς οί πιθανές ρωγμές.

Πόσο μεγάλη σημασία δόθηκε στις λεπτομέρειες τῆς κατασκευῆς φαίνεται και
πό τῆν περιγραφή, από τόν Παρασκευόπουλο τῶν όρόφων τῶν διαφόρων θαλά-
ων.

Αί όροφαί, λέγει, παρέχουσι λείας και συνεχεϊς έπιφανείας χωρίς να ύποστηρί-
ωνται διά μεσοδομών ἢ και στύλων, διότι άλλως παρεμποδίζεται ἡ κίνησις τοῦ άέ-
ος και ἡ συγκοινωνία διά τῶν στύλων και δέν παρέχουσιν εἰς τούς άσθενεϊς τῆν εὔ-
άριστον έντύπωσιν τῆς λείας συνεχοῦς τοιαύτης, ἥτις ώσαύτως έχει όμοϊόμορφον
κωτισμόν.

"Απασαι αί όροφαί τῶν χώρων τῶν άσθενῶν εἶναι πρός τό μέσον άνυψωμένοι,
ιά τόν τέλειον άερισμόν. Τά σχήματα τῶν όροφῶν εἶναι ἢ έλλειπτικά (λαβαί κανί-
ιτρων) ἢ εὐθειάι άνιούσαι, ών τά κάτω άκρα συνάπτονται μετά τῶν τοίχων διά κυ-
ανδρικῶν έπιφανειῶν» (Αυτόθι, σελ. 517).

Εϊδικῆ μέριμνα εἶχε ληφθεῖ και για τῆν τοποθέτησι τῶν θυμῶν και παραθύρων.
Έπρεπε να τεθοῦν κατά τρόπο πού να μῆν προξενοῦν ρεύματα. Γιαυτό ύπήρχε πρό-
ιληψη τοποθετήσεως διπλῶν θυρῶν. Για τῆν κατασκευῆ τους εἶχαν ληφθεῖ ύπ' όψη
ί προδιαγραφές τῶν Γερμανικῶν νοσοκομείων.

Τῆν έποχή εκείνη, όπως εἶναι γνωστό, (Ρόζος, Β, Τά πρώτα Σανατόρια έν Εὐ-
ρώπῃ, 1970 και τά πρώτα έν Γερμανία 'Ασκληπιεία, 1970) εἶχε δοθεῖ μεγάλη έμφα-
ση, ιδίως στη Γερμανία λόγω τῆς θεωρίας τῶν Bretumer - Deitweiler, στην ύγιεινή κα-
τασκευῆ τῶν νοσοκομείων, οὔτως ώστε να εξασφαλίζεται πλήρης φωτισμός και άε-
ρισμός, αλλά και ἡ άνετη διαβίωσι τῶν άρρώστων. 'Η άντισηπτικῆ έξ άλλου κίνη-
ση τῶν τελευταίων δεκαετιῶν τοῦ προηγούμενου αἰῶνος εἶχε επιβάλει τις άπόψεις
της και στόν τομέα αυτό, ώστε να δικαιολογεῖται άπολύτως ἡ παρατηρούμενη σχο-
λαστικότητα τοῦ κατασκευασμοῦ τοῦ νοσοκομείου για τῆν εξασφάλισι καθαριότη-
τας εἰς όλους τούς χώρους του.

Στό πάνω μέρος τῶν θυρῶν τῶν θαλάμων έτοποθετεῖτο «ύελωτόν» (τζάμι), οί
δέ συνδέσεις τῶν διαφόρων μερῶν αὐτῶν κατασκευάζοντο διά στρογγύλων άρχιτε-
κτονικῶν τύπων, για να μῆν ύπάρχουν γωνίες και άνώμαλες γενικά έπιφάνειες.

Τό μέγεθος και ἡ διάταξι τῶν παραθύρων ἦσαν τέτοια ώστε να εξασφαλίζεται
άπλετος φωτισμός και άερισμός τῶν χώρων. Κάθε τετρ. μέτρο φωτεινῆς έπιφανείας
τῶν παραθύρων άντιστοιχοῦσε στους μέν θαλάμους τοῦ ίσογείου σε 19,13 κυβ. μέ-
τρα χώρου, στους δέ άνωγείου σε 17,47.

'Ο φυσικός άερισμός τῶν χώρων προβλέφθηκε να γίνεται μέ όπες στις όροφές
και στους τοίχους, οί όποιες εἶχαν άρχίσει να χρησιμοποιοῦνται ιδίως στην Εὐρώπη
και για τῆ θέρμανσι τῶν χώρων. 'Επίσης και διά τῶν άνω μερῶν τῶν παραθύρων,
τά όποια ἦσαν κινητά. Μέ αυτό τόν τρόπο εἶχε ύπολογισθῆ να γίνεται άνανέωσι 75
κυβ. μ. άέρος για καθε άσθενῆ τῆν ώρα.

Εϊδικῆ μέριμνα εἶχε ληφθεῖ για τόν εξαερισμό τῶν κλειστῶν χώρων (θαλάμων -
διαδρόμων κλπ.) σε περιπτώσεις επιδημιῶν, όπότε και ό άριθμός τῶν άρρώστων
μεγάλωνε σημαντικά. Γι' αυτό εἶχε προβλεφθεῖ έγκατάστασι άπορροφητικοῦ συ-
στήματος διά μικρῶν και μεγάλων άεροδόχων, αναλόγως τοῦ κυβισμοῦ τῶν χώ-

ρων, οι οποίοι παρελάμβαναν τον αέρα εξ αποστάσεως, μακράν δηλ. του μολυσμένου περιβάλλοντος του νοσοκομείου. Ειδικά εξασφάλιζαν την κατακράτηση νιορτού και άλλων αιωρούμενων. Έξασφαλιζέτο έτσι ανανέωση του αέρος με ρυθμό 150 - 200 κυβ. μ. την ώρα. Παρόμοιες εγκαταστάσεις είχαν τοποθετηθῆ και στάβουλοι, αμφιθέατρα, έξωτερικά ιατρεία και λοιπούς χώρους συγκεντρώσεως ασθενών. Η θέρμανση ἐπροβλέπετο με ἀτμό, ὁ ὁποῖος ἐπρόκειτο θερμαίνει μόνο τόν ἀπ' ἔξω εἰσερχόμενο καθαρό αέρα. Ὁ θερμός αέρας εἰσάγεται στους χώρους και μετά τη χρησιμοποίησή του ἐξάγεται με τὸ σύστημα τοῦ ἀσμοῦ, δηλ. δι' ἀεριστήρων. Ὁ ἀτμός ἐρχόταν ἀπό τὸ λεβητοστάσιο μακριά ἀπὸ κτίρια (στό μηχανοστάσιο), τὰ δὲν μηχανήματα θερμάνσεως τοῦ αέρα ἦσαν τοποθετημένα στά ὑπόγεια τῶν διαφόρων κτιρίων. Ὁ δὲ καθαρός αέρας προσάγεται τὸ γενικό σύστημα ἀερισμοῦ διὰ φίλτρων. Γιά τὴν μεταφορά τόσο τοῦ ἀσμοῦ ὡς τῶν λέβητα στά μηχανήματα θερμάνσεως ὅσο και τοῦ θερμοῦ αέρα στους διαφόρους χώρους χρησιμοποιήθηκαν σιδηροὶ σωλῆνες μετὰ δικλείδων. Κατ' αὐτόν τρόπο μποροῦσε κανεὶς νὰ εἰσαγεῖ ὅση ποσότητα αέρα ἐπιθυμοῦσε καὶ ὁποιοῦδήποτε βαθμοῦ θερμάνσεως.

Ὁ φωτισμός ἦταν ἀνεξάρτητος γιά κάθε κτίριο.

Ἄν μὲν χρησιμοποιηθεῖ φωταέριον «τὰ φωτιστικά σώματα θά τεθῶσιν ὅπισθεν τῶν ὑελοτῶν μερῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἵνα οὕτω τὰ ἐκ τῆς καύσεως παραγόμενα ἀέρια ἐκτὸς τῆς αἰθούσης, ἢ κεκλεισμένων φανῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου, οἷτινες ἐν ταύτῳ θά βοηθῶσιν τὴν ἐκκυσιν τοῦ ἐπὶ τοῦ τοίχου, οἷτινες ἐν ταύτῳ θά ἐπιβοηθῶσιν τὴν ἐκκυσιν τοῦ αέρος τῆς αἰθούσης διὰ τῶν ὀπῶν τοῦ ἀερισμοῦ». Πρὸς ἀποφυγὴν ὁμοίως ὁ αὐτῶν κρήθηκε σκόπιμο νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ ἠλεκτρικὸ φῶς. Ἡ ἐσωτερικὴ ρύθμιση τῶν κτιρίων τῶν ἀσθενῶν ἦταν τέτοια, ὥστε οἱ διάφοροι χώροι νὰ ἀπὸνοῦνται καὶ νὰ μὴν κυκλοφορεῖ αέρας μετὰξὺ αὐτῶν.

Ἐπίσης τὸ αὐτὸ καὶ μετὰξὺ τῶν ὀρόφων, οἱ ὁποῖοι ἐσυνδέοντο διὰ κλιμάκια καὶ ἀναβατήρων. Οἱ κλιμακὲς ἦταν πλατεῖες καὶ εὐρύχωρες, οἱ δὲ ἀναβατήρες ἦσαν ἠλεκτροκίνητοι.

Τὰ ἀμφιθέατρα, τὸ περίπτερον τῶν «θέσεων», ἡ κατοικία τῶν ἀδελφῶν μετὰ τὸν φαρμακεῖον καὶ τὸ διοικητήριον, ἦσαν τοποθετημένα σὲ σχῆμα Π, μετὰ τὰ δύο σιδηροὶ ἀνισα, πρὸ τῶν τελευταίων περιπτέρων καὶ ἐπὶ τῶν μέσων γραμμῶν. Συγκοινωνία δὲ μετὰ τοῦ διοικητηρίου μετὰ ὑψηλοῦς διαδρόμου γιά νὰ μὴν ἐμποδίζουσι τὴν ἀερισμὸν καὶ τὸ φωτισμὸν τῶν διαφόρων κτιρίων. Τὰ ὑπόλοιπα κτίρια ἦσαν ἀνεξάρτητα μετὰξὺ τους.

Ὁ περίβολος τοῦ νοσοκομείου ἐπρόκειτο νὰ περιβληθεῖ μετὰ κτιστὸ τοῖχο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρόσοψη πρὸς τὴν Λεωφ. Ἀλεξάνδρου, ὅπου ἐπροβλέπετο σιδηρένιον κλιδῶμα μετὰ λίθινη βάση. Ἡ κεντρικὴ εἰσοδος ἀποτελεῖτο ἀπὸ τρεῖς πύλες, μετὰ σιδηροὶ γιά τὴν διεύθυνση τῶν ἀμαξῶν καὶ δύο μικρότερες (ἐκατέρωθεν).

Ἐπίσης ἦσαν ὁμοίως καὶ ἄλλες πύλες γιά τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπικοινωνία μετὰ τὰ διάφορα κτίρια (Διοικητήρια, μαγειρεῖα, μηχανοστάσιο, νεκροτομεῖο κλπ).

Ἐἶχε τέλος ἐξασφαλισθεῖ ἡ ἀναγκαία παροχὴ ὕδατος, ἐνῶ ἡ κατασκευὴ τῶν ἀπορροφῶν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἀπολύτως στεγανή, ὥστε νὰ μὴν ἀπορροφῶνται ἀκαθαρσίες ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

Ὁ ἐλεύθερος χώρος τοῦ γηπέδου ἐπρόκειτο νὰ δένδροφυτευθεῖ, ὥστε νὰ ἀπορροφῶνται ὁμοίως κῆπος.

Τά περιπτερα τῶν ἀσθενῶν, χειρουργικῶν καί παθολογικῶν, ἦταν ἔνδεκα καί εἶχαν δυναμικότητα 547 κλινῶν. Ὑπῆρχε ὁμοῦς χώρος πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ γηπέδου γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἀνέγερση ἄλλων 11 περιπτέρων.

Τὸ κόστος τῶν κτιριακῶν κατασκευῶν ὑπολογίσθη σέ 3.797.400 δρχ. Ὁ μηχανολογικός ἐξοπλισμός ὑπολογίσθη σέ 320.000 δρχ. Λόγω ὁμοῦς τοῦ συστήματος τῶν ἀνεξαρτήτων περιπτέρων (Pavillons) ἦταν δυνατὴ καί ἡ μερικὴ κατασκευὴ αὐτοῦ, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῆ 300 ἀσθενεῖς μέ πλήρη κατὰ τὰ λοιπὰ λειτουργικότητα.

Πράγματι, λόγω μὴ ἐπαρκείας τοῦ διατιθεμένου ἀρχικῶς ποσοῦ ἀπεφασίσθη νὰ πραγματοποιηθεῖ σέ πρώτη φάση ἡ ἀνέγερση 4 μόνον περιπτέρων ἀσθενῶν, τοῦ Ναοῦ, τῶν δύο ἀμφιθεάτρων (χειρουργικοῦ γιὰ 400 φοιτητάς καί ἀναλόγου παθολογικοῦ), τῆς πολυκλινικῆς, τοῦ μαγειρείου, πλυντηρίου καί νεκροτομείου. Ἡ κατασκευὴ αὐτῶν θά ἀπαιτοῦσε περίπου 2. ἑκατομ. δραχμῆς. Ἀπὸ αὐτὲς ποσόν 1.300.000 δρχ. θά ἐξοικονομεῖτο ἀπὸ τὴν ἐκποίηση τοῦ παλαιοῦ Νοσοκομείου στὸ Κράτος γιὰ τὴν ἀνέγερση Δικαστικοῦ Μεγάρου.

Τὸ σχέδιο ἦταν παλιό, τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαρ. Τρικούπη. Ὁ μεγάλος ἐκεῖνος πολιτικός εἶχε ἐγκρίνει τὴν μεταφορὰ τοῦ Νοσοκομείου ἐξω ἀπὸ τὴν πόλη καί ὄνειρευετο νὰ χαρίσει στὴν πόλη τῆς Παλλάδος ἓνα ὠραῖο Δικαστικὸ Μέγαρο στὸ χῶρο τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου.

Πράγματι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Μαρκεζίνης (1966), ἡ ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» τῆς 10/22 Μαρτίου 1899 ἔγραφε περὶ τῶν σχεδίων αὐτῶν :

«Ὁ Ἀρχιτέκτων Τσίλλερ ἐπεράτωσε χθὲς τὰ σχέδια περὶ τῶν ἐπενεχθσομένων ἐπισκευῶν ἐν τῷ δημοτικῷ νοσοκομείῳ, ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς δικαστικὸ μέγαρον...».

Τὸ Δημ. Συμβούλιο εἶχε ἀποδεχθῆ τὴν λύση αὐτὴ, ἀλλὰ στὴ σχετικὴ ἀπόφαση (Συνεδρία 7 Ἀπριλίου 1907) ἔθετε ὡς ὄρον «ὅπως τὸ ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τίμημα κατατεθῆ εἰς μετρητὰ καί ἐπ' ὄνόματι τοῦ Δήμου εἰς λογαριασμόν του στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος (ἐντὸς τοῦ 1907)» (Γέροντας).

Ἀλλὰ τὸ Δημόσιο, μέ τὴ γνωστὴ βραδύτητα πού χαρακτηρίζει ὅλες τίς γραφειοκρατικὲς διαδικασίες δέν τήρησε τὸν ὄρο αὐτὸ καί ἔτσι διασώθηκε τὸ παλιὸ καί ὠραῖο κτίριο τοῦ Νοσοκομείου.

Τὴν ἐκτέλεση τῶν ἔργων τοῦ Νέου Νοσοκομείου ἀνέλαβε ὁ ἐργολάβος Γρ. Χατζηδημητρίου.

Ὅπως γίνεται φανερό ἐλήφθη πρόνοια ὥστε ἡ κατασκευὴ τοῦ Νοσοκομείου νὰ ἐκπληρῶνει ὅλες τίς προϋποθέσεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καί τῆς αἰσθητικῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καί ἀπὸ λειτουργικῆς ἀπόψεως νὰ εἶναι ἀποδοτικὸ καί σύμφωνο μέ τίς νοσηλευτικὲς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς.

Νὰ πῶς ὁ Παρασκευόπουλος χαρακτηρίζει τὸ ἔργο αὐτό :

«Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας κατασκευαζόμενον τὸ νέον Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον θά εἶναι τὸ τελειότατον ἐν τῇ Ἀνατολῇ καί ἐφάμιλλον τῶν ἐν Εὐρώπῃ νεωτέρων τοιούτων. Διό καί ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου τούτου, τὸ ὁποῖον θά εἶναι καί μνημεῖον τῆς προόδου τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς... ἡ ἐκτέλεσις τοῦ ἔργου τούτου, λέγομεν, θά μένη ὡς τὸ τιμιώτερον τεκμήριον τῆς δράσεως Δημάρχου, θελήσαντος νὰ ἐργασθῆ ἀληθῶς ὑπὲρ τῆς προόδου καί τοῦ καλοῦ τῆς πρωτεύουσας καί ὑπὲρ τῆς περιθάψεως τῶν ἀπόρων ἀσθενῶν συμπολιτῶν του καί πάντων τῶν οἰασδήποτε φυλῆς καί ἐθνικότητος ἀρρώστων» (Αὐτόθι, σελ. 523).

Ἡ κατάθεση τοῦ θεμελίου λίθου ἔγινε στίς 28 Ἰουνίου 1904 σέ μεγαλοπρεπῆ τελετῇ ὅπου παρέστησαν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια, οἱ ὑπουργοί, ἀνώτεροι κληρικοί, καθηγηταὶ Πανεπιστημίου καὶ πλῆθος κόσμου.

Τὸν ἀγιασμό ἐτέλεσε ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Θεόκλητος.

Ὁ Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης, εἶπε τὰ ἑξῆς, προσφωνώντας τὸν Βασιλεῖα :

«Μεγαλειότατε

Ὡς ἱεράν καὶ εὐτυχεστάτην αἰσθάνομαι τὴν στιγμή ταυτήν, κατὰ τὴν ὁποίαν θεράπων καὶ ἀντιπρόσωπος τῆς προσφιλεστάτης ἡμῶν πρωτευούσης ἔρχομαι νά παρακαλέσω τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα, ὅπως εὐδοκῆσῃ διὰ τῆς Ὑψηλῆς Αὐτῆς στοργῆς καὶ εὐνοίας νά καταθέσῃ, νά στερεώσῃ καὶ νά ζωογονήσῃ τὸν θεμέλιο λίθον τοῦ σπουδαιοτάτου καὶ πολιτιστοτάτου ἰδρύματος αὐτῆς, τοῦ νέου δημοτικοῦ καὶ πανελληνίου συνάμα Νοσοκομείου.

Ἡ πόλις ἡμῶν, Μεγαλειότατε, ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀναγεννήσεώς της, ἀναγνωρίζουσα τὸ ὕψος τῆς εὐθύνης της καὶ ἀκολουθοῦσα τὰς ἐνδόξους παραδόσεις της, αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὑπερήφανον, ὅτι ἀνέκαθεν ἐκαλλιέργησε κατ' ἐξοχὴν τὴν φιλανθρωπίαν, ἥτις ὑπῆρξε μία τῶν μεγίστων ἀρετῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων καὶ μετὰ τῆς πατροπαραδότου φιλοκαλίας φιλοτιμεῖται νά ἐγείρῃ ναοὺς εὐεργεσίας καὶ ἐπιστήμης. Ἐν τῇ θαυμαστῇ προόδῳ καὶ ἀναπτύξει της, ἥτις εἶναι θαῦμα Ἑλληνικῆς δραστηριότητος καὶ μεγαλοπραγμοσύνης δέν νομίζει ὅτι πρέπει ἀδροτέραν τιμὴν καὶ ἀγαλλίασιν ἢ ὅταν δύναται νά στήσῃ τρόπαια ζωῆς, ὑγείας καὶ θεραπευτικῆς δυνάμεως καὶ σοφίας.

Τοιοῦτον τρόπαιον εἶναι τὸ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ὑ. Μεγαλειότητος ἐγκαίνιαζόμενον σήμερον Δημοτικόν τοῦτον Νοσοκομεῖον, ὅπερ ἡ πρωτεύουσα ὀφείλει μετ' εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μεγάλων εὐεργετῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν Ἑλληνίδων, νεκρῶν τε καὶ ζώντων ἔτι, ἀπὸ ἑβδομηκοντα ἡδη ἑτῶν ἀφειδῶς καὶ ἀπαύστως μεριμνώντων οὐ μόνον ὑπὲρ τῶν νοσοῦντων καὶ τῶν πασχόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν προαλειφθομένων εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πρακτικὴν ἀσκήσιν τῆς θείας τέχνης τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Τὸ νέον τοῦτο οἰκοδόμημα, μέλλον ν' ἀντικαταστήσῃ ὅπερ παλαιωθέν ἤδη καὶ ἀνεπαρκές πρῶτον τῆς πόλεως Νοσοκομεῖον, ὅπερ ἐπὶ δύο γενεάς καὶ ἐπέκεινα περιέθαλψε τοὺς πάσχοντας καὶ δι' ἐπιφανῶν διδασκάλων κατήρτισε τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς ἐλευθέρως καὶ δούλης πατρίδος ἀσκοῦντος τὸ φιλόανθρωπον αὐτῶν ἔργον ἱατροῦς, ἐγείρεται ἀντάξιον τῶν ὑψηλῶν καὶ εὐλόγων ἀξιώσεων καὶ ἐπαγγέλεται νά ὑπηρετήσῃ ἀνελλιπῶς ὅλας τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ πρακτικὰς ἀνάγκας τῆς νεωτέρας κοινωνίας. Πρὸς εὐδόωσιν δέ τούτων δύο κυρίως ἔχει ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις, τὴν εὐμενῆ προστασίαν τῆς Ὑ. Μεγαλειότητος καὶ τὴν γενναίαν φιλανθρωπίαν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς οἰκομένης ἐργαζομένων καὶ εὐδοκιμώντων ἀδελφῶν Ἑλλήνων καὶ Ἑλληνίδων.

Νομίζω, ὅτι ἐκφράζω τὴν γνώμην καὶ τὴν εὐχὴν οὐ μόνον τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πρωτευούσης, ἀλλὰ καὶ παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐάν εἶπω μετὰ θάρρους, ὅτι ἀμφοτέραι αἱ πολῦτιμοι δυνάμεις αὐταὶ καὶ εὐλογίαι μέλλουσι νά παρακολουθήσωσι τὴν τύχην τοῦ ἱεροῦ τούτου καθιδρύματος, διότι καὶ ὁ Σεπτὸς Βασιλικὸς ἡμῶν Οἶκος γενναῖα καὶ ζῶντα παρέχει ἀνέκαθεν δείγματα τῆς διλανθρωπίας του καὶ τῆς προστασίας παντός κοινωφελοῦς ἔργου, καὶ τὸ φιλοτιμότερον ἡμῶν γένος, ὅπου δὴ ποτε καὶ ἂν ἔλθῃ καὶ ἂν κινήται, δέν ἔπαυσε νά φέρῃ ἐν τῷ βάθει τῆς εὐγενοῦς ψυχῆς

του πλουσίου και ασβέστου τούς σπινθηρας τῆς εὐπορίας, τῆς πρὸς τοὺς πάσχοντας συμπαθείας καὶ τῆς ἐθνικῆς μεγαλοφροσύνης.

Εἰς τὰ ἀρετὰ ταῦτα τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν δυναστείας καὶ τοῦ ἀθανάτου Ἑλληνικοῦ λαοῦ θαρροῦν τό σήμερον θεμελιούμενον φιλανθρωπικόν ἴδρυμα, πέποιθεν διτῆς δυνάμει νά ἐκπληρῶσῃ εὐδοκίμως τόν ἱερὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὸς δόξαν τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, πρὸς εὐλογίαν αἰώνιαν τῶν εὐεργετῶν καὶ πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀπανταχόθεν καταφευγόντων ἐνταῦθα ὡς εἰς ἐστίαν πλουσίαν καὶ εὐεργετικὴν καὶ εἰς κόλπους μητρὸς ἀγρύπνου καὶ φιλοστόργου».

Ἄπαντῶν στήν προσφώνησιν τοῦ Δημάρχου ὁ Γεώργιος Α' εἶπε τὰ ἑξῆς ὀλίγα λόγια :

«Σὰς συγχαίρω, διότι ἐπὶ τέλους θά γίνῃ καὶ τόν νέον Νοσοκομεῖον τὸ ὑπάρχον εἶναι παλαιὸν καὶ ἀνεπαρκές δι' ὄλας τὰς ἀνάγκας. Καὶ πάλιν σὰς συγχαίρω, κύριε Δήμαρχε».

Εὐθύς ἀμέσως κατετέθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὁ θεμέλιος λίθος στὸ κέντρο τοῦ γηπέδου ἐπὶ τοῦ σημείου ἀνεγέρσεως τοῦ Ι. Ναοῦ. Ἐπάνω στήν πλάκα ὑπῆρχε χαραγμένη ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή :

Τοῦ Δημοτικοῦ τούτου Νοσοκομεῖου
 Η «ΕΛΠΙΣ»
 τόν θεμέλιον λίθον ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς
 ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'
 κατατέθηκε τῇ 28ῃ Ἰουνίου
 Σωτηρίου ἔτους 1904
 Ἐπί Δημάρχου Ἀθηναίων
 Προέδρου τοῦ Ἀδελφάτου τοῦ Νοσοκομεῖου
 ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΡΚΟΥΡΗ
 καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ
 Γ. ΚΑΤΣΕΠΙΔΟΥ, Δ. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ,
 Ι. ΦΙΝΤΙΚΛΗ, Ε. ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗ
 Τοῦ μητροπολίτου Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ
 Τόν ἀγιασμόν τελέσαντος
 Ι. ΚΟΛΛΙΝΙΑΤΗΣ
 Τὸ σχέδιον ἐξεπόνησεν

Τὸ νέον Νοσοκομεῖον ἦταν πράγματι ἓνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα ἔργα τῆς πρωτεύουσας τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Ἄλλὰ τὴν καθημερινὴν πραγματικότητα ἐξακολουθοῦσε νά ὑπηρετῆ τό παλιὸ νοσοκομεῖο τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας. Διότι, ἐκτός τῶν ἄλλων, ὅπως θά δοῦμε, ὁ ρυθμὸς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου νοσοκομεῖου, λόγῳ μεγάλων οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, ἦταν βραδύτατος.

Καὶ παρά τό ὅτι σημαντικὰ κονδύλια ἀπὸ τοὺς προϋπολογισμοὺς τοῦ παλαιοῦ νοσοκομεῖου διατέθησαν γιὰ τὴν εὐδὼση τῶν ἐργασιῶν τοῦ νέου, ἡ λειτουργία τοῦ παλιοῦ νοσοκομεῖου ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι ἱκανοποιητικὴ, ὅπως ἀποδεικνύουν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐποχῆς.

Ἔτσι π.χ. ἐνῶ ὅπως εἶδαμε ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ προηγουμένου αἰῶνος μποροῦσε νά ἀναπτύξῃ 150 κλίνες, στήν πραγματικότητα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρρώστων

ήταν πολύ μεγαλύτερος. Τό 1905 υπάρχουν εν ενεργεία 165 κρεβάτια και πάλι δέν επαρκούν για τή νοσηλεία τών προσερχομένων, «διότι δέν είναι δυνατόν νά εκδιωχθούν και νά μη τύχουν φιλοξένου και σωτηρίας στέγης ασθενείς, οί όποιοί προσέρχονται εις αυτό ως εις τό μόνον ίδρυμα, όπου είναι βέβαιοι ότι θά εύρουν δωρεάν πλήρη τήν ιατρικήν περίθαλψιν και μέριμναν ύπέρ τής διασώσεώς των» (Παρασκευόπουλος, σελ. 539).

Δέν είναι μόνον τό γεγονός ότι τό Δημοτικό Νοσοκομείο ήταν μοναδικό ίδρυμα στό είδος του πού προσέφερε δωρεάν περίθαλψη, είναι και ή ύψηλή στάθμη τής παρεχόμενης νοσηλείας, ή όποία αποδεικνύεται από τήν συνεχή μείωση του ποσοστού θανάτων εις αυτόν. Έτσι τό 1905 π.χ. επί 1.349 νοσηλευθέντων παθολογικών ασθενών απέβίωσαν μόνο 149, ήτοι ποσοστό 10% περίπου. Έπίσης στή Χειρουργική Κλινική επί 1.023 νοσηλευθέντων έξήλθαν ιαθέντες οί 963 και απέβίωσαν μόνο 60, δηλ. ποσοστό ακόμη μικρότερο (6%).

Και, όπως συνέβαινε και σε προηγούμενα χρόνια, εξακολουθούσαν νά νοσηλεύονται στό εκεί λειτουργούν περίπτερο τών φθισικών και φυματικοί, τών όποιών, όπως έχομε ήδη διαπιστώσει από τούς στατιστικούς πίνακες προηγούμενων έτών, ή θνησιμότητα ήταν πολύ μεγάλη. Γιαυτό άλλωστε και συγγραφέας τής έποχής γράφει για τό Νοσοκομείο τούτο, ότι, «έμπνέον τήν πεποιθήσιν, ότι αυτόν αντιπροσωπεύεται πάν ό,τι εκλεκτόν έχει νά επιδείξη ή ιατρική επιστήμη εν Έλλάδι και ότι ή φιλανθρωπία έξυπηρετείται εκεί ολοκληρωτικώς, ούδέποτε έπαυσε νά είναι υπέρπληρες. Και τήν φήμην ταύτην δικαιολογούν άρκούντες τά παρουσιαζόμενα καθ' έκαστον έτος άποτελέσματα νοσηλείας» (Παρασκευόπουλος, Αυτόθι, σελ. 539-540)

Έλλά βεβαίως από τό άλλο μέρος ό μεγάλος αριθμός τών νοσηλευομένων και ή ανάγκη για τήν έξασφάλιση περισευμάτων προς ένίσχυση του άνεγειρόμενου νέου νοσοκομείου έδημιουργούσαν μεγάλη οικονομική στενότητα, πού για νά τήν άτιμετωπίση τό Έδελφάτο έχρειάζετο διαρκής επαγρύπνηση, συνετή διοίκηση και πνεύμα περισυλλογής και οικονομίας. Μέσα στό πνεύμα τούτο εντάσσεται και ή μέριμνα για τή μεταστέγαση του περιπτερου τών φθισικών, τό όποιο άλλωστε αποτίλοϋσε και ένα διαρκή κίνδυνο και μιá μόνιμη έστία μόλυνσεως για τούς λοιπούς ασθενείς και για τό προσωπικό του Νοσοκομείου. Γράφει χαρακτηριστικά ό Παρασκευόπουλος, «Έλλά τό παράρτημα τούτο μεθ' όλην τήν επίβλεψιν και τήν παρεχόμενην εις τούς εισερχομένους εις αυτό ασθενείς πλήρη περίθαλψη, δέν είναι άλλο τι ή νεκροταφείον ζώντων, διότι ούδεις βεβαίως περιμένει νά έξέλθη αυτού έστως εις καλλιτέραν κατάστασιν φθισιών, εύρισκόμενος εις τό πρώτον ή τό τελευταίον στάδιον τής νόσου του» (Αυτόθι, 540).

Έλλά και ό Π. Παναγιωτάκος (1922), εξετάζων τό θέμα τής νοσηλείας τών φθισικών σε Γενικά Νοσοκομεία γράφει ότι, εις μέν τήν Έγγλίαν από πολλών δεκαετιρίδων οί φυματικοί παρελαμβάνοντο και έθεραπεύοντο στα Νοσοκομεία, «έν Γίμανία όμως επί πολύν χρόνον τό πρᾶγμα εύρίσκετο υπό συζήτησιν, άν πρέπη τά νοσοκομεία νά παραλαμβάνωσιν και θεραπεύωσιν εν έαυτοίς φυματικούς άνευ κινου διά τούς έξ άλλων ασθενειών πάσχοντας».

Τήν λύση στό θέμα τής μεταστεγάσεως τών φθισικών έδωσε ή ίδρυση κατά 1905 υπό τής Σοφία Σλήμαν του Σανατορίου «Σωτηρία». Ό Δήμαρχος εϋθύς ό

στέλνονται οί πάσχοντες από φυματίωση άσθενείς του Δημ. Νοσοκομείου προς θεραπεία στο φθισιατρείο. 'Ο Δήμος θά κατέβαλλε 15.000 δρχ. ετησίως ώς συνδρομή, ποσόν άρκετά σημαντικό για την εποχή αλλά και αναγκαίο για τη λειτουργία του Σανατορίου. «'Οποίαν ευεργεσίαν, λέγει ο Παρασκευόπουλος, παρέσχεν εις την πόλιν των 'Αθηνών τό Φθισιατρείον της Κυρίας Σλήμαν, δύναται νά έννοήσουν μόνον όσοι έπεσκέφθησαν αυτό».

'Αλλά και για τό Δημ. Βρεφοκομείο ο Μερκούρης έδειξε μεγάλο ένδιαφέρον για την ανακαίνιση, την έπισκευή του κτιρίου, την προμήθεια κλινοσκεπασμάτων, άσπρορούχων και άλλων ύλικών και γενικώς για την βελτίωση των συνθηκών διαμονής των μή φιλοξενουμένων. 'Η ιατρική έποπτεία και μέριμνα ήταν ουσιαστική και ο έφημερεύων ιατρός παρέμενε στο κατάστημα επί τριώνρον ήμερησίως. Άλλοι ιατροί έπεσκέπτοντο τά διάφορα τμήματα, στα όποία είχε διαιρεθεί ή πόλη και εξέταζαν τά έκθετα, τά θηλάζοντα ή τά μεγαλύτερα βρέφη, υποβάλλοντες κάθε μήνα παρατηρήσεις και στατιστικά στοιχεία. 'Ο Δήμος δαπανούσε 150.000 δρχ. ετησίως για την συντήρηση του Βρεφοκομείου, ένω τό 1/3 περίπου των εκθέτων προερχόταν από τόν Πειραιά. 'Ο Δήμος όμως Πειραιώς έδινε μόνο 3000 δρχ. ετησίως ώς συνδρομή προς τό ίδρυμα.

'Η μεγάλη όμως καινοτομία του Μερκούρη ήταν ή ίδρυση του *Δημοτικού Μαιευτηρίου*. «Κατιδών, γράφει ο Παρασκευόπουλος, ο Δήμαρχος την έλλειψιν ειδικού καταστήματος προς περίθαλψιν των άπόρων μητέρων κατά τόν τοκετόν υπό άποψιν έπιστημονικής τελειότητος, συνάμα δέ φιλοστόργου και άπορρήτου περιθαλψεως, άπεφάσισε νά ίδρύση Μαιευτική Κλινική του Δήμου».

'Επρόκειτο για τό πρώτο ίδρυμα του είδους στην Έλλάδα. 'Η άπόφαση πάρθηκε τό 1904 και ή λειτουργία του άρχισε τόν Μάρτιο του 1905. Στην άρχή στεγάστηκε σε ιδιωτική οικία παρά την όδό Κριεζώτου. 'Ακολουθούσε τά Γαλλικά πρότυπα. Διέθετε τά έξής τμήματα : *έξωτερικών άσθενών, τοκετού, λεχωίδων*. Στην αίθουσα τοκετών ύπήρχαν όλα τά σύγχρονα για την εποχή μηχανήματα, κυρίως για την άποστείρωση (κλίβανοι ξηράς και ύγρής άποστείρωσεως) και την άπολύμανση των χώρων, του ύδατος, των εργαλείων κλπ. Στο τμήμα των λεχωίδων παρέμεναν οί λεχώνες επί 9 ήμέρες, «και όπου παρ' έκάστην κλίνην ύπάρχει και έτέρα τοιαύτη βρεφών, δι' όσας μητέρας θέλουν νά κρατήσουν τά νεογέννητα βρέφη των».

'Όσες μητέρες όμως δέν ήθελαν νά τά κρατήσουν μπορούσαν νά τά στείλουν στο Βρεφοκομείο, «Και τουτο, σημειώνει ο Παρασκευόπουλος, είναι μία εκ των σπουδαιοτάτων ευεργετικών ύπηρεσιών, τάς όποίας ήδύνατο νά προσφέρη φιλανθρωπικόν ίδρυμα εις την κοινωνίαν. Διότι παρατηρήθη και έσημειώθη δεόντως, ότι από της ιδρύσεως του Μαιευτηρίου ήλαττώθησαν κατά πολύ αί βρεφοκτονίαι έν τη πόλει των 'Αθηνών».

Τό Μαιευτήριον διέθετε ένα διευθυντή, ένα έπιμελητή μιá έπιμελήτρια, ένα βοηθό και δύο μαίες. Τό κατώτερο προσωπικό άποτελούνταν από την μαγείρισσα, την πλύντρια και ένα θυρωρό.

'Από τίς πληροφορίες του Παρασκευόπουλου (1907) προκύπτει ότι έντός μίας διετίας από την ίδρυση του ένοσηλεύθηκαν άνω των 200 γυναικών ή δέ θνησιμότης ήταν άνύπαρκτος (0%). Γι' αυτό και ο δξυδερκής ούτος παρατηρητής σημειώνει ότι «έκείνο τό όποϊον πρέπει ιδιαιτέρως νά τονισθῆ... είναι ή έπικρατούσα έν αυτώ τάξις, ή άπαστράπτουσα καθαριότης του, ή έπιστημονικωτάτη λειτουργία του, πράγ-

ματα τά όποια απέσπασαν τά θερμότατα συγχαρητήρια όχι μόνον πολλών έκ τών ήμετέρων έπιστημόνων, αλλά και τών διαπρεπών ξένων μαιευτήρων και άλλων ιατρικών έξοχοτήτων, τών έπισκευθέντων αυτό». 'Αποτελούσε λοιπόν μία καινοφανή πρωτοπορεία γιά τόν τόπο τό Δημ. Μαιευτήριο.

«'Η Μαιευτική στην Έλλάδα, γράφει ό Λούρος (1967), ήταν τότε άνύπαρκτος». Παθολόγοι έκτελούσαν τούς τοκετούς. Κάλεσαν κάποτε τόν φρεσκοφερμένο (μαιευτήρια Κ. Λούρο) από τό έξωτερικό σέ μία έμβρυολογία : ώρες τραβούσαν πέντε γιατροί χωρίς αποτέλεσμα και χωρίς ιδέα του μηχανισμού του τοκετού μέ δύο δάκτυλα τράβηξε τό έμβρυο ύστερ' από σωστή εφαρμογή του εργαλείου... έκτός από τό «Δημοτικό», πού τό όνομα σάν «Πολιτικό», και τόν «Ευαγγελισμό» δέν ύπήρχαν τότε άλλα Νοσοκομεία και Κλινικές. 'Αλλά αυτά ήταν γιά τούς άπόρους...».

Είναι λοιπόν φανερό ή μεγάλη άποστολή του ίδρύματος τούτου, πού ήταν έμπνευση και έργο του Μερκούρη.

'Ο Μερκούρης εξέλεγε τόν 'Ιούλιο του 1907 γιά τρίτη φορά Δήμαρχος 'Αθηναίων. Τό σύνθημα «Έργα - Λαός», μέ τό όποιο είχε ξεκινήσει εξακολουθούσε νά συγκινά τούς 'Αθηναίους, πού έβλεπαν ότι δέν ήταν κενός λόγος, αλλά άπτή πραγματικότητα. 'Η τρίτη αυτή δημαρχιακή περίοδος του Μερκούρη είχε διπλάσια διάρκεια, διότι στό μεταξύ έλαβαν χώρα τά γνωστά γεγονότα του 1909 και ή κάθοδος του Βενιζέλου.

'Ο Μερκούρης διατηρούσε φιλικές σχέσεις μέ τόν μεγάλο πολιτικό. 'Η θητεία του έληγε τό 1911 και έπρεπε νά προκηρυχθούν εκλογές. 'Αλλά τά πολιτικά γεγονότα εξέλισσονται ραγδαία και οι εκλογές του Νοεμβρίου του 1911 γιά τήν ανάδειξη 'Αναθεωρητικής Βουλής δέν επέτρεψαν τήν προκήρυξη τών δημοτικών.

'Ο Βενιζέλος ήταν ό θριαμβευτής τών εκλογών και μία νέα περίοδος άνοίγεται γιά τόν τόπο. Δυστυχώς όμως ή φιλία τών δύο άνδρών, Πρωθυπουργού και Δημάρχου δέν εκράτησε πολύ. 'Αγνωστο γιά ποιο λόγο επήλθε ψυχρότης και άργότερα πλήρης διακοπή σχέσεων. 'Ο Λαμπίκης ύποστηρίζει ότι ό Βενιζέλος «άνήρ μεγάλης δυναμείας, ισχυράς θελήσεως... και εύρειών βλέψεων, άρχισε νά μή βλέπει μέ συμπάθος όμμα τήν όλο και αύξανόμενη ισχύ του μέχρι τούδε φίλου του Δημάρχου». Και άρνήθηκε νά έγκρίνει τόν καταρτιθέντα υπό του Μερκούρη προϋπολογισμό του Δήμου και τά προγραμματισθέντα έργα. Και αυτός, κατά τόν Λαμπίκη, ήταν ό λόγος τής διαφωνίας και ψυχρότητας. Πιθανόν νά είναι έτσι, διότι ό Βενιζέλος έβλεπε έπερχόμενον τόν Βαλκανικό πόλεμο και πιθανώς ήθελε νά προχωρήσει σέ οικονομίες, άρχής γενομένης από τό Δήμο.

Παρ' όλα ταύτα ή συμβολή του Δήμου στον Α' Βαλκανικό Πόλεμο του 1912 ύπηρεσε σημαντική. 'Εκτός τών άλλων ό Δήμος έλαβε πρόνοια γιά τήν παροχή περιθάλψεως στις οικογένειες τών έπιστρατών καθώς και γιά τήν περίθαλψη τών διακομιζομένων τραυματιών. Πολλά δημοτικά κτίρια είχαν μετατραπεί σέ πρόχειρα νοσοκομεία και στρατώνες. Τό ίδιο τό Δημ. Νοσοκομείο διέθεσε όσες έλεύθερες κλίνες μπορούσε γιά τήν νοσηλεία τών τραυματιών. Τό Δημαρχείο ήταν καθημερινώς γεμάτο από φτωχούς ανθρώπους πού ζητούσαν και δέχονταν βοήθεια. 'Αλλά βέβαια όλα αυτά τά γεγονότα είχαν δυσμενή επίδραση στην συνέχιση τών εργασιών γιά τήν άποπεράτωση του νέου Νοσοκομείου. Παρ' όλα ταύτα ό Δήμος εύχαρίστως παραχώρησε τά ήμιτελή κτίρια του νέου νοσοκομείου γιά τήν περίθαλψη τών τραυμα-

Ἐν τούτοις οἱ νέοι καιροὶ χρειάζονταν νέους ἀνθρώπους. Μὲ τὴν λήξη τῶν Βαλκανικῶν πολέμων ἐπροκηρύχθησαν δημοτικὲς ἐκλογές γιὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1914. Ὁ ἀνθρώπος ποῦ ἐκλήθη νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν Μερκούρη καὶ ποῦ ἐκπροσωποῦσε τὸ πανίσχυρον Βενιζελικὸν κόμμα ἦταν ὁ Ἐμμ. Μπενάκης.

Ἡ οἰκογένεια Μπενάκη εἶχε τὶς ρίζες της στὴ Μεσσηνία. Ὁ Ἐμμανουὴλ Μπενάκης ἐγεννήθη, ὅμως στὴ Σύρο τὸ 1843, ὅπου καὶ τελείωσε τὸ Γυμνάσιον. Κατόπιν πῆγε στὴν Ἀγγλία γιὰ σπουδές καὶ τὸ 1866 βρίσκεται στὴν Αἴγυπτον, ὅπου νυμφεύθη τὴν κόρη τοῦ Χιώτη ἐπιχειρηματία Κ. Χωρέμη, τοῦ ὁποῦ ἐγίνε καὶ συνεταῖρος. Ἀπέκτησε μεγάλη περιουσία καὶ τὸ 1910 ἐπανῆλθε στὴν πατρίδα ὅπου καὶ ἐξελέγη βουλευτὴς τοῦ Βενιζέλου, στὴν κυβέρνησιν τοῦ ὁποῦ ἀνέλαβε τὸ νεοσυσταθὲν Ὑπουργεῖον Ἐθν. Οἰκονομίας. Ὁ Λαμπρὴς τὸν χαρακτηρίζει «ἀγαθὸν καὶ μεγαλόψυχον πατριώτην μὲ μεγάλην ἐθνικὴν δράσιν καὶ μὲ πολλὰς συμπαθείας εἰς τὸν ἔσω καὶ ἔξω Ἑλληνισμόν». Ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πλέον γενναίους Ἕλληνας, ποῦ ἀπέκτησε τὰ πλοῦτά του μὲ σκληροὺς μόχθους, τιμιότητα καὶ ἐργασία. Διέθεσε μεγάλα ποσὰ τόσο γιὰ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Αἰγύπτου ὅσο καὶ γιὰ τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἰδίως κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους. Καὶ γιὰ τὸν Δῆμον Ἀθηναίων εἶχε μεγάλα καὶ ὠραῖα σχέδια, πλὴν ὅμως οἱ δύσκολες ἐκεῖνες ἐποχές δὲν τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ τὰ πραγματοποιήσῃ. Ὁ Μπενάκης δώρησε στὸ Κράτος πλουσιώτατην συλλογὴν μεγάλου ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος ποῦ στεγάζεται στὸ σπίτι του, τὸ σημερινὸ «Μουσεῖον Μπενάκη».

Μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῶν Βενιζελικῶν ὁ Μπενάκης ἐξελέγη Δήμαρχος στίς 9 Φεβρουαρίου 1914 μὲ 11426 ψήφους, ἐναντι 6576 τοῦ Μερκούρη.

Μὲ τὸ ψηφοδέλιόν του, θεσμός ποῦ γιὰ πρώτη φορά ἐφαρμόσθη τότε ἀντὶ τῶν γνωστῶν σφαιριδίων τοῦ προηγουμένου αἰῶνος, ἐξελέγησαν καὶ οἱ κάτωθι σύμβουλοι : Κ. Μελάς, Β. Ἀκριβός, Πέτρ. Καλλιγᾶς, Ἄλ. Ζαχαρίου, Σ. Πάτσης, Κ. Μαλκόπουλος, Σ. Παπασπυρόπουλος, Σ. Χατζημιχάλης, Κ. Χρυστοφής, Γ. Ἀγγελόπουλος, Ἰ. Βλαβιανός, Ἄνδρ. Καμπᾶς, Ἄν. Παπαγεωργίου - Γεωργαντῆς, Ἄντ. Γαζῆς, Π. Κανάκης, Ἰ. Μανέτας, Ἄ. Ροσόλημος, Ἄ. Καναβαριώτης, Π. Σακελλαρίου, Α. Μπρούμης, Ἐμμ. Μπούκης, Ν. Κανακάκης, Γ. Παπαϊωάννου, Κ. Βελισσάριος, Η. Καραλόπουλος καὶ Α. Μπαλάνος.

Ὁ Μερκούρης ἐξέλεξε μόνον δύο (Γ.Μ. Καψάνης καὶ Α. Ἀντωνιάδης).

Ὁ Μπενάκης δὲν ἐξάντλησε ὀλόκληρην τὴν θητεία του. Ὁ ἴδιος δὲν ἦταν ἔμπειρος στὰ πολιτικά καὶ στενοχωροῦνταν, διότι ἡ Κυβέρνησις δὲν βοήθησε ὅσο ἔπρεπε οἰκονομικῶς τὸν Δῆμον, ἐνῶ συγχρόνως οἱ ἀντιφρονούντες σύμβουλοι ἀσκοῦσαν ἰσχυρὴ ἀντιπολίτευσιν. Ἀποσυρόταν συχνὰ μὲ τὸ πρόσημα τῆς ἀσθένειας καὶ τὸν ἀναπλήρωνε ὁ ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς του Σπ. Πάτσης. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἔργα τῆς περιόδου Μπενάκη εἶναι περιορισμένα. Τὸ κυριώτερον, καὶ πάντως ἓνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα ἔργα ποῦ ἐγίναν ποτὲ στὴν πρωτεύουσα, ἦταν ἡ ἀπομάκρυνσις τῶν σφαγείων «τῆς κολάσεως αὐτῆς τῶν Ἀθηνῶν» κατὰ τὸν Δημ. Ράλλη, ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς πόλεως.

Ὁ ἐθνικὸς διχασμὸς καὶ ὁ Πρῶτος Παγκόσμιος Πόλεμος βρίσκουν τὸν Μπενάκη μακρὰν τοῦ Δήμου. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1917 ἀνέλαβε ὡς δημαρχεῦον ὁ πρῶτος Δημοτικὸς Πάρεδρος Γ. Τσόχας, γιὸς τοῦ παλαιοῦ Δημ. Συμβούλου Ἄν. Τσόχα καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἱατροῦ Θεοχ. Τσόχα.

καί τυπικῶς ἴσως, διότι ὁ διχασμός τῆς Ἑλλάδος σέ δύο στρατόπεδα (καί κράτῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Θεσσαλονίκης (ἀπό τόν Βενιζέλον) τόν εἶχε στενοχωρήσει πάλι, ἴσως ὁμοίως καί διότι, ὡς Βενιζελικός, αἰσθανόταν ἄσχημα στό ἐχθρικό περιβάλλον τῶν Ἀθηνῶν. Τήν Δημαρχία ἀνέλαβε τότε ὁ Σπ. Πάτσης.

Τό μεγάλο πρόβλημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐξακολουθοῦσε νά εἶναι γιά τήν Ἀθῆνα τῶν 200 καί πλέον χιλιάδων κατοίκων, ἡ ὑδρευση. «Ἡ πολεμική κατάσταση, ἀποκλεισμός πού εἶχε προηγηθῆ, αἱ γενικαί συνθήκαι τῆς ζωῆς, γράφει ὁ Λαμπίκης εἶχε διευκολύνει τήν διάδοση τῶν μεταδοτικῶν ἀσθενειῶν, γιά τήν καταπολέμησι τῶν ὁποίων ἐχρειάζετο κυρίως νερό. Ὁ τύφος ἔκαμε θραῦσιν, ἐνῶ ἡ καθαριότης τῆ πόλεως ἦτο πρωτόγονος. Τό πόσιμον ἐξ ἄλλου νερό πού προσεφέρετο εἰς τοὺς Ἀθηναίους μέ τό σταγονόμετρον δέν ἦτο ἐγγύησις ὑγείας» (Αὐτόθι, σελ. 133).

Ἄλλά καί πάλι τό πρόβλημα ἀντιμετωπίσθηκε ὄχι μέ ριζικά μέτρα ἀλλά μέ τὴ βελτίωση τῶν ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεων.

Ὁ Πάτσης συνέδεσε τήν πολιτική του καριέρα μέ τοὺς Βενιζελικούς ἀνέπτυξαι μεγάλη δραστηριότητα κατά τήν περίοδο τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας (ἐπισκεύθη τό μέτωπο ἐπὶ κεφαλῆς κλιμακίου Δημ. Συμβούλων), ἀλλ' εἶχε καί τήν τύχου τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κόμματος. Πράγματι μετὰ τήν ἥττα τοῦ Βενιζέλου στίς ἐκλογές τοῦ 1920 (Νοέμβριος) ὁ Πάτσης ἀπομακρύνθη καί στή θέση του τοποθετήθη πάλι ὁ Γ. Τσόχας. Ἦσεν σημειωθῆ ὅτι κατά τήν φοβερή ἐκείνη περίοδο τῶν ἐθνοκτιῶν παθῶν, ὅπου τό ἔθνος εἶχε διαιρεθῆ σέ δύο ἀλληλομισούμενα στρατόπεδα, πρῶν Δημάρχος Σπ. Μερκούρης εἰσήχθη μαζί μέ ἄλλους σέ δίκη (1919) ὑπό ἐκτεκτον δικαστήριον πού συνεδρίαζε στή Βουλῆ (Λαμπίκης).

Ἄλλά καί ἡ δημαρχία τοῦ Τσόχα ἦταν μικρή. Μετὰ τήν Μικρασιατική καταστροφή καί τήν ἀπομάκρυνση, τοῦ Κωνσταντίνου ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις Κρητικὴ ἐπανεπέφερε στό δημαρχιακὸ ἀξίωμα μέ εἰδικὸ νόμον καί πάλι τόν Σπ. Πάτση.

Ὁ Πάτσης εἶχε τότε νά ἀντιμετωπίσῃ τό τεράστιον πρόβλημα τῶν προσφύγων. Χρειάσθηκε νά διαθέσῃ ὅλα τὰ δημοτικὰ καταστήματα καί ἄλλα κτίρια γὰ τὴν πρόχειρη στέγασιν τῶν χιλιάδων ἀστέγων προσφύγων. Διέθεσε σκηνές, κλινικοσκεπάσματα, ροῦχα καί ὅτι ἄλλο εἶχαν ἀνάγκη οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ὁμοσθενεῖς μας. Ὁργάνωσε συσσίτια, ἔστησε πρόχειρα ὑγειονομικὰ συνεργεῖα καί ἰατρεῖα καί διέθεσε τό Δημ. Νοσοκομεῖον γιά τὴ δωρεὰ νοσηλεία τους.

Ἦσεν ὁμοίως καί τὴν κατάστασιν τοῦ Δημ. Νοσοκομείου κατά τήν ὥσιν ἄνω περιόδον.

Οἱ ἐργασίαι τοῦ νέου Νοσοκομείου δέν προχωροῦσαν ἱκανοποιητικὰ λόγω ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων πόρων, διότι ἡ δωρεὰ τοῦ Συγγροῦ δέν ἐπαρκοῦσε. Καί ἐνῶ κινδύνευε νά σταματήσῃ ἡ ἀνέγερσις του ἐμφανίζεται καί πάλι ἡ σωτήρια φιλανθρωπική καί πατριωτικὴ τῶν Ἑλλήνων εὐαισθησία. Ὁ ἀποβιώσας Κ. Σεβαστόπουλος ἔφησε ἕνα σεβαστὸ ποσὸν γιά τὴν συνέχισιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ νέου Νοσοκομείου. Ἀπὸ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Δημ. Συμβουλίου τοῦ 1908 διαβάζομε :

«Τό Δημ. Συμβούλιον ἐγκρίνει τὴν ὑπὸ στοιχεῖον β' πρᾶξιν τοῦ Ἀδελφάτου τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου ἢ «Ἐλπίς» διὰ τῆς ὁποίας ἀποδέχεται τό κληροδοτοῦμενον εἰς τό Νοσοκομεῖον ὑπὸ τοῦ ἀποβιώσαντος Κων/νου Εὐστ. Σεβαστοπούλου ποσόν φράγκων χρυσῶν ἑκατὸν χιλιάδων (100.000) πρὸς ἀνέγερσιν μιᾶς πτέρυγος ἐν τῷ ἀνεγειρομένῳ νέῳ νοσοκομείῳ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ διαθέτου».

Μέ τὴν ἐνίσχυση αὐτὴ κατορθώθηκε ἡ συνέχισιν τῶν ἐργων. πάντοτε ὁμοίως μὲ

βραδύ ρυθμό, και μόλις περί τό τέλος του 1909 ο Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης κατά την συνεδρίαση της 24ης 'Οκτωβρίου ανακοινώνει μέ ικανοποίηση προς τά μέλη του Δημ. Συμβουλίου «ὅτι ἐπερατώθη ή κατασκευή τῶν τεσσάρων περιπτέρων νοσηλείας τῶν ἀσθενῶν του νέου Δημοτ. Νοσοκομείου, προσθέτει ὅμως ὅτι διά τήν δυνατότητα εισόδου ἀσθενῶν εἰς αὐτά ἀπαιτεῖται συμπληρωματική δαπάνη προς ἐκτέλεση διαφόρων ἐσωτερικῶν ἐργασιῶν τῶν κτιρίων» (Δ. Γέροντας).

Πράγματι τό Δημ. Συμβούλιο ἐνέκρινε ποσόν 39.832 δρχ., ὅση ή προϋπολογισθεῖσα δαπάνη γιά τήν ἐγκατάσταση ἠλεκτροφωτισμοῦ, ἀεριοφωτος, συσκευῶν θερμάνσεως, ὑδρεύσεως, τηλεφῶνων, ἀποχετεύσεως και ἠλεκτρικῶν κονδυλίων.

'Επίσης στή συνεδρίαση της 10 'Ιουνίου 1910 τό Δημ. Συμβούλιο ἐγκρίνει πρόταση του 'Αδελφάτου τῆ 24 Μαΐου του ἴδιου ἔτους γιά τήν ἐγκατάσταση μηχανικοῦ μαγειρείου, πλυντηρίου και τήν προμήθεια 20 λουτήρων καθώς και τῶν ἀναγκαίων μαγειρικῶν σκευῶν.

'Η καθυστέρηση τῶν ἔργων στό ἀνεγειρόμενο Νοσοκομεῖο δέν ὀφείλετο μόνο στήν ἔλλειψη χρημάτων, ἀλλά και σέ διάφορες ἄλλες δυσχέρειες, ὅπως π.χ. κατασχέσεις, δίκη μέ τούς κληρονόμους Κάππαρη κλπ. "Ὅλα αὐτά εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα ὁ ἐργολάβος Γρ. Χατζηδημητρίου νά διακόψει τίς ἐργασίες και νά ζητήση νά ἀπομακρυνθῆ ἀπό τήν ἐργολαβία. Κατόπιν αὐτῶν ή Μηχανική 'Υπηρεσία του Δήμου προέβη σέ γενική καταμέτρηση τῶν μέχρι τότε ἐργασιῶν παρουσία και μηχανικοῦ του ἐργολάβου.

'Από τήν καταμέτρηση αὐτή ἀπεδείχθη ὅτι, σέ σχέση μέ τό ἀρχικό σχέδιο, παρέμειναν ἀνακτέλεστα ή ἡμιτελῆ πολλά ἀκόμη ἔργα, «... ἄτινα συντελούμενα θά καταστήσωσι δυνατόν τήν ἐν τῷ νεοπαγεῖ Νοσοκομείῳ ἐγκατάστασιν τῶν ἀρρώστων...».

Τό 'Αδελφάτο εὐρίσκειται πρό ἀδιεξόδου γιά τή συνέχιση τῶν ἐργασιῶν και ἀποθέτει τίς ἐλπίδες του στόν Πρόεδρο αὐτοῦ και Δήμαρχο Σπ. Μερκούρη νά ἐπιτύχει τήν οικονομική συνδρομή του Κράτους. Εἶναι ὅμως γνωστό ὅτι ἀπό τά μέσα του προηγουμένου ἔτους 1912 (κηρύσσεται... ἀκήρυκτος πόλεμος μεταξύ Δήμου 'Αθηναίων και... Κράτους, δηλαδή μεταξύ Δημάρχου Σπ. Μερκούρη και Πρωθυπουργοῦ 'Ελ. Βενιζέλου...», ὅπως γράφει ὁ Λαμπίκης. Κατά συνέπεια οἱ ἐλπίδες γιά κρατική ἐπιχορήγηση του Δήμου ἦσαν ἀπατηλές. "Ἐτσι ἐξηγεῖται ὅτι τελικά ἐπελέγη ή δοκιμασμένη λύση του δανεισμοῦ. Στό ἴδιο ἐκεῖνο συμβούλιο τό 'Αδελφάτο, «... ἰδόν ὅτι διά τήν συνέχισιν τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων και τήν ἐγκατάστασιν ἐν τῷ νεοπαγεῖ Νοσοκομείῳ ἀπαιτοῦνται ὅπως δαπανηθῶσιν ἔτι περίπου δρχ. 300.000 και ὅτι ὅπερ του ὡς ἄνω σκοποῦ ἐδαπανήθησαν ἅπαντα τά κινητά κεφάλαια του Νοσοκομείου και ἐπομένως ὀφείλει νά προστρέξῃ εἰς νέας πηγάς ὅπως φέρῃ εἰς κέρασ τό ἔργον.

'Αποφασίζει

α) 'Ανατέθησαν εἰς τόν κ. Πρόεδρον του 'Αδελφάτου Δήμαρχον 'Αθηναίων ὅπως μετά του ἐπί του Ταμείου μέλους κ. 'Αλκ. Χ. Πουλόπουλον προέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις δανείου διά ποσόν ἐκ δρχ. 300.000 μετά της 'Εθνικῆς Τραπεζῆς της 'Ελλάδος ή οἰουδήποτε ἄλλου πιστωτικοῦ καθιδρύματος ή ὅποια ἤθελε παράσχει στό Δάνειο ὑπό τήν ἐγγύηση του Δήμου 'Αθηναίων και ἐπί τῆ βάσει τήν ἐγγύησιν του Δήμου 'Αθηναίων και ἐπί τῆ βάσει της ἀξίας του γηπέδου ἐφ' οὗ κεῖται νῦν τό παλαιόν Δημοτικόν Νοσοκομεῖον και ὅτι τό δάνειον θά ἐπιστραφῆ τῷ δικαιούχῳ τό

βραδύτερον ἐντός πενταετίας, ἐκ τῶν πόρων τῆς ἐκποιήσεως τοῦ γηπέδου κατατεθειμένων παρά τῷ δανειστῇ τῶν ἐκάστοτε εἰσπραττομένων ἐκ τῆς ἐκποιήσεως ἂν αὕτη δέν πραγματοποιηθῇ ἐν ὄλω ἀλλά κατά τεμάχια, μέχρι τελείως ἐξωφλήσεως τοῦ τε Κεφαλαίου καί τῶν τόκων αὐτοῦ.

β) Τό Ἄδελφᾶτον αἰτεῖται ὅπως αἱ προϊστάμεναι ἀρχαί ἐγκρίνωσι καί ἐπιτρέψωσι τήν σύναψιν τοῦ τοιοῦτου δανείου καί πρὸς τοῦτο ἐντέλλεται τό ἀρμόδιον μέλος τοῦ Ἄδελφάτου ὅπως προκαλέσῃ τήν κύρωσιν τῆς πράξεως ταύτης ὑπὸ τοῦ Δημ. Συμβουλίου καί τῆς προϊσταμένης Δ. Ἀρχῆς».

Τό Πρακτικό ὑπογράφεται τόσον ὑπὸ τοῦ Δημάρχου ὅσο καί ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Ἄδελφάτου, Ι. Φιντικῆ, Ε. Καλλιοντζῆ, Ν. Καλλικούνη καί Ἀλκ. Πουλοπούλου. Ἡ σύναψη ὁμως τοῦ δανείου δέν ἐγινε δυνατή λόγω τῶν ἐν ὄψει πολεμικῶν γεγονότων καί οἱ ἐργασίαι προχώρησαν μέ τά ἐλάχιστα χρήματα πού, ὅπως εἶδαμε, περίσσεψαν γιά τό 1912 καί μέ τά ὅποια συμπληρώθηκαν ὠρισμένες ἐσωτερικές ἐργασίαι καί ἐγκαταστάσεις ἐπειδή ὁμως ὁ ἀριθμός τῶν ἀρρώστων τοῦ πάλαιου Νοσοκομείου ἐμφανίζεται ἀρκετά αὐξημένος καί ὁ Βαλκανικός πόλεμος εὐρίσκετο σέ ἐξέλιξη ἡ λειτουργία νέου ἦταν ἀπολύτως ἐπιτακτική.

Πράγματι τό Ἄδελφᾶτο ἀποφάσισε τήν προσωρινή παραλαβή καί λειτουργία τοῦ Νοσοκομείου καί μή συνέχιση τῶν ὑπολοίπων ἐργασιῶν ἢ τήν ἀποπεράτωση καί τῶν ἄλλων, τά ὅποια προβλέπονταν ἀπό τό ἀρχικό σχέδιο κτιρίων ἀσθενῶν, στό μέλλον ἀναλόγως μέ τίς οικονομικές δυνατότητες πού θά ὑπῆρχαν.

Ἡ παραλαβή ἔλαβε χώρα κατά τόν Μάιο καί Ἰούνιο τοῦ 1912 ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἀπό τούς Δημ. Καλλίαν καί Ἡλίαν Βερόπουλον, ἐπιθεωρητές Δημ. Ἔργων, καί τόν Γεώρ. Πιρπιρῆ Νομομηχανικό Ἀττικοβοιωτίας. Ἡ προσωρινή αὐτή παραλαβή ἐγινε κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 1351 τῆς 8ης Φεβρουαρίου 1912 διαταγῆς τοῦ Ἰπουργείου Ἐσωτερικῶν, ἡ ὅποια προφανῶς δέν εἶχε ληφθεῖ ὅταν στίς 24 τοῦ ἰδίου μηνός τό Ἄδελφᾶτο ἀποφάσισε τήν σύναψη δανείου γιά τήν ἀποπεράτωση τῶν ὑπολοίπων ἐργασιῶν τοῦ Νοσοκομείου. Πράγμα πού ἀποδεικνύει ἐπίσης τήν ἔλλειψη ἀγαθῶν σχέσεων καί ἐπικοινωνίας Δήμου καί Πολιτείας, ἡ ὅποια ἔφερε τό Ἄδελφᾶτο πρό τετελεσμένων γεγονότων.

Τό πρωτόκολλο παραλαβῆς, ὑπογραφόμενον ἀπό τούς ὡς ἄνω μηχανικούς, ἐφερε ἡμερομηνία 19 Ἰουνίου 1912, κοινοποιήθηκε στό Ἄδελφᾶτο καί συζητεῖται στήν Συνεδρία τῆς 13 Σεπτεμβρίου. Ἡ καθυστέρηση ὀφειλόταν στό ὅτι «ὁ ἐργολάβος τῆς ἀνεγέρσεως ὑπέβαλε εἰς τήν συντάξασαν αὐτό ἐπιτροπήν τήν ἀπό 15 Μαρτίου ἐ.ξ. αἴτησιν περί διαλύσεως διαφωνιῶν κλπ., μεταξύ ἐργολάβου καί τῆς παραλαβούσης τό ἔργον ἐπιτροπῆς».

Ἡ διαφορά λύθηκε συμβιβαστικά καί τό τελικό συμπέρασμα περιελήφθη εἰς τόν ἀπό 5ης Σεπτεμβρίου 1912 συγκριτικόν πίνακα πού συνέταξε ὁ ἐποπτεύων τό ἔργο Μηχανικός τοῦ Δήμου Ἰω. Κολλιριάτης. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι ἐκτελέσθησαν ἐν ὄλω ἔργα ἀξίας 825.730,23 δρχ. ἐνῶ εἶχαν προϋπολογισθεῖ 747.003,73 δρχ. Ὑπῆρχε δηλ. μιά ὑπέρβαση 78.726,50 δρχ.

Τό Ἄδελφᾶτο ἐνέκρινε πίνακα καί ἀποφάσισε νά χορηγηθεῖ στόν ἐργολάβο τό ὑπόλοιπο αὐτό ποσο.

Ἐνα μήνα μετά τό νέο Νοσοκομεῖο, μέ ἀπαίτηση τοῦ Βενιζέλου, παραδίδεται στόν Ἑλληνικό Ἐρυθρό Σταυρό, προκειμένου νά χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν περίθαλψη τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου.

Ἡ τελετὴ τῆς παραδόσεως ἔλαβε χώρα στὴ 17 Ὀκτωβρίου 1912, ἡμέραν Τετάρτη καὶ ὥρα 11 π.μ. Παρίσταντο ὁ Νομάρχης Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας Σπ. Δάσκαλος, ὁ Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δημ. Συμβουλίου Ἰω. Σόλων, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημ. Συμβουλίου Παπαγεωργίου καὶ Χατζημιχάλης, τὰ Μέλη τοῦ Ἀδελφάτου, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Δημ. Συμβουλίου καὶ ἐπόπτης τοῦ ἔργου Ἰ. Κολλιναίτης, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου Δημ. Βάθης μέ ὄλο τὸ προσωπικὸ αὐτοῦ, ἐκ μέρους δὲ τοῦ Ἐρυθρῶν Σταυροῦ ὁ Πρόεδρος Ἰω. Βαλαωρίτης, Διοικητὴς τῆς Ἐθν. Γραπέζης, ὁ Ἀντιπρόεδρος καθηγητὴς Νικ. Μακκάς, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου καθηγητὴς Χειρουργικῆς Θεόδ. Ζαΐμης καὶ πλῆθος κόσμου. Τὸν ἀγιασμό ἐτέλεσε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τιμόθεος.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς τελετῆς ὁ Δήμαρχος παρέδωσε τὸ Νοσοκομεῖο στὸν Πρόεδρο τοῦ Ε.Ε.Σ.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1913 καὶ ἐνῶ ἔμαινετο ὁ πόλεμος, ὁ Μερκούρης ἀναφερόμενος κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 21ης τοῦ μηνὸς στὴν πρὸς τὸ ἀγωνιστικὸ ἔθνος προσφορά τοῦ Δήμου καὶ τοῦ Δημ. Νοσοκομείου, μνημονεῦει ἄλλιν ἄλλιν τὸ νοσοκομεῖο λέγων τὰ ἑξῆς :

«Σπεύδω νὰ γνωρίσω εἰς τὰς προϊσταμένας Ἀρχάς ὅτι ὡς πάντοτε καὶ ἄλλιν ἔπεισε (τὸ Ἀδελφάτο) νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ δράσιν καὶ ὑπὲρ τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεων του εἰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου δημιουργηθείσας ἐκτάκτως ἐθνικὰς ἰατρικὰς. Καὶ πρῶτον παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τὸ νεόδμητον ἐπὶ τῆς ἰατρικῆς ἰατρικῆς Ἀλεξάνδρας Νέον Δημοτικὸν Νοσοκομεῖον, ὅπερ λίαν εὐδοκίμως λειτουργοῦν στεγάζει ἤδη εἰς τὰ τέσσαρα αὐτοῦ περίπτερα ὑπερδιακοσίως τετιμημένους τραυματίας τοῦ νικηφόρου ἡμῶν πολέμου».

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἀπολογισμὸ τοῦ ἔτους 1912, καταχωρημένον στὸ Πρακτικὸν τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 10ης Αὐγούστου 1913, γίνεται ἄλλιν λόγος τῆς παραδόσεως τοῦ νέου Νοσοκομείου στὸν Ε.Ε.Σ. γιὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τοῦ ἀπολογισμοῦ πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Ἐρ. Σταυρὸς ἀνέλαβε «νὰ ἐγκαταστήσῃ τὰς κλινὰς του καὶ τὸ ἀπαιτούμενον παντοειδὲς ὑλικὸν ὡς καὶ τὰς δαπάνας ἐπιτηρήσεως τῶν τραυματιῶν τοῦ πολέμου διαρκούσης τῆς ἐπιστρατεύσεως... Ὅσων ἀγαθῶν ἐγένετο πρόξενον τοῖς ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ Πατρίδος μαχηταῖς, ἐν ὅσῳ ἀνέτως καὶ συγχρόνως ἐνοσηλεύοντο 650 τετιμημένα τέκνα αὐτῆς, ἀποδίδει περιττὸς πᾶς λόγος».

Εἶναι πράγματι αὐτονόμητὴ ἡ τεράστια σημασία τῆς προσφορᾶς (ἢ ἔστω τῆς συμβολῆς) τοῦ ἡμιτελοῦς μὲν ἀλλὰ συγχρόνου γιὰ τὴν ἐποχὴ νέου Δημ. Νοσοκομείου ἐπὶ τὴν κάλυψιν ἀπὸ ὑγειονομικῆς ἀπόψεως τῶν κολοσσιαίων ἀναγκῶν τοῦ ἔθνου. Ἀλλὰ καὶ μεγάλη ἡ ἀπώλεια γιὰ τὸν ἄλλιν ἄλλιν ἐθνικὸν ἰδρύματος, γιὰ τὸ ὅτι τόσοι μύχθος καὶ τόσες δαπάνες ἐχρησιάσθησαν.

Ἰδοὺ τί ἔγραφε ἡ ἐφημερίδα «Ἀτλαντὶς» τῆς Ν. Ὑόρκης τοῦ Ἰανουαρίου 1913 :

«Ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιοθαύμαστα καὶ ἐκκπληκτικὰ εἶναι ἡ τέλεια διοργάνωσις τῶν διαφόρων Νοσοκομείων μας, διὰ τὰ ὅποια ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἐξεφύρωσαν ὡς διὰ μαγείας. Ὅλοι αἱ κλινικαί, αἱ περισσότεραι σχολαί καὶ διάφορα ἄλλα οἰκῆματα μετεβλήθησαν ἀμέσως εἰς Νοσοκομεῖα ὑπερ τῶν τραυματισθέντων, μετὰ οἰκῆτων ὑλικῶν, μετὰ τέλεια χειρουργεῖα, μετὰ κατηρητισμένους νοσοκόμους, μετὰ συστηματικὴν διεύθυνσιν Κυριῶν.

Τό νέον Πολιτικόν Νοσοκομείον, τό όποϊον πρό όλίγων ήμερών ήτ καί άτελείωτον κτίριον, τά γυναικεία χέρια τό μετεμόρφωσαν έντός όι είς μίαν τελείαν κλινικήν μέ όλας τάς άναπαύσεις καί τά μέσα τής έπι-
 'Αλλά τό θλιβερώτερο άπ' όλα είναι ότι καί μετά τήν λήξη τών Βαλι-
 λέμφων τόσο λόγω τών θλιβερών έσωτερικών γεγονότων, όσον καί τοι-
 θήσαντος Α' Παγκ. Πολέμου, δέν κατέστη δυνατή ή έπιστροφή του ίδρι-
 φυσικό του ιδιοκτήτη, τόν Δήμο. Χρειάσθηκαν 60 περίπου χρόνια για νά
 ποιηθεί τοϋτο. Τό νέο Δημ. Νοσοκομείο λειτούργησε έκτοτε ώς Στρατια-
 κομείο μέ τόν διακριτικό άριθμό 430 Σ.Ν.

*Ας επανέλθουμε όμως στό παλιό Νοσοκομείο.

'Η κατάσταση στην όποία τό άφησε ό Μερκούρης, όταν παραι-
 Διευθυντής για νά διεκδικήσει τό δημαρχιακό αξίωμα, ήταν, όπως είδι-
 ίκανοποιητική. Παρά τίς ποικίλες οικονομικές δυσχέρειες μπορούσε ν
 περί τά 160 κρεβάτια καί είχε άποσπάσει τήν έμπιστοσύνη του κοινού κ
 μηση του ιατρικού κόσμου.

Τά κλινικά μαθήματα τών φοιτητών τής 'Ιατρικής, μετά τήν άνέγε
 φιθεάτρου, είχαν γίνει άνετα καί ακίνδυνα για τούς άσθενείς του χειροι-
 ματος. Οί καθηγητές ήσαν ένήμεροι τών προόδων τής ιατρικής έπιστήμ
 ρώπη τά δεδομένα τής όποίας δέν παρέλειπαν νά εφαρμόζουν καί στο-
 τους. 'Η λύμφη του Κώχ, όπως είδαμε. Τά νέα συστήματα αναισθησία
 πτική μέθοδος χρησιμοποιούνται άπό τούς Έλληνες ιατρούς στό πολ-
 κομείο ευθύς μετά τήν ανακάλυψή τους στην Ευρώπη, όπου οί καθηγη-
 τοποιοϋν συχνά ένημερωτικά ταξίδια.

'Αλλά καί ή στοργική μέριμνα πού, όπως έλέχθη, έδειξε ό Μερκούρ
 διάρκεια τής δημαρχίας του υπέρ του Νοσοκομείου καί ή νοικοκυρεμέ-
 του ιδρύματος είχαν ώς άποτέλεσμα νά διατηρηθεί ή στάθμη τών υπηρε-
 ίκανοποιητικό σχετικά επίπεδο.

Αυτό άποδεικνύεται, πλην τών άλλων, καί άπό τόν μεγάλο άριθμ
 πού βρίσκομε νά νοσηλεύονται κατά τά πρώτα έτη του αιώνος μας. Τό
 νοσηλευθέντες εφθασαν τούς 2500 ένώ τό 1911 ξεπέρασαν τίς 3500. 'Αν
 φυσικά, καί ή αύξηση του άριθμού τών ήμερών νοσηλείας. Τό μέν 1910
 55.830, τό δέ έπόμενο έτος σέ 69.911.

Αυτό όμως είχε σάν συνέπεια τήν μεγάλη αύξηση τών έξόδων, για
 τών όποϊων πλείστες όσες δυσχέρειες παρουσιάζονταν όπως φαίνεται
 πολογισμούς τών έτών αυτών.

*Έτσι για τό 1910 τό σύνολο τών έσόδων άνήλθε σέ 213.339,16
 211.515 προϋπολογισθέντων) ένώ τών έξόδων σέ 199.634,93 δρχ. Παρέ-
 να περίσσειμα για τήν έπόμενη χρήση έκ 13.704,23 δρχ.

*Ας δοϋμε όμως τίς παρατηρήσεις του 'Αδελφάτου επί του άπολο-
 τους αυτού.

'Η διαφορά μεταξύ προϋπολογισμού καί άπολογισμού καί πρό-
 (1824,15 δρχ. επί πλέον), όφείλετο σέ μεγαλύτερα τών ύπολογισθέντων

έντος, (βάσει δηλ. τῶν δεδομένων τοῦ 1910) γιά τή διατροφή τῶν ἀσθενῶν, ποῦ μαίνει μιά αὐξηση τοῦ κατά κεφαλῇ κόστους αὐτῆς περίπου κατά 62 δρχ. (ἀν ὑλογίσουμε σέ 160 τίς κλίνες τοῦ Νοσοκομείου).

Ἀπό τό ποσόν τῶν 219.802,89 δρχ. τοῦ κονδυλίου τῶν ἐξόδων δαπανήθηκαν μόνον 214.255,32 δρχ., ἤτοι ὀλιγώτερες κατά 5.547,27 δρχ.

«Ἡ διαφορά αὕτη, λέγει ἡ ἐκθεσις, ὀφείλεται εἰς τήν φειδῶ καί οἰκονομίαν ἣν ἐβείξατο τότε τό Ἄδελφάτον καί ἡ Διεύθυνσις προσπαθείασα διά πάσης δυνατῆς οἰκονομίας μή παραβλαπτούσης τό παράπαν τήν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ Καταστήματος νά παρουσιάσῃ καί τό μικρόν ἔστω τοῦτο περίσσευμα».

Τό σκέλος τῶν ἐξόδων παρουσίασε τίς ἐξῆς διαφορές :

- α) Ὁ μισθός τοῦ κηπουροῦ μειώθηκε ἀπό 75 δρχ. μηνιαίως εἰς 50.
- β) Μικρά ὑπέρβαση (76,57 δρχ.) τοῦ κονδυλίου τῶν φαρμάκων (8000 δρχ.)
- γ) Μικρά ὑπέρβαση ὑλικῶν λόγω προμηθείας σάπωνος ἐξ Ἀγγλίας πρὸς 87 λετὴν ὀκά.
- δ) Μείωσις τοῦ κονδυλίου μισθοδοσίας τῶν βοηθῶν - ἰατρῶν λόγω ἀπουσίας ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνες.

Τά γενικά συμπεράσματα ἀπὸ τήν χρῆση τοῦ 1911 εἶναι τά ἐξῆς :

- α) Ἡ κάλυψις τῶν ἐξόδων γίνεται καί πάλι κατά κύριον λόγο ἀπὸ τά ἔσοδα τοῦ νοσοκομείου τῶν ὠνίων, ἐμπορευμάτων καί σιτηρῶν (150.000 δρχ.)
- β) Ἡ συνδρομὴ τοῦ Πανεπιστημίου παραμένει ἡ ἴδια (6000 δρχ.)
- γ) Τά ἐνοίκια ἀπὸ τά διάφορα κληροδοτήματα ἀποτελοῦν τήν δεύτηρη σημαντικὴν πηγὴν ἐσόδων.

δ) Οἱ μισθοὶ τῶν διοικητικῶν παραμένουν βασικά στὰ αὐτὰ ἐπίπεδα πλὴν τῶν γραμματέων, οἱ ὅποιοι τώρα εἶναι δύο καί ὁ μισθός ἐκάστου 2200 δρχ. ἐναντι 3000 δρχ. τοῦ μοναδικοῦ γραμματέως τοῦ προηγούμενου ἔτους.

ε) Οἱ μισθοὶ τῶν βοηθῶν - ἰατρῶν καί φαρμακοποιῶν δέν μετεβλήθησαν. Ἀντιθέτως ὁ μισθός τοῦ φαρμακοποιοῦ 2700 τὸ 1910 σέ 3000 τὸ 1911.

στ) Μειωμένο ἐμφανίζεται καί τό κονδύλιο μισθοδοσίας τῶν νοσοκόμων, παρ' ὅτι ὁ ἀριθμὸς τους (24) παραμένει ὁ ἴδιος.

ζ) Περιεργὸ εἶναι ὅτι ἐνῶ αὐξήθηκε τό κόστος διατροφῆς τῶν ἀρρώστων δέν παρουσιάζει αὐξησὴ ἡ διατροφή τοῦ προσωπικοῦ. Πιθανόν λοιπόν ἡ αὐξησὴ τῆς διατροφῆς τῶν ἀσθενῶν νά ὀφείλεται σέ παράταση τοῦ χρόνου παραμονῆς καί ὀχι σέ ὑπερτίμησιν τῶν εἰδῶν διατροφῆς.

η) Ἡ ὑπέρβασις τοῦ κονδυλίου τῶν φαρμάκων εἶναι μεγάλη (8000 δρχ. περίπου) καὶ τοῦσιν λόγους ποῦ ἀναφέραμε.

θ) Μεγάλαις οἰκονομίαις ἐγίναν στὰ γενικά ἔξοδα (περίπου 7000 δρχ. ὡς πρὸς τό 1910).

Ἄς ἐλθουμε τώρα στό 1912, τό πρῶτο ἔτος τοῦ πολέμου. Ὁ προϋπολογισμὸς ἐσόδων ἐμφανίζεται ἀρκετὰ μειωμένος σέ σχέση μετὰ τό προηγούμενον ἔτος, παρ' ὅτι οἱ ἀνάγκες τοῦ ἰδρύματος παρέμεναν ἴδιαι (βλέπε Πρακτικά Ἄδελφάτου).

Παρατηροῦμε πόσο δύσκολο ἔτος προμηνύεται τό 1912. Γιά νά παρακολουθεῖται ἐλέγχει τό Ἄδελφάτο τήν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ Νοσοκομείου ἐθέσπισε τρώτη φορά τήν κατά μῆνα σύνταξιν πινάκων δαπανῶν γιά κάθε κονδύλι χωριστῶς (Πρακτικά, σελ. 5 καί 12 - 13).

Ἡ σύγκρισις τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1912 πρὸς τὸν ἀπαλογισμὸν αὐτοῦ μᾶς ἀκόλουθα στοιχεῖα :

α) Ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ ἔλαβε χώρα κατὰ τὴν συνεδρίασιν τοῦ φάτου τῆς 7ης Ἰουλίου 1913 προεδρεύοντος τοῦ Σπ. Μερκούρη.

β) Ἐναντι τῶν ἐσόδων πού προέβλεπε ὁ προϋπολογισμὸς (209.839 δρ σπράχθηκαν 220.670,25 δρχ. ἐπὶ πλεόν 10.831,26 δρχ.

γ) Ἡ διαφορὰ αὐτὴ προήλθε ἀπὸ τὶς ἐξῆς πηγές :

γ₁) Τὸ σκέλος τῶν δασμῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων, μετὰ ἀπὸ πρότασιν Πουλόπουλου καὶ λόγῳ τοῦ ἐπικειμένου Βαλκανικοῦ πολέμου, ἀναπροσαρμῶν κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1912 ἀπὸ 150 χιλ. εἰς 180 χιλ. δρχ. Τὸ ποσὸν αὐτὸ καθήκε στα διάφορα κεφάλαια τῶν δαπανῶν.

γ₂) Τὸ σκέλος τῶν κληροδοτημάτων καὶ δωρεῶν παρουσίασε μιὰ αὐξησὶν πρὸς τὰ προϋπολογισθέντα ἀπὸ 13.889,25 δρχ.

γ₃) Μικρὸ περίσσευμα ὑπῆρξε καὶ στα εἰσπραχθέντα ἐνοίκια διαφόρων κληροδοτημάτων.

Ἐπὶ τῶν ὀφειλῶν καὶ ἐπὶ ἐλαττων διαφορῶν, ὡς ἐξῆς :

α) Δέν εἰσπράχθηκαν διάφορα ποσὰ ἀπὸ ὁμολογίας λόγῳ ὑφισταμένης σχέσεως τῶν κληρονόμων Α. Κάπαρη.

β) Ἀπὸ τὸ ἐνοίκιον τῆς οἰκίας Γλῆνη

γ) Ἀπὸ τὸ κληροδοτήμα τῆς Μαρίας Γ. Κασιμάτη, διότι ὁ διαχειριζόμενος κληροδοτήμα «Εὐαγγελισμὸς» προέβη σὲ διάφορες ἐπισκευές τῆς οἰκίας.

δ) Ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἐνοικίασιν τῆς οἰκίας Μανέττα, διότι παρέμεινε ἀνοικτὴ ἐπὶ μερικῶν μῆνες.

ε) Τέλος ἐνῶ προεβλέπετο περίσσευμα τοῦ προηγουμένου ἔτους 30 χιλ. δρ σπράχθηκαν μόνον 668,71 δρχ.

Ὡς πρὸς τὸ σκέλος τῶν ἐξόδων ἡ ἔκθεσις παρατηρεῖ τὰ ἐξῆς :

α) Ὑπολογίσθηκαν στὸν προϋπολογισμὸν σὲ 220.164,32 δρχ. καὶ τελικῶς κλήθηκαν 217.284,17 δρχ., ἤτοι 2.880,15 δρχ. ὀλιγώτερα.

β) Ἡ διαφορὰ αὐτὴ ὀφείλεται :

β₁) Στὸ σκέλος τῆς μισθοδοσίας, διότι πολλοὶ γιανοὶ καὶ νοσοκόμοι στρατευθεῖ.

β₂) Στὴ διατροφή ἀσθενῶν καὶ προσωπικοῦ, πού ἄφισε πλεόνασμα γιὰ τὸν ἴδιον λόγον.

β₃) Στὸ κεφ. Γ', ἤτοι διάφορα ὑλικά τοῦ Νοσοκομείου (πλύσεις, ἐνδύματα, φάρμακα κ.ἄ.).

Ἐπὶ τῶν ὀφειλῶν καὶ ἐπὶ ὑπερβάσεις σὲ διάφορα ἄλλα κονδύλια τῶν δαπανῶν στὸν φωτισμὸν, τὰ καύσιμα, ἐπιπλα καὶ σκευή, ἐξοδα ταφῆς κλπ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἔτους 1912.

α) Τὰ ἐσοδα ὑπερέβησαν ἐκεῖνα τοῦ 1911 (κατὰ 5.746 δρχ.) λόγῳ αὐξημένης ἐπιλογισίας πρὸς τὸ Νοσοκομεῖο ἀπὸ τῶν δασμῶν τῶν ὠνίων καὶ ἐμπορευμάτων τῆς μεγαλύτερης προσφορᾶς δωρητῶν.

β) Τὰ ἐξοδα ὁμοίως παρουσιάζονται αὐξημένα σὲ σχέση μετὰ τὸ 1911 κατὰ 1.880,15 δρχ. Ἡ διαφορὰ στὴν αὐξηση τῆς μισθοδοσίας, τῆς διατροφῆς καὶ τῶν γενικῶν ἐξόδων. Ἀπεναντίας τὸ σκέλος τῆς θεραπείας ἐμφανίζεται μειωμένο.

γ) Οἱ μισθοὶ παρουσιάζουν ὀρισμένες διαφορῶν. Ὁ μισθὸς τοῦ Διευθυντοῦ παραμένει ὁ ἴδιος ἐνῶ μειώθηκε λόγῳ στρατεύσεως πιθανῶς τῶν γραμματέων. Ὁ μισθὸς τῶν ἰατρῶν - βοηθῶν ἐμφανίζει μικρὴ αὐξηση, ἀπὸ

δρχ. γιά 4 βοηθούς σέ 3460 δρχ. Ὁ μισθός τοῦ φαρμακοποιοῦ παραμένει ὁ αὐτός (3000 δρχ.). Ἐπίσης καί τῶν νοσοκόμων. Μικρές διαφορές ἐμφανίζονται καί στούς μισθούς τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ.

ε) Ὁ ἀριθμός τῶν 24 νοσοκόμων παραμένει ὁ αὐτός. Οἱ ὑπηρετές ἀπό 4 μειώθηκαν σέ 3 (πιθανῶς λόγω στρατεύσεως ἑνός).

στ) Ἡ διατροφή τῶν ἀρρώστων παρουσιάζει μικρή αὔξηση, λόγω ἀνατιμήσεως τῶν τροφίμων. Ἐπίσης τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ. Ἀπεναντίας τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ ἐμφανίζει μείωση.

ζ) Τό σκέλος τῶν φαρμάκων καί θεραπευτικῶν εἰδῶν παρουσιάζεται μειωμένο, ἐνῶ ὑπερδιπλασιάζεται ἡ βοήθεια πρὸς ἐξερχομένους ἀσθενεῖς.

η) Οἱ δαπάνες φωτισμοῦ, καυσίμων κλπ. ὑλικῶν ἐμφανίζεται μειωμένες, προφανῶς λόγω οἰκονομιῶν.

Οἰκονομική κατάσταση ἔτους 1913

Γιά τό ἐπόμενο ἔτος 1913 ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Δημ. Νοσοκομείου ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς :

Α' Προϋπολογισμός :

Ὁ προϋπολογισμός εἰσήχθη πρὸς συζήτηση στό Ἀδελφάτο καί ψηφίσθηκε κατὰ τήν Συνεδρία τῆς 13 Σεπτεμβρίου 1912. Ἐν τούτοις δέν εἶχε ἀκόμη ἐγκριθεῖ καί ἐπικυρωθεῖ ὑπό τῶν προϊσταμένων ἀρχῶν ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1912. « Ὑπό τοιαύτας συνθηκῶν, ἀναγράφεται στά πρακτικά, ὑποβαλλόμενος ὁ πρ/σμός τοῦ ἐλλεισομένου ἔτους δέν δύναται νά παρουσιάσῃ τήν πραγματική οἰκονομική εἰκόνα τοῦ Καταστήματος καί στερούμενος τῆς βάσεως τῆς παρεχομένης ἐκ τῶν ἐγκριθησομένων κονδυλίων τοῦ τρ. ἔτους 1912». Ὁ νόμος ὁμοῦς ἐπέβαλλε τήν ψήφιση τοῦ προϋπ/σμοῦ. Γιαυτό ἐλήφθη ὡς βάση ὁ προηγούμενος προϋπ/σμός, ὁ ὁποῖος, ὅπως εἶπαμε ἀνωτέρω, προέβλεπε αὔξημένο κονδύλιο ἐσόδων ἀπό τόν δασμό τῶν ὠνίων καί ἐμπορευμάτων κατὰ 30.000 δρχ. Πάντως ὁ νέος προϋπ/σμός ἐσυντάχθη «... ἐν πνεύματι... πάσης δυνατῆς οἰκονομίας...» χωρὶς νά θίγεται ὁμοῦς «ἡ διαιτητική καί ἡ θεραπεία τῶν ἀρρώστων».

Τά ἔσοδα ὑπολογίσθησαν σέ 227.844 δρχ. ἐναντι 177.152 δρχ. πού εἶχαν προϋπολογισθεῖ γιά τό προηγούμενο ἔτος 1912. Τοῦτο ὀφείλεται στίς 30.000 ἐπί πλέον τῶν δασμῶν στά κληροδοτήματα.

Τά ἐξοδα ἀνέρχονται εἰς 227.513,77 δρχ., ἤτοι προκύπτει ἕνα πλεόνασμα 330,23 δρχ. Σέ σχέση μέ τόν προϋπολογισμό τοῦ 1912 τό σκέλος τῶν δαπανῶν ἐμφανίζει αὔξηση κατὰ 8.801,15 δρχ. Ἡ αὔξηση ὀφείλεται σέ μιά ἐπί πλέον διαφορά κατὰ 5000 δρχ. περίπου τῆς δαπάνης φαρμάκων κλπ, ἐνῶ οἱ γενικές ὑπηρεσίες παρουσιάζουν μείωση (λόγω τῶν οἰκονομιῶν).

Β' Ἀπολογισμός 1913. Ἐλαβε χώραν στίς 4 Ἰουνίου 1914, ἐπι δημαρχία Μπενάκη.

Ἐσοδα : Εἰσπράχθηκαν μόνον 207.319,88 δρχ., ἤτοι κατὰ 20.524,12 ὀλιγώτερα τῶν προϋπολογισθέντων.

Ἡ διαφορά ὀφείλεται στά ἑξῆς :

α) Τό σκέλος τῶν συνδρομῶν καί τυχαίων κληροδοτημάτων ἀπό 20.000 δρχ. τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπέδωσε μόνο 523,45 δρχ. διότι ἐκτός τῶν ΣΠΑΠ καμμιά ἄλλη συνδρομή δέν καταβλήθη τό ἔτος αὐτό.

β) Τό σκέλος τῶν ἐνοικίων ἀπέδωσε ὀλιγώτερα καθὼς καὶ τό μέρος τῶν μετοχῶν τῆς ΕΤΕ.

Ἔξοδα : Ἀπό τό σκέλος τοῦτο (227.513,77 δρχ.) δαπανήθηκαν μόνο 212.853,11 δρχ., ἤτοι κατά 14.660,66 δρχ. λιγώτερα. Ἡ διαφορά προέρχεται ἀπό τά ἑξῆς κονδύλια :

α) Μισθοδοσία προσωπικοῦ	δρχ.	2.948,56
β) Διατροφή ἐν γένει	»	984,65
γ) Θεραπεία ἐν γένει	»	757,00
δ) Γενικές ὑπηρεσίες	»	4.212,78
ε) Νόμιμες ὑποχρεώσεις	»	5.757,67
Σύνολον	»	14.660,66

Παρατηρήσεις ἐπί τῆς χρήσεως 1913 :

α) Τά ἐκ τῶν δασμῶν ἔσοδα πραγματοποιήθηκαν καθ' ὀλοκληρίαν.

β) Ἡ συνδρομή τοῦ Παν/μίου παραμένει 6000 δρχ. ἐτησίως

γ) Μισθοί. Παραμένουν στά αὐτά γενικῶς ἐπίπεδα. Ὁ μισθός τῶν 4 βοηθῶν - ἱατρῶν παρουσιάζει μικρὴ αὐξηση (στίς 3600 δρχ.)

δ) Ἡ διατροφή ἐμφανίζει μεγαλύτερο κόστος, λόγω κυρίως τῆς ἀνατιμήσεως τῶν τροφίμων.

ε) Ἡ χρήση τοῦ ἔτους τοῦτου παρουσιάζει ἔλλειμα 5.533 δρχ. τό ὁποῖον καλύφθηκε ἀπό τήν χρήση τοῦ ἐπομένου ἔτους 1914. (Ἀπολογισμὸ τοῦ 1913 βλέπε Πρακτικά).

Ἄς δοῦμε τώρα τόν προϋπολογισμὸ τοῦ 1914, τελευταίου ἔτους δημαρχίας τοῦ Σπ. Μερκούρη.

Ὁ προϋπολογισμός αὐτός εἰσηχθῆ πρός συζήτηση καὶ ψηφίσθηκε στή συνεδρία τῆς 10ης Αὐγούστου 1913, ἀπουσιάζοντος τοῦ Μερκούρη. Δέν ὑπῆρξαν ἀξιόλογες τροποποιήσεις σέ σχέση μέ τό προηγούμενο ἔτος.

Ἔσοδα : Ὑπολογίσθησαν εἰς 238.740 δρχ. Ἡ διαφορά ὡς πρός τό 1913 ὀφείλεται στό ὅτι ζητήθηκε αὐξηση κατά 10.000 δρχ. τοῦ δασμοῦ τῶν ὠνίων - ἐμπορευμάτων.

Ἔξοδα : Ὑπολογίσθησαν εἰς 235.513,77 δρχ. Ὑπόλοιπο δρχ. 3.226,23. Τό σκέλος τῆς μισθοδοσίας παρέμεινε ἄθικτο, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς τροφοδοσίας, περί τοῦ ὁποίου σημειώνονται στά πρακτικά ὅτι «... θά ἐπαρκέση διά τήν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν, εἰς ἃς ἀποβλέπει, τό μέν διότι τερματιζομένων τῶν ἀνωμαλιῶν ἐκ τοῦ πολέμου θά ἐπιτύχη (τό Ἀδελφῶτον) καλλιτέρας τιμάς ἐν γένει ἐπί τῶν τροφίμων, τό δέ διότι μετά τά εὐτυχή διά τό Ἔθνος γεγονότα, οἷα ἐλάμπρυναν καὶ ἀπεκατέστησαν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν τήν Πατρίδα, ὡς ἐκεῖνα τῶν ἐτῶν 1912 - 13, εἰς τά ὁποῖα συνέβαλε τό κατά δύναμιν καὶ τό ἡμέτερον ἴδρυμα, τό κράτος ἔκαμε ἐν γένει τήν πρός τά εἰρηνικά ἔργα ὀδόν' κατά συνέπειαν ἀνάγκαι, ὧν τήν θεραπείαν ἐπρονόει ὁ προϋπολογισμός τῆς χρήσεως 1913 δέν θ' ἀπασχολήσουν τόν ὑπό κρίσιν προϋπολογισμόν».

Τό ποσόν τῶν φαρμάκων ἐμφανίζεται ἐλαφρῶς μειωμένο (κατά 2000 δρχ.) διότι εἶχαν περισσεύσει φάρμακα ἀπό τό προηγούμενον ἔτος.

Τά ποσά τοῦ κεφ. Ε' ἀφορᾶ εἰς ἐκκρεμείς λογαριασμούς παρελθούσης χρήσεως αὐξάνονται σοβαρά, ἤτοι ἀπό 3000 δρχ. τό 1913 εἰς 13.000 δρχ. λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν νοσηλευομένων συνεπεία τοῦ πολέμου τοῦ 1913.

Στό ίδιο κεφάλαιο τό προοριζόμενο γιά τό Φθισιατρείο «Σωτηρία» ποσόν πα-
 ρένει τό ίδιο (13.000 δρχ.) (Πίνακα προϋπολογισμού. Βλέπε Πρακτικά 'Αδελφά-
 τω).

Κατά τήν περίοδο αὐτή ἡ δυσχερής λόγω τῶν πολεμικῶν γεγονότων κατάστα-
 τοῦ Νοσοκομείου ἀνακουφίζοταν ἀπό διάφορες δωρεές καί κληροδοτήματα,
 ὅ δέν ἔπαυσαν νά προσφέρονται στό εὐαγές τοῦτο ἴδρυμα. Τά σημαντικώτερα
 αὐτά ἦσαν :

α) Κληροδότημα ἐκ 1000 δρχ. τοῦ ἀποβιώσαντος 'Αθαν. Κατσανδρῆ (1909).

β) Δωρεά 10.000 δρχ. διά τῆς ἀπό τοῦ 1893 διαθήκης τῆς Αἰκατερίνης Δ. Σαλι-
 πρου, εἰς μνήμη τοῦ συζύγου τῆς Δημητρίου, ὑπό τόν ὄρο μιά κλίνη νά φέρει τό δ-
 μά του.

γ) 'Από διαθήκη τῆς Στυλιανῆς 'Αθ. Πάλλη πρὸς διάφορα ἰδρύματα ἐπωλήθη
 ἡ ἀντί 13.500 δρχ. καί τό Δ. Νοσοκομεῖο ἔλαβε καί μερίδιον δρχ. 200 (1912).

δ) Κληροδότημα Μαρίας Κασιμάτη ἐκ μιᾶς οἰκίας τό ἐτήσιο ἔσοδο ἐκ τῆς ὀ-
 ρίας ἀνερχόταν εἰς 4650 δρχ. (1913).

ε) Τεράστιο ποσόν ἐξ 100.000 χρυσῶν φράγκων κατέλιπε ὁ Γεώργιος Βούρος
 ἐκ διαθήκης ἡ σύνταξη τῆς ὁποίας ἐγένε στίς 26 'Ιανουαρίου 1895 ἐνώπιον τοῦ Emile
 εἰ ὑποπροξένου καί γραμματέως τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας καί τοῦ Κόμητος Κ.
 Aitholon. Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας. Μετά τόν θάνατόν τῆς ἀδελ-
 φου τοῦ τό κληροδότημα περιῆλθε στό Νοσοκομεῖο, τό ὁποῖον στή συνεδρίαση τῆς
 9 Νοεμβρίου 1913 ἀποφάσισε νά τό διαθέσει «πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ νέου δημοτι-
 κῶ Νοσοκομείου...».

στ) Κληροδότημα Π. Ράλλη ἐκ 2000 δρχ. Λεων. Κοσκόρου ἐκ 1000 δρχ. καί Κ.
 ἀναρίτου ἐκ 3.394 δρχ.

ζ) Δωρεά ἐκ 1000 δρχ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου ('Ιούλιος 1914).

η) Δωρεά τῆς 'Ελένης Χήρας Βασ. 'Ανδριανίδου ὀλοκληρῆς τῆς περιουσίας
 τῆς διά διαθήκης ἀπό 23 Δεκεμβρ. 1908, ἡ ὁποία δημοσιεύθηκε στίς 24 Δεκ. 1914
 αἰ καθιστοῦσε γενικόν κληρονόμον τό Δημ. Νοσοκομεῖον.

Βέβαια τό Νοσοκομεῖο, πλὴν τῶν παγίων ἐξόδων αὐτοῦ, εἶχε καί ἔκτακτα, δ-
 ως π.χ. διεξαγωγή δικῶν γιά τήν διεκδίκηση δωρεῶν καί κληροδοτημάτων ἀλλά
 αἰ ἐναντίον διαφόρων διεκδικητῶν ἀκίνητα τοῦ ἰδρύματος, ὅπως π.χ. οἱ κληρονό-
 μοι Κάπαροι κλπ.

'Εκτός αὐτῶν τό Νοσοκομεῖο συνέχιζε καί τήν γενικότερη φιλόνηρωπη δράση
 αὐτοῦ, προσφέροντας, ὅπως φαίνεται καί στοὺς προϋπολογισμούς του, βοηθήματα
 τοῦς ἐξερχόμενους τοῦ Νοσοκομείου ἀπόρους ἀσθενεῖς, καταβάλλοντας τά ἐξοδα
 ἰατρικῆς ὁσων ἀπεβίωναν καί δέν εἶχαν συγγενεῖς κ.ο.κ. 'Η μεγάλη ὁμως ἐπιβάρυν-
 ση τοῦ Νοσοκομείου κατά τήν περίοδο αὐτῆ προερχόταν ἀπό τήν παροχή περιθάλ-
 ψης στοὺς ἐπιστράτους καί τίς οικογένειές τους καθὼς καί στοὺς ἀσθενεῖς καί
 τραυματίες τῶν Βαλκανικῶν πολέμων.

'Ἰδοῦ ἀπόσπασμα Πρακτικοῦ τοῦ 'Αδελφάτου τῆς 21 'Ιανουαρίου σχετικά μέ
 ὁ θέμα τοῦτο :

«Εἰς σχετικόν ἐρώτημα τῆς στρατιωτικῆς ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας ἔθεσεν εἰς
 τήν διάθεσιν αὐτῆς ἑκατόν κλίνας διά τραυματίας καί ἀρρώστους τοῦ πολέμου. Καί
 εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι δέν ἐχρησιμοποίηθησαν πρὸς τοῦτο ἅπασαι αἰ διατεθεῖσαι κλι-
 ναι, ἀλλά κατά τοὺς δύο τελευταίους μῆνας τοῦ λήξαντος ἔτους περιέβαλψεν ὑπέρ
 τοῦς 200 παθολογικούς ἀρρώστους ἐκ κακουχιῶν καί τοῦ πολέμου καί ἤδη ὑπέρ
 τοῦς 50 τριούτους νοσπεύει.

Καί ταῦτα πάντα χωρίς οὐδ' ἐπί στιγμή νά κλείσῃ τὰς θύρας του εἰς τοὺς ἐπιστρατεύσεως ἀξηθέντας ἀρρώστους του, πρὸς δὲ ἀπειράριθμοι τραυματῖα τέφυγον εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἀλλαγὰς τοῦ Δημ. Νοσοκομείου τυχόντες πάσης τῆς περιθάλψεως.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω τὸ Ἄδελφᾶτον, κατόπιν ἀποφάσεώς του, κοινοποιήσῃ ἀρμοδίως πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν (ὕγειονομικὴ ὑπηρεσία) πρὸς φέρθη νά ἐπιπλώσῃ τὴν Ἀστυκλινικὴν καὶ τὴν παρακειμένην αὐτῷ αἰθουσαὶ Νομικῆς Σχολῆς καὶ νά νοσηλεύσῃ ἐν αὐταῖς παθολογικοὺς ἀρρώστους τοῦ μου. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἀύξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρρώστων ὡς καὶ ἡ συντήρησις ἀπαραιτήτου ἀριθμοῦ ἐκτάκτων Νοσοκόμων καὶ ἡ κατὰ τὸ ἐνὸν πολυτελῆς ἐφθονος τροφή τῶν ἀρρώστων τοῦ πολέμου φυσικὸν ἦτο νά ἐπιφέρουν ὑπερβάσι νὰς πιστώσεων ὡς πρὸς τὰ κονδύλια τῆς διατροφῆς...» (Πρακτικὸν τῆς 21^{ης} νομαρ. 1913).

Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1913 τὸ Ἄδελφᾶτο, κατὰ τὴν ὑποβολὴ τῆς ἐκθέσεως ἐπὶ ἀπολογισμοῦ τοῦ 1912, ἔγραφε πάλι :

«Ἄλλὰ καὶ τὸ Παλαιὸν Νοσοκομεῖον ἔδρασεν οὐκ ὀλίγον κατὰ τὴν ἐβ ταύτην περιπέτειαν. Καὶ ἐν αὐτῷ εἰσηλθόν καὶ ἔλαβον ἀρωγὴν πλείστοι μαχητῆ Πατρίδος, ἢ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτῶν, καὶ εἰς αὐτὸ θά εὐρίσκωσιν ἀσυλοῦ τότε οἱ ἐκ τοῦ πολέμου πολλοὶ καταστάντες ἀνάπηροι».

Ἐκτός ὁμως τῶν ἐκ τοῦ πολέμου ἐπιβαρύνσεων τοῦ Νοσοκομείου συνέβη νά ἐμφανισθοῦν στὴν πρωτεύουσα κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ διάφορες ἐπιδημίαις, ποτέλεσμα ἢ κίνησις τοῦ Νοσοκομείου νά ἀυξηθῇ καὶ ἡ οἰκονομικὴ του κατὰ νά ἐπιβαρυνθῇ ἀκόμη περισσώτερο.

Σοβαρώτερη ἀπ' ὅλες ἦταν ἡ ἐπιδημία μηνιγγίτιδος, μὲ ἀποτέλεσμα ὁ ἀπὸ τῶν νοσηλευομένων κρουσμάτων νά ἀυξηθῇ σημαντικὰ κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1912-13. Μάλιστα ὁ ἐσωτερικὸς ἰατρός τοῦ Νοσοκομείου Ἀναστάσιος Ἀποστόλινος ἐπαινεῖται ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Σπ. Λιβιεράτο γιὰ τὴν «ἄρτια ἐπιστημονικὴ μὲν» καὶ «τάς πολυτίμους ὑπηρεσίας» ποὺ προσέφερε κατὰ τὴν ἐπιδημίαν.

Περὶ τὴν ἐπιδημίαν ἀναγράφονται στὸν ἀπολογισμὸ τοῦ 1912, ὅπου σημειώνονται τὰ ἑξῆς :

«Ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος βαρεῖα εἶχεν ἐνσκήψῃ ἡ ἐπιδημικὴ μὲν τις, τόσο ἐντὸς ὅσον καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς πέριξ ἀγροτικούς πληθυσμοὺς ἐνῶ αἱ ὑγιειναὶ συνθηκαὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν ἱκανῶς καλαὶ, ἐτίθεντο ὑπὸ αὐστηρῶν πολύμανσιν αἱ κατοικίαι τῶν προσβαλλομένων καὶ ὑπῆρχαν ἀφθονα τὰ πρὸς μέσα, ἐκεῖ οὐδὲν ὑπῆρχεν, εἰμὴ συναγελασμός ἀνθρώπων μετὰ ζώων, τελείως ψις βόθρων πρὸς διοχέτευσιν τῶν περιττωμάτων, αἱ δὲ μυῖαι ἀσφαλῆς μετέφερον τὸ οἰκογένειαν εἰς ἄλλων τὸ μόλυσμα καὶ οὕτω προέκυψαν ἐπίφοβος κατὰ διὰ τὴν ἐν γένει ὑγίαν τοῦ τόπου. Χωρὶς καμμίαν βοήθειαν τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον ἀντετάχθη μόνον κατὰ τοῦ μολύσματος, ὅπερ ἐπιτέλους ἀν μὴ ἐξολώσῃ βεβαίως ἐμετρίασε κατὰ πολὺ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο οὐδενὸς ἐφεύρεσιν ῥέθη δὲ μάλιστα φαρμακεῖον πωλήσαν εἰς τὸ ἡμέτερον Νοσοκομεῖον καὶ κατὰ πόδραστον ἀνάγκην ἠγόρασεν ἐν φιαλίδιον ἀντιμηνιγγιτιδικοῦ ὄρου ἀντὶ 20 μῶν, ὅπως ἐξαντλήσῃ πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἴασιν τοῦ μηνιγγιόντος. Δὲ Χιλιάδες δραχμῶν ἐστοίχισεν εἰς τὸ ταμεῖον μας ἢ προμήθεια τοιοῦτου ἀπὸ τῆς μέχρι τέλους τῆς χρήσεως ταύτης. Μνημονεύομεν ἐνταῦθα τῆς Νομαρχίας»

κῆς, ἥτις εἰς στιγμήν, καθ' ἣν οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν ὄρρον, διότι τό Κράτος σπεῦδον ἠγόραζε τό φάρμακον ἐκ τοῦ παρ' ἡμῖν ἐμπορίου διά τās ἐνταῦθα καί Ἐπαρχίαις ἀνάγκας, προθύμως ἐχορήγησεν ἡμῖν 35 φιαλίδια ὄρρου, δι' ὃ καί θερμῶς τήν εὐχαριστοῦμεν». (Πρακτικό, 10 Αὐγούστου 1913).

Ἐκ τῶ ἀνωτέρω ἀπόσπασμα φαίνεται ὅτι ἡ φοβερή αὐτή νόσος εἶχε πλήξει τήν Ἀττική ἤδη ἀπό τό 1910.

Πράγματι κατά τήν συνεδρίαν τῆς 8 Μαρτίου 1912, ὅπου ἐγίνε συζήτηση ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἔτους αὐτοῦ, τό Ἀδελφᾶτον αἰτιολογεῖ τήν αὐξησιν τῶν δαπανῶν ὡς ἑξῆς :

«Τούς λόγους οἵτινες ἐπέβαλλον τήν σημαντικήν ταύτην αὐξησιν τῶν ἐξόδων εὐρέως ἀνέπτυξεν τό Ἀδελφᾶτον ἐν τῇ πρός τās προΐσταμένας ἀρχάς αἰτησίῳ του καί αἰτινες συνοψίζονται εἰς τās ἀκολουθούσας αἰτίας : Α' Εἰς τήν ὑπερτίμησιν τῶν τροφίμων Β' εἰς τās ἐνδημικές καταστάσεις ἐπιδημίας τῆς μηνιγγίτιδος καί τοῦ τύφου, ἡ θεραπεία τῶν ὁποίων εἶναι λίαν δαπανηρά, ἀπαιτήσασα πέρυσι περί τās 9 χιλ. δραχ. διά τήν προμήθεια ἀντιμηνιγγιδικῶν ὄρρων καί Γ' ἡ καταπληκτική αὐξησης τῶν ἀρρώστων...» (Πρακτικά, σελ. 8).

Ἐξ ἄλλου κατά τό ἐπάρετον ἔτος 1914 ἐξέσπασε ἐπιδημία κοιλιακοῦ τύφου, ὅποτε τό Νοσοκομεῖον εὐρέθη καί πάλι στό ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀναγράφονται στό Πρακτικό τῆς 7ης Μαΐου :

«... τό Ἀδελφᾶτο ἔχουν ὑπ' ὄψιν τήν ἐνσκήψασαν ἐν τῇ πόλει ἐπιδημίαν κοιλιακοῦ τύφου, καί ὅτι πλεῖστοι τῶν προσβληθέντων αἰτιοῦσι τήν ἀντίληψιν τοῦ ἡμετέρου Νοσοκομείου ὡς ἐνεκεν δέν θεωρεῖ ἱκανά τά διατιθέμενα συνήθη μέσα πρός στέγασιν καί περιποίησιν τῶν τοιούτων ἀρρώστων, ἀποφαίνεται :

1) Νά διατεθῇ ὑπέρ αὐτῶν πλὴν τήν ἐν τῷ Παθολογικῷ τμήματι δύο αἴθουσαι τοῦ Χειρουργικοῦ, ἅς παρακαλεῖται ὁ κ. Ζαῖμης (ὁ καθηγητής) νά χορηγήσῃ 2) Ἀνατιθῆσιν εἰς τόν Διευθυντήν νά προσλάβῃ καί ἑκτακτον προσωπικόν νοσοκόμων, ὄσους ἡ τοιαύτη ἀνάγκη ἀπαιτεῖ. 3) Ἀποδέχεται μετ' εὐχαριστήσεως τήν πρωτοβουλίαν, ἣν ἔσχεν ὁ κ. Δήμαρχος τῆς συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Ἀρχιάτρου κ. Ἀρνῶ, ὅπως οἱ ὑπεράριθμοι τῶν τοιούτων ἀρρώστων ἀποστέλλωνται εἰς τό Γ' Στρατιωτικόν Νοσοκομεῖον, ἐνθα θά νοσηλεύωνται ὑπό τῶν ἐκεῖ στρατιωτικῶν ἰατρῶν ἐπί ἀποζημιώσεως δύο δραχμῶν δι' ἕκαστον ἀρρῶστον ἡμερησίως καί μέ τήν ὑποχρέωσιν ὅπως τό Ἀδελφᾶτον χορηγήσῃ τόν ἀπαιτούμενον πρός τοῦτο ἀνάλογον ἀριθμόν νοσοκόμων». (Πρακτικά ἔτων 1912 - 1920, σελ. 118).

Κατόπιν αὐτοῦ ἀνατρέπεται βέβαια καί ὁ προϋπολογισμός τοῦ Νοσοκομείου.

«Τό Ἀδελφᾶτον, ὑπογραμμίζεται στό πρακτικά, ἔχον ὑπ' ὄψιν ὅτι, ἐπειδή αἱ ἀναγραφείσαι πιστώσεις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῆς τρεχούσης χρήσεως καί ἰδίως ἡ τῆς διατροφῆς τῶν φαρμάκων δέν ἐκανονίσθησαν ἐπί τῇ προβλέψει τίς κατ' αὐτάς ἐνσκηψάσης ἐπιδημίας τοῦ κοιλιακοῦ τύφου ἥς τά κρούσματα εἰσὶ παμπληθῆ, ἀλλά διά συνήθεις ἀνάγκας μὴ ἐπιβαρυνούσας ἐκτάκτως τόν προϋπολογισμόν, ὡς ἐπί τοῦ προκειμένου, καί ὅτι ἐπομένως δέν θά ἐπαρκέσωσιν αὐταί πρός θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τῆς νοσηλείας τῶν τοιούτων ἀρρώστων τοῦτε ἡμετέρου Νοσοκομείου καί ἐκείνων οἵτινες νοσηλευθήσονται ἐπί ἀποζημιώσεως εἰς τό Γ' Στρατιωτ. Νοσοκομεῖον ἀποφαίνεται, ὅπως αἰτήσῃ τήν ἀναγραφὴν ἐν τῷ ὑπό κρίσιν τοῦ Δημ. Συμβουλίου προϋπολογισμῷ τῆς τρεχ. χρήσεως ἐκτάκτους πιστώσεις ἐκ δραχ. (20.000), αἰτινες χορηγηθήσονται παρά τοῦ Δήμου πρός ἀποζημιώσιν τοῦ Γ' Στρατιωτ. Νοσοκο-

μείου, τοῦ ἐκτάκτως προσληφθησομένου προσωπικοῦ καί κάληψιν τῶν ὑπερβάσεων ἐπὶ τῶν ἄνω πιστώσεων, αἰτινες ἀναγκαίως θέλουσι προκύψει λόγω τῆς τοιαύτης ἐπιδημίας» (Αὐτόθι, σελ. 118 - 119).

Σημαντικὴ ἦταν ἡ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση τοῦ Νοσοκομείου, λόγω τῆς μεγαλύτερας ἐκ περιστάσεως προελευσεως ἀσθενῶν καὶ ἀπὸ τὰ τρόφιμα παραθέτουμε τίς τιμές τῶν διαφόρων εἰδῶν, πού ἐπέτυχε τὸ Νοσοκομεῖο στὶς σχετικὲς δημοπρασίες, γιὰ νὰ λάβομε μιά εἰκόνα τῆς ἀγορᾶς τῆς ἐποχῆς.

Κατὰ τὸ 1912, τελικὲς τιμές :

Ἄρτος, 55 λεπτά ἢ ὀκά (Μειοδότης, Γ. Μαστορίδης).

Κρέας : (Χρ. Ἀγγελόπουλος), Βόειο 1,90 δρχ. ἢ ὀκά. Ἄρνι γάλακτος, 2,60 δρχ. ἢ ὀκά, Ἄρνι 6 - 10 ὀκάδων, δρχ. 2,48 ἢ ὀκά.

Πρόβειο 2,25 δρχ. Χοιρινὸ 2,05 δρχ. ἢ ὀκά. Κεφαλαί 0,65 δρχ. ἢ μία.

Εἶδη Παντοπωλείου (Ἐπ' ὀνόματι Ἄνδρ. Καρβιλᾶ) : Ριζόνι 1,03 δρχ. ἢ ὀκά, ζάχαρη 1,20 δρχ. ἢ ὀκά, καφές ροζέ 4,40 δρχ., πιπέρι μαῦρο 3,45 δρχ., τυρὶ κεφαλιοῦ 3,05 δρχ., τυρὶ κασσέρι 3,0 δρχ., τυρὶ τουλουμίσιο 2,20 δρχ. τυρὶ φέτα 2,20 δρχ. βούτυρον ἀγνόν γάλακτος 5,45 δρχ., ἑληές Σαλώνων 0,85 δρχ. χαλβᾶς 1,55 δρχ., χοίρειον λίπος 1,95 δρχ., ἔλαιον 1,80 δρχ., ταχίνι 1,80 δρχ., μέλι Ὑμηττοῦ 1,60 δρχ., ἀμύγδαλο ψύχα 3,45 δρχ., ἀλάτι χοντρό 0,19 δρχ., ἀλάτι τριμμένο 0,30 δρχ., μελτέ ντομάτα 1,35 δρχ., βακαλαός Γαλλίας 1,24 δρχ. ταραμάς 3,10 δρχ., χαβιάρι γλῶσσα 5,15 δρχ., φακές 0,64 δρχ., φασόλια 0,63 δρχ., κουκιά 0,50 δρχ., φάβα Θήρας 0,74 δρχ., μπιζέλια 0,64 δρχ.

Ζυμαρικά ἐν γένει 0,78 δρχ. ἢ ὀκά

Σάρωθρα διπλά 0,80 ἑκαστον

Σκουμβρία (σκουμπριά) τὸ ζεῦγος 0,27 δρχ.

Ρέγγες τὸ ζεῦγος 0,27 δρχ.

Σαρδέλες τὸ ζεῦγος 0,10 δρχ.

Ἄλευροαμύγδαλο 0,45 δρχ. ἢ ὀκά, πίτυρα 0,16 δρχ. Κανναβούρι 0,45 δρχ.

Εἶδη λαχανοπωλείου (ἐπ' ὀνόματι Βασ. Μητσούλη) : Πατάτες 0,28 δρχ., μπάμιες 0,50 δρχ., κολοκύθια 0,22 δρχ., κουκιά 0,30 δρχ., ἀντίδια 0,22 δρχ., λάχανο 0,20 δρχ. φασόλια 0,35 δρχ., ραδίκια ἡμερα 0,20 δρχ., μπιζέλια 0,40 δρχ., κουνουπίδι 0,25 δρχ., ντομάτες 0,22 δρχ., κρεμμύδια 0,18 δρχ., μελιντζάνες τὸ ζεῦγος 0,08 δρχ., χόρτα ἐν γένει 0,04 δρχ. τὸ δέμα, ἀγγινάρες 0,10 δρχ. τὸ ζεῦγος, λεμόνια 0,07 δρχ. τὸ ζεῦγος, μαρούλια 0,14 δρχ. τὸ ζεῦγος σταφύλια 0,30 δρχ. ἢ ὀκά, πεπόνι 0,30 δρχ. ἢ ὀκά, καρπούζι 0,20 δρχ. ἢ ὀκά, μήλα 0,80 δρχ., ραδίκια ἄγρια 0,28 δρχ. σπανάκι 0,22 δρχ. ἢ ὀκά, ἀγγούρια 0,15 δρχ. τὸ ζεῦγος, παντζάρια 0,15 δρχ. τὸ δέμα, αὐγά (Ἴω. καμπαρελιώτης) 0,26 δρχ. τὸ ζεῦγος.

Τιμές τροφίμων κατὰ τὸ 1913.

Ἄρτος (Φώτης Ἡλιόπουλος) 54 λεπτά ἢ ὀκά.

Κρέας (Χρ. Ἀγγελόπουλος) : Βόειο 1,80 δρχ. ἢ ὀκά. ἄρνι γάλακτος, 2,50 δρχ., ἄρνι ἄνω τῶν 6 ὀκάδων 2,30 δρχ. ἢ ὀκά, πρόβειον 2,15, χοίρειον 1,85 δρχ., κεφαλαί 0,60 δρχ. ἑκάστη.

Εἶδη παντοπωλείου (Ἄνδρ. Καρβελάς) : Ριζόνι 1,03 δρχ. ἢ ὀκά, ζάχαρις 1,16 δρχ., καφές 4,10 δρχ., πιπέρι 3,15 δρχ., τυρὶ κεφαλίσιο 3,0 δρχ., τυρὶ κασσέρι 2,90 δρχ., τυρὶ τουλουμίσιο 2,15 δρχ. τυρὶ φέτα 2,10 δρχ. βούτυρον 4,85 δρχ., βούτηρον ρωσικόν 4,20 δρχ., ἑληές 0,85 δρχ., χαλβᾶς 1,60 δρχ., λίπος 1,70 δρχ., ἔλαιον 1,50

ρχ., ταχίνι 1,60 δρχ., μέλι 1,40 δρχ., ψύχα 2,80 δρχ., κόλλα 0,95 δρχ., άλάτι χονδρό 0,19 δρχ., άλάτι ψιλό 0,30 δρχ., ντομάτα μελετέ 1,30 δρχ., βακαλάος 1,20 δρχ., ταραμάς 3,10 δρχ., χαβιάρι γλώσσα 5,0 δρχ., φακές 0,60 δρχ., φασόλια 0,55 δρχ., κουκιά 0,45 δρχ., φάβα 0,70 δρχ., μπιζέλια 0,60 δρχ., ζυμαρικά 0,78 δρχ., σάρωθρα 0,75 δρχ., έκαστον, ρέγγες 0,13 δρχ. τό ζεύγος, σαρδέλες 0,05 δρχ., άλευροαμύδα 0,42 δρχ.

Αύγά (Ι. Καπαρελιώτης) 101/2 λεπτά έκαστον.

Είδη λαχανοπωλείου (Βασ. Μητσούλη) : Πατάτες 0,26 δρχ. ή όκά, κουκιά 0,28 δρχ. ή όκά, άντίδια 0,20 δρχ., λάχανο 0,19 δρχ., φασόλια 0,38 δρχ., μπιζέλια 0,38 δρχ., κουνουπίδια 0,43 δρχ., ντομάτα 0,21 δρχ., κρεμμύδια 0,17 δρχ., όρνίθια 1,65 δρχ., μελιτζάνες 0,08 δρχ. τό ζεύγος, χόρτα έν γένει 0,04 δρχ. τό δέμα, άγγινάς 0,09 δρχ. τό ζεύγος, λεμόνια 0,07 δρχ. τό ζεύγος, μαρούλια 0,13 δρχ. τό ζεύγος, ροκάλια 0,06 δρχ. τό ζεύγος, σταφύλια 0,28 δρχ. ή όκά, πεπόνι 0,20 δρχ. ή όκά, ρπούζι 0,18 δρχ. ή όκά, ραδίκια άγρια 0,25 δρχ., σπανάκι 0,20 δρχ., άγγούρια τό ζεύγος 0,15, παντζάρια τό δέμα δρχ. 0,18, μπάμιες ή όκά 0,48 δρχ., ραδίκια ή όκά 0,18 δρχ. ή όκά.

Τό 'Αδελφάτο σημειώνει τά έξής σχετικά μέ τίς τιμές του 1913 :

«Τό 'Αδελφάτον έχον ύπ' όψιν του ότι ώδε διατρέχομεν τόν δέκατον μήνα του έτος και δέν ύπάρχει έλπίς λόγω της έξακολουθούσης έμπολέμου καταστάσεως νά σωθώ ή άγορά και έπιτευχθώσι συμφερότεραι τιμαί, δέν είναι δέ έξ άλλου δίδον νά ύποχρεούται οί προμηθευταί νά χορηγούσι τά τρόφιμα μέ τάς παλαιάς τιμαί, έγκρίνει τήν προμήθειαν των τροφίμων διά τό έτος 1913 έπ' όνόματι των άνω ειρηνοτόμων μέ τάς άναγραφόμενας τιμάς...» (Πρακτικά σελ. 91).

*Ας δούμε τώρα των κατάσταση της άγοράς κατά τό 1914, για νά έχομε και κρίσιμα στοιχεία.

*Αρτος (Φώτιος 'Ηλιοπούλος) πρόσ 481/2 λεπτά ή όκά.

Κρέας (Χρ. 'Αγγελόπουλος) : Βόειον 1,90 δρχ. ή όκά, πρόβειον 2,34 δρχ., άρνίον 2,70 δρχ., χοίρειον 2,20 δρχ. ή όκά, κεφαλαί 0,70 δρχ. ή μία.

Είδη παντοπωλείου ('Ανδρ. Καρβελάς) : Ριζόνι καρολίνα 1,03 δρχ. ή όκά, ζάκας 1,08 δρχ., καφές ροζέ 4,10 δρχ., πιπέρι μέλαν 3,20 δρχ., τυρί κεφαλίσιο Θήρας 2,90 δρχ. ή όκά, τυρί κασέρι Θεσσαλίας 3,20 δρχ., τυρί τουλουμίσιο 2,10 δρχ., τυρί φέτα 2,20 δρχ., βούτυρο άγνό γάλακτος 5,30 δρχ., έληές 0,88 δρχ., χαλβας 1,45 δρχ., έλαιον 1,42 δρχ., ταχίνι 1,50 δρχ., μέλι 'Υμηττου 1,60 δρχ., ψύχα άμυγδαλου 1,00 δρχ., κόλλα κόλμαν 1,00 δρχ., άλας ψιλό 0,29 δρχ., ντομάτα μελετέ Θήρας 0,50 δρχ., βακαλάος Γαλλίας 1,19 δρχ., ταραμάς 3,30 δρχ. χαβιάρι γλώσσα 4,80 δρχ., φακές 0,64 δρχ., φασόλια χονδρά 0,53 δρχ., κουκιά 0,45 δρχ., φάβα Σαντορίνης 0,80 δρχ., μπιζέλια παστρεμένα (δελ. καθαρισμένα) 0,54 δρχ., φάρος 1,00 δρχ., ρικιά έν γένει 0,76 δρχ. ή όκά.

Σάρωθρα έκαστον 0,81 δρχ.

Ρέγγες τό ζεύγος 0,25 δρχ.

Σαρδέλες τό ζεύγος 0,09 δρχ.

Αγρειος άμυγαλίτης 0,50 δρχ. ή όκά

Άλας χονδρόν 0,18 δρχ. ή όκά.

Είδη λαχανοπωλείου (Μειοδ. Βασ. Μητσούλης) : Γεώμηλα δρχ. 0,30 ή όκά, κολοκύθια 0,23 δρχ., κουκιά 0,30 δρχ., άντίδια 0,22 δρχ., λάχανο 0,55 δρχ.,

νον 0,22 δρχ., φασόλια 0,35 δρχ., ραδίκια ήμερα 0,17 δρχ., μπιζιέλια 0,40 δρχ., νουπίδια 0,25 δρχ., ντομάτες 0,25 δρχ., κρόμμου 0,20 δρχ. ή όκά, όρνίθια 1,80 δρχ., μελιτζάνες τό ζευγος 0,08 δρχ., χόρτα εν γένει τό δέμα 0,04 δρχ., όρες τό ζευγος 0,11 δρχ., λεμόνια τό ζευγος 0,12 δρχ., σταφύλια ή όκά 0,40 δρχ., πόνια ή όκά 0,26 δρχ., καρπούζια 0,20 δρχ., μήλα 0,75 δρχ., ραδίκια άγριοδρχ., σπανάκι 0,25 δρχ., άγγούρια τό ζευγος 0,12 δρχ. Οί μειοδότες του γάλακτος Λεμπέσης και Δ. Βάρσος προσέφεραν 48 λ. την όκά.

Τό επόμενο έτος 1915 οί τιμές παρουσίασαν κάποια υποχώρηση, ιδιαίτερα γάλακτος 40λ. ή όκά, του δέ δευγάλακτος από 30 λ. τό 1914 κατέβηκε στα 14 1915. Διά τά λαχανικά οί τιμές παρέμειναν στα ίδια επίπεδα, ενω ελαφρώς αυξήθηκαν οι τιμές ειδών παντοπωλείου «... λαμβάνομένου όμως ύπ' όψιν Εύρωπαϊκού πολέμου, σημειώνει τό 'Αδελφάτον, θεωρούμεν και τάς τιμάς συμπερούσας».

Διά τον άρτον «ούδεις άρτοπώλης έμειοδότησεν» επί τέσσαρες συνεχείς έβδομάδες. 'Επίσης οί τιμές του κρέατος θεωρήθησαν ύψηλές και ό διαγωνισμός έπιπέθη ('Ιαν. 1915).

Φαίνεται ότι πρόβλημα τιμών είχε ανακύψει καθ' όλον τό 1915 διότι επανελέσθησαν οί μειοδότες ζήτησαν αναθεώρηση των τιμών, τό Νοσοκομείον όμως άρκε να ίκανοποιήσει τό αίτημά τους. Στο Πρακτικό της 8ης Μαρτίου 1916 σημειώνονται τά εξής :

«Τό 'Αδελφάτον άπορρίπτει πάσας τάς προς αυτό υποβληθείσας αιτήσεις χορηγητών του Νοσοκομείου, περί αύξήσεως των τιμών των χορηγουμένων τροφίμων, καθόσον αί κατ' αυτούς δήθεν προκύπτουσαι ζημίαι ως έκ της υπερτιμωμμένων τροφίμων είναι άβάσιμοι...».

Φαίνεται όμως ότι ή αντίδικια αυτή απέβαινε τελικά εις βάρος της ποιότητας των τροφίμων, διότι εν συνεχεία τό 'Αδελφάτον αποφαινεται :

«'Απορρίπτει την αίτησιν του χορηγητού γάλακτος Φωτ. Λεμπέση αίτησίν του μέν την άκύρωση των υπό της Διευθύνσεως του Νοσοκομείου επιβληθέντων προστίμων διά την κακήν ποιότητα του κομισθέντος ύπ' αυτού γάλακτος, καταλογίζει εις βάρος του την διαφορά της αγορασθείσης ποσότητας γάλακτος παρ' άλλων γαλακτοπωλών και συμπλήρωσιν της ήμερήσιας ποσότητας ή καθυστέρει, καθ' όσον απέδειχθη ότι ό διαληφθείς χορηγητής αντί να κομίζει από το Νοσοκομείον την εκάστοτε δι' άποδείξεών μας αιτουμένην ποσότητα γάλακτος ούτος διετείνετο ότι δέν είχε αυτήν ενω είναι βέβαιον ότι επώλη αυτό εις την πόλει πελατείαν του».

«'Αρα υπήρχαν προβλήματα και στην προμήθεια των τροφίμων. Όπως ελέγχονταν και προηγουμένως οί ανατιμήσεις των τροφίμων είχαν άρχισει να αυξάνονται τό 'Αδελφάτον ήδη από του 1912 (Πρακτικά 8ης Μαρτίου 1912 και Έκθεση Προϋπολογισμού 1912).

«'Ας έλθουμε τώρα στο προσωπικό του Νοσοκομείου. Και πρώτον στο έπιπέμονικό.

Κατά τό έτος 1912 ό καθηγητής της χειρουργικής Γερ. Φωκάς ανέλαβε όργανισμώς την διεύθυνση της Πανεπιστημιακής Κλινικής του νεοϊδρυθέντος 'Αρεταίου Νοσοκομείου.

Στόν άπολογισμό του έτους αυτού αναγράφονται τά εξής :

«Κατά τό ἔτος τοῦτο, ἀπομακρυνθέντος ὀριστικῶς τοῦ Χειρουργοῦ κ. Φωκᾶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου Νοσοκομείου, ἐκρίθη ἀπαραίτητος ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Νοσοκομείου διὰ Χειρουργῶν. Οἱ κ.κ. Ριχάρδος Λιβαθινόπουλος, Ἐμμ. Κοντολέων καί Κων. Παπαχρηστόπουλος, Χειρουργοί δεξιότατοι προθύμως ἀνέλαβον τάς ἐργασίας τῆς ὑπό τοῦ κ. Φωκᾶ ἐγκαταλειφθείσης κλινικῆς. Διό θεωροῦμεν χρέος ἡμῶν τήν ἐκφρασιν αὐτοῖς τῶν ζῶντων εὐχαριστιῶν» (Πρακτικά, σελ. 110).

Ἐμμ. Φωκᾶς ἐγεννήθη στό Ἄργοςτόλι (7 Αὐγούστου 1861), ἐσπούδασε Ἰατρική στό Παρίσι (Διδάκτωρ 1886), ἐγένε ὑφηγητής Χειρουργικῆς στή Λίλλη (δίδαξε ὀρθοπαιδική καί χειρ. παίδων) καί τό 1902 ἐπανήλθε στήν Ἑλλάδα, ἐκλεγείς καθηγητής τῆς Χειρουργικῆς. Ἀρχικῶς ἀνέλαβε τήν Χειρ. Κλινική τοῦ Δημ. Νοσοκομείου, τήν ὁποία κατεῖχαν προηγουμένως οἱ Ἀρεταῖος, Μαγγίνας, Γαλβάνης. Τό 1907 ἀντικατέστησε τόν Μαγγίνα ὡς Διευθυντής τοῦ «Ἀρεταίου», ὁπότε βαθμιαία ἀπεσύρθη ἀπό τό Δημοτικόν, (Κούζης, 1939).

Ἦδη ὁμοῦ ἀπό τό 1908 ὁ Κοντολέων ἐκτελοῦσε χρέη ἐπιμελητοῦ τῆς Κλινικῆς, ὅπου εἶχε διακριθεῖ ὡς ἐπιδέξιος χειρουργός. Στόν προϋπολογισμό τοῦ ἔτους 1912 προβλέπεται ἰδιαίτερη πίστωση γιά τόν Κοντολέοντα. Ἴδου τό σχετικόν ἐδάφιο :

«Ἐπίσης ἀπαιτεῖται πίστωσις δρχ. 1440 διὰ τήν μισθοδοσίαν τοῦ διορισθέντος Ἐπιμελητοῦ τῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ καθηγητοῦ κ. Φωκᾶ, τοῦ χειρουργοῦ Ἐμμ. Κοντολέοντος πρὸς 120 δρχ. μηνιαίως, ὅστις μετά ζήλου καί ἀφοσιώσεως ἐκτελεῖ τά καθήκοντα τοῦ ἐπιμελητοῦ, ἀφ' ἧς ἐποχῆς κατηργήθη ἡ θέσις αὕτη παρά τῆ ἐν λόγῳ Κλινικῇ, ἐν ἣ εἶναι ἀπαραίτητος. Γιά τήν κανονικὴν αὐτὴν λειτουργίαν» (σελ. 8 - 9).

Τήν κλινική τοῦ Φωκᾶ ἀνέλαβε τό 1914 (Πρακτικό τῆς 4ης Ἰουνίου) ὁ καθηγητής Εὐάγγελος Καλλιαντζῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε ὑπηρετήσει παλαιότερα τό Νοσοκομεῖο ὡς ἐπιμελητής τοῦ καθηγ. Ἰουλίου Γαλβάνη (1893). Ὁ Καλλιαντζῆς ἦταν ἔκτοτε μόνιμο μέλος τοῦ Ἀδελφάτου.

Ὁ Κοντολέων παρέμεινε στό Νοσοκομεῖο μέχρι τό 1921 (ὑφηγητής ἤδη ἀπό τό 1910) ὁπότε διορίσθηκε ἔκτακτος καθηγητής τῆς Χειρουργικῆς καί ἀργότερα (1924) τακτικός καθηγητής τῆς Χειρ. Προπαιδευτικῆς Κλινικῆς καί Χειρ. Παθολογίας. Ἐξ ἄλλου κατά τήν συνεδρία τῆς 4ης Ὀκτωβρίου 1912 τό Ἀδελφάτον διώρισε τόν ἀναφερθέντα ἀνωτέρω ἱατρὸν Κωνστ. Παπαχρηστόπουλον ὡς χειρουργοῦ τοῦ Νοσοκομείου «εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ... ὅπως οὕτω ἐξυπηρετηθῶσιν αἱ ἔθνικαί ἀνάγκαι τῆς ἐπιστρατεύσεως...». Στό σχετικόν πρακτικόν ἀναγράφονται τά ἐξῆς ἐπαινετικά δι' αὐτόν σχόλια :

«... ὅστις διὰ τῆς τετραετοῦς ὑπηρεσίας τοῦ ὡς ἐσωτερικοῦ βοηθοῦ ἐν τῷ Χειρ. Τμήματι καί τῆς ἐπὶ τριετίαν παραμονῆς ἐν Εὐρώπῃ καί ἐξασκήσεώς του παρ' εἰδικαῖς κλινικαῖς, κέκτηται πάσαν τήν περί τοῦτο μέρφωσιν, ὑποδεικνυομένου ἅμα διὰ τήν τοιαύτων ὑπηρεσίαν διὰ προφορικῆς προτάσεως ὑπό τοῦ Πρυτάνεως καί Διευθυντοῦ ὡς Χειρ. Κλινικῆς κ. Θ. Ζαίμη» (Πρακτικά, σελ. 70).

Τήν Παθολογικὴ Κλινικὴ τοῦ Καθηγητοῦ Κων. Δηλιγιάνη ἀνέλαβε ὡς διάδοχος του ὁ Ἰωάννης Ζωχιός, τήν ὁποία διεύθυνε μέχρι τοῦ θανάτου του (1912).

Ὁ Ζωχιός καταγόταν ἀπὸ τήν Κέρκυρα, σπούδασε στήν Ἰατρικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί μετεκπαιδεύθηκε στό Παρίσι, ὅπου ἐγένε καθηγητής Φυσιολογίας (1880). Ἐξελέγη Καθηγητής τῆς Παθολ. Κλινικῆς καί διεδέχθη τό 1889 τοῦ Δηλιγιάνη.

Τόν Ίω. Ζωχιό διεδέχθη ὁ Σπ. Λιβιεράτος, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη στό Ληξοῦρι τὸ 1811 καί σπούδασε στή Γένοβα, ὅπου τὸ 1911 ἔγινε ἑκτακτος καθηγητής.

Τὴν δευτέρα Παθολογική Κλινική κατέλαβε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Καραμήτσα (1904) ὁ Νικ. Μακκάς, ἀρχικῶς καθηγητής Φαρμακολογίας καί μετὰ εἶδ. Νοσολογίας, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ὁ καθηγητής Βλαδίμηρος Μπένσης. Ἐγεννήθη τὸ 1877 στήν Ἀθήνα καί ἐσπούδασε ἰατρική στό Παρίσι. Τὸ 1904 διορίσθη ἐπιμελητής Παθολ. Κλινικῆς, τὸ 1909 ἔγινε ὑφηγητής καί τὸ 1912 ἐξελέγη τακτικός καθηγητής.

Στά Πρακτικά τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 17 Νοεμβρ. 1912 βρίσκουμε πρόταση τοῦ Λιβιεράτου περὶ προσωρινῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ βοηθοῦ τῆς Κλινικῆς τοῦ Ίω. Καραμπάση, ὁ ὁποῖος ὑπηρετοῦσε στό στρατό ὡς ἐφεδρος ἀνθυπίατρος, ἀπὸ τὸν ἰατρό Ἀναστ. Ἀποστολάτον, ὁ ὁποῖος μετετέθη ἀπὸ ἄλλη κλινική.

Ἡ θέση τοῦ Ἀποστολάτου κατελήφθη ἀπὸ τὸν ἐπίσης διδάκτορα Ματθαῖον Κουμερτάν.

Ἀλλὰ καί πολλοὶ ἄλλοι γιατροὶ τοῦ Νοσοκομείου εἶχαν κληθῆ νά ὑπηρετήσουν στό στρατό μέ ἀποτέλεσμα νά δημιουργηθοῦν πολλὰ κενά στό Νοσοκομεῖο.

Ἀπὸ κατάλογο πού περιλαμβάνεται στά Πρακτικά τοῦ Ἀδελφάτου (σελ. 73) προκύπτει ὅτι εἶχαν ἐπιστρατευθεῖ οἱ κάτωθι ἀπὸ τὸ προσωπικὸ τοῦ Νοσοκομείου :

- 1) Μελέτιος Γεωργόπουλος, Γενικός Ἐπιμελητής, ὡς Ἀνθυπίατρος
- 2) Δημήτριος Λεβαντίνος, Γραμματεὺς, ὡς στρατιώτης
- 3) Χρήστος Μοσχονήσιος, Ἐπιμελητής χημείου, ὡς Ὑποχ. Πυροβολικοῦ
- 4) Γεώργιος Παπαδόπουλος, Ἐσωτ. Βοηθός, ὡς Ὑποχ. Πεζικοῦ
- 5) Ἰωάννης Καμπάσης, Ἐσωτ. Βοηθός, ὡς Ἀνθυπίατρος
- 6) Γεώργιος Μαυριλάκος, Βοηθός Φαρμακείου, ὡς Νοσοκόμος
- 7) Μιχαὴλ Ἀλεξίου, Βοηθός Ἐσωτερικός
- 8) Γεράσιμος Δανάλης, Νοσοκόμος, ὡς Στρατ. Μηχανικοῦ
- 9) Κων. Μπάλκος, Νοσοκόμος
- 10) Ἄνδρ. Ρένεσης, Νοσοκόμος
- 11) Παναγ. Γιαννακόπουλος, Ἐπιμελητής.
- 12) Ἀλέξ. Ρούτσης, Ἐσωτ. Βοηθός μαιευτηρίου.

Πρὸς ὄλους αὐτοὺς, «ἐκκληρώσαντας ἐνόρκως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον» τὸ Ἀδελφάτο ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειά του.

Ἐπίσης καί οἱ κάτωθι ἰατροὶ πού ἀνήκαν ὀργανικά στό Πανεπιστήμιο, ἀλλ' ὑπηρετοῦσαν στό Δημ. Νοσοκομεῖο.

- 1) Γεώρ. Κοσκινᾶς, Ἐπιμελητής
- 2) Σωκράτης Πανουσίου, Ἐσωτ. Βοηθός

Τέλος ἐστρατεύθη καί ὁ ἐπιμελητής τῆς Χειρ. Κλινικῆς Ἐμμ. Κοντολέων καθὼς καί ἡ νοσοκόμος Οὐρανία Βιδάλη, ὡς ἐθελόντρια, διὰ τὴν ὁποία τὸ Ἀδελφάτο ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειά του.

Στὴ θέση τοῦ Γενικοῦ Ἐπιμελητοῦ Μελετίου Γεωργοπούλου, ὁ ὁποῖος ἀργότερα ἔγινε Καθηγητής Θεραπευτικῆς, διώρισε τὸ Ἀδελφάτο τὸν ἰατρό Παῦλο Ὀριγώνη.

Ὁ Γεωργόπουλος ὑπηρετοῦσε στό Νοσοκομεῖο ἀπὸ τὸ 1901 ὡς ἐσωτερικός βοηθός τῆς Πανεπιστ. Παθολ. Κλινικῆς τοῦ Γ. Καραμήτσα. Κατὰ τὴν στρατεύσῃ του εἶχε ἤδη γίνει Ὑφηγητής τῆς εἰδικῆς Νοσολογίας (1909). Στὶς ἀρχές Ἰανουαρίου τοῦ 1914 ἀποχωροῦν αὐτοβούλως τοῦ Νοσοκομείου καί ἀντικαθίσταται στή θέση τοῦ Γεν. Ἐπιμελητοῦ ἀπὸ τὸν ἰατρό Ἰωαν. Ἀθανασιάδη.

Ἐξ ἄλλου ὁ χειρουργὸς τοῦ Νοσοκομείου Ριχάρδος Λιβαθινόπουλος ἐκλήθη «ἐξ ἐκτιμήσεως ὡς ὄργανωτῆς καὶ Διευθυντῆς τοῦ ἐν τῷ Β. Ναυτικῷ πλωτοῦ νοσοκομείου» (Πρακτικά, σελ. 101). Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀντικαταστάτης τοῦ Ἀποστολάτου ἰατρὸς Ματθ. Κουμερτᾶς ἐκλήθη τὸ 1913 στὶς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν θέση του κατέλαβε προσωρινά (ἀπὸ 1η Ἰουλίου 1913) ὁ διδάκτωρ τῆς Ἱατρικῆς Χαρίλαος Γ. Μουσαῖτος, μὲ μισθὸ 37,50 δρχ. Τὸν Ἰούλιο ἐπίσης τοῦ 1913 ἐστρατεύθη καὶ ὁ ἑσωτ. βοηθὸς Α. Ἀθανασίου, καθὼς καὶ ὁ Δ. Γιανναράκος.

Τὸ Νοσοκομεῖον τίμησε ὄλους τοὺς στρατευθέντες. Ἐχορήγησε ἐπιδόματα στὶς οἰκογένειές τους, τρόφιμα καὶ ἄλλα εἶδη καὶ ἀπένευμε σχετικὰ διπλώματα στοὺς διακριθέντες. Τὸν βοηθὸ π.χ. τῆς Παθολογικῆς Κλινικῆς Γ. Παπαδόπουλον ὀνόμασε Ἐπιμελητὴ τῆς Κλινικῆς, διότι «... ἐπίσης διοίκησε καὶ ὡς ἑφεδρος Ὑπολοχαγὸς μετὰ φιλοτιμίας τὸν λόχον του κατὰ τὸν Ἑλληνοβουλγαρικὸν πόλεμον ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ». Ὁ τίτλος ἀνεγνωρίσθη καὶ ἀπὸ τὴ Νομαρχία.

Τὸ Νοσοκομεῖο πλήρωσε καὶ φόρον αἵματος στὸν πόλεμο. Στὸ μέτωπο τῆς Ἡπείρου ἐφονεύθη ὁ νοσοκόμος Κων. Μπαλκος, «... ἀληθῶς ἀνδρείος ἀνὴρ τόσο ἐν πολέμῳ ὅσον καὶ ἐν τῷ εἰρηνικῷ αὐτοῦ ἔργῳ τὸ τοῦ Νοσοκομείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀείποτε διεκρίθη διὰ τὴν περιφρόνησιν πρὸς πάντα κίνδυνον τῶν μολυσματικῶν νόσων κλπ. διὰ τὴν φιλοπονίαν του καὶ τὸν ἀκάματον ζῆλον, μεθ' οὗ ὑπηρετεῖ περιποιοῦμενος τοὺς πάσχοντας...», ὅπως σημειῶνεται στὰ Πρακτικά τοῦ Ἀδελφάτου (σελ. 101).

Στὸ ἱατρικὸ προσωπικὸ ὑπῆρξαν καὶ μερικές ἄλλες μεταβολές, ὅπως παραίτηση τοῦ ἑσωτερικοῦ βοηθοῦ τῆς χειρ. Κλινικῆς Γ. Φικλῶρη (στὴ θέση τοῦ ὁποῖου διώρισε τὸν Διον. Γιανναράκο, στρατευθέντα καὶ αὐτὸν κατόπιν), διορισμὸς τοῦ ἱατροῦ Κυριακούλη Πατακιά προσωρινῶς ἑσωτ. βοηθοῦ τοῦ Δημ. Μαιευτηρίου εἰς ἀντικατάσταση τοῦ στρατευμένου Ἀλ. Ρούτση, ἀπαλλαγή τῶν περαιτέρω καθηκόντων του ὡς βοηθοῦ - ἱατροῦ τοῦ Δημ. Μαιευτηρίου τοῦ Ἰω. Μπόλα κλπ.

Ἀρχομένου τοῦ 1912 τὸ Ἀδελφάτο ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὰ κάτωθι μέλη : Ἰω. Φιντικλῆς, Εὐάγγελος Καλλιαντζῆς, Νικ. Καλλικούνης (ἀμφότεροι καθηγηταὶ τῆς Ἱατρικῆς) καὶ Ἀλκιβ. Χ. Πουλόπουλος. Πρόεδρος ὁ Δήμαρχος Σπ. Μερκούρης.

Στὶς 13 Σεπτεμβρίου 1912 κοινοποιεῖται τὸ ὑπ' ἀριθ. 12247 ἔγγραφο τοῦ Δημάρχου διὰ τοῦ ὁποῖου γνωστοποιεῖται ὅτι τὸ Δημ. Συμβούλιο μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 1953/1912 πράξη του, κυρωθεῖσαν μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 10694/1902 ἀπόφαση τῆς Νομαρχίας, ἀνανέωσε γιὰ μιὰ ἀκόμη τριετία τὴν θητεία τοῦ Ἀδελφάτου.

Κατὰ τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔτη τῆς δημαρχίας Μερκούρη ἐξαντλήθησαν, ὅπως ἐλέχθη ἤδη, τὰ ποσὰ γιὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ νέου Νοσοκομείου. Καὶ ἐνῶ ὁ Δῆμος περιέμενε τὴν ἐπιστροφή τοῦ Νοσοκομείου ἀπὸ τὸν Ἐρ. Σταυρὸ μετὰ τὴν λήξη τοῦ πολέμου, τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν δι' ἐγγράφου κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1913 ζητεῖ ἀπὸ τὸ Δημ. Συμβούλιο «νά τεθῆ τοῦτο εἰς τὴν διάθεσίν του ἐπὶ τινα χρόνον εἰσέτι... πρὸς χρησιμοποίησιν διὰ τοὺς ἀσθενεῖς στρατιώτας, καθ' ὅσον αἱ ὑπάρχουσαι κλῖναι εἰς τὰ ὑπάρχοντα στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα δὲν ἐπαρκοῦσιν».

Ὁ Δήμαρχος ἔθεσε ὑπ' ὄψη τοῦ Ἀδελφάτου (διὰ τοῦ ὑ' ἀριθ. 15055 ἔγγραφου) τόσο τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἐρ. Σταυροῦ ὅσο καὶ τὸ αἴτημα τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦτο ἔλαβε ἀπόφαση, ὅπως ἀναγράφεται στὸ Πρακτικὸ τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1913 :

«Ἐπίσης θεωρεῖ καθήκον του νὰ συντρέξῃ τὴν Πολιτείαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν αὐτὴν ἀνάγκην».

Ἡ δημαρχία Μπενάκης

Ὅπως εἶπαμε στά προηγούμενα τό 1914 δήμαρχος Ἀθηνῶν ἐξελέγη ὁ εὐνοούμενος τοῦ Βενιζέλου Ἐμμ. Μπενάκης.

Ἡ πρώτη συνεδρία τοῦ Ἀδελφάτου κατά τήν ὁποία προήδρευσε ὁ Μπενάκης ἦταν τῆς 29ης Ἀπριλίου 1914. Ἀπό τήν ἀρχή τοῦ ἔτους αὐτοῦ, ὅπου καί ἡ τελευταία ὑπό τήν προεδρία τοῦ Μερκούρη συνεδρίαση τῆς 30 Ἰανουαρίου, τό Ἀδελφάτον, ἐν ὄψῃ τῶν δημαρχειῶν, δέν εἶχε συνεδριάσει.

Κατά τήν πρώτη αὐτή συνεδρίαση ὑπό τόν νέον Δήμαρχο τό παλαιό Συμβούλιο τοῦ Ἀδελφάτου δέν διατύπωσε καμία κρίση καί δέν προέβη σέ κανένα χαιρετισμό ὑπέρ αὐτοῦ. Εἰσηλθε κατ' εὐθείαν στά πρός συζήτηση θέματα.

Ἐνα ἀπό τά πρῶτα μέτρα πού ἔλαβε ὁ νέος Δήμαρχος ἦταν ἡ ἀντικατάσταση τῆς Διευθύνσεως τοῦ Νοσοκομείου.

Κατά τήν συνεδρίαν τῆς 18ης Μαΐου 1914 ἀναγράφεται στά Πρακτικά (σελ. 119) :

«Κατόπιν ἐπισκέψεως τοῦ κ. Δημάρχου μετά τήν κ.κ. Φιντικλή καί Πουλοπούλου εἰς τό Νοσοκομεῖον, ἀπεκόμισαν διαφόρους ἐντυπώσεις, ἅς ἐξέθεσαν καί εἰς τόν κ. Καλλιωντζήν, ἔμειναν δέ πάντες σύμφωνοι ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἀπαλλαγῆ τοῦ κ. Δημ. Βάθη ἐκ τῶν καθηκόντων τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου καί τῆς ὑποδιευθύντριας Ἐλίξης Μήτσα».

Τήν ὅση τῆς Διευθυντοῦ κατέλαβε ὁ Γεώργιος Χρηστάκης τέως Διευθυντής τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικοῦ Νοσοκομείου, «ὅστις εἶναι βέβαιον ὅτι συνεργαζόμενος μετά τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου θέλει προβῆ εἰς τήν ἀναδιοργάνωσιν ἐπί τό οἰκονομικώτερον τοῦ κρατοῦντος ἤδη συστήματος».

Εἶναι ὅμως ἀμφίβολο ἐάν αὐτοί ἦσαν οἱ πραγματικοί λόγοι, ἀφοῦ καί προηγουμένως κατεβάλλοντο ἐπίμονες προσπάθειες γιά τήν ἐπίτευξη οἰκονομιῶν, μᾶλλον ὁ Βάθης δέν ἦτο τῆς ἀρεσκείας τῆς νέας καταστάσεως. Τοῦτο συνηγορεῖ καί τό ὅτι ὁ ἀντικαταστάτης του ἦταν, ὅπως καί ὁ Μπενάκης, Αἰγυπτιώτης Ἑλλήν.

Ἡ θέση τῆς ὑποδιευθύντριας δέν συμπληρώθηκε.

Ἡ ἀντικατάσταση τῆς διευθύνσεως δέν ἦταν ὅμως ἡ μόνη. Ἀκολούθησαν ἀπολύσεις ἀκόμη καί κατωτέρου προσωπικοῦ. Ἔτσι ἀπελύθη ὁ μάγειρας Ἰω. Βαρούχας, ὡς παραβαίνων τά καθήκοντά του, «... λόγῳ ὅτι ἐξάγει τήν μερίδα τῆς τροφῆς του ἐκ τοῦ Νοσοκομείου...». Αὐτό ὅμως συνέβαινε καί μέ ἄλλους ὑπαλλήλους, λόγῳ τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Τήν θέση τοῦ Βαρούχα κατέλαβε ὁ Κων. Σουρλᾶς μέ μισθόν 80 δρχ. μηνιαίως. Ἐπίσης ἀπολύθηκε ὁ θυρωρός τοῦ Δημ. Μαιευτηρίου Δημ. Ὀλλανδέζος μέ τό αἰτιολογικόν ὅτι «ἀμελεῖ τά καθήκοντά του» καί ἐπί πλεόν «ἀνησυχεῖ τό κατάστημα προκαλῶν θόρυβον ἐν αὐτῷ...». Ἀλλά καί ἡ μαία Ρηγ. Ἀργυράκη κατηγορήθηκε ὅτι παραμελεῖ τά καθήκοντά της «ἀσχολούμενη κατά τό πλεῖστον εἰς ἐξωτερικάς ἐργασίας» καί ἀπολύθηκε ἀπό τό Μαιευτήριον. Τήν θέση τῆς κατέλαβε ἡ πτυχιούχος Γεωργία Τρέπς μέ μισθόν 50 δρχ. μηνιαίως.

Κατά τήν συνεδρία τῆς 4ης Ἰουνίου 1914 τό Ἀδελφάτον ἀπάλλαξε τῶν καθηκόντων τοῦ τόν ἔμισθο Ἐπιμελητή τῆς Χειρ. Κλινικῆς τόν καθηγ. Φωκᾶ Βασιλείου Βέργην, ὁ ὁποῖος ἐκτελοῦσε χρέη Ἐπιμελητοῦ τοῦ Δήμου.

Ἀπάλλαξε ἐπίσης τῆς ὑπηρεσίας τόν ὑποφαρμακοποιόν τοῦ Νοσοκομείου Ἰω. Μπίμπην «ὡς πλεονάζοντα».

Ἐπέλυσε τόν Ἀρχινοσοκόμο Παναγ. Μαθιουδάκη «διά λόγους σωματικῆς ἀνικανότητος».

Ὅμοίως τόν νοσοκόμον Εὐάγγελον Τασοῦλαν «δι' αὐθαίρετον ὑπηρεσίαν ἀπό τῆς 25ης Μαΐου μέχρι σήμερον» (Πρακτικά 4ης Ἰουνίου 1914, σελ. 121).

Τόν ἐπόμενον μῆνα (Ἰούνιος 1914) ἀπήλλαξε τῶν καθηκόντων τους τόν βοηθό τοῦ Λιβιεράτου Ἰω. Καμπίτσην «ἀπό 1ης Ἰουνίου καθ' ἣν οὗτος ἔπαυσε προσερχόμενος εἰς τήν ὑπηρεσίαν» καί τόν βοηθόν τῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ Καλλιωντζῆ Μιχ. Ἀλεξίου «ἐπί τῇ λήξει τοῦ χρόνου τῆς ὑπηρεσίας του...». Στή θέση του διόρισε τόν Σωκράτη Τορναρίτη μέ μηνιαῖο μισθό 75 δρχ.

Σ' ἄλλη συνεδρίαση (12 Ἰουνίου) διόρισε («κατ' αἰτήσιν τοῦ Διευθυντοῦ») ὡς ὑπρήρη τοῦ Μαιευτηρίου τόν Ἄνδρ. Γεωργίου μέ μην. μισθό 35 δρχ. Ἐπίσης διόρισε ὡς ὑπρέτρια τοῦ ἰδίου καταστήματος τήν Εὐφροσύνη Ἄνδρ. Γεωργίου (προφανῶς πατέρα καί κόρη) μέ μισθό 30 δρχ. τόν μῆνα.

Τέλος παραιτήθηκε ἡ πρόσφατα διορισθεῖσα Μαῖα Γεωργία Τρέπα καί στήν θέση τῆς κατέλαβε ἡ Αἰκ. Δεναῖα μέ τόν ἴδιο μισθό (50 μηνιαίως).

Καί ἂν ἀκόμα τά προβαλλόμενα αἰτιολογικά τῶν ὡς ἄνω ἀπολύσεων ἦσαν πραγματικά, δέν πείθουν ἀπολύτως ὅτι οἱ ἀλλαγές αὐτές δέν εἶχαν καί πολιτικό χαρακτήρα ἢ ἔστω ρουσφετολογικό κατά τήν συνήθεια τῆς ἐποχῆς.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος φαίνεται πιθανόν ὅτι ὁ νέος Δήμαρχος θέλησε νά προβῇ σέ γενικώτερες ἀλλαγές. Τοῦτο προκύπτει ἀπό δύο γεγονότα.

Πρῶτον, τόν Ἰούνιο τοῦ 1914 ἀνέθεσε στόν Πουλόπουλο καί Φιντικλή, ὡς μέλη τοῦ Ἀδελφάτου καί στόν Διευθυντή τοῦ Νοσοκομείου Γεώρ. Χριστάκη «ἵνα ἀπό κοινοῦ κανονίσωσι τόν μισθόν τοῦ προσωπικοῦ τῆς θεραπείας τῶν ἀσθενῶν ὅστις εἶναι ἄνισος ἀναφορικῶς πρὸς τήν ὑπηρεσιακὴν ἱκανότητα, τόν χρόνον τῆς ὑπηρεσίας, ἅμα δέ κανονίσωσι καί τόν μισθόν τῶν μὴ ἐπισήμως ὑπηρετοῦντων καί πληρωνομένων ἀπό τοὺς ἐπισήμως διορισμένους, ἐν καιρῷ δέ ὑποβάλη Κατάστασιν ἐμφαινίους τήν μισθοδοσίαν ἐκάστου πρὸς ἀναγνώρισιν».

Πράγματι οἱ ἄνωτέρω συντάξαν ὑπόμνημα καί κατάσταση τῶν θέσεων τοῦ προσωπικοῦ καί τῆς μισθοδοσίας των, καί τά ὑπέβαλε στό Ἀδελφάτο ἐντός τοῦ μηνός.

Μετά ἀπό τήν ὑποβολή τῆς καταστάσεως αὐτῆς τό Ἀδελφάτο, μέ εἰσήγηση τοῦ Δημάρχου, προέβη καί σέ ἄλλες ἀντικαταστάσεις, τέλος δέ σέ γενικὴ ἀναδιάρθρωση τοῦ ὑπηρετοῦντος προσωπικοῦ. Ἔτσι στή συνεδρίαση τῆς 30ης Ἰουνίου ἀποδέχθηκε τήν παραίτηση τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Μαιευτηρίου ἱατροῦ Ἰω. Μπούμπουρα, πρὸς τόν ὁποῖον ἐξέφρασε τήν εὐαρέσκειαν του γιὰ τήν μέχρι τότε εὐδόκημη ὑπηρεσία του. Στή θέση του διώρισε τόν ἱατρό Δημ. Πατσάλη, «ἄνευ χρηματικῆς ἀμοιβῆς». Ἀπήλλαξε τῆς θέσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ Δημ. Μαιευτηρίου τόν ἱατρό Παναγ. Γιαννακόπουλον καί στή θέση του διώρισε τόν ἱατρό Χαρίδημο Μαγακό μέ μηνιαῖο μισθό 100 δρχ.

Στίς ἀρχές τοῦ ἐπομένου ἔτους 1915 ἀπᾶλλαξε ἐπίσης τῶν καθηκόντων του τόν λογιστὴ τοῦ Νοσοκομείου Ἀριστ. Ξενοφάντος, «πρὸς ὃν ἐκφράζεται ἡ εὐαρέσκεια διὰ τήν μέχρι τοῦδε ὑπηρεσίαν του, ἥνπερ ἐξετέλεσε τιμίως...». Στή θέση του διώρισε τόν Δημ. Φαμελιάρη μέ μηνιαῖο μισθό 200 δρχ. Ἀλλά τόν Ἰούλιο παρητήθη καί αὐτός ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ τοῦ Μιχ. Χρυσοβελόνη.

Ἐπίσης ἀπέλυσε τόν προσφάτως διορισθέντα ὡς Γραμματέα τοῦ Νοσοκομείου

Ἄνδρᾶν Ἰσκον, στὸν ὁποῖον κατέβαλε ἀποζημίωση 350 δρχ. γιὰ τοὺς μῆνες Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον 1914, διότι δέν κοινοποιήθηκε ἐγκαίρως ἡ ἀπόλυσή του.

Ἀποζημίωση ὅμως 100 δρχ., «ἀνευ ἄλλης ἀξιώσεως», κατεβλήθη καὶ στὸν ἀπολυθέντα θυρωρὸ τοῦ Μαιευτηρίου Δημ. Ὀλλανδέζον.

Τὸν Ἰανουάριον ἐπίσης τοῦ 1915, ἀντικατέστησε πάλι τοὺς πρό ὀλίγων μηνῶν διορισθέντες ὑπηρετές τοῦ Μαιευτηρίου Ἄνδρᾶ καὶ Εὐφρ. Γεωργίου καὶ στῆ θέση τους διώρισε τὸν Εὐριπίδη Πατούχα μὲ 35 δρχ. μισθὸ καὶ τὴν Ἀσημίνα Νευρίου μὲ 30 δρχ. τὸ μῆνα.

Διώρισε ἐπίσης, τίς πτυχιούχους μαῖες Ματίνα Νιουτσούρη, Ἀγγελικὴ Μαρανῆ καὶ Μαρία Σκουρλᾶ μὲ μηνιαῖον μισθὸ 40 δρχ. ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου 1915. Αὐξήσε τὸν μισθὸ τῆς μαίας Σουλιάτου Ἑλ. ἀπὸ 30 σὲ 40 δρχ. μηνιαίως τὴν Ζωὴ Βελισσαροπούλου μὲ μηνιαῖον μισθὸ 150 δρχ. «Ἡ εἰρημένη θέλει τρέφεται καὶ διανυκτερεύει ἐντὸς τοῦ Καταστήματος», σημειοῦται στὰ Πρακτικά. Μετὰ ἀπὸ λίγο (Φεβρουάριος) ἡ ὡς ἄνω ὀνομάζεται Διευθύντρια τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Μαιευτηρίου.

Κατάργησε τὴν μία ἀπὸ τίς δύο θέσεις βοηθῶν - ἰατρῶν τοῦ Μαιευτηρίου καὶ ἀπάλλαξε ἔτσι τίς ὑπηρεσίας τὸν ἰατρὸ Θεόδωρο Παρασκευόπουλον. Κατάργησε ἐπίσης τὴν θέση τῆς οἰκονόμου καὶ ἀπέλυσε τὴν Ἑλένη Κλάδου.

Ἦδη ὅμως ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ προηγουμένου ἔτους εἶχαν ἀποφασισθεῖ γενικὲς ἀνακατατάξεις καὶ διορισμοὶ σ' ὅλες τίς βαθμίδες τοῦ προσωπικοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπεφάσισε τὸ Ἀδελφάτο στὶς 14 τοῦ ἰδίου μηνός.

Τὸ γεγονός ὅτι τὸ Νοσοκομεῖον, ὑπὸ τὴν νέα διοίκηση, προέβαινε σὲ ἀπολύσεις καὶ προσλήψεις νέων ὑπαλλήλων εἶχε φαίνεται διαδοθεῖ εὐρύτερα, διότι στὶς ἀρχές τοῦ 1915 ἐκκρεμοῦν αἰτήσεις ἐνδιαφερομένων γιὰ διορισμὸ, τίς ὁποῖες ὅμως τὸ Ἀδελφάτο ἀπέρριψε κατὰ τὴν Συνεδρία τῆς 20ης Ἰανουαρίου, «μὴ ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως εἰς τὰ τμήματα τοῦ Νοσοκομείου».

Ἀπὸ τίς ἐν λόγῳ αἰτήσεις σημειώνομε τῶν ἰατρῶν Κόλλια καὶ Λαζανᾶ γιὰ τίς θέσεις Διευθυντοῦ καὶ Ἐπιμελητοῦ ἀντιστοίχως τῆς Χειρ. Κλινικῆς, τοῦ ἰατροῦ Παπακυριτσόπουλου γιὰ θέση βοηθοῦ καὶ τῆς φαρμακοποιοῦ Περσεφῶνης Δαγκλῆ γιὰ τὴν θέση τοῦ Διευθυντοῦ Φαρμακείου.

Ὅλες αὐτὲς οἱ μεταβολές εἶχαν καὶ οἰκονομικὲς ἐπιπτώσεις. Κατεβλήθη ὁ μισθὸς ἐνός μηνός τοῦ ἀπολυθέντα ἰατροῦ τοῦ Μαιευτηρίου Α. Παρασκευόπουλου καθὼς καὶ 150 δρχ. στὸν ἐπιμελητὴ Γιαννακόπουλον καὶ μισθὸς καὶ ἀποζημίωση.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ νέος Δήμαρχος προχώρησε καὶ στὸν διορισμὸ νέου Ἀδελφάτου. Ἦδη ἀπὸ τὸν Ἰούνιο τοῦ 1914 τὸν Καλλιωντζῆ εἶχε ἀντικαταστήσει ὁ καθηγητὴς τῆς Φαρμακολογίας (ὁ ὁποῖος εἶχε διατελέσει καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ Καραμήτσα) Νικ. Καλλικούσης. Τὸ φθινόπωρο ὅμως, ἐκτός τοῦ Πουλοπούλου, ὡς μέλη τοῦ Ἀδελφάτου βρέσικομε τοὺς Ἰω. Δοανίδη, Δημ. Δραγούμη καὶ Γεώρ. Ραζῆ. Στῆ συνεδρίαση μάλιστα τῆς 14ης Νοεμβρίου γίνεται μεταξύ αὐτῶν καὶ ἡ κατανομὴ ἀρμοδιοτήτων, ὡς ἐξῆς :

Δοανίδης Ἰω., ἐπὶ τῶν φαρμάκων καὶ ἐγγράφων

Πουλόπουλος Ἀλκ., ἐπὶ τοῦ χρηματικοῦ

Δραγούμης Δημ., ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ

Ραζῆς Γεώρ. ἐπὶ τοῦ ὕλικου.

Ἀργότερα, ὅπως θὰ δοῦμε, ἐπῆλθαν καὶ ἄλλες ἀλλαγές στοῦ Ἀδελφάτου, ὅπως

π.χ. ἡ παραίτηση τοῦ Δραγοῦμη (Μάρτιος 1916), ἀντικατασταθέντος ἀπὸ τὸν Πίσα κλπ.

Τὸ θλιβερό προνόμιον τῆς χώρας μας εἶναι νὰ μὴν παραδέχεται ὁ ἕνας τῆ ἱκανότητά ἢ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἄλλου. Πολλὰ ἔχουν γραφεῖ γιὰ τὶς ἀντιδικίες καὶ τὶς μιγαλλοδοξίες πού κατατρέχουν τὴ φυλὴν μας καὶ πού στὴ μακρὰ ἱστορικὴ πορεία ἔχουν ταλαιπωρήσει ἀφάνταστα τὸν λαὸν μας καὶ ἐνίοτε ἔχουν γίνῃ πρόξενος συμφορῶν. Ὁ Μπενάκης ἀμφισβήτησε ἀκόμα καὶ τὴν ἀξία καὶ καταλληλότητα τοῦ νεοανεγερθέντος Νοσοκομείου τῆς Λεωφ. Ἀλεξάνδρας. Στὴ συνεδρία τῆς 18ης Μαΐου 1914 «ἀνακοινοῖ» ὅτι τὸ κτίριον τοῦ νέου Δημοτ. Νοσοκομείου εἶναι ἀκατάλληλον καὶ τῷ λόγῳ τούτῳ ἢ πρέπει νὰ γίνωσι βελτιώσεις καὶ τότε θὰ βραδύνη ἢ μεταφορὰ τοῦ παλαιοῦ Νοσοκομείου ἢ πρέπει νὰ πωληθῇ καὶ οἰκοδομηθῇ ἕτερον εἰς ἄλλην θέσιν.

Διὰ τοῦτο προτείνει ὅπως γίνωσιν αἱ ἀναγκαῖαι ἐπισκευαὶ εἰς τὸ κτίριον τὸ χρησιμοποιοῦμενον ἤδη ὡς Νοσοκομεῖον» (Πρακτικά, σελ. 119 - 120).

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι τὸ Ἀδελφᾶτο ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Δημάρχου. Καὶ ἂν μὲν ἡ πρότασις ἔγινε γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ πρόσθετες δαπάνες γιὰ ἐπισκευάς, πρᾶγμα ὄχι τόσο πιθανόν, δικαίως ἔγινε ἀποδεκτὴ. Διερωτᾶται ὅμως κανεὶς πῶς εἶνα νεότευκτον Νοσοκομεῖον γιὰ τὴν ἀνάγεσιν τοῦ ὁποῦ τὸς φροντίδες, κόποι καὶ δαπάνες ἐχρησιάσθησαν καὶ τὸς ἐλπίδες στηρίχθησαν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ, ἔσθιν ἀκατάλληλον. Ἐκτός καὶ ἂν ὁ Δήμαρχος ἐγνώριζε ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ ἐπιστρέψῃ κάποτε τὸ Νοσοκομεῖον καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔθετε ἔμμεσα θέμα ὀριστικῶς ἐκχωρήσεως καὶ πωλήσεως τοῦ. Κάτι τέτοιον ὅμως δὲν προτάθηκε ὅταν ὑπεβλήθη ἡ αἴτησις παρατάσεως τῆς χρήσεως ἀπὸ τὸν στρατό, ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω.

Παρ' ὅλα ταῦτα δὲν ἔγιναν ἀξία λόγου ἔργα κατὰ τὴν περίοδον τῆς δημαρχίας Μπενάκη, πλὴν τῶν ἄλλων καὶ λόγῳ κυρίως τῶν δυσκόλων γενικῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἔτους τούτου ἔλαβε χώραν γενικὴ ἐπισκευὴ τοῦ Νοσοκομείου (πρᾶγμα πού ἀνάγκασε τὸν καθ. Μακκᾶ νὰ μετακομίσει προσωρινά εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Β' ὄρ. «Παῦλος Αἰγινίτης»), ἀγοράσθηκα νέα ἐστία μαγειρείου ἀξίας 1200 δρχ. καὶ ἐνεκρίθη, πρὸς 3000 δρχ. γιὰ τὴν ἀγορὰ χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ ἀποστειρωτικοῦ κλιβάνου γιὰ λογαριασμὸν τῆς κλινικῆς Καλλιωντζῆ. Ἐπίσης διετεθήσαν 2000 δρχ. γιὰ τὴν ἀγορὰ μαγειρικῶν σκευῶν, μαρμαρίνης τραπέζης, ὀψοφυλακείου μετὰ ψυγείου καὶ διὰ γενικὴ ἐπισκευὴ τοῦ Μαγειρείου.

Παρὰ ταῦτα τὸ Νοσοκομεῖον κατέλιπε γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1915 χρέη καὶ λοιπὰς ὑποχρεώσεις, ὅπως προκύπτει ἀπὸ ἐκθεσιν τοῦ Διευθυντοῦ Γεωρ. Χριστάκη πρὸς τὸ Ἀδελφᾶτο τὴν 30ῃ Ἰανουαρίου. Στὴν ἐκθεσιν σημειώνεται ὅτι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Νοσοκομείου δὲν ἐπαρκοῦσε γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ καὶ ἔτσι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες τοῦ ἔτους οἱ πιστώσεις ἐξαντλοῦνταν καὶ οἱ ἀνάγκες καλύπτονταν ἀπὸ κονδύλια τῆς ἐπομένης χρήσεως.

Κατὰ τὸ ἔτος 1914 τὸ κονδύλιον τῶν φαρμάκων (28.000 δρχ.) πληρώθησαν μέχρι τὸν Μάιον (παραλαβὴ νέας διοικήσεως) 20.240 δρχ. καὶ ὑπῆρχαν ἀκόμη ἀνεξόφλητοι λογαριασμοί, οὕτως ὥστε τὸ Β' ἑξάμηνον δὲν ὑπῆρχαν πιστώσεις γιὰ φάρμακα.

Ἐπὶ τῆς ὁμοῦ δικαιολογίας : «Ἡ ἀνωτέρω ποσότης τῶν ὀφειλομένων φαρμάκων, γράφει ὁ Χριστάκης, ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ὅπου

φαγητόν, καί τό ἐσπέρας...». Τό ποσόν ὑπολογίσθηκε μέ βάση 1,40 δρχ. κατά κεφαλή ἡμερησίως.

Στό κεφ. τῶν φαρμάκων ἐνῶ τό 1914 δαπανήθησαν 45.983 δρχ. (παρ' ὅλον ὅτι εἶχαν προϋπολογισθεῖ ὀλιγώτερα), κατά τό 1915 προϋπολογίσθησαν καί πάλι στά χαμηλά ἐπίπεδα τῶν 28.350 δρχ. «καί ἠθέλομεν περιορίσει τό κονδύλιον εἰς ὀλιγώτερον ἄν ὡς ἐκ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως δέν διαβλέπωμεν μᾶλλον αὐξησιν ἢ ἐλάττωσιν τῆς τιμῆς τῶν φαρμάκων», ὅπως σημειώνει ὁ συντάκτης τῆς ἐκθέσεως.

Ἀπό τά γενικά ἐξοδα σημειοῦται ἡ τοποθέτηση ἠλεκτρικῶν κινδύνων παρά τήν κλίνη τῶν ἀσθενῶν «πρός ἄρσιν τῶν χειροκροτημάτων τῶν ἀσθενῶν ὁσάκις ζητοῦν νοσοκόμον».

Γιά τόν ἐμπλουτισμό τοῦ χειρουργείου μέ νέα ἐργαλεῖα δέν προϋπολογίσθηκε πίστωση (πλήν 1500 μόνον δρχ. ἐπί πλέον τοῦ παρελθόντος διά συνήθεις ἀνάγκες) «... ὡς ἐκ τῆς ἐμπολέμου καταστάσεως καί τῆς ἰλιγγιώδους τιμῆς τῶν ἐργαλείων».

Δαπάνη 2250 δρχ. ἐνεγράφει γιά τήν ἐγκατάσταση ἠλεκτροφωτισμοῦ στό νέο Νοσοκομεῖον, λόγω ἀνειλημμένης συμβατικῆς ὑποχρεώσεως.

Ἐνα μικρό ποσό 650 δρχ. προβλέφθηκε ὡς βοήθημα γιά νοσοκόμους «ὑπηρετήσαντες πλέον τῶν 25 ἐτῶν καί ἀπολυθέντας λόγω γήρατος». Διότι δέν εἶχαν ἐφαρμοσθεῖ ἀκόμη οἱ Κοιν. Ἀσφαλίσεις στόν τόπο μας.

Ὡς πρός τοὺς μισθοὺς ἔχουμε νά παρατηρήσουμε τά ἑξῆς :

Ὁ μισθός τοῦ Διευθυντοῦ αὐξήθηκε σημαντικά (ἀπό 4200 σέ 6000 δρχ. ἐτησίως). Ἐπίσης καί τοῦ Γραμματέως καί Λογιστοῦ.

Οἱ μισθοί τῶν ἰατρῶν ἦσαν οἱ ἑξῆς :

Ἐπιμελητῆς Τμήματος δρχ. 1440 ἐτησίως (120 μηνιαίως)

Βοηθοὶ Τμημάτων δρχ. 900 ἐτησίως (75 μηνιαίως)

Γιά τά ἐξωτερικά ἰατρεία :

Μισθός ἐπιμελητοῦ χειρ. ἰατροῦ 2100 δρχ. ἐτησίως

Μισθός ἐπιμελητοῦ Παθολ. ἰατροῦ 1200 δρχ. ἐτησίως

Ἰατρός ἐπί τῶν φυματικῶν δρχ. 1000 ἐτησίως

Ἰατρός Μικροβιολογίας δρχ. 2.100 ἐτησίως

Παρατηροῦμε τίς ἑξῆς μεταβολές.

α) Σημαντική αὐξηση τοῦ μισθοῦ τῶν ἐπιμελητῶν, ἐνῶ τῶν βοηθῶν παραμένουν στά ἴδια ἐπίπεδα (900 δρχ. ἐτησίως τό 1914).

β) Γιά πρώτη φορά ἐμφανίζονται ὀργανωμένα ἐξωτερικά ἰατρεία

γ) Ἰδρύθη τό πρῶτον Μικροβιολογικό Ἐργαστήριον

δ) Ὁ μισθός τῶν νοσοκόμων ἐξακολουθεῖ νά ποικίλλει ἀπό 40 δρχ. γιά τίς γυναῖκες μέχρι 75 δρχ. γιά τοὺς ἄνδρες.

ε) Διορίζεται γιά πρώτη φορά οἰκονόμος (μισθός 2100 δρχ.) μέ μιά βοηθό (840 δρχ.).

στ) Λειτουργεῖ γιά πρώτη φορά Κλινική τοῦ Δήμου, ἐκτός τῶν Πανεπιστημιακῶν.

ζ) Ἐπίσης τίθεται σέ λειτουργία καί τό «Μολυσματικόν» τμήμα, δηλ. τῶν λοιμωδῶν νόσων πού προηγουμένως νοσηλευονταν ἀπό κοινού μέ τοὺς λοιπούς ἀσθενεῖς. Περιλαμβάνει τρία τμήματα, ἤτοι Παθολογικόν, Χειρουργικόν καί Ἀνιάτων.

η) Ὄργανώνεται ἡ νυκτερινή ἐφημερία μέ 1 ἐπόπτην, 4 νοσοκόμους γυναῖκες καί 1 ἄνδρα νοσοκόμον ἑκτακτον (γιά 10 ἡμέρας τό μήνα). Ὁ μισθός τους εἶναι ἀνώτερος τῶν νοσοκόμων ἡμέρας (50 δρχ. μηνιαίως).

θ) Προσλαμβάνεται επίσης και 1 νοσοκόμος εκτάκτου υπηρεσίας, δηλ. για την αντικατάσταση ασθενούντων ή δι' αποκλειστική υπηρεσία βαρέως πασχόντων.

ι) Τέλος για πρώτη φορά εισάγεται ο θεσμός των θαλάμων ιδιωτικής χρήσεως, ηλ. για ευπόρους ασθενείς επί πληρωμῆ.

• Η χρήση του 1915, βάσει του απολογισμού αυτού (συνεδρίαση 17 Ἀπριλίου 1917), παρουσιάζει τὴν κάτωθι εἰκόνα :

Ἔσοδα : 297.625,09 δρχ.

Ἔξοδα : 293.035,87 δρχ.

Παρατηροῦμε ὅτι τόσο τὰ ἔσοδα ὡς καὶ τὰ ἔξοδα ὑπερέβησαν κατὰ πολὺ τὶς προβλέψεις.

Καὶ τῶν μὲν ἐσόδων ἡ αὐξηση ὀφείλεται στὰ κληροδοτήματα (ἀπὸ 3000 σέ 18.878 δρχ.) καὶ στὶς ἑκτακτες προσόδους (47.555 δρχ.), ἐνῶ τῶν δαπανῶν ἡ ὑπέρβαση κυρίως στὴν διατροφή, τὰ φάρμακα, τὸν ἱματισμὸ κλπ.

Τελικῶς τὰ ἔξοδα ἦσαν ὀλιγώτερα τῶν ἐσόδων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύψει περίσσευμα 4.589,22 δρχ., εἰς πίστωση τῆς ἐπομένης χρήσεως (βλέπε πρακτικά σελ. 40 - 41).

Αὐτὴ ἡ ἀβεβαιότης τῆς οἰκονομικῆς κατάστασις, ἡ ὁποία παρατηρεῖται καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη 1916 καὶ 17, ἀντανακλᾶται κυρίως στὴν ἀρνηση τῶν χορηγητῶν τοῦ Νοσοκομείου καθὼς καὶ στὴν ἀπροθυμία ἄλλου ἐμπόρου νὰ προσέλθουν οἱ μειοδότες στοὺς διαγωνισμοὺς γιὰ τὴν προμήθεια τροφίμων καὶ ἄλλων εἰδῶν. Ἰσχυρῶς μετ' ἑαυτὸν ἀπὸ ἐπανελημμένες προκηρύξεις, οἱ ὁποῖες ἀπέβησαν ἀκαρπες, τὸ ἄδελφάτο ἀναγκάζεται νὰ ἐκχωρήσῃ στὸν Διευθυντὴ τοῦ Νοσοκομείου τὸ δικαίωμα νὰ προμηθεύεται τὰ ἀναγκαῖα ἐκ τοῦ ἐμπορίου βάσει ἀποδόσεως λογαριασμοῦ (Πρακτικά 27/2/1915). Ἡ ἀπροθυμία αὐτὴ ὀφειλόταν καὶ στοῦ ὅτι τὸ ἄδελφάτο ἀπέριπτε τὶς αἰτήσεις τῶν χορηγητῶν γιὰ αὐξηση τῆς συμβατικῆς τιμῆς, ὅπως π.χ. ἦν μετὰ τὸν παντοπώλη καὶ κρεοπώλη (Συνεδρία 7/8/1915) μετὰ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι «τὰ συμβόλαια συνετάγησαν μετὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐμπόλεμον κατάστασιν, ἧτις ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν δημοκρασίαν».

Δὲν εἶχε δίκην ὁμως τὸ Νοσοκομεῖο διότι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ Πρακτικὸ τῆς 10 Ἰαν. 1915, κατὰ τὸν διενεργηθέντα μειοδοτικὸν διαγωνισμὸν κατακυρώθησαν ὡς μειοδότες ὁ Β. Μητσούλης (εἶδη λαχανικῆς) καὶ ὁ Ἄνδρ. Καρβελᾶς (εἶδη παντοπωλείου) μετὰ τὶς τιμὰς τοῦ προηγουμένου ἔτους, ἐνῶ ὁ μειοδότης τοῦ γάλακτος (Λεμπέτης) καὶ τοῦ ὄξυγάλακτος (γιαούρτι) μετὰ μικρότερες.

Τὸ ἴδιο ἐπαναλήφθηκε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1916 μετὰ τὸν Καρβέλα, ὁ ὁποῖος ὑπέβαλε ἀναλυτικὴν κατάστασιν ζημιῶν ἐκ δρχ. 2578 τὶς ὁποῖες ὑπέστη ἀπὸ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1915 μέχρι τῆς 31 Μαΐου 1916 ὡς χορηγητῆς τοῦ Νοσοκομείου λόγῳ «τῆς ἐκάστοτε περιτμήσεως τῶν τροφίμων».

Ἀλλὰ καὶ ὁ χορηγητῆς κρέατος Β. Σωτηριάδης ζήτησεν ἀποζημίωσιν (Δεκέμβριον 1916) διότι «κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἠγόρασε τὸ κρέας μετὰ ὑπερτίμησιν ἀπὸ τῆς τρεγοῦσης».

Τὸ ἄδελφάτο ἀπέριπτε καὶ τὶς δύο αἰτήσεις.

Ἀπὸ τὶς διάφορες τιμὰς τροφίμων σημειώσαμε τοῦ γάλακτος (72 λεπτά ἢ ὀκτὼ ἴουνιο τοῦ 1916), τοῦ ὄξυγάλακτος (Γ. Καβαλλιεράτος) 25 λεπτά ὁ κεσσές (Μάρτιος 1917), τῶν καυσοξύλων τὴν ἴδια ἐποχὴ 73/8 τὴν ὀκτὼ γιὰ τὰ ἡμέρα ἢ 95/8 τὰ ἄγρια παραδοσιακά στοῦ Νοσοκομείου.

Ἐπειδὴ ὁμως οἱ τιμές συνεχῶς αὐξάνονταν, τελικῶς τὸ Ἄδελφάτο ἐδέχθη ὡς σμένες αἰτήσεις ἀναπροσαρμογῆς αὐτῶν, ὅπως π.χ. τοῦ Καβαλιεράτου (Μάρτιος 1917) γιὰ διπλασιασμό τῆς τιμῆς τοῦ ὀξυγάλακτος (ἀπὸ 25 σὲ 50 λ. τὸν κεσσέ) καὶ τῆς Κυρ. Βρυώνη γιὰ τὰ καυσόξυλα, τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ αὐξήθηκε σημαντικὰ λόγω ἐλλείψεως γαιανθράκων καὶ αὐξήσεις τῆς τιμῆς τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Ἀπεναντίας τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀπέρριψε αἴτηση τοῦ λαχανοπώλη γιὰ ἀποζημίωση (2290 δρχ.) λόγω ὑπερτιμήσεως τῶν λαχανικῶν (Πρακτικά, σελ. 272).

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1918 στὸν μειοδοτικὸ διαγωνισμό γιὰ τὴν προμήθεια γάλακτος προσῆλθε μόνο ὁ Δ. Δασκαλόπουλος (οἱ διάδοχοι τοῦ ὁποίου ἔχουν τὸ σημεῖο νὸ ἐργοστάσιο γαλακτοκομικῶν προϊόντων ΔΕΛΤΑ), ὁ ὁποῖος καὶ ἀνέλαβε τὴν ἰσχύρησιν αὐτοῦ μέχρι τῆς 31 Ἰουλίου 1918.

Κατὰ τὸ 1916 ἐνεκρίθη ἀπὸ τὸ Ἄδελφάτο τὸ σοβαρὸ ποσὸ τῶν 42.504 δρχ. γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ Νοσοκομείου, τὴν ὁποία χαρακτήριζε «λίαν ἐπείγουσαν» λόγω τῶν ἐπιδημιῶν εὐλογιάς καὶ μηνιγγίτιδας (συνεπεία τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῆς συγκεντρώσεως πολλῶν προσφύγων).

Στὰ πλαίσια τῶν ἔργων αὐτῶν τοποθετοῦνται καὶ ἡ ἐπισκευὴ τῶν πατωμάτων «πρὸς ἄρσιν μεταδόσεως ἀσθενειῶν ὡς ἐκ τῆς γενικῆς αὐτῶν σαθρότητος...» ἀντιμισθία δρχ. 7 κατὰ τετρ. μέτρον καὶ ἡ ἐπίστρωση αὐτῶν διὰ μέ ξυλόλιθους, καθὼς καὶ ἡ ἐπισκευὴ τοῦ Ἀπομονωτηρίου τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ λειτουργεῖ ἀπὸ 1ης Ἰουνίου 1916. Ἴδου τί ἀναφέρεται στὰ Πρακτικά :

«Ἡ δὲ ἰατρικὴ ἐπίβλεψη τῶν ἐν αὐτῷ ἀσθενῶν ἀνατίθεται εἰς τὰς κλινικὰς τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Νοσοκομείου καὶ εἰς τὴν Χειρ. Κλινικὴν τοῦ Δήμου ἐκ περιτροπῆς κατὰ τριμηνιαίαν ἤτοι τὴν ἀρξαμένην τριμηνίαν ἀνατίθεται εἰς τὴν Κλινικὴν τοῦ καθ. Μακκᾶ καὶ εἰς τὴν Χειρ. Κλινικὴν τοῦ καθ. Ζαΐμη. Ἐν τῷ Ἀπομονωτηρίῳ θύλακοι νοσηλεύονται ὅσα λοιμώδη νοσήματα κρίνονται ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἢ τοιαῦτα ἐκτελεσθέντα ἐν ταῖς κλινικαῖς ἢ τὸ τμήμα τοῦ Δήμου».

Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ εἶχαν πράγματι ἐμφανιστεῖ στὴν πρωτεύουσα, λόγω τῶν πολλῶν μικρῶν γεγονότων, σοβαρὲς ἐπιδημίες, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ Πρακτικά τοῦ Ἄδελφάτου, τὸ ὁποῖον «... λαβόν ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπαρχούσας ἤδη ἐν Ἀθήναις ἐπιδημίας εὐλογιάς καὶ μηνιγγίτιδος καὶ τοῦ φόβου ἐνσκήψεως καὶ ἄλλων ἐπιδημιῶν ἐν τῷ κεντρικῷ συσσωρεύσεως πλείστον προσφύγων ἐνταῦθα καὶ τῆς ὑπάρξεως χολέρας καὶ πανώλης ἐν Ἑλλάδι, ἀπεφάσισεν...» (Πρακτικά, σελ. 205).

Διαυτὸ καὶ ἡ κίνησις τοῦ Νοσοκομείου ἐμφανίζεται ἄρκετὰ αὐξημένη, ὥστε ἀναγκάζεται τοῦτο νὰ μετατρέψῃ σὲ θαλάμους ἀσθενῶν ἀκόμα καὶ τὸ γραφεῖο τοῦ καθηγητοῦ Μακκᾶ, «... καθόσον ἡ ὑπηρεσία ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην αὐτῶν πρώτων νοσηλείαν ἀρρώστων».

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ὧν αὐτῶν τῶν ἐξόδων βοήθησαν σημαντικὰ ὠρισμέναι δωρεές καὶ κληροδοτήματα, ὅπως τοῦ Λαμπρινούση καὶ τοῦ Ἀνδριανίδου. Τὸ πρῶτον ἀφοροῦσε 470 λίρες Ἀγγλίας (10.225 δρχ.). Τὸ δεύτερον ἰκανὸ ἀριθμὸν δημολογίων Ἐθνικοῦ δανείου διὰ τῆς ἀπὸ 23 Δεκεμβρίου 1908 διαθήκη τῶν Βασ. Ἀνδριανίδου.

Ἐξ ἄλλου τὸ μέλος τοῦ Ἄδελφάτου Ἐπ. Χαρίλαος, συνιδιοκτῆτης τῆς Ἐταιρείας Οἴκων καὶ Οἴνοπνευμάτων, προσέφερε ἐπὶ σειρά ἐτῶν στὸ Νοσοκομεῖο δωρεὰν τὴν ἀναγκαίαν ποσότητα οἴνοπνεύματος καθὼς καὶ σημαντικὰ ποσότητες ὀξέων, καὶ οἶνον γλυκοῦ παλαιοῦ καλῆς ποιότητος «διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ἀσθενεῖς».

Τό Νοσοκομείο όμως, όπως δυστυχώς και σήμερα πολλά Νοσοκομεία και Ίδρύματα, παρ' όλιγο νά άπωλέση τό κληροδότημα τής Χήρας του καθηγητού Ίω. Ίωάννου «έκ μίας οίκιας μετά τής περιοχής και τών σταύλων» επί τής όδου Πειραιώς και Μενάνδρου διότι δέν έσπευσε νά έκπληρώσει έγκαιρώς τίς προϋποθέσεις τής διαθήκης. Ή άξία του κληροδοτήματος ύπολογίσθηκε σέ 150 - 200 χιλιάδες δραχμές.

Ποσόν 15.000 δρχ. κατέλιπε επίσης ως δωρεά πρός τό Νοσοκομείο διά διαθήκης ο Λέων Γρ. Νοταράς. Τήν ίδια έποχή (Μάρτιος 1915) διά του ύπ' αριθ. 36469 συμβολαίου τής Έθν. Τραπεζής τό ΄Αδελφάτον παρέλαβε από τό Θεραπ. «Ευαγγελισμός» τό κληροδότημα του Γεωρ. Βούρου εκ δρχ. 100.000 εις χρεώγραφα του ΄Αγγλικού και Γαλλικού κράτους.

Διεξήγαγε όμως και πολλές δίκες τό Νοσοκομείο ή αναγκάσθηκε νά προσέλθη σέ συμβιβασμούς μέ κληρονόμους άποβιωσάντων διαθετών (όπως π.χ. τής χήρας ΄Αλεξ. Λαμπρινούδη ή τής χήρας Βασ. ΄Ανδριανίδου) ή τής όδου Κρήτης (άπό τήν ΄Αγγελική συζύγου ΄Αντωνίου Ρουσέα) καθώς και διεκδικητάς άλλων κτημάτων, όπως ή περίπτωση τών κληρονόμων Π. Εθαγγέλου, οι όποιοι διεκδικούσαν «4 στρέμματα εκ του χώρου έφ' ου νυν τό Δημ. Νοσοκομείου...»:

Χάριτες οφείλει τό Νοσοκομείον στόν διακεκριμένον δικηγόρον και νομικόν σύμβουλον του Δήμου Ρ. Μπαλίν, μέ τίς γνωματεύσεις και εισηγήσεις του όποιου διευθέτησε ικανοποιητικώς πολλές από αυτές τίς έκκρεμότητες.

Ός πρός τήν επιστημονική κίνηση και τήν κατάσταση του Ιατρικού προσωπικού του Νοσοκομείου κατά τήν περίοδο Μπενάκη διαπιστώνουμε τά εξής :

α) Μεταφέρεται ή Πανεπιστημιακή Χειρ. Κλινική του Φωκά στό ΄Αρεταίειο Νοσοκομείο. Τό ΄Αδελφάτον αναθέτει προσωρινά τήν διεύθυνση τής κενωθείσης θέσεως στόν καθηγ. Β. Καλλιοντζή και δαπανά ποσόν 763 δρχ. για τήν άντικατάσταση τών χειρ. εργαλείων τά όποία ο Φωκάς παρέλαβε μαζί του κατά τήν άποχώρησή του.

Ίδρύεται, όπως έλέχθη, όδοντιατρικό τμήμα και Μικροβιολογικόν ΄Εργαστήριο. ΄Ενδιαφέρον είναι ότι για τούς έξωτερικούς άσθενείς ή εξέταση τών πτυέλων και τών ούρων έκοστολογήθη 2 δρχ. εκάστης.

΄Επίσης σημειώνουμε τό ένδιαφέρον περιστατικό, ότι τό ΄Αδελφάτον άπέρριψε αίτηση του χημικού Ν. Μπίμπα «αίτούντος τήν θέσιν του Μικροβιολόγου του Νοσοκομείου, τό μέν διότι ή ύπηρεσία εκ του ύπηρετούντος ήδη Ιατρού κ. Χρίστου Μοσχονησιού δέν έχει παράπονόν τι εκ τής μακροχρονίου ύπηρεσίας του, τό δέ διότι ο κ. Μπίμπας στερείται Ιατρικού διπλώματος άπαραίτητον διά τήν άνωτέραν θέσιν» (Πρακτικά, σελ. 181). ΄Η άντιδικία λοιπόν μεταξύ Μικροβιολόγων και Χημικών χρονολογείται από τότε.

γ) Ίδρύθηκε επίσης, όπως είπαμε, τό ΄Απολυμαντήριον για τήν νοσηλεία τών λοιμωδών νοσημάτων.

δ) Μεταβολές Ιατρών προσωπικού :

Στίς 15 Μαρτίου 1916 τό ΄Αδελφάτον άπεμάκρυνε τής θέσεως του τόν καθηγητήν Ευάγγελον Καλλιοντζήν. ΄Ιδού τό σκεπτικόν :

«Τό ΄Αδελφάτον άπαλλάσσει εκ τής Διευθύνσεως του Νοσοκομειακού Τμήματος του Καθηγητού κ. Ευαγγέλου Καλλιοντζή, διότι ούτος αυτογνωμόνως έγκατέλειψε τήν παρά του ΄Αδελφάτου... διά τής από 4 ΄Ιουνίου του 1914 πράξεως αυτού ά-

νατέθεισαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν. Ἀποφασίζει δὲ ν' ἀναβάλη προσωρινῶς τὴν ὀριστικὴν συμπλήρωσιν τῆς θέσεως τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Κλινικῆς ταύτης, ἐξακολουθοῦντος τοῦ κ. Ριχάρδου Λιβαθινοπούλου διωρισμένου χειρουργοῦ διὰ τῆς ἀπὸ 4 Ὀκτωβρίου 1912 πράξεως τοῦ Ἀδελφάτου ν' ἀντικαθιστᾶ τὸν Διευθυντὴ τῆς ἐν λόγῳ κλινικῆς».

Ὡς πρὸς τὴν στάση τοῦ Καλλιοντζῆ τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι αὐτὸς εἶχε ἀναλάβει ἤδη τὸ χεῖρ. τμήμα τοῦ Ἀρεταίου Νοσοκομείου, ὅπως τοῦλάχιστον ὑποστηρίζει ὁ Κούζης (1939).

Τὸν Ἰούνιο τοῦ 1915 ἀπολύεται τῆς θέσεως τοῦ ὁ μετέπειτα καθηγητῆς Ἐμμ. Κοντολέων. Ἴδου τὸ ἐνδιαφέρον πρακτικὸ : «Ληξάσης τῆς θητείας τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῆς Χεῖρ. Κλινικῆς τοῦ Δήμου κ. Ἐμμ. Κοντολέοντος ὑποβάλλει αἴτησιν περὶ διορισμοῦ του εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὁ ἱατρός κ. Γ. Νομικός.

Τὸ Ἀδελφάτον λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὰ πιστοποιητικὰ καὶ διπλώματα τὰ ὅποια συντῆ αἰτήσιν του ὑποβάλλει, παρέχουν εὐγλωττότερον παντὸς ἄλλου τὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του ἰκανότητος ἣτις ἐξασφαλίζει εἰς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖον τὴν πρόσληψιν ἐπιμελητοῦ ἐξαιρετικῆς μορφώσεως καὶ δεδοκιμασμένης ἀξίας. Ὁ μέχρι τοῦδε ἐπιμελητῆς κ. Ἐμ. Κοντολέων παρέσχε πολυτίμους ἀληθῶς ὑπηρεσίας διὰ τὰς ὁποίας ἐκφράζεται ζωηροτάτη ἢ εὐαρέσκεια τοῦ Ἀδελφάτου. Ἡ ἀντικατάστασὴ του δὲ ἐπιβάλλεται ἤδη ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι μετὰ τὴν λήξιν τῆς θητείας του ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου δὲν ὑπέβαλεν αἴτησιν περὶ ἀνανεώσεως αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ θέσις τοῦ ἐπιμελητοῦ ἔχουσα ὡς κύριον προορισμὸν τὴν πρακτικὴν ἐξάσκησιν νέων ἐπιστημόνων δέον ἐκ περιτροπῆς νὰ καταλαμβάνηται παρὰ διαφόρων πρὸς ἀνάδειξιν καὶ ἐξάσκησιν πλειστέρων ἱατρῶν. Συνεπῶς διορίζει τὸν ἱατρὸν κ. Γ. Νομικόν Ἐπιμελητὴν τοῦ Χειρουργικοῦ τμήματος τοῦ Δήμου μὲ μνησιαῖον μισθὸν δρχ. 120». (Πρακτικά, σελ. 190).

Κατὰ τὴν ἴδια Συνεδρία (15 Ἰουνίου 1915) διορίσθηκε Ἐπιμελητῆς Παθολογικοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ἱατρειῶν ὁ Γεώρ. Καψάλης μὲ μνησιαῖον μισθὸν 100 δρχ. «ἀντὶ τοῦ ἐπὶ 12 συνεχῆ ἔτη ὑπηρετοῦντος ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἐπιμελητοῦ κ. Γεωρ. Παπαδοπούλου, οὐτινος ἡ ἀπαιτούμενη πρακτικὴ ἐξάσκησις πρό πολλοῦ ἔληξεν...». Ὁ Παπαδόπουλος εἶχε διορισθεὶ ἀρχικὰ ὡς βοηθὸς ὅπου ὑπρέτησεν ὡς τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1914 ὅποτε καὶ προήχθη σὲ ἐπιμελητὴ τῶν ἐξωτερικῶν ἱατρειῶν μὲ μισθὸν 100 δρχ. τὸ μῆνα. Ταυτοχρόνως προσδιορίσθησαν καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ Δήμου ὡς ἑξῆς :

«Οἱ ἐπιμεληταὶ τοῦ Δήμου θέλουσι ἐπισκέπτονται ἀνελλιπῶς καὶ ἐκ περιτροπῆς τοὺς πάσχοντας ἀπὸ χρόνια ἢ ἀνίατα νοσήματα νοσηλευομένους ἐν τῷ ἔναντι τοῦ διαμερίσματος τῶν φυματικῶν. Ἐπίσης οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἱατρειῶν θέλουσιν ἐπισκέπτονται καθ' ἑκάστην τοὺς ἐν τῷ ὑπογίῳ τοῦ Νοσοκομείου νοσηλευομένους ἀνιάτους».

Παρατηροῦμε μίαν τάση ἀνανεώσεως τῶν ἱατρικῶν στελεχῶν τοῦ Νοσοκομείου μὲ τὸ σκεπτικόν ὅτι οἱ θέσεις ἐπιμελητῶν καὶ Διευθυντῶν δὲν πρέπει νὰ εἶναι μόνιμες γιὰ νὰ παρέχεται ἡ δυνατότητα ἐναλλαγῆς προσώπων, πρᾶγμα ποῦ ὑπηρετεῖ περισσότερο τὴν ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ τὴν πρακτικὴν ἄσκησιν τῶν νέων ἱατρῶν.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1916 ὁ Νομικός παραιτεῖται τῆς θέσεως τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Νοσοκομειακοῦ Τμήματος διότι διορίσθηκε «Διευθυντῆς τοῦ ἐν Πειραιεὶ Ρωσικοῦ Νοσοκομείου». Στὴν θέσιν του διορίσθηκε ὁ Γεώρ. Φικιώρης, βοηθὸς μέχρι τότε τοῦ καθ. Θ. Ζαῖμη.

Γίνεται επίσης δεκτή ή παραίτηση του επιμελητού του Δημ. Μαιευτηρίου Χαρι-
ου Μαγιάκου και εκφράζεται σ' αυτόν η ευαρέσκεια του 'Αδελφάτου διά τήν μέ-
γυστε εὐδόκιμον ὑπηρεσίαν του.

'Απῆλλαξε τῆς ὑπηρεσίας (Νοέμβριος 1916) τήν Δ/ντρια τοῦ Μαιευτηρίου Ζω-
ῆλεσσαροπούλου. Διόρισε ἐπιμελητὴ Μαιευτηρίου τὸν ἰατρὸ Γεώρ. Μαυροειδῆ
μισθὸ 100 δρχ. μηνιαίως. Μὲ τὸ αὐτὸ πρακτικὸ διορίσθησαν ἐπίσης ὁ Γεώρ. Περ-
σῆς ἑμισθός ἐσωτερικὸς ἰατρός τοῦ Χειρ. Τμήματος, ὁ ὁποῖος καὶ θά διενυκτέ-
στο Νοσοκομειακὸ Περίπτερο μαζί με τοὺς ἐσωτερικοὺς Πανεπιστημιακοὺς
δούξ. Παραλλήλως ἀπέλυσε τὸν ἄμισθον ἐσωτερικὸν ἰατρὸ τοῦ Χειρ. Τμήματος
δύοσιον 'Αστραῖον «καθόσον ἐν ᾧρα ἐγχειρήσεως ἐντὸς τοῦ χειρουργείου προ-
εσε συμπλοκὴν μετὰ τοῦ φοιτητοῦ Λεκανίδου». 'Ομοίως ἀπαλλάχθηκαί τῆς ὑπηρε-
σίας του ὁ ἐσωτερικὸς ἰατρός τοῦ Χειρ. Τμήματος 'Ιω. Παπαγιαννόπουλος, «ἀφ'
ποχῆς ἀπεστρατεύθη τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, ἐνθα ὑπηρετεῖ ὡς ἐφεδρος».

Τὰ κριτήρια τῶν ἐνεργειῶν τοῦ 'Αδελφάτου δὲν εἶναι πάντοτε καθαρὰ καὶ διά-
α. Καὶ δημιουργοῦν πολλὰς ὑποψίαις. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1916 (Συνεδρίασις 8η) τὸ
ἐλφάτον συζητᾷ τὸ ὑπ' ἀριθ. 21321/7 - 11 - 1916 ἔγγραφο τοῦ Νομάρχου 'Αττικῆς,
τοῦ ὁποῖου προτείνεται ὅπως «ἐγκατασταθῆ ὁ καθηγητὴς κ. Γεροῦλᾶνος εἰς τὸ
ἴμα τοῦ Νοσοκομείου ὅπερ διευθύνεται ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ κ.
αθινοπούλου...».

'Η πρότασις τοῦ Νομάρχου ἀπορρίπτεται μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι, «... ὁ ὑποδει-
κόμενος Καθηγητὴς οὐδεμίαν θέσιν ἔχει ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, καθόσον δυνάμει τῶν
ἰων ΓΩΚΓ', 3823 τῆς 11 'Ιουλίου τοῦ 1911 ἢ μία ἐκ τῶν δύο χειρ. κλινικῶν μετετέ-
ἐν τῷ 'Αρεταεῖῳ Νοσοκομείῳ καὶ συνεπῶς δὲν δύναται νὰ δεχθῆ τὸν διορισμὸν
ἐν τῷ Νοσοκομείῳ» (Πρακτικά, σελ. 224).

Τὸν Μάϊον τοῦ 1915 παραιτήθηκε ἐπίσης ἀπὸ ἐσωτερικὸς ἰατρός τοῦ Μαιευτη-
ριου ὁ ἐπὶ σειράν ἐτῶν ὑπηρετῶν 'Αλ. Ρούτσης καὶ τήν θέσιν του κατέλαβε ὁ ἰατρός
'Αν. Διαμαντῆς μὲ μηνιαῖον μισθὸ 50 δρχ. Τήν ἴδια ἐποχὴν ('Ιουλίου 1915) παραιτή-
θηκε ὁ βοηθὸς τοῦ καθ. Ζαΐμη ἰατρός Διον. Γιανναράκος καὶ στήν θέσιν του διορί-
θηκε ἀνωτέρω ἀναφερθεὶς 'Ιω. Παπαγιαννόπουλος μὲ 75 δρχ. μηνιαῖον μισθὸ.

ε) 'Ιδιαιτέρο ζήτημα δημιουργήθηκε στὸ Νοσοκομεῖο συνεπείᾳ ἀποφάσεως τοῦ
ἀδελφάτου (23 Δεκ. 1914) βάσει τῆς ὁποίας «ἢ ἐν τῷ Νεκροφυλακείῳ τοῦ Νοσοκο-
μίου διδασκαλία τῶν φοιτητῶν ἐπιτρέπεται μόνον εἰς τοὺς Καθηγητάς καὶ 'Επιμε-
τάς τῶν Παθολογικῶν καὶ Χειρουργικῶν κλινικῶν τοῦ Νοσοκομείου».

Τὸν 'Ιανουάριον τοῦ 1915 ὁ ἰατρός Μιχαλακέας ζητεῖ ἀπὸ τὸ 'Αδελφάτο νὰ τοῦ
ἰτρέψαι «... τήν ἐξακολούθησιν τῶν ἰδιαιτέρων παραδόσεών του εἰς τοὺς φοιτητάς
τῷ Νεκροφυλακείῳ τοῦ Νοσοκομείου μέχρι τοῦ Πάσχα, καθ' ὧν οὗτος συνεβλή-
μετ' αὐτῶν». Τὸ 'Αδελφάτον ἐπέτρεψε μὲν τήν προσωρινὴν αὐτῆν παράτασιν στὸν
Μιχαλακέα, ἀπέρριψε ὅμως παρόμοια αἴτησιν τοῦ ἰατροῦ Κόλια ('Απρίλιος 1915).

στ) Σοβαρὲς δυσχέρειαι προέκυψαν κατὰ τήν ἀνώμαλη αὐτῆν περίοδον ὅσον ἀ-
πὸ τῆν προμήθειαν φαρμάκων. 'Η διά τῶν παραγγελιοδόχων προμήθεια ἦταν σχε-
δὸν ἀνέφικτη, ὁπότε τὸ 'Αδελφάτον ἀναγκάσθηκε νὰ ἀπευθυνθῆ στὸν πρεσβευτὴ
ἐν 'Ελλάδῳ στὸ Παρίσι μὲ τήν παράκλησιν νὰ μεριμνήσῃ γιὰ τήν ἀποστολὴν τῶν
ναγκαίων στὸ Νοσοκομεῖο φαρμάκων.

ζ) Πρόβλημα ἐπίσης δημιουργήθηκε μὲ τήν καταβολὴν τῶν μισθῶν τῶν ὑπηρε-
τούντων στὸ στράτευμα ὑπαλλήλων τοῦ Νοσοκομείου. 'Αρχικῶς κατεβάλλετο ὁλό-

β.) Ἡ διεύθυνση τοῦ παρεκκλησίου νά ἀνατεθεῖ εἰς τριμελῆ ἐπιτροπή «πρός ἀποφυγὴν ἀνωμαλιῶν καὶ καλυτέραν λειτουργίαν αὐτοῦ.

β.) Νά ὀργανωθῆ «σύστημα κηδεῶν» πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωμαλιῶν. Καὶ οἱ δύο προτάσεις ἐγίναν δεκτές.

β.) Νά ὀργανωθῆ ἐπὶ τὸ τελειότερον τὸ σύστημα ἐλέγχου τοῦ Φαρμακείου. Ἀποφασίζεται νά προτιμηθῆ τὸ σύστημα τοῦ Στρατοῦ καὶ νά παρακληθῆ ὁ ἀρμόδιος στρατιώτης φαρμακοποιὸς νά ὀργανώσῃ τοῦτο μέ τὴν σχετικὴ ἀμοιβή.

Σὲ προηγούμενη συνεδρίαση (16 Μαρτίου) ὁ Πούμπουρας εἶχε ζητήσει τὰ σχέδια τοῦ νέου Νοσοκομείου, ὁ δὲ Πουλόπουλος ἀπάντησε ὅτι βρίσκονται στὸ γραφεῖο τοῦ Μηχανικοῦ Καλλιναίτη, τότε Δ/ντοῦ Τεχν. Ὑπηρεσιῶν τοῦ Δήμου. Οἱ μετέπειτα μεταρρυθμίσεις ὑπάρχουν στὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία τοῦ Δήμου. Ἐπίσης ὁ Πούμπουρας ἀνακίνησε τὸ θέμα τοῦ κληροδοτήματος Διαμαντοπούλου ὑπὲρ τοῦ Μαιευτηρίου καθὼς καὶ τὸ θέμα τῆς προμήθειας φαρμάκων ἔχοντας ζητήσει νά προκηρυχθῆ δημοπρασία οἱ δὲ κλινικὲς νά ἐτοιμάσουν κατάστασιν τῶν ἀναγκῶν τους σὲ φάρμακα.

γ) Τὸ Ἀδελφάτον διαπραγματεύεται τὴν πώλησιν δύο οἰκιῶν (ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πέττα 3 καὶ Δαιδάλου 4) ἀπὸ τοῦ κληροδοτήματος Ἀνδριανίδου καὶ ἀναθέτει σὲ δύο μέλη του ὅπως μετὰ τοῦ Μηχανικοῦ τοῦ Δήμου ἀποτιμήσουν τὴν ἀξία τους δι' ἐπιτοπίου ἐρεῦνης. Ἀπέρριψε ὁμῶς αἴτησιν ἑνὸς Ἀργ. Τούντα νά ἀγοράσῃ οἰκόπεδον - κληροδοτήμα Γεωργιάδου ἐπὶ τῶν ὁδῶν Ἰπποκράτους καὶ Διδότου ἐπειδὴ ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι συγκληρονόμοι.

δ) Γίνεται δεκτὴ ἡ ἐκθεσὶς τοῦ Ἀρχιφαρμακοποιοῦ τοῦ Στρατοῦ Παν. Μίγια γιὰ τὸν νέον κανονισμό τοῦ Φαρμακείου.

ε) Κατάστασις προσωπικοῦ. Α' Ἰατρικὸ προσωπικόν. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1917 διορίσθηκε ἐπιμελητὴς τῶν χειρ. ἐξωτ. ἰατρειῶν ὁ Παν. Κολλιναίτης, ἔχων τὰ νόμιμα προσόντα.

Τὸν Μάρτιον παραιτεῖται ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ Χειρουργικοῦ Δημοτικοῦ Τμήματος Γεώρ. Φικιώρης, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζεται ἡ εὐαρέσκειά τοῦ Ἀδελφάτου. Στὴν ἴδια συνεδρία δὲν λαμβάνεται ἀπόφασιν ἐπὶ αἰτήσεως τοῦ ἱατροῦ Μαρίνου Σιγάλα γιὰ τὴν θέσιν βοηθοῦ τῆς Πανεπ. Κλινικῆς Ζαΐμης. Στὴ συνεδρίασιν τῆς 13ης Ἀπριλίου ἀποφασίζεται διὰ ψήφων 3 ὑπὲρ καὶ 2 κατὰ (καὶ μετὰ ζωντὰ συζήτησιν) ἡ πρόσληψιν ὡς ἀμισθοῦ ἱατροῦ τῆς Δημοτικῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ χειρουργοῦ Γ. Δρεκόλια. Τὸν Ἰούνιον προσλαμβάνεται καὶ ὁ ἱατρός Ἰω. Παπαϊωάννου ἐπίσης ὡς ἀμισθος ἱατρός τοῦ Χειρ. Τμήματος ὑπὸ τὸν Δρεκόλια. Ἐπίσης γίνεται δεκτὴ ἡ εἰσήγησιν τοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Χειρ. Δημοτικοῦ Τμήματος Ριχ. Λιβαθινοπούλου γιὰ τὴν πρόσληψιν τοῦ ἱατροῦ Σταμ. Λοβέρδου στὴν κενὴ θέσιν τοῦ ἐπιμελητοῦ τῆς κλινικῆς. Ἀπορρίπτεται ὁμῶς αἴτησις τοῦ ἱατροῦ Βέργη γιὰ διορισμόν στὸ Χειρ. Τμήμα καὶ ἐγκρίνεται ἡ καταβολὴ μισθοῦ στὸν μέχρι τότε ἀμισθο ἔσωτ. ἱατρὸν Περδίκη.

Τέλος διατυπώνονται κατηγορίαι κατὰ τοῦ βοηθοῦ τοῦ φαρμακείου φοιτητοῦ Ἀποστ. Παπαβασιλείου γιὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν φαρμάκων, ὡς ἀποδείχθη κατὰ τὸν ἐλεγχόν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιφαρμακοποιοῦ ἑ.ἀ. Π. Μίγια. Γιὰ ἀμέλεια ἐπικρίνεται ἐπίσης καὶ ὁ διεθυντὴς τοῦ φαρμακείου Παντ. Στολιάτης.

Β' Ὑπόλοιπον προσωπικόν

Ἀπορρίπτεται ἀπαίτησιν συτιζομένου στὸ Νοσοκομεῖο τελειοφοίτου τῆς Ἰατρι-

κῆς Κων. Γεωργιάδου γιά τήν παροχή μισθοῦ. Ἀπολύεται ἡ ράπτρια Ἑλ. Γρίσπου καί διορίζεται ἡ Ἄγγ. Στίνη μέ 50 δρχ. μηνιαῖον μισθό. Ἀπορρίπτεται ἐπίσης ἀπάντηση φοιτητῶν Ἱατρικῆς (Ἄντ. Γεωργόπουλου καί Κλ. Παπηλιᾶ) γιά σίτιση στό Νοσοκομεῖο. Ἀπορρίπτεται αἴτηση τοῦ Ἄλ. Δαγκλῆ γιά πρόσληψή του ὡς νοσοκόμου, μὴ ὑπαρχούσης θέσεως. Ὁ Πίσσας ἐπρότεινε (Ἀπρίλιος 1916) νά συσταθῆ θέση οἰκονόμου γυναικός καί συνιστᾷ τήν πρόσληψη τῆς χήρας Βασιλικιώτου «πειραμένης καί ἱκανῆς ἐκ λαμπρᾶς οἰκογενείας...». Συζητεῖται ὁμως ἡ κατάργηση τοῦ ὑπάρχοντος οἰκονομείου.

Ὁ Πούμπουρας πρότεινε τήν συμπλήρωση τῆς θέσεως τοῦ Γραμματέως, ἀλλ' ὁ Πρόεδρος Γ. Τσόχας διαφώνησε, ἔλαβε χώρα ἐπεισόδιο καί ἀπειλήθηκε ἀποχώρηση τοῦ δημαρχεύοντος. Στήν ἐπομένη συνεδρίαση τῆς 17ης Ἀπριλίου ἀναβάλλεται ἡ λήψη ἀποφάσεως ἐπὶ αἰτήσεως τοῦ Δ. Πρωτοπαπᾶ γιά διορισμό στήν κενή θέση τοῦ Γραμματέως. Ὁ Πούμπουρας ἐπανῆλθε ἐπὶ τοῦ θέματος στή συνεδρίαση τῆς 8ης Ἰουνίου, προτείνοντας τόν διορισμό Διευθυντοῦ ἢ Γραμματέως. Μετά ζωηρά συζήτηση ἀποφασίσθηκε τελικά ἡ τοποθέτηση ὡς Διευθυντοῦ τοῦ ἐπί ἔτη Γραμματέως τοῦ Νοσοκομείου Δημ. Λεβαντίνου. Ταυτοχρόνως ἀπορρίπτεται αἴτηση ἐνός Δ. Γαικλιτηῖρα γιά τή θέση τοῦ Γραμματέως. Ἀπεναντίας διορίσθη ὁ Δ. Πρωτοπαπᾶς ὡς Λογιστής τοῦ Νοσοκομείου καί Μαιευτηρίου. Σ' ἄλλη συνεδρίαση εἶχαν ἀπολυθεῖ ὁ νυκτοφύλακας καί ἡ οἰκονόμος.

Προϋπολογισμός 1917

Ἔσοδα : 351.000,93 δρχ.

Ἐξοδα : 350.278,33 δρχ.

Ὅπως παρατηροῦμε (βλέπε πρακτικά ἀδελφάτου) ἀπό τόν προϋπολογισμό τοῦ 1917 τό μέν σκέλος τῶν ἐσόδων δέν παρουσιάζει τίποτε τό νέο, ἐνώ γιά τό σκέλος τῶν δαπανῶν ἡ ἔκθεση τοῦ Ἀδελφάτου προβαίνει στίς ἐξῆς ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις :

α) Κεφάλαιον μισθοδοσίας. Στό κεφάλαιον τοῦτο ἐγιναν ὠρισμένες μεταβολές (αὐξομειώσεις) «... ἵνα δυνηθῆ (τό Ἀδελφάτον) κατά τό δοκοῦν νά προλάβῃ μερικᾶς ἀνάγκας τοῦ βίου ὑπαλλήλων τινῶν τοῦ Νοσοκομείου...», παρ' ὅλον ὅτι «εἶναι δυσχερῆς ἡ θέσις τοῦ Ἀδελφάτου νά συμπληρώσῃ πάντα τά κενά...». Πρός τόν σκοπόν τοῦτον «τό Ἀδελφάτον ἔχον ὡς ἀρχήν τήν φειδώ παρεῖδε καί αὐτῶν τήν παροῦσαν κατάστασιν ἤς ἔνεκεν ἐδημιουργήθη παγκόσμιος συναγερμός, διά τό ἀδιέξοδον τοῦ βίου συνεπεία οἰκονομικῶν δυσχερειῶν...». Μείωσε λοιπόν τούς μισθοῦς τοῦ Διευθυντοῦ, λογιστοῦ καί τοῦ Γραμματέως καί διόρισε ἐνά εἰσπράκτορα καί ἐπόπτη τῶν κτημάτων «πρός ὄφελος τῶν συμφερόντων τοῦ Νοσοκομείου» ἀντί δρχ. 50 μηνιαίως.

Ἀξάνεται ὁ μισθός τοῦ βοηθοῦ Φαρμακείου εἰς δρχ. 75 «διότι ἦτον ἄδικον καί σκληρόν εἰς ἐπιστήμην ἐργαζόμενος σχεδόν νυχθημερόν νά ἀμείβεται ἀντί πινακίου φακῆς».

Ἐπίσης στή μισθοδοσία τῶν ἱατρῶν ὑπῆρχε «ἀνισοσκελῆς ἀντιμισθία τῶν ἐπιμελητῶν τῶν ἐξωτ. ἱατρειῶν ἐξ ὧν ὁ εἰς τοῦ χειρ. τμήματος ἐμισθοδοτεῖτο μέ... 175 δρχ. ὁ δ' ἕτερος τοῦ Παθολ. τμήματος μέ... 100 δρχ. καί τοῦτο ἔδει νά θεραπευθῆ ἵνα μὴ ἀφ' ἐνός γεννῶνται τοιαῦτα δίκαια παράπονα καί ὑπάρχωσι τοιαῦτα ἀνισότητες καί ἐξ ἑτέρου λόγῳ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν τοῦ βίου τῶν ἀτόμου ἐπεβάλλετο τῷ Ἀδελφάτῳ εἰς τήν αὐξῆσιν κατά δρχ. 50...».

Αυξήθηκαν επίσης και οι θέσεις των νοσοκόμων «ούτως ώστε η ύπηρεσία και θεραπεία και η περιποίηση των αρρώστων να ενεργηται τακτικώτερα και σκοπιμώτερα διότι είναι ανεπίδευκτον συζητήσεως διτι εις εκαστον θάλαμον αρρώστων επιβάλλεται να υπάρχουν τέσσαρες τάξεις νοσοκόμων... τουτέστιν 1 αρχινοσοκόμος, 1 νοσοκόμος, 1 δόκιμος και 1 υπηρέτης». Λόγω όμως των οικονομικών δυσχερειών τοποθετήθηκαν σε κάθε θάλαμο αρρώστων 1 νοσοκόμος και 1 βοηθός και σε κάθε κλινική ένας υπηρέτης (με μηνιαίον μισθό 20 δρχ.) δημιουργήθηκε επίσης και μία θέση νοσοκόμου στο έξωτ. Παθολ. Ίατρείο με μηνιαίον μισθό 40 δρχ. Τέλος δημιουργήθηκε μία θέση, όπως υπήρχε παλαιότερα, γυναικός οίκονομου για τό υλικό και τόν ήματισμό, τήν όποία κατέλαβε ή «έμπειρος» και δεδοκιμασμένη λόγω μακράς προύπηρεσίας εις πολλά ειαγή Ίδρύματα Άννα Βουλπιώτου, με μισθό 100 δρχ. εόν μήνα.

β) Κεφ. τροφοδοσίας. Στο κεφάλαιο αυτό, σημειώνεται στα πρακτικά, «... έδεινά επέλθη μεγάλη αύξηση του κονδυλίου λόγω της αερώδους και άλματικής υπερτιμής των τροφίμων. Άλλ' έλπίζοντες διτι θά κοπάση ό δυσμενής αυτός άνεμος προύπολογίσαμεν μίαν μέσην τιμήν με τάς αναλόγος ήμέρας νοσηλείας... εις δρχ. 1,85% κατ' άτομον συμπεριλαμβανομένου και του διαιτωμένου προσωπικού...».

γ) Στο κεφάλαιο της νοσηλείας σημειώνονται τά εξής ενδιαφέροντα : «Ίσως επί του κεφ. των Φαρμάκων έρωτήση τίς πώς ενώ εφθασαν τά φάρμακα εις δύσθεώρητα ύψη διατί επεριορίσαμε τήν πίστωσιν κατά 7000 δρχ. Ή άπάντησις είναι διτι έπειδή, άφ' ενός δέν έλπίζομεν διτι ταχέως και εντός του έτους θά επέλθη ή Παγκόσμιος ειρήνη, ενι τροσοδοτήση τα ευαγή Ίδρύματα και τά λοιπά φαρμακεία εκ της άλλοδαπής εξ έτέρου εγένετο κατά τό παρελθόν έτος μικρά σχετική προμήθεια και εκ τρίτου περιορίσαμεν κατά τι τάς εκτελέσεις, των έξωτερικών συνταγών και ούτως έλπίζομεν να άντεπεξέλιθωμεν...»

δ) Άλλά ενώ και τά ύφάσματα και λοιπά είδη ήματισμού «έλαβον τήν τύχην της υπερτιμήςσεως», τό κονδύλιον τουτο αυξήθηκε συγκριτικά όλίγον, διότι έγιναν προσπάθειαι έξοικονομήσεως των πραγμάτων «εκ των ενδύμων». Όπως είδαμε στα προηγούμενα, επί δημαρχίας Μπενάκη είχαν άπολυθει οι πλύντριες και ό ρουχισμός του Νοσοκομείου έστέλλετο έξω σε μηχανικό πλυντήριο. Διαπιστώθηκε όμως διτι τουτο «... τυγχάνει τά μάλλα καταστρεπτικόν καθ' όσον λαμβάνον καινουργή ήματισμόν άτυχώς επιστρέφεται ούτος καθ' ύλοκηρίαν άλεύκαντος και κατερρακωμένος...», όποτε και προσελήφθησαν πάλι πλύντριες. Έξ ού και τό σχετικό κονδύλιον ραίνεται αυξημένο.

ε) Στο κεφάλαιο των κατασκευών προσετέθησαν επί πλέον του 1916 χίλιες δρχ. ίνα πλην της άποπερατώσεως των πατημάτων διά της άμιάντοξυλίνης κατορθωθή ίνα ούχι να μεταρρυθμισθή αλλά να έπισκευασθή τό υπάρχον σύστημα των τε λουτρών και άποχωρητηρίων άπερ κυριολεκτικώς είναι σκληρόν τή άληθειά να εύρίσκονται εις τοιαύτην άθλίαν κατάστασιν εφ' όσον τό Νοσοκομείον μάς έπαρουσίαζεν άσωτερικώς νέαν όψιν περίλαμπρον».

στ) Αυξήθηκε επίσης αισθητά τό κονδύλιο της θερμάνσεως διότι τό χρησιμοποιούμενον κατά τό παρελθόν φθηνό κόκ (5 - 6 λεπτά κατ' όκάν) «εξέλιπεν ήδη... και είναι άβέβαιον πότε θά παραχθή εκ νέου...», όποτε έχρησιμοποιούντο καυσόξυλα με μικρή άπόδοση και μεγαλύτερο κόστος.

Έξ άλλου κατά τήν περίοδο αυτή παρατηρείται, λόγω του πολέμου, έλλειψη

καί ἄλλων βασικῶν εἰδῶν, ὅπως γαζῶν, σάπωνος, ποτάσας κλπ. τῶν ὁποῖ μές εἶχαν τιναχθεῖ στά ὕψη.

Ὁ Τσόχας παύθηκε τόν Ἰούνιο τοῦ 1917. Παρέστη στήν 9η συνεδρίασι δελφάτου τῆς 8ης Ἰουνίου, ἀλλά δέν υπέγραψε τά Πρακτικά, τά ὁποῖα ὄμ ραψαν τά λοιπά μέλη. Τήν θέση του ὡς δημαρχεῦον κατέλαβε ὁ Σπ. Πάτσ σης ἀντικαταστάθηκαν καί δύο μέλη τοῦ Ἀδελφάτου, οἱ Πούμπουρας καί σιάδης διά τῶν Θεοδ. Πετρακοπούλου καί Γερ. Σταθάτου.

Στή συνεδρίαση τῆς 11ης Αὐγούστου ὑποβάλλεται ἀπό τόν Πουλόπου λογισμός, τῆς χρήσεως 1916. Πρέπει νά σημειωθῆ ὅτι στήν 4η Συνεδρίασι δελφάτου τοῦ Ἰουνίου 1916 (ἐπί Μπενάκη) φέρεται στά πρακτικά πρὸς ἔ προϋπολογισμός τοῦ ἔτους τούτου, ἀλλά δέν ἀναγράφονται οὔτε τά ποσά ρατίθενται κατά τῶν συνήθεια ἀναλυτικοί πίνακες (Πρακτικά, σελ. 209). νως θά παραμείνομε μόνο στόν ἀπολογισμό, ὅπου ὁμως ὑπάρχει καί στή προϋπολογισθέντα ποσά. Ὁ ἀπολογισμός ἔχει περιληπτικά, ὡς ἑξῆς :

*Ἐσοδα : 268.014,88 δρχ.

*Ἐξοδα : 267.973,79 δρχ.

*Υπόλοιπον πρὸς πίστωση τῆς χρήσεως 1917 δρχ. 41,09.

Παρατηρήσεις : Ὑπῆρχαν οἱ ἑξῆς καθυστερήσεις στό σκέλος τῶν εἰσπ

α) Ὑπόλοιπο συνδρομῆς τοῦ Δήμου δρχ. 41.900

β) Ἐκ προσόδων κτημάτων τοῦ Νοσοκομείου δρχ. 3.572,60

γ) Ἐκ μερισμάτων Μετοχῶν καί Ὁμολογιῶν δρχ. 3.925

Σύνολον δρχ. 49.397,60.

Οἱ καθυστερήσεις ὀφείλονται σέ ἀδυναμία τοῦ Δήμου συνεπεία καθυσ τῶν ἰδικῶν του εἰσπράξεων, σέ ἀδυναμία πολλῶν ἐνοικιαστῶν καταβολῆς κίων λόγῳ τοῦ πολέμου καί σέ μικρές ἀποδόσεις τῶν ὁμολογιῶν καί μετ Νοσοκομείου λόγῳ κατασχέσεως ὑπὸ διαφόρων ἀπαιτητῶν. Πάντως τά π ρα (τά δύο πρῶτα) ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποσῶν εἰσπράχθηκαν κατά τό ἐπὸ 1917.

Κατά τήν συνεδρίαση αὐτή ἐκλέγεται ὡς Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομεί φει ὁ Γεράσιμος Σκιαδάς, ἰατρός. Ἀπαλλάσσεται τῶν καθηκόντων του ἰ τεύς Γ. Παναγόπουλος. Ἀπολύεται ἀπό τήν θέση τοῦ ἐπιμελητοῦ ἑξωτ. τρειῶν ὁ Παν. Κολλιλιάτης. Ἀντικαθίσταται ὁ Οἰκονόμος Ἐπαμ. Δασκί τόν Πασχ. Πασχάλην μέ μισθόν 175 δρχ. μηνιαίως. Διορίζεται Γραμματεῖ σοκομείου ὁ Δημ. Λεβαντῖνος στόν ὁποῖον μάλιστα ἀπονέμεται ὁ τίτλος διευθυντοῦ καί αὐξάνεται ὁ μισθός του κατά 100 δρχ. μηνιαίως. Μετά ἑ μῆνης ὁμως καταργεῖται ἡ θέση τοῦ Γραμματέως καί ὁ Λεβαντῖνος ἐπανε Διευθυντῆς τοῦ Λογιστηρίου.

Γιά πρώτη φορά διαπιστώνεται συνδικαλιστικὴ δράση. Εἶναι ἡ ἐποχ χίζει νά ὀριμάξῃ τό συνδικαλιστικὸ ἐργατικὸ κίνημα. Πράγματι ὁ Σύνδ Κηπουρῶν προβαίνει σέ παραστάσεις γιά τήν ἐπαναπρόσληψη τοῦ ἀπολυ πουροῦ τοῦ Νοσοκομείου Δ. Γκούφα ἀλλά τό Ἀδελφάτον «γνωρίζει εἰς σμον... ὅτι καθίσταται ἀδύνατος ἢ ἐκ νέου πρόσληψις τοῦ ρηθέντος κη (Πρακτικά, σελ. 279).

Καί ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ τοῦ προσωπικοῦ σημειῶνομε ὅτι ὁ ἀντικι Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου Γ. Χρηστάκης εἶχε ἀποκρύψει ποσόν 1346 ἑ

χε καταβάλλει σ' αὐτόν ἢ σύζυγος τοῦ τέως Δημάρχου κυρία Μπενάκη, ὡς ἀντίτιμο φαρμάκων τὰ ὅποια ἔλαβε ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο «χάριν τῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀπόρων». Ὁ Χρηστάκης παραδέχθηκε τοῦτο καὶ δικαιολόγησε τὴν πράξη του «λόγω προσωπικῆς του ἀνάγκης», κατέθεσε ὁμως ἀπόδειξη ὀφειλῆς τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ.

Ἐπίσης στὴ θέση τοῦ Ἐπιμελητοῦ Ἐξωτ. Χειρ. Ἰατρείου διορίζεται ὁμοφώνως ὁ Σταμάτιος Λοβέρδος. Τοποθετεῖται ὁμοίως ὁ Γ. Ι. Φικιώρης ὡς ἐπιμελητῆς τοῦ Δημοτικοῦ Χειρ. τμήματος μὲ μισθὸ 120 δρχ. τὸ μῆνα. Ἀνατίθεται μὲ πρόταση τοῦ Πάτην στὸν λογιστὴ τοῦ Δήμου Ζαφ. Ζαφειρόπουλο ἢ σύνταξη τῶν προϋπολογισμῶν καὶ ἀπολογισμῶν τοῦ Νοσοκομείου καὶ Μαιευτηρίου ἀντὶ μηνιαίας ἀποζημιώσεως δρχ. 50.

Ἀπολύεται ὡς ἀνεπαρκῆς καὶ ἀνίκανος ὁ ὑπηρετῆς τοῦ Μαγειρίου Καραλίβανος. Ἀποφαρίζεται ὁμως ἡ πρόσληψη μιᾶς «Γενικῆς οἰκονόμου (ἢ ὀπωσδήποτε ἄλλης ὀνομαζομένης), ἐχούσης ὄλα τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα τῆς τῆς τοιαύτης θέσεως...». Μὲ πρόταση τοῦ Πετρακόπουλου ἐπίσης ἀποφασίζεται ἡ αὔξη τῶν μισθῶν τῶν βοηθῶν νοσοκόμων «ὄπως δυνηθῆ» τὸ Νοσοκομεῖον καὶ ἀπαρτίση σταθερόν καὶ ἰκανόν κατώτερον προσωπικόν...». Ὁ νέος μισθὸς ὀρίζεται 40 δρχ. μηνιαίως. Διορίζεται ὁ ἱατρός Σταμ. Κανελλῆς ὡς Διευθυντῆς τοῦ Τμήματος τῶν Φθισικῶν μὲ μηνιαῖα ἀντιμισθία 175 δρχ.

Δημιουργεῖται γιὰ πρώτη φορά θέση ἐποπτείας τῆς ἡμέρας καὶ τοποθετεῖται ἡ Ἀθηνᾶ Δάρα. Παρέχεται ἀποζημίωση ἑνὸς μισθοῦ στοὺς ἀπολυθέντες θυρωροὺ καὶ κηπουροὺ τοῦ Νοσοκομείου.

Ὀρίζεται ὁ μισθὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ βοηθοῦ τῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ Δήμου εἰς 40 δρχ. μηνιαίως.

Προτείνεται ἀπὸ τὸν τοῦ Προέδρου Σπ. Πάτην ὁ ἐπαναδιορισμὸς τοῦ ἱατροῦ Π. Κολλιναῖτη, ἀλλ' ἀπορρίπτεται «μὴ ὑπαρχούσης κενῆς θέσεως». Ὅμοίως ἀπορρίπτονται καὶ ἄλλες αἰτήσεις προσλήψεως. Ἐν τούτοις διορίζεται ὡς γραφεὺς τοῦ Νοσοκομείου ὁ Ἀθ. Μουρμουδάκης (μισθὸς 75 δρχ. μῆν.).

Ἀρχίζει ἡ χορήγηση ἀδειῶν στοὺς ἱατροὺς καὶ τὸ προσωπικὸ γιὰ διαφόρους λόγους. Ἀπολύονται ὡς ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀνίκανοι ὁ ὑπομάγειρος καὶ ὁ βοηθὸς οἰκονόμος. Ἀπεναντίας, αὐξάνεται ὁ μισθὸς τοῦ Οἰκονόμου τοῦ Νοσοκομείου «λόγω τῆς ἐπιμελείας καὶ ἐργατικότητος» αὐτοῦ. Ἐπίσης αὐξάνεται καὶ ὁ μισθὸς τοῦ Διευθυντοῦ «πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν κόπων, τοῦ ζήλου καὶ τῆς δραστηριότητος ἀτινα ἀνέπτυξε... κατὰ τὸ βραχύ... διάστημα τῆς διευθύνσεως αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώπων καὶ καλὴν λειτουργίαν τοῦ ἰδρύματος». Ὁ μισθὸς τοῦ Διευθυντοῦ εἶχε μειωθεῖ ὄπως εἴπαμε ἀνωτέρω, κατὰ 100 δρχ. καὶ ἐπανῆλθε τώρα στὶς 500 δρχ. μηνιαίως.

Ὁ νέος Διευθυντῆς ἀνέπτυξε πράγματι ἐπαινετικὴ δραστηριότητα. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἐνημέρωσή του συνέταξε καὶ ὑπέβαλε πρὸς τὸ Ἀδελφᾶτο κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1917 ἐμπεριστατωμένη ἐκθεση ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Νοσοκομείου.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς ἐκθέσεως, σημειώνεται στὰ Πρακτικά, ὅτι, «τὸ Ἀδελφᾶτον λαμβάνον διὰ πρώτην φοράν γνῶσιν τῆς τῆς τοιαύτης καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου καὶ βαθέως ἐκ ταύτης ἐντυπωθὲν ἐπιδεικνύει ζωηρότατον ἐνδιαφέρον καὶ ἐφιστᾷ ἀμέσως τὴν προσοχὴν αὐτοῦ (sic) πρὸς βελτίωσιν καὶ εἰ δυνατόν πλήρη θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τούτων τῆς οὕτως θλιβερᾶς ταύτης καταστάσεως» (Πρακτικά, σελ. 290 - 91).

Αυτά ἦσαν δυστυχῶς τὰ ἀποτελέσματα τῶν γενικῶν ἀναστατώσεων πού ἐπέφεραν στίς διάφορες ὑπηρεσίες (καί στό Νοσοκομεῖο) οἱ ἀλόγιστες καί μέ κομματικά κριτήρια πολλάκις μεταβολές καθῶς καί ἡ ὄλη ἀνώμαλη κατάσταση τῆς ιστορουμένης περιόδου.

Ἀκολούθησαν διάφορες μετατροπές στό Νοσοκομεῖο οἱ κυριώτερες τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ κατάργηση τῆς ὑπό τήν Διεύθυνση τοῦ ἱατροῦ Δρεκόλια πτέρυγος τῆς Δημοτικῆς Χειρ. Κλινικῆς καί ἡ ἀπόλυση τούτου καί ἡ καθιέρωση γιά πρώτη φορά «κλινῶν θέσεων». Ἴδου ἡ ἀπόφαση :

«Τό Ἀδελφῶτον ἀποφασίζει ὅπως ἰδρυθῶσι ἐν τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ κλίνας ἐπί πληρωμῆς πρὸς ὀκτώ (8) καί δέκα (10) δραχμάς ἐκάστη» (Πρακτικόν 15ης Νοεμβρ. 1917).

Γιά τήν προσέγγιση ὁμοῦ ἰδιωτῶν ἀσθενῶν, οἱ ὁποῖοι μέχρι τότε ἐπήγαιναν στόν «Εὐαγγελισμό», ἐπρεπε νά βελτιωθῶν οἱ ἐγκαταστάσεις τῶν λουτήρων καί ἀποχωρητηρίων «ἐκ τῆς ἀθλιεστάτης καταστάσεως τῶν ὁποίων... ἡσθάνθη ζωηρά τήν ἐντύπωσιν... ὅταν τό πρῶτον εἰσήλθεν ὡς μέλος τοῦ Ἀδελφάτου...» ὁ Θ. Πετρακόπουλος. Καί ἐπειδή δέν ὑπῆρχαν πιστώσεις «ἐπεκαλέσθη (οὗτος) τήν συνδρομή φιλανθρώπων φίλων του», οἱ ὁποῖοι καί προσέφεραν ὀντως τὰ κάτωθι ποσά :

Ἀντώνιος Ἐμπειρικός	δρχ. 5000
Γεράσιμος Ἀντύπας	» 5000
Παναγῆς Λυκιαρδόπουλος	» 5000
Μιχαήλ Γαλάτης	» 5000
Γεώργιος Μ. Ἐμπειρικός	» 5000
Ἀλέξανδρος Ταχμιτζῆς	» 3000
Γεώργιος Δρακούλης	» 2000

Τὰ ποσά ἦταν πράγματι μεγάλα γιά τήν ἐποχή καί δικαίως τό Ἀδελφῶτο ἐκφράζει τήν εὐγνωμοσύνη του πρὸς τοὺς δωρητές αὐτούς.

Ἄλλες δωρεές σημειοῦνται τοῦ Δημ. Καλλιμασιώτη (1000 δρχ.) καί τό γνωστό κληροδότημα τῆς χήρας Ἰωάννου Ἰωάννου (οἰκία ἐπί τῶν ὁδῶν Πειραιῶς καί Βούλγαρη).

Δύο ἄλλα περιστατικά σημειῶνονται κατά τό ἔτος τοῦτο. Πρῶτον ἡ ἀπαίτηση, ἡ ὁποία καί ἀπερρίφθη, τῆς Ἰ. Συνόδου νά χαρισθῆ τό ποσόν τῶν 2000 δρχ. ἐτησίως πού κατέβαλε, ὡς γνωστόν, στό Νοσοκομεῖο γιά τήν δωρεά τοῦ οἰκοπέδου τοῦ Ἀγ. Ἀνδρέου, ὅπου καί ἀνηγέρθη τό Μέγαρο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Δεύτερον, ἡ ἀπόφαση «νά ἐγερθῆ ἀγωγή ἐκ μέρους τοῦ Νοσοκομείου κατά τοῦ Δημοσίου διά τήν παρ' αὐτοῦ κατοχήν τοῦ ἐν Ἀμπελοκήποις ἀνεγερθέντος κτιρίου ἐπί τῷ προορισμῷ Δημ. Νοσοκομείου» (Πρόταση Θ. Πετρακοπούλου).

Τέλος συζητεῖται σχέδιο γενικῶν ἐπισκευῶν καί διαρρυθμίσεων τοῦ Νοσοκομείου, ἐκπονηθέν ἀπό τόν Ἀρχιτέκτονος τοῦ Δήμου Ζάννου. Τό ζήτημα ἀνακινήθηκε ἀπό τόν σύμβουλο Θ. Πετρακόπουλο, ὁ ὁποῖος κατά τήν συνεδρίαση τῆς 28ης Αὐγούστου 1917 «λαβόν τόν λόγον ὁμιλεῖ περί τῆς ἐν γένει καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου ὡς κτιρίου, θεωρεῖ αὐτό τελείως ἀνεπαρκές καί περιγράφει τὰς πολλαπλᾶς καί οὐσιωδειςτάτας αὐτοῦ ἐλλείψεις δυσχεραίνουσας τὰ μάλιστα τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἰδρύματος εὐρισκομένου εἰς κατάστασιν ὅλως πρωτογενῆ...».

Ὁ Πετρακόπουλος στόν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ σχετική μέριμνα, ἐνήργησε ταχύτατα καί ἐντός τοῦ Σεπτεμβρίου ὁ Ζάννος εἶχε ἔτοιμα σχέδια καί προϋπολογισμόν.

α) Έσωτερική διασκευή και διαρρύθμιση του Νοσοκομείου, κατασκευή λουτήρων, αποχωρητηρίων κλπ. δαπάνη δρχ. 53.574.

β) Μετατροπή και ολοσχερής διαρρύθμιση και επίσκεψη του Χειρουργικού άμφιθεάτρου της Δημοτικής Κλινικής μετά του παρακειμένου Μικροβιολογικού Έργαστηρίου και της κάτωθεν τούτων εύρισκομένης έτοιμορρόπου μεγάλης αίθουσας προς έγκατάστασιν εκεί των κοιτώνων και δωματίων του προσωπικού δρχ. 65.387.

γ) Άνέγερση έξωτερικων ιατρείων δρχ. 12.487.

δ) Επίσκεψη και διασκευή φαρμακείου, οίκονομείου, μαγειρείου, Πληντηρίου κλπ. δρχ. 8.089.

Τό Άδελφάτον άπεδέχθη και ένέκρινε τήν εισήγηση του Ζάννου και άπεφάσισε τήν έκτέλεση των έργων ευθύς ως εύρεθουν τά άναγκαία χρήματα.

Τό 1918 ήταν τό τελευταίο έτος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου, όχι όμως και για τήν Έλλάδα. Η περιπέτεια της Μ. Άσίας άρχιζε για τήν πατρίδα μας. Άς δοϋμε λοιπόν τήν κατάσταση του Νοσοκομείου κατά τήν τραγική αυτή για τή χώρα μας περίοδο, πριν εισέλθουμε στην περίοδο του μεσοπολέμου.

Τό 1918 ξημέρωσε μέ μία ξαφνική κρίση για τό ίδρυμα. Στη συνεδρίαση της 12ης Ιανουαρίου παρητήθησαν όλα τά μέλη του Άδελφάτου, μέ τήν κάτωθι έπιστολή προς τόν Πρόεδρον δημαρχεύοντα Σπ. Πάτση :

«Τά μέλη του Άδελφάτου του Δημ. Νοσοκομείου λαβόντα γνώσιν της άποφάσεως του Δημοτ. Συμβουλίου, όπως τριμελής έπιτροπή αυτού προβή εις άνακρίσεις επί καταγγελίας ύποβληθείσης εις τό Συμβούλιον ύπό τινων άποβλήτων εκ του κατώτερου προσωπικού του Νοσοκομείου εύρίσκεται εις τήν ανάγκην νά ύποβάλη τήν παραίτησίν του, διότι θεωρεί τήν άπόφασιν του Δημ. Συμβουλίου ως έλλειψιν έμπιστοσύνης προς τά μέλη του Άδελφάτου».

Τά Μέλη του Άδελφάτου :

Άлк. Πουλόπουλος

Γεώρ. Πίσσας

Θεόδ. Πετρακόπουλος

Γερ. Σταθάτος

Η κρίση αυτή έπρεπε νά άναμένεται. Τά μέλη του Άδελφάτου συναίνεσαν ή άποφάσισαν τόσες πολλές μεταβολές του προσωπικού, καθώς και άπολύσεις, όπως είδαμε, πού σε μία δύσκολη και ταραχώδη έποχή δέν ήταν δυνατόν νά μήν είχε συνέπειες.

Τό ζήτημα παρέμεινε εκκρεμές επί δύο μήνες περίπου, χωρίς νά συνέλθη τό Άδελφάτο. Τελικά έλαβε χώρα νέα συνεδρίαση στις 22 Μαρτίου, όπου και άνεγνώσθη έγγραφου του Δημάρχου διά του όποιου άνεκοινοϋτο ή άπόφαση (ύπ' άρ. 1800/20 - 3 - 1918) του Δημ. Συμβουλίου για τήν άποδοχή της παραίτησεως μόνο του Άлк. Πουλοπούλου, ό όποιος και παρέδωσε τήν διαχείρηση τόν έπόμενον μήνα. Τήν διαχείρηση ανέλαβε ό Σταθάτος.

Κατά τήν περίοδο αυτή τό σημαντικώτερο γεγονός ήταν ή διαμάχη μέ τό Πανεπιστήμιο. Βέβαια οι σχέσεις μέ τούς γιατρούς των Πανεπιστημιακων κλινικων είχαν από καιρό παύσει νά είναι ειδυλλιακές. Καί ή έμμονή του Πανεπιστημίου στο έλάχιστο ποσό οικονομικής βοήθειας προς τό Νοσοκομείο έπαιξε τόν ρόλο της. Έξ άλλου οι Πανεπιστημιακοί, όντες ύπόλογοι όχι προς τό Νοσοκομείο αλλά κυρίως προς τό Πανεπιστήμιο, διατηρούσαν πάντοτε ικανόν βαθμό ανεξαρτησίας.

Στις 26 'Απριλίου, ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου ὑποβάλλει πρὸς τὸ 'Αδ-
τον ἔκθεση «περὶ ἐκτρόπων σκηνῶν αἵτινες προεκλήθησαν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἰ-
τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ λειτουργούσης παθολογικῆς κλινικῆς μέχρι πρὸ ὀλίγου
τῶν διευθύνσιν τοῦ ἀποχωρήσαντος καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Νικ.
κᾶ».

Καί φαίνεται μὲν ὅτι οἱ γιατροὶ τῆς Πανεπιστημιακῆς κλινικῆς ἐπέδειξαν ἰ-
μοστη συμπεριφορά, ἀλλ' ἡ ἔκταση πού δόθηκε στό ἐπεισόδιο ἀπό τόν Διευθυν-
ναι χαρακτηριστική τοῦ κλίματος πού εἶχε δημιουργηθεῖ στίς σχέσεις μέ τό Πα-
στήμιο.

Τόν Νοέμβριο τοῦ 1918 δημιουργήθηκε νέο ζήτημα διότι ὁ ἐκλεγείς καθη-
τῆς χειρουργικῆς κατά τό ἔτος αὐτό Νικόλαος 'Αλιβιζᾶτος δέν εἶχε ἀκόμη προ-
θει γιά νά ἀναλάβει τήν διεύθυνση τῆς Πανεπιστημιακῆς χειρ. κλινικῆς τοῦ Ν-
κομείου. Τό θέμα συζητήθηκε στό 'Αδελφάτο κατά τήν συνεδρίαση τῆς 30 Ν-
βρίου καί ἀποφασίσθηκε «νά διατυπωθῇ ἔγγραφος ἐπί τούτῳ διαμαρτυρία πρὸς
Πρυτανείαν τοῦ 'Εθν. Πανεπιστημίου ζητοῦσαν τήν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς
κλινικῆς ταύτης».

'Ο 'Αλιβιζᾶτος προσήλθε αὐτοπροσώπως κατά τήν συνεδρίαση τῆς 8ης
νοαρίου τοῦ ἐπομένου ἔτους καί ἐξέθεσε τίς ἀπόψεις του πρὸς τὸ 'Αδελφάτο
κασιολογηθεῖς συνάμα καί γιά τήν μὴ ἀνάληψη ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ὡς Διευθυντής
Χειρ. Κλινικῆς. Οἱ ἐνδιαφέρουσες ἀπόψεις τοῦ 'Αλιβιζᾶτου, ὁ ὁποῖος σημειωτέον
χεν ἰδρύσει ἤδη ἀπό τό 1903 τήν Πολυκλινικὴν 'Αθηνῶν ἐνῶ ἀπό τό 1906, ὡς ὑπ-
τῆς, εἶχε διοριθεῖ χειρουργός τῆς κλινικῆς.

Οἱ ἀπόψεις τοῦ 'Αλιβιζᾶτου εἶχαν εὐμενὴ ἀπήχηση καί κατά τήν διεξαχθεῖ-
στή συνέχεια συζήτηση ὁ Δήμαρχος ἐζήτησε νά ὑποβληθοῦν οἱ ἐπίσημες ἀπό-
τοῦ Πανεπιστημίου καί νά γνωστοποιηθεῖ τό χρηματικὸ ποσόν πού προτίθεται
προσφέρει γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν δικαίων αἰτημάτων τοῦ καθηγητοῦ. 'Αλλ' ὁ
τῶν μελῶν τοῦ 'Αδελφάτου Γεώρ. Πίσσας διατήρησε ἐπιφυλάξεις γιά τήν δυνατό-
τά ἱκανοποιήσεως τῶν αἰτημάτων τοῦ 'Αλιβιζᾶτου, πλὴν τῶν ἄλλων διότι καί οἱ
ναγκαῖοι χώροι δέν ὑπάρχουν καί ἡ μετακίνηση τοῦ Μικροβιολογικοῦ ἐργαστηρίου
δέν εἶναι εὐκόλη ἀλλά καί τό ὑπάρχον χειρουργεῖον εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον
τῆ λειτουργία τῆς Δημοτικῆς Χειρ. Κλινικῆς.

Καί βέβαια οἱ Πανεπιστημιακῆς κλινικῆς δέν μεταφέρθηκαν τότε, ἀλλά στί
προϋπολογισμό τοῦ 1919 περιλαμβάνονται ὡς Πρώτη καί Δευτέρα (I καί II) Παθολο-
Κλινική καί ὡς Πρώτη Χειρ. Κλινική καί Δημοτικὴ Χειρ. Κλινική, ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τά προηγούμενα ἔτη (1917), ὅπου φέρονται ὡς Κλινικαὶ τῶν καθηγητῶν κ.κ. ἰ-
Μακκᾶ, Σπ. Λιβιεράτου καί χειρ. Κλινικὴ καθ. κ. Ζαῖμη.

Εἶναι φυσικό, μέ τό πνεῦμα πού ἐπικρατοῦσε, οἱ διαμάχες νά συνεχισθοῦν
Πράγματι ζωηρὰ προέκυψε διαφωνία ὅταν ὁ 'Αλιβιζᾶτος ζήτησε νά παραδοθοῦν
στήν Πανεπιστ. Κλινικὴ δύο ἐργαλειοθηκὲς μέ χειρ. ἐργαλεῖα, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν
πως διετείνετο, εἰς αὐτήν. «Τὸ 'Αδελφάτον, σημειώνεται στά Πρακτικά, ἀποφαίνε-
ται ὅτι ἀπέχει νά ἀποφασίσῃ ἐπὶ τούτου καθ' ὅσον ἀφ' ἑνός μὲν αἱ ἐργαλειοθηκῆ
αὐταὶ εὐρίσκονται ἐν τῇ Δημοτικῇ Κλινικῇ ἐπὶ εἰκοσαστία περίπου, καί ἀφ' ἑτέρου
κατά τεκμήριον ἅπαντα τὰ κινητὰ τὰ εὐρισκόμενα ἐν τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ ἀπο-
λοῦσι περιουσία τοῦ Νοσοκομείου...» (Πρακτικά, σελ. 356).

Κατά τήν ἴδια συνεδρίαση (Αὐγούστος 1919) ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου ἰ-

νακίνησε και άλλο ζήτημα. 'Υπέβαλε προς τὸ 'Αδελφάτο «συγκριτικὴν κατάστασιν τῆς πρώτης ἑξαμηνίας τοῦ ἔτους 1918 ἀπέναντι τῆς αὐτῆς ἑξαμηνίας τοῦ 1919 ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ κατακλήσσοσα ποσότης τῶν τροφῶν αἰτίνες ἔχουσιν ἀναγραφῇ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τῶν ἐν τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα τῆς μίας ἑξαμηνιαίας διὰ τὸ ἔτος 1919 καὶ περιέργως μὲ ὀλιγωτέρας ἡμέρας νοσηλείας ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἑξαμηνιαίαν τοῦ ἔτους 1918».

Εἶναι φανερό ὅτι γίνεται προσπάθεια νὰ κατηγορηθοῦν οἱ Πανεπιστημιακὲς κλινικὲς γιὰ ὑπερβάσεις καὶ ἀλόγιστες σπατάλες.

Τὸ κλίμα αὐτὸ οὐσιαστικὰ δὲν θὰ βελτιωθῆ ποτέ, ὅπως θὰ ἔχομε τὴν εὐκαιρίαν νὰ δοῦμε περαιτέρω. Βέβαια, ὅλη αὐτὴ ἡ κατάσταση δὲν ἦταν ἄσχετη μὲ τὶς σοβαρὰς οικονομικὲς δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετώπιζε τὸ Νοσοκομεῖο καὶ τὴν ἄρνηση τοῦ Πανεπιστημίου νὰ συμμετάσχη, ὅπως εἶδαμε, στὶς δαπάνες λειτουργίας του.

'Ἡ ἐμπόλεμη κατάσταση εἶχε ὡς συνέπεια, πλὴν τῶν ἄλλων τὴν τρομακτικὴ ἀνατίμηση κυρίως τῶν εἰδῶν διατροφῆς. Παρὰ τὶς ἐπαναληπτικὲς μειοδοτικὲς δημοπρασίαις κανεὶς δὲν ἐλάμβανε μέρος σ' αὐτές, διότι δὲν ἐδέχτο νὰ δεσμευθῆ μὲ χαμηλὲς τιμὲς γιὰ μακρὰ περίοδο «... ἔνεκα τῆς παρούσης ἀνωμαλίας καὶ δυσχερείας τῆς προμηθείας τῶν εἰδῶν τούτων καὶ τῆς ὑπερβολικῆς αὐτῶν ἀνατιμήσεως...», ὅπως σημειώνει ὁ πρακτικογράφος τοῦ 'Αδελφάτου τὸν Μάρτιο τοῦ 1918. 'Ιδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸ κρέας, τὸν ἄρτον, τὰ ἀποικιακά, τὰ λαχανικά κλπ. ἡ ἀπροθυμία ἦταν μόνιμη. 'Ἡ κατάσταση εἶχε φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖο, ὥστε τὸ 'Αδελφάτο ἀναγκάσθη, παρὰ τὴν κειμένη νομοθεσίαν, νὰ καταργήσῃ τὶς δημοπρασίαις καὶ νὰ ἀναθέσῃ στὸν Διευθυντὴ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸ ἐμπόριο προμήθεια τῶν ἀναγκαίων εἰδῶν.

Κατὰ τὸ 1919 ἡ κατάσταση δὲν βελτιώθηκε στὴ συνεδρία τῆς 3ης 'Ιανουαρίου ὁ Διευθυντὴς πληροφορεῖ τὸ 'Αδελφάτον ὅτι «προκηρυχθείσης μειοδοτικῆς δημοπρασίας... οὐδεὶς παρουσιάσθη μειοδότης, εἰμὴ μόνον διὰ τὴν καύσιμον ὕλην... διὰ δὲ τὰ δευγάλακτα παρέμεινε μειοδότης μὲ τὴν τιμὴ τῶν λεπτῶν 34 κατὰ κεσὲ ὁ κ. Δασκαλόπουλος».

Τὸν ἴδιο συνέβη καὶ κατὰ τὴν ἐπαναληπτικὴ δημοπρασίαν τοῦ 'Απριλίου τὸ δὲ Δημ. Συμβούλιον διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 2056 ἀποφάσεώς του ἐνέκρινε τὴν ἄνευ διαγωνισμοῦ προμήθειαν τῶν διαφόρων εἰδῶν.

Τὴν ἀπόφαση αὐτὴ ἐπικύρωσε καὶ ἡ Νομαρχία μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 2513 διαταγὴ τοῦ Νομάρχου.

'Ἡ προμήθεια ὁμοῦ τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν χωρὶς μειωδωτικὸ διαγωνισμό εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα μεγάλες ὑπερβάσεις οὕτως ὥστε περὶ τὸ τέλος τοῦ 1919 νὰ ἔχουν ἐξαντληθῆ σχεδὸν ὅλες οἱ πιστώσεις. Στὴ συνεδρία τῆς 11ης 'Οκτωβρίου ὁ Σταθάτος «ἀνακοινῶν ὅτι λόγω τῶν ἐξαιρετικῶν δυσχερῶν συνθηκῶν καὶ τῆς μεγάλης ὑπερτιμήσεως ὄλων τῶν τροφίμων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν οἱ σημερινοὶ πόροι τοῦ Νοσοκομείου εἶναι ἀνεπαρκεῖς διὰ τὴν συντήρησιν αὐτοῦ καὶ ὅτι ἤδη ὑπολογίζει ὅτι τὸ ἔλλειμα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ... 1919 θέλει ὑπερβεῖ τὰς 100.000 δρχ...». Τὸ 'Αδελφάτον «... ἀποφασίζει ὅπως πλὴν τῶν ἄλλων συναφῶν μέτρων συνταχθῆ ἡ κατωτέρω ἐκθεση πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περὶ πληρωμῆς εἰς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖον τοῦ ὀφειλομένου ὑπὸ τοῦ κράτους ποσοῦ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι σήμερον ἐπίταξιν τοῦ νέου Δημ. Νοσοκομείου».

Ἡ κατάσταση βελτιώθηκε λήγοντος τοῦ ἔτους ὥστε κατά τήν δημοπρασίαν γιά τό 1920 ἐπετεύχθησαν σχετικά ἱκανοποιητικές τιμές, ἦτοι :

Ἄρτος (Μειοδ. ὁ Ν. Τζουμάκας) : Λευκός 1,45 δρχ., ἄρτος ἐκ σιταλεύρου 0,98 δρχ.

Κρέας (Μειοδ. Λυκ. Καλούλης) : 0,20 δρχ. ἔλλατον τῆς ἐκάστοτε διατιμήσεως.

Λαχανικά (Μειοδ. Β. Μητσούλης), 16 λεπτά ἐπί τοῖς % ἐπί τῶν ἐκάστοτε λογαριασμῶν αὐτοῦ.

Καύσιμος ὕλης (Μειοδ. Ἄλ. Θωμάς) : Πεῦκα 241/2 λ. ἢ ὀκιά ἐλαιόδενδρα 30 λ. ἢ ὀκιά, Δαδί 35 λ. ἢ ὀκιά.

Ἀποικιακά (Μειοδ. Πέτρος Δεσύπρης), μέ τίς ἐξῆς τιμές ἔλλατον τῶν ἐκάστοτε διατιμήσεων : 5 λ. γιά τό λάδι, 10 λ. γιά τό ρύζι καί τόν μπελτέ, 20 λ. γιά τόν καφέ, 10 λ. γιά τή φάβα, τά ρεβύθια καί ξηρά κουκιά, 5 λ. γιά τό χαλβᾶ, τό τυρί κλπ. Τό βούτυρο ἐσημφωνήθη πρὸς δρχ. 17,80 ἢ ὀκιά.

Ἐν τούτοις ἡ κατάσταση ἐπιδεινώθηκε κατά τούς ἐπόμενους μῆνες καί ὁ Δεσύπρης ὑπέβαλε αἴτηση ἀπαλλαγῆς τυ ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς δημοπρασίας «καθ' ὅσον ἀδυνατεῖ νά ἀνταποκριθῆ εἰς αὐτάς». Πράγματι αὐτός ἀπό τόν Φεβρουάριο ἤδη ἄρχιζε νά καθυστερεῖ τίς χορηγίες καί νά προμηθεύει νοθευμένα εἶδη (βούτυρο, σαποῦνι κλπ). Κατόπιν αὐτῶν βέβαια κηρύχθηκε ἐκπτώτος.

Ἀλλά καί τῶν φαρμάκων αἱ τιμές εἶχαν τιναχθεῖ στά ὕψη, συνεπεία δέ τούτου ἐδημιουργοῦντο συνεχεῖς προστριβές μέ τούς διαφόρους προμηθευτές. Σέ μίαν περιπτώσιν μάλιστα τό Ἄδελφάτον προσέφυγε καί στήν «ἐν Ἀθήναις Πανελληνιον Φαρμακευτικήν Ἐταιρείαν» καί ἐζήτησε τήν γνωμοδότηση τοῦ Προέδρου τῆς «σχετικῶς μέ τῶν ζητουμένων τιμῶν τῶν 24 δρχ. κατά χιλγρ. βάμβακος ὑπό τῆς Ἐταιρείας Φραγγίδη καί Σία...». Εἶναι ἡ ἐποχή ὅπου δημιουργοῦνται οἱ πρῶτες ἐπαγγελματικές συντεχνίες καί ἀρχίζει ἡ συνδικαλιστική καί ἐργατική κίνηση.

Δέν εἶναι λοιπόν παράδοξο γιάτί ὁ Σταθάτος ἀναφέρει κατά τήν συνεδρίαση τοῦ Ἄδελφάτου τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1919 ὅτι «κατά τό λῆξαν ἔτος 1918 ὑπάρχουσιν ὑποχρεώσεις τοῦ Νοσοκομείου... βαρύνουσαι τόν προϋπολογισμόν αὐτοῦ ἀνερχόμενος εἰς τό ποσόν τῶν 99700 δρχ... διά δέ τό Μαιευτήριον... 15195 δρχ.».

Ἐπίσης ὁ ἴδιος κατά τήν συνεδρίαση τῆς 1ης Ἀπριλίου «ἀνακοινοῖ ὅτι ἐκ τοῦ καταρτισμοῦ τῶν προϋπολογισμῶν τοῦ Δ. Νοσοκομείου καί Μαιευτηρίου προκύπτει εἰς ἀμφοτέροισιν... ἔλλειμα σημαντικοῦ μεταξύ ἐσόδων καί ἐξόδων διά τό τρέχον ἔτος 1919. Ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ τῶν ἀνωμάτων συνθηκῶν τῆς Παγκοσμίου ἀγορᾶς ἔνεκα τῶν ὁποίων πάντα τά τρόφιμα, καί εἶδη ἐν γένει... εὐρίσκονται εἰς τιμᾶς λίαν ἠϋξημένας... ὅτι πρέπει νά ληφθῆ εἰδική τις μέριμνα πρὸς αὔξισιν τῶν ἐσόδων τοῦ Νοσοκομείου...» (Πρακτικά, σελ. 343).

Καί ἐπειδή ὁ λόγος περί προϋπολογισμοῦ ἄς δοῦμε πῶς εἶχαν αὐτοῖ ἐν περιλήψει κατά τά ἔτη 1919 καί 1920.

Προϋπολογισμός 1919

Ἔσοδα : 372.211,23 δρχ.

Ἔξοδα : 394.683 δρχ.

Παρατηρήσεις : α) Ὁ προϋπολογισμός ἐκλείσει ἐλλειμματικά.

β) Παρατηρεῖται σημαντική αὔξηση τοῦ κονδυλίου τῶν τροφίμων, τοῦ φωτισμοῦ καί τῶν καυσίμων, τῶν φαρμάκων, ἐνῶ οὐδεμία ἢ μικρά αὔξηση ἐμφανίζονται τά κονδύλια τῆς συντηρήσεως τῶν κτιρίων ἢ τῆς ἀγορᾶς σκευῶν καί ἐπίπλων.

γ) Σε σχέση με τά προηγούμενα έτη (1917 και 18) οί μισθοί του άνωτέρου διοικητικού προσωπικού.

δ) Η δύναμις των κλινικών σε ιατρούς και νοσοκόμους παραμένει ή ίδια, ή και αττώθηκε, όπως είδαμε.

ε) Τά τμήματα του Νοσοκομείου είναι τά ίδια, ήτο δύο Παθολογικές και δύο χειρουργικές κλινικές, τμήμα ανιάτων, φθισικών και μολυσματικών, μικροβιολογικών και χημικών έργαστήριο, όχι όμως ακόμη Ακτινολογικών. Τέλος έξωτερικά τρεΐα (φωτοτυπία σελ. 347 - 54).

Ρεζυπολογισμός 1920

Έσοδα : 669.936,40 δρχ.

Έξοδα : 669.936,60 δρχ.

Παρατηρήσεις : α) Τρομακτική αύξηση δλων σχεδόν των κονδυλίων σε σχέση με τό προηγούμενον έτος.

β) Για πρώτη φορά αναγράφεται κονδύλιον (215.000 δρχ.) ως ένοίκιον του νέου νοσοκομείου της Λ. Αλεξάνδρας για όλα τά έτη από του 1912 και έντευθεν. Επίσης και ποσόν 30 χιλ. δρχ. ως έτήσιον ένοίκιον.

γ) Τό κόστος της διατροφής έμφανίζει αύξηση σχεδόν 50% ένω τά φάρμακα παραμένουν, παρά την άνατίμησή τους στά ίδια επίπεδα.

δ) Μεγάλη αύξηση μισθών διοικητικών ιατρών και νοσοκόμων. Δέν αυξήθηκε μισθός του Μικροβιολόγου.

ε) Τεράστιο ποσόν (143,047 δρχ.) άφορά σε όφειλές διαφόρων δικαιούχων. Τό νοσοκομείον υπέβλεψε στην είσπραξη των καθυστερουμένων ένοικίων του Κράτους για τό κτίριο της Λ. Αλεξάνδρας προκειμένου νά έξυπηρετήσεται τίς ύποχρεώσεις αυτές.

Η κίνηση του Νοσοκομείου κατά τομείς είχε ως εξής κατά την τριετία 1918 - 1920.

Υποβάλλεται και έγκρίνεται Κανονισμός του προσωπικού νοσηλείας (Ίαν. 1918). Τό προσωπικό έλαττοῦται για λόγους οικονομίας, κατόπιν έντολής του αρμοδίου Υπουργού διά τόν ύπ' αριθ. 12656/13 - 3 - 1918 έγγραφου αυτού. Προηγούμενος είχε αποφασισθεί μείωση του αριθμού των κλινών. Οικονομίες όμως δέν έπετεύθησαν κυρίως λόγω των απαιτήσεων του προσωπικού για αύξήσεις (Αύγουστος 1919), τίς όποιες ένέκρινε τό Αδελφάτον «ένεκεν των σημερινών δυσχερών βιωτικών συνθηκών». Έξ άλλου με ειδικό νόμο (1234) τό Νοσοκομείον, όπως όλοι οί έργοδότες, ύποχρεούται σε καταβολή των μισθών των επιστρατευμένων υπαλλήλων.

Έδώ πρέπει νά σημειωθεί ότι με την πρόοδο της εργατικής νομοθεσίας, κυρίως από την Κυβέρνηση Βενιζέλου, και με την ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος, οί εργαζόμενοι άρχίζουν νά διεκδικούν νομίμως πλέον και νά επιτυγχάνουν ίσχυρή άνοποίηση σιτημάτων άγνώστων κατά τό παρελθόν. Έτσι για πρώτη φορά από τον Δεκέμβριο του 1918 αρχίζει νά καταβάλλεται διπλός μισθός στους εργαζόμενους έν όψει των έορτών των χριστουγέννων. Η ύπ' αριθ. 2055 της 14 Φεβρ. 1919 διάταξη του Δημ. Συμβουλίου και ή ύπ' αριθ. 2514 άπόφαση της Νομαρχίας πιστοποιούν τούτο. Έκτοτε τούτο γίνεται θεσμός.

Λόγω των δυσχερών οικονομικών συνθηκών δέν υπήρχαν περιθώρια σοβαρών επισκευών ή άλλων κτιριακών διαρρυθμίσεων, παρά τίς διαπιστωμένες ανάγκες. Όσα έργα έλαβαν χώραν χρηματοδοτήθηκαν κυρίως από εισφορές φιλανθρώπων

καί ἐράνους. Οἱ κυριώτερες ἐπισκευές ἀφοροῦσαν σέ ἐξωτερικό ὑδροχρωματι καί μικροεπισκευές τῶν κτιρίων. Παρουσιάσθηκε ἕνας μειοδότης (ὁ Νομικός), ὁ ὁποῖος προσέφερε 2,50 δρχ. κατά τετραγ. μέτρον, πού ἐγινε δεκτὴ τὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 26 Ἀπριλίου 1918. Ἄλλη σημαντικὴ ἐπισκευὴ ἦταν ἡ διέ λολίθου ἐπίστρωση τῶν αἰθουσῶν τοῦ πρώτου ὀρόφου. Ὡς μειοδότης ἐπιλέγει Σ. Μπέης (5 Ἰουλίου 1918). Τὸν Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἐτους ἀποφασίζεται (Συνεδρ Σεπτ.) νά ζητηθῇ ἡ ἄδεια τῆς ἀναθέσεως τῶν ἔργων χωρὶς δημοπρασία. Ἐξ ἄλλ. Δήμαρχος προτείνει τὴν κατασκευὴ πλυντηρίου καί ἀπολυμαντηρίου, γιὰ τὴν σ νομικώτερη καί ταχύτερη ἐξυπηρέτηση τοῦ Νοσοκομείου.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἀνάγκες τοῦ Νοσοκομείου ἦσαν πολλές καί δέν ὑπῆρχαν στῶσεις ὁ ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου Θ. Πετρακόπουλος κινήθηκε δραστῆ γιὰ τὴν ἐξοικονόμηση τῶν ἀναγκαίων χρημάτων πρὸς ἐκτέλεση καί τῶν ἔργων αὐτῶν. Πράγματι πέτυχε νά συγκεντρώσει ποσὸν 42.100 δρχ. ἀπὸ τίς προσφε τῶν κάτωθι φιλανθρώπων :

Μιχ. Γαλάτης	δρχ.	10.000
Ἄντ. Ἐμπειρικός	»	5.000
Παναγῆς Λυκιαρδόπουλος	»	5.000
Ἄφοι Ἀ. Ἐμπειρικού	»	5.000
Γεώρ. Ἐμπειρικός	»	5.000
Γεράσ. Ἀντύπας	»	5.000
Ἄλέξ. Ταχμιτζῆς	»	3.000
Θεόδ. Πετρακόπουλος	»	2.100
Γεώρ. Δρακούλης	»	2.000

Μέ τό ποσό αὐτό ἀποπερατώθηκαν, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ μηχανικοῦ τοῦ μου τὰ κάτωθι ἔργα :

Κατασκευὴ καί ἐγκατάσταση ἕξι μεγάλων λουτήρων καί δύο μικροτέρων βᾶθρων κατασκευὴ τῶν ἀποχωρητηρίων καί οὐρητηρίων καί τῶν τεσσάρων δρισμαμάτων τοῦ Νοσοκομείου μέ ὅλα τὰ χρειώδη. Ἐλαιοχρωματισμός καί ὑδροχρωματισμός τῶν αἰθουσῶν καί τῶν κουφωμάτων τοῦ δευτέρου ὀρόφου. Ὑδροχρωματισμός, διασκευὴ καί ἐπισκευὴ τῶν δύο αἰθουσῶν πού ἐχρησιμοποιοῦντο γιὰ τὴν λαγές τῶν χειρ. κλινικῶν ἐπισκευὴ καί διασκευὴ αἰθούσης γιὰ τὴν διανομὴ τοῦ γητοῦ τῶν ἀσθενῶν, τὸν καθαρισμὸ τῶν σκευῶν αὐτοῦ καί γιὰ νά χρησιμεύῃ τραπεζαρία τοῦ νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ.

Ἀπὸ πλευρᾶς προσωπικοῦ δέν παρατηροῦνται σοβαρὲς μεταβολές ὅπως καὶ τὰ προηγούμενα χρόνια. Σημειώνουμε τὸν διορισμὸ τῆς Ἀγλαίας Ἀναγνωστοπούλου ὡς Γενικῆς Οἰκονόμου (μισθὸς 150 δρχ. τὸ μῆνα), τὸν διορισμὸ 4 νοσοκόμων, ἑνὸς κηπουροῦ καί ἑνὸς ὑπομαγείρου, ἑνὸς ἱερέως (τοῦ Ἰω. Θεολογίτη), ἑνὸς οἰκονομου καί ἑνὸς ἀπολυμαντοῦ κλπ. ἐξ ἄλλου ἀπολύεται ὁ θυρωρὸς ὡς διαρκῶς μισθωμένος, παραιτεῖται ὁ νεοδιορισθεὶς Γεν. οἰκονόμος καθὼς καί ὁ νοσοκόμος Κουσι νᾶς λόγῳ ὑπερβολικῆς ἀπαιτήσεως ἀποζημιώσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς στρατιωτικῆς σέως του κλπ.

Προάγεται ἡ Καλλιόπη Σαχίλλα ὡς ἐπόπτρια τοῦ Νοσοκομείου καί ὁ Σταύρος Δημητράτος σέ Ἀρχινοσοκόμο μέ μισθὸ 80 δρχ. μηνιαίως.

Διάφορες μεταβολές παρατηροῦνται καί στό ἰατρικὸ προσωπικόν, ὅπως π.χ. ἀπόλυση τοῦ ἐσωτ. βοηθοῦ τῆς χειρ. κλινικῆς Δ. Παπαδημητρίου, τοῦ ὑποφάρμακ.

ποιού Πέτρου Κώνστα, του ἱατροῦ τοῦ τμήματος φυματιῶντων Σ. Κανελῆ, τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ Μαιευτηρίου Ἰω. Θωμαΐδου (στή θέση τοῦ ὁποίου διορίσθηκε ὁ Παν. Κόλλιας) κλπ. οἰκιοθελῆς παραιτήθηκαν ὁ ἐπιμελητής τῆς Δημ. Χειρ. Κλινικῆς Ἰω. Φικιώρης καί ὁ βοηθός αὐτῆς Κων. Γεωργιάδης. Παρητήθη ἐπίσης ὁ Διευθυντής τοῦ Δημ. Μαιευτηρίου Νικ. Πετσάλης διότι ἐξελέγη (Ἀπρίλιος 1919) καθηγητής Μαιευτῆς καί Γυναικολογίας καί στή θέση του διορίσθηκε ὁ Μαιευτῆρας Μιχ. Νεγρεπόντης. Διορίσθηκε ἐπίσης ὡς ἐπιμελητής τοῦ Μαιευτηρίου ὁ Ἰω. Θωμαΐδης καί ἡ μαῖα ἡ Πελαγία Γερωντῆ ὡς Ἀρχειοσοκόμος. Τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1919 διορίσθηκε ὡς ἐσωτερικός βοηθός τῆς Δημ. Χειρ. Κλινικῆς ὁ μέχρι τότε ὑπηρετῶν δοκιμαστικῶς Ἰω. Παπαϊωάννου. Ἀντιθέτως ἀπορρίφθηκε (Ὀκτώβριος 1919) αἴτηση ὡς μαθητευομένης τοῦ Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου Ἀργυρῶς Κουκουλάρη γιά τήν παροχή ἀντιμισθίας.

Ἰδιαίτερο θέμα ἐδημιουργήθη μέ τόν ἐπιμελητή τοῦ Μικροβιολογικοῦ καί χημικοῦ ἐργαστηρίου Χ. Μοσχονήσιο, ὁ ὁποῖος λόγω κατοχῆς καί δευτέρας θέσεως προσερχόταν στό Νοσοκομεῖο γιά ἐλάχιστον χρόνο. Τό θέμα ἀνακινήθηκε ἀπό τόν Γ. Πίσσα κατά τήν συνεδρίαση τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 11ης Ὀκτωβρίου 1919. Ἐγινε λόγος «περί πλημελοῦς λειτουργίας τοῦ... ἐργαστηρίου λόγω τῆς ἀδιαλείπτου σχεδόν ἀπουσίας τοῦ ἐπιμελητοῦ κ. Χρ. Μοσχονησίου...». Τό Ἀδελφάτο κατόπιν αὐτοῦ καθώρισε ὥρες ἐργασίας 9 1/2 - 12 1/2 π.μ. καί 3 - 5 μ.μ. Γιά τό Παθολ. Ἐξωτ. Ἱατρειῶν ἐργάσιμες ὥρες καθωρίσθησαν 9 1/2 - 1 μ.μ. Συγχρόνως ἐδόθη ἐντολή στόν Διευθυντή νά ἀποστείλῃ ἐγγραφο πρὸς τόν Ἐπιμελητή τοῦ ἐργαστηρίου «... καλῶν αὐτόν ὅπως συμμορφωθῆ πρὸς τάς ἀποφάσεις τοῦ Ἀδελφάτου διά τήν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ἀνελλιπῶς καί νά δηλώσῃ ἄλλως ποῖαν ἐκ τῶν δύο θέσεων ἂς σήμερον κατέχει προτιμᾶ, τήν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ἢ τήν ἐκτός αὐτοῦ» (Πρακτικά, σελ. 369).

Τό πρόβλημα λοιπόν τῆς διθεσίας δέν εἶναι καί τόσο νέον. Ἰδιαίτερες τιμές ἐπεφύλαξε τό Ἀδελφάτο στόν ἀποχωρήσαντα Διευθυντή τοῦ Μαιευτηρίου διακεκριμένου ἱατροῦ Νικ. Πετσάλῃ, λόγω τῆς ἐκλογῆς του ὡς καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, καθώς, ἐπίσης καί πρὸς τόν παλαιάμαχον χειρουργόν τοῦ Νοσοκομείου Ριχάρδον Λιβαθινόπουλον, Διευθυντή τῆς Δημ. Χειρ. Κλινικῆς. Ἰδού ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἀδελφάτου :

«Τό Ἀδελφάτον τοῦ Δημ. Νοσοκομείου «Ἐλπίς» λαβόν ὑπ' ὄψη ὅτι ὁ ἱατρός χειρουργός κ. Ριχ. Λιβαθινόπουλος, ὑπηρετῶν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ ὡς διευθυντής τῆς Χειρ. Κλινικῆς ἀπό τοῦ ἔτους 1912 μέχρι σήμερον μετά ζήλου, προθυμίας καί ἀφοσιώσεως ἀδιακόπου καί ἐνδελεχοῦς, προσέφερε εἰς τό Δημ. Νοσοκομεῖον ὑπηρεσίας ἐξαιρετικῆς καί παντός ἐπαίνου ἀξίας, ἀποφασίζει καί ψηφίζει ὁμοφώνως ὁπως, εἰς ἀναγνώρισιν καί ἀμοιβήν τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων, ἀνακηρυχθῆ εὐεργέτης τοῦ Νοσοκομείου, ἀναρτηθῆ δέ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Χειρ. Δημοτικῆς Κλινικῆς» (Πρακτικά 18 Φεβρ. 1920).

Κατά τήν ὡς ἄνω περίοδο αἱ δωρεές καί τά κληροδοτήματα πρὸς τό Νοσοκομεῖον δέν ἦσαν ἰδιαίτερος σημαντικά, ἐκτός ἴσως τῶν ἐράνων τοῦ Πετρακόπουλου.

Σημειώνομε ἕνα ποσόν 4.000 δρχ. προσερχόμενον ἀπό τό κληροδοτήμα Δεμερτζῆ, μίαν δωρεά τοῦ ἀποβιώσαντος Κυρ. Γουτάνη ἐκ 500 δρχ., ἡ ὁποία ἐγένετο μέσον τοῦ Διευθυντοῦ Δημοσίας Ὑγείας καί Ἀντιλήψεως τοῦ Ὑπουργ. Ἐσωτερικῶν καί ἄλλων τοῦ Π. Πυρρῆ ἐκ 5000 δρχ., δωρεά ἐπίσης ἐνός Ἑλληνοσ ἐκ Βουλγαρίας

100 Βουλγαρικῶν λεβίων, 6000 δρχ. ὡς ἐτήσια δωρεά τῆς Παγγαίου Ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Πάγκα 3000 δρχ. ἐκ τοῦ κληροδ. Μαρίας Κασιμάτη, 800 δρχ. τῆς Δέσπ. Στεφανίδου, 1000 δρχ. ὡς ἐτήσια πρόσοδο ἀπὸ τὸ κληροδοτήμα Ἄνδριανίδου, 1500 δρχ. ἀπὸ τὸ κληροδοτήμα Ἄντ. Ἄντωνίου κλπ. Τέλος ἀναφέρουμε δωρεά τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐκ διαφόρων φαρμάκων, τροφίμων, ἐργαλείων καὶ εἰδῶν ἱματισμοῦ, καθὼς καὶ μιᾶς συσκευῆς Viloginator.

Τὸ Νοσοκομεῖον ὁμῶς εἶχε καὶ ἀρκετὲς δικαστικὲς ἐμπλοκὲς μὲ διάφορα κληροδοτήματα, ὅπως π.χ. τῆς Βικτ. Ἰωάννου (ὅπου καὶ βρισκομε ἐκτενῆ γνωμοδότηση τοῦ νομικοῦ συμβούλου τοῦ Νοσοκομείου Γ. Μαριδάκη), τῆς οἰκοδομῆς τῶν ὁδῶν Πειραιῶς καὶ Βουλγαρη (φορολογικὲς διαφορὲς), τῶν ἐπιδίκων μετὰ τῆς Δήμητρας Αἰλιανοῦ ἀκινήτου κληροδοτήματος Ἄνδριανίδου κλπ. Ἡ ἐπιβάρυνση τοῦ Νοσοκομείου σὲ δικαστικὰ ἐξόδα καὶ ἀμοιβὲς δικηγόρων ἀπὸ τίς ἀντιδικίας αὐτὲς ἦταν σημαντικὴ.

Παρ' ὅλες αὐτὲς τίς εἰσφορὲς τὸ Νοσοκομεῖο ἀδυνατοῦσε, ὅπως εἶδαμε νὰ ἀνταπεξέλθῃ στὰ τεράστια ἐξόδα λειτουργίας του. Ἀναγκάσθηκε λοιπὸν νὰ ἐκποιήσῃ ἀκίνητα ποῦ εἶχαν περιέλθει στὴν ἰδιοκτησία του ἀπὸ διάφορα κληροδοτήματα.

Τὴν 8η Αὐγούστου 1918 ἐγκρίνεται ἡ προκήρυξις πλειοδοτικῆς δημοπρασίας σύμφωνα πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 1387/30 - 7 - 1918 πράξιν τοῦ Δημ. Συμβουλίου, «διὰ τὴν πώληση ἀκινήτου τοῦ Νοσοκομείου». Στις 28 Σεπτεμβρίου ἐγκρίνεται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δημοπρασίας καὶ ἡ ἐπιτευχθεῖσα τιμὴ τῶν 22.303,75 δρχ., διότι «... ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν συμφέρουσα καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι καὶ ἀνωτέρα τῆς καθ' ἕκαστον οἰκόπεδον χωριστὰ ἐπιτευχθείσης τιμῆς τῶν 50.075,88 δρχ.».

Ἐπίσης τὸ Ἀδελφάτο ἀναγκάσθηκε νὰ ἐκποιήσῃ καὶ μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς γιὰ τὴν κάλυψη διαφόρων ἀναγκῶν. Ἡ σημαντικώτερη ὁμῶς ἐνίσχυση τοῦ Νοσοκομείου προήλθε, ὅπως ἐλέχθη, ἀπὸ τὴν ἐνοικίαση ὑπὸ τοῦ Κράτους τοῦ νέου Νοσοκομείου.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δημόσια ὑγεία, σημειώνουμε ὅτι κατὰ τὸν Μάρτιο τοῦ 1919 παρουσιάσθηκε ἐπιδημία ἐξανθηματικοῦ τύφου (ὁ πρῶτος ἄρρωστος εἰσῆλθε στὸ Νοσοκομεῖο στίς 27 Μαρτίου) καὶ τὸ Ἀδελφάτο ἐμερίμνησε «περὶ τῶν ληπτέων μέτρων». Μάλιστα δημιουργήθηκε πρόβλημα (λόγω τῆς ὑπάρχουσας διαμάχης) μὲ τὴν Πανεπιστημιακὴ Παθολογικὴ Κλινικὴ διότι ὁ βοηθὸς Ἄριστ. Κοντομέρκος ἐπέτρεψε τὴν εἰσαγωγὴν «ἐν ἀγνοίᾳ καὶ τοῦ ἱατροῦ τοῦ ἐξωτ. Ἰατρείου ἐπιμελημένου εἰδικῶς τὰς εἰσαγωγὰς τῶν Παθολογικῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου». Τὸ Ἀδελφάτο ἐπικοινωνήσε ἀμέσως διὰ τοῦ Δημάρχου μὲ τὸν Ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν (ἀρμόδιον τότε γιὰ τὰ ὑγειονομικὰ θέματα), «ὅστις διέταξε νὰ παραχωρηθῇ εἰς τὸ Δημ. Νοσοκομεῖον εἰδικόν περίπτερον, ὅπερ θέλει χρησιμοποιηθῇ πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἐπιβεβλημένων μέτρων κατὰ τοῦ ἐξανθ. τύφου» (Πρακτικά, σελ. 343).

Ἀργότερα, ὅταν παρήλθε ἡ ἐπιδημία, τὸ περίπτερον αὐτὸ χρησιμοποιήθηκε ὡς ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα τοῦ Νοσοκομείου.

Ἡ δεκαετία τοῦ 1920 - 30

Ἡ δεκαετία τοῦ 1920 σφραγίζεται ἀπὸ τὰ τραγικὰ γεγονότα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς καὶ τῶν πολιτικῶν ἀναστατώσεων. Ὁ ἀντίκτυπος στὰ δημοτικά

πράγματα της πρωτεύουσας ήταν άμεσος. Μετά τη συντριπτική ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου 1920 απέμακρύνθη και ο δημαρχεύων Σπ. Πάτσης, που είχε συνδέσει την τύχη του με το κόμμα των Φιλελευθέρων. Ο Πάτσης είχε διαδεχθεί τό 1917 τον Μπενάκη, που απέχωρησε της δημαρχίας οικειοθελώς κατά τον Ιούνιο του έτους αυτού. Η κατάσταση στην πρωτεύουσα, μετά την έξωση του Κωνσταντίνου και την κάθοδο της Κυβερνήσεως Βενιζέλου από τη Θεσσαλονίκη, ήταν λίαν έκρυθμη. Οι ανάγκες της πόλεως πολλές ενώ οι δυνατότητες του Δήμου (και του Κράτους) περιορισμένες. Τά πολιτικά πάθη εξημμένα και οι αντιθέσεις μεταξύ των πολιτών τρομερές. Τό μεγάλο πρόβλημα της πόλης ήταν ή ύδρευση.

«Η πολεμική κατάσταση, ό αποκλεισμός που είχε προηγηθή, αί γενικαί συνθηκαι της ζωής, γράφει ό Λαμπίκης (1938), είχαν διευκολύνει την διάδοση των μεταδοτικών άσθενειών, γιά την καταπολέμησιν των οποίων έχρειάζετο κυρίως νερό. Ο τύφος έκανε θραύσιν, ενώ ή καθαριότης της πόλεως ήτο πρωτόγονος. Τό πόσιμον έξ άλλου νερό που προσεφέρετο εις τούς Αθηναίους μέ τό σταγονόμετρον δέν ήτο έγγύησις ύγείας» (σελ. 133).

Ο Πάτσης έμερίμνησε από την πρώτη στιγμή γιά τό θέμα της ύδρεύσεως και έπιτάχυνε τά έργα του Κοκκιναρά που είχαν άρχισει από της εποχής Μπενάκη.

Μαζί μέ 50 άλλους δημάρχους έπισκεύθηκε τον Μάιο του 1920 τό μέτωπο και έγινε ένθουσιωδώς δεκτός στη Σμύρνη.

Κατά την περίοδο εκείνη, ή δίνη των παθών και άντεγκλήσεων, όδηγησε στο έδώλιο του κατηγορημένου και τον πρώην Δήμαρχο Σπυρ. Μερκούρη μαζί μέ αρκετούς άλλους Αθηναίους. Τό έκτακτο δικαστήριο συνεδρίαζε στη Βουλή. Ο Λαμπίκης, παρακολουθών ως πρακτικογράφος, τή δίκη γιά λογαριαμό της έφημερίδας «Αθήναι», διηγείται τό ακόλουθο περιστατικό. Μία ήμέρα οι έφημερίδες έγραψαν μεταξύ των άλλων και λίγα λόγια συμπαθείας γιά τον τέως Δήμαρχο που ήταν άσθενής. Την επομένη ό πρόεδρος του δικαστηρίου Φατσέας προέβη σε άυστηρές συστάσεις προς τούς εκπροσώπους του τύπου «... όπως εις την τήρησιν των πρακτικών είναι περισσότερο άμερόληπτοι...», ό δέ β. έπίτροπος άπέιλησε άυστηρές κυρώσεις.

Μετά την απομάκρυνση του Πάτση την δημαρχία ανέλαβε ό εκλεγής Πάρεδρος κατά τίς δημοτικές εκλογές του 1914 Γ. Τσόχας, που είχε, όπως είπαμε, αναλάβει πάλι καθήκοντα δημάρχου τό 1916 μετά τά Νοεμβριανά. Παρέμεινε τότε ως τίς άρχές του 1917.

Η ανάληψη της δημαρχίας από τον Τσόχα συνέπεσε μέ την επάνοδο του Κωνσταντίνου. Ο Τσόχας υπεδέχθη στον σταθμό την βασιλική οικογένεια και προσεφώνησε ένθουσιωδώς τούς βασιλείς.

Η τραγική κατάρρευση του μετώπου και ή απομάκρυνση εκ νέου του βασιλέως εσήμαναν και την διακοπή της δημαρχίας του Τσόχα. Τον Σεπτέμβριο του 1922 επανήλθε ό Πάτσης, εκλεγείς και δήμαρχος από τό Δημ. Συμβούλιο σύμφωνα μέ ειδικό νόμο της τότε κυβερνήσεως Κροκιδά (Λαμπίκης, 1938).

Τό μεγάλο πρόβλημα ήταν τότε τό προσφυγικό. Ο Δήμος έπρεπε νά δεχθεί και νά στεγάσει περίπου 300 χιλιάδες πρόσφυγες. Όλα τά δημοτικά κτίρια (Δημ. Θεάτρο κλπ), τά σχολεία και οι δημόσιοι χώροι διετέθησαν γιά τή στέγαση των προσφύγων και γιά την τοποθέτηση σκηνών. Ο Δήμος κατώρθωσε τότε μέ την οικονομική ένίσχυση της Κυβερνήσεως, νά άντιμετωπίσει κάπως την κατάσταση, ιδίως δσον άπορά την ύδρευση και σίτιση τόσων χιλιάδων ανθρώπων.

Μεταξύ τῶν σημαντικῶν ἔργων, ἰδίως ἐξυγιάνσεως ὠρισμένων περιοχῶν γιὰ τὴν ἐγκατάσταση τῶν προσφύγων ἦταν ἡ ἀποξήρανση τῆς βρωμερῆς λίμνης τοῦ Προφήτου Δανιὴλ (1925) διὰ τῆς διανοίξεως ἀποχευτικοῦ ἀγωγοῦ πολλῶν χιλιομέτρων. Τὸ ἔργο ἐστοίχισε τότε 22 περίπου ἑκατομύρια δραχμῆς. Ἐπίσης ἐκαλύφθησαν καὶ τὰ δύο μεγάλα ρεύματα τῶν ὁδῶν Καβάλας καὶ Μαρωνείας.

Ἄλλὰ καὶ τὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο ἐτέθη τότε στὴ διάθεση τῶν προσφύγων τοὺς ὁποίους ἐμάστιζαν ἀρρώστιες λόγω τῶν ταλαιπωριῶν καὶ ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος ἐπιδημιῶν λόγω τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν διαβιώσεως. Τὸ Ἄδελφάτο ἀποφάσισε τὴ δωρεάν νοσηλεία τῶν προσφύγων καὶ ὁ Δῆμος διέθεσε ἰατροὺς τοῦ Νοσοκομείου γιὰ τὴν περίθαλψη τῶν ἀσθενῶν.

Στὶς δημοτικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1925 κύριοι ἀντίπαλοι ἦσαν ὁ Πάτσης καὶ ὁ Μερκούρης. Ἡ προεκλογικὴ περίοδος ἦταν ἰδιαίτερα ζωνηρὴ λόγω τῶν πολιτικῶν καταστάσεων. Τὸν Πάτση ὑποστήριζε ἡ Κυβέρνηση Παγκάλου. Στὶς ἐκλογὰς κατῆλθε γιὰ πρώτη φορά καὶ κομμουνιστὴς ὑποψήφιος, ὁ Μάξιμος, πού ἔλαβε ὅμως μόνον 517 ψήφους.

Τὴν ἐκλογὴν ἐκέρδισε πανηγυρικὰ ὁ Πάτσης μὲ 22.243 ψήφους ἐπὶ 41.218 ψηφιστῶν.

Ὁ Μερκούρης ἔλαβε 15.372 ψήφους.

Τρίτος ἦλθε ὁ βιομήχανος Α. Κανελλόπουλος μὲ 3.399 ψήφους.

Δημοτικοὶ ἀρρεδρὸι ἐξελέγησαν οἱ Π. Κουραβέλος, Ἐλ. Ἀναγνωσταρᾶς, Κ. Κομνηνός καὶ Κ. Νίκας.

Σύμβουλοι : Ι. Βλαβιανός, Φρ. Σαράντης, Θ. Γιαννάκης, Γ. Ἀγγελόπουλος Ἀθανάτος, Ι. Ἀθανασιάδης, Ν. Ἀμψράς, Σ. Ἀντωνιάδης, Γ. Βαλαβάνης, Ἰγν. Βοφειάδης, Γ. Βεντούρης, Ἀντ. Γαζής, Παν. Ζερβός, Ἡλ. Καραλόπουλος, Λάζ. Κριεζής, Π. Καλμουχός, Ν. Κιρκίνης, Σ. Κωνσταντινίδης, Πλ. Μαζαράκης, Σ. Ροσόλυμος, Ἀν. Λεονάρδος, Ἀλ. Νικολοῦδης, Ἀντ. Παπαγεωργίου, Εὐάγγ. Πατσουρόκος, Μην. Πεσματζόγλου, Ι. Πλατῆς, Σπ. Σαββόπουλος, Δημοσθ. Σαγιάς - Γούνορης, Ὁρ. Σαλιάρης, Σωτ. Χατζημιχάλης.

Οἱ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐκλεγέντες συμβούλους ἦσαν τοῦ Μερκούρη, ὁ ὁποῖος ὅμως κατῆγγειλε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν ὡς νόθο μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι ἔλαβε χώρα βία καὶ νοθεία. Ὁ Πάτσης ὅμως μὲ τὴν μεγάλη πλειοψηφία τῶν ἐκλογῶν ἦταν ἰσχυρὸς. Ἐπροχώρησε στὴ λύση τοῦ προβλήματος τῆς ὑδρεύσεως μὲ τὴν ὑπογραφή συμβάσεως μὲ τὴν Ἑταιρεία «Οὐλέν» γιὰ τὴν ἐναρξη τῶν ἐργασιῶν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος. Ὁ Μερκούρης ἀντετάχθη στὴ λύση αὐτὴ καὶ πρότεινε τὴν μεταφορά τῶν ὑδάτων τοῦ Μέλανος ποταμοῦ. Ἡ συζήτηση εἶχε ἀρχίσει ἀπὸ δύο χρόνια προηγουμένως εἰσῆλθε δὲ σ' αὐτὴν γιὰ πρώτη φορά καὶ ὁ νεαρὸς τότε Κων. Κοτζιάς μὲ σειρά ἀφθρων ἐφημερίδα τοῦ «Χρονικά». Μὲ τὰ ἄρθρα αὐτὰ ὁ Κοτζιάς ἔθετε οὐσιαστικὰ ἰσχυρὰ πονηφιότητα γιὰ τὴν Δημαρχία.

Τὴν ἴδια ἐποχὴν ἀντιμετωπίσθηκε ριζικὰ καὶ τὸ θέμα τοῦ ἠλεκτροφωτισμοῦ τῆς πόλεως μὲ τὴν λύση τῆς «Παουερ», χωρὶς μικρὰς ἀντιδράσεις.

Στὸ ἐνεργητικὸ τοῦ Πάτση ἐγγράφεται καὶ ἐξωραϊσμός πολλῶν πλατειῶν (Κε. Λωνακίου, Κάνιγγος, Κλαυθμῶνος, Ἀμερικῆς κλπ) μὲ τὴν δενδροφύτευση καὶ τὴν τοποθέτηση ἀγαλμάτων.

Ἀπὸ πλευρᾶς Δημοτικοῦ Νοσοκομείου ἡ κατάσταση δὲν ἦταν ἰδιαίτερος εὐχάριστη, λόγω τῶν μεγάλων οικονομικῶν δυσχερειῶν πού ἀντιμετώπιζε ὁ Δῆμος. Εἰκόνα τῆς καταστάσεως μᾶς δίνει ὁ συγκριτικὸς πίνακας πῶ κάτω :

Έσοδα	1925 - 26	1926 - 27	1928 - 29	1929 - 30
Προϋπολογισθέντα	81.127.717	124.972.754	127.511.628	212.366.588
Βεβαιωθέντα	72.422.110	109.531.266	143.898.478	175.005.936
Εισπραχθέντα	66.529.372	88.864.067	108.287.672	162.368.535

Πηγή : Έκθεσις επί τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, 1931.

Εἶναι φανερὴ ἡ ἀπόσταση μεταξύ προϋπολογιζομένων καὶ πραγματοποιημένων ἐσόδων, πρᾶγμα ποῦ σημαίνει ὅτι τελικῶς τὰ εἰσπραχθέντα ἔσοδα δὲν ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν κάλυψη τῶν προβλεπομένων (καὶ ὑφισταμένων) ἀναγκῶν.

Ἐν τούτοις παρατηρεῖται μικρὴ βελτίωση τῶν πιστώσεων πρὸς τὸν κλάδο τῶν φυλανθρωπικῶν καταστημάτων ποῦ ἐνδιαφέρει τὸ Δημ. Νοσοκομεῖο. Ὁ πίναξ δείχνει τὶς προβλεφθεῖσες πιστώσεις :

Ἔτη	Δημοτικὴ ἀντίληψη καὶ ἐν γένει προβλεφθεῖσαι πιστώσεις	Ἐνταλθέντα	Πληρωθέντα
1926 - 27	1.600.000	1.558.997	1.359.112
1927 - 28	1.610.000	1.609.546	1.609.546
1928 - 29	2.200.000	1.710.164	1.710.164
1929 - 30	1.600.000	1.575.949	1.575.949

Ἐπάρχει μία ὀπισθοδρόμηση κατὰ τὸ 1929 - 30 λόγω τῆ μεγάλης διεθνοῦς οικονομικῆς κρίσεως.

Πάντως εἶναι φανερό ὅτι μεταξύ προϋπολογιζομένων καὶ ἀποδιδομένων ὑπάρχει ἀρκετὴ ἀπόσταση.

Τὸ 1929 ἔληξε ἡ θητεία τοῦ Πάτση καὶ οἱ νέες ἐκλογές ὀρίσθησαν γιὰ τὶς 4 Ἀπριλίου. Εἶχε ἀνατραπεῖ ἡ Οἰκουμενικὴ Κυβέρνηση καὶ ἡ διάδοχος τῆς ἔχρισε τὸν Πάτση ὡς ἐπίσημον ὑποψήφιό τῆς. Ἐν τούτοις προσωπικῶς ὁ Βενιζέλος ἐκράτησε οὐδετερότητα.

Ἀντίπαλος τοῦ Πάτση ἦταν καὶ πάλι ὁ Μερκούρης, ἂν καὶ ἡ κατάστασις τῆς ὀράσεώς του εἶχε ἐπιδεινωθεῖ αισθητᾶ. Ἡ μακρὰ ὁμως ἐμπειρία του καὶ τὸ ἰσχυρὸ προσωπικὸ του κόμμα ἀποτελοῦσαν σοβαρὰ ἐχέγγυα ἐπιτυχίας. Εἶχε ἱκανοὺς συνεργάτες (τὸν Παρασκευόπουλο, τοὺς γιουὺς του Γεώργιο καὶ Σταμάτη, τὸν μαχητικὸ δημοσιογράφου Κρανωτάκη, τὸν Ἡλία Μπρεδῆμα κ.ἄ.) καὶ τὸ σπίτι του στὴν ὁδὸ Χαρ. Τρικούπη ἦταν συχνὰ γεμᾶτο κυρίως ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων καὶ δημοσιογράφοις.

Τὸν Πάτση ὑποστήριζε ἡ «Πατρίς» τοῦ Κώστα Πολίτη, ἐνῶ τὸν Μερκούρη ἡ λαϊκὴ μαχητικὴ ἐφημερίδα «Ἑλληνικὴ» τοῦ Ν. Εὐστρατίου. Ἐπῆρχε ὁμως καὶ τρίτος ὑποψήφιος, ὁ Ἄντ. Χρηστομάνος, ἰατρός καὶ καθηγητῆς Πανεπιστημίου, ποῦ εἶχε διατελέσει μάλιστα καὶ Ἐφυπουργὸς Ὑγείας. Ἀκομμάτιστος καὶ μὲ ὑψηλὸν κῆρος στὴν Ἀθηναϊκὴ κοινωνία, ἰδίως τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ πνευματικῶν τάξεων, παρουσίασε ἓνα ψηφοδέλτιο μὲ τὰ καλύτερα ὀνόματα τῆς ἐποχῆς, γιὰ τὸ ὁποῖο ὁ Βενιζέλος εἶπε ὅτι «αὐτὸ δὲν εἶναι δημοτικόν, ἀλλὰ Ἐφυργικόν Συμβούλιον».

Μεταξύ αὐτῶν ἀναφέραμε τόν Κ. Κοτζιά, Π. Παπαζαφειρόπουλου, ἰατρόν ἐκ Μ. Ἀσίας, Γεώρ. Ἰακωβίδην, Καθηγ. Καλῶν Τεχνῶν - Ἀκαδημαϊκόν, Ἄμβρ. Πλυτά, Πρόεδρον Ἀσφαλιστῶν, Κων. Ἐλευθερουδάκην, ἐκδότην, Δ. Σισιλιάνος, π. πρεσβευτῆ, Θ. Πετρακόπουλον, Δ/ντὴν τῆς Μ. Βρετανίας, Κων. Νέγγρην, πρόεδρον Βιομηχανῶν, Ἄν. Μάτσαν, μηχανικόν πρῶην ὑπουργό, Κων. Μαζαράκην - Αἰνιᾶνα, στρατηγόν καὶ πρῶην βουλευτῆ, τοὺς ἰατροὺς Κων. Περάκη, Δημ. Ἰωακειμίδην, Σπ. Κοσμετάτο, Σπ. Λέκκαν (ἀρχίατρον), Χρ. Ζορμπάν (ἐπιμελητὴν Πολυκλινικῆς) κλπ.

Εἶναι ἀξιοσημεῖωτο ὅτι τόν Χρηστομᾶνο ὑποστήριξαν καὶ οἱ δύο αἰώνιες ἀντίπαλοι ἐφημερίδες, ἡ «καθημερινή» τοῦ Βλάχου καὶ τὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» τοῦ Λαμπράκη.

Τὴν ἐκλογή ἐκέρδισε ὁ Μερκούρης μὲ 23.657 ψήφους. Ὁ Πάτσης ἔλαβε 22.682 καὶ ὁ Χρηστομᾶνος 8.207.

Πάρεδροι ἐξελέγησαν οἱ Α. Μαυρομιχάλης, Κ. Ἀναστασίου, Γ. Καούρης (Μερκουρικοῦ) καὶ Π. Κουραβελός (τοῦ Πατσῆ).

Σύμβουλοι πλειοψηφίας : Ἄντ. Παπαγεωργίου, Ε. Πατσουράκος, Κ. Γερασίμου, Ε. Δημητρίου, Σπ. Ἀντωνιάδης, Δημοσθ. Σαγιάς, Ἄλ. Μεταξᾶς, Κ. Βάλβης, Ι. Καμπάσης, Ἰ. Βασιλόπουλος, Γ. Ἀγγελόπουλος, Γ. Παρασκευόπουλος, Βαρ. Γκύζης, Δ. Παπακυριακόπουλος, Χ. Κουλουριώτης, Γ. Παπαλληξανδρῆς, Δ. Λυμπέρης, Κ. Κωστέας, Α. Πέτας, Ἡλ. Σημιτόπουλος, Γ. Πρωτέδικος καὶ Κ. Μηχαλιδῆς.

Ἐκ τῆς μειοψηφίας : Ι. Βλαβιανός, Γ. Διαμαντίδης, Δ. Σινάνης, Δ. Θωμόπουλος, Σ. Χατζημιχάλης, Σ. Κωνσταντινίδης, Κ. Δεληγιάννης καὶ Φρ. Μαυροματίης.

Ὁ Πάτσης ὁμῶς δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐκλογή μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι ἐγιναν πλαστογραφίες καὶ πλαστοπροσωπεῖες.

Ἡ δευτέρα αὐτῆ θητεία τοῦ Μερκούρη, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἦταν γόνιμη εἰς ἔργα μεγάλης πνοῆς ὅπως ἡ πρώτη, δὲν ὑστέρησε σὲ προσπάθειες γιὰ τὸν ἐξωραϊσμό τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐπίλυση τῶν λοιπῶν ἐκκρεμῶν προβλημάτων αὐτῶν. Ἡ ὁδοποιία ἀποτελοῦσε τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτά λόγω τῆς ἐπεκτάσεως τῆς πόλεως ἀπὸ τὴν ἐγκατάσταση τῶν προσφύγων. Ἀλλὰ ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔργων ἐδυσχεραίνετο σημαντικὰ λόγω τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς Πάουερ καὶ τῆς Οὐλέν, πού κρατοῦσαν τοὺς δρόμους σχεδόν μονίμους σκαμένους. Πάντως ἐγιναν 10 - 12 νέοι κήποι, τὰ πρῶτα παιδικὰ λουτρά, ἡ ἀσφαλτόστρωση ἀρκετῶν δρόμων, ἀγοράσθησαν 10 ὁδοστρωτῆρες καὶ 70 αὐτοκίνητα ἀπορριμάτων, ἀνασκευάσθηκε ἡ πλατεία Ὁμονοίας καὶ ἐπῆλθαν ὀρισμένες διοικητικὲς μεταρρυθμίσεις στὸ Δῆμο.

Ὁ Μερκούρης ἐπέδειξε ἐνδιαφέρον καὶ γιὰ τὸ Δημ. Νοσοκομεῖο, ἡ θητεία του στὸ ὅποιο τοῦ εἶχε ἀνοίξει τὸ δρόμο πρὸς τὴν δημαρχία. Τὴν ἐποχὴ ὁμῶς ἐκείνη Νοσοκομεῖο διέτρεξε σοβαρὸ κίνδυνο. Τὸ Πανεπιστήμιο πάντοτε ἐποφθαλμιῶσε τὸν χῶρο γιὰ τὴν ἐπέκταση τῶν δικῶν του γειτονικῶν ἐγκαταστάσεων. Τὸ 1922 ἡ τότε κυβέρνησις ἐνέδωσε στίς πιέσεις τῆς Συγκλήτου καὶ μὲ τὸ Νόμο 2905/1922.

«Περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Ἀθηνῆσι Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου» ἐπεχείρησε νὰ τὸ ὑπαγάγῃ στὴ δικαιοδοσία τοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ Δήμαρχος Γ. Τσόχας καὶ τὸ Δημ. Συμβούλιο ξεσηκώθηκαν καὶ ἀντέδρασαν ἀκαριαίως. Σὲ ἑκτακτὴ συνεδρίαση τῆς 18 Αὐγούστου 1922 ἀποφάσισαν νὰ ἀντιταχθῶν μὲ ὅλες τὺς δυνάμεις στὴν ἀρπαγὴ τοῦ Νοσοκομεῖου φθάνοντας ἀκόμη

μέχρι παραιτήσεως. Στο σχετικό ψήφισμα πού έπέδωσαν στον προθυπουργό και τούς Έπουργός Έσωτερικών και Δημοσίας Έκπαιδεύσεως έγραφαν μεταξύ άλλων :

«... Έκφράζομεν ευχήν προς την Σεβαστήν Κυβέρνηση όπως τροποποίηση τον σχετικόν Νόμον και άπαλείψη την διάταξιν την άφορώσαν τό Δημ. Νοσοκομείον... Διαδηλούμεν την άμετάκλητον άπόφασιν περί παραιτήσεώς μας έν περιπτώσει άφαιρέσεως του Δημ. Νοσοκομείου διά της έφαρμογής του σχετικού νόμου...».

Τό ζήτημα έμεινε έκκρεμές λόγω της γενικώτερης καταστάσεως (Μικρασιατική καταστροφή) και των πολιτικών άναστατώσεων, αλλά τό Δημ. Συμβούλιο δέν παρέμεινε άδρανές. Κατά την συνεδρία της 7 Μαΐου 1923 άπεφασίσθη νά γίνουν παραστάσεις προς την κυβέρνηση «όπως προκαλέση Νομοθ. Διάταγμα μεταρρυθμιστικού του νόμου περί περιορισμού των δικαιωμάτων του Δήμου επί του Δημ. Νοσοκομείου έν έναντία περιπτώσει ό Δήμος θά άρνηθῆ την έκτέλεσιν των διατάξεων του Ν. 2905/22, αί όποιαί θίγουν τά κυριαρχικά δικαιώματα του Δήμου επί του Νοσοκομείου, καθώς και την άυτοτέλειαν αυτού» (Γέροντας, 1980).

Καί ή σθεναρά έκείνη αντίδραση της Δημοτικής Έρχῆς έκαρποφόρησε. Πράγματι διά νομοθετικής πράξεως του Έπουργ. Συμβουλίου άποκαθίστανται τά δικαιώματα του Δήμου επί του Νοσοκομείου πλήρως και ρυθμίζονται τά της άυτοτελείας και διοικήσεως αυτού, καθώς και ή συμμετοχή Πανεπιστημίου και Κράτους στην αντιμετώπιση των δαπανών λειτουργίας του.

Καί ένώ ή πρώτη άπειλή έφαινετο ν' άπομακρύνεται νέα έμφανίζεται στον όρίζοντα, χειρότερη από την πρώτη. Ειδική έπιτροπή στην όποιαν είχε άνατεθει ή έκπόνηση του νέου Σχεδίου Πόλεως, μέ πρόεδρο τον Π. Καλλιγᾶ, άπεφάσισε κατά την συνεδρία της 14 Φεβρουαρίου 1924 την παραχώρηση του Δημ. Νοσοκομείου στο Πανεπιστήμιο, «όπερ ως άντάλλαγμα θά αναλάβη νά άνεγειρή άντ' αυτού νέου Νοσοκομείου εις τό σχηματισθόσόμενον Νοσοκομειακόν κέντρον».

Παράλληλως ή έπιτροπή είσηγείτο και την παραχώρηση του παρά τούς Έμπελοκήπους κτιριακού συγκροτήματος του Νοσοκομείου, όπου έστεγάζετο τό στρατιωτικό νοσοκομείο, στο κράτος «όπως άφου τό διαρρυθμίση καταλλήλως, ίδρύση έν αυτώ την Έκαδημίαν Καλών Τεχνών».

Έί άντιδικία μέ τό Πανεπιστήμιο, τό όποιο στην πραγματικότητα εύρίσκετο πίσω από τίς άποφάσεις αυτές, έφθασε σε όξύτατο σημείο, οί δέ φοιτηταί της Έατρικής κατήλθαν σε διαδήλωση στους δρόμους της Έθήνας και έπραγματοποίησας πορεία προς τῆ Βουλή όπου έπέδωσαν ψήφισμα «όπως τό Δημ. Νοσοκομείον της όδου Έκαδημίας ύπαχθῆ εις την δικαιοδοσίαν του Πανεπιστημίου».

Έί άντίδραση του Δημάρχου και του Δημ. Συμβουλίου υπῆρξε σθεναρά και διαμάχη αυτή έκράτησε, μέ διάφορες φάσεις, μέχρι τό 1928. Σε μία θυελώδη συνεδρίαση του Δημ. Συμβουλίου στις 18 Φεβρουαρίου 1827, όπου ζητήθηκε άκόμη και ή παραιτήση του Δημάρχου, ό Πάτσης έβεβαίωσε τούς συμβούλους ότι προέβη σε όλα τά άναγκαία διαβήματα για την διατήρηση των δικαιωμάτων του Δήμου επί του Νοσοκομείου.

Τελικώς οι ένέργειες της Δημ. Έρχῆς έκαρποφόρησαν και διά του νόμου 3448 της 13 Φεβρ. 1928 (ΦΕΚ 174) άνεγνωρίσθησαν καθ' όλοκληρίαν τά δικαιώματα του Δήμου επί του Έδρύματος και τό θέμα έρυθμίσθη ίκανοποιητικά.

Τό Δημ. Συμβούλιο κατά την συνεδρία της 14/2/28, την έπαύριον δηλ. της δη-

μοσιεύσεως του νόμου, εξέδωσε ψήφισμα μέ τό όποιο εξέφραζε «... τάς βαθυτάτας ευχαριστίας του Δήμου 'Αθηναίων πρός τόν έξοχώτατον Πρόεδρον τής Βουλής και τούς αξιότιμους κ.κ. Βουλευτάς, του συντελέσαντες εις τήν επιψήφισιν του καταργητικού αυτου νόμου».

Βέβαια, όπως είπαμε σ' άλλα κεφάλαια και θά δοϋμε περαιτέρω, οι κίνδυνοι για τό Νοσοκομείο δέν πέρασαν, διότι λόγω τής θέσεώς του τό έποφθαλμιούσαν πολλοί. Πράγματι κατά τό 1938 τό νεοσυσταθέν τότε 'Ανώτατον Πολοδομοκόν Συμβούλιο έπρότεινε τήν μεταφορά του Νοσοκομείου και τήν άνέγερση επί του γηπέδου του νέου 'Ωδείου 'Αθηνών. Μετά τόν πόλεμο δέ, επί δημαρχίας Τσουκαλά, έγινε σοβαρές συζητήσεις για τήν άνέγερση επί του οικοπέδου τής όδου 'Ακαδημίας το Δικαστικού Μεγάρου.

'Αλλά και τό νέο Δημοτικό Νοσοκομείο τής Λεωφόρου 'Αλεξάνδρας έκινδινευσε τότε, παρ' όλον ότι ώς στρατιωτικό νοσοκομείο προσέφερε πολύτιμες υπηρεσίες όχι μόνο κατά τούς Βαλκανικούς, όπως είδαμε, πολέμους, αλλά και κατά τή Μικρασιατική εκστρατεία. Βεβαίως τό 'Υπουργείο 'Εθνικής 'Αμύνης, παρ' όλα τα διαβήματα των εκάστοτε Δημάρχων, δέν έστργε στην απόδοση των κτηριακών έ καταστάσεων για τή μεταστέγαση του Δημοτ. Νοσοκομείου. Τοϋτο έγινε πολύ ά γότερα, μόλις τό 1970.

Κατά τήν ιστορούμενη περίοδο στό Νοσοκομείο υπήρχαν δύο Πανεπιστημικές χειρουργικές κλινικές και μία Δημοτική. 'Υπήρχαν επίσης δύο Παθολογικα Πανεπιστημιακές κλινικές.

Τίς δύο Χειρουργικές διήϋθναν ό Γερουλάνος και ό Μέρμηγκας. Τίς Παθολογικές ό Μπένσης και ό Λιβιεράτος, αί όποιαί και μεταφέρθησαν κατά τήν περίο αυτή στό νεοιδρυθέν προσφυγικό (μετέπειτα 'Ιπποκράτειον) Νοσοκομείον επί τ Βασ. Σοφίας ('Αμπελόκηποι) ό Μπένσης και στό Λαϊκό, άργότερα, ό Λιβιεράτ

'Από τό βιβλίο χειρουργείου τής κλινικής Μέρμηγκα πέρνομε μία αρκετά διαφέρουσα εικόνα των περιστατικών και πληροφορούμεθα για τίς χειρουργικές βόδους τής εποχής. Τίς περισσότερες έπεμβάσεις (80% σχεδόν) εκτελεί ό ίδιος Μέρμηγκας, τίς υπόλοιπες ό έπιμελητής τής κλινικής Δ. Δέδες και έλάχιστες βοηθοί (Θεοφίλου).

Συναντούμε επίσης περί τό τέλος τής δεκαετίας και τόν Ξανθοπουλίδη Δ/ντή χειρ. Τμήματος. Παθολογοανατομικού εργαστηρίου του Πανεπιστημίου τήν ύπογραφή του Κατσαρά και κατόπιν εντολής τής κλινικής Μέρμηγκα.

Δέν έχουν δυστυχώς διασωθή τά Πρακτικά του 'Αδελφάτου τής εποχής και στοιχεία είναι έλλιπη. 'Επίσης δέν άνευρέθησαν και τά αρχεία μισθοδοσίας ή κοστάσεις έπιστημονικού προσωπικού. 'Από τά αρχεία του Δήμου 'Αθηναίων μόνονομικά και διοικητικά στοιχεία άνευρέθησαν.

'Όσον άφορα τά έργα συναντούμε μόνον τίς αναγκαίες διαρρυθμίσεις λόγω μεταφοράς καθώς και διάφορες μικροεπισκευές μικρότερης σημασίας. 'Η οικονομική και ή γενική κατάσταση δέν άφιναν σοβαρά περιθώρια, ενώ ή συνεχής άπ μεταστεγάσεως του Νοσοκομείου άποτελοϋσε άποτρεπτικόν λόγο για τήν εκτέλε μεγαλύτερων έργων. 'Ακολούθησε μετά (1929) και ή μεγάλη διεθνής οικονομική κρίση, όποτε οι πόροι του Νοσοκομείου ήταν περιωρισμένοι.

Παρ' όλα αυτά τό 'Αδελφάτο και ή Δημοτική 'Αρχή δέν άφισαν ποτέ τό ίδιο αυτό ίδρυμα να εκπέσει σε άνυποληψία άπομακρινόμενη τής άποστολής τ

σέ αδυναμία παροχής ικανοποιητικής περιθάλψεως. Ἀπό τὴν ἀναδίφηση τοῦ τύπου τῆς ἐποχῆς δὲν συναντοῦμε σοβαρὲς αἰτιάσεις ἐναντίον τοῦ Νοσοκομείου. Ἀπεναντίας πολλάκις ἀναφέρεται ὁ τύπος μὲ εὐνοϊκά σχόλια ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ διαμάχη γιὰ τὴ μεταφορά του ἦταν στό κρίσιμο σημεῖο τῆς.

Δεκαετία 1930 - 40

Ἡ δεκαετία τοῦ 1930 ἀρχίζει, ὅπως εἶπαμε με Δήμαρχο καὶ Πρόεδρο τοῦ Ἀδελφάτου τὸν Σπ. Μερκούρη. Μέλη τοῦ Ἀδελφάτου ἔχουν διορισθεῖ οἱ Μαρ. Γερούλανος, (Διευθ. - Καθηγητῆς Α' Χειρ. Κλιν.), Μεν. Σακοράφος, καθηγητῆς καὶ Δ/ντῆς τῆς Ἀστυκλινικῆς (ἀπὸ τὸ 1915), ὁ γνωστός μας Ἀлк. Πουλόπουλος καὶ ὁ ἱατρός - Δ/ντῆς Παθ. Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου Γεώργ. Κριμπάς.

Ὁ νέος Δήμαρχος στὴν προσπάθειά του νὰ ἐξυγιάνει τὴν λειτουργία τοῦ Νοσοκομείου προέβη σὲ ὀρισμένες τροποποιήσεις τοῦ Κανονισμοῦ κυρίως ὅσον ἀφορᾷ τὸ μισθολόγιο καὶ τῆς βαθμολογικῆς καταστάσεως τοῦ προσωπικοῦ. Ἔτσι οἱ μισθοὶ τῶν ἐπιμελητῶν τῆς Δημοτικῆς Παθολ. Κλινικῆς καὶ τοῦ Ἐξωτερ. Χειρ. Ἰατρείου ὀρίζεται ἀπὸ 700 - 1500 δρχ. μηνιαίως. Ἐδημιουργήθησαν ἐπίσης νέες θέσεις ἱατρῶν στό Δημοτ. Μαιευτήριον. Ἐν τούτοις ὁ ἴδιος ὁ Δήμαρχος παραδέχθηκε σὲ σχετικὴ συζήτηση τοῦ Ἀδελφάτου ὅτι οἱ μισθοὶ εἶναι «γλίσχροι».

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ μισθῶν θὰ παραθέσωμε μερικὰ δείγματα κατὰ τὸ 1932, μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ περιφημοῦ νόμου 4548/30 «περὶ καταστάσεως τῶν Δημοτικῶν Ὑπαλλήλων», τοῦ ὁποῖου θὰ πραγματοποιήσουμε ἀνάλυση εὐθύς κατωτέρω.

Δ/ντῆς Δημοτ. Ἐξωτερ. Παθολ. Ἰατρείου (Γεώργιος Καψάλης) δρχ. 1500 μηνιαίως

Δ/ντῆς Δημοτ. Ἐξερ. Χειρ. Ἰατρείου (Χάρης Τούλ) δρχ. 1500

Δ/ντῆς Ἀκτινολ. Ἰατρείου (Εὐτύχιος Χάρτ) δρχ. 8000 μηνιαίως

Δ/ντῆς Ἐξωτερ. Ὀφθαλμολ. Ἰατρείου (Βασ. Βασιλόπουλος) δρχ. 1500

Δ/ντῆς Ἐξωτερ. ΩΡΑ Ἰατρείου (Δημ. Τσῆρος) δρχ. 1000

Χειρουργός Ἰατρός τῆς Δημοτικῆς Χειρ. Κλινικῆς (Σταμάτης Λοβέρδος) δρχ. 2000 μηνιαίως

Ὁ ἐπίσης χειρουργός τῆς Δημοτ. Χειρ. Κλινικῆς Ἀριστ. Ξανθοπουλίδης δρχ. 1500

Τὸν ἴδιο μισθὸ ἐλάμβανε καὶ ὁ Πέτρος Κόκκαλης, μετέπειτα καθηγητῆς, ὁ ὁποῖος ἀνεχώρησε μετὰ τὴν κατοχὴ στό ἐξωτερικὸ διωχθεὶς, ὡς γνωστόν, γιὰ τὰ πολιτικά του φρονήματα, χειρουργός καὶ αὐτὸς τῆς Δημοτικῆς Χειρ. Κλινικῆς.

Ὁ Φαρμακοποιός (Δημ. Ἀμπαριώτης) ἐλάμβανε 2500 δρχ. μηνιαίως. Ἡ βοηθός του (Βιργ. Ξάνθη) 1500 δρχ.

Ἡ ἱατρός Μικροβιολόγος, ὡς προϊσταμένη τοῦ Μικρ/κοῦ Ἐργαστηρίου (Παρασκ. Εὐαγγελινού) ἐλάμβανε δρχ. 1000 μηνιαίως.

Ἡ ἐμφανίστρια τοῦ Ἀκτινολ. Ἐργαστηρίου (Ἐλένη Μαρκάκη) 1750 δρχ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ διοικητικὸ καὶ νοσηλευτικὸ προσωπικὸ συναντοῦμε τοὺς ἐξῆς μισθοὺς :

Δ/ντῆς τοῦ Νοσοκομείου (Δημ. Λεβαντίνος) δρχ. 12.000 μηνιαίως.

Γραμματεὺς τοῦ Νοσ/μείου (Γερ. Ντίλιος) δρχ. 2500 μηνιαίως (βαθμὸς Γραμμ. Β').

- Λογιστής (Ἄθ. Μπουρμπουδάκης) δρχ. 3000 δρχ. μηνιαίως (βαθμ. Γραμμ. Α').
 Οικονόμος (Ἰω. Ρεῖζης) δρχ. 3500 μηνιαίως (βαθ. Γραμμ. Α').
 Ὑποδ/ντρια Νοσοκ. (Ἐλίζα Μήτσα) δρχ. 2500 (βαθ. εἰσηγητοῦ).
 Ἐκόπτρια Νοσοκ. (Μαρ. Βουτσινᾶ) δρχ. 2000 (βαθ. Γραφέως Α').
 Ἡ ἐπίσης ἐκόπτρια Ἐλ. Ραζῆ (γραφεύς Α') 1500 δρχ. μηνιαίως, ἡ Σοφία Λιόντου, ἐκόπτρια ἀλλὰ μέ βαθμό κλητῆρος, ἐλάμβανε τόν ἴδιο μισθό (1500 δρχ.).
 Ὁ Ἀρχινοσοκόμος (Γερ. Δανάλης) δρχ. 2000 (γραφεύς Α')
 Ὁ Φαρμακοτριβῆς (Σωτ. Βουγιουκλάκης) δρχ. 1250 μηνιαίως (βαθ. γραφεύς Β').
 Ὁ ἱερέας (Νικ. Βεντούρης) δρχ. 500 μην.
 Ὁ βοηθός οικονομός (Π. Παπαμακάριος) δρχ. 1000 (βαθ. κλητῆρος Α').
 Ἡ οικονομός ἱματισθήκης (Φλώρα Κοπανίτσα) μέ τόν ἴδιο βαθμό δρχ. 800 μην.
 Ὁ ἀποστειρωτής τοῦ Δημ. Χειρουργείου δρχ. 700.
 Ὁ ἀπολυμαντής δρχ. 600 (κλητῆρες Β')
 Ὁ ἀγγελιοφόρος δρχ. 600
 Οἱ ράπτριες καί σιδερώτριες ἐλάμβαναν 500 - 600 δρχ. μηνιαίως.
 Οἱ πλύντριες ἀπό 500 - 700 δρχ.
 Ὁ πρῶτος μάγειρας ἐλάμβανε 1500 δρχ. μηνιαίως καί ὁ ὑπομάγειρας 1300 δρχ.
 Οἱ βοηθοί δρχ. 600 μην.
 Οἱ θυρωροί δρχ. 650 καί ὁ κηπουρός 750 μην.
 Οἱ ὑπηρετές (οἰκονομείου καί προσωπικοῦ) δρχ. 525 μηνιαίως. Ὁ ὑπηρετής φαρμακείου δρχ. 500.

Τέλος ὁ κουρέας ἐλάμβανε 350 δρχ. μηνιαίως.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ἐντάχθηκαν σέ ὄργανικές θέσεις βάσει τοῦ νόμου 45481...

Τό νεο μισθολόγιο ἀσφασίσθη καί ἐνεκρίθη κατὰ τό 1932 ἐτέθη δέ σ' ἐφαρμογή ἀπό 1ης Ἀπριλίου 1933 (Συνεδρία 31/1/1933). Ἀλλά ἡ οικονομική κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου δέν μπορούσε νά ἀνταπεξέλθῃ στά νέα μισθολόγια καί κατόπιν αὐτοῦ ὁ Δῆμος ἀναγκάσθη νά αὐξήσει τήν ἐπιχορήγηση ἀπό 5 σέ 6 ἑκατομμύρια ἐτησίως.

Μέ τήν αὐξηση αὐτή κατόρθωσε τό Νοσοκομεῖο νά συμβάλει κατὰ τό πσοστό του στήν ἀποφασισθεῖσα ἤδη ἀπό τό 1931 ἀνέγερση μετά τῆς Ἐλεήμονος Ἐταιρείας πολυκατοικία στό ἐξ' ἀδιαιρέτου καί ἀπό κοινοῦ κληροδότημα τῆς ὁδοῦ Αἰόλου 47. Πράγματι διέθεσε πρὸς τόν σκοπό αὐτό 375.000 δρχ. διὰ τήν οικονομική Κατάσταση τοῦ Ἰδρύματος ὁμιλοῦν εὐγλωττα οἱ ἐκθέσεις τῶν προϋπολογισμῶν τῶν διαφόρων ἐτῶν. Κατά τήν συζήτηση π.χ. τοῦ προϋπολογισμοῦ 1933 σημειώνονται τά ἑξῆς :

«...ἐν ὧν καθορισμῶ τῶν πιστώσεων ἐπεκράτησε πνεῦμα ἀπολύτου οικονομίως τά ὅρια τῆς ὁποίας ἴσως περιορίζουσι τήν εἰκόνα τῆς εὐρυτέρας φιλανθρωπικῆς δράσεως τοῦ Ἰδρύματος. Πλήν ὁμως τό Ἀδελφάτον εὐρίσκεται εἰς τήν ἀνάγκην νά υἰοθετήσῃ σὺντηράς οικονομίας ἐν τε τῆ καταρτίστῃ τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τήν μέλλουσαν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ ἵνα διατηρήσῃ ἀνοικτάς τὰς πύλας τοῦ Ἰδρύματος τοῦτου πρὸς τήν πάσχουσαν κοινωνίαν, ἔστω καί ἂν αἱ ὑπηρεσίαι αὐτοῦ θά παραμεινώσι περιορισμέναι ἀπό ἀπόψεως ἀριθμοῦ εἰσαγωμένων πρὸς νοσηλείαν ἀσθενῶν. Δυστυχῶς τά οικονομικά μέσα ἅτινα τίθενται εἰς τήν διάθεσιν τῆς φιλανθρώπου δράσεως τοῦ Νοσοκομείου δέν εἶναι ἐπαρκῆ ἐπιτρέποντα ἀπρόσκοπτον οικονομικὴν

τουργίαν ευρύτερας παροχής τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ» (Πρακτικά 1932 - 35, σελ.

Πράγματι ἀπὸ *Ἐκθεσιν* ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου Ἀθη-
ων, τὴν ὁποίαν συνέταξε εἰδικῆ ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἀνώτερα στελέχη τοῦ Γεν. Λογι-
στίου καὶ τῆς τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, κατόπιν ἐντολῆς τῆς Ἐπιτροπῆς Μελέτης
οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου, ἡ ὁποία συγκροτήθηκε κατόπιν πρωτο-
βουλίας τοῦ Μερκούρη (1930), προκύπτει ἡ δυσχερὴς εἰκόνα τῶν οἰκονομικῶν τοῦ
ἑαυτοῦ Δήμου τῆς χώρας κατὰ τὴν πενταετία 1925 - 30, ἡ ὁποία ἐμπόδιζε τὴν ἀλυτῆ
ἐπιχορήγηση τοῦ Νοσοκομείου. Αὐτὸ εἶχε ἄλλωστε ὑπ' ὄψη τὸ Ἀδελφάτο κατὰ τὴν
ἐπιχορήγηση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1933 γράφει ὅτι ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου, κύριον
ἔσοδον τοῦ Νοσοκομείου, παρέμεινε στὰ ἴδια μὲ τὰ προηγούμενα χρόνια ἐπίπεδα
(000.000 δρχ.) «καθ' ὅσον λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου καὶ
τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ αὐξήσις τῆς ἐπιχορηγήσεως αὐτοῦ».

Γιὰ τὴν καλύτερη ἀπεικόνιση τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου
παραθέσομε ἐνδεικτικὰ ὀρισμένους προϋπολογισμοὺς τῆς περιόδου αὐτῆς.

Προϋπολογισμὸς 1933 (τελευταῖο ἔτος δημαρχίας Μερκούρη)

Ἔσοδα δρχ. 8.416.610

Ἐξοδα δρχ. 8.280.928

Ἀποθεμ. δρχ. 135.682

Καὶ μόνον ἀπὸ τὸ μηδαμινὸ ἀποθεματικὸ γίνεται φανερὴ ἡ περιορισμένη οἰκο-
νομικὴ εὐχέρεια τοῦ Ἰδρύματος. Ἐκτὸς τῶν 5.000.000 δρχ. τοῦ Δήμου τὰ λοιπὰ ἔσο-
δα προέρχονται ἀπὸ τὰς ἀκόλουθες πηγὰς :

Χρεώγραφα δρχ. 106.000

Μισθώσεις ἀκινήτων 849.260 δρχ.

Τόκοι ἀπὸ καταθέσεις 58.500 δρχ.

Κληροδοτήματα 126.000 δρχ.

Νοσήλεια 430.000 δρχ.

Διάφορα 46.850 δρχ.

Ἐκ παρελθόντων ἐτῶν 1.800.000 δρχ.

Ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα οἱ ἀνελαστικές δαπάνες (μισθοὶ) ἀνέρχονται εἰς 1.647.468
δρχ., δηλ., στὸ 20% περίπου, τὰ ἔξοδα διατροφῆς σέ 2.350.000 (28% περίπου), φάρ-
μακα, χειρ. ἐργαλεῖα καὶ γενικά ὑγειονομικὰ ὑλικά δρχ. 1.550.000 (17% περίπου) ἐ-
νώ γιὰ τὴν συντήρηση τῶν κτηρίων ἢ γιὰ βελτιώσεις κ.λπ. διατίθενται μόνον 300.000
δρχ.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1934 (δημαρχία Κοτζίᾶ) κινεῖται στὰ ἴδια περίπου ἐπί-
πεδα μὲ μίαν αὐξήσιν τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου κατὰ 2 ἑκατ. δρχ. (7.000.000
δρχ.) Τελικῶς τὸ ὄφελος τῶν ἐσόδων κλείνει στὰ 10.892.571 δρχ.

Μεγάλῃ πτώσει ἐμφανίζονται τὰ νοσήλεια (171.000 δρχ.) ἐνῶ τὸ Ταμεῖον ἐμφανί-
ζεται ἐνισχυμένον κατὰ 382.000 δρχ. (2.182.072 δρχ.).

Ὡς πρὸς τὰ ἔξοδα ἔχομε μίαν αὐξήσιν τοῦ σκέλους τῆς μισθοδοσίας, τῶν εἰδῶν
μισθοδοσιῶν καὶ ἑνα γενναῖο ἀποθεματικὸ (1.750.256 δρχ.). Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ ἐ-
πόμενου ἔτους 1935 ἐμφανίζεται ἀκόμα περισσότερο ἐνισχυμένον λόγω αὐξήσεως
τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου στὰ 9 ἑκατομ. ἐτησίως. Ἐκλείσει στὰ 13.155.723
δρχ. εἶχε ὑπόλοιπον (ἀποθεματικὸ) 1.537.655 δρχ.

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τελικὰ τῶν ἀπολογισμῶν τῶν ὡς ἄνω χρήσεων συναγεται ὅ-

τι ἐπῆλθε σημαντική βελτίωση τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τοῦ Νοσοκομείου ἐπόπτης τῶν Οἰκονομικῶν, σχολιάζων τὰ ἀποτελέσματα σημειώνει τὰ ἑξῆς, τὴν συζήτηση τῆς 4ης Ἰουλίου 1935.

«... Τὰ ἀποτελέσματα τῆς οικονομικῆς λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος (1934) παρά τὰς γενομένας ἐκτάκτους δαπάνας, ἀγορᾶς ἐιδικῶν ἐργαλείων καὶ ὀργᾶ ἐπίπλων, κλινῶν, τὰς γενομένας οἰκοδομικὰς ἐν γένει ἐργασίας καὶ βελτιώσεως καταστάσεων, ἐνεφάνισαν πλεόνασμα...» Διὰ δε τὴν χρῆση τοῦ 1935 - 36 ἐμφανίζεται «πλήρης οικονομικὴ ἐπάρκεια διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ποικίλων ἀναγῶν τοῦ Νοσοκομείου».

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τὴν προηγούμενη δύσκολη ἀπὸ πάσης ἀπόψεως περίοδο τὰ οικονομικὰ τοῦ Νοσοκομείου εἶχαν ἐπιδεινωθεῖ σὲ ἐπικίνδυνον βαθμὸν ὥστε ἀρχομένης τῆς νέας δεκαετίας νὰ ἔχουν περιέλθει σὲ πληρῆς ἀδιέξοδον αὐτὸ συνέβαλε φάνεται καὶ ἡ σχετικὴ ἀμέλεια πού ἐπέδειξαν οἱ δημάρχοι τῆς δεκαετίας 1920 - 30 Σπ. Πάτσης καὶ Σπ. Μερκούρης, οἱ ὅποιοι ἀπερροφήθησαν μὲ τὰ προβλήματα τοῦ Δήμου. Εἶναι ἐνδεικτικὸν ὅτι ἡ διαχειριστικὴ κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου ἐφωτίζει ἄθλια εἰκόνα καὶ ὅπως θὰ δοῦμε, προέκυψαν σοβαρὰς εὐθυσίας εἰς βάρος τοῦ Διευθυντοῦ ὅσον καὶ τοῦ Λογιστοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

Ὅπως εἶδαμε ὁμως καὶ ἡ οικονομικὴ κατάσταση τοῦ Δήμου βρισκόταν ἐπιπεδα καὶ ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Νοσοκομείου ὄχι μόνον ἐκινεῖτο σὲ χαρῆς ἐπίπεδα, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀποδιδόταν τακτικά. Ἰδοῦ πῶς ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου περιγράφει τὴν κατάσταση κατὰ τὸ 1934 :

«Ὁ Διευθυντὴς διεκτραγωδεῖ τὴν οικονομικὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὐρίσκει τὸ Νοσοκομεῖον λόγῳ ταμειακῆς δυσχερείας προελθούσης ἐκ τῆς καθυστερήσεως ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον. Δὲν διστάζω νὰ σᾶς εἶπω ὅτι τῆς τρεχούσης οικονομικῆς χρήσεως, ἥτις ὀσονούπω ἐκπνέει, ἐλάβομεν μὲν 3 δωδεκατημόρια ἐκ τῶν 12. Ἦτοι ἐκ τῶν ψηφισθέντων ὑπὸ τοῦ Δήμου. Συμβόλιον 6.000.000 δρχ. μόνον 1.500.000 ἐλάβομεν. Εἶναι οὕτως πρωτοφανὴς ἡ κατάσταση αὕτη, χρονίσασα δ' ὅπως γνωρίζει τὸ Ἀδελφᾶτον, θὰ εἴχεν ὀδηγήσει ἀπὸ καιροῦ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς παύσεως τῆς λειτουργίας τοῦ Νοσοκομείου ἂν μὴ τὸ Ἀδελφᾶτον ἐκρινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ προληφθῇ ὁ κίνδυνος οὗτος καὶ ἀντιμετωπισθῇ μᾶλλον ἐπιτακτικαί καὶ ἀνυπερέβληται ἀνάγκαι τοῦ ἰδρύματος διαθέσαν χάριτι τῶν μέσων τοῦ ὑπάρχοντος ἀποθεματικοῦ. Ἀλλ' ἤδη εἰς τὸ σημεῖον ἔχει περιέλθει ἡ οικονομικὴ κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου φρονῶν ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ φθῇ ἄμεσος πρόνοια πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῆς, διότι ἄλλης καὶ εἰς ἐξάντησιν ἀποθεμάτων θὰ ὀδηγήσῃ, χωρὶς νὰ ἀποτραπῇ ὁ κίνδυνος...» (Πρακτικά, σελ. 10).

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ στάση τοῦ Μερκούρη, ὁ ὅποιος εἰς ἀπάντησιν πληροφορεῖ τὸ Ἀδελφᾶτον ὅτι ὁ Δήμος ἀδυνατεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον ὑποχρεώσεις του, λόγῳ ταμειακῶν δυσχερειῶν καὶ μὲνως δὲν εὐρίσκει ἄλλον τρόπον ἀντιμετώπισεως τῆς καταστάσεως ἢ μόνον τὴν ἐξακολούθησιν ἐπὶ τινὰ ἀκόμη χρόνον διαθέσεως ἀναλόγου ποσοῦ ἐκ τῶν ἀποθεμάτων».

Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ Ἀδελφᾶτο, μετὰ ἀποζωπρὰ συζήτηση, «ἐμμένει εἰς τὴν γνώμην ὅτι διὰ παντὸς τρόπου δεῖν ν' ἀντιμετωπισθοῦν αἱ ἀνάγκαι τῆς συντηρήσεως τοῦ Ἰδρύματος ἐκ τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου, μὴ ἀποδεχομένου τὴν ἐξάντησιν τοῦ κ. Δημάρχου ἐκφρασθεῖσαν γνώμην ὅτι δεῖν νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ἀποθεμά-»

τούτο και άλλα εκτός των διατεθέντων ποσά εκ των αποθεμάτων και μάλιστα μέχρις εξαντλήσεως αυτών». (Πρακτικά, αὐτόθι).

Ἐν τούτοις, ὅπως διαπιστώθηκε ἀπὸ τὸν προϋπολογισμό τοῦ 1933/34 πράγματι τὰ ἀποθεματικά ἐξαντλήθηκαν. Εἶναι περίεργη ἡ στάση τοῦ Μερκούρη, πού τόσο ἀλλοτε εἶχε μοχθήσει γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ Νοσοκομείου τόσο ὡς Διευθυντῆς ὅσον καὶ ὡς Δήμαρχος.

Γιὰ τὴν κατάστασι αὐτὴ μεγάλες εὐθύνες πρέπει νὰ ἀποδοθοῦν καὶ στὴν διεύθυνσι καὶ διαχειρίσι τοῦ Νοσοκομείου.

Ὁ νέος Δήμαρχος Κων. Κοτζιάς, πού ἐκλέχθηκε κατὰ τίς δημοτικές ἐκλογές τοῦ 1934, ἐπέδειξε ζωηρόν ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ Νοσοκομεῖον καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν οικονομική τοῦ κατάστασι. Καὶ ὁ ἴδιος διαπίστωσε διαχειριστικές ἀνωμαλίες, γιὰ τίς ὁποῖες ἐνημέρωσε τὸ Ἄδελφάτο κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 2ας Ἰουλίου 1934. Ἀνέφερε ὅτι ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου τοῦ ἔδωσε ἀνακριβεῖς πληροφορίες γιὰ σύνολο ὑποχρεώσεων τοῦ Νοσοκομείου ἐκ 2.415.058 δρχ. ἐνῶ τὸ πραγματικὸ ποσὸν ἀνερχόταν σὲ 1.758.325 δρχ. Ἐπίσης δὲν τοῦ παρουσίασε ταμειακὸν ὑπόλοιπον ἐνῶ διαπιστώθηκε ὅτι ὑπῆρχε στὰ χέρια αὐτοῦ ποσὸν 809.602 δρχ., καὶ στὰ χέρια μέλους τοῦ Ταμείου τοῦ Ἀδελφάτου ποσὸν 2.068.364 δρχ. κατατεθειμένων σὲ Τράπεζες. Οἱ διαπιστώσεις αὐτές προέκυψαν κατόπιν διαχειριστικοῦ ἐλέγχου ἀπὸ τὸν Τμηματάρχην τοῦ Δήμου καὶ Ἐπόπτου Οἴκου. Ὑπηρεσιῶν Σ. Λιζάρδο. Ὁ Διευθυντῆς κλήθηκε ἀπὸ τὸν Δήμαρχο καὶ δὲν κατῶρθωσε νὰ δώσει ἐπαρκεῖς ἐξηγήσεις, ἰσχυριθεὶς ὅτι δὲν τηρεῖτο κανονικὸ ἀλλὰ πρόχειρο μόνον βιβλίον ταμείου.

Ὁ Λιζάρδος προέβη σὲ πλήρη διαχειριστικὸν ἐλεγχὸν καὶ ὑπέβαλε ἔκθεσι ἀπὸ 23 σελίδες μὲ ἡμερομηνία 2 Ἰουλίου 1934. Οἱ ἀποκαλύψει τοῦ ἐλέγχου προκάλεσαν ζωηρὴ ἐντύπωσι καὶ ἐκπληξὴ στὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου, πού ὁμοφώνως ἀποφάσισε νὰ κινηθεῖ ἡ διαδικασίᾳ διοικητικοῦ ἐλέγχου εἰς βῆρος τοῦ Διευθυντοῦ Δ. Λεβαντίνου, τὸν ὁποῖον καὶ ἔθεσε ἐκτός ὑπηρεσίας κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ἐπίσης, γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας τὸν λογιστὴ τοῦ Νοσ/μείου Ἄθαν. Μουρμουδάκη καὶ ἐπιφυλάχθηκε νὰ ἀσκήσει καὶ ποινικὴ δίωξι ἐναντίον του (Πρακτικά, σελ. 49 – 50).

Χρέη Διευθυντοῦ ἀνατέθηκαν στὸν σύμβουλο τοῦ Ἀδελφάτου Νικ. Χιώτη. Γιὰ τὴν διενέργειᾳ διοικητικοῦ ἐλέγχου εἰς βῆρος τοῦ Λεβαντίνου ὀρίσθηκε ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων κ. Παπαλεξάνδρου.

Ἐπεὶ ὁ ὑπεύθυνος Ταμείου στὸ προηγούμενον Ἀδελφάτο ἦταν ὁ παλαιὸς γνωστὸς σύμβουλος Ἀλκ. Πουλόπουλος.

Ἀπὸ τὴν διενέργειᾳ τοῦ ἐλέγχου προέκυψαν συγκεκριμένες εὐθύνες σὲ βῆρος τοῦ Λεβαντίνου καὶ τὸ Ἀδελφάτο ἐκίνησε τὴν διαδικασίᾳ ποινικῆς δίωξεως ἐναντίον του στὴν ὁποῖα παρέστη ὡς πολιτικὴ ἀγωγή μὲ τὸν δικηγόρο τοῦ Δήμου κ. Γιαννιά.

Τελικῶς ὁ Λεβαντίνος ἀπελύθη ὀριστικῶς. Τὴν θέση του κατέλαβε ἀργότερα (Μάρτιος 1935) ὁ ἰατρός Ἄνδρ. Ἀναστασόπουλος, προταθεὶς ἀπὸ τὸν Δήμαρχο κ. Κονζιά.

Ὁ Λεβαντίνος προσέφυγε γιὰ τὴν ἀπόλυσή του στὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας, ἀλλ' ἡ προσφυγή του ἀπερρίφθηκε μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 458/1936 ἀπόφασιν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν γένει λειτουργίᾳ τοῦ Νοσοκομείου ἐχώλαινε σοβαρὰ κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδο. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1935 ὁ καθηγητῆς Πανεπιστημίου καὶ ὑπο-

ψηφιος Δήμαρχος στις εκλογές του 1929 Ἄντ. Χρηστομάνος δημοσίευσε ἐπιστολή στήν ΕΣΤΙΑ καί κατήγγειλε ὅτι ἀσθενής ἐγκαταλήφθηκε ἀβοήθητος ἔξω ἀπό Νοσοκομεῖο στό πεζοδρόμιο, χωρίς κανεῖς νά μεριμνήσει γιά τήν εἰσαγωγήν του καί νοσηλεία του.

Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Κοτζιάς ἐπισκεύθηκε τό Νοσοκομεῖο καί διαπίστωσε «ἰδίους ὀμμασι τήν οἰκτράν κατάστασιν αὐτοῦ ... διά τήν περίθαλψιν τῶν ἀσθενῶν...» ἔκανε ἐπίσης αἰφνιδιαστικές νυκτερινές ἐπισκέψεις «κατά τάς ὁποίας ἀντελήφθη ὅτι ἐκ μέρους τῆς νυκτερινῆς ὑπηρεσίας τοῦ Νοσοκομεῖου οὐδεμία ἤσκεῖτο ἐπιβλεψίς ἐπί τῆς καταστάσεως τῶν ἀσθενῶν εἰς βαθμόν ὥστε νά δύναται τις νά χαρακτηρίσῃ τήν ἐγκατάλειψιν των ὡς ἐγκληματικήν.

Αἱ ἀδελφαί τῆς νυκτός κατελήφθησαν κοιμώμεναι, οἱ θάλαμοι εὐρέθησαν κλεισμένοι καί μὴ ἀερίζομενοι καί ἀνευ φωτισμοῦ, οἱ δέ ἀσθενεῖς ἀνευ νυκτερινῆς ἱατρικῆς ἐπιβλέψεως...».

Αὐτά ἀνέφερε πρὸς τό Ἄδελφάτο κατά τήν συνεδρία τῆς 2/7/34 προσθέσας ὅτι διαπίστωσε κατά τήν ἐπίσκεψή του ἀκόμη καί νοσοκόμον «παθητικόν παιδεραστήν» (Πρακτ., σελ. 46—47).

Κατόπιν αὐτῶν ὁ Δήμαρχος ἔλαβε σειρά μέτρων γιά τήν ἄμεση ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καί τήν ἀνασυγκρότησιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Νοσοκομεῖου.

Συνέστησε πρῶτον ἐπιτροπή ἀπό γιатρούς (16/4/1934), ἡ ὁποία προέβη στήν ἐξέτασιν τῆς ὑγείας καί τοῦ ἠθους τοῦ νοσηλευτικοῦ καί ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ. Ἀπό τήν ἐκθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς προέκυψε ὅτι ἀρκετές ἀδελφές ἔπασχον ἀπό χρόνια καί ἀνίατα νοσήματα (φυματίωσις κ.λπ.) ἐνῶ ὀκτώ νοσοκόμοι ἢ βοηθοὶ παρουσίαζαν «τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα τοῦ παιδεραστοῦ».

Τό Ἄδελφάτο ἀποφάσισε τήν ἀπόλυσιν τῶν ἀνειτέρω. Ἐν τῷ μεταξύ ἀπό τό πόρισμα τοῦ Λιζάρδου προέκυψε ὅτι πολλά ἀκίνητα τοῦ Ἰδρύματος ἦσαν νοικιασμένα χωρίς ὁμως νά φέρονται στό βιβλίον ἢ νά εἰσπράττεται ἐνοίκιον. Τό Ἄδελφάτο ἀποφάσισε τήν σύστασιν ἐπιτροπῆς γιά τήν καταγραφὴν τῶν περιουσιακῶν στοιχείων τοῦ Ἰδρύματος καί ἀνέθεσε στόν Γραμματέα τήν ἄμεση εἰσπραξὴ τῶν καθυστερουμένων ἐνοικίων.

Ἀνάθεσε τήν ἐπιβλεψὴν τοῦ Ταμίου στόν σύμβουλον Ν. Χιώτη καί ἀποφάσισε τήν κατάθεσιν τοῦ Ταμίου στήν Λαϊκὴ Τράπεζα, ἡ ὁποία προσέφερε τίς περισσότερας διευκολύνσεις σὺν ἐπὶ πλεόν δικαίωμα ἀναλήψεως μέχρι 500.000 δρχ. πέραν τοῦ κατατεθειμένου ποσοῦ, δι' ἐπιταγῆς ὑπόγεγραμμένης ὑπὸ τοῦ Ταμίου καί τοῦ ἐπόπτου συμβούλου.

Συνέστησε ἐπιτροπή ἀπογραφῆς τοῦ παντοειδοῦς ὑλικοῦ τοῦ Νοσοκομεῖου, ἀπό τοὺς ἱατροὺς Δ. Γιαταγάνα, Δ. Δέδε καί Π. Σιγαλό καί τοῦ Λογιστοῦ τοῦ Νοσοκομεῖου. Ἐθεσε σέ ἄμεση ἐφαρμογὴ τὸν θεσμό τοῦ Ἀρχινοσοκόμου καί καθώρισε τὰ καθήκοντα του, δηλ. τήν ἐποπτεία τοῦ κατωτέρου προσωπικοῦ, τήν τήρησιν τῆς τάξεως, εὐπρέπειας καί καθαριότητος, ἐπιβλεψὴν τῆς διανομῆς τοῦ φαγητοῦ, παρακολούθησιν τῆς νυκτερινῆς ὑπηρεσίας τῶν νοσοκόμων, μέριμνα γιά τήν τακτοποίηση τῶν πραγμάτων ἢ χρημάτων τῶν εἰσαγομένων ἀσθενῶν μέ τήν τήρησιν ἐιδικοῦ βιβλίου, τήρησιν ἐπίσης μητρώου καταστάσεως κατωτέρου προσωπικοῦ (μεταβολές, ποινές κ.λπ.), ρύθμισιν τῶν ἡμερησίων αὐτοῦ καί ἐφαρμογὴ τῶν ἐκάστοτε ἡμερησίων διαταγῶν τῆς Δ/νσεως, παρακολούθησιν φθορῶν τοῦ κτηρίου ἢ ἀπωλείας τυχόν πραγμάτων καί «ἐν γένει εἶναι διοικητικῶς ὑπεύθυνος διά πάσαν ὑπηρεσίαν ἢ

λείψιν, ἢ ἤθελε ἀναφέρει ἐγκαίρως, τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας ἐκτελεῖ τὸ κατώτερον προσωπικόν».

Ὁ Κοτζιάς ἐνεργοποίησε καὶ τὸ λεγόμενον Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Κυριῶν, Πρόεδρος τοῦ ὁποίου ὀρίσθη ἡ Λίνα Τσαλδάρη. Ἀναφερόμενος σὲ συνάντησίν του εἰς τὴν Κυρία, ὁ Δήμαρχος λέγει ὅτι «ἀπεκόμισε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι αὐταὶ θὰ συντείσουν διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας ἀνέλαβαν εὐχαρίστως νὰ παράσχωσι πρὸς τὸ Νοσ/μεῖο εἰς εὐρυθμότεραν λειτουργίαν αὐτοῦ. Ἐπὶ πλεόν αὐταὶ θὰ συμβάλλουν καὶ οἰκῶς εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ Ἰδρύματος ἐν τῇ κοινωνίᾳ».

Καὶ σὲ ποιά «οἰκτρά κατάστασιν» εὐρίσκοντο οἱ διοικητικὰς καὶ νοσηλευτικὰς υπηρεσίας τοῦ Νοσ/μείου ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ ἀναφορὰ τοῦ Ν. Χιώτη, στόν ὁποῖον ἀνετέθη ἡ ἐποπτεία τοῦ Νοσ/μείου, κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 9 Ἰουλίου 1934. Ὁ κ. Χιώτης εἶπε, νὰ καταβάλῃ ιδιαίτερες προσπάθειες «διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς διαρρυθμισθείσας ἐν τῇ κανονικῇ λειτουργίᾳ αὐτῶν... Ἰδιαίτερον κατέβαλε προσπάθειαν εἰς τὴν βελτιωθῆναι τὸ συσσίτιον ἀσθενῶν καὶ προσωπικοῦ, ἐπιβλέπων ὁ ἴδιος τὴν παραλαβὴν τῶν τροφίμων, τὸν ἔλεγχον τῆς ποιότητος καὶ ποσότητος αὐτῶν» (Πρακτ., σελ. 62).

Ἀλλὰ καὶ ἡ λειτουργία τῶν Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν φαίνεται ὅτι ἐχώλαινε, ἀπὸ τὸν ὅτι οἱ καθηγηταὶ δὲν προσήρχοντο τακτικὰ, καὶ δὲν παρέμεναν ἀρκετὰ καὶ δὲν ἐπύκνυντο ἐπισκέψεις τῶν ἀσθενῶν καθημερινά.

Ὁ Κοτζιάς θέλησε νὰ ξεκαθαρίσῃ τὸ ζήτημα, χωρὶς καὶ νὰ συγκρουσθῇ μαζὶ μετὰ τῶν καθηγητῶν. Ἐξήτησε λοιπόν νὰ γίνῃ κοινὴ συνεδρίασιν μετὰ τῶν καθηγητῶν προκειμένου νὰ καθορισθῶσιν αἱ λεπτομέρειαι τῆς ἐσωτερικῆς λειτουργίας τοῦ Νοσ/μείου».

Ταυτοχρόνως ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου «ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν ὅπως παρακληθῶσιν οἱ κ.κ. καθηγηταὶ τοῦ Παν/μείου, οἱ διευθύνοντες Κλινικὰς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ὅπως ἐπισκέπτονται οὗτοι καθ' ὥριμνας ὥρας τῆς ἡμέρας τοὺς εἰς τὰς κλινικὰς αὐτῶν εἰσαγομένους ἀσθενεῖς καὶ τοὺς εἰς τὰ ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα προσερχομένους, καθὼς τούτο θὰ ἔχη μεγίστην ἠθικὴν ἐπίδρασιν διὰ τὸ κύρος τοῦ Νοσ/μείου, ὅσον ἀφορᾷ τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀσθενῶν αὐτοῦ» (Πρακτ., σελ. 63).

Σὲ ἄλλη συνεδρία ὁ Δήμαρχος ἔφερε θέμα ἡμερησίας διατάξεως τὴν ρυθμίσιν τῶν ὑποχρεώσεων τῶν Καθηγητῶν πρὸς τὸ Ἰδρυμα, ὥστε «καὶ ὑπηρεσίαι αὐτῶν νὰ γίνωνται περισσότερο ἐκτεταμέναι ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν... ἀσθενῶν. Πρὸς εὐρυθμότερον ἐπιτημονικὴν δρᾶσιν καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν τοῦ Νοσ/μείου ὑπέδειξεν οὗτος τὴν ἀνάγκην ὅπως δοσὶ ἐκ τῶν κ.κ. Καθηγητῶν δὲν δύνανται νὰ προσέρχονται τακτικῶς εἰς τὰς κλινικὰς αὐτῶν ἀντικατασταθῶσιν ὑπὸ ἰατρῶν οἱ ὁποῖοι καὶ χρόνον καὶ διάθεσιν ἔχουν νὰ ἀσχοληθῶσιν».

Ὁ παριστάμενος σύμβουλος καθηγητῆς Μαρ. Γεροῦλᾶνος ἐτόνισε ὅτι τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ρυθμισθῇ μονομερῶς ἀπὸ τὸ Ἀδελφάτο καὶ διατύπωσε τὴν γνώμην «ὅτι πάσῃ θυσίᾳ πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀπὸ 100ετηρίδος περίπου χρονολογημένη συνεργασία Δήμου καὶ Πανεπιστημίου ἐν τῷ Ἰδρύματι...».

Πρὸς ἐπισφράγιση αὐτῶν τῶν μέτρων γιὰ τὴν ἐξυγιαντικὴν λειτουργίαν τοῦ Νοσ/μείου τὸ Ἀδελφάτο προσώθησε ταχέως τὴν ψήφισιν τοῦ νέου Κανονισμοῦ ἐσωτερικῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Ὁ Κανονισμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 ἄρθρα, τὰ ὁποῖα εἶχεν περιληπτικὰ ὡς ἑξῆς :

Κεφ. Ι

Διοικήσεις του Νοσ/μείου : Περιλαμβάνει τά περί Ἐδελφάτου, τίς ἀρμοδιότητες καί ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν αὐτοῦ. Εἶναι τό ἀνώτατο καί κύριο ὄργανο διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος.

Στό ἄρθρο 2 προβλέπεται Γνωμοδοτικό Συμβούλιο μέχρι 10 Κυριῶν ἐκλεγῶν ἀπό τό Ἐδελφάτο «κατά προτίμησιν ἐκ κυριῶν δυναμένων εἴτε ἐκ τῆς κοινῆς αὐτῶν θέσεως, εἴτε ὡς ἐκ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν γνώσεων νά συντελέσωσιν εἰς τήν εὐδόωσιν τοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος».

Τό ἄρθρο 4 ρυθμίζει τά τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν, οἱ ὁποῖες διακρίνονται Διοικητικές, οἰκονομικές καί ἐπιστημονικές.

Διοικητικές Ὑπηρεσίες : Ἡ Δ/νσις τοῦ Νοσ/μείου, ἡ Γραμματεία, ὁ Ναός καί ὁ Ἀρχινοσοκόμος, οἱ βοηθοί φαρμακείου καί φαρμακοτρίβες, οἱ καθαριστές καί ὑπηρετές.

Οἰκονομικές Ὑπηρεσίες : Λογιστήριο, Διαχείρησις ὑλικῶν, Ταμεῖο, Ἰματιοκτῆ, Φαρμακεῖο, Μαγειρεῖο καί Τεχν. Ὑπηρεσίες.

Ἐπιστημονικές Ὑπηρεσίες : Ἐπιστημ. Ἐργαστήρια, Ἐξωτ. Ἰατρεῖα καί Τμήματα, εἰδικά Ἰατρεῖα καί τό Φαρμακεῖο, ὅσον ἀφορᾷ τό ἐπιστημονικό μέρος.

Τό ἄρθρο 5, ἀφορᾷ στήν διάκριση τοῦ προσωπικοῦ στίς ἐξῆς κατηγορίες :

α) *Διοικητικό προσωπικό* (Δ/ντής, Γραμματεὺς, Λογιστής, Ταμίας, Ἀρχινοσοκόμος καί τό ὑπ' αὐτοῦ προσωπικό).

β) *Ἰατρικό προσωπικό* (Καθηγ. Παν/μίου, Δ/νταί ἀντιστοίχων Κλινικῶν Δ/νταί Τμημάτων καί Ἰατρείων, ἐπιμελητές καί βοηθοί, Δ/νταί Χειρ. Ἰατρείου καί Σταθμοῦ Α' Βοηθειῶν καί Ὑποδιευθυντῆς τοῦ Νοσ/μείου).

γ) *Ἐργαστηριακό προσωπικό* (Δ/νταί Ἐργαστηρίων, ἰατροὶ αὐτῶν καί προσωπικό Φαρμακείου).

δ) *Νοσηλευτικό προσωπικό* (Διευθύνουσα, προϊστάμενες, ἀδελφές καί νοσομιοί).

ε) *Τεχνικό προσωπικό* (Ἱερέας, Ἀρχιμάγειρος καί βοηθοί μαγειροῦ, κηπουρὸς καί κουρέας).

στ) *Βοηθητικό προσωπικό* (Ράπτριες, πλύντριες, σιδερώτριες καί κόπτριες).

ζ) *Ὑπηρετικό προσωπικό* (Θυρωροί, κλητῆρες, καθαρίστριες).

Τροφῆς ἐδικαιοῦντο ὁ βοηθός διαχειριστοῦ καί ὑλικῶν, οἱ βοηθοί Φαρμακείου καί βοηθοί κλινικῶν καί Σταθμοῦ Α' Βοηθειῶν, ὑποβοηθοί, τό νοσηλευτικό προσωπικό, τό τεχνικό, βοηθητικό καί ὑπηρετικό προσωπικό.

Ἡ παρεχόμενη τροφή εἶχε δύο ποιότητες, μία γιά τό ἀνώτερο καί ἄλλη γιά τό κατώτερο προσωπικό.

Περαιτέρω (ἄρθρο 6,7,8) καθορίζονται οἱ ἀρμοδιότητες τῶν διαφόρων ὀργάνων. Ὁ Ὑποδιευθυντής ἔπρεπε νά ἔχει «ἀνάλογον ἐπιστημονικήν ἰατρικήν μόρσιν» καί ἀνελάμβανε τήν διεύθυνση καί ἐποπτεία τῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Τό Κεφ. ΙΙΙ ἀναφέρεται στό Νοσηλευτικό προσωπικό, τό ὁποῖο ἀποτελεῖται πό :

α) 1 Διευθύνουσα ἀδελφή

β) 4 Προϊσταμένες ἀδελφές

γ) 1 Ἀρχινοσοκόμο

- δ) 14 αδελφές ή νοσοκόμες Α' τάξεως
 ε) 20 αδελφές ή νοσοκόμες Β' τάξεως
 στ) 30 καθαριστές ή καθαρίστριες

Ένδιαφέρον είναι ότι για τις αδελφές δεν απαιτείται πτυχίον ή άλλη έμπειρία, άλλ' άπαρτίζεται «... εκ νεανίδων χρηστών τά ήθη και τους τρόπους, ηλικίας ούχι κατωτέρας του 15ου έτους και ούχι άνωτέρας του 30ου, γνωρίζουσών άνάγνωσιν και γραφήν τής έλληνικής γλώσσας και έχουσών τήν άπαιτουμένην κλίσιν διά τήν ένεργειαν τών καθηκόντων νοσηλείας και περιθαλψής άσθενών, μη κεκτημένων δε έλαττωμάτων παραμποδιζόντων τήν ένεργειαν τών καθηκόντων των».

Σέ προϊσταμένη προάγεται αδελφή νοσοκόμος μέ έπαρκή μόρφωση και 15ετή τουλάχιστον ύπηρεσία.

Ή Διευθύνουσα διορίζεται κατ' ευθείαν από τό Άδελφάτο.

Τό Κεφ IV άφορά τήν κατανομή και σύνθεση τών Κλινικών οί όποιες διακρίνονται σέ Πανεπιστημιακές και Δημοτικές.

Πανεπιστημιακές ήσαν :

Α' Παθολογική Κλινική .

Β' Παθολογική Κλινική

Α' Χειρουργική Κλινική. Σ' αυτήν περιλαμβάνεται και ή Δημοτική Ουρολογική Κλινική.

Δημοτικές Κλινικές :

Παθολογική Κλινική

Χειρουργική Κλινική. Αυτή περιελάμβανε δύο τμήματα.

Σταθμός Α' Βοηθειών. Έτσι μετονομάσθηκε τό έξωτερικό Χειρ. Ίατρείο.

Τά Τμήματα τών Δημοτικών Κλινικών άποτελούντο από 20 - 30 κλίνες.

Τό Ίατρικό προσωπικό άποτελείτο :

α) Έκ τών Δ/ντών Κλινικών.

β) Έκ τών Έπιμελητών ειδικών ιατρών τών έξωτερικών ιατρείων.

γ) Έκ ών βοηθών ιατρών.

Διευθυντής Κλινικής διορίζεται «άνεγνωρισμένης ικανότητας ιατρός, διδακτορικής ιατρικής, άσκήσας επί πενταετίαν τουλάχιστον τήν ειδικότητά του αύτοτελώς, συμπεριλαμβανομένης τής ύπηρεσίας του έπιμελητοϋ, διαπρεπής έπιστήμων χρηματίσας έπιμελητής μιās Πανεπιστημιακής Κλινικής ή άλλης τοιαύτης άναγνωρισμένης έν τή ήμεδαπή ή έχει άνάλογον θέσιν εις τινά έν τή άλλοδαπή άναγνωρισμένην κλινικήν και έχων συγγράψει αξίας λόγου έπιστημονικάς μελέτας άναγομένας εις τόν κλάδον αυτόν».

Έπιμελητής διορίζεται «προτάσει τών Δ/ντών μετ' άπάφασιν του Άδελφάτου διδάκτορες τής Ίατρικής ούχι άνωτέρας ηλικίας τών 40 έτών, έχοντες προϋπηρεσίαν διετή ως βοηθοί Παν/κής ή ίσοτίμου κλινικής». Ή θητεία τών έπιμελητών ήταν τριετής, μέ δικαίωμα μιās άνανεώσεως.

Σέ κάθε Δημοτική Κλινική ύπηρετούσαν δύο βοηθοί, πρώτος και δεύτερος, διοριζόμενοι υπό του Άδελφάτου κατόπιν προτάσεως τών Διευθυντών. Ίπροςόν τό πτυχίο τής Ίατρικής. Ή θητεία τους όρίζεται διετής, δυναμένη νά άνανεωθεί για άλλη μιá διετία. Δικαιούνται τροφής και κατοικίας.

Ός ύποβοηθοί προσλαμβάνονται τελειόφητοι ή τεταρτοετείς φοιτηταί Ίατρικής τό πολύ μέχρι 2 έτών χωρίς δικαίωμα παράτασης τής θητείας των. Δεν άναλαμ-

βάνουν υπεύθυνα καθήκοντα ούτε δικαιούνται μισθοῦ καί τροφῆς, πλὴν ἐξαιρέσεων. Ἐμπειροὶ καί ἐργατικοὶ μποροῦν νά διορίζονται μετὰ τὴν διαιτία ὡς βοηθοὶ Β' τάξεως ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν κενά.

Ἐπιστημονικά Ἐργαστήρια

α) Ἐργαστήριο Μικροβιολογικῶν Ἐρευνῶν.

Τοῦτο λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη Διευθυντοῦ Τμήματος τῆς Δημ. Παθολ. Κλινικῆς. Τό προσωπικό του ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ἐπιμελητὴ ἰατρό με διαιτῆ τουλάχιστον ἀσκηση σὲ ἀνάλογα ἐργαστήρια τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ καί ἓνα βοηθὸν ἰατρό με σχετικὴ ἐξάσκηση.

β) Ἀκτινολογικὸ Ἐργαστήριο

Περιλαμβάνει ἓνα Διευθυντὴ ἰατρόν - ἀκτινολόγο με τὰ ἀνάλογα προσόντα καί ἓναν βοηθὸ πτυχιούχο τῆς Ἱατρικῆς με ἰκανὴ ἐξάσκηση. Τό Ἀδελφάτο μπορεῖ στὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ νά διορίσει ἓνα Διευθυντὴ Τμήματος τῆς Παθολ. ἢ Χειρ. Κλινικῆς.

Ἡ θητεία τῶν ἐπιμελητῶν εἶναι τριετὴς καί τῶν βοηθῶν διαιτῆς.

Ἐξωτερικά Ἱατρεία

α) Ἐξωτ. Παθολογικὸ Ἱατρεῖο

Τό προσωπικό τοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓναν ἐπιμελητὴ καί βοηθὸ ἐκ περιτροπῆς τῆς ἢ τῶν Παθολ. Κλινικῶν.

β) Σταθμὸς Α' Βοηθειῶν (Ἐξωτ. Χειρ. Ἱατρεῖο)

«Σκοπὸς τοῦ μετονομαζομένου ἱατρείου εἶναι ἡ παροχὴ συνδρομῆς εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην ἀμέσου ἱατρικῆς ἐπεμβάσεως καί ἐν γένει ἡ ἐξέτασις τῶν προσερχομένων χειρουργικῶν ἀσθενῶν».

Προσωπικὸ : Ἐνας Διευθυντῆς, ἓνας ἐπιμελητῆς καί δύο βοηθοί.

Εἰδικά Ἱατρεία

1) Ὦτο - ρινο - λαρυγγολογικόν

Περιλαμβάνει ἓνα εἰδικόν ΩΡΛ/γον ἰατρόν.

2) Ὀφθαλμολογικόν

Περιλαμβάνει ὁμοίως ἓνα ὀφθαλμίατρον.

Μέ τὸ ἄρθρο 6 προβλέπεται ἡ δυνατότητα ἴδρυσης καί ἄλλων εἰδικῶν ἱατρείων, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν.

Μέ τὸ ἄρθρο 47 προβλέπεται ἡ ἴδρυση τμημάτων τοῦ Νοσοκομείου εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως ὑπὸ τύπου «λαϊκῶν ἱατρείων», «διὰ τὴν εὐδωσιν τοῦ ὑπὲρ τῶν ἀπόρων ἔργου τοῦ Ἰδρύματος».

Ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ εἰσηγητικὴ Ἐκθεσις τοῦ Ἀδελφάτου σχετικὰ με τὸν νέον Ὄργανισμό.

«Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης, γράφει, ἐμόρφωσε τὴν γνώμην ὅτι τὸ Ἰδρυμα τοῦτο ἐλάχιστα ἐξεπλήρει τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν κοινὴν κατάστασιν τοῦ κτηρίου, τὴν οἰκτρὰν κατάστασιν τῶν ἐγκαταστάσεων αὐτοῦ καί ἡ λειτουργία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰδρύματος τούτου διεξήγετο κατὰ τρόπον προκαλοῦντα τὴν ἀγανάκτησιν παντός ἐνδιαφερομένου διὰ τὸ Ἰδρυμα τοῦτο καί διὰ τοὺς ἐν αὐτῷ νοσηλευμένους.

Τούτον ἔνεκεν τό 'Αδελφάτον ... ἡσυχολήθη μέ τήν ἀναδιοργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ 'Ιδρύματος τούτου, ἐπί νέων βάσεων συγχρονισμένων ἀπό ἀπόψεως Διοικητικῶν καί 'Επιστημονικῶν Νοσοκομειακῶν μεθόδων, ουνέταξε καί ἐνέκρινε τόν ... ἄν ὄργανισμὸν καί κανονισμὸν.. ἔχει δ' ἐλπίδας ὅτι ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ θά προέλθωσι γόνιμοι εἰς ἐξυπηρέτησιν τῆς πασχούσης κοινωνίας καρποὶ» (πρακτικά, σελ. 136).

Οἱ ὄργανικὲς θέσεις καί τό ἀντίστοιχο μισθολόγιο ἔχουν ὡς ἑξῆς :

θέση Διευθυντοῦ (βαθμὸς Δ/νοῦ Α')	δρχ. 10.000
θέση Γραμματέως (Γραμμ. Α')	» 3.500
θέση Λογιστοῦ (Εἰσηγητής)	» 4.000
θέση Διαχειριστοῦ ὕλικου (Εἰσηγ.)	» 4.000
θέση Ταμίου (Εἰσηγ.)	» 4.000
θέση Ἰματιοφύλακος ('Αρχικλητήρ)	» 1.500
θέση Εἰσπράκτορος (Κλητήρ Β')	» 2.000
θέσεις Βοηθῶν Φαρμακοποιοῦ (Γραφεύς Α')	» 2.000
θέση Φαρμακοτρίβου Α' (Γραφεύς Α')	» 2.200
θέση Φαρμακοτρίβου Β' (Κλητήρ Α')	» 1.800
θέση Ἱερέως	» 750
θέση Διευθυνούσης ἀδελφῆς (Εἰσηγητής)	» 3.000
θέσεις Προϊσταμένων ἀδελφῶν ('Αρχικλητήρ)	» 2.000
θέση 'Αρχινοσοκόμου (Γραμμ. Β')	» 3.000
θέσεις ἀδελφῶν Α' (κλητήρ Β')	» 1.800
θέσεις ἀδελφῶν Β' (κλητήρ Γ')	» 700
θέσεις καθαριστριῶν (κλητήρ Δ')	» 600
θέση βοηθοῦ διαχειρ. τροφίμων (κλητήρ Β')	» 1.500
θέση κλητῆρος γραφείων (κλητήρ Β')	» 1.000
θέση μαγειροῦ Α' ('Αρχικλητήρ)	» 2.500
θέση μαγειροῦ Β' (κλητήρ Α')	» 2.500
θέσεις βοηθῶν μαγειρῶν (κλητήρ Β')	» 800
θέση κοπτήρας (κλητήρ Β')	» 850
θέση ράπτριας Α' (κλητήρ Β')	» 800
θέση ράπτριας Β' (κλητήρ Β')	» 600
θέσεις σιδηρωτριῶν (κλητήρ Β')	» 800
θέση πλυντριάς Α' (κλητήρ Β')	» 800
θέση πλυντριάς Β' (κλητήρ Γ')	» 650
θέση ἀπολυμαντοῦ (κλητήρ Β')	» 700
θέση ἀποστειρωτοῦ (κλητήρ Β')	» 1.000
θέσεις κουρέων (κλητήρ Β')	» 1.000
θέσεις κηπουρῶν (κλητήρ Α')	» 1.500
θέσεις θυρωρῶν (κλητήρ Β')	» 1.000
θέση ὑπηρετοῦ νοσοκόμου (κλητήρ Β')	» 800

Ὀργανικὲς θέσεις ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ

'Ιατροὶ Διευθυντές Τμημάτων Δημοτ. Χειρ. Κλινικῆς

- 2 'Ιατροί Διευθυντές Τμημάτων Δημοτ. Παθολ. Κλινικής
 1 'Ιατρός Δ/ντής Σταθμού Α' Βοηθειών
 1 'Ιατρός Δ/ντής 'Εξωτ. Παθολ. 'Ιατρείου
 1 'Ιατρός Δ/ντής Δημοτ. Μαιευτικής Κλινικής
 1 'Ιατρός Γυναικολόγος
 2 'Επιμελητές Δημοτ. Χειρ. Κλινικής
 2 'Επιμελητές Δημοτ. Μαιευτικής Κλινικής
 1 'Επιμελητής Σταθμού Α' Βοηθειών
 1 'Επιμελητής 'Εξωτ. Παθολ. 'Ιατρείου
 4 Βοηθοί - 'Ιατροί Δημ. Χειρ. Κλινικής
 4 Βοηθοί - 'Ιατροί Δημ. Παθολ. Κλινικής
 2 Βοηθοί - 'Ιατροί Δημ. Μαιευτικής Κλινικής
 2 Βοηθοί - 'Ιατροί 'Εξωτ. Παθολ. 'Ιατρείου
 2 Βοηθοί - 'Ιατροί Σταθμού Α' Βοηθειών
 1 'Ιατρός 'Οφθαλμ. 'Ιατρείου
 1 'Ιατρός ΩΡΛ/κού 'Ιατρείου
 1 Δ/ντής 'Ακτινολογικού 'Εργαστηρίου
 1 'Επιμελητής 'Ακτινολογικού 'Εργαστηρίου
 1 'Εμφανιστής 'Ακτινολογικού 'Εργαστηρίου
 1 'Επιμελητής 'Εργαστ. Μικροβιολ. 'Ερευνών
 1 Βοηθός 'Εργαστ. Μικροβιολ. 'Ερευνών
 1 Φαρμακοποιός
 1 Δ/ντής 'Οδοντιατρείου
 2 Βοηθοί
 1 'Υποβοηθός
 1 'Υποδιευθυντές Δημ. Μαιευτικής Κλινικής
 1 'Ιατρός 'Υποδιευθυντής του Νοσ/μείου επί μηνιαίω μισθῷ 7.000 δρχ.
 Οί μισθοί τῶν Διευθυντῶν ὀρίζονται εἰς 2.500 δρχ., τῶν ἐπιμελητῶν εἰς 2.000 δρχ. τῶν βοηθῶν εἰς 500 δρχ. μηνιαίως.
 'Ο μισθός τῶν ἰατρῶν Εἰδικῶν 'Ιατρειῶν καί τοῦ γυναικολογικοῦ εἰς 1.500 δρχ.
 'Ο μισθός τοῦ Δ/ντοῦ 'Ακτινολογικοῦ Τμήματος δρχ., 7.000 μηνιαίως, τῶν ἐπιμελητῶν εἰς 2.000 ἀνευ τροφῆς καί εἰς 1.000 μετὰ τροφῆς
 Τοῦ ἐμφανιστοῦ δρχ. 1.750
 Τοῦ ἐπιμελητοῦ Μικροβιολ. 'Εργαστ. 2.000 δρχ., καί τοῦ βοηθοῦ 500 δρχ.
 'Ο μισθός τοῦ Φαρμακοποιοῦ 4.000 δρχ., τοῦ 'Οδοντιάτρον 5.000 δρχ., τῶν βοηθῶν 2.500 δρχ. καί τοῦ ὑποβοηθοῦ 1.000 δρχ. ἀνευ τροφῆς.
 Πρόσθεται ἀμοιβαί ἦσαν : ἐπίδομα εὐδοκίμου παραμονῆς στόν Ἴδιο βαθμῶν 7-10%, τό πολύ γιά 4 τριετίες.
 Τό προσωπικό τοῦ Νοσοκομείου ἐδικαιοῦτο ἐπίσης δωρεάν νοσηλεία εἰς τῶν Βοηθειῶν ('Εξωτ. Χειρ. 'Ιατρείου) ὁ 'Υφηγητής καί μετέπειτα Καθηγητής Χειρ. γικής Χάρης Τούλ.
 'Επί κεφαλῆς τοῦ Οὐρολογικοῦ Τμήματος ἐτοποθετήθη ὁ Τζαννῆς Καίρη νεργάτης ἐπίσης τοῦ Γερουλάνου. Στόν 'Οργανισμό πρόεβλέπετο, ὅπως εἰδικά εἰς τῆσιν 'Οδοντιάτρον, γιά τήν πλήρωση τῆς ὁποίας ἔλαβε χώρα συζήτηση κατά τήν συνεδρίαση τῆς 12/11/1934.

Είναι λοιπόν φανερό ότι η κατάσταση του Νοσοκομείου έπασχε καθ' όλην την δεκαετία του '20 και έχρειάζετο νέον αίμα. Δέν είναι λοιπόν τυχαίον ότι στις δημοτικές εκλογές του 1934 άνεδείχθη πανηγυρικώς νικητής ό Κοτζιάς και καταποντίσθηκε ό Μερκούρης. Βέβαια ό παλαιάμαχος δημοτικός άρχων δέν μπορεί νά θεωρηθεί άποτυχημένος. Ό Λαμπίκης γράφει ότι «καί κατά τήν περίοδον ταύτην... τά έργα του Σπ. Μερκούρη... ύπήρξαν πολλά και άξιόλογα». Τό κλίμα όμως του 1934 δέν ήταν εύνοικό για τό Δήμαρχο. Τό Λαϊκό Κόμμα, πού ήταν στην έξουσία δέν έφαινετο, μέ έξαιρεση τόν Κονδύλη, νά εύνοεί τόν Μερκούρη.

Ό Κοτζιάς ήταν προσωπικός φίλος του πρωθυπουργού Παν. Τσαλδάρη, ό όποιος έστω και τήν τελευταία στιγμή έριξε τό βάρος του υπέρ αυτού. Μίλησε πρός τόν 'Αθηναϊκό λαό από τό εκλογικό κέντρο του Κοτζιά και γενικώς προσέφερε κάθε ύποστήριξη πρός αυτόν. 'Υπήρξαν βέβαια και άλλοι λόγοι πού εύνόησαν τόν Κοτζιά. Ό νέος νόμος του 1933 περί χωρισμού των προσφυγικών συνοικισμών και προαστείων, φαίνεται εύνόησε τόν νέον ύποψήφιο, πού ήταν ιδιαίτερα γνωστός στους 'Αθηναίους και μάλιστα λόγω του δυναμικού και όρμητικού του χαρακτήρα ιδιαίτέρως συμπαθής στις γυναίκες, πού για πρώτη φορά άποκτούσε δικαίωμα ψήφου. 'Αλλά και ως δημοσιογράφος ό Κοτζιάς μέ τήν έφημερίδα του «Χρονικά» άσκούσε σημαντική έπιρροή στις μάζες των άντιβενιζελικών ψηφοφόρων. Τόν Κοτζιά ύποστήριξε έξ άλλου και ό άρχηγός του μικρού αλλά δραστήριου κόμματος των 'Ελευθεροφρόνων 'Ιω. Μεταξάς. Ό Κοτζιάς ήταν επίσης από τά στελέχη του Χρηστομάνου, πού στις εκλογές του 1929 συγκέντρωνε τίς συμπάθειες του πνευματικού κόσμου και των άνωτέρων κοινωνικών στρωμάτων τής πρωτεύουσας.

Τέλος τήν ύποψηφιότητα του Μερκούρη έξημίωσε και ή κάθοδος εκ νέου στις εκλογές του παλαιού άντιπάλου του Σπ. Πάτση.

Έτσι ό Μερκούρης καταποντίσθηκε με 5.195 ψήφους έναντι 29.204 του Πάτση και 31.345 του Κοτζιά.

Τό ένδιαφέρον του Κοτζιά για τήν πόλη υπήρξε θερμότατο και ή άπόδοσή του ίσάξια μέ εκείνην τής πρώτης περιόδου του Μερκούρη.

Τό Νοσοκομείο δέν μπορούσε νά άποτελέσει έξαιρεση. 'Αλλά τό Νοσοκομείο είχε, όπως είπαμε τά χάλια του. Έκτός του ότι οί ύπηρεσίες του εύρίσκοντο ύπό διάλυση και οί κτιριακές του εγκαταστάσεις ήσαν έντελώς παραμελημένες.

Τόν 'Ιούλιο του 1934 ό Δήμαρχος εκάλεσε τόν Μηχανικό Διαμαντόπουλο, ειδικό σε νοσοκομειακά κτίρια, ό όποιος έμελέτησε τήν κατάσταση του Νοσοκομείου και άποφάνθηκε ότι δέν επιδέχεται ούσιαστικών έπισκευών, είσηγήθηκε σειράν έργων άμέσου και έπιτακτικής ανάγκης μέχρις ότου ρυθμιστεί όριστικά τό θέμα τής μεταφοράς του.

Ό Δήμαρχος άνάθεσε τίς μελέτες στον μηχανικό του Δήμου 'Ηλίαν Κριμπάν, ό όποιος έν συνεργασία μέ τό Συμβούλιο των Κυριών, καθώρισαν τίς άνγκαίες έπισκευές για τήν κάλυψη έπειγουσών άναγκών τό πολύ 2 - 3 έτών. Τά έργα άποσκοπούσαν «εις τήν έξυπηρέτησιν των άμέσων άναγκών του νοσοκομείου ούτως ώστε νά αύξηθούν οί χώροι νοσηλείας άσθενών, νά τακτοποιηθούν ει αίθουσai διαμονής του προσωπικού, συμφώνως πρός τους στοιχειώδεις όρους ύγιεινής, νά βελτιωθεί ό άερισμός και ό φωτισμός του κτιρίου και νά καταστώσι χρησιμοποίησιμοι οί κενοί και σκοτεινοί ήδη χώροι».

'Η προβλεπόμενη δαπάνη ύπολογίσθηκε σε 400.000 δρχ. Τά έργα άνάλαβε κα-

τόπιν μειοδοτικού διαγωνισμού ὁ Β. Παπουτσῆς, ὁ ὁποῖος καὶ τελείωσε κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος αὐτοῦ (διαρρύθμιση κεντρικοῦ κτηρίου καὶ περιπτέρου, κόστους 408.000 δρχ.) μὲ τὴν ἀρχικὴ ἐκπτώση 22%. Ἦδη γιὰ τὶς ἀπομένουσες ἐκτὸς συμβατικῆς ὑποχρεώσεως ἐργασίας ὕψους 150.000 δρχ. περίπου ἐζήτησε μείωση τῆς ἐκπτώσεως σὲ 10% λόγῳ τῶν μεγάλων ἀνατιμήσεων οἰκοδομικῶν ὑλικῶν (25%). Τὸ Ἀδελφάτο, κατόπιν γνωματεύσεως τῆς τεχνικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Δήμου, ἀπεδέχθηκε τὴν αἴτηση.

Ἐκτὸς τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποφασίσθη καὶ ἡ ἐγκατάσταση κεντρικῆς θερμάνσεως, ἡ ὁποία ὁμως τελικῶς περιορίσθη μόνον στὸ κεντρικὸ κτίριο, λόγῳ ἐλλείψεως ἀρκετῶν πιστώσεων.

Ἐν τούτοις καὶ τὰ λοιπὰ ἔργα δὲν τελείωσαν μὲ τὶς ἀρχικὰς πιστώσεις καὶ ἐχρηιάσθησαν συμπληρωματικὰ ποσὰ ἀπὸ τὰ ἀποθεματικὰ 200.000 δρχ. γιὰ τὴν διαρρύθμιση τῆς πτέρυγας τοῦ κεντρικοῦ κτηρίου πρὸς στέγαση τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς καὶ ποσὸν 550.000 δρχ. πρὸς διαρρύθμιση περιπτέρων κεντρικοῦ κτηρίου καὶ χώρων τοῦ ἴσογειοῦ (Πρακτικὰ 29/10/1935).

Τὸ πρόβλημα βέβαια δὲν ἐλύετο καὶ ἐτέθηκε σοβαρὰ ἐπὶ τάπητος τὸ θέμα τῆς μεταφορᾶς τοῦ Νοσοκομείου. Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Μερκούρη ἀκόμη εἶχαν γίνει ἐπανειλημμένες παραστάσεις πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποῖο ὑπαγόταν τὸ στεγαζόμενον στὰ κτίρια τῆς Λ. Ἀλεξάνδρας ΣΤ' Στρατ. Νοσοκομείου, γιὰ τὴν ἐκκένωση καὶ παραχώρηση τοῦ κτηρίου στὸν Δῆμον. Ἐν τούτοις καμιά ἐξέλιξις δὲν εἶχε παρατηρηθεῖ. Ἀρχῆς τοῦ 1933 ὁ στρατὸς παρεχώρησε ἓνα περίπτερον ἀπὸ τὰ ὡς ἄνω κτίρια καὶ ὁ Μερκούρης εἰσηγήθηκε τὴν μεταφορὰ τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς, γιὰ τὴν στέγαση τῆς ὁποίας ἐδαπανῶντο ὡς ἐνοίκια 168.000 ἐτησίως.

Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 6/4/1933 καὶ ἐγκρίθη ἡ σχετικὴ πίστωση (150 – 200 χιλ.) γιὰ τὴν χωρὶς διαγωνισμό ἐπείγουσα ἐπισκευὴ τοῦ περιπτέρου. Ἡ νέα ὁμως διοίκησις τοῦ Νοσοκομείου δὲν ἐπραγματοποίησε τὴν μεταφορὰ γιατί ἐπεκράτησε ὡς ὀρθότερη ἡ ἄποψη (Χιώτη - Γεροῦλάνου) περὶ μεταφορᾶς τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς ἐντὸς τοῦ ἰδίου μὲ τὶς λοιπὰς κτιρίου καὶ ὄχι ἡ ἀπομόνωσίν της εἰς χωριστὸν καὶ μακρινὸ κτίριον, ὅπως συνέβαινε μέχρι τῶρα μὲ τὶς γνωστὰς ἐπιπτώσεις.

Ὁ στρατὸς ὁμως δὲν εἶχε πρόθεσιν νὰ ἐγκαταλείψει ὅλα τὰ κτίρια καὶ συνεπῶς ἐτίθετο θέμα ἀνεγέρσεως νέου Νοσοκομείου. Ὁ Κοτζιάς ἐπισκεύθη τὸν Πρωθυπουργὸ Π. Τσαλδάρη καὶ ἀπέσπασε τὴν ὑπόσχεσίν του γιὰ τὴν παροχὴ τοκοχρεωλυτικοῦ δανείου, ὕψους 5.000.000 δρχ., γιὰ τὸ πρῶτον ἔτος, πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγον ἐπίσκεψεν τὸν Πρωθυπουργὸν ἐπραγματοποίησε καὶ ὁ Γεροῦλάνος (Συνεδρία 19/12/1934).

Κατόπιν τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς τὸ Ἀδελφάτο ἀποδέχθη πρότασις τοῦ Ὑπ. Στρατιωτικῶν γιὰ ἀνανέωση μισθώσεως τοῦ Νοσοκομείου Ἀμπελοκήπων με μηνιαίου μισθώματος 33.000 δρχ., μὲ τὴν διατύπωσιν τῆς εὐχῆς ὅπως τὸ ἐνοίκιον παραμένει στὸ ἴδιον ἐπίπεδον τῶν 112.000 ἀνά τριμηνία.

Πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνεγέρσεως νέου Νοσοκομείου πρῶτον θέμα πού ἀνέκυπτε ἦταν ἡ τοποθεσία. Συνεστήθη ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὸν Δ/ντὴ Ἀνδρ. Ἀναστασόπουλον καὶ τοὺς καθηγητὰς Μ. Γεροῦλάνου καὶ Ν. Σπαρούνη, μὲ προοπτικὰς διευρύνσεώς της, ἡ ὁποία κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 15 Ἰαν. 1936 ἔθεσε ὡς ἐξῆς τὸ ζήτημα :

«Αί βασικάί ιδέαι είναι ότι τό Νοσ/μείο δέον νά άνεγερθῆ βαθμιαίως, δηλ. κατ' ἄνωγαν διά 400 - 500 κλίνας εἴτα δέ ἡ δύναμις αὐτοῦ αὐξάνει ἀναλόγως, διότι τά οἰκομικά τοῦ Δήμου δέν ἐπιτρέπουν τήν διά μιᾶς άνέγερσιν τοῦ νέου Νοσοκομείου». Ἀπεφασίσθη νά παρακληθῆ ὁ μηχανικός Διαμαντόπουλος νά ἀποστείλει στάλῃ τοῦ Ἀδελφάτου τά σχέδια τοῦ Νοσοκομείου (Πρακτικά, σελ. 237).

Τρεῖς τοποθεσίαι ἐπροτάθησαν ὡς καταλληλότεραι :

α) Τό τέρμα Πατησίων, β) ἡ Λεωφ. Κηφισίας καί γ) ἡ Ὁμορφοκλησιά (μετά τό σημερινό Γαλατσίον). Ὁ Πρόεδρος ἀπεφάνθη ὑπέρ τῆς Λ. Κηφισίας. Ὁ νέων μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου καθηγητής Πολυτεχνείου Ἰ. Θεοφανόπουλος ἀποκρίνεται τήν ἀποψη μήπως θά μπορούσε νά χρησιμοποιηθῆ ὁ ἤδη ὑπάρχων χῶρος τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας, «ὅστις λόγω τῆς θέσεως εἰς ἣν κεῖται, θά ἐξυπηρετήσῃ καλύτερον τό κοινόν». Τήν ἀποψη αὐτή, ὅπως θά δοῦμε, ὑποστήριξε μεταπολεμικῶς καί ὁ καθηγ. Γ. Μερίκας.

Ὁ Δήμαρχος βρῆκε σωστή τήν ἀποψη Θεοφανόπουλου, ἀλλά ὄχι ἐφαρμοσίμη γιὰ ἀντικειμενικῶν δυσχερειῶν, ὅπως ὁ περιορισμός τοῦ ὕψους τῆς οἰκοδομῆς τό κέντρο τῆς πόλεως. Ἄλλος λόγος ἦταν ἡ ἐκποίηση τοῦ ὑπάρχοντος οἰκοπέδου ἀ τήν ἀποπεράτωση τοῦ νέου νοσοκομείου. Τό σύνολο τῆς δαπάνης ὑπολογίζονταν εἰς 100 ἑκατομμύρια. Ἡ ἐτήσια καταβολή Δήμου καί Κράτους ἀνερχόταν σέ 000.000 δρχ. Γιά Νοσ/μείο 1.000 κλινῶν ἡ δαπάνη ὑπολογίσθηκε σέ 200 ἑκατομ. δρχ.

Πάντως ἐπειδή τά ἔργα ὑποδομῆς ἐπρεπε νά προβλέπονται γιά ἐπέκταση τῆς οἰκονομικῆς δυναμικότητος μέχρι 1000 κλίνας ἡ δαπάνη ἐπρεπε νά ὑπολογισθῆ γύρω τά 140 ἑκατ. δρχ. Ἐπομένως τό ὑπάρχον οἰκόπεδο, παρ' ὅλον ὅτι ὑπάρχει ἡ πρόθεση νά παραμείνῃ τό παλιό νοσοκομεῖο γιά τήν παροχή πρώτων βοηθειῶν καί γιά λαφρά περιστατικά, πρέπει νά χρησιμοποιηθῆ γιά τήν συμπλήρωση τοῦ ἀναγκαίου ὁσοῦ γιά τήν ἀποπεράτωση τοῦ νέου κτιρίου.

Εἰς ἄλλη συνεδρίαση στίς ἀρχές τοῦ 1936 ὁ Γερουλᾶνος ἐπρότεινε ὡς καταλληλότερες δύο θέσεις, μία εἰς τό Γηροκομεῖο (Λ. Κηφισίας) καί ἄλλη στό Γουδί πλησίον τῶν Ἐργαστηρίων τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς. Ἐπειδή ἡ δευτέρα θέση μπορεῖ νά θεωρηθῆ ἀπομακρυσμένη, ὑποστήριξε τήν μετατροπή τοῦ Βρεφοκομείου σέ Σταθμό Πρώτων Βοηθειῶν καί Δυστυχημάτων (Πρακτικά, σελ. 244).

Στίς 4 Φεβρ. 1936 ὑποβλήθη ἡ Γνωμάτευσις τῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν ἐκλογή οἰκοπέδου, ἡ ὁποία περιελάμβανε τά ἑξῆς

1) *Γῆπεδον εἰς θέσιν Ὁμορφοεκλησιᾶς*

Ἐδαφος κατάλληλον, ἔκταση ἐπαρκῆς, κλίμα καλόν. Ἀπέχει 1500 μ. ἀνατολικῶς τοῦ τέρματος Πατησίων. Στερεῖται συγκοινωνίας, ρεύματος, ἀποχετεύσεως καί νεροῦ.

2) *Γῆπεδον εἰς θέσιν Παναθήναια*

Βρίσκεται σέ ἀπόσταση 250 μ. ἀπό τό Τέρμα Πατησίων πρὸς τήν ΝΔ πλευρά. Ἐκταση 17 στρεμ. δυναμένη νά ἐπεκταθῆ μέχρι 25. Τά 17 στρ. εἶναι ἐπίπεδα. στά ὑπόλοιπα διέρχεται βαθύ ρεῖμα πού πρέπει νά ἐπιχωματωθῆ. Πλησίον διέρχεται σιδηροδρομική γραμμή. Ρεῦμα, νερό καί συγκοινωνία ὑπάρχει. Ἀποχέτευση ὄχι.

3) *Γῆπεδον μεταξύ Ἀμπελοκήπων καί Γηροκομείου (Λ. Κηφισίας)*

Βρίσκεται ἀριστερά τῆς λεωφόρου 700 περίπου μέτρα ἀπό τό τέρμα Ἀμπελοκήπων (Θών). Πλάτος ἐπὶ λεωφοροῦ 500 μ. καί βάθος ὅσον ἀπαιτηθῆ. Ὑδρευσις καί ρεῦμα ὑπάρχουν. Ἀποχέτευσις εὐχερῆς. Συγκοινωνία καλή.

4) Γήπεδον Στρατώνων Πεζικού (Λ. Κηφισίας)

Εἰς κεντρικό σημεῖο ἀριστερά Λ. Κηφισίας. Ἐκταση ἀρκετή. Ζώνη κατοικί-
μένη. Ἐδαφος ὁμαλό. Ὑδρευση - ρεῦμα ὑπάρχουν. Συγκοινωνία μέ λεωφορεῖα καὶ
τράμ.

5) Γήπεδον πλησίον Ἐργαστηρίων Πανεπιστημίου (Γουδί)

Ἀπέχει 600 - 700 μ. ἀπό τέρμα Ἀμπελοκήπων. Ἐκταση ἀρκετή. Πλησίον Νί-
σοκ. Παιδων. Ἐδαφος ἐπίπεδο. Ὑδρευση - ρεῦμα ὑπάρχουν. Πιθανότης ἀποχετ-
σεως. Συγκοινωνία μέ λεωφορεῖα.

6) Γήπεδον μεταξύ Γηροκομείου καὶ Ψυχικοῦ (Ἁγίας Φιλοθέης).

1500 μέτρα ἀπό τέρμα Ἀμπελοκήπων βορειῶς τῆς ὁδοῦ Κηφισίας. Ἐκτα-
σὴ ἀρκετή, πρόσοψη ὁμοῦ στενή (150 μ.). Ἐδαφος ἀνώμαλον. Ὑδρευσης καὶ ἡλέ-
κτρικόν ὑπάρχουν. Συγκοινωνία Ἀμπελοκήπων, Χαλανδρίου, Κηφισίας, Ψυχικῆς

7) Γήπεδον παρά Λεωφ. Κηφισοῦ

Στό τέρμα τῆς Λεωφ. Κηφισοῦ, παρά τοῦ Κηφισοῦ. Ἐκταση ἀρκετή. Ἀγρο-
τεία. Ἐπίπεδος. Ἡ σύσταση τοῦ ἐδάφους ἐπιβάλλει δαπανηρότατες θεμελιώσε-
ις. Ὑδρευση καὶ ρεῦμα ὑπάρχουν. Ἀποχέτευση εὐχερῆς. Συγκοινωνία μέ λεωφορεῖα
καὶ τράμ.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω γηπέδων ἡ Ἐπιτροπή προκρίνει τό μεταξύ Ἀμπελοκήπων καὶ
Γηροκομείου.

Τὴν Γνωμάτευση ὑπογράφουν οἱ Μ. Γερούλανος, Ἀ. Ἀναστασόπουλος, Ν.
Σμπαρούνης - Τρίκορφος καὶ Ἡλ. Κρίμπας. Τελικῶς βέβαια, ὡς γνωστόν, λόγῳ
τῶν γεγονότων πού ἐπακολούθησαν (δικτατορία Ἰ. Μεταξά - πόλεμος) νέον Νοσο-
κομεῖον δέν ἀνεγέρθη. Ἀλλά καὶ στό ὑπάρχον παλαιό Νοσοκομεῖο κατά τὴν περι-
οδο αὐτὴ ἐγιναν ἀρκετὰ ἐνδιαφέροντα ἔργα καὶ τροποποιήσεις.

Πρῶτον μεταφέρθηκε στήν ἀνακαινισθεῖσα καὶ κατάλληλα διαμορφωθεῖσα
πτέρυγα ἡ Μαιευτικὴ Κλινική, ἡ ὁποία ἀπόκτησε καὶ Γυναικολογικὸ Τμῆμα. ἀξί-
θησα κατά 10 κλίνες. Ἡ λειτουργία τῆς ἀρχισε τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1936, δημιουργή-
θηκαν δέ καὶ νέες θέσεις ἐπιστημονικοῦ καὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ. Ἀς σημειωθῆ-
σὴν ὅτι ὁ καθηγητὴς Κων. Λοῦρος ἐπρότεινε τότε στό Νοσοκομεῖο νέ-
α καταργηθεῖ ἡ Δημοτ. Μαιευτικὴ Κλινική καὶ νά ἀναλάβει αὐτὸς νά ἐξυπηρετεῖ τὴν
ἐπιπέδους στήν ἰδιωτικὴ κλινική του, ἔναντι 1000 δρχ., γιά κάθε τοκετό καὶ 500 δρχ.
ἐπί πλέον γιά τυχόν ἐπεμβάσεις. Βέβαια ἡ πρόταση ἀπερίφθη. Ἡ κλινική τοῦ Λοῦ-
ρου μετ' ὀλίγον ἐκλείσει.

Δεύτερον ἀποφασίσθηκε ἐκτός τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ ἡ δημιουργία καὶ Καρδιο-
λογικοῦ Τμήματος, εὐθύς ὡς ἐξευρεθεῖ μέ τίς διαρρυθμίσεις τῶν κτιρίων ὁ κατάλλη-
λος χώρος.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι κατά τὴν ἐποχὴ αὐτὴ (Ἰούνιος 1934) ὑποβλήθηκε πρόταση
τοῦ ἱατροῦ - ραδιολόγου Α. Λαμπαδαρίδη «περὶ συστάσεως κέντρου ἐιδικοῦ καρδι-
ολογικοῦ ἐν τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ καὶ παροχῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ δωρεάν τῶν προ-
σωπικῶν αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ ραδίου του».

Τό Ἀδελφάτο ἀποδέχθηκε τὴν πρόταση καὶ ἀνέθεσε στόν Γερούλανο νά τὴν
μελετήσει καὶ νά εἰσηγηθεῖ ἐν ὄψει τοῦ νέου κανονισμοῦ.

Τρίτον, ἀποφασίσθηκε ἡ ἰδρυση Λαϊκοῦ Ἰατρείου σέ διάφορες συνοικίες τῆς
πόλεως. Ἀρχικὰ ἐγιναν ἑννέα Ἰατρεῖα, γιά τὴν ἐπ' ἀνδρῶν τῶν ὁποίων, μέχρι ψη-
φισεως τοῦ νέου Ὄργανισμοῦ, χρησιμοποιήθηκαν ἑννέα παθολόγοι καὶ τρεῖς χει-
ρουργοί.

ρουργοί ἐκ τῶν ὑπηρετούντων στό Νοσοκομεῖο. Ἀποφασίσθηκε ἐπίσης ἡ πρόσληψη ἑννέα ἀδελφῶν - νοσοκόμων μέ μηνιαῖο μισθὸ 1.800 δρχ., καὶ ἑννέα καθαριστριῶν μέ 600 δρχ. τὸν μήνα. Ἡ πρόσθετος ἄμοιβή τῶν ἰατρῶν ὀρίσθη σέ 1200 δρχ. τὸν μήνα. Λαϊκά ἰατρεῖα ἐδημιουργήθησαν εἰς ἹΑγιον Παντελεῆμονα, Ἀμπελοκήπους, Πατήσια, Θεσειον, Κολωνό, Βοτανικό πλήρη καὶ τρία (Κυψέλη, Ψυρρῆ καὶ Παγκράτι) ἑλλιπῆ.

Τέταρτον, συζητεῖται ἡ ἴδρυση Σχολῆς Νοσηλευτικοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου, ἀλλ' ἀντιτάχθηκαν ὁ Δήμαρχο «διότι ἀφ' ἑνός μέν ὑπάρχουν εἶδη ἐν λειτουργία δύο Σχολαί, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τοῦ Ἑρ. Σταυροῦ, ἐφ' ἑτέρου δέ διότι δέν θά ἀποδώσει ἱκανοποιητικά ἀποτελέσματα λόγω ἐλλείψεως διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ μέσων διδασκαλίας».

Πέμπτον ἀναδιοργανώνεται ἡ νοσηλευτική ὑπηρεσία μέ τήν δημιουργία θέσεως Ἀρχινοσοκόμου, τήν ὀργάνωση τῆς νυκτερινῆς βάρδιας μέ ἐπί κεφαλῆς προϊσταμένης νυκτός ἀντί μηνιαίου μισθοῦ 2.000 δρχ., καὶ προσλαμβάνεται ὡς Διευθύνουσα ἡ ἔμπειρη Ἀμερικανίδα Miss Willis. Ταυτοχρόνως ἐτέθησαν ἐκτός ὑπηρεσίας ὡς ἀνεπαρκεῖς οἱ προϊστάμενες ἀδελφές Μαρία Βουτσινᾶ, Σοφία Λιόντου, Μαρία Ραζῆ καὶ ἡ Διευθύνουσα Ἑλίζα Μήτση. Προσελήφθη ἐπίσης ἡ ἀλλοδαπή Γαβριέλα Ραούζενμπεργκ γιά τήν ὀργάνωση τῶν χειρουργιῶν μέ θητεία ἑνός ἔτους καὶ μισθὸ 2.000 μηνιαίως.

*Ἐκτον ἰδρύνονται ἰδιαίτερο ἀντιφυματικό καὶ ἀντιαφροδισιακό ἰατρεῖο καὶ ἐπανδρώνεται ἀναλόγως.

*Ἐβδομὸν ἀγοράζεται ἀσθενοφόρο αὐτοκίνητο γιά τήν μεταφορά ἀσθενῶν ἀπό τὰ Λαϊκά Ἱατρεῖα στό Νοσοκομεῖο.

*Ὀγδοον, ἡ δύναμη τῶν κλινῶν αὐξήθηκε μέ τὰ νέα ἔργα ἀπό 250 σέ 290.

*Ἐνατον μετεκπαίδευση μιᾶς προϊσταμένης ἀδελφῆς εἰς ΗΠΑ μέ ὑποτροφία τοῦ Ἰδρύματος Ροκφέλλερ.

Δέκατον γίνεται ἀναδιάρθρωση τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, δημιουργεῖται ἐπιτροπή κτηματολογίου καὶ ἀρχίζει ἡ καταγραφή τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ Νοσοκομείου.

Κατά τήν περίοδο αὐτή ἀνέκυψε τό θέμα μεταφορᾶς τῶν Πανεπιστημιακῶν Κλινικῶν στό προσφυγικό (Ἱπποκράτειο) Νοσοκομεῖο, πού εἶχε ἰδρυθεῖ γιά τήν νοσηλεία τῶν χιλιάδων προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Ἦδη ἀπό τό 1932 μέ ὑπουργική ἀπόφαση τό Ἱπποκράτειο ἐγίνε Πανεπιστημιακό καὶ ἡ ὑπό τὸν Μερκούρη διοίκηση τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου ἔπρεπε νά ἀντιμετωπίσει τήν νέα κατάσταση.

Στή συνεδρίαση τῆς 22/6/1933 τό Ἀδελφᾶτο ἀποφασίζει ὅπως τούς θαλάμους τῆς Πανεπιστημιακῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ Καθ. Κοντολέοντος, πού μεταφέρθηκε στό Ἱπποκράτειο, καταλάβει ἡ Δημοτική Παθολογική Κλινική.

Τό θέμα ἐπανῆλθε στή συνεδρίαση τῆς 24 Ἰουλίου ὅπου ὁ Μερκούρης ἀνέφερε τὰ ἑξῆς :

«Σήμερον δέον ν' ἀσχοληθῶμεν μέ τό ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῶν Παν/κῶν κλινικῶν, διότι ἐπληρωφορήθη ὅτι ἤρχισαν μεταφερόμεναι ἄλλαι μέν εἰς τὰ ἐν Γουδί κτίρια τοῦ Πανεπιστημίου, ἄλλαι δέ εἰς τό Προσφυγικόν Νοσ/μεῖον. Ὁ κ. Διευθυντής μοι ἐνεχειρήσε τήν στιγμὴν ταύτην ἐπιστολήν τοῦ κ. Γερογιάννου καὶ ἐπειδή ὡς ἀναγιγνώσκων ἀφορᾶ αὐτή καὶ τό ὡς ἄνω ἐνδιαφέρον ζήτημα τῆς μεταφορᾶς

των κλινικῶν, ἄς δέν θεωρεῖ μεταφερθεῖσας κυρίως καί μονίμως εἰς τὰς ὡς ἄνω ἐγκραταστάσεις, ἀλλά ἢ μὲν Κλινική τοῦ κ. Λιβιεράτου καί τοῦ κ. Γερούλανου θά παραμείωσιν ὑφιστάμεναι ὡς ἔχουσιν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ μας, διότι ἡ ἀπόφασις τοῦ Πανεπιστημίου δέν ἀφορᾷ τήν ὀλοκληρωτικὴν μεταφορὰν αὐτῶν, ἀλλά πρὸς συμπληρώσιν τῶν κλινικῶν διὰ τήν εὐχερεστέραν πρακτικὴν ἀσκήσιν τῶν φοιτητῶν... Τοιαύτην πληροφορίαν διὰ τοῦ τηλεφώνου ἔδωσε καί ὁ καθηγ. κ. Λιβιεράτος εἰς τὸν Δ/ντὴς τοῦ Νοσοκομείου... Μοῦ προξενεῖ κατάπληξιν καί αἰ διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Λιβιεράτου, ὅτι ἐνῶ μετ' ὀλίγου θά ἀποχωρήσῃ ἢ ὑπ' αὐτόν κλινική, αἰφνιδίως μᾶς πληροφορεῖ διὰ τοῦ τηλεφώνου ὅτι θά παραμείνῃ εἰς τὸ Νοσ/μεῖον καί ὅτι ἢ εἰς τὸ Γουδί ἐγκατάστασις δέν σημαίνει ὀλοσχερῆ μεταφορὰν τῆς κλινικῆς του, ἀλλὰ συμπλήρωσιν χάριν τῆς εὐχεροῦς πρακτικῆς ἀσκήσεως τῶν φοιτητῶν».

Ὁ παριστάμενος σύμβουλος καθηγητῆς Μ. Σακόρραφος λέγει ὅτι οἱ Λιβιεράτος καί Γερούλανος «ἀνακριβολογοῦν», γιατί ἡ Σύγκλητος ἀποφάσισε τήν ὀλοσχερῆ μεταφορὰ τῶν κλινικῶν καί δέν πρόκειται περὶ συμπληρώσεως καί προτείνει νά προκηρυχθεῖ διαγωνισμός γιά τήν πλήρωσιν τῶν κενωθεισῶν θέσεων. Ἐν τούτοις δταν ἐτέθηκε σέ ψηφορορία ἢ κατάρτησις μειωψήφισε.

Ὁ Δήμαρχος ἐν τούτοις ἐπρότεινε ὅπως τήν διεύθυνση τῆς Παθολ. Κλινικῆς Μπένση ἀναλάβει προσωρινῶς ὁ Σακόρραφος, ὁ ὁποῖος ὁμως ἐπεφυλάχθη νά συνεννοηθῇ μέ τήν Ἱατρικὴ Σχολή. Τελικὰ ἡ κλινική παρέμεινε οὐσιαστικὰ ἀκέφαλη, ὑπὸ τήν ψιλὴν διεύθυνση τοῦ Μπένση, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε σχεδόν ἐπισκεπτόταν αὐτήν. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1934 μάλιστα συνέβησαν καί ἐπεισόδια μέ πρωταγωνιστὴς τοὺς βοηθοὺς τῆς κλινικῆς του, ὁπότε καί διεξήχθη εὐρεία συζήτησις στό Ἐδελφάτο δεδομένου ὅτι τὸ ζήτημα ἔλαβε εὐρύτερη δημοσιότητα διὰ τοῦ τύπου. (Πρακτ., σελ. 150 - 151).

Τὸν Φεβρουάριον 1936 ὁ Κοσμητῶρ τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς ἀπέστειλε ἔγγραφο πρὸς τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἐδελφάτου ἔχον ὡς ἑξῆς :

«Κατόπιν τῆς ἐπαναφορᾶς τῶν μετὰ τήν 1ην Μαρτίου 1935 ἀπολυθέντων καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἰδρύεται ἐν αὐτῷ προσωρινῶς καί τρίτη Χειρ. Κλινική ὑπὸ τὸν Καθηγητὴν κ. Κ. Μέρμηγκαν. Τούτον ἐνεκεν ἡ Ἱατρικὴ Σχολὴ ἐν τῇ συνεδρία αὐτῆς τῆς 14 Φεβρ. ἐ.ε. ἀπεφάσισε ὅπως ὑποβάλλῃ εἰς τὸν κ. Δήμαρχον καί τὸ Ἐδελφάτον τοῦ Δ.Ν. τήν θερμὴν παράκλησιν ἵνα τὸ Δημ. Νοσ/μεῖον, ὡς ἀνεκαθεν ἔπραξε, ἔλθῃ καί εἰς τήν περίπτωσιν ταύτων ἀρωγὸν εἰς τὸ Παν/μιον καί διευκολύνη τήν Ἱατρικὴν Σχολήν, διὰ τῆς προσωρινῆς ἀναθέσεως τῆς Δ/νσεως τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο Χειρ. Κλινικῶν τοῦ Δήμου εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Μέρμηγκαν».

Διεξήχθη συζήτησις κατὰ τήν ὁποίαν ὁ Γερούλανος διετύπωσε τήν γνώμη νά παραχωρηθεῖ στὸν Μέρμηγκα τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο τμήματα τῆς Δημ. Χειρ. Κλινικῆς, γιατί ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ Πέτρος Κόκκαλης θά ἀποχωρήσῃ καθὸσον ἀνέλαβε διεύθυνση Χειρ. Κλινικῆς στὸν «Εὐαγγελισμό». Μετὰ ἐνάμισον δέ ἔτος θά ἀποχωρήσῃ καί ὁ ἴδιος λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, ὁπότε ὁ καθ. Μέρμηγκας μπορεῖ νά καταλάβῃ τήν θέσιν τοῦ στό Λαϊκὸ Νοσοκομεῖον.

Πρόβλημα ὁμως τέθηκε γιά τὸν ἐπιμελητὴ τῆς Κλινικῆς Δημ. Δέδε, ἀλλ' ὁ Γερούλανος βεβαίωσε, ὅτι θά παραμείνῃ ἐν τῇ θέσει του ὡς παλαιὸς ἄλλοτε, συνεργάτης τοῦ Μέρμηγκα.

Ἀλλὰ καί ὁ Δήμαρχος εἶχε πρόβλημα λόγῳ ὑποσχέσεως πρὸς τὸν νεόν χειρουργὸν Τηλ. Πέρραν, ὅτι θά ἐτοποιηθεῖτο ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀποχωροῦντος Κόκκαλη.

Ἐκρίθη ὁμως (Κριμπᾶς) ὅτι εἶναι ἀρκετά νέος γιά νά ἀναλάβει τόσον σοβαρά καθήκοντα καί ἀποφάσισε νά τοποθετηθεῖ ὡς συνεργάτης τοῦ καθ. Μέρμηγκα.

Κατόπιν αὐτῶν ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀδελφάτου πρὸς τὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ ἦταν θετική.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Κόκκαλης διορίσθηκε τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἑγχειρητικῆς καί Τοπογραφικῆς Ἀνατομικῆς (Ἀπρίλιος 1935) καί ἀρνήθηκε νά ἐγκαταλείψει τὴ θέση τοῦ Δημοτ. Νοσοκομείου. Σὲ συζήτηση μὲ τὸν Γ. Κριμπάν δὴλωσε ὅτι ὁ Μέρμηγκας μποροῦσε νά ἐγκατασταθεῖ στὴν μεταφερομένη Παθολ. Κλινικὴ Ἀραβαντινοῦ. Κατὰ τὸν Διευθυντὴ ὁμως τοῦ Νοσοκομείου τὰ ὑπάρχοντα χειρουργεῖα δὲν θὰ ἐπαρκοῦσαν γιά τρεῖς Χειρ. Κλινικές.

Ὁ Δήμαρχος θεώρησε ὡς ἀνεπίτρεπτη τὴ στάση τοῦ Κόκκαλη, δοθέντος ὅπως εἶπε ὅτι ἐπανελημμένως τὸν εἶχε βεβαιώσει προσωπικῶς ὅτι θὰ παραιτεῖτο. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Κοτζιάς ἀπέστειλε ἔγγραφο πρὸς τὴν Ἱατρικὴ Σχολὴ ὅτι δὲν δύναται τὸ Νοσοκομεῖο νά ικανοποιήσῃ τὸ αἶτημα γιά τὴν ἐγκατάσταση τοῦ καθ. Μέρμηγκα δοθέντος ὅτι «ὁ καθ. Π. Κόκκαλης ἠρνήθη, διὰ τῆς παραιτήσεως του, διευκολύνει τὴν ὄλην ὑπόθεσιν». (Πρακτικά, 4 Ἰουνίου 1936).

Σοβαρὸ θέμα προέκυψε καί μὲ τὸ Ἀκτινολογικὸ Ἔργαστήριον. Ἀπὸ τῆς ιδρύσεως του τὴν διεύθυνση ἀνέλαβε ὁ γνωστὸς καί καταρτισμένος ἀκτινολόγος Εὐτύχιος Χάρτ, μετέπειτα καθηγητὴς Ἀκτινολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ Χάρτ ἐζήτησε νά ἐργασθεῖ μὲ μηνιαίαν ἀντιμισθίαν, ὑποσχεθεὶς ὅτι τὸ Ἔργαστήριον θὰ ἐπέφερε ἀξιόλογα κέρδη στὸ Νοσοκομεῖον.

Πράγματι ἀνατέθηκε σ' αὐτὸν ἡ διεύθυνση, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐδικαίωσαν τίς ὑποσχέσεις του καί τίς προσδοκίαις. Κατὰ τὸ δοκιμαστικὸ διάστημα ἀπὸ τὴν Αὐγούστου ἕως τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1933 ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Ἔργαστηρίου εἶχε ὡς ἑξῆς :

Ἐπὶ 754 ἀκτινογραφικῶν καί 137 ἀκτινοσκοπήσεων ἔσοδα 116.175 δρχ. Ἀφαιρένων τῶν ἐξόδων παρουσίασε ζημίαν 5.700 δρχ.

Ἀπὸ ἕναν πρόχειρον ὁμως ὑπολογισμὸ βάσει στοιχείων τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καί Πολυκλινικῆς ἔπρεπε νά ἔχει ἔξοδα 100 δρχ. γιά κάθε ἀκτινογραφία, ἦτοι 3 δρχ. καί 10 δρχ. γιά κάθε ἀκτινοσκόπηση, ἦτοι 1.370 δρχ., δηλ. σύνολον 1370 δρχ. Θὰ ἔπρεπε συνεπῶς ὅχι ζημίαν νά μὴν προκύψει, ἀλλὰ κέρδος 39.405 δρχ.

Ἐπισημειώμενης συζητήσεως κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 10 Ἰαν. 1933 ὑποβλήθηκε πρός τὸν Διευθυντὴ (Πουλόπουλος) ἀπολύσεως τοῦ Χάρτ λόγω ἀδιαφορίας πρὸς τὸ Νοσοκομεῖον ὅτι οὗτος διατηροῦσε ἰδιωτικὸ ἔργαστήριον ὅπου καί προσελκῶει μάλιστα ἰατροὺς.

Σακορράφος ἀντέταξε ὅτι θὰ εἶναι δύσκολο νά βρεθεῖ ἀκτινολόγος μὲ τὰ ἴδια κριτήρια τοῦ Χάρτ, γιατί οἱ λίγοι ὑπάρχοντες διαθέτουν ὅλοι ἰδιωτικά ἔργαστήρια. Ἐλικῶς λαμβάνεται ἀπόφαση «ὅπως παύσῃ μισθοδοτούμενος ἀπὸ σήμερον ὁ ἀκτινολόγος Ἱατρός κ. Χάρτ ὡς καὶ ἡ ἐμφανίστρια Ἑλένη Μαρκάκη καί ἐξακολουθήσουν οὗτοι ἐργαζόμενοι ἐπὶ ποσοστοῖς, καθορισθεῖσιν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ λειτουργῇ ἐντατικῶς τὸ Ἔργαστήριον κατὰ τὰς πρωϊνάς καί ἀπογευματινὰς ὥρας» (Πρακτικά, σελ. 39).

Ὁ Χάρτ προσέφυγε στὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας καί δικαιοῦθηκε, ὅποτε τὸ νέον Ἀδελφάτο ἐπανεπέφερε τὸ προηγούμενον σύστημα τῆς μισθοδοσίας μὲ μηνιαίαν ἀν-

τιμισθία 3000 δρχ. Κατά τό διάστημα αυτό, δηλ. από τόν 'Ιανουάριο ώς τόν 'Ιούλιον τοῦ 1934 τό 'Εργαστήριον τοῦ Νοσοκομείου παρέμεινε κλειστό. Ἀπό ἔρευνα δμω πού ἔκανε ὁ 'Επόπτης Οἴκον. Ὑπηρεσιῶν Λιζάρδος προέκυψαν εὐθύνες σέ βάρος τοῦ τότε Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου Λεβαντίνου, ὁ ὁποῖος ἀπέκρυψε ἀπό τό 'Αδελφάτο στοιχεῖα πού ἀπεδείκνυαν ὅτι ἡ ζημία πού παρουσίασε τό ἐργαστήριον δέ ὀφείλονταν στόν Δ/ντή αὐτοῦ Χάρτ, ἀλλά στήν ἀθρόα ἐξέταση δωρεάν μέ σημειώματα ἀπό τόν διοικητικό Διευθυντή.

'Εν τῷ μεταξύ εἶχε προσληφθῆ ἀπό 11/2/1933 ὡς βοηθός 'Ακτινολογικοῦ ὁ ἰστρος Ἀπόστ. Γιαννακόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐμισθοδοτεῖτο κανονικῶς ἐνῶ τό 'Εργαστήριον παρέμεινε κλειστό.

'Επίσης ἐπανῆλθε καί ἡ ἐμφανίστρια, στήν ὁποία κατεβλήθησαν ὁμοίως οἱ μισθοί της καθ' ὅλη τήν διάρκειαν τῆς ἀπολύσεώς της.

Πάντως τό ζήτημα τοῦ 'Ακτινολογικοῦ δέν ἐλύθη ὀριστικῶς, διότι τόν 'Ιούλιον τοῦ 1936 παραιτήθησαν τόσοσ ὁ Χάρτ ὡσον καί ὁ Γιαννακόπουλος, ἐνῶ ἡ ἀνεύρεσις ἄλλων ἐμπειρῶν ἀκτινολόγων καί μάλιστα χωρίς ἰδιωτικό ἐργαστήριον ἦταν πράγματι δυσχερής. Αὐτά ἔχοντας ὑπόψη τό 'Αδελφάτο αὐξήσε τόν μισθόν τοῦ Διευθυντοῦ ἀπό 7.000 εἰς 11.000 δρχ.

'Αργότερα ὁμως προσελήφθη ἐκ νέου ὁ Γιαννακόπουλος, τόν ὁποῖον βρισκόμασμε στίς μισθολογικές καταστάσεις τοῦ Νοσοκομείου τοῦ ἔτους 1938 ὡς Διευθυντοῦ τοῦ 'Ακτινολογικοῦ μέ μισθόν 7.000 δρχ. μηνιαίως.

Ὅσον ἀφορᾷ τήν παρουσία τῶν γιατρῶν κατά τήν περίοδον αὐτήν βρήκαμε τά ἑξῆς στοιχεῖα ἀπό τά σωζόμενα πρακτικά καί λοιπά ἀρχεῖα τοῦ Νοσοκομείου.

Χάρτ καί Γιαννακόπουλος (μετέπειτα καθηγηταί), ὅπως ἐλέχθη στό 'Ακτινολογικό 'Εργαστήριον.

Οἱ καθηγηταί Μαρ. Γεροῦλάνος, Κ. Μέρμηγκας, Ἐμ. Κοντολέων, Πολ. Κορνήγιος, Π. Κόκκαλης (Χειρουργική), Μελ. Γεωργόπουλος (Θεραπευτική), Μην. Σακκόραφος (Παθολόγος), Ἄν. Ἀραβαντινός, Σπ. Λιβιεράτος, Μ. Μπένσης (Παθολόγος).

Ὁ Χάρης Τούλ, Ὑφηγητής τότε καί μετέπειτα καθηγητής Χειρουργικῆς, σπένωνος συνεργάτης τοῦ Γεροῦλάνου καί Δ/ντῆς Ἐξωτ. Χειρ. Ἰατρείου. Ὁ Γεῶρ. Κρημπίνας, καθηγητής καί Διευθυντής Δημοτ. Παθολ. Κλινικῆς. Ὁ Ὑφηγητής Ρ. Λιβαθινόπουλος, διατελέσας καί βουλευτής. Ὁ Δ. Παμπούκης, Δ/ντῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς καί μετέπειτα καθηγητής Πανεπιστημίου. Ὁ Μιχ. Καίρης Δ/ντῆς τοῦ Δημοτ. Μαιευτηρίου καί συνέχειαν τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου, Ζαννῆς Καίρης, Ὑφηγητής, συνεργάτης τοῦ Γεροῦλάνου καί Διευθυντής Οὐρολογικοῦ Τμήματος. Ἄνδρ. Τσοῦκας, βοηθός τότε καί μετέπειτα Δ/ντῆς Ἐξωτ. Παθολ. Ἰατρείου. Α. Ξανθοπουλίδης, Δ/ντῆς Τμήματος Χειρουργικῆς καί μετέπειτα (κατοχική καί μεταπολεμική περίοδος) τῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου. Δημ. Δέδες καί Στ. Λαμπίρης, ἀργότερα ἐκτ. καθηγητές καί Διευθυντές Χειρ. Κλινικῶν τοῦ Ἰδρυματοῦ. Ἰω. Μπιλιάρης, Λυμπέρης, Φιλιππαῖος ('Ἐξωτ. Ἰατρείον 1929 - 32), Σταθ. Λοβέρδος (Χειρουργός), ἐπί μακρόν (1928 - 33) ὑπηρετήσας ὡς βοηθός καί ἐπιμελήτριας, ἀπεχώρησε τόν Αὐγουστον τοῦ 1933 ἐγκατασταθεῖς εἰς Κεφαλληνίαν. Τόν διαδέχθηκε ὁ Ἄναστ. Τσαμαδός.

Οἱ Μικροβιολόγοι Π. Εὐαγγελινού, Ἐπιμελήτρια τοῦ Ἰατρικοῦ καί Καθ. Ἄναστασιάδου, ἀρχικῶς ἐπιμελήτρια καί κατόπιν, ἐπί μακρόν τό Μικροβιολογικόν

Έργαστήριο λειτουργούσε, όπως είδαμε, χωρίς Διευθυντή μετήν επιμελήτρια Εὐαγγελινού. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν ἐπαρκοῦσε ἐχρησιμοποιούντο καὶ οἱ ὑποβοηθοὶ τοῦ Κριμπά Κ. Παρασκευόπουλος καὶ Γ. Ρίλιος. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1934 ὑπέβαλε αἴτηση προσλήψεως τοῦ καὶ βοηθοῦ τοῦ Μικροβιολογικοῦ ὁ ἰατρός Χρ. Γεωργιάδης. Ἰωάννης Πολιδηρίδης τῆς Πανεπιστημ. Παθολ. Κλινικῆς (1934), Ἰω. Ὁρφανός, βοηθός Χειρ. Κλινικῆς, Νικ. Γεννηματάς (Παθολ. Κλινικῆς), Ἰω. Πούμπουρας, Δ/ντῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς στὴ θέση τοῦ ἀπολυθέντος Δ. Παμπούκη, Ἰάκ. Διαμαντόπουλος, Δ/ντῆς Ἐξωτ. Παθολ. Ἱατρείου, μετέπειτα βουλευτῆς καὶ Ὑπουργός. Κων. Στασινός, Δ/ντῆς Φυματιολογικοῦ Ἱατρείου (1936). Δ. Κωνσταντίνου, Δ/ντῆς Ὀδοντιατρικοῦ Τμήματος, Γεώργ. Ἱερομνήμων, Ἐπιμελητῆς Δημ. Χειρ. Κλινικῆς, Ἰ. Κατζήκης, Δ/ντῆς Φαρμακοποιός, Ὁρ. Τσάκος, ἰατρός Ἀντιαφροδισιακοῦ Ἱατρείου μετ' Διευθυντῆ τὸν Π. Βαρουξάκη. Βοηθοὶ τοῦ ἱατρείου τούτου διετέλεσαν καὶ οἱ ἰατροὶ κ. Διαμαντόπουλος καὶ Π. Μελάς. Οἱ ἰατροὶ τῶν Λαϊκῶν Ἱατρείων Ἰ. Λυμπέρης καὶ Δ. Κονταξῆς, Τηλ. Πέρας, Δ/ντῆς ἀρχικῶς Χειρ. Τμήματος καὶ ἀργότερα Κλινικῆς καὶ Γ. Πατρονικόλας, Δ/ντῆς Φυματιολόγος τῶν Λαϊκῶν Ἱατρείων.

Ἐπίσης Ν. Ἀχτύπης, ἐπιμελητῆς Μαιευτ. Κλινικῆς καὶ Ἀρ. Παπαδόπουλος, βοηθός (παρῆτήθη τὸ 1934).

Πρὸς τὸ τέλος τῆς εἰκοσαετίας (1938 - 40) συναντοῦμε ὡς μισθοδοτούμενους ἰατροὺς τοὺς κάτωθι :

Κων. Καλαμαράν, Δ/ντὴν Μαιευτικῆς - Γυναικολ. Κλινικῆς

Παν. Σιγαλόν, Δ/ντὴν Χειρ. Τμήματος, ἀργότερα Ὑψηγῆτὴν Πανεπιστημίου

Α. Γιαταγάνα, Ι. Σκούντζο, Ι. Προπατορίδη καὶ Α. Παπασπύρου, ἐπιμελητὰί Παθολογικῆς ἢ Χειρ. Κλινικῆς.

Β. Καλαντώνης, Χ. Παπαδημητρίου, Ἰ. Ὁρφανός, Μ. Γκιάλας, Κ. Παναγόπουλος, Αἰκ. Πολινάκη καὶ Γ. Καροῦσης οἱ πρῶτοι βοηθοὶ διαφόρων Κλινικῶν.

Π. Δημάκης, Π. Κουλούρης, Π. Παυλάτος, Ἀγ. Γουγκρῆς, Κ. Σκαρτσιλάς καὶ Ἀ. Πινιάρης, βοηθοὶ Β'.

Ὁ Γ. Γιαννούλης ὑπηρετεῖ ὡς ἰατρός τοῦ Λαρυγγολογικοῦ Ἱατρείου (μετέπειτα καθηγητῆς Παν/μίου). Διευθυντῆς ἦταν ὁ Δ. Τσῆρος.

Ὁ Β. Τσόπελας ὡς ἰατρός τοῦ Ὀφθαλμολογικοῦ, καὶ ὁ Ἰ. Ριβουάρ, τοῦ Οὐρολογικοῦ (μετέπειτα καθηγητῆς).

Οἱ μισθοὶ τῶν Διευθυντῶν (1938) ἦσαν 3.000 δρχ. μηνιαίως, τῶν Ἐπιμελητῶν 2.500 δρχ., τῶν Α' βοηθῶν 1.000 καὶ τῶν Β' βοηθῶν 750 δρχ.

Οἱ Γιαννούλης καὶ Τσόπελας, ὡς εἰδικοί ἰατροὶ, ἐλάμβαναν 2.000 δρχ. μηνιαίως, ὁ δὲ Ριβουάρ 1400 δρχ.

Ἡ Δ/ντρια τοῦ Μικροβιολογικοῦ Καλ. Ἀναστασιάδου δρχ. 3.500 ὁ Α' βοηθός (Θ. Σπηλιόπουλος) 2.500 δρχ. καὶ ὁ Β' βοηθός (Ἐλ. Μήστα) 2.000 δρχ.

Ὁ ὑποβοηθός Θεόδ. Δοῦκας 1.000 δρχ. μηνιαίως

Ὁ Δ/ντῆς τοῦ Ἀκτινολογικοῦ Ἀπ. Γιαννακόπουλος εἶχε μισθὸ 7.000 δρχ. μηνιαίως, παρ' ὅλον ὅτι εἶχε παλαιότερα αὐξηθῆ ὁ μισθός σὲ 11.000 δρχ.

Ὁ Α' βοηθός τοῦ Ἀκτινολογικοῦ (Λέανδρος Φιλιππιάδης) ἐλάμβανε 2.000 δρχ., ὅπως καὶ ἡ ἐμφανίστρια (Ἐλ. Μαρκάκη).

Ὁ Δ/ντῆς τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ (Κωνσταντίνου) ἀρχικῶς 2.500 δρχ. καὶ ἀργότερα 5.000 δρχ. τὸν μῆνα. Οἱ βοηθοὶ τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ (Σ. Τσουγκράκης, Φ. Παπα-

στεφανάκη, Ε. Κουτσουβέλη και 'Α. Καμπούρη) ανά 2.000 δρχ. μηνιαίως, ενώ η ύποβοηθός 'Α. Παρασκευοπούλου 1.500 δρχ.

Τό μισθολόγιο του νοσηλευτικού προσωπικού κατά τό 1938 ήταν :

Προϊσταμένη αδελφή δρχ. 2.000 μηνιαίως

'Αδελφή Α' τάξεως δρχ. 1.000 μηνιαίως

'Αδελφή Β' τάξεως δρχ. 750 μηνιαίως

'Αδελφή δόκιμη δρχ. 500 μηνιαίως

'Ο μισθός τών μαιών εκυμαίνετο μεταξύ 750 - 900 δρχ. ενώ τών εκπαιδευομένων 175 δρχ. τόν μήνα. Οί λεγόμενοι έξωτερικοί ίατροί τών Λαϊκών 'Ιατρείων έλάμβαναν 5.000 δρχ. τόν μήνα.

'Επιθεωρηταί ('Ι. Λεμπέσης και 'Αθ. Τορολόπουλος) και Διευθυντές 8.000 δρχ. και 3.000 οί βοηθοί.

Οί δύο άφροδισιολόγοι (Δ. Χριστοδούλου και Β. Τέντας) ανά 2.000 δρχ. έκαστος, ενώ οί βοηθοί (Διαμαντόπουλος και Μελάς) 1000 σρχ. μηνιαίως.

Οί φυματιολόγοι (Κ. Παπαδημας και Λεων. Κουκούλης) ανά 2.000 δρχ. και ανά 3.000 δρχ. οί δέκα παθολόγοι τών Λαϊκών 'Ιατρείων. Τό 1939 ό μισθός τών φυματιολόγων αύξήθηκε στίς 3.000 μηνιαίως.

'Ο Δ/ντής Φαρμακείου έλάμβανε 4.000 δρχ. τόν μήνα (1938) άργότερα αύξήθηκε κατά 10% μέ άπόφαση του 'Υπουργού Διοικήσεως (Κοτζιά).

'Ο μισθός του 'Υποδ/ντοϋ του Νουσ/μείου ίατροϋ 'Αρ. Λινάρδου ήταν 8.000 δρχ. τόν μήνα.

'Ο Διοικητικός Δ/ντής ίατρός 'Ανδρ. 'Αναστασόπουλος έλάμβανε μισθό 12.000 δρχ. μηνιαίως, ενώ οί λοιποί διοικητικοί ύπάλληλοι, αναλόγως του βαθμού τους, από 5.000 δρχ. (Ρεΐζης, Ντίλιος) μέχρι 1.000 δρχ.

Τό κατώτερο προσωπικό έπαιρνε 600 - 1300 δρχ. μηνιαίως.

Τόν 'Ιούνιο του 1936 συζητείται για πρώτη φορά στό 'Αδελφάτο ή δημιουργία θέσεως Παθολογοανατόμου, ενώ δεν σημειώνεται πουθενά άναισθησιολόγος ίατρός.

Μεταξύ τών άλλων γεγονότων τής περιόδου σημειώνουμε τήν αίτηση τής 'Ωτορινολαρυγγολογικής 'Εταιρείας, που τότε είχε ίδρυθει (1935) νά παραχωρηθεί τό χειρουργικό άμφιθέατρο του Νοσοκομείου για τίς έπιστημονικές τής συνεδριάσεις, όπως συνέβαινε ήδη από έτών για τήν 'Ιατροχειρουργική 'Εταιρεία (ΙΑΤΡΙΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ, φυλ. 16 Δεκ. 1933).

Και θά κλείσουμε τήν παρούσα περίοδο μέ μιά ματιά στά νοσήλεια και εξέταση τής έποχής, παρ' όλον που, όπως έλέχθη, αντιπροσώπευαν μικρό μόνον μέρος τών έσόδων του Νοσοκομείου.

Πρό του 1934 τό ήμερήσιο νοσήλιο τών μέ πληρωμή νοσηλευομένων άνερχόταν σέ 50 δρχ.

'Από τό 1935 αύξήθη στίς 75 δρχ.

'Η Γεν. εξέταση αίματος εκόστιζε 50 δρχ., ενώ ή Γεν. ούρων, πτυέλων, κλπ., 25 δρχ.

Οί εισαγόμενοι χωρίς πιστοποιητικό άπορίας και ιδίως οί έτεροδημότες έπρεπε νά καταβάλλουν έφ' άπαξ τά νοσήλεια 10 ήμερών. 'Εάν παρέμεναν μικρότερον χρόνο, τά επί πλέον έπεστρέφοντο.

Τό τιμολόγιο τών 'Εξωτ. Χειρ. 'Ιατρείων ήταν :

- α) Ἀλλαγές 10 δρχ.
 β) Διανοίξεις καὶ μικροεγχειρήσεις ἀπὸ 25 - 50 δρχ.
 Ἐν τῷ μεταξύ ἡ δύναμη κλινῶν τοῦ Νοσοκομείου αὐξήθηκε μετὰ τίς κτιριακὰς ἀρρυθμίσεις ἀπὸ 240 σὲ 290 κλίνες καὶ τὸ Ἀδελφάτο ἀποφάσισε (Ἰαν. 1936) νὰ μισουργήσει θαλάμους θέσεων (μιᾶς κλίνης) μετ' αὐξημένο τιμολόγιο. Ἐπίσης ἀποφάσισε τὴν δημιουργίαν ἰδιωτικῶν θέσεων καὶ γιὰ τὸ Μαιευτήριον καὶ ὄρισε τιμὴν κάτοκετοῦ δρχ. 750, ποσὸν τεράστιον γιὰ τὴν ἐποχὴ.
 Οἱ χειρουργικοὶ ἀσθενεῖς ἐπρεπε ἐπίσης νὰ καταβάλλουν, πλὴν τῶν νοσηλείων, εἰς 250 δρχ. ὡς ἐγχειρήστρα.
 Γιὰ τοὺς δημότους Ἀθηναίους τὸ Νοσοκομεῖον παρεχώρησε ἑκπτώσιν 250 δρχ., ἢ ἀντὶ 750 δρχ. (10×75) γιὰ τὸ δεκαήμερον, εἰσέπραττε 500 δρχ.
 Ἡ μέτρηση τῆς ἀρτηριακῆς πίσεως στὰ Ἐξωτ. Παθολ. Ἰατρεία ὄρισθη σὲ 10 χ.
 Τὰ νοσήλια τῶν θέσεων καθορίσθησαν εἰς 200 δρχ. ἡμερησίως γιὰ τοὺς θαλάμους μιᾶς κλίνης καὶ 150 δρχ. τῶν δύο κλινῶν.

Δεκαετία 1940 - 50

Ἀρχομένης τῆς δεκαετίας 1940 Δήμαρχος Ἀθηναίων καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου ἦταν ὁ Ἀμβρόσιος Πλυτᾶς. Κατὰ τὴν προηγούμενην δεκαετίαν, ὅπως διατυπώθηκε ἀπὸ τὴν ἀδρὴ περιγραφὴν τῆς, δύο ἦσαν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα πού ἐπέβλεψαν καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ Νοσοκομείου. Ἡ σχετικὴ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἀσθεροσύνη τῆς Μεταξικῆς περιόδου, (μετὰ τὰ ζωνηρά πολιτικὰ γεγονότα τοῦ Μεσοπολέμου) καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων.

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1940 - 41 ἐμφανίζεται ἰσοσκελισμένος καὶ μετὰ ἓνα περίσυμα 767.000 δρχ., ὅπως φαίνεται κατωτέρω :

	Ἔσοδα		Ἔξοδα
ἰκτικὰ	17.077.000	Τακτικὰ	18.110.000
ἰκτακτα	2.545.441	Ἐκτακτα	1.545.441
πόλ. Ταμείου	800.000	Ἀποθεματικόν	767.000
Σύνολον	20.422.441	Σύνολον	20.422.441

Κύριος πόρος τοῦ Ἰδρύματος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Δέν ὑπάρχει μὲν ἡ παλαιὰ οἰκονομικὴ στενότης, ἀλλ' οὔτε καὶ μεγάλη ἐπικρατεία πόρων.

Τὸ καθεστὸς ἦταν ὑποχρεωμένο νὰ διαθέτει μεγάλο μέρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ στοὺς ἐξοπλισμούς, ἐν ὄψει τοῦ ἐπερχομένου πολέμου. Ἡ ἔλλειψις ἐξ ἑλλομένου πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ ἡ αὐστηρὴ παρακολούθησις τῶν πραγμάτων τοῦ Δήμου ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Πρωτευούσης (Κοτζιάς) περιώριζαν σημαντικὰ τὰ περιθώρια κινήσεως τοῦ Νοσοκομείου ἢ τίς ὁποῖες φιλοδοξίες τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς. Ἡ ἰδέα ἰδρύσεως μεγάλου νοσοκομείου βαθμῆδόν ἐγκαταλείπεται, ἡ διοίκησις δὲ τοῦ Νοσοκομείου προσπαθεῖ μέσα ἀπὸ τὰ στενά προσδιορισμένα πλαίσια νὰ ἀνταξέλθει εἰς τὰς αὐξημένες ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

Ἀρχῆς τοῦ 1940 τὸ Ἀδελφάτο ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς Ἀμβρ. Πλυτᾶ, Δήμαρχο, Πρόεδρο καὶ Ἰ. Θεοφανόπουλο, καθηγ. Πολυτεχνείου, Γ. Κριμπά, ἰατρό, Κ. Ἀξόπουλο, ἰατρό καὶ Κ. Γουλιμῆ ὡς μέλη.

Γενικός Διευθυντής του Νοσοκομείου εξακολουθεί να είναι ο Ιατρός 'Ανδρ. ναστασόπουλος και Γραμματέας ο 'Αναστ. 'Αναγνωστόπουλος.

Παράλληλα με την σχετική οικονομική επάρκεια ή ανάπτυξη των Κοιν. 'Αι. λίσων και η προαγωγή των ιδεών του εργατικού και συνδικαλιστικού κινήμ (παρά τον αυστηρό περιορισμό των εργατικών ενώσεων από την δικτατορία Μ. ξα), εξακολουθούν να έχουν ευεργετική επίδραση υπέρ των εργαζομένων.

'Επειδή δέ η γενική οικονομική κατάσταση δέν ήταν ιδιαίτερα ευχάριστη βάνονται συνεχώς νέα μέτρα υπέρ αυτών. 'Ετσι τον Μάρτιο του 1940, τό 'Αδελφ. άποφασίζει, εφαρμογή της υπ' αριθ. 131/1940 εγκυκλίου διαταγής της Διοική. Πρωτεύουσας, την αναστολή καταβολής των δόσεων των άτόκων δανείων πού χαν χορηγηθεί στους υπαλλήλους κατά τις έορτές των ετών 1937 και 1938.

Παράλληλα ρυθμίζεται και η έξοφληση των δανείων σε 60 ίσες μηνιαίες δό. διά παρακρατήσεις από τον μισθό, άρχής γενομένης από τον 'Απρίλιο του 19

'Εξ άλλου κατά τις έορτές του Πάσχα του έτους αυτού χορηγείται σε τούς δημοτικούς υπαλλήλους και τούς υπαλλήλους των υπό του Δήμου επιχορη. μένων ιδρυμάτων έκτακτο βοήθημα ως εξής :

- Μισθοί μέχρι 3.000 δρχ. βοήθημα ίσον πρὸς ένα βασικόν οργανικό μισθ.

- Μισθοί από 3.000 - 5.000 δρχ. τὰ 90% του βασικού μισθοῦ.

- Μισθοί από 5.000 δρχ. και άνω τό 75% του βασικού μισθοῦ.

- Γιά τούς νεοδιορισθέντες (άπό 1ης 'Ιαν. 1940) προβλέπεται έκτακτη επί. γηση κυμαινομένη ανάλογα κατηγορίας εργαζομένου μεταξύ 25 - 50% του βασ. μισθοῦ.

- Στους ήμερομισθίους δίνονται έφ' άπαξ, 250 δρχ.

'Οπως έλέχθη πύ άνω είχε ήδη θεσπισθεί από την προηγούμενη δεκαετία τήσια κανονική άδεια μετ' άποδοχών των εργαζομένων. Οί άποδοχές όμως δ. παρκοῦσαν και οί εργαζόμενοι δέν μπορούσαν να κάνουν χρήση του ευεργετήμ. αυτού. Νά πόσο παραστατικά άποτυπύται τούτο στα Πρακτικά του 'Αδελφ. (τόμος 1940 - 44, σελ. 33) :

«'Ο κ. Δήμαρχος λέγει ότι μέχρι τούδε εις τούς λαμβάνοντες κανονικά, ναρρωτικές άδειας υπαλλήλους τούς σιτιζόμενους έντός του 'Ιδρύματος έχορ. το κατά τό διάστημα τούτο μόνον ο οργανικός μισθός, παρατηρήθη δέ πάντο. διά έσχάτως, λόγω των δυσμενών συνθηκών, πολλοί έξ' αυτών να μήν δύναντο κάμουν χρήσιν της άδειας των, έλλείψει των μέσων συντηρήσεως. 'Επί πλέον πολλάκις τό 'Αδελφάτον εύρέθη εις την ανάγκην να χορηγήση έκτακτα βοηθήμ. πρὸς οικονομικήν αυτών ένίσχυσιν. Κατ' άκολουθίαν προτείνει όπως έφεξή. τούς ούτω επ' άδεια άναχωρούντας χορηγείται, πλέον του μισθοῦ και τό αντίτιμ. της τροφής εις χρήμα».

Τό 'Αδελφάτο άποδέχθηκε και έψήφισε την πρόταση, έκτός αυτών τό Νο. κομείο έχορηγούσε και άλλα βοηθήματα πρὸς τούς υπαλλήλους του με διάφ. προσχήματα έκάστοτε. 'Ετσι στον 'Οργανισμό - Κανονισμό του 1934 (πού ισχ. μέχρι τό 1937) προεβλέπετο χορήγηση ποσοστών στους ταμειακούς υπαλλήλ. 500 δρχ., για τον Ταμία και 300 δρχ. μηνιαίως για τον εισπράκτορα. Μάλιστα 1938 τὰ ποσοστά του Ταμία και 300 δρχ. μηνιαίως για τον εισπράκτορα. Μάλιστα Κανονισμός του 1937 δέν περιέλαβε σχετική διάταξη και τό 'Υπουργ. Διοική. Πρωτεύουσας δέν ένέκρινε την υπ' άρ. 75/1939 σχετική άπόφαση του 'Αδελφ. ('Αρ. 3117/1940 άπόφ. 'Υπ. Δ. Πρωτ.).

Τό 'Αδελφάτο επιμένει καί κατά τήν συνεδρίαν τῆς 7ης 'Ιουνίου 1940 ἀποφασίζει «ὅπως προστεθῆ νέον ἄρθρον 22Α μέ ἀναδρομική ἰσχύν...», βάσει τοῦ ὁποίου «χορηγοῦνται, ἀποφάσει τοῦ 'Αδελφάτου, ποσοστά λόγω διαχειριστικῶν λαθῶν μέχρι 1.000 δρχ. διά τόν Ταμίαν καί 300 διά τόν εἰσπράκτορα μηνιαίως».

Σέ ἄλλους ὑπαλλήλους ἐχορηγοῦντο βοηθήματα ἐν εἶδη ὁδοιπορικῶν (ἐπιμελητῆς 'Υλικοῦ) μέχρι 1.000 δρχ. μηνιαίως ἢ ὡς ἐξοδα κινήσεως (καθαρίστρια Λαϊκῶν 'Ιατρειῶν) κλπ.

'Επίσης κατά τήν συνεδρία τῆς 23 'Απριλίου 1940 ἀποφασίσθηκε ἡ χορήγηση πρὸς τόν Γεν. Διαχειριστή τοῦ Νοσοκομείου Δ. Βαράνον «μηνιαίας ἀμοιβῆς δρχ. 1.000 διά τήν πρόσθετον ὑπηρεσίαν τῶν προμηθειῶν». 'Επρόκειτο γιά μιὰ μορφή ὑπερωριακῆς ἀποζημιώσεως, γιά τήν ὁποία δέν εἶχε ἀκόμη θεσπισθεῖ νομική πρόβλεψη.

Σέ ἄλλη περίπτωση τό 'Αδελφάτο ἐγκρίνει πρόσθετη ἐνίσχυση πρὸς τήν δακτυλογράφον Β. 'Αναγνωστοπούλου καί τόν ὑπάλληλο 'Ι. Ζαφειρίου γιά τήν δακτυλογράφηση ὑπό τῆς πρώτης καί τήν πολυγράφηση ὑπό τοῦ δευτέρου τοῦ 'Απολογισμοῦ 1939/40 καί τοῦ προϋπολογισμοῦ 1940/41, θεωρηθείσης ὡς ὑπερωριακῆς ἐργασίας (προσθέτου ὑπηρεσίας).

'Επίσης παρόμοιες ἐνισχύσεις ἐδίδοντο καί εἰς ἰατρούς. 'Αναφέρεται ἡ περίπτωση τῆς Αἰκ. Πολενάκη, ἡ ὁποία ἐργάσθηκε ὡς ἄμισθος βοηθός τῆς Μαιευτικῆς κλινικῆς. Τό 'Αδελφάτον ἀπεφάσισε τήν παροχή ἐκτάκτου βοηθήματος 10.000 δρχ. «διά τὰς οὕτω προσφερθείσας ὑπηρεσίας τῆς».

'Εξ' ἄλλου τό 'Ίδρυμα εἶχε ὑπχρέωση καί διά τήν καταβολή συντάξεων σέ παλαιούς ὑπαλλήλους ἢ σέ παθόντες κατά τήν ὑπηρεσία (περίπτωση Μ. Βουτσινᾶ), δυνάμει τοῦ Ν. 4548/ ; Περὶ καταστάσεως Δημοτικῶν 'Υπαλλήλων (ἄρθρα 48 – 54) καί τοῦ ἀπό 31 'Οκτωβρ. 1930 Διατάγματος.

Τό προσωπικό τοῦ Νοσοκομείου δέν ἐκαλύπτετο ἀκόμη ὑπό τοῦ νεοπαγοῦς θεσμοῦ τῆς ἀσφαλίσεως κατά τίς ἀσθενείας. Συναντοῦμε ὁμως πολλές περιπτώσεις κατά τίς ὁποῖες τό 'Αδελφάτο ἀποφασίζει τήν ἐνίσχυση ὑπαλλήλων του πού ἐτυχε νά ἀσθενήσουν ἢ νά νοσηλευθοῦν σέ ἄλλα ἰδρύματα. Τέτοια εἶναι τὰ παραδείγματα τῆς Μαιᾶς 'Αννας Ροσγοβᾶ, ἡ ὁποία νοσηλεύθηκε στό 'Ασκληπιεῖο Βούλας πάσχουσα ἐκ σπονδυλίτιδος, τοῦ ξυλουργοῦ Ν. 'Ιορδάνη, ὁ ὁποῖος χειρουργήθηκε ἐντός τοῦ Νοσοκομείου (καταβολή ἡμερομισθίων ἐνός περίπου μηνός καί ἐκτακτον βοήθημα 1.500 δρχ.), τοῦ βοηθοῦ ἐπόπτου τάξεως καί καθαριότητος Δ. Μανουσάκη, τοῦ ὁποίου τό παιδί ἀσθένησε ἐξ ἀδενίτιδος (φυματιώδους) καί εἶχε ἀνάγκη μακρᾶς καί δαπανηρᾶς θεραπείας, «εἰς τήν ὁποίαν δέν ἠδύνατο νά ἀνταποκριθῆ οὗτος, διά τῆς μικρᾶς μισθοδοσίας του» (ἐκτακτο βοήθημα 2.000 δρχ). Τοῦ τηλεφωνητοῦ Β. Σπανοῦ, πού ἀσθένησε ἐκ βρογχικοῦ κατάρρου καί κατόπιν γνωματεύσεως τοῦ φυματιολόγου ἱατροῦ Πατρονικόλα, εἶχε ἀνάγκη ἐξοχῆς πρὸς ἀποκατάσταση τῆς ὑγείας του (βοήθημα 1500 δρχ) καί πολλά ἄλλα.

'Ιδιαιτέρως σημειώνουμε τήν περίπτωση τοῦ Α' βοηθοῦ τοῦ 'Ακτινολογικοῦ 'Εργαστηρίου ἱατροῦ Λεάνδρου Φιλιππιάδη, ὁ ὁποῖος προσεβλήθη ἀπό φυματίωση καί εἰσῆλθε στό Σανατόριο Παπαδημητρίου. 'Ο Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου φέρνει τό θέμα κατά τήν συνεδρίαση τῆς 19 Σεπτεμ. 1940 ἐκθέτοντας πρὸς τό 'Αδελφάτον, «ὅτι ὁ περὶ οὗ πρόκειται ἱατρός ἐπέδειξε καθ' ὄλον τό διάστημα τῆς ἐργασίας του ἐξαιρετικόν ζήλον, ἐπιμέλειαν καί ἐργατικότητα, χρηστός τό ἦθος ἐξετέλεσε

μετ' ἀφοσιώσεως τὰ καθήκοντα του, παρακαλεῖ δέ τὸ Συμβούλιον ὅπως ἐγκρίνει τὴν καταβολὴν μέρους τῶν νοσηλειῶν του, τὰ ὅποια ἀνέρχονται εἰς δρχ. 270 ἡμερησίως, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀπόρου».

Πράγματι τὸ Ἀδελφάτων ἐγκρίνει ποσὸν 150 δρχ. ἡμερησίως. Συνεχίζεται ἐξ' ἄλλου, ἔστω καὶ χωρὶς νομοθετικὴ κάλυψη, ἢ χορήγηση ἐξόδων κηδείας, ὅπως ἡ περίπτωση τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως τοῦ Νοσοκομείου Ν. Βεντούρη (δρχ. 5.000).

Εἶναι φανερό ὅτι ἀκολουθεῖται μία φιλεργατικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὴν διοίκηση τοῦ Ἰδρύματος, ποῦ ἀντανακλοῦσε τὸ γενικώτερο πνεῦμα τοῦ Μεσοπολέμου ἀλλὰ καὶ ποῦ ἦταν ἐπιβεβλημένη ἀπὸ τὶς περιστάσεις. Βεβαίως, ὅπως θὰ δοῦμε πῶς κάτω, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐγινε παγία τακτικὴ κατὰ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς.

Περὶτεῦε ἐπίσης νὰ ἐπαναλάβουμε ὅτι συνεχίζεται ἡ λειτουργία τῶν Λαϊκῶν Ἱατρείων, πράγμα ποῦ ἀποκαλύπτει τὶς μεγάλες ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ, ἰδιαίτερα τῶν φτωχοτέρων συνοικιῶν, γιὰ δωρεάν ἱατρικὴ περίθαλψη, ἀνάγκες ποῦ βεβαίως ἀποτελοῦν καὶ τὴν σημαντικότερη καταξίωση τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινων. Ἀσφαλίσεως, ὅπως ἄρχιζε τότε ἐφαρμοζόμενος μέ κύριον φορέα τὸ ΙΚΑ (Ρόζος, 1972).

Κατὰ τὸ 1940 ὑπῆρχαν σὲ λειτουργία τὰ ἑξῆς Λαϊκὰ Ἱατρεῖα :

- 1) Ὁδοῦ Καλλιδρομίου
- 2) Κυψέλης (Ἁγίου Γεωργίου)
- 3) Παγκρατίου
- 4) Θηρσίου (ὁδὸς Πουλοπούλου)
- 5) Πλατείας Ἡρώων (Ψυρρῆ)
- 6) Κολωνοῦ (Ἁγ. Μαρκέλλας)
- 7) Πατησίων
- 8) Γούβας
- 9) Ὁδοῦ Πειραιῶς (Παιδοκομικὸς Σταθμὸς)
- 10) Νέος Κόσμος

Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως τὰ 6 ἦσαν σὲ πλήρη λειτουργία.

Τὴν περίοδο αὐτὴ συναντοῦμε τὸν ἱατρό Γ. Διορίδη ὡς ἐπιθεωρητὴ Λ Ἱατρείων καὶ τὸν Δ. Κονταξὴν σὲ βοηθὸ ἐπιθεωρητῆ, πρὸς τοὺς ὁποίους μάλιστα χορηγεῖται καὶ ἐπίδομα ὀδοιπορικῶν ἐξόδων.

Συναντοῦμε ἐπίσης τὸ Γ. Κριμπᾶ Διευθυντὴ Παθολογικῆς Κλινικῆς καὶ τὸν Ἰακ. Διαμαντόπουλο, Διευθυντὴ Ἐξωτερικοῦ Παθολ. Ἱατρείου. Πρὸς τὸ τέλος ὁμοῦ τοῦ 1940 ὁ Κριμπᾶς ἀνέλαβε καὶ ὡς Διοικ. Διευθυντῆς τοῦ νεοῖδρυθέντος Σανατορίου Σισμάνογλου (Σισμανόγλειον). Διατήρησε ὁμοῦ καὶ τὴν διεύθυνση τῆς Παθ. Κλινικῆς τοῦ Δ.Ν.

Ἀρκετοὺς μῆνες ἤδη πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 εἶχε ἀρχίσει ἀθύρρυβα ἡ ἐπιστράτευση. Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 19ης Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου παραπονεῖται πρὸς τὸ Ἀδελφάτο «ὅτι πολλοὶ τοῦ τακτικοῦ καὶ ἐκτάκτου προσωπικοῦ ὡς καὶ τοῦ ἐργατικοῦ τοιοῦτου ἐστρατεύθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδημιουργήθησαν κενὰ εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ Ἰδρύματος, παρακωλύοντα τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν αὐτῶν, χωρὶς βεβαίως νὰ πενῶνται αἱ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμεναι θέσεις...».

Ἐδῶ ἀκριβῶς βρισκόταν καὶ τὸ δύσκολο τοῦ προβλήματος. Σύμφωνα μὲ τὴν νομοθεσίαν τῆς ἐποχῆς στοὺς στρατευμένους κατεβάλλετο τὸ πλεῖστον τῶν ἀποδοχῶν τοὺς καὶ ἐπομένως δέν ἦταν δυνατὴ ἡ συμπλήρωση τῶν κενῶν καὶ τυπικῶς καὶ γιὰ λόγους οἰκονομικοῦς.

Τό Ἀδελφάτο, ἐνώπιον τῆς δυσκολίας αὐτῆς, ἀναγκάσθηκε νά τροποποιήσει τόν ὄργανισμό τοῦ Νοσοκομείου βάσει τοῦ ὁποίου παρεχόταν ἡ δυνατότης στόν Πρόεδρον ὅπως «... ἐν περιπτώσει γενικῆς ἢ διαρκοῦς ἐπιστρατεύσεως κατά παρέμβασιν τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος (δηλ. Κανονισμοῦ) προσλαμβάνει ἑκτακτον ὑπαλληλικόν προσωπικόν πρὸς πλήρωσιν ἀποκλειστικῶς τῶν ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως δημιουργουμένων... κενῶν...» (Πρακτικά, σελ. 41).

Κατά τὴν περίοδο (Σεπτ. 1940) αὐτὴ ἔλαβαν χώρα καὶ μικρὲς ἀκόμη ἀνακατατάξεις προσωπικοῦ. Ἔτσι στὴν κενὴ θέση Ἐπιμελητοῦ Δημοτικῆς Παθολ. Κλινικῆς τοποθετεῖται ὁ ἰατρός Νικόλαος Σέρεσλης. Ἡ συμπλήρωση τῆς ἀντίστοιχης θέσεως Ἐξωτερ. Χειρ. Ἰατρείου ἀναβλήθηκε.

Ὁ Ἐπιμελητὴς τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς Δ. Πούμπουρας ἀποχωρεῖ καὶ τῆ θέσῃ του καταλαμβάνει ὁ ἰατρός Αἰκ. Πολενάκη. Ὁ Β' βοηθὸς τῆς Κλινικῆς Θ. Μαρέντης προάγεται σὲ Α' καὶ διορίζεται ὁ ἰατρός Δ. Μασουρίδης ὡς Β' βοηθός.

Στὴν Χειρ. Κλινικὴ τοῦ Τηλ. Πέρρα διορίζεται ὡς ἐσωτερικὸς ὑποβοηθός ὁ ἰατρός Διον. Ἀσημακόπουλος. Ἀπορίφθηκε ὁμοῦ πρόταση τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Τμήματος γιὰ προαγωγή ἑνὸς βοηθοῦ σὲ ἐπιμελητή.

Ἐν τῶν μεταξύ κηρύχθηκε ὁ πόλεμος. Λόγω τοῦ φόβου τῶν βομβαρδισμῶν ἢ Κυβέρνηση ἀποφάσισε τὴ μεταφορὰ τῶν τριῶν μεγάλων Νοσοκομείων, Δημοτικοῦ, Ἱπποκράτειου καὶ Λαϊκοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Τό Δημοτικὸ ἐπρόκειτο νά μεταφερθεῖ στό Ξενοδοχεῖο «Σεμίραμις» τῆς Κηφισιάς. Τελικῶς, λόγω περιορισμῶν χώρων, χρησιμοποιήθηκε καὶ τό «Πεντελικόν», καθὼς καὶ ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν «Παμμακάριστος» ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων στά Πατήσια, ὅπου μετεφέρθη ἡ Μαιευτικὴ Κλινικὴ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της.

Ἡ μεταφορὰ ὀλοκληρώθηκε πρό τῶν Χριστουγέννων, ἀλλὰ τὰ προβλήματα ποῦ δημιουργήθηκαν ἦσαν μεγάλα. Τό πρόβλημα τῆς θερμάνσεως, τῆς μεταφορᾶς τῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ λόγω ἐπιτάξεως ὄλων τῶν μεταφορικῶν μέσων κλπ. ἦταν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μάλιστα τοῦ τελευταίου τό Γεν. Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ διέθεσε λόχο μεταφορῶν, ὁ ὁποῖος μὲ ἔδρα τὴν Κηφισιά ἀνέλαβε τὴν μεταφορὰ ἀσθενῶν, προσωπικοῦ καὶ ἐφοδίων μὲ αὐτοκίνητα τοῦ Στρατοῦ.

Ἐν τῶ μεταξύ ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων διαρρυθμίσθηκε κατὰλληλα γιὰ νά μποροῦν νά ἀναπτυχθοῦν μέχρι 100 κλίνες πρὸς στέγαση πλὴν τῆς Μαιευτικῆς ἐπὶ πλέον Χειρουργικῆς καὶ Παθολογικῆς Κλινικῆς. Ἐξ' ἄλλου τὰ ὑπόγεια διαρρυθμίσθηκαν ὥστε νά λειτουργήσῃ πλήρης Σταθμὸς Α' Βοηθειῶν Παθητικῆς Ἀεραμύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Ξενοδοχεῖα στὴν Κηφισιά, τό μὲν «Πεντελικόν» χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴ στέγαση τῶν Χειρουργικῶν Κλινικῶν, τῶν Ἐργαστηρίων (Ἀκτινολογικοῦ καὶ Μικροβιολογικοῦ), τοῦ Φαρμακείου, Διοικητικῶν καὶ Οἴκων. Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Ἰματιοθήκης. Τό «Σεμίραμις» ἐχρησίμευσε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παθολογικῶν κλινικῶν καὶ τῆ στέγαση τοῦ προσωπικοῦ.

Ἡ μεταφορὰ ὀλοκληρώθηκε μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1940. Ἡ Μαιευτικὴ Κλινικὴ ἐλειτούργησε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων μὲ τὴν αὐτὴν δύναμη τοῦ 40 κλινῶν.

Τὰ ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα Χειρουργικῶν καὶ Παθολογικῶν, καθὼς καὶ τὰ ἰατρεῖα εἰδικότητων (Ὀφθαλμολογικόν, Ω.Ρ.Λ. καὶ Ὀδοντιατρικόν), παρέμειναν στό κτῖριο τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐξωτερικῶν - περιπατητικῶν ἀσθενῶν.

μετ' ἀφοσιώσεως τὰ καθήκοντα του, παρακαλεῖ δέ τὸ Συμβούλιον ὅπως ἐγκρίνει τὴν καταβολὴν μέρους τῶν νοσηλείων του, τὰ ὅποια ἀνέρχονται εἰς δρχ. 270 ἡμερησίως, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ ἀπόρου».

Πράγματι τὸ Ἀδελφάτων ἐγκρίνει ποσὸν 150 δρχ. ἡμερησίως. Συνεχίζεται ἐξ ἄλλου, ἔστω καὶ χωρὶς νομοθετικὴ κάλυψη, ἡ χορήγηση ἐξόδων κηδείας, ὅπως ἡ περίπτωση τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως τοῦ Νοσοκομείου Ν. Βεντούρη (δρχ. 5.000).

Εἶναι φανερό ὅτι ἀκολουθεῖται μία φιλεργατικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὴν διοίκηση τοῦ Ἰδρύματος, ποῦ ἀντανακλοῦσε τὸ γενικώτερο πνεῦμα τοῦ Μεσοπολέμου ἀλλὰ καὶ ποῦ ἦταν ἐπιβεβλημένη ἀπὸ τὶς περιστάσεις. Βεβαίως, ὅπως θὰ δοῦμε πῶς κάτω, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐγινε παγία τακτικὴ κατὰ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς.

Περιττεῦει ἐπίσης νὰ ἐπαναλάβουμε ὅτι συνεχίζεται ἡ λειτουργία τῶν Λαϊκῶν Ἱατρειῶν, πράγμα ποῦ ἀποκαλύπτει τὶς μεγάλες ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ, ἰδιαίτερα τῶν φτωχοτέρων συνοικιῶν, γιὰ δωρεάν ἱατρικὴ περίθαλψη, ἀνάγκες ποῦ βεβαίως ἀποτελοῦν καὶ τὴν σημαντικότερη καταξίωση τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινων. Ἀσφαλίσεων, ὅπως ἀρχίζε τότε ἐφαρμοζόμενος μὲ κύριον φορέα τὸ ΙΚΑ (Ρόζος, 1972).

Κατὰ τὸ 1940 ὑπῆρχαν σὲ λειτουργία τὰ ἑξῆς Λαϊκὰ Ἱατρεῖα :

- 1) Ὁδοῦ Καλλιδρομίου
- 2) Κυψέλης (Ἁγίου Γεωργίου)
- 3) Παγκρατίου
- 4) Θησείου (ὁδὸς Πούλοπούλου)
- 5) Πλατείας Ἡρώων (Ψυρρῆ)
- 6) Κολωνοῦ (Ἁγ. Μαρκελλας)
- 7) Πατησίων
- 8) Γούβας
- 9) Ὁδοῦ Πειραιῶς (Παιδοκομικὸς Σταθμὸς)
- 10) Νέος Κόσμος

Ἀπὸ αὐτὰ ὅμως τὰ 6 ἦσαν σὲ πλήρη λειτουργία.

Τὴν περίοδο αὐτὴ συναντοῦμε τὸν ἱατρὸ Γ. Διορίδη ὡς ἐπιθεωρητὴ Λ Ἱατρειῶν καὶ τὸν Δ. Κονταξὴν σὲ βοηθὸ ἐπιθεωρητῆ, πρὸς τοὺς ὁποίους μάλιστα χορηγεῖται καὶ ἐπίδομα ὁδοιπορικῶν ἐξόδων.

Συναντοῦμε ἐπίσης τὸ Γ. Κριμπᾶ Διευθυντὴ Παθολογικῆς Κλινικῆς καὶ τὸν Ἱατρ. Διαμαντόπουλο, Διευθυντὴ Ἐξωτερικοῦ Παθολ. Ἱατρείου. Πρὸς τὸ τέλος ὅμως τοῦ 1940 ὁ Κριμπᾶς ἀνέλαβε καὶ ὡς Διοικ. Διευθυντὴς τοῦ νεοϊδρυθέντος Σανατορίου Σισμάνογλου (Σισμανόγλειον). Διατήρησε ὅμως καὶ τὴν διεύθυνση τῆς Παθ. Κλινικῆς τοῦ Δ.Ν.

Ἀρκετοὺς μῆνες ἤδη πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 εἶχε ἀρχίσει ἀθόρυβα ἡ ἐπιστράτευση. Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 19ης Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Νοσοκομείου παραπονεῖται πρὸς τὸ Ἀδελφάτο «ὅτι πολλοὶ τοῦ τακτικοῦ καὶ ἐκτάκτου προσωπικοῦ ὡς καὶ τοῦ ἐργατικοῦ τοιοῦτου ἐστρατεύθησαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐδημιουργήθησαν κενὰ εἰς τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας τοῦ Ἰδρύματος, παρακωλύοντα τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν αὐτῶν, χωρὶς βεβαίως νὰ πενώνται αἱ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμεναι θέσεις...».

Ἐδῶ ἀκριβῶς βρισκόταν καὶ τὸ δύσκολο τοῦ προβλήματος. Σύμφωνα μὲ τὴν νομοθεσίαν τῆς ἐποχῆς στοὺς στρατευμένους καταβάλλετο τὸ πλεῖστον τῶν ἀποδοχῶν τοὺς καὶ ἐπομένως δὲν ἦταν δυνατὴ ἡ συμπλήρωση τῶν κενῶν καὶ τυπικῶς καὶ γιὰ λόγους οἰκονομικοῦς.

Τό Ἀδελφάτο, ἐνώπιον τῆς δυσκολίας αὐτῆς, ἀναγκάσθηκε νά τροποποιήσει τόν ὄργανισμό τοῦ Νοσοκομείου βάσει τοῦ ὁποίου παρεχόταν ἡ δυνατότης στόν Πρόεδρον ὅπως «... ἐν περιπτώσει γενικῆς ἢ διαρκοῦς ἐπιστρατεύσεως κατά παρέμβασιν τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος (δηλ. Κανονισμοῦ) προσλαμβάνει ἑκτακτον ὑπαλληλικόν προσωπικόν πρὸς πλήρωσιν ἀποκλειστικῶς τῶν ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως δημιουργουμένων... κενῶν...» (Πρακτικά, σελ. 41).

Κατά τὴν περίοδο (Σεπτ. 1940) αὐτὴ ἔλαβαν χώρα καὶ μικρὲς ἀκόμη ἀνακατατάξεις προσωπικοῦ. Ἔτσι στὴν κενὴ θέσιν Ἐπιμελητοῦ Δημοτικῆς Παθολ. Κλινικῆς τοποθετεῖται ὁ ἰατρός Νικόλαος Σέρεσλης. Ἡ συμπλήρωση τῆς ἀντίστοιχης θέσεως Ἐξωτερ. Χειρ. Ἱατρείου ἀναβλήθηκε.

Ὁ Ἐπιμελητὴς τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς Δ. Πούμπουρας ἀποχωρεῖ καὶ τὴ θέσιν του καταλαμβάνει ὁ ἰατρός Αἰκ. Πολενάκη. Ὁ Β' βοηθὸς τῆς Κλινικῆς Θ. Μασουρίδης προάγεται σὲ Α' καὶ διορίζεται ὁ ἰατρός Δ. Μασουρίδης ὡς Β' βοηθός.

Στὴν Χειρ. Κλινικὴ τοῦ Τηλ. Πέρρα διορίζεται ὡς ἐσωτερικὸς ὑποβοηθός ὁ ἰατρός Διον. Ἀσημακόπουλος. Ἀπορίφθηκε ὁμοῦ πρόταση τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Τμήματος γιὰ προαγωγή ἐνὸς βοηθοῦ ὅς ἐπιμελητῆ.

Ἐν τῶν μεταξύ κηρύχθηκε ὁ πόλεμος. Λόγω τοῦ φόβου τῶν βομβαρδισμῶν ἡ Κυβέρνησις ἀποφάσισε τὴ μεταφορά τῶν τριῶν μεγάλων Νοσοκομείων, Δημοτικοῦ, Ἱπποκράτειου καὶ Λαϊκοῦ ἐκτὸς τῆς πόλεως. Τό Δημοτικὸ ἐπρόκειτο νά μεταφερθεῖ στό Ξενοδοχεῖο «Σεμίραμις» τῆς Κηφισιάς. Τελικῶς, λόγω περιορισμένων χώρων, χρησιμοποιήθηκε καὶ τό «Πεντελικόν», καθὼς καὶ ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν «Παμμακάριστος» ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων στὰ Πατήσια, ὅπου μετεφέρθη ἡ Μαιευτικὴ Κλινικὴ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της.

Ἡ μεταφορὰ ὀλοκληρώθηκε πρό τῶν Χριστουγέννων, ἀλλὰ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργήθηκαν ἦσαν μεγάλα. Τό πρόβλημα τῆς θερμάνσεως, τῆς μεταφορᾶς τῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ προσωπικοῦ λόγω ἐπιτάξεως ὄλων τῶν μεταφορικῶν μέσων κλπ. ἦταν ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση μάλιστα τοῦ τελευταίου τό Γεν. Ἐπιτελεῖο Στρατοῦ διέθεσε λόχο μεταφορῶν, ὁ ὁποῖος μέ ἔδρα τὴν Κηφισιά ἀνέλαβε τὴν μεταφορὰ ἀσθενῶν, προσωπικοῦ καὶ ἐφοδίων μέ αὐτοκίνητα τοῦ Στρατοῦ.

Ἐν τῶ μεταξύ ἡ Σχολὴ Ἀδελφῶν τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων διαρρυθμίσθηκε κατὰλληλα γιὰ νά μπορούν νά ἀναπτυχθοῦν μέχρι 100 κλίνες πρὸς στέγαση πλὴν τῆς Μαιευτικῆς ἐπὶ πλέον Χειρουργικῆς καὶ Παθολογικῆς Κλινικῆς. Ἐξ' ἄλλου τὰ ὑπόγεια διαρρυθμίσθηκαν ὥστε νά λειτουργήσει πλήρης Σταθμὸς Α' Βοηθειῶν Παθητικῆς Ἀεραμύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Ξενοδοχεῖα στὴν Κηφισιά, τό μὲν «Πεντελικόν» χρησιμοποιήθηκε γιὰ τὴ στέγαση τῶν Χειρουργικῶν Κλινικῶν, τῶν Ἐργαστηρίων (Ἀκτινολογικοῦ καὶ Μικροβιολογικοῦ), τοῦ Φαρμακείου, Διοικητικῶν καὶ Οἰκον. Ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς Ἰματιοθήκης. Τό «Σεμίραμις» ἐχρησίμευσε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παθολογικῶν κλινικῶν καὶ τῆς στέγαση τοῦ προσωπικοῦ.

Ἡ μεταφορὰ ὀλοκληρώθηκε μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1940. Ἡ Μαιευτικὴ Κλινικὴ ἐλειτούργησε ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰακωβάτων μέ τὴν αὐτὴν δύναμη τοῦ 40 κλινῶν.

Τὰ ἐξωτερικὰ ἱατρεῖα Χειρουργικῶν καὶ Παθολογικῶν, καθὼς καὶ τὰ ἱατρεῖα εἰδικότητων (Ὁφθαλμολογικόν, Ω.Ρ.Λ. καὶ Ὀδογυατρικόν), παρέμειναν στό κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐξωτερικῶν - περιπατητικῶν ἀσθενῶν.

Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Νοσοκομείου σέ ἀναφορά τοῦ πρὸς τὸ Ἀδελφάτο (Ἀρ. 2284/1261 - 1264) κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 11ης Δεκεμβρίου ἀναφέρει λεπτομερῶς περὶ τῶν ἐργασιῶν διαρρυθμίσεως καὶ μεταφορᾶς, καὶ ἐκθέτει τὴν ὄλη συμβολὴ τοῦ Ἰδρύματος ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος.

Πλὴν τῶν ἄλλων ἀναφέρει ὅτι ἦρθε σέ συνεννόησιν μὲ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθν. Προνοίας, καὶ ἔθεσε ἀμέσως μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου σέ λειτουργίαν πέντε σταθμούς παροχῆς Ἀ' Βοηθειῶν σέ ἰσάριθμες περιοχάς τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου στεγάζοντοσαν πρὶν Λαϊκὰ Ἱατρεῖα. Οἱ περιοχές αὐτές ἦσαν ἡ Πλατεία Ἡρώων, τὸ Παγκράτι, ὁ Νέος Κόσμος, ἡ Κυψέλη καὶ ὁ Παιδοκομικὸς Σταθμὸς (Πειραιῶς).

«Οἱ Σταθμοὶ αὐτοί, γράφει ἡ ἀναφορά τοῦ Διευθυντοῦ, λειτουργοῦσι καθ' ὅλον τὸ εἰκοσιεττάρωρον. Τὸ μὲν ἐπιστημονικὸν αὐτῶν προσωπικὸν συνεπληρώθη δι' ἱατρῶν τῶν Ἀ. Ἱατρειῶν, ἕξ' ἱατρῶν τοῦ Ἰδρύματος καὶ δύο ἱατρῶν τοῦ Δημοτ. Βρεφοκομείου, τὸ δὲ νοσηλευτικὸν τοιοῦτον ἐκ τοῦ μονίμου τῶν Ἀ. Ἱατρειῶν καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἰδρύματι ἐκπαιδευθεισῶν Ἐπικούρων Ἀδελφῶν. Ὁ ἐφοδιασμὸς τῶν Σταθμῶν τούτων δι' ὑγειονομικοῦ ὕλικου ἐγένετο πλήρης, κατὰ ἕν μέρος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Προνοίας καὶ συνεπληρώθη ἐπαρκῶς ἐκ τῶν ἀποθεμάτων τοῦ Ἰδρύματος». (Πρακτικὰ, σελ. 51).

Ἄλλο πρόβλημα ποῦ δημιούργησε ἡ μεταφορὰ τῶν Νοσοκομείων ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐπιγόντων περιστατικῶν. Τὸ Ὑπουργεῖο Προνοίας, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος, ἀποφάσισε τὴν ἐφημέρευσιν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ὄλων τῶν Νοσοκομείων καὶ τὴν παραλαβὴν τῶν βαρέως ἀσθενῶν ποῦ εἶχαν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς.

Πρὸς τοῦτο ὥρισε ὅπως βρεθοῦν κατάλληλα οἰκήματα γιὰ προσωπικὴν ἀνάπτυξιν ἀριθμοῦ κλινῶν ποῦ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο, ὡς σταθμοὶ τῶν ἐκτάκτως εἰσαγωμένων. Τὸ Δημοτ. Νοσοκομεῖο χρησιμοποίησε καὶ πάλιν τὸ κτίριον τῆς Σχολῆς Ἀδελφῶν «Παμμακάριστος» ὅπου ἀναπτύχθησαν στὸν β' ὄροφον 60-70 κλίνες καὶ πλήρης χειρουργεῖο. Ἐξ' αὐτῶν 40 τουλάχιστον θὰ χρησιμοποιοῦντο γιὰ τὴν στέγασιν καὶ τῆς Δημοτικῆς Παθολ. Κλινικῆς ὑπὸ τὸν Γ. Κριμπάν.

Ἐπίσης καὶ τμημα τοῦ Φαρμακείου παρέμεινε στὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν προμήθειαν τῶν Ἀ. Ἱατρειῶν καὶ τῶν Σταθμῶν Ἀ' βοηθειῶν, καθὼς καὶ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀπόρων δημοτῶν.

Ἡ διάσπασις αὐτῆ τοῦ Νοσοκομείου δημιούργησε, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, πλείστα ζητήματα. Ἐπρεπε νὰ ὀργανωθοῦν μαγειρεῖα, στὸ «Πεντελικόν», στὸ «Σεμίραμις», στὴ «Παμμακάριστος» καὶ στὸ παλαιὸ κτίριον γιὰ τὸ προσωπικὸ τῶν Ἐξωτ. Ἱατρειῶν. Τὸ προσωπικὸ ὅμως, λόγῳ καὶ τῶν ἐκ τῆς στρατεύσεως κενῶν, δὲν ἐπαρκοῦσε καὶ χρειάσθηκε ἡ πρόσληψις νέου.

Ἰδιαίτερα προβλήματα δημιούργησε ἡ στρατεύσις τῶν ἱατρῶν καὶ ἰδίως τῶν χειρουργῶν. Χρησιμοποιήθησαν παλαιοὶ γιατροὶ καθὼς καὶ τελειόφθοι τῆς Ἱατρικῆς ποῦ δὲν εἶχαν στρατευθεῖ.

Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνσις τοῦ Ἰδρύματος ἦταν μεγάλη ἐνῶ οἱ πόροι τοῦ ἀπὸ νοσηλείαν περιορισμένους διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν ἐγένετο ἐκταμίευσις 360.000 δρχ. ἀπὸ παλαιὰ ἐπιχορήγησιν τοῦ Ὑπουργείου ἐκ 2 ἑκατομμυρίων, ἀνεστάλησαν δὲ καὶ οἱ πληρωμές τῶν πρὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940 ὀφειλῶν. Ἐξ' ἄλλου τὸ Ὑπουργεῖο διέθεσε 300.000 δρχ. γιὰ τίς δαπάνες μεταφορᾶς καὶ ἀναπτύξεως, 560.000 δρχ. γιὰ τὴν κεντρικὴν θέρμανσιν τῶν Ξενοδοχείων καὶ 300.000 ὡς ἐνίσχυσις τοῦ Ἰδρύματος. Καὶ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Διευθυντοῦ κατέληγε μὲ τὴν ἐξῆς αἰσιόδοξον πρόβλεψιν, ἀνάλογον τοῦ ὑψηλοῦ φρονήματος ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους :

«Δυνάμεθα τέλος νά διαβεβαιώσουμε ύμᾶς ὅτι, παρά τᾶς πολλαπλᾶς δυσχερείας, θᾶ δυνηθῶμεν νά ὀργανώσουμε ἀρτίως ὅλας τᾶς δημιουργουμένας ὑπηρεσίας, ἵνα οὕτω εὐρεθῇ τό Δημ. Νοσοκομεῖον ἕτοιμον καί ἱκανόν νά ἀνταποκριθῇ εἰς τόν ἐκ τῶν περιστάσεων προορισμόν του. Εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῆς προσπάθειάς μας ταύτης ὑπολογίζομεν μεγάλην καί εἰς τόν ὕψ' ὀλοκλήρου τοῦ προσωπικοῦ ἐπιδεικνυόμενον ζήλον καί προθυμίαν, ἀνάλογον πρός τᾶς ἀνάγκας τῆς Πατρίδος».

Σημαντική ἦταν κατά τήν περίοδο αὐτή ἡ προσφορά τῆς Ἐπιτροπῆς Κυριῶν τοῦ Ἰδρύματος, ἰδίως καί πρός τήν συμπλήρωσιν τῶν Ἰατρειῶν καί τῶν Σταθμῶν Ἀ' Βοηθειῶν μέ ἐθελόντριες ἀδελφές καί ἡ συγκέντρωσις εἰδῶν χρησίμων γιά τά στρατευθέντα παιδιά καί τοὺς τραυματίες.

Ἐξ' ἄλλου τό σοβαρό πρόβλημα τῆς μεταφορᾶς τῶν τροφίμων καί ὕλικῶν στήν Κηφισιά ἐλύθη διά τῆς ἐνοικιάσεως φορτηγοῦ αὐτοκινήτου καί διά τῆς συνδρομῆς τῆς Ὑπηρεσίας Κρατικῶν Προμηθειῶν.

Ἡ συνεδρίασις τοῦ Ἀδελφάτου, τῆς 10ης Μαρτίου 1941 ἔλαβε χώρα στό γραφεῖο τοῦ Διευθυντοῦ πού εἶχε μεταφερθεῖ στήν Κηφισιά. Συζητοῦνται διάφορα οικονομικά θέματα καί ἀποφασίζεται ἡ παροχή οικονομικῶν ἐνισχύσεων στό προσωπικό ἐκ ποσοῦ 150.000 δρχ. πού προσέφερε ὁ Ὑπουργός - Διοικητής πρωτεύουσας ὑπέρ τοῦ προσωπικοῦ.

Μέ τήν κατάρρευση τοῦ Μετώπου τό πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν ὑπαλλήλων κατέστη δξύτερον. Διά τοῦ ὕψ' ἀρ. 2902/41 (ΦΕΚ 111) Ἀν. Νόμου παρέχεται ὅτους πάσης φύσεως καί κατηγορίας Δημ. καί Δημοτικούς Ὑπαλλήλους καί Ὑπηρετές (τακτικούς, ἐκτάκτους, δοκίμους, ἐπί θητεία, ἀναπληρωτάς στρατευμένων κλπ) ἄτοκο δάνειο ἀπό 3 - 5 χιλιάδες δρχ. ἀναλόγως κατηγορίας, ἀπαλλαγμένο κρατήσεων, φόρου κλπ. ἐπιβαρύνσεων.

Παρόμοιο ἄτοκο δάνειο χορηγήθηκε στοὺς συνταξιούχους ἡ εὐρισκομένους σέ πολεμική διαθεσιμότητα ἢ θύματα τῶν πολέμων 1912 - 13 (ἐφ' ἀπαξ βοήθημα).

Τό Ἀδελφάτο ἀποφάσισε κατά τήν συνεδρίασις τῆς 14 Ἀπριλίου 1941 τήν παροχή αὐτῶν τῶν βοηθημάτων σ' ὅλους τοὺς δικαιούχους. Προκειμένου δέ ὅπως ἀνταποκριθῇ στή νέα αὐτή δαπάνη τό Ὑπ. Προνοίας χορήγησε ἐπί πλέον τῶν προηγουμένων ποσόν 1.750.000 δρχ., τό ὅποιον θεωρήθηκε ὡς ἔσοδο τῆς χρήσεως 1940 - 41.

Στίς 5 Μαΐου (ἡμέρα Δευτέρα) συγκαλεῖται ἑκτακτα συνεδρίασις τοῦ Ἀδελφάτου, ὅπου ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ Δήμαρχος Ἀμβρ. Πλυτᾶς λέγει «... ὅτι μετά τήν λήξιν τοῦ πολέμου καί τήν στρατιωτικὴν κατοχὴν ἐδημιουργήθησαν νέα συνθήκαι, ὅσον ἀφορᾶ τήν λειτουργίαν τοῦ Ἰδρύματος καί διά πολλοὺς λόγους δέν εἶναι δυνατόν νά λειτουργήσῃ τοῦτο καί ἀνταποκριθῇ εἰς τόν προορισμόν του, ὡς ἔχει ἤδη διαχωρισθῆ».

Κατόπιν αὐτοῦ ἀποφασίζεται ὅπως ὅλα τά τμήματα μεταφερθοῦν στό παλιό κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας 42.

Μετά 5 ἡμέρας συνήλθε ἡ τακτικὴ συνεδρίασις τοῦ Ἀδελφάτου ὑπὸ τόν Δήμαρχον Ἀμβρ. Πλυτᾶν, πού ἦταν καί ἡ τελευταία. Σ' αὐτὴν ἐγκρίθηκε ὁ ἀπολογισμὸς χρήσεως 1939 - 40, πού εἶχε ὡς ἑξῆς :

ΕΣΟΔΑ	
Προϋπολογισθέντα :	19.791.058
Βεβαιωθέντα :	19.231.630

Εισπραχθέντα :	18.858.650
Υπόλ. εισπρακτέα :	372.980

ΕΞΟΔΑ

Προϋπολογισθέντα :	19.791.058
Ένταλθέντα :	16.683.069
Πληρωθέντα :	16.654.016
Υπόλ. πληρωτέα :	29.053

Χρηματικόν υπόλοιπον : 2.204.634 δρχ.

Ἡ ἔκθεσις ἐπὶ τῆς διοικητικῆς διαχειρίσεως ἐβεβαίωσε γιὰ τὴν ὀρθὴ καὶ ἀμεμπτῆ διαχείρησιν τῶν οἰκονομιῶν τοῦ Ἰδρύματος, παρὰ τίς ἀντίξοες περιστάσεις, καὶ ἐσημείωνε τὴν ὑπαρξὴ ἰκανοῦ ἀποθεματικοῦ.

Οἱ δυνάμεις κατοχῆς ἀντικατέστησαν, ὅπως εἶναι γνωστὸ τὸν Δήμαρχο καὶ τοὺς λοιποὺς δημοτικοὺς ἄρχοντες τῆς πόλεως. Νέος Δήμαρχος διορίσθηκε ὁ καθηγητὴς τῆς Ἰατρικῆς Κων. Μέρμηγκας, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὁποίου συνῆλθε καὶ τὸ ἐπόμενον, πρῶτον κατοχικόν, συμβούλιον τοῦ Ἀδελφάτου στίς 19 Ἰουλίου 1941.

Ὡς νέα μέλη τοῦ Ἀδελφάτου παρίσταντο οἱ Ν. Καραπατέας, Δ. Κόκκορης καὶ Σ. Πέτας ὡς τακτικά καὶ ὁ Σ. Σχορτσανίτης ὡς ἀναπληρωματικὸ τοῦ ἀπουσιάζοντος Δ. Πετρίδη.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν συζητήθηκαν τρέχοντα θέματα τοῦ Νοσοκομείου. Πρῶτασις τοῦ Προέδρου γιὰ κατάργησιν τῶν νοσηλείων καὶ τῶν θέσεων καὶ παροχῆ περιθάλψεως μόνον στοὺς ἀπόρους δημότους τῆς πόλεως ἀντικρούεται ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ Ἄνδρ. Ἀναστασόπουλου.

Ἐπίσης μέ ἐπιφυλλάξεις καὶ σκεπτικισμό ὑποδέχθησαν τὰ λοιπὰ μέλη τίς ἀπόψεις τοῦ Μέρμηγκα γιὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ καθεστώτος ἐργασίας τῶν ἱατρῶν. Συγκεκριμένα ὑποστήριξε ὅτι θὰ ἦταν καλύτερα, οἱ θέσεις τῶν ἱατρῶν νὰ εἶναι τιμητικέες.

Οἱ προσλήψεις τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ νὰ γίνονται ἐπὶ θητεία καὶ ἡ ἀνανέωσις νὰ γίνεταί μετὰ ἀπὸ αὐστηρὸ ἔλεγχον τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ ὑπερσειακῆς ἀποδόσεως αὐτοῦ. «Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, εἶπε θὰ ἐπιτυγχάνεται οὐ μόνον τὸ Ἰδρυμα νὰ εὕρη τοὺς ἀριστεῖς τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τοῖς αὐτοῖς θὰ παρῆχτο εὐχερέστεραν τὸ πεδίον τῆς δράσεως καὶ ἀναδειξεῶς των».

Στῆ συνέχεια συζητοῦνται καὶ τακτοποιοῦνται μισθολογικὰ προβλήματα στρατευθέντων ὑπαλλήλων καὶ ἀναζητοῦνται τρόποι ἀντιμετωπίσεως τῶν σοβαρῶν δυσχερειῶν στὴν προμήθεια τροφίμων καὶ λοιπῶν εἰδῶν καὶ στὴ μεταφορὰ τους, λόγω ἐλλείψεως μεταφορικῶν μέσων.

Ὁ Μέρμηγκας δὲν προήδρευσε σὲ ἄλλη συνεδρίασιν τοῦ Ἀδελφάτου, διότι ἐν τῷ μεταξύ παύθηκε ἀπὸ Δήμαρχος. Τὴν θέσιν του κατέλαβε ὁ Ἀ. Γεωργιάτς.

Ὁ νέος Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου διατύπωσε ἀπὸ τὴν πρώτη ἀκόμη συνεδρίασιν (28 Αὐγ. 1941) σαφεῖς ὑπαινημοὺς ἐναντίον πρῶν διοικήσεων γιὰ τὸν συμβιβασμὸν ποὺ δέχθησαν προκειμένου νὰ διακανονισθῇ ὀριστικὰ τὸ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐκκρεμὲς ζήτημα τῆς μετ' ἄλλων ἰδρυμάτων συγκυριαρχίας τοῦ κληροδοτήματος τῶν ὁδῶν Πειραιῶς - Μενάνδρου - Βουλγαρῆ. Τελικὰ στὸ Νοσοκομεῖο περιῆλθε τὸ 33% τοῦ ἀκινήτου. Ἡ ὑπόθεσις ἀνατέθηκε στὸ δικηγόρον τοῦ Δήμου Δ. Καντζίκην.

Ταυτόχρονα μέ τὴν εὐκαιρίαν συζητήσεως θέματος τῶν παραπηγμάτων τοῦ Ἀσκληπιείου Βούλας, ὅπως εἶχαν μεταφερθεῖ λόγω τοῦ πολέμου, οἱ μικροὶ τρέφιμοι

του Δημ. Βρεφοκομείου, τέθηκε εκ νέου τό σοβαρό θέμα τής απογραφής τών κληροδοτημάτων του Ίδρύματος, σ' ένα εκ τών οποίων (το καταλληλότερον) θά μπορούσαν νά στεγασθοῦν τά μικρά παιδιά.

Ένα άλλο σοβαρό θέμα πού απασχόλησε τό 'Αδελφάτο κατά τήν συνεδρίαση αὐτή ἦταν ἡ ἀποφασισθεῖσα διά τοῦ ὑπ' ἀρ. 289 Ν.Δ. ὑπαγωγή τοῦ Νοσοκομείου στήν δικαιοδοσία τοῦ Ὑπουργ. Προνοίας. Σύσσωμο τό 'Αδελφάτο ἀντέδρασε, μετά δέ μακρά συζήτηση ἀποφασίσθηκε «ὅπως τό Νοσοκομείον ἐξακολουθήσῃ λειτουργοῦν ἐπί τῆ βάσει τών μέχρι τοῦδε διατεταγμένων καί μέχρι ὄτου ὁ κ. Δήμαρχος διακανόνισῃ τό ὄλον ζήτημα μετά τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐθν. Προνοίας» (πρακτικά, σελ. 80).

Διάφορα θέματα προσωπικοῦ, ἰδίως λόγω τών ἐκκρεμοτήτων τοῦ πολέμου ἐξακολουθοῦσαν νά απασχολοῦν τό Νοσοκομείο. Σχεδόν ὅλοι οἱ στρατευθέντες ὑπάλληλοι αὐτοῦ εἶχαν προσφύγει στό Εἰρηνοδικεῖο, τό ὅποιον ἐπεδίκασε σ' αὐτούς τήν ἀξία τῆς τροφῆς καί τῆς κατοικίας. Ἐξ' ἄλλου, λόγω τῆς κατοχῆς, τά προβλήματα διασώσεως γινόντουσαν ἀπό ἡμέρα σέ ἡμέρα ὀξύτερα. Ἦδη, δέ μέ τό 391 Νομ. Διάταγμα εἶχε νομοθετηθεῖ ἡ χορήγηση ἐπιδόματος ἀκριβείας ζωῆς πρὸς τοὺς ἐργαζομένους καί το 'Αδελφάτο ἀποφασίζει τήν συμμόρφωση του. «Πάντες ἀναγνωρίζομεν λέγει ὁ Πρόεδρος, τήν δικαίαν καί ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου ὑπό τὰς παρούσας βιωτικὰς συνθηκὰς καί ἐπομένως ἐπιβάλλεται νά ἐγκρίνωμεν τήν χορήγησιν τοῦ ἐν λόγω ἐπιδόματος...»

Ἡ χορήγηση τοῦ ἐπιδόματος ἀφοροῦσε ὄλους τοὺς ἐργαζομένους (ὑπαλλήλους, ὑπηρέτες, ἐργάτες, τακτικούς, ἐκτάκτους κλπ) ἀνεξαρτήτως ὕψους ἀποδοχῶν. Διά τοὺς χαμηλόμισθους (μέχρι 3.000 δρχ. μηνιαίως) προβλεπόταν ποσοστά 40 - 60% ἐπὶ τοῦ μισθοῦ των, τά ὅποια μειωνόντουσαν ὅσο αὐξάνονταν ὁ μισθός (30% γιὰ τίς 4.000 καί 20% γιὰ τίς 5.000 δρχ.). Ἄνω τῶν 5.500 δρχ. δέν δινόνταν ἐπίδομα.

Παρατηροῦμε ὅτι τό μέτρο εἶχε ἐντονο κοινωνικό χαρακτήρα μέ τά σημερινά κοινωνικοοικονομικά μας κριτήρια.

Τό ἐπίδομα αὐτό δέν ἦταν ἡ μόνη οἰκονομική ἐνίσχυση - ἀντίδραση στόν καλπάζοντα πληθωρισμό τῆς ἐποχῆς. Μετά δέμηνο (Ὀκτώβρ. 1941) τό 'Αδελφάτο ἀποφασίζει τήν παροχή τῆς προκαταβολῆς δύο ὀργανικῶν μισθῶν σέ τακτικούς καί ἐκτάκτους ὑπαλλήλους τοῦ Ίδρύματος. Τήν προκαταβολή αὐτή εἶχε ἤδη ἀπὸ ἐξαμήνου χορηγήσει τό κράτος στοὺς λοιποὺς δημ. ὑπαλλήλους.

Ἄλλα εὐεργετικά μέτρα ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων ἦταν ἡ αὐτόματη ἀνανέωση δῶν τῶν συμβάσεων, δοθέντος ὅτι ὁ στρατεύσιμος χρόνος δέν θεωρήθηκε ὡς χρόνος ὑπηρεσίας.

Κατά τό πρῶτο ἔτος τῆς ξενικῆς κατοχῆς ὁ προϋπολογισμός τοῦ Νοσοκομείου ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς :

ΕΣΟΔΑ	
Τακτικά :	31.173.000 δρχ.
Ἐκτακτα :	1.405.441 »
Ὑπόλ. Ταμείου :	3.850.000 »
Σύνολον	36.428.441

ΕΞΟΔΑ

Τακτικά :	31.309.000	»
Έκτακτα :	2.335.441	»
Αποθεματικών :	2.784.000	»
Σύνολον	36.428.441	»

Παρατηρούμε και πάλι ότι παρά τις σοβαρές δυσχέρειες ο προϋπολογισμός συντάχθηκε πλεονασματικός.

Η κίνηση των κλινικών και η κατάσταση των ιατρών εμφανίζεται ως εξής : Πρόταση του 'Ι. Ριβονάρ για ίδρυση Ουρολογικής Κλινικής απορρίπτεται.

Ο Χ. Τούλ γίνεται διευθυντής Παν/κής Κλινικής. Πρότασή του για συμπλήρωση κενών θέσεων αναβάλλεται. Τό ίδιο συνέβηκε και για τις κλινικές Ξανθοπουλίδη - Κριμπα. Τό 'Αδελφάτο, δίκαια φοβάται την εξέλιξη της καταστάσεως.

Σοβαρό θέμα, που αναζωπύρωσε παλιές προστριβές με τό Πανεπιστήμιο, δημιουργήθηκε λόγω αποφάσεως του 'Υπουργείου να εγκατασταθούν στο Δημ. Νοσοκομείο (προσωρινώς) οί Παθολ. Κλινικές των Καθηγ. Λιβιεράτου και Μπένση «πρός τόν σκοπόν όπως διευκολυνθῆ ἡ προσέλευσις τῶν φοιτητῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἐκ τῶν συγκοινωνιακῶν δυσχερειῶν δέν δύνανται νά μεταβαίνωσιν εἰς ἀπομακρῶσμένα Ἰδρύματα».

Ἡ ἀπόφαση κοινοποιήθηκε μέ τό ὑπ' ἀρ. 78.305 ἔγγραφο τοῦ 'Υπουργείου (Σεπτέμβριος 1941) συνοδευόμενον μετά τῶν σχετικῶν ἐγγράφων τῆς Κοσμητείας. Ὁ Πρόεδρος, κατά τήν συζήτηση (συνεδρία 7 Ὀκτ. 1941) ὑπενθύμισε ὅτι ἤδη λειτουργοῦν στό Νοσοκομείο δύο Παθολογικές Πανεπιστημιακές Κλινικές καθώς και μία χειρουργική μέ συνολικό ἀριθμό κλινῶν περίπου 135. Ἀπομένουν συνεπῶς 165 κλίνες γιά τίς Δημοτικές Χειρουργικές καί Παθολ. Κλινικές. Καί πρόσθεσε :

«Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἤθελεν ἀποφασισθῆ στέγασις τῶν νέων τούτων Κλινικῶν εἰς ὀλόκληρον τήν νέαν πτέρυγα, ὡς ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἐπιζητεῖται, οὐ μόνον καθίσταται προβληματική ἡ ἀνακατανομή τῶν κλινῶν... ἀλλά ἀναγκαστικῶς θά αὐτῶν θῶσιν αἱ παθολογικαί κλίναι εἰς βάρος τῶν χειρουργικῶν, διά τὰς ὁποίας αἱ ἀνάγκαι τῆς πόλεως, ὡς ἐκ τῆς πείρας ἀπεδείχθη εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλύτεραι».

Μετά συζήτηση ἀποφασίζεται νά στεγασθοῦν προσωρινῶς οἱ ἐν λόγω δύο Κλινικές εἰς τοὺς δύο μεγάλους θαλάμους «Ἁγιοὶ Ἀνάργυροι» καί «Ἁγιοὶ Σπυρίδων», χωρίς νά ἀλλοιωθῆ ὁ ρυθμός λειτουργίας τοῦ Ἰδρυματος.

Παρά τήν ἀρχική ἐπιφύλαξη τοῦ Ἀδελφάτου γιά τήν συμπλήρωση τῶν ὑφισταμένων κενῶν τῶν Κλινικῶν καί Ἐργαστηρίων, ἡ συνεχῆς αὐξανόμενη κίνηση τοῦ Νοσοκομείου λόγω τῶν γενικῶν συνθηκῶν διασώσεως τοῦ πληθυσμοῦ (πείνα) ἐπέβαλε τελικῶς τήν τακτοποίηση τῶν ἐκκρεμοτήτων.

Μικροβιολογικό Ἐργαστήριον. Προάγει τήν β' βοηθό Ἐλ. Μῆτρα - Τζώρτζη σέ α' βοηθό καί στή θέση τοῦ β' βοηθοῦ διορίζει τόν ἰατρό Γ. Λαζανᾶ. Ὁ τελειόφοτος τῆς Ἱατρικῆς Θεόδ. Δούκας διορίζεται ὡς ὑποβοηθός.

Κλινική Τούλ. Τόν μέχρι τότε β' βοηθό Π. Δημάκη προάγει σέ α' βοηθό καί στή θέση του τοποθετεῖ τόν ἰατρό τοῦ Ἐξωτερικοῦ Χειρ. Ἱατροῦ Χρ. Παπαδημητρίου. Μετ' ὀλίγον ὁ Δημάκης προήχθη σέ ἐπιμελητῆς τῆς Κλινικῆς.

Κλινική Ξανθοπουλίδη. Διορίζεται ὁ 'Ι. Πούμπουρας ὡς β' βοηθός.

Κλινική Κριμπα. Στήν κενή θέση τοῦ β' βοηθοῦ διορίζεται ὁ Δ. Παπαδιαμαντόπουλος, πρῶην ἐσωτερικός ὑποβοηθός. Στή θέση τοῦ ὑποβοηθοῦ τοποθετεῖται ὁ ἰατρός Δ. Γιαννόπουλος.

Μαιευτική Κλινική. Ὁ Δ. Μασουρίδης πού ὑπηρετοῦσε ὡς β' βοηθός προάγεται σέ α' βοηθόν. Στή θέση τοῦ β' βοηθοῦ διορίζεται ὁ ἰατρός Ἀν. Νίκας. Ὁ μέχρι τότε α' βοηθός Κ. Σφαρτσιλάς προάγεται σέ ἐπιμελητή.

Ἐξωτερ. Χειρ. Ἱατρείον. Τόν μέχρι τότε β' βοηθό Π. Παυλάτο προάγει σέ α' βοηθό. Στή θέση του τοποθετεῖται ὁ ἰατρός Λ. Κουβαράς. Ὡς β' βοηθός ἐπαναπροσλαμβάνεται ὁ ἰατρός Γ. Τσάκος.

Ἐξωτ. Ἀφροδισιολ. Ἱατρείον. Ὁ ἰατρός Π. Μελάς παραιτεῖται καί στή θέση του προσλαμβάνεται ὁ Ἱ. Ζύδης.

Ἀκτινολ. Ἔργαστ. Διορίζεται ὁ ἰατρός Ματσούνης ὡς β' βοηθός.

Ἐξ ἄλλου τό Ἀδελφάτο ἀπέρριψε αἴτηση τοῦ ἱατροῦ Δεστούνη γιά τήν πρόσληψη του ὡς ἀμίσθου νευρολόγου μολονότι «εὕρισκε ὅτι ἡ δημιουργία ἐνός τοιούτου Ἐξωτερικοῦ Ἱατρείου θά παρεῖχε σοβαράς ὑπηρεσίας εἰς τοὺς πάσχοντας... καί θά ἐβοῆθει τὰς κλινικάς».

Ἀποφασίζεται ἐπίσης ἡ παράταση τῆς θητείας ὡς ὑποβοηθοῦ τῆς Κλινικῆς Τοῦλ καί τοῦ Ἐξωτ. Χειρ. Ἱατρείου τοῦ τελειοφοίτου τῆς Ἱατρικῆς Εὐστ. Εὐτυχίδη, στόν ὅποιον χορηγεῖται τροφή καί κατοικία.

Παρατεῖται ὁ Ἐπιμελητής τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς Ἀ. Παπασπύρου, ἀλλ' ἡ συμπλήρωση τῆς κενωθείσης θέσεως ἀναβάλλεται.

Προάγεται ἐπίσης ὁ ἰατρός τοῦ Ἀκτινολογικοῦ Δ. Κίνιας ἀπό β' σέ α' βοηθό. Γίνεται ὁμοίως δεκτός αἴτηση τοῦ ἱατροῦ Π. Παυλάτου γιά τήν προαγωγή του εἰς Ἐπιμελητή Ἐξωτ. Χειρ. Ἱατρείου. Στή θέση τοῦ τοποθετεῖται ὁ ἰατρός Ἐμμ. Δασκαλάκης. Καί εἰσερχόμεθα στό χειρότερο ἔτος τῆς κατοχῆς, τό 1942.

Μετά τόν θάνατο τοῦ καθ. Κ. Μέρμηγκα δημιουργεῖται ζήτημα ἀνακατατομῆς τῶν χειρουργικῶν κλινῶν, οἱ ὁποῖες ἀνέρχονται σέ 170. Οἱ τρεῖς χειρ. κλινικές ὑποδιαιροῦνται σέ τμήματα ἐπικεφαλεῖς τῶν ὁποίων διορίζονται ὁ Κ. Παληός μέ πλούσια δράση, ὁ Ὑψηγ. Σιγαλός μέχρι τότε Δ/ντής Ἐξωτ. Χειρ. Ἱατρείου (Τμήμα 10 κλινῶν) καί ὁ μέχρι τότε ἐπιμελητής τῆς Κλινικῆς Μέρμηγκα Ἱ. Θεοφιλίδης.

Ἐν τούτοις ἡ δημιουργία τῶν Τμημάτων εἶχε σάν ἀποτέλεσμα σοβαρές δυσχέρειες στό Χειρουργεῖο. Κατόπιν συζητήσεις ἀποφασίζονται :

α) Προσλαμβάνεται ὡς ἀμισθος χειρουργός ὁ Κ. Παληός.

β) Διορίζεται Διευθυντής Τμήματος, ὁ Ἱ. Θεοφιλίδης καί ἀνατίθενται σ' αὐτόν 5 κλίνες.

γ) Στόν Ὑψηγ. Σιγαλόν παραχωροῦνται 10 κλίνες.

δ) Ἀνατίθεται στόν Διευθυντή ἡ ρύθμιση τῶν ἡμερῶν χειρουργεῖοι κάθε τμήματος.

Προβλήματα ἀρχισε νά δημιουργεῖ στό Νοσοκομεῖο ἡ νοσηλεία τῶν κρατουμένων ἀπό τοὺς Ἱταλογερμανούς.

Τόν Δεκέμβριο τοῦ 1941 βρισκομε κρατούμενο τόν καθηγητή Γληνό, ὁ ὁποῖος μάλιστα ζητεῖ ἀπό τό Ἀδελφάτο νά καταβάλλει μειωμένο νοσήλιο λόγω οικονομικῶν δυσχερειῶν. Τό Ἀδελφάτο καθώρισε τό νοσήλιο σέ 150 δρχ. ἡμερησίως (ἀντί 250).

Ἐν τῶν μεταξύ ἡ ἔλλειψη τροφίμων γίνεται καθημερινά οἰκότερη καί ἡ πείνα μαστιίζει τόν πληθυσμό. Ὅλα τὰ Νοσοκομεῖα, οἱ Τράπεζες καί λοιποὶ Ὄργανισμοὶ ὀργανώνουν συσσίτια γιά τοὺς ἐργαζομένους. Τό ἴδιο ἀποφασίζει καί τό Ἀδελφάτο (συνεδρίαση 9 Δεκ. 1941). Ἐξαιροῦνται οἱ κανονικῶς σιτιζόμενοι ἐντός τοῦ Νοσο-

κομείου και οι Διευθυντές Κλινικών και Ίατρείων. Αντίτιμο της μεσημβρινής τροφής (άνευ άρτου) όρίζεται 25 δρχ.

Πάντως τό μείζον πρόβλημα κατά τήν περίοδο αυτή ήταν ή μεγάλη έλλειψη ειδών διατροφής και ή δυσκολία προμηθείας του Νοσοκομείου, δοθέντος ότι ή Ύπηρεσία Κρατικών Προμηθειών δέν μπορούσε νά ανταποκριθεί στις ανάγκες όλων των Ίδρυμάτων. Έπρεπε λοιπόν νά καταφεύγουν στο έλεύθερο έμπόριο, δηλ. στη λεγόμενη «μαύρη αγορά» πράγμα που δέν επέτρεπαν οι κανονισμοί. Τό θέμα άπασχολεί τό Άδελφάτο και τελικά άποφασίζεται μετά γνωμάτευση και του Νομ. Συμβουλίου, νά παρασχεθεί ή δυνατότητα στον Διευθυντή του Νοσοκομείου νά προβαίνει στην προμήθεια των άπολύτως αναγκαίων ειδών εκ της έλευθέρας αγοράς.

Τήν κατάσταση χειρότερου άκόμη περισσότερο ή συστηματική έγκατάλειψη άρρώστων στο Νοσοκομείο, γιατί οι δικόι τους δέν είχαν τή δυνατότητα νά τους συντηρήσουν στο σπίτι. Ίδιαίτερα αυτό συνέβαινε μέ τους έπαρχιώτες πολλοί από τους όποιους έστερουόντο και των εισιτηρίων έπιστροφής. Αυτό όμως είχε ως συνέπεια τήν δέσμευση των κλινών του Νοσοκομείου.

Ένώπιον αυτής της καταστάσεως τό Άδελφάτο άποφασίζει τήν χορήγηση βοηθημάτων στους έξερχόμενους άπόρους άσθενείς, τά όποια θά βαρύνουν τον προϋπολογισμό του Ίδρύματος.

Η κατάσταση όμως καθημερινά χειρότερουσε για νά γίνει τραγική κατά τό έπόμενο έτος 1942.

Τό ίδουμα είναι ύποχρεωμένο νά προσέρχεται καθημερινώς άρωγό στις δύσκολες ανάγκες των ύπαλλήλων του και έξεπλήρωσε τό ανθρώπινο και κοινωνικό αυτό χρέος κατά τρόπον έπαινετό.

Προσφέρει βοήθεια τριών μισθών στη χήρα του άποβιώσαντος συνεπεία των κακουχιών του πολέμου, όπου ύπερέτση ως λοχαγός Άντιαερ. Άμύνης, ύπαλλήλου Δημ. Βαράνου.

Παρέχει τροφή στον έπανελθόντα εκ της αιχμαλωσίας ύποβοηθόν Άντ. Άκοντίδη και στον βοηθό τής Κλινικής Μένση Δημ. Ίσαακίδη.

Έγκρίνει τήν χορήγηση όδοιπορικών στους Έπιθεωρητάς Λαϊκών Ίατρείων Π. Παναγιωτάκο και Γ. Διορίδη

Παρέχεται βραδινή τροφή στους βοηθούς των Έξωτερικών Ίατρείων. Επίσης παρέχεται τροφή και στον προσφάτως συνταξιοτηθέντα λόγω όριου ήλικίας Γ. Γκούφα ό όποιος έπιμελείτο του κήπου του Νοσοκομείου άμισθί.

Προσφέρει βοήθεια από 9.000 δρχ. έφάπαξ στη χήρα του Ν. Ίορδάνη, που είχε ύπηρετήσει έπι έξαετία ως ξυλουργός του Ίδρύματος. Όμοίως στον προσβληθέντα από φυματίωση ύπάλληλο Εύστρ. Διαμαντή βοήθημα από 5.000 δρχ.

Χορήγηση μεσημβρινής τροφής στον φαρμακοποιό Γ. Άγγελίδη.

Οι περιπτώσεις παρομοίων βοηθημάτων συνεχίστηκαν καθ' όλον τον τραγικό χειμώνα του 1942, που ύπήρξε, όπως ένθυμούνται οι παλιότεροι και φαίνεται από τά δημοσιεύματα τής έποχής, τό δυσκολώτερο τμήμα όλης τής κατοχικής περιόδου.

Η κατάσταση δέν βελτιώθηκε αισθητά ούτε κατά τήν θερινή περίοδο, κατά τήν όποια σύμφωνα μέ έκθεση του Διευθυντού προς τό Άδελφάτο (Συνεδρίαση 24 Ίουλίου 1942), «ή έπιστημονική κατάσταση του Νοσοκομείου καθίσταται προβληματική».

Ο Έρυθρός Σταυρός, λόγω έλλειψως αποθεμάτων έπαισε την χορήγηση τροφίμων, ενώ η Υπηρεσία Κρατικών Προμηθειών αδυνατούσε να επαρκέσει στις ανάγκες των Ίδρυμάτων. Μερικές δωρεές, περιορισμένες άλλωστε λόγω των γενικών δυσχερειών και ιδίως εν σχέσει με το παρελθόν όπως του Έλβετικού και του Λεθνούς Ε.Σ. (φαρμακευτικό υλικό κυρίως) διαφόρων βιομηχανιών ή εμπόρων, έλαχιστα βελτιώνουν την κατάσταση.

Για να ελαφρύνει τις σοβαρές βιοτικές ανάγκες των υπαλλήλων του τό Νοσοκομείο προσαυξάνει στο τριπλάσιο (βάσει και του 1534/42 Ν.Δ) τό επίδομα ακρίβειας ζωής του προσωπικού (έκτακτη συνεδρ. Αδελφάτου 31 Ιουλίου 1942) και μετά από ένα μήνα χορηγεί έκτακτο επίδομα ακρίβειας και στους συνταξιούχους μέτροι συνολικού ποσού συντάξεως 6.500 δρχ. Αργότερα τό επίδομα αυτό αντικαταστάθηκε από τό λεγόμενο επίδομα λόγω έκτάκτων βιοτικών αναγκών, μέ προσαυξήσεις λόγω οικογενειακών βαρών και άλλες δυνατότητες εύκολιών.

Τελειώνοντας τό τραγικό εκείνο έτος (Συνεδρίαση 1ης Δεκ. 1942) τό Αδελφάτο αποφασίζει την χορήγηση άτόκου δανείου προς όλόκληρο τό προσωπικό, έξορμητόν σε 24 άτοκες μηνιαίες δόσεις :

- α) Σε Όργανικούς Υπαλλήλους Διοικητικούς - Οικονομικούς Α' κατηγορίας 120.000 δρχ.
- β) Σε Υπαλλήλους Β' κατηγορίας 50.000 δρχ.
- γ) Ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό 50.000 δρχ.
- δ) Ημερομίσθιοι υπάλληλοι 50.000 δρχ.
- ε) Έργοτεχνικό προσωπικό 40.000 δρχ.

Έκτός αυτών αποφασίσθηκε παροχή δύο δεκαπενθημέρων σε όλόκληρο τό προσωπικό, σε έκτακτη οικονομική ενίσχυση λόγω των έορτών. Είναι ουσιαστικός δ μετέπειτα θεσμοποιηθείς και ισχύων άκόμη (κατ' έξαιρεση στην Ελλάδα από άλλες τις χώρες της ΕΟΚ) 13ος λεγόμενος μισθός, η δώρο των Χριστουγέννων.

Όλες αυτές οι παροχές έβάρυναν τον τακτικό προϋπολογισμό του Ίδρύματος, δ όποιος για τό έτος αυτό διαμορφώθηκε ως εξής :

ΕΣΟΔΑ	
Τακτικά :	72.896.000 δρχ.
Έκτακτα :	1.212.000 »
Υπόλ. Ταμείου :	1.000.000 »
Σύνολον	75.108.000

ΕΞΟΔΑ	
Τακτικά :	64.464.790 »
Έκτακτα :	2.641.398 »
Αποθεματικών :	8.001.812 »
Σύνολον	75.108.000 »

Έν τοιούτοις ο προϋπολογισμός χρειάσθηκε να τροποποιηθεί. Η κατάσταση του προσωπικού κατά τό έτος αυτό έχει ως εξής :

Τήν κενή θέση α' βοηθού της κλινικής Τούλ καταλαμβάνει ο μέχρι τότε β' βοηθός Χρ. Παπαδημητρίου.

Ο β' βοηθός της Μαιευτικής Κλινικής Α. Νίκας προάγεται σε α' βοηθό. Προλαμβάνεται ως έσωτερικός ύποβοηθός της Μαιευτικής Κλινικής ο ιατρός Θ. Σκανδάμης.

Ἀπορρίπτεται αἴτηση τοῦ Α. Γιαταγάνα περί διορισμοῦ του ὡς Διευθυντοῦ Παθολ. Κλινικῆς.

Ἀπορρίπτεται αἴτηση τοῦ Λογιστοῦ Δ. Σταυριανοῦ περί διορισμοῦ του ὡς προϊσταμένου τοῦ Λογιστηρίου.

Τά δύο Ὀδοντιατρικά παραρτήματα πού λειτουργοῦσαν στή Λαϊκή Ἱατρική Κολωνοῦ καί Ἐπικρατείας συμπύσσονται σέ ἓνα μέ ἔδρα τό Λαϊκό Ἱατρεῖο Πλατείας Ἡρώων.

Προτείνεται ἀπό τόν Διευθυντή τροποποίηση τοῦ Ὄργανισμοῦ τοῦ 1938 καί ἐν τάξει 16 ἐκτάκτων ὑπαλλήλων, δημιουργία δύο ἀκόμη (ἐν ὅλῳ 4) Διευθυντῶν Χειρ. Κλινικῶν, μίας ἀκόμη (σύνολο 3) θέσεως Τμηματάρχου καί μίας ἐπίσης ἐπί πλέον θέσεως ἐπιμελητοῦ (4 συνόλο) καθώς καί αὐξηση κατά μία τῶν θέσεων α' καί β' βοηθῶν Χειρ. Κλινικῶν.

Λόγω μεταφορᾶς τῆς Προπαιδευτικῆς Παθολ. Κλινικῆς στόν «Εὐαγγελισμό», προτείνεται ἰδρυση Δευτέρας Δημοτικῆς, Παθολ. Κλινικῆς καί αὐξηση ὄλων τῶν προβλεπομένων ἀπό τόν ὄργανισμό θέσεων κατά μία. Προτείνεται ἐπίσης δημιουργία ἐπιμελητοῦ στό Ἀκτινολ. Ἐργαστήριον καί ἡ θέση ἐπιμελητοῦ τοῦ Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου νά μετατραπεί σέ θέση Διευθυντοῦ.

Διορίζεται ὁ Β. Τσόπελας ὡς Διευθυντής Ὀφθαλμολογικοῦ Ἱατρείου καί ἰδρύεται Γραφεῖο Κινήσεως Ἀσθενῶν.

Τελικά τά κρεβάτια τῆς μεταφερθεῖσης Προπαιδευτικῆς Κλινικῆς διατέθηκαν γιά τή στέγαση τῆς νεοἰδρυθεῖσης Θεραπευτικῆς Κλινικῆς τοῦ Παν/μίου (ἔγχρ. Ἱατρ. Σχολῆς καί Πρυτανείας 362/160).

Πρόβλημα δημιουργήθηκε καί στήν προμήθεια αἵματος ἀπό τόν Ε.Ε.Σ. λόγω ὑποσιτισμοῦ τῶν αἱμοδοτῶν. Στό ἐξῆς παρέχεται συντηρημένο αἷμα δωρεάν μόνον στούς ἀπόρους ἐνῶ γιά τούς εὐπόρους ὀρίσθη ἡ ἀξία κάθε φιάλης σέ 3 - 8 χιλ. δρχ.

Μέ τήν ἀρχή τοῦ 1943 συμπληρώνεται τό Ἀδελφάτο μέ τή συμμετοχή 4 νέων μελῶν, τῶν Ριχ. Λιβαθινοπούλου (ιατροῦ), Ἀρ. Καλιαβά, Ν. Χιώτη καί Κ. Βαργιά. Ψηφίζεται ὁ Ὄργανισμός ἐσωτερικῆς ὑπερεσίας τοῦ Νοσοκομείου ἀπό 57 ἄρθρα. Γίνεται νέα ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ λόγω τοῦ ραγδαίου πληθωρισμοῦ.

Συνεχίζονται οἱ ἐκτακτές οικονομικές ἐνισχύσεις τοῦ προσωπικοῦ, ἡ αὐξηση τῶν συντάξεων, ἡ παροχή τροφῆς, ὀδοιπορικῶν ἐπιδομάτων ὑποδήσεως, τοκετοῦ, δώρο ἑορτῶν Χριστουγέννων καί Πάσχα κλπ.

Γιά τήν κάλυψη ὄλων αὐτῶν τῶν ἐνισχύσεων, ἀλλά καί τοῦ καλπάζοντος πληθωρισμοῦ. Χρειάσθηκαν ἐπανειλημμένες ἀναμορφώσεις τοῦ ἀρχικοῦ προϋπολογισμοῦ ὁ ὁποῖος εἶχε ὡς ἐξῆς :

ΕΣΟΔΑ	
Τακτικά :	1.852.841.000 δρχ.
Ἐκτακτα :	17.800.000 »
Ἐξ. Ταμείου :	2.000.000 »
Σύνολον	1.872.641.000
ΕΞΟΔΑ	
Τακτικά :	1.416.918.000 »
Ἐκτακτα :	325.100.000 »
Ἀποθεματικόν :	130.622.000 »
Σύνολον	1.872.640.000 »

Είναι εμφανής ή διαφορά από τον προϋπολογισμό του 1942 λόγω του πληθωρισμού.

Τό σύνολο σχεδόν των εσόδων προέρχεται από επιχορήγηση του Δήμου.

Παρ' όλη την ύπαρξη σχετικής ευχέρειας σέ ρευστό ή προμήθεια του Ίδρύματος σέ είδη καί ιδίως διατροφής εξακολουθεί νά είναι προβληματική.

Χαρακτηριστικό είναι ότι καθ' όλην αὐτήν τήν περίοδο οί δυνάμεις κατοχῆς δέν προσέφεραν σχεδόν καμιά ἐνίσχυση στό εὐαγές αὐτό ἴδρυμα. Μόνο τόν Ἰανουάριο τοῦ ἔτους αὐτοῦ ὁ Ἰταλός Πληρεξούσιος ἀπέστειλε 500 κιλά ρύζι καί διάφορα ἄλλα εἶδη τροφίμων δωρεάν.

Ἡ ἱατρική καί νοσηλευτική κίνηση ἐμφανίζεται ὡς ἑξῆς :

Ἀποχωρεῖ ὁ καθ. Χ. Τοῦλ γιατί ἡ κλινική του μεταφέρθηκε στό Ἀρεταίειον. Τή θέση τοῦ διεκδικεῖ, ὁ Διευθυντής Τμήματος Π. Σιγαλός, ὑποστηριζόμενος ἀπό τοῦς ὑπόλοιπους διευθυντάς κλινικῶν καί τμημάτων, οἱ ὁποῖοι μέ ὑπόμνημά τους ἀντιτίθενται στήν τοποθέτηση ἱατρῶν ἔξωθεν χωρίς νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψη ἡ ἱεραρχία τοῦ Νοσοκομείου. Τό Ἀδελφάτο φάνηκε νά συμμερίζεται τήν ἄποψη αὐτή (Συνεδρίαση 31 Μαρτίου 1943).

Ταυτόχρονα ὁμως ἐπανέρχεται τό θέμα τῆς ἀποδόσεως τῶν ἱατρῶν τοῦ Ἰδρύματος, τῆς τακτικῆς τους προσελεύσεως καί τοῦ χρόνου παραμονῆς τῶν στό Νοσοκομεῖο. Ἀφορμή ἀποτελέσσε ὁ Δ/ντής τοῦ Ἀκτινολογικοῦ Ἀπ. Γιαννακόπουλος, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐν τῷ μεταξύ διορισθεῖ Διευθυντής καί στόν «Εὐαγγελισμό», ὡστε δέν τοῦ ἔμενε ἐπαρκῆς χρόνος προσελεύσεως στό Δ.Ν.

Τό ἴδιο συνέβαινε καί μέ τόν Δ/ντή τῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς Δ. Παμπούκη, ὁ ὁποῖος κατεῖχε θέση στό ΙΚΑ καί ταυτόχρονα ἦταν ἐντεταλμένος καθηγητής στό Μαιευτήριον «Μαρίκα Ἡλιάδη».

Τελικά στή θέση τοῦ Τοῦλ διορίσθησαν ὁ Σπ. Λαμπίρης ὡς ἑμισθος Διευθυντής καί ὁ Ν. Βρυώνης ὡς ἄμισθος. Ὁ Παμπούκης μέ ἀναφορά του γνωρίζει, ὅτι ἀνέλαβε καθήκοντα ἐντεταλμένου καθηγητοῦ προσωρινῶς λόγω ἀπουσίας τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ καί ὅτι προσέρχεται στό Νοσοκομεῖον ἀνελλιπῶς.

Ἐν τῷ μεταξύ κατά τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1943 ὁ Νομικός Σύμβουλος τοῦ Νοσοκομείου ὑποβάλλει γνωμοδότηση γιά τήν θέση τῶν Πανεπιστημιακῶν κλινικῶν στό Νοσοκομεῖο. Πρόκειται γιά τή γνωστή διαμάχη Νοσοκομείου καί Πανεπιστημίου.

Σύμφωνα μέ τήν ἀναφερθεῖσα ἀναφορά τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου, τό Ἀδελφάτο ἀπεφάσισε κατά τήν συνεδρίαση τῆς 5ης Ἰουνίου 1943 τήν ἐνταξη τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ καί τήν συμπλήρωση τῶν κενῶν θέσεων, ὡς ἑξῆς :

Διορίζει τόν ἱατρόν Ν. Βρυώνην, Διευθυντήν Χειρ. Κλινικῆς

Διορίζει τόν ἱατρόν Γερ. Λιβαθινόπουλο, ἐπιμελητή Χειρ. Κλινικῆς Βρυώνη

Διορίζει τόν ἱατρόν Γ. Αὐλάμη, Α' βοηθό Χειρ. Κλινικῆς Βρυώνη

Διορίζει τόν ἱατρόν Γ. Γερούση Α' βοηθό Χειρ. Κλινικῆς Δέδε

Διορίζει τόν ἱατρόν Δημ. Σαρρή Β' βοηθό Χειρ. Κλινικῆς Δέδε

Διορίζει τόν ἱατρόν Ἐμ. Ἀντωνίου Α' βοηθό Παθολ. Κλινικῆς Διαμαντοπούλου

Διορίζει τόν ἱατρόν Λουκ. Δανάλη Β' βοηθό Χειρ. Κλινικῆς Λαμπίρη

Διορίζει τόν ἱατρόν Ἰω. Ὀρφανόν, Ἐπιμ. Χειρ. Κλινικῆς Ἐανθοπουλίδη

Διορίζει τόν ἱατρόν Ἀνδρ. Τσοῦκα, Δ/ντή Ἐξωτ. Παθ. Ἰατρείου

Διορίζει τόν ἱατρόν Α. Πέτροβα, Ἐπιμελητή Ἐξωτ. Παθ. Ἰατρείου

Διορίζει τόν ἱατρόν Κ. Παλή, Δ/ντή Τμήμ. Χειρ. Κλινικῆς

- Διορίζει τον ιατρόν Ι. Θεοφυλίδην, Δ/ντή Τμήμ. Χειρ. Κλινικής
 Προάγει την ιατρό Καλ. Καστρίτου σέ Δ/ντρια Μικρ/κού Έργαστηρίου
 Προάγει την ιατρό Έλ. Τζώρτζη σέ Έπιμελ. Μικρ/κού Έργαστηρίου
 Προάγει τον ιατρό Γ. Λαζανᾶ σέ α΄ βοηθόν Μικρ/κού Έργαστηρίου
 Προάγει τον ὑποβοηθό Θ. Δούκα σέ β΄ βοηθόν Μικρ/κού Έργαστηρίου
 Προάγει την ὀδοντίατρο Ρίταν Παπαστεφανᾶκη σέ ἐπιμελ. Όδοντιατρείου
 Προάγει την ὑποβοηθό Άλκ. Παρασκευοπούλου σέ β΄ βοηθόν Όδοντιατρείου
 Προάγει τον μέχρι τότε Δ/ντήν Χειρ. Τμήματος Δημ. Δέδε σέ Διευθυντή Χειρ.
 Κλινικῆς
 Προάγει τον μέχρι τότε Δ/ντή Έξωτ. Παθολ. Ίατρ. Διαμαντόπουλο σέ
 Δ/ντή Παθολ. Κλινικῆς
 Προάγει τον μέχρι τότε Έπιμελ. Χειρ. Κλινικῆς Νικ. Δεληγιάννη σέ Διευθυντή
 Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου
 Προάγει τον α΄ βοηθό του Άκτινολ. Έργαστ. Δημ. Κίλια σέ ἐπιμελητή αὐτοῦ
 Μετατάσσει τον ἐπιμελητή Παθολ. Ίατρείου Β. Καλαντώνη σέ ἐπιμελητή Παθολ.
 Κλινικῆς Διαμαντόπουλου
 Μετατάσσει τον Δ/ντή Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου Παν. Σιγαλόν σέ Δ/ντή Τμήματος
 Χειρ. Κλινικῆς
 Έντάσσει τον ιατρό Δημ. Τσῆρον ὡς Διευθυντή Τμήματος Λαρυγγολογικῆς Κλι-
 νικῆς
Καταταξεις
 Ό ιατρός Άριστ. Ξανθοπουλίδης ὡς Δ/ντῆς Χειρ. Κλινικῆς
 Ό ιατρός Τηλ. Πέρρας ὡς Δ/ντῆς Χειρ. Κλινικῆς
 Ό ιατρός Σπ. Λαμπίρης ὡς Δ/ντῆς Χειρ. Κλινικῆς
 Ό ιατρός Γεώρ. Κριμπᾶς ὡς Δ/ντῆς Παθολ. Κλινικῆς
 Ό ιατρός Κων. Καλαμαράς ὡς Δ/ντῆς Μαιευτικῆς Κλινικῆς
 Ό ιατρός Δρ. Παμπούτης ὡς Δ/ντῆς Μαιευτικοῦ Τμήματος
 Ό ιατρός Άπ. Γιαννακόπουλος ὡς Δ/ντῆς Άκτινολ. Έργαστηρίου
 Ό ιατρός Παν. Δημάκης ὡς Έπιμελητῆς Χειρ. Κλιν. Δέδε
 Ό ιατρός Χρ. Παπαδημητρίου ὡς Έπιμελητῆς Χειρ. Κλιν. Λαμπίρη
 Ό ιατρός Μιχ. Πάγκαλος ὡς α΄ βοηθός Χειρ. Κλιν. Πέρρα
 Ό ιατρός Δ. Άσημακόπουλος ὡς β΄ βοηθός Χειρ. Κλιν. Πέρρα
 Ό ιατρός Τρ. Τσάκος ὡς α΄ βοηθός Χειρ. Κλιν. Ξανθοπουλίδη
 Ό ιατρός Ί. Πούμπουρας ὡς β΄ βοηθός Χειρ. Κλιν. Ξανθοπουλίδη
 Ό ιατρός Ά. Βαφειάδης ὡς α΄ βοηθός Χειρ. Κλιν. Λαμπίρη
 Ό ιατρός Άγ. Γούζαρης ὡς α΄ βοηθός Παθολ. Κλιν. Κριμπᾶ
 Ό ιατρός Δ. Γιαννόπουλος ὡς β΄ βοηθός Παθολ. Κλιν. Κριμπᾶ
 Ό ιατρός Γ. Ματσούκης ὡς βοηθός Άκτινολ. Έργαστ.
 Ό ιατρός Παν. Παυλάτος ὡς ἐπιμελητῆς Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου
 Ό ιατρός Έμ. Δασκαλάκης ὡς α΄ βοηθός Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου
 Ό ιατρός Γ. Μακρίδης ὡς β΄ βοηθός Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου
 Ό ὀδοντίατρος Δ. Κωνσταντίνου ὡς Διευθυντῆς Όδοντιατρείου
 Η ὀδοντίατρος Άθ. Καμπούρη ὡς α΄ βοηθός Όδοντιατρείου
 Ό ιατρός Γ. Γιαννούλης ὡς ιατρός - ΩΡΛ
 Ό ιατρός Β. Τσόπελας, ὡς ιατρός - ὀφθαλμιολόγος

- 'Ο ιατρός Β. Βασιλόπουλος ως ιατρός - οφθαλμολόγος
- 'Ο ιατρός 'Ι. Ριβουάρ ως ιατρός - ουρολόγος
- 'Η ιατρός Αικ. Πολενάκη ως επιμελ. Μαιευτικής Κλινικής
- 'Ο ιατρός Κων. Σκαρτσίλας ως επιμελ. Μαιευτικής Κλινικής
- 'Ο ιατρός Δ. Μασουρίδης ως α' βοηθός Μαιευτικής Κλινικής
- 'Ο ιατρός 'Αν. Νίκας ως επιμελητής Μαιευτικής Κλινικής
- 'Ο ιατρός Χρ. Κίτσος ως β' βοηθός Μαιευτικής Κλινικής
- 'Ο φαρμακοποιός 'Ιω. Καντζίκης ως Φαρμακοποιός Α'
- 'Η φαρμακοποιός Β. Κάρμα ως Φαρμακοποιός Β'
- 'Ο ιατρός 'Αντ. Καρπάθος ως α' βοηθός 'Εξωτ. Παθολ. 'Ιατρείου

• Στίς ως άνω μεταβολές και όριστικές τακτοποιήσεις του έπιστημονικού προσωπικού, που εκάλυψαν σχεδόν μία εικοσαετία, διατυπώθηκε μόνον μία επιφύλαξη του Ν. Χιώτη ως προς την δημιουργία πολλών θέσεων Διευθυντών και νέων Κλινικών.

• Τόν επόμενο μήνα (συνεδρίαση 21ης 'Ιουλίου 1943) έλαβαν χώρα συμπληρώσεις θέσεων έπιστημονικού προσωπικού (διορισμός 'Ιω. Παπαντωνίου σε β' βοηθό στην Παθολ. Κλινική Διαμαντοπούλου) καθώς και ανακοινώσεις θητειών, ως εξής :

- Κ. Καλαμαρά επί μία τριετία (άπό 1/7/1943)
- 'Αγ. Γούζαρη επί μία διετία (άπό 1/10/1943)
- Μ. Παγκάλου επί μία διετία (άπό 1/7/1943)

• Συζητείται επίσης αναφορά του Δ/ντου 'Ακτινολογικού 'Εργαστηρίου 'Απ. Γιαννακοπούλου σχετικά με τις σε βάρος του αιτιάσεις ως προς τό ώράριό προσελεύσεως, καθώς και πρόταση του Παμπούκη για τή διάθεση 10 κλινών ως γυναικολογικών. Δέν λαμβάνεται όμως καμιά άπόφαση.

• Μέ την έναρξη τής φθινοπωρινής περιόδου συμπληρώνεται ή θέση του επιμελητού ΩΡΛ 'Ιατρείου με τόν διορισμό του 'Ιω. 'Αλεβιζάκου, διορίζεται ό ιατρός 'Ι. Κώστογλου ως β' βοηθός Χειρ. Κλινικής Βρυώνη, γίνεται δεκτή πρόταση περί ίδρύσεως τμήματος ΩΡΛ με δύναμη 6 κλινών και όρίζεται Διευθυντής ό Δ. Τσήςρος.

• Αναφορά του 'Ι. Ριβουάρ για δημιουργία Ουρολογικής Κλινικής δέν συζητείται. 'Εν τούτοις επανέρχεται ούτος με νέο δριμύτατο υπόμνημα στο όποιο παραθέτει αριθμούς νοσηλευθέντων ουρολογικών άσθενών κατά τήν τετραετή θητεία του και άλλα στατιστικά στοιχεία, επιμένοντας ότι επιβάλλεται ή ίδρυση ουρολογικής κλινικής.

• Τό 'Αδελφάτο βρίσκει άήτη και «άνευλαβή» τήν αναφορά του Ριβουάρ και με τό αιτιολογικό ότι διορίσθηκε καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης άπολύει αυτόν άπό τής 16/11/43 (Συνεδρίαση 8 Νοεμβρ. 1943).

• Κατά τό έτος αυτό και στο μέσο άκόμη τής κατοχικής περιόδου, λαμβάνει χώρα ένα σημαντικό γεγονός που έγγράφεται στο ένεργητικό του 'Αδελφάτου.

• Κατά τήν συνεδρίαση τής 21ης 'Ιουλίου (ήμέρα Τετάρτη) και πρό τής ημερήσιας διατάξεως ό Πρόεδρος του 'Αδελφάτου Δήμαρχος 'Αγγ. Γεωργάτος θίγει τό μέγα έθνικό θέμα τής κατοχής άπό τούς Γερμανοβουλγάρους τής Θράκης και τής προσπάθειας τών Βουλγάρων να άφελληνίσουν τήν περιοχή. 'Ιδού ή συζήτηση :

• «Πρόεδρος : Κύριοι Σύμβουλοι κατά τήν σημερινήν συνεδρίασίν μας... θά σας άποσχολήσω επ' όλίγον με ένα ζήτημα εξαιρετικού ενδιαφέροντος, ζήτημα τό όποιον συνέχει όλόκληρον τόν 'Ελληνικόν (λαόν) και τό όποιον σπαράσσει τās καρ-

διάς όλων μας, διότι πράγματι μέ σπαραγμον πληροφορούμεθα ότι και νέον τμήμα τῆς Μακεδονίας τίθεται ὑπό Βουλγαρικὴν κατοχὴν. Μέ ὀδύνην ἀναμνησκόμεθα και πάλιν σήμερον γεγονότα ἀπολύτως ὀδυνηρά, ὅτι δηλαδή ὅσοι Ἕλληνες δέν ἠδυνήθησαν νά φύγουν ἐκ Μακεδονίας και Θράκης εὐρίσκονται ἀπό διετίας ὑποπραγματικόν διωγμόν και ζῶσιν ὑπό τόν φόβον και τήν ἀγωνίαν μιᾶς διαρκούς ἀπειλῆς.

Ἐπαναλαμβάνεται ἀτυχῶς και ἴσως μέ μεγαλυτέραν ἀγριότητα ἢ προηγουμένη συμπεριφορά τῶν Βουλγάρων, οἱ ὅποιοι κατά τόν προηγούμενον παγκόσμιον πόλεμον εἶχον δι' ἓν διάστημα ὑπό τήν κατοχὴν τῶν τᾶ ἴδια ἐδάφη και τότε ὅπως και τώρα χωρίς πολεμικὴν κατάκτησιν, ἀλλά ὑπουλα και ὀχυρούμενοι πίσω ἀπό ξένες λόγχες.

Ἡ ἐπανάληψις τῆς τραγικῆς αὐτῆς ἱστορίας εἰς βάρος πληθυσμοῦ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ κατοικούντος Ἑλληνικότητος περιφερείας, κρατᾶ ὅλους μας εἰς ζῶη-ροτάτην συγκίνησιν.

Τό Δημ. Συμβούλιον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων κατά τήν τελευταίαν συνεδρίασιν αὐτοῦ ἐνέκρινε σχετικόν ψήφισμα πρὸς τήν Κυβέρνησιν και τὰς ἀρμοδίας ἀρχάς.

Στό σημεῖο αὐτό ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου λέγει ὅτι «χθές παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ Ἐπιτροπῆ ἐκ τοῦ Προσωπικοῦ, ἡ ὁποία διεμαρτυρήθη διά τήν νέαν Βουλγαρικὴν ἐπέκτασιν, διερμηνεύων δέ τὰ αἰσθήματα τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος ἐκφράζει τόν πόνον τοῦ διά τό γεγονός τοῦτο και εὐχεται ὅπως τό δράμα αὐτό τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ λυθῆ ταχέως και συμφώνως πρὸς τὰ ἀπαραράγραφα ἑλληνικά δίκαια» (Πρακτικά, σελ. 155). Καί τό πρακτικό καταλήγει : « Ἄπαντα τὰ μέλη συμμερίζονται τὰ ὑπό τοῦ κ. Προέδρου λεχθέντα μεθ' ὁ, προτάσει τοῦ κ. Δημάρχου, τηρεῖται ἐνός λεπτοῦ σιγῆ εἰς μνήμην ὅλων τῶν σφαιρασθέντων ἀδελφῶν μας ὑπό τῶν Βουλγάρων».

Ἐχρειάζετο πράγματι ἀρκετό θάρρος γιά νά λεχθοῦν αὐτά τὰ πράγματα ἐν μέσῳ Γερμανικῆς κατοχῆς και μάλιστα νά ἀποτυπωθοῦν στά πρακτικά ἄν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη και ἡ παρουσία κυβερνητικοῦ ἐπιτρόπου στό Νοσοκομεῖο και ἡ ἀγριότης τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων κατοχῆς.

Ἄς σημειωθεῖ ὅτι μεταξὺ τῶν θυμάτων τῆς Βουλγαρικῆς κατοχῆς ἦταν και ὁ τελειότερος τῆς Ἰατρικῆς Εὐστ. Εὐτυχίδης, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἀναφέρεται στά πρακτικά, «ὀπηρετήσας ἐπὶ τριετίαν περίπου ὡς ἐξωτερικός ὑποβόηθος ἐν τῷ Ἰδρύματι ἀναφέρει εἰς τό Ἀδελφῶτον ὅτι ἐσχάτως ἐπανῆλθεν και πάλιν εἰς Ἀθήνας ἐκ τῆς Βουλγαροκρατουμένης Μακεδονίας και ὅτι κατόπιν τῆς ὑπό τῶν Βουλγάρων δολοφονίας τοῦ πατρός του ἀπομένει οὗτος ὁ μόνος προστότης τῆς οἰκογενείας του ἥτις στερεῖται παντός πόρου και εὐρίσκειται ἤδη εἰς Ἀθήνας ἀπελασείσθε ἐκείθεν και παρακαλεῖ τέλος ὅπως προσληφθεῖ εἰς οἰανδήποτε ὑπηρεσίαν» (Πρακτικά 1940 - 44, σελ. 171).

Τό τελευταῖο ἔτος τῆς κατοχῆς ἄν και ὀχι καλύτερο τῶν προηγουμένων διέρρευσε μέ τήν ἐλπίδα τῆς τελικῆς νίκης τῶν συμμάχων και τήν προσδοκία τῆς ἀπελευθερώσεως.

Ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Ἰδρυματος καθάμα ἐν αὐτῇ, χωρίς μεγάλη στενότητα οἰκονομική ἀλλά μέ σοβαρές ἀκόμη δυσκολίες στήν προμήθεια τροφίμων και ἄλλων εἰδῶν. Ἡ παροχή βοηθημάτων στό προσωπικό συνεχίζεται, καθὼς και ἡ συχνή ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ λόγω τοῦ συνεχιζομένου πληθωρισμοῦ.

Τά σусσίτια συνεχίζονται και σχεδόν δλόκληρο τό προσωπικό σιτίζεται στό νοσοκομείο είτε δωρεάν είτε έναντι χαμηλῆς τιμῆς.

Ἄπό τὴν κίνηση τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ σημειόνομε ὡς πλέον σημαντικὴ τὴν παραίτηση τοῦ Κ. Παληοῦ ἀπό τὴ θέση τοῦ Διευθυντοῦ Χειρ. Κλινικῆς, καθόσον διορίσθηκε Διευθυντῆς Χειρ. Κλινικῆς τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ» (Φεβρουάριος 1944).

Ἄνανεοῦται ἡ θητεία τοῦ Ἰ. Κριμπᾶ ὡς Διευθυντοῦ Παθολ. Κλινικῆς γιὰ μιά ἀκόμη τετραετία.

Τέλος ἀπολύεται ὁ Διευθυντῆς τοῦ Ἀκτινολογικοῦ Ἄπ. Γιαννακόπουλος ἀφ' ἐνός μὲν λόγω μὴ τακτικῆς προσελεύσεως στό Ἔργαστήριο καὶ συνεπῶς πλημμελοῦς ἐκτελέσεως, τῶν καθηκόντων του, με ἀποτέλεσμα τό τμήμα αὐτό νά χωλαίνει, ἀφ' ἐτέρου δέ γιὰτί διαπληκτῆσθηκε με τόν βοηθό του ἱατρό Κώστογλου καὶ χειροδίκησε ἀνεπίτρεπτα ἐπ' αὐτοῦ. (Πρακτικά, σελ. 183 - 184).

Συναντοῦμε ἐπίσης κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴ στό Νοσοκομείο ὡς ὑποβοηθοῦς ἀρκετοῦς γνωστούς καὶ σῆμερα γιαιτροὺς ὅπως τόν Θεοδ. Κατσούφη, τόν Ἄθ. Γκελεστάθη (μετέπειτα βουλευτῆ), τόν Ἰπ. Ἀργυράκη, τόν Β. Πιλάλη, τόν Ἀξιῶτη, τόν Κουφουδάκη κ.ἄ.

Μέ τροποποίηση τέλος τοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ Νοσοκομείου αὐξάνεται σέ τρεῖς οἱ θέσεις ἐπιμελητῶν τῶν Παθολ. Κλινικῶν.

Περί τό τέλος τῆς δεκαετίας καὶ συγκεκριμένα κατὰ τά ἔτη 1946 - 48 λαμβάνει χώρα γενικὴ ἀναμόρφωση τῶν κτιριακῶν συγκροτημάτων, μεταφορὰ ἐξωτερικῶν ἱατρειῶν καὶ γενικὴ ἀνακατανομὴ χώρων μαζί με ἐξωτερικό καὶ ἐσωτερικό εὐπρεπισμό τῶν κτιρίων. Με τὴν ἐναρξη τῶν ἐργασιῶν (1946) τοποθετήθηκε εἰδικὴ ἐντοιχισμένη πλάκα στὴν εἴσοδο τοῦ Νοσοκομείου με τά ὀνόματα τοῦ Ἀδελφάτου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου.

Ἄλλά τά ἔργα συνεχίστηκαν ἐπὶ τετραετία καὶ ἀρχομένου τοῦ 1950 τίθεται ὑπό τοῦ Ν. Χιώτη θέμα ἐντοιχισμοῦ νέας πλάκας, ὅπου θά περιλαμβάνονται καὶ τά ὀνόματα τῶν ἐπομένων Ἀδελφάτων καθὼς καὶ τῶν μετὰ τόν Ἀναστασόπουλον διευθυντῶν τοῦ Νοσοκομείου, Δ. Μπότση καὶ Ἀναστ. Ἀναγνωστόπουλου. Ἰδιαιτέρα μνημονεύονται τά ὀνόματα τῶν Ἀλ. Κανδρεβιώτη, Ἡλ. Μαυρουλίδη (μετέπειτα Γεν. Δι/ντοῦ τοῦ Ὑπουργ. Ὑγιεινῆς καὶ Προέδρου τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ»), Στ. Διαμαντόπουλου καὶ τοῦ Ἀναστ. Ἀναγνωστόπουλου (Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου κατὰ τό 1950), «... οἵτινες ὁμολογουμένως ἐπεδείξαντο μεγάλου ἐνδιαφέροντος καὶ κατέβαλον κάθε δυνατὴ προσπάθειαν, πάντοτε βεβαίως με τὴν συνδρομὴ καὶ κατεῦθυνσιν τοῦ Προέδρου... κ. Ἰω. Πιτσιῆκα, πρὸς συνέχισιν καὶ ἀποπεράτωσιν τῶν κτιριακῶν ἐργῶν καὶ μεταρρυθμίσεων τοῦ Νοσοκομείου».

Κατὰ τὴν ἀποχώρηση τοῦ διορισμένου με τὴν λήξη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου νά λάβουν χώραν κανονικὲς δημαιορεσίες, γίνεται πάλι λόγος περὶ τῶν ἐργῶν ἀνακαινίσεως τοῦ Νοσοκομείου καὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Πιτσιῆκα σ' αὐτά. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ στρατηγὸς διαδέχθηκε στὴ Δημαρχία τόν ἐπ' ὀλίγον παραμείνοντα ὡς Δήμαρχου (1945 - 46) μετὰ τόν Γεωργάτον, Ἄριστ. Σκληρό καὶ παρέμεινε ἐπὶ μιά τετραετίαν (1946 - 50). Ἐλέχθη λοιπόν κατὰ τὴν συνεδρίαση τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 11ης Αὐγούστου 1958 :

«Τὸ ἐπιτευχθέν ἔργον τῆς κτιριακῆς ἀνασυγκροτήσεως, τὸ ὁποῖον περιετράθη ἤδη παραλλήλως με τὴν ἀποχώρησιν του ὀφείλεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τό ἐκδηλωθέν αὐτό ἐνδιαφέρον του, διότι παρ' ὄλας τὰς δυσχερεῖας ἅς ἀντιμετώπισεν ὁ Δῆμος

καθ' όλον τό διάστημα τῆς τετραετίας, ὁ κ. Δήμαρχος κατώρθωσε διά τῆς ἐπιμονῆς του νά ἐξασφαλίση τά ἀπαραίτητα χρηματικά ποσά οὐ μόνον διά τήν κτιριακὴν ἀνασυγκρότησιν, ἀλλὰ καί διά τόν ἐμπλουτισμόν αὐτόν διά παντοειδοῦς ὕλικου καί μηχανημάτων νεωτάτου τύπου εἰς τρόπον ὥστε τό Νοσοκομεῖον νά εὐρίσκειται ἤδη εἰς τό ὕψος τῆς περιωπῆς του καί νά ἀπολαμβάνη τῆς Πανελληνίου ἐκτιμησεως καί ἐμπιστοσύνης».

Τέλος κατά τήν περίοδο αὐτή (Ὀκτώβριος - Νοέμβριος 1947) ἐψηφίσθηκε νέος ἐσωτερικός κανονισμός τοῦ Νοσοκομείου, τροποποιηθεῖ ἀργότερα (ΝΔ 17/7/1948, ΦΕΚ 185 Α'), ὁ ὁποῖος ἐρρῦθμιζε μεταξύ τῶν ἄλλων καί τά μισθολογικά καί βαθμολογικά θέματα τῶν ὑπαλλήλων. Ὁ Κανονισμός ἀποτελεῖτο ἀπό 33 ἄρθρα. Τά κυριώτερα σημεῖα αὐτοῦ ἦσαν :

α) Τό ἄρθρο 2 προβλέπεται ἡ νοσηλεία ἑτεροδημοτῶν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν κενές κλίνες. Ὅσοι ἐκ τῶν ἀσθενῶν δέν εἶναι ἀποδεδειγμένως ἄποροι καταβάλλουν νοσήλεια.

Ἀπαγορεύεται ἡ νοσηλεία χρονίως πασχόντων ἀπό λοιμῶδη (φυματίωση), ψυχικά ἢ ἀνίατα ἐν γένει νοσήματα καί ἀπό γεροντική ἐξάντληση.

Ὁ ἀριθμός τῶν κλινῶν ὀρίζεται σέ 370, δυνάμενος νά αὐξηθεῖ ἀνάλογα τῶν ἀναγκῶν καί τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων. Ἡ κατανομή τῶν κλινῶν καθορίζεται ὑπό τοῦ Ἀδελφάτου.

Ἄρθρ. 3. Ἐκτός ἀπό τήν ἐπιχορήγησιν τοῦ δήμου προβλέπεται καί ἐπιχορήγησιν τοῦ κράτους.

Ἄρθρ. 4. Ἡ διοίκησις ἀσκεῖται ἀπό τό Ἀδελφάτο ὑπό τήν προεδρίαν τοῦ ἐκαστοῦ Δημάρχου. Δημιουργεῖται ὁμοως καί νέο διοικητικὸ ὄργανο, ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ μέ τίς ἀρμοδιότητες τῆς προβλεπόμενης ἀπό τόν Κώδικα Δήμων καί Κοινοτήτων Δημαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς. Πρόεδρος τῆς ἐ.ἐ. εἶναι πάλιν ὁ Δήμαρχος καί μέλη τῆς δύο μέλη τοῦ Ἀδελφάτου. Καθήκοντα Γραμματέως ἀσκεῖ ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ἀδελφάτου.

Ἄρθρ. 10 - 11. Ὑπηρεσίες : Διοικητικῆς - Ἐπιστημονικῆς. Στίς πρώτες περιλαμβάνονται ἡ Δ/σις ἢ Γραμματεία, ἡ Οἶκον. Ὑπηρεσία, ὁ Ναός καί οἱ Τεχν. Ὑπηρεσίες.

Στίς ἐπιστημονικῆς περιλαμβάνονται οἱ κλινικῆς, τά ἐργαστήρια τά Αὐτοτελεῖ Ἐξωτ. Ἱατρεία, τά τμήματα καί τό Φαρμακεῖο.

Προσωπικὸ Διοικητικῶν Ὑπηρεσιῶν :

Περιλαμβάνονται ὁ Δ/ντής, (βαθμὸς Δ/ντοῦ Α' ἢ Β'), ὁ Ὑποδιευθυντής πού εἰσάγεται γιὰ πρώτη φορά μέ βαθμὸν τμηματάρχου Α' ἢ Β', ὁ Γραμματεὺς (βαθμ. τμημ. Α' ἢ Β') ὁ προϊστάμενος προσωπικοῦ, Ἀρχεῖου καί Διεκπεραιώσεως (βαθμ. Γραμ. Α' καί Β' ἢ Εἰσηγητοῦ), ὁ Προϊστάμενος Κινήσεως Ἀσθενῶν (βαθ. Γραμμ. Α' ἢ Β') ὁ ἐπόπτης τάξεως καί καθαριότητος (Γραμ. Α' ἢ Β') καί 84 κατώτεροι ὑπάλληλοι (Γραφεῖς, δακτυλογράφοι, Κλητῆρες, θυρωροί, τηλεφωνηταί, τραπεζοκόμοι, νυκτοφύλακες, προσωπικὸ μαγειρείου, πλύντρια κλπ) ἐκ τῶν ὁποίων 38 καθαρίστριες. Στίς Οἶκον. Ὑπηρεσίες προβλέπονται ἕνας Δ/ντής (βαθμ. Τμημ. Α' ἢ Β' ἢ Δ/ντοῦ Β'), ἕνας Προϊστάμενος Λογιστηρίου (τμημ. Α' ἢ Β'), ἕνας Διαχειριστῆς Ὑλικοῦ (Γραμ. Α' ἢ Β'), ἕνας ταμίας (Γραμ. Α' ἢ Β') καί 23 ἀκόμη ὑπάλληλοι (βοηθοὶ ταμίου, λογισταί, φροντισταί κλπ).

Τό προσωπικὸ τοῦ Ναοῦ ἀποτελεῖτο ἀπό τόν ἱερέα, δύο ἱεροψάλτες καί ἕνα νεοκόρο.

Οι Τεχνικές Υπηρεσίες περιελάμβαναν 12 άτομα (ξυλουργόν, υδραυλικό, ηλεκτρολόγο, συντηρητή μηχανημάτων, οδηγούς κλπ.), ενώ η εποπτεία ασκείται από τις Τεχν. Υπηρεσίες του Δήμου.

Παρατηρούμε την σημαντική αύξηση του προσωπικού εν σχέσει με τον Όργανισμό του 1938 - 41.

Οι Έπιστημονικές Υπηρεσίες περιελάμβαναν :

) Τρεις Παθολ. Κλινικές εκτός της Πανεπιστημιακής.

Προσωπικό : 1 Δ/ντής

1 Έπιμελητής

2 Βοηθοί

) Τέσσερες Χειρ. Κλινικές :

Προσωπικό : 1 Δ/ντής

1 Έπιμελητής

2 Βοηθοί

) Τέσσερα Χειρ. Τμήματα.

Προσωπικό : 1 Τμηματάρχης.

Προβλέπεται όμως κατάργηση των ύφισταμένων ήδη δύο Χειρ. Τμημάτων εώς ως αποχωρήσουν της υπηρεσίας των οί κατέχοντες αυτά ιατροί.

Τά δύο νέα συνιστώμενα τμήματα καταργούνται επίσης αυτόματα μετά πάροδο διετίας.

) Μαιευτική - Γυναικολογική Κλινική

1 Διευθυντής

1 Έπιμελητής

2 Βοηθοί

1 Έπιμελητής Έξωτ. Γυναικ. Ίατρείου.

Όφθαλμολογική Κλινική

Ένας Δ/ντής, ένας Έπιμελητής, δύο βοηθός. Η διαφορά από τον προηγούμενον Όργανισμό συνίσταται και Όφθαλμολογικόν Ίατρείον. Τώρα δημιουργούνται

κλινικές.

Αυτότελη Έξωτ. Ίατρεία

Παθολογικό : Ένας Δ/ντής, ένας έπιμελητής, 2 βοηθοί

Χειρουργικόν : Όμοίως

Όφθαλμολογικό : Έπανδροούνται από τό προσωπικό της Όφθαλμ. Κλινικής.

Όδοντιατρικό : Ένας Δ/ντής και ένας βοηθός.

Έργαστήρια :

Ακτινολογικό : Ένας Δ/ντής, Ένας Έπιμελητής και δύο βοηθοί, επίσης ένας φανιστής.

Μικροβιολογικό : Ένας Δ/ντής, ένας έπιμελητής και δύο βοηθοί. Επίσης ένας παρασκευαστής. Στόν όργανισμό του 1938 δέν προβλεπόταν Δ/ντής Μικροβιολογικού.

Παθολογοανατομικό : Ένας Δ/ντής και ένας παρασκευαστής.

Φαρμακείο : Ένας Φαρμακοποιός, δύο βοηθοί και ένας φαρμακοτρίβης.

Μέ τον νέο Όργανισμό συνιστώνται επίσης μία θέση Ίατροϋ - Καρδιολόγου (Δ/ντοϋ) και μία θέση Ίατροϋ - Νευρολόγου (Δ/ντοϋ).

Δέν υπάρχουν όμως οί θέσεις του Φυματιολόγου, των Αφροδισιολόγων (λόγω

καταργήσεως του 'Αφροδισ. 'Ιατρείου) και των Ιατρών των Λαϊκών 'Ιατρείων
 γω επίσης καταργήσεώς τους.

Νοσηλευτικό προσωπικό

Μία Διευθύνουσα, 6 Προϊστάμενες 'Αδελφές Α' τάξεως και 3 Β' τάξεως,
 μαϊες και τρεις βοηθοί αυτών, 88 'Αδελφές Α', Β' και Γ' τάξεως, "Εξ (6) τραυμ
 φορείς.

Παρατηρείται και ἐδῶ διαφοροποίηση προσωπικού με αύξηση κυρίως τῶ
 σεων.

"Αρθρ. 13. 'Η πρόσληψη του ἐπιστημονικού προσωπικού γινόταν βάσει
 προσόντων, (τίτλων, προϋπηρεσίας κλπ) βάσει των διατάξεων του άρθρου 11
 ΑΝ 965/24 - 11 - 37 ὅπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τὸ ἄρθρ. 5 τῶ
 2365/29 - 5 - 1940, ὁπότε εἰσήχθη ὁ θεσμός των 'Επιστημονικῶν Συμβουλιῶν με
 τὸ 'Υπουργ. Κοιν. Προνοίας.

Οἱ 'Επιμελητές προσλαμβάνονται κατόπιν διαγωνισμοῦ σύμφωνα με τίς δ
 ξεις του ἄνωτέρου ΑΝ 965/1937.

«Περὶ ὀργανώσεως των Δημοσίων νοσηλευτικῶν και ὑγειονομ. 'Ιδρυμά
 και 2365/1940 «Περὶ καθορισμοῦ τρόπου λειτουργίας 'Επιστ. Συμβουλιῶν και ἰ
 ρισμοῦ ἐξεταστῶν μαθημάτων διά τήν ἐξέτασιν ὑποψηφίων και βοηθῶν των
 μάτων του ΑΝ 965/1937».

'Η ἡλικία των ἐπιμελητῶν δέν μπορεί νά ὑπερβαίνει τὸ 40όν ἔτος. Γιά τού
 θούς τὸ 35ον. Γιά τόν διορισμό των βοηθῶν ἀπαιτεῖται διαιτητής τουλάχιστον προ
 ρεσία ὡς ἐξωτερικῶν. 'Ὡς ἄμισθος ὑποβοηθός ἐπιτρέπεται νά προσλαμβάνοντ
 λειόφοιτοι τῆς 'Ιατρικῆς μέχρι δύο τὸ πολὺ ἀνά Κλινική ἢ 'Εργαστήριον.

Εἶναι φανερό ὅτι γιά πρώτη φορά τίθεται συγκεκριμένα και αὐστηρά κρι
 γιά τόν διορισμό ἐπιστημονικού προσωπικού.

'Η πρόσληψη του διοικητικῶν προσωπικῶν γίνεται επίσης κατόπιν δια
 σμοῦ βάσει του ΝΔ τῆς 3/1/1931.

«Περὶ διενεργείας διαγωνισμοῦ πρὸς κατάληψιν θέσεως δημοτικῶν ὑπο
 λων», πλὴν των νομίμων ἐξαιρέσεων.

'Η Διευθύνουσα ἐπρεπε νά ἔχει πτυχίον Σχολῆς τριετοῦς φοιτήσεως ἢ δεκ
 τουλάχιστον προϋπηρεσίαν ὡς προϊσταμένη.

Προϊσταμένη ἢ κάτοχος ὁμοίως πτυχίου τριετοῦς φοιτήσεως και τριετῆ
 πηρεσία.

Οἱ 'Αδελφές Α' και Β' τάξεως προβλέπεται νά ἔχουν επίσης πτυχίον τριε
 φοιτήσεως, ἐνῶ τῆς Γ' τάξεως μονοετοῦς. Πρακτικές διορίζονται, ἐλλείψει πτυ
 χων, μόνον ὡς ἀδελφές Γ' τάξεως.

Οἱ μαῖες ἀπαιτεῖται νά ἔχουν πτυχίον ἐπιστήμονος Μαῖας και τριετῆ προϋ
 σία, ἐνῶ γιά τίς βοηθούς ἀρκοῦσε μόνο τὸ πτυχίον.

"Αρθρ. 15. Τὸ διοικητικὸ προσωπικὸ Α' τάξεως διορίζεται βάσει τῆς διατά
 του Ν. 4548 («Περὶ καταστάσεως Δ.Ν.») τῆς Β' τάξεως ὑπὸ τῆς 'Εκτελ. 'Επι
 πῆς.

Τὸ ἐπιστημονικὸ προσωπικὸ διορίζεται επίσης ὑπὸ τῆς 'Εκτελ. 'Επιτρ.
 των Δ/ντῶν, οἱ ὅποιοι διορίζονται και ἀπολύονται ἀπὸ τὸ 'Αδελφάτο.

Άρθρ. 17. Οί ιατροί διορίζονται επί θητεία, πενταετής οί Δ/ντές καί επιμελητές καί διετή οί Βοηθοί. Άνανέωση τής θητείας επιτρέπεται μόνο μία φορά, κατόπιν αποφάσεως του Άδελφάτου. Κατ' εξαίρεση μπορεί νά ανανεωθεί περισσότερες φορές ή θητεία τών ακτινολόγων καί μικροβιολόγων. Η εξαίρεση αυτή αφορούσε καί τούς Καθηγητές (τακτικούς, έκτάκτους ή επικουρικούς) ή Υφηγητές έλληνικούς ή ξένους Πανεπιστημίου.

Ίδιαίτερη σημασία έχει ή προβλεπόμενη προϋπόθεσις διά τήν ανανέωση τής θητείας. Ίδου ή σχετική παράγραφος : «Άπαραίτητος προϋπόθεσις διά τήν ανανέωση τής θητείας τών Δ/ντών, επιμελητών καί βοηθών είναι ή ύπ' αυτών κατά τήν διάρκειαν τής θητείας των, πραγματοποιήσις επιστημονικών εργασιών τής ειδικότητός των, ή σοβαρότης τών όποιων κρίνεται υπό του οικείου ειδικού Έπιστ. Συμβουλίου, όπερ κρίνον τας εργασίας ταύτας, λαμβάνει ύπ' όψιν, ως πρός τήν έκτασιν αυτών, καί τά επιστημονικά μέσα έρεύνης, άτινα οί κρινόμενοι είχαν εις τήν διάθεσιν την ως έκ τής ύπηρεσίας των».

Είναι φανερό τό ενδιαφέρον τής διοικήσεως του Νοσοκομείου καί τής Πολιτείας, πού επικύρωσε τόν Όργανισμό, γιά τήν προαγωγή τής επιστήμης καί τήν συνεχή επιμόρφωση τών ιατρών του όχι μόνο διά τής πρακτικής άσκήσεως αλλά καί θεωρητικής διά τών επιστημονικών εργασιών.

Άρθρον 19. Μισθολόγιο.

α) Ό βασικός προπολεμικός μισθός του προσωπικού πού ακολουθεύσε τήν διαβάθμισή του Ν 4548 (άρθρ. 11) όρίζετο «εις τόν του αντίστοιχου βαθμού τής ιεραρχίας κλίμακος τών δημοσίων ύπαλλήλων».

β) Ό μισθός του επιστημονικού προσωπικού όρίζετο ως εξής :

Δ/ντής Κλινικής	δρχ.	6.200
Δ/ντής Τμήματος	»	5.200
Δ/ντής Έξωτ. Ίατρείου	»	5.200
Δ/ντής Άκτινολ. Έργ.	»	6.200
Δ/ντής Μικροβ. Έργ.	»	6.200
Έπιμελητής	»	4.400
Βοηθός	»	2.760
Δ/ντής - Καρδιολόγος	»	2.000
Δ/ντής - Νευρολόγος	»	2.000

Γιά τό διοικητικό προσωπικό προβλέπονται διάφορες προσαυξήσεις (πυλευτίας, ευδοκήμου παραμονής στόν αυτό βαθμό κλπ). Γιά τό επιστημονικό ουδεμία.

Άρθρ. 20. Οί κενούμενες θέσεις διοικητικών προσωπικού καταλαμβάνονται διά προαγωγής υπηρετούντων ήδη ύπαλλήλων κατ' έκλογή ή κατ' αρχαιότητα.

Κατά τήν ως άνω περίοδο συναντούμε στό Νοσοκομείο άρκετούς ειδικευμένους ιατρούς καί έξωτερικούς βοηθούς, οί όποιοι μάλιστα τόν Φεβρουάριο του 1944 ζητούν άπό τό Άδελφάτο τήν χορήγηση τροφής. Κατά τήν τριετία 1946 - 49 έπέρχονται πολλές ανακατατάξεις στό ιατρικό προσωπικό λόγω κυρίως στρατεύσεως τών νεωτέρων ιατρών (Βοηθών - Έπιμελητών).

Μετά τό 1947 ή πρόσληψη του επιστημονικού προσωπικού διέπεται άπό τίς διατάξεις του Β.Δ. τής 29/12/47 «Περί τών όρων πρόσληψεως του επιστημ. προσωπικού τών Δημοτικών καί Κοινοτικών Άγαθοεργών Ίδρυμάτων».

Όπως έλέχθη ή ένταξη τών Δ/ντών Κλινικών καί Έργαστηρίων έγινε τον Ίού-

νιο 1943, για μία πενταετία. Κατά τη συνεδρίαση της 5 Νοεμβρ. 1948 τό 'Αδελφάτο προέβη σέ νέο διορισμό τών Ιατρών Δημ. Δέδε, Τηλ. Πέρρα καί Σπ. Λαμπίρη ώς Δ/ντών Χειρ. Κλινικῶν. Ἡ ἀπόφαση ἐγκρίθηκε μέ τήν 83778/10 - 12 - 48 ἀπόφαση τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (ΦΕΚ 87/21 - 12 - 48). Ἡδη ἡ Ἐκτ. Ἐπιτρ. (συνεδρίαση 16 Δεκ. 1946) εἶχε ἀποφασίσει τόν διορισμό τοῦ Δημ. Τσήρου ώς Δ/ντοῦ ΩΡΛικῆς Κλινικῆς μετά τήν δημοσίευση τοῦ νέου Ὄργανισμοῦ. Ὁ διορισμός ἐγκρίθηκε μέ τήν 97906/46 ἀπόφαση τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (ΦΕΚ 3/14 - 1 - 47). Ὁμοίως ἡ Ἐκτ. Ἐπιτροπή κατά τήν συνεδρίαση της 26/8/49 ἐνέκρινε τόν διορισμό τοῦ Βασ. Πεζούλα ώς Δ/ντοῦ Ὀδοντιάτρ. Τμήματος. Ἡ ἀπόφαση ἐγκρίθηκε μέ τήν 65974/7 - 10 - 49 πράξη τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (ΦΕΚ 72/49 ΝΠΔΔ) διόρισε ἐπίσης τόν ἱατρό Διον. Ἀσημακόπουλο ώς ἐπιμελητῆς τῆς Γ' Χειρ. Κλινικῆς.

Ἡ καλλιρόη Καστρίτη διορίσθη ώς πρώτη Δ/ντρια τοῦ Μικρ/κοῦ Ἐργαστηρίου κατά τήν συνεδρίαση της Ἐκτ. Ἐπιτρ. της 16 Δεκ. 1946. Ἡ ἀπόφαση ἐγκρίθηκε ἀπό τόν Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (97906/46) καί δημοσιεύθηκε στό ΦΕΚ 3/14 - 1 - 47.

Τήν ἴδια περίοδο (συνεδρίαση Ἐκτ. Ἐπιτρ. 29/11/46) διορίσθηκε καί ὁ Νικ. Δεληγιάννης ώς Δ/ντῆς Ἐξωτ. Χειρ. Ἰατρείου (Ἀπόφ. Ὑπ. Ἐσωτ. 93980/21 - 12 - 46, ΦΕΚ 120/21 - 12 - 46). Ἐπίσης διορίσθηκε καί ὁ Ἰάκ. Διαμαντόπουλος ώς Δ/ντῆς Παθ. Κλινικῆς.

Τό 1949 διορίζεται ὁ Ἰω. Παπαντωνίου ώς Ἐπιμελητῆς Γ' Παθ. Κλινικῆς (Συνεδρ. Ἐκτ. Ἐπιτροπῆς 13/5/49). Ὁ διορισμός τοῦ ἐγκρίθηκε μέ τήν 33637/11 - 7 - 49 ἀπόφ. τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (ΦΕΚ της 26/7/49), ἀλλά διεκόπη λόγω στρατεύσεως ἀπό 11/1/1950 - 15/11/51.

Ἐκτός πύτων ὑπηρετῶν στό Νοσ/ον καί οἱ Γεῶρ. Βαληνάκης (Γ' Χειρ. Κλιν.), ὁ ὁποῖος παρητήθη τόν Δεκ. τοῦ 1950, Στυλ. Κατσουλάκης ώς βοηθός Μικρ/κοῦ Ἐργαστηρίου (παραιτήθηκε τόν Ἰαν. τοῦ 1952), ὁ Λάζαρος Εὐγενικός ώς βοηθός τῆς Γ' Παθ. Κλινικῆς (παραιτήθηκε τόν Ἀπρίλιο 1952) καί ἡ Ὀδοντίατρος Δανάη Ἀποστολίδου, ἡ ὁποία ἀπολύθηκε τόν Δεκέμβριο τοῦ 1950 λόγω αὐθαίρετης παρατάσεως τῆς χορηγηθείσας ἐκπαιδευτικῆς ἀδειας γιά τήν Ἀμερική (Ἀπόφ. 72/15 - 12 - 50).

Ἀπό ἓνα διασωθέν μητρώο τῆς Β' Παθ. Κλινικῆς ἀπό τό 1942 μέχρι τό 1956, κατά τήν περίοδο πού συζητοῦμε βρίσκουμε στό Νοσοκομεῖο τούς κατωθι γιατρούς :

Καλαντῶνης Βασ., 18/9/42, Ἐπιμελητῆς. Διορισμός στίς 7/6/43.

Ἀντωνίου Ἐμμ. ἐκ Κάσσου 18/9/42 Α' βοηθός τῆς Κλινικῆς 12/12/44 ἐστρατεύθηκε 4/7/47 Ἐπιμελητῆς. 28/1/48 παραίτηση καί ἀποχώρηση.

Κωτσοβίλης Δημ., ἐξ Ἁγίου Παύλου Κορίνθου, 24/9/42 ὑποβοηθός. 9/2/47 ἀπεχώρησε τῆς κλινικῆς.

Τσουτσόπουλος Χρ., φοιτητῆς. 25/9/42 ὑποβοηθός.

Παπαντωνίου Ἰω., ἀπό τήν Λαμίαν 10/4/43 ἐξωτερ. βοηθός καί 22/7/43 Β' ἐσωτερ. βοηθός. 1/12/44 ἀνέλαβε τό ἐργαστήριο τῆς Κλινικῆς. 20/6/47 Διδάκτωρ Παν/ου Ἀθηνῶν. 9/10/47 Ἐπιμελητῆς ἐπί θητεία. 31/8/49 Διορισμός μέ τριετή θητεία, Μετέπειτα Διευθυντῆς Κλινικῆς.

Νέμιτσας Κλέαρχος. Ἀπό 10/2/42 - 10/2/50.

Πετράκος Γεῶρ., ἐκ Καπαρελίου Ἀρκαδίας. Ἀπό 5/3/43 - 20/4/45.

Μπούγας Ἄγγελος, ἐκ Πύργου Ἡλείας. Ἀπό 10/4/43 - 15/5/44.

Ἰωάννου Ἐπαμεινώνδας. Ἀπο 15/5/43 - 30/6/45.

- Ματρακίδης Χρ., εξ 'Αθηνών. 'Από 10/11/43 - 3/12/44 οτε έστρατεύθη. 'Επα-
 θε στίς 10/12/43 μέχρι 20/6/50.
- Πελάλης Βασ., εκ Κεφαλληνίας. 'Από 8/1/44 - 5/10/45.
- Δρίτσα Παρασκ., εκ Μεγάρων. 'Από 15/1/44 - 5/5/44. (Διαγράφεται λόγω ά-
 σιών).
- Ταυπακόπουλος Κων., από 5/2/44 - 9/8/44 οτε άπεσπάσθη στο ΩΡΛ ιατρείον.
- Ράλλης Μιχ., εκ Λαγαδιών 'Αρκαδίας. 'Από 12/2/44 - 15/11/44 έστρατεύθη.
- Σαβδόπουλος Στυλ., εκ Βόλου, φοιτητής. 'Από 18/3/44 - 19/12/44 οτε έστρα-
 θε. 'Επαήλθε στίς 5/8/46 - 10/10/48.
- Καστάνης Εύαγγ., εκ Μεγάρων. 'Από 18/3/44 - 19/4/44 οπότε διεγράφη λόγω
 υσιών.
- Μπαράλεξη 'Ελ., φοιτήτρια. 'Από 21/3/44 - 31/7/44.
- Σάμιος Βασ., φοιτητής. 'Από 18/4/44 - 5/3/45. Στίς 23/12/47 επανέρχεται ώς
 σός μέχρι 30/7/48.
- Οικονόμου Κλειώ. 'Από 3/5/44 - 27/7/44 (παραίτηση λόγω άσθενείας).
- Κατσάνης Βασ., εκ Σπερχειάδος. 'Από 18/6/44 έλλιπώς κατά διαστήματα.
 4/45 του γίνεται πρόταση διορισμού έσωτερ. βοηθού. Τήν 1/2/46 στρατεύθηκε
 1/50 διορίζεται έσωτερ. βοηθός (μέχρι 20/7/52).
- Κοντούζογλου Μαρία, Καλλιθέα 'Αθηνών. 'Από 21/6/44 - 10/6/45.
- Μουμπτζή Πόπη, φοιτήτρια. 'Από 26/6/44 - 24/9/44.
- 'Αναγνωστοπούλου Νέλη, φοιτήτρια. 'Από 26/6/44 - 24/9/44.
- Κανναβός Κων., φοιτητής. 'Από 12/10/44 - 15/12/46 οπότε μεταπήδησε σε χει-
 ρουργική κλινική.
- Παπάζογλου Ευστάθιος, από τό Πουρί Βόλου. 'Από 28/4/44 έως 20/4/45 και ά-
 1/11/45 - 30/11/46.
- Πλατή Βούλα, από Λαμία, φοιτήτρια. 'Από 26/4/45 - 15/6/45.
- Μαυροειδή Πηνελ., φοιτήτρια. 'Από 13/7/45 - 20/12/45.
- Στασινόπουλος 'Ιω. Δερματολόγος. 'Από 2/9/45 - 3/2/46.
- Ευγενικός Λάζαρος, από Κύθνο. 'Από 28/9/45. 'Από 5/8/46 παρακολουθεί στο
 κροβιολογικό 'Εργαστήριο. 29/7/47 Β' έσωτ. βοηθός. 25/1/48 έστρατεύθη.
 7/49 επανέρχεται. 10/1/50 έπιμελητεύων. Παρέμεινε μέχρι 1/5/52.
- Νικολόπουλος 'Ιω., φοιτητής. 'Από 15/1/46 - 15/4/46.
- Μάγγος 'Αντ., από 28/1/46 - 20/4/47.
- Σπανόπουλος Κων., από Καρπενήσι. 10/3/46 - 30/5/47.
- Βυσσούλης Νικ., Νεστόριον Καστοριάς. 'Από 12/4/46 - 4/7/47.
- Παπακωνσταντίνου Κήρυκος, από 1/6/46 - 5/4/47.
- Θεοδώρου Κων., εκ Κορίνθου από 5/6/46 - 30/7/47.
- 'Ανδρέοπουλος Δημ., φοιτητής, από 10/7/46 - 10/1/47.
- Φαμελιάρη Είρ., φοιτήτρια, από 5/10/46 - 27/4/47.
- Δούρου Πελαγία, από Θήβα, φοιτήτρια. 'Από 5/10/46 - 14/7/47 οτε μεταπήδη-
 στο Μικροβιολ. 'Εργαστήριο.
- Σκιάνης 'Ιω., από Χαλκίδα. 'Από 1/11/46 - 7/10/47 (ειδίκευόμενος).
- Βουγιοκλής, από 1/2/47 - 18/4/47 οτι μεταπήδησε στην κλινική του Γεωργό-
 υλου (Θεραπευτική).

- Μέγας Ήρ., εκ Δαυλείας Λεβαδειάς, φοιτητής. 'Από 3/2/47 - 10/12/47.
11/9/47 μίλησε για τούς ΐκτερουσ.
- Καραμπαρμπούνης ΐω., από 10/2/47 - 10/5/47.
- Παπαγεωργίου Άννα, από Κύθνο, φοιτήτρια. 'Από 10/3/47 - 10/4/47.
- 'Αρεάλης Ευάγγελος, φοιτητής. 'Από 10/3/47. Στις 20/12/47 εις Χειρ. Κλιν.
Δ. Δέδε: (Μετέπειτα βοηθός και έπιμελητής).
- 'Ασημακόπουλος Παν., από Αίγιο. 'Από 1/3/47. Στις 2/12/47 προτείνεται
έσωτερ. βοηθός. Στις 28/2/48 στρατεύεται.
- Σταράμος Νικ., Αιτωλικό Μεσολογγίου. 'Υπηρετούσε ως άνθυποσημια
Παρακολούθησε από 1/7/47 - 3/7/49.
- Φουρνογεράκης Νικ., φοιτητής από Ζάκυνθο. 'Από 10/7/47 - 1/2/48.
25/9/47 μίλησε με θέμα «'Απόστημα πνεύμονος».
- Δογορίτης Νικ., από ΐωάννινα, φοιτητής 16/7/47. Στις 25/4/48 έστρατεύεται
Χριστομόπουλος Γεώρ., φοιτητής. 'Από 16/7/47 - 15/8/47 (έστρατεύθη).
- Ρωσσώνης Γεώρ., φοιτητής εκ Πειραιώς. 'Από 10/8/47 - 1/2/48 (έστρατεύθη).
- Μαργέλης Διον., φοιτητής. 'Από 20/8/47 - 1/3/48, οτε έστρατεύθη.
18/9/47 του έγένετο πρόταση διορισμού έσωτερ. ύποβοηθού. 20/8/47 όμιλία με
μα «πλευριτίς».
- Μουτζᾶς Γεώρ., φοιτητής από Κων/πολη. 'Από 24/8/47 - 1/5/48.
- Κοκκίνης 'Αθ., φοιτητής. 'Από 25/8/47 - 4/8/48 με διακοπές.
- Συνοδινός Γεώρ., φοιτητής από Πάτρα. 'Από 30/8/47 - 3/10/47 (έστρατεύεται
'Αλεξόπουλος Κων., από 15/9/47 - 17/4/48 (έπιστρατεύθηκε).
- Καπιτσιμάδης Μιχ., από 1/12/47 - 30/11/49.
- Ούρανός Μιχ., από Ρέθυμνο. 'Από 1/12/47 - 5/12/48.
- Γκάργκουλας 'Αλ., φοιτητής από Μεσσηνία. 'Από 5/12/47 - 20/1/48.
- Δήμας ΐω., από 1/12/47 - 30/1/49.
- Βουρεξάκης 'Αλ., από 23/12/47 - 30/3/48.
- Χρηστίδου 'Ανδρονίκη, 'Απρίλ. 1947 - Φεβρουάριος 1948.
- Ψήττας Γεώρ., εκ Κροτυλίου Δωρίδος. Προσηλθε για ειδικότητα από 1/10/47.
30/10/47. 'Επανήλθε από 1/10/48 - 10/8/50.
- Χαριτάτος Μαρ., φοιτητής από Κεφαλληνία, 1/3/48 - 20/1/50.
- Παπαντωνίου 'Αντ., ύποβοηθός από 1/3/48 - 17/4/48, οπότε στρατεύθηκε
'Ωραιόπουλος Λουκάς, από 1/2/48 - 10/10/48.
- Παπαγγελόπουλος Γεώρ., από 10/6/48 - 1/7/48.
- Γαρμπής Παν., Αιτωλικό Μεσολογγίου. 'Από 5/7/48 - 30/3/49 (έπιστρατεύθηκε).
- Ζήλιας ΐω., από 5/7/48 - 27/8/49.
- Ζωϊόπουλος Χρ., φοιτητής, από Άργος. 12/7/48 - 4/8/48.
- Γιανναράκος Γιώρ. 'Από 20/7/48. Στις 4/8/48 έσωτ. βοηθός μέχρι 31/3/49
πανήλθε στις 1/8/50.
- Παπαγιάννης Στέφ., φοιτητής από Λαμία. 'Από 2/8/48 - 20/8/48 οτε έστρατεύθηκε.
- Κουμάρου 'Ελληνίκη, από Κόρινθο. 3/9/48 - 1/3/49.
- Ζησιμόπουλος Γ., Λοκρίδα. 1/10/48 - 28/2/50.
- Βασιλάς Δημ., από 22/11/48 - 10/2/49.

- Ζερβός Θεμιστ., Νέον Χωρίον Κύπρου. 'Από 17/12/48 - 31/12/50.
 Στούκας Δημ., εκ Λάσπης Εύρυτανίας. 'Από 1/4/48 - 28/2/50.
 Σωτηρίου Δημ., εκ Μεγάρων. 'Από 1/1/49 - 30/3/49 όποτε έστρατεύθηκε. 'Από 1/11/50 - 15/8/53 ειδικεύεται.
 Παπαγιαννόπουλος Χαρ., εκ Πύργου. 'Από 9/1/49 - 10/1/50. 'Επανήλθε τό 1951.
 Κεφαλωνίτης Δημ. 'Από 9/1/49 - 25/6/49. 'Επανήλθε τό 1952.
 Μουστρούφας Γεώρ., εκ Λεβαδείας 10/1/49 - 1/4/49.
 Πούγκουρας Παν., από Σιδηρόκαστρο. 'Από 1/2/49 - 31/7/49. Στίς 31/3/49 έ-
 προτάθη ως Β' έσωτ. βοηθός.
 Κεφαντώνης Γεώρ., από Κάλυμνο. 'Από 26/3/49 - 9/1/50. Στίς 15/5/49 Β' έ-
 σωτ. βοηθός.
 Μιχαήλος Γεώρ., εκ Σπάρτης. 'Από 17/6/49 - 20/5/50.
 Ποντικάκης 'Αντ. 'Υπάρχει μόνο ή ένδειξη *Σισμανόγλειον* και 17/6/49.
 Καλούδης Κων. 'Από 25/6/49 - 30/6/49.
 Κοβάνης Χαρ., φοιτητής. 'Από 26/7/49 - 20/11/49.
 Σαλέμης, από 26/7/49 - 30/8/49.
 Κωτσίρης Παν., από 26/7/49 - 25/9/50.
 Σοφινός Βασ., από 17/8/49 - 18/10/49.
 Μαστροδήμος Σωτ., από Θίσβη Θηβών. 1/9/49 - 1/1/50.
 Γεωργιάδης 'Ελευθ., από Κων/πολη. 5/12/49 - 10/1/50.
 Βαλαντάσης Νικ., Καρδάμηλα Χίου. 'Από 18/12/49 - 12/7/52. 'Επανήλθε τό 1953.

'Η δεκαετία του 1950

Παρ' όλην τήν φοβερή περιπέτεια του έμφυλίου πολέμου τό Νοσοκομείον, ό-
 πως είδαμε, κατώρθωσε να άνασυγκροτηθι και μέ τίς επίμονες προσπάθειες του
 Δημάρχου Στρατηγού Πιτσιάκα να εισέλθη στη νέα περίοδο, τήν μεταπολεμική, μέ
 όλες τίς αναγκαίες προϋποθέσεις μιās σύγχρονης νοσηλευτικής μονάδας.

Μέλη του 'Αδελφάτου εξακολουθούν να είναι ό 'Αλ. Κανδρεβιώτης, ό Ν. Χιώ-
 της (έπί 16 συνεχή έτη), ό Σ. Πέττας, ό Ν. Σπυρόπουλος, ό Στ. Διαμαντόπουλος και
 ό 'Ηλ. Μαουρλιδης. Διευθυντής είναι ό 'Αναστάσιος 'Αναγνωστόπουλος, πρώην
 Γραμματεύς του Νοσοκομείου, διαδεχθείς τον Δημ. Μπότση χρέη Γραμματέως ά-
 σκοϋσε ό 'Αντ. Χαμοσφακίδης, κατ' άπόσπαση εκ του Δήμου 'Αθηναίων, όπου ύ-
 πηρετοϋσε ως υπάλληλος από 17ετίας.

Θά διεξέλθομε έν τάχει τίς τρείς μεταπολεμικές δεκαετίες, διότι και τά γεγονό-
 τα είναι σχετικά πρόσφατα και σοβαρές ανακατατάξεις δέν έλαβαν χώραν, πλην
 βεβαίως τής μεταφοράς του Νοσοκομείου.

'Η διοικητική κατάσταση του Νοσοκομείου κατά τήν δεκαετία του 1950

Διευθυντής ό 'Αν. 'Αναγνωστόπουλος.

Γραμματεϋς τοποθετείται μέ άπόφαση τής εκτελεστικής επιτροπής του 'Αδελ-
 φάτου (Συνεδρία 20 'Οκτ. 1950) ό υπάλληλος του Δήμου και τελειόφοιτος τής Νομι-
 κής 'Αντωνίας Χαμοσφακίδης, μέ βαθμό Τμηματάρχου Β'.

Ὁ θεσμός τοῦ Κυβερνητικοῦ ἐπιτρόπου ἐξακολουθεῖ. Ὅπως εἶδαμε, κατὰ τὴν δεκαετία τοῦ 40, λόγω τῶν ἀνωμάτων καταστάσεων (κατοχῆς - ἐμφυλίου), ἡ πρόσληψη καὶ τακτοποίηση τοῦ προσωπικοῦ δὲν ἀκολουθοῦσε γενικούς καὶ τυπικούς κανόνας, ἀλλ' ἐγένετο συνήθως μέ κριτήρια τίς ἀμεσες ἀνάγκες τῆς συνεχοῦς μεταβαλλόμενης καθημερινότητος. Ὑπῆρχε λοιπὸ θέμα τακτοποιήσεως τοῦ προσωπικοῦ, ἰδίως μετὰ τὴν ψηφίση ὑπὸ τοῦ Κράτους σειρᾶς νομοθετημάτων διὰ τῶν ὁποίων προεβλέπετο ἡ βαθμολογικὴ καὶ μισθολογικὴ ρύθμιση ὄλων αὐτῶν τῶν ἐκκρεμοτήτων. Τέτοια βασικά διατάγματα ἦσαν τὸ Ν.Δ. 1308/49 (ΦΕΚ 303Α τῆς 31 Ὀκτ. 1949) «Περὶ διατάξεων ἀφορωσῶν τοὺς μονίμους δημοτικούς ὑπαλλήλους τοὺς ἀπολυθέντας κατόπιν τῆς ὑπ' ἀρ. 59/1945 Συντακτ. Πράξεως» καὶ τὸ δημοσιευθέν στὸ 359 τῆς 29 Δεκ. 1949 ΦΕΚ Διάταγμα «Περὶ ὀρισμοῦ προσόντων τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Δ.Δ. 1308/49 μεταχρησισμένων εἰς θέσεις ὑπαλλήλων Α' τάξεως τῶν Δήμων καὶ Δημοτικῶν Ἀγαθοεργῶν Ἰδρυμάτων». Ἐν τῷ μεταξύ τὴν ἐνταξίαν τῶν ὑπηρετούντων ὑπαλλήλων βάσει τῶν προσόντων καὶ τοῦ χρόνου ὑπηρεσίας αὐτῶν προέβλεπε καὶ ὁ Ὄργανισμός Ἐσωτερικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Νοσοκομείου τῆς 30/10 - 12/11/1946 (ἄρθρ. 33). Βεβαίως ἐξακολουθοῦσε νὰ ἰσχύει ὁ βασικός νόμος 4548 τοῦ 1930 «Περὶ καταστάσεως τῶν Δημοτικῶν ὑπαλλήλων», βάσει τοῦ ὁποίου οἱ μόνιμες θέσεις ὑπαλλήλων Α' τάξεως συμπληροῦνται μόνον κατόπιν διαγωνισμοῦ. Ὑπῆρχεν ὁμως πολλοὶ ὑπάλληλοι προσληφθέντες σὲ θέσεις α' τάξεως χωρὶς διαγωνισμό καὶ συνεπῶς δὲν ἀπελάμβαναν τῶν εὐεργετημάτων τῶν τακτικῶν μονίμων ὑπαλλήλων. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ τακτοποιηθοῦν. Ὑπῆρχαν ὁμως καὶ ἄλλοι μέ τὰ ἴδια προσόντα πού προέβλεπε ὁ νόμος ἀλλὰ κατεῖχαν θέσεις ὑπαλλήλων β' τάξεως καὶ συνεπῶς ἀδικοῦνταν.

Σύμφωνα μέ τὸ πνεῦμα αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην τριετίαν τῆς δεκαετίας ἔλαβον χώραν αἱ κάτωθι ἐντάξεις :

Ξεν. Φραγκίδης, ὡς Προϊστάμενος Προσωπικοῦ Ἀρχείου καὶ Διεκπεραιώσεως μέ μισθὸ καὶ βαθμὸ Γραμματέως Α'.

Γεώρ. Μενεγάκη, στὴ θέση Διαχειριστοῦ ὑλικῶν μέ βαθμὸ Γραμματέως Α'.

Διον. Βόσσον, στὴ θέση Λογιστοῦ μέ βαθμὸ καὶ μισθὸ Γραμματέως Α'.

Πολυζ. Ρεῖζη, θέση δακτυλογράφου, βαθμὸν Ἀκολουθοῦ.

Κούλα Ἀντωνοπούλου, Προϊσταμένη ἱματιοθήκης, θέση καὶ μισθὸς Γραμματέως Α'.

Ἐλένη Διαμάντη, σὲ θέση βοηθοῦ ταμίου καὶ μέ βαθμὸ Ἀκολουθοῦ.

Παν. Καμπανίδης, βοηθὸς διαχειριστοῦ τροφίμων (Γραμμ. Β').

Βασίλ. Ἀναγνωστοπούλου, ὡς Προϊσταμένη κτημάτων καὶ προμηθειῶν (Γραμματ. Α').

Ἄννα Κρικελῆ, ὡς βοηθὸς Διαχειριστοῦ ὑλικοῦ (βαθμὸς Ἀκολουθοῦ).

Σταματία Τσορώνη, ὡς βοηθὸς Λογιστοῦ (Γραμμ. Β')

Ἄντων. Τιγγιρίδης, ὡς Προϊστάμενος Γραφείου Κινήσεως Ἀσθενῶν (Γραμμ. Α').

Νικ. Νικολόπουλος, ὡς βοηθὸς Ταμίου (Ἀκόλουθος)

Ἐλλη Φυλακτοπούλου, εἰς Γραφεῖον Γραμματέως (Ἀκόλουθος)

Ἄννα Ἀρμακόλλα, ὡς βοηθοῦ Ταμίου (εἰσπράκτορα) μέ βαθμὸ Ἀκολουθοῦ.

Χριστόφορος Θεοδώρου, ὡς Βοηθὸς Διαχειριστοῦ ὑλικοῦ (Ἀκόλουθος).

Ἀλεξάνδρα Παπαγγελῆ, βοηθὸς Λογιστοῦ (Ἀκόλουθος)

Κυριάκος Μάγος, ως Λογιστής με βαθμό Γραμματέως Α'.

Άθαν. Θεοφίλου, ως Διευθύνουσα Άδελφή με βαθμό Εισηγητού.

Τοποθετούνται επίσης οί ήμερομίσθιοι υπάλληλοι Β' κατηγορίας στις αντίστοιχες θέσεις που προβλέπονταν από τόν κανονισμό :

Κων. Πλαστόταρας (άνάπηρος Άλβαν. πολέμου), στην οργανική θέση του Νοσοκόμου με μισθό κλητήρος Γ' τάξεως.

Μαρία Γκανά στην κενή οργανική θέση τής Τραπεζοκόμου με μισθό κλητήρος τάξεως.

Πρόβλημα έδημιουργήθη με τήν πλήρωση τής οργανικής θέσεως του Διευθυνού Οίκου. Υπηρεσιών. Τήν θέση κατείχε ο Γεώργιος Σταύρου, υπηρετών ως ήμερομίσθιος και επί θητεία, ή οποία έληξε και δέν μπορούσε βάσει του Κανονισμού να ανεωθη. Διότι ο Όργανισμός Έσωτερικής Υπηρεσίας προέβλεπε ότι ή συμπλήρωση τών κενουμένων θέσεων του προσωπικού, κλήν του επιστημονικού, γίνεται ά προαγωγής εις τόν άμέσως κατώτερον βαθμό υπηρετούντων υπαλλήλων, έφ' όν έχουν τά νόμιμα προσόντα. Υπήρχαν δύο τέτοιοι υπάλληλοι στό Νοσοκομείο έτό βαθμό Τμηματάρχου Α', ο Ιωάννης Ρεϊζης (Διαχειριστής τροφίμων) και ο ερ. Ντίλιος (Ταμίας). Τελικώς έπελέγη ο Ρεϊζης, ό όποιος προήχθη κατ' έκλογή έτό βαθμό του Διευθυντού Β' και ανέλαβε ως Διευθυντής Οικονομικών Υπηρεσιών.

Πρόβλημα υπήρξε και ή συμπλήρωση τής θέσεως του Προϊσταμένου του Λογιστηρίου. Τό θέμα άφορούσε τόν υπάλληλο Δημόνικο Σταυριανό του Ιωάννου, ό όποιος υπηρετούσε στό Ίδρυμα από τό 1937. Μετά τόν πόλεμο προήχθη κανονικώς έτό βαθμό του Γραμματέως Α', μετά τή δημοσίευση όμως του νόμου 1799 περί τών οποίων άπεδεικνύετο ότι υπηρετών ως έφεδρος Άνθ/γός κατά τόν Άλβανικό πόλεμο (πέστη κρουσάγηματα α' και β' βαθμού και συνεπώς διέθετε, τά εκ του νόμου προσόντα για προαγωγή του κατ' άπόλυτη προτίμηση στόν άμέσως άνώτερο βαθμό : 'Η έκτελεστική έπιτροπή του Άδελφάτου προηγαγε πράγματι αυτόν αλλά όχι στόν βαθμό του Άρχιλογιστού - Τμηματάρχου Β', όπως προέβλεπε ό οργανισμός του 1938, αλλά στό βαθμό του Εισηγητού, που έδημιουργήθη με τόν νεώτερο κανονισμό του 1943. Τήν άπόφαση αυτή προσέβαλε στό Συμβ. τής επικρατείας ό Σταυριανός και έδικαιώθη ('Απόφ. 204/44). Μάλιστα με τήν ίδια άπόφαση άκυρώθη και ό Κανονισμός του Ιουνίου 1943. Παρ' όλα ταύτα ό τότε Δήμαρχος καθυστέρησε τήν έφαρμογή τής αποφάσεως, ό Σταυριανός έστρατεύθη εκ νέου μέχρι τό 1945, αλλά πάλι τό Συμβούλιο κρίσεως τόν διετήρησε στην αυτή βαθμολογική θέση. 'Η έκτελ. έπιτροπή όμως, λαμβάνουσα υπ' όψη τήν άπόφαση του Σ.τ.Ε., σχετική γνωμάτευση του Νομ. Συμβούλου του Νοσοκομείου και τά προσόντα του Σταυριανού (Πτυχίου ΑΣΟΕΕ, Παντείου και Νομικής), προήγαγε αυτόν διά τής αποφάσεως τής 30/4/46 στόν βαθμό του Άρχιλογιστού με βαθμό και μισθό τμηματάρχου Β' άναδρομικώς μέν ως πρός τήν αρχαιότητα από 2 Φεβρ. 1942 και ως πρός τίς άποδεχές από 1 Φεβρ. 1946. Μετά τήν δημοσίευση του Κανονισμού του 1946 (άρithμ. 33) ούτος εντάχθη κανονικώς στην άμέσως άνωτέρα θέση του Τμηματάρχου Α' και ανέλαβε ως Προϊστάμενος Λογιστηρίου ('Απόφ. 17 'Ιαν. 1947). Τό 'Υπ. Έσωτερικών δέν ένεκρине τήν ένταξη διότι ό Σταυριανός δέν εισήχθη αρχικώς διά διαγωνισμού, όπως προέβλεπε ό νόμος 4548 του 1930. Ούτος έστρατεύθη εκ νέου και τό θέμα του παρέμεινε έκκρεμές. Άποφάσεις όμως του Σ.τ.Ε. άνεγνώρισαν τήν μονιμότητα τής κατηγορίας αυτής τών υπαλλήλων «καθ' όσον ή έλλειψις του τυπικού προσόντος τής

έπιτυχίας εν διαγωνισμῶ καλύπτεται διά τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καί δέν εὐθύρ ὁ ὑπάλληλος διά τήν μή κανονικήν εἰσοδόν του εἰς τήν ὑπηρεσίαν...».

Κατόπιν αὐτοῦ ἡ ἐκτελ. ἐπιτροπή κατά τήν συνεδρίαση τῆς 10ης Φεβρ. προέβη στήν ἐνταξή τοῦ Σταυριανοῦ στή θέσση του Προϊσταμένου τοῦ Λογιστηρίου μέ τόν βαθμό Τμηματάρχου Α' τάξεως.

Ταυτοχρόνως ἡ Διοίκηση τοῦ Νοσοκομείου ἐπροχώρησε καί στίς ἀναγκαῖς προαγωγές ὧσων εἶχαν τά νόμιμα προσόντα.

Προήγαγε τήν Προϊσταμένην τοῦ χειρουργικοῦ τμήματος Αἰκατ. Μακροπούλου στόν ἐπόμενον βαθμόν τῆς Προϊσταμένης Ἀδελφῆς Α' τάξεως ἰσοτίμον καί τόν αὐτόν βαθμό μέ τόν τοῦ Γραμματέως Α', ὡς διαθέτουσα πάντα τά τυπικά οὐσιαστικά προσόντα. Πράγματι ἡ Μακροπούλου «καθ' ὅλον τό πολυετές ἔργον διάστημα τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐπεδείξατο ζῆλον, ἐργατικότητα καί εὐσυνείδησιν τοιαύτων... οὕτως ὥστε τό τμήμα τις νά λειτουργή μετά θαυμαστή ὄντως ἐπιτυχίαν καί ἀποδοτικότητα» (Πρακτικά 23 Μαΐου 1950, σελ. 20).

Προήγαγε τόν Προϊστάμενον κινήσεως ὑλικῶν Γεώρ. Μενεγάκη ἀπό τόν βαθμό τοῦ Γραμματέως Α' στόν βαθμό τοῦ Εἰσηγητοῦ, «ἐπειδή ὁ ὑπάλληλος οὗτος ἐρετὴ εὐδοκίμως ἀπό τοῦ 1939... ἀπό δε τοῦ 1945 κατέχει τήν ὑπεύθυνον θέσσην τοῦ Διαχειριστοῦ Ὑλικῶν... διεξήγαγε ἐπιτυχῶς τήν ἀνατεθείσαν αὐτῷ ὑπηρεσίαν ἐπιμελῶς καί ἀποδοτικῶς... ἐπειδή δέ διά τῆς τελικῆς ἐντάξεώς του ὑπεβιβάσθη κατά ἓνα βαθμόν... δίκαιον εἶναι νά προαχθῆ οὗτος εἰς τόν βαθμόν τοῦ εἰσηγητοῦ ὅν ἄλλωστε κατεῖχε ἀπό τοῦ 1945» (εἰσήγησις Προέδρου Ἀδελφάτου, Πρακτικά σελ. 49).

Προήγαγε τόν Νικ. Νικολόπουλον, ὑπηρετοῦντα ἀπό τοῦ 1940 ἀρχικῶς ὡς ὑποβοηθῆς ὑπάλληλος καί ὡς βοηθός Διαχειριστοῦ τροφίμων, ἀπό τόν βαθμό Ἀκολουθοῦ στόν βαθμό Γραμματεῖς Β' καί διατήρησε στήν ἴδια θέσση.

Ὁ ὑπάλληλος οὗτος, κατά τήν εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου, ὑπηρετήσε εὐδοκίμως ἀπό τό 1940, παρέχων πάντοτε πνευματική ἐργασίαν ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκάστοτε ἐπιτελεστικῆς ιδιότητός του, ἐνῶ κατά τήν τελευταία ἐνταξή ὑπεβιβάσθη μισθολογικῶς τά ἓνα βαθμό. Ἐπί πλέον ἦταν καί τελειόφοιτος τῆς Νομικῆς.

Προάγεται κατ' ἐκλογήν ὡς εὐδοκίμως ἐκτελῶν τά καθήκοντα βοηθοῦ Φαρμακοποιοῦ ὁ Γεώρ. Κανελλόπουλος, κατέχων ἄδειαν ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος ὑπηρετῶν στό Ἰδρυμα ἀπό 15ετίας, ἀπό τόν βαθμό τοῦ Γραμματέως Β' στόν βαθμό τοῦ Γραμματέως Α'.

Ἐπίσης προάγεται κατ' ἐκλογήν ἡ ἐπί 15ετίαν ὑπηρετοῦσα ὡς Ἀποθηκῆς Φαρμακαποθήκης Σαπφῶ Κόκκαλη, ἡ ὁποία «ἐπεδείξατο εὐσυνειδησίαν τιμιότητα καί ἐργατικότητα... ἐπί πλέον δέ τυγχάνει καί τελειόφοιτος Φαρμακευτικῆς» (Πρακτικά, σελ. 73). Ἡ προαγωγή ἀφοροῦσε ἀπό τόν βαθμό τοῦ Γραμμ. Β' στόν βαθμό τοῦ Γραμμ. Α'. Προήχθη ἐπίσης ὁ Λογιστής Διον. Βόσσης ἀπό Γραμματέως Α' Εἰσηγητήν, διότι «καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας του ἐπεδείξατο ἐπιμελῶς ἐργασίαν, χρηστότητα καί τήν πρέπουσαν ὑπηρεσιακήν καί κοινωνικήν συμπεριφορῶν... Ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος ἐβεβαίωσε ὅτι «ἐπρόκειτο περί πεπειραμένου ὑπαλλήλου ἐπιτελεστικῶς ὑπηρεσίαν ἀνωτέραν ἐκ τῆς ἣν κατέχει θέσεώς του. ἤτοι καθήκοντα Ἀρχιλογιστοῦ τοῦ Νοσοκομείου... καθήκοντα ταμίου... καί Προϊσταμένου Λογιστηρίου...» (Πρακτικά, σελ. 83).

Ἐξ' ἄλλου αἰτησεῖς προαγωγῆς ὑπέβαλαν καί οἱ Μενεγάκης Γεώρ..

Κυρ., Φραγκίδης Ξεν., καμπανίδης, Παν., Χατζόπουλος Γεώρ., Ρεϊζη Πολυξένη, Φυλακτοπούλου Έλλη, διά τούς όποιους ή έκτελεστ. Έπιτροπή του Άδελφάτου (Συνεδρία 16 Μαρτίου 1951) άπεφάνθη ότι έφ' όσον κατέχουν τά νόμιμα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα νά άποσταλούν οφράκελλοι των στό παρά τήν Νομαρχίαν έδρεών Υπηρεσιακών Συμβούλιον διά νά κριθούν βάση του Α.Ν. 1490/50.

Ή έκτελ. Έπιτροπή προέβη επίσης στην προαγωγή και κατωτέρου προσωπικού (διοικητικού και νοσηλευτικού). Έφ' όσον είχε συμπληρώσει τόν άπό του κανονισμού προβλεπόμενου χρόνου εις τόν αυτόν βαθμόν και εύδόκιμον ύπηρεσίαν (Συνεδρ. 20 Όκτ. 1950).

Έπρόκειτο γιά 7 άδελφές Β' τάξεως πού προήχθησαν σέ Α' τάξεως, τόν συντηρητή του Άκτινολ. Έργαστηρίου Γεωργατζήν Δημ. (άπό τόν βαθμό κλητήρος Β' εις κλητήραν Α'), καθώς και 9 ύπαλλήλους ίματιοθήκης στους αυτούς μέ τόν προηγούμενο βαθμούς.

Τόν ύπάλληλο καθαριότητος Πιερουλίδην Άθαν. κατ' έκλογήν στό βαθμό Άρχικλητήρος και τόν ξυλουργόν Ίω. Παλληκαρόπουλον στό βαθμό του Κλητήρος Α'.

Προήγαγε επίσης μισθολογικώς (άπό 1300 δρχ. μηνιαίως εις 1800) τρεις βοηθούς Μαγειρείου.

Προήχθη επίσης (Ίαν. 1952) οί ύπάλληλοι Άλεξ. Παπαγγελή, ύπηρετούσα άπό τό 1946 στή θέση βοηθού Λογιστού μέ άποδοχές Γραφέως Β', στόν άμέσως έπόμενον βαθμό του Γραφέως Α'.

Προήχθη επίσης ή Σταματία Τσαρώνη, ύπάλληλος άπό τό 1935, στόν άμέσως άνώτερο βαθμό του Γραμματέως Α' δυνάμει τών διατάξεως του νεοψηφισθέντος νόμου 2262/52 (άριθμ. 44).

Προήχθη επίσης και ό Ξεν. Φραγκίδης άπό τή θέση του Γραμματέως Α' σέ Εισηγητή, συμφώνως προς τίς διατάξεις του νόμου 1726/51. Οί δύο τελευταίοι προήχθησαν μετά άπό σχετική εισήγησι του κατά νόμου Υπηρεσιακού Συμβουλίου τής Νομαρχίας.

Τόν Σεπτέμβριο του 1953 εισήχθη έκ νέου αίτηση του Γεωρ. Μενεγάκη γιά τήν προαγωγή του στό βαθμό του Τμηματάρχου Β' «διά συνυπολογισμού του προδιαδραμόντος εις τόν βαθμόν του εισηγητού χρόνου, δεδομένον ότι ή ισχύς του άρθρου 10 τής Σ.Π. 59/45 είχε παραταθή καθ' ούν χρόνον είχε τόν βαθμόν του εισηγητού». Τό Άδελφάτον έδέχθη τήν αίτηση και τόν προήγαγε σέ Τμηματάρχη Β'.

Έκτός αυτών τό Άδελφάτο προέβη και σέ διάφορες άλλες ρυθμίσεις ύπαλληλικών θεμάτων, όπως π.χ. διατήρηση στην ύπηρεσία ύπαλλήλων καταληθθέντων άπό τό όριον ήλικίας, μέχρι συμπλήρωσεως 15ετούς συνταξίμου ύπηρεσίας, βάση διατάξεως τών νόμων 1827/42 και 1770/44 σέ συνδυασμό μέ τήν 4548/1930 βασικό νόμο περί δημοτικών ύπαλλήλων. (Έπρόκειτο γιά τόν καθαριστή Ίω. Σιγαλό και τόν Νεοκόρο Σπυρ. Κιντή).

Άπεφάσισε επίσης τήν χορήγηση έπιδομάτων εύδοκίμου παραμονής στόν ίδιο βαθμό (έπιδόματα πολυετούς ύπηρεσίας, σύμφωνα μέ τόν νόμο 1838/50) ως συνέβη π.χ. μέ τούς ύπαλλήλους Δημ. Σταυριανόν, Άθ. Πιερουλίδην, Ξεν. Φραγκίδην, Σταμ. Τσαρώνη, Άννα Κρικελή, Πλούταρχον Νέρην, Άγγελ. Άντωνοπούλου, Γερ. Ντίλιου και 30 περίπου άλλους ύπαλλήλους του Ίδρύματος (βλ. πιν. σελ. 97 τόμον Πρακτικών Έκτελ. Έπιτρ. έτών 1950 - 53).

Ἐπροχώρησε ἐπίσης σέ ἀναγνώριση προϋπηρεσίας διαφόρων ὑπαλλήλων ὡς συνταξίμου χρόνου, ὅπως π.χ. τῆς προϊσταμένης ἀδελφῆς Μυρο. Ἀνέστη (πρὸ-πρ. εἰς Νοσοκ. Παίδων), τῆς προϊσταμένης Αἰκ. Μασούρα (Δημ. Νοσοκ. Ἰωαννίνων), τῆς Διευθυντοῦσης Ἀθαν. Θεοφίλου (Νοσοκ. Γεν. Κρατ. Νικαίας), τῆς προϊσταμένης ἐπίσης Ἐλ. Αὐγέρη (Νοσοκ. Ἀμερικανίδων κυριῶν Α. νν. Η καὶ Γεν. Κρατικῶν Πειραιῶς), τῆς ἀδελφῆς Χαρ. Γεννηδουινᾶ κ.ἄ.

Τέλος τὸ Ἀδελφάτο ἀπεφάσισε τὴν χορήγηση ἀποζημιώσεων σέ ἀπολυομένους ὑπαλλήλους, ὅπως συνέβη π.χ. με τοὺς Γεώρ. Μαλάμου (μάγειρον), Ἰω. Σιγαλόν (ἀπολυθέντα λόγῳ ὀρίου ἡλικίας), τὸν νοσοκόμον Μεν. Ἀθανασιάδην κ.ἄ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, με τὴ συμπλήρωση τοῦ 1953, ἡ γενικὴ ὑπηρεσιακὴ κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου διαμορφώνεται ὡς ἐξῆς :

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

1. Ἀναγνωστόπουλος Ἀναστ., Δ/τῆς Β', Δ/τῆς Νοσοκομείου

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

1. Χαμοσφακίδης Ἀντών., Τμηματ. Β', Γραμματεὺς Νοσ/ου.
2. Ἀναγνωστοπούλου Βασιλ., Εἰσηγητῆς, Βοηθὸς Γραμματεὺς
3. Φραγκίδης Ξεν., Εἰσηγητῆς, Βοηθὸς Γραμματεὺς
4. Φυλακτοπούλου Ἐλ., Ἀκόλουθος, Βοηθὸς Γραμματεὺς
5. Ρεῖζης Πολ., Ἀκόλουθος, Βοηθὸς Γραμματεὺς
6. Θεοδώρου Χριστόφ., Ἀκόλουθος Βοηθὸς Γραμματεὺς
7. Μπίθας Σίμος, Ἀρχικλητῆρ (θέση καὶ μισθὸς Ἀρχικλητῆρος)
8. Μπαταινίλας Θεόδ., Κλητῆρ Α' (θέση κλητῆρος)
9. Βερρόπουλος Στέφ., Κλητῆρ Α' (θέση κλητῆρος)

ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΑΣΘΕΝΩΝ

1. Τιγγριδῆς Ἀντ., Γραμμ. Α', Προϊστάμενος
2. Βουρνᾶ Ἄννα, Ἀκόλουθος, Βοηθὸς Γραφ. Κιν. Ἀσθενῶν.

ΟΙΚΟΝ. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

1. Ρεῖζης Ἰω., Δ/ντῆς Β', Διευθυντῆς
2. Μᾶγος Κυρ., Γραμμ. Α', Βοηθὸς Δ/ντοῦ
3. Φαραντάτος Νικ., Κλητῆρ Β', Κλητῆρας

ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΝ

1. Σταυριανὸς Δημ., Τμηματ. Α', Προϊστάμενος
2. Βόσσος Διον., Γραμμ. Α', Λογιστῆς
3. Ζαχαρίου Ἀγγ., Γραμμ. Α', Λογιστῆς
4. Χατζόπουλος Γεώρ., Ἀκόλουθος, Βοηθὸς Λογιστοῦ
5. Παπαγγελῆ Ἀλεξ., Γραφεὺς Α', Βοηθὸς Λογιστοῦ

ΤΑΜΕΙΟΝ

1. Ντίλιος Γερ., Τμηματ. Α', Ταμίας
2. Νικολόπουλος Νικ., Γραμμ. Β', Βοηθὸς Ταμίου
3. Τιγγριδῆς Ἐλ., Ἀκόλουθος, Βοηθὸς Ταμίου

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΙΑΧΕΙΡ. ΥΛΙΚΟΥ

1. Μενεγάκης Γεώρ., Τμημ. Β', Προϊστάμενος

- Τσορώνη Σταμ., Γραμμ. Α', Βοηθός Προϊστάμενου
- Κρικελή Άννα, Άκόλουθος, Βοηθός Προϊστάμενος

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΙΑΧΕΙΡ. ΤΡΟΦΙΜΩΝ

- Καμπανίδης Παν., Γραμμ. Β', Προϊστάμενος

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

- Θεοφίλου Άθαν., Εισηγήτρια, Βοηθός Διευθύνουσας
- Άνεστη Μυρσίνη, Γραμμ. Α', Προϊσταμένη Άδελφή
- Καμπανίδου Εύαγγ., Γραμμ. Α', Προϊσταμένη Άδελφή
- Μακροπουλίδου Αικ., Γραμμ. Α', Προϊσταμένη Άδελφή
- Γούζαρη Αικ., Γραμμ. Α', Προϊσταμένη Άδελφή
- Καρατζά Μαρία, Γραμμ. Α', Προϊσταμένη Άδελφή
- Ήλια Φλωρ., Γραμμ. Β', Προϊσταμένη Άδελφή
- Αιγέρη Έλ., Γραμμ. Β', Προϊσταμένη Άδελφή
- Ζαχαρέλου Βασ., Άκόλουθος, Προϊσταμένη Άδελφή

ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

- Λαμπρινοπούλου Άντιόπη, Άκόλουθος, Μαΐα Α' τάξεως
- Βέργου Βασ., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Βόντα Φωτ., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Γεωργιάδου Άννα, Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Κούκουρα Σταυρ., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Παρίση Άνδρου., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Πούλου Έλ., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Ράπτου Ίω., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Μπονάκη - Δεληγιάννη Αικ., Γραφεύς Α', Μαΐα Α' τάξεως
- Εύαγγελίδου Βασ., Γραφεύς Β', Μαΐα Β' τάξεως

ΑΠΟΘΗΚΗ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ

- 1. Κόκκαλη Σαφώ, Γραμμ. Α', Άποθηκάριος

ΘΥΡΩΡΟΙ

- 1. Ήλιος Νικόλ., Κλητήρ Α', Θυρωρός
- 2. Πλασταράς Κων., Κλητήρ Γ', Θυρωρός
- 3. Άρκάς Έλευθ., Κλητήρ Γ', Θυρωρός

ΤΗΛΕΦΩΝΗΤΑΙ

- 1. Κλένδρου Κλειώ, Κλητήρ Α', Τηλεφωνήτρια Α'
- 2. Πούντος Κων., Κλητήρ Β', Τηλ/τής Β'

Ή ως άνω τακτοποίηση του προσωπικού έγινε μετά την δημοσίευση (219B ΦΕΚ της Όκτ. 1953) του νέου Όργανισμού Έσωτερικής Όπηρεσίας του Νοσοκομείου, που είχε εγκριθεί με την ύπ' αριθ.57205/5 - 9 - 53 απόφαση του Όπουργου Έσωτερικών και εις εφαρμογή του Ν. 1726/51 περί εντάξεως του προσωπικού στις οργανικές θέσεις (Περί κώδικος καταστάσεως Δημोट. και Κοινοτ. υπαλλήλων).

Όσον άφορά τη μισθολογική κατάσταση των υπαλλήλων δέν φαίνεται να ήταν ιδιαίτέρως άνηθρά, όπως άλλωστε όλων των μισθωτών κατά την εποχή αυτή, και

ώς εκ τούτου τό Ίδρυμα αναγκαζόταν νά προσφέρει επί πλέον βοηθήματα καί μέ τή μορφή υπηρεσιών καί ποικίλων άλλων έπιδοτήσεων.

Έν τώ μεταξύ καί ή έργατική νομοθεσία είχε προχωρήσει αρκετά καί επέβη στους έργοδότες καί πολλές άλλες ύποχρεώσεις, όπως π.χ. αποζημιώσεις σέ έλυομένους ύπαλλήλους ή εργάτες. Τό ίδιο συνέβαινε καί μέ τό Νοσοκομείο. Φαίνεται από άποφάσεις τής διοικήσεως σχετικά μέ καταβολή αποζημιώσεων.

Έξ άλλου συνεχίζετο καί κατά τήν περίοδο εκείνη ό θεσμός τής παροχής φής ή τό αντίτιμο αὐτῆς σέ διάφορες κατηγορίες εργαζομένων, καθώς καί εξοδών ήσεως όσάκις έδικαιολογούντο λόγω φύσεως τής υπηρεσίας. Έπίσης διά μέ του Ταμείου Φιλοπτώχων, παρά τό ισχύό του βαλάντιο, έχορηγοῦντο διάφορα θήματα πρὸς τούς ύπαλλήλους κατόπιν αίτήσεως τών (περίπτωση Προϊσταμέ Ραζῆ).

Έχορηγοῦντο επίσης διάφορα άλλα βοηθήματα, όπως π.χ. τό αντίτιμο μείδυμασίας δυνάμει τής ύπ' αριθμ. 1002/30 - 11 - 49 πράξεως του Έπουργ. Συμβουλίου άφορώσεως εις όλους τούς δημοσίους ύπαλλήλους καί τέλος συστηματικῶς τόνρον τών έορτῶν Χριστουγέννων καί Πάσχα. Εισάγεται δε τό πρώτον καί ό θεσμός του θερινού έπιδόματος για τήν έορτή τής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου (Απόφ. δελφ. άρ. 111 τῆς 20/9/51). Έ αναδρομική άπόφαση άφορούσε εις έγκριση τῆς νομένης δαπάνης κατόπιν τῆς ύπ' αριθ. 54.389/10 - 8 - 51 άποφάσεως του Έργασιακών Έσωτερικών.

Όπως γίνεται φανερό όλες αὐτές οί έπιδοτήσεις καί τά πάσης φύσεως βοηθήματα πρὸς τούς ύπαλλήλους άποτελοῦσαν ύλοποίηση τής Κυβερνητικῆς πολιτικῆς για τήν ενίσχυση τών πενιχρῶν άποδοχῶν τών εργαζομένων. Άλλο θέμα εἰς πρόσφατό χρόνο τά μέτρα αὐτά απέκτησαν έθιμικό χαρακτήρα, μετετράπησαν σέ θεσμοσήμερα άποτελοῦν αναφαίρετα κεκτημένα δικαιώματα αὐτῶν.

Μέσα στό ίδιο πνεῦμα εντάσσονται καί οί επανειλημμένες άποφάσεις του δελφάτου περί αύξήσεως τών μισθῶν ή τών συντάξεων τών εργαζομένων στό Νοσοκομείο.

Έξ άλλου οί πολλαπλές ανάγκες τών εργαζομένων που δέν μπορούσαν νά ικανοποιηθοῦν μέ τούς χαμηλούς μισθοῦς οδήγησε, όπως είναι άλλωστε γνωστό (Ριζος, 1976) στη δημιουργία διαφόρων συντεχνιακῶν ή ομοσπονδιακῶν σωματείων Άλληλοβοηθείας καί Περιθάλψεως. Παρόμοιο Ταμείο είχε δημιουργηθεῖ στό Δημοτικό Νοσοκομείο. Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 7ης Αύγουστου 1952 εισάγεται στό Άδελφάτο πρὸς συζήτηση αίτημα του έν λόγω Ταμείου για τήν παροχή οικονομικῆς ενίσχυσεως εκ πέντε εκατομμυρίων δρχ. (πρὸ τῆς κοπῆς τῶν τριῶν δηνικῶν) «διά τήν καλύτεραν λειτουργίαν τῆς έν Διονύσῳ κατασκευάσεως τῶν κλινικῶν του».

Τό κονδύλιό πράγματι ένεκρίθη.

Άλλο βασικό θέμα του προσωπικοῦ του Νοσοκομείου ήταν ή έλλειψη ιατροφαρμακευτικῆς περιθάλψεως μέ τήν μορφή τῆς κοινωνικῆς παροχῆς. Έν τούτοις βάσει του νόμου 1726/51 οί ύπάλληλοι τῶν άγαθουργῶν δημοτικῶν ιδρυμάτων θεωροῦνται δημοτικοί ύπάλληλοι χωρίς όμως νά υπάγονται στόν νεοϊδρυθέντα κλάσο υγείας του οίκογεν. Ταμείου (ΚΑΔΚΥ). Ό νόμος όμως 1846/51 «Περί Κοινων. ασφαλίσεων» (βασικός νόμος αναδιοργανώσεως του ΙΚΑ) επέβαλλε τήν υπαγωγή τῶν παρεχόντων έξηρητημένην εργασία στην ιατροφαρμακευτική περιθάλψη.

του ΙΚΑ. Το Υπουργείον Ἐσωτερικῶν ἐξ ἐφαρμογῆ τοῦ νόμου αὐτοῦ ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀριθ. 166/17 - 4 - 54 διαταγὴν περὶ ὑποχρεωτικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἐργαζομένων στοὺς Ὄργανισμοὺς Τοπικῆς Αὐτοδιοικήσεως στὸ ΙΚΑ.

Κατόπιν αὐτοῦ ἀποφασίσθη ἡ κράτηση ποσοστοῦ 3,25% ἐπὶ τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν τῶν ὑπαλλήλων, ἡ συμπλήρωσή του μὲ τὴν ἐργοδοτικὴ εἰσφορά καὶ ἡ ἀσφάλισή τοῦ προσωπικοῦ στὸ ΙΚΑ. Ταυτοχρόνως ἀπεφασίσθη ἡ διακοπὴ κάθε παροχῆς δωρεᾶν ἰατροφαρμακευτικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περιθάλψεως ἀπὸ μέρους τοῦ Νοσοκομείου πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους, ἡ ὁποία σημειωτέον ἐστοίχιζε περὶ τὰ 50 ἑκατομμύρια δρχ. ἐτησίως (Πρακτικά 16 Φεβρ. 1954).

Τὸ 1950 ἐψηφίσθη ὁ νόμος 1490 «Περὶ καταστάσεως τῶν Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν ὑπαλλήλων», βάσει τοῦ ὁποίου ἐπρεπε νὰ ἀναμορφωθῆ καὶ ὁ ὑπάρχων ἐσωτερικὸς κανονισμὸς τοῦ Νοσοκομείου. Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 6ης Ὀκτωβρίου τὸ Ἀδελφάτον συνιστᾷ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Ν. Σπυρόπουλον, Ἀντιπρόεδρον, Στ. Διαμαντόπουλου, μέλη Ἀναστ. Ἀναγνωστόπουλος, Δ/ντῶν Νοσοκομείου, Ἀντ. Χαμοσφακίδην, Γραμ. Ἰω. Ρεῖζην, Δ/ντὴν Οἴκον. Ὑπηρεσιῶν καὶ Δημ. Σταυριανόν, Προϊστάμενον Λογιστηρίου, στὴν ὁποίαν ἀνετέθη ὁ καταρτισμὸς νέου Ὄργανισμοῦ.

Ὁ νέος Ὄργανισμὸς ἐσυζητήθη τὸν Μάρτιο τοῦ 1952 καὶ ἐψηφίσθη κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 30 Ἰουνίου τοῦ ἰδίου ἐτους (Ἀποφ. 161).

Ὁ Ὄργανισμὸς ἀπετελεῖτο ἀπὸ 27 ἄρθρα. Ὄργανα διοικήσεως ἦσαν τὸ Ἀδελφάτο καὶ ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Προέδρου - Δημάρχου καὶ δύο μελῶν ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἀδελφάτου γιὰ θητεία ἑνὸς ἐτους. Τὰ καθήκοντά της ἀπέρρεαν ἀπὸ τὸ ἄρθρο 98 τοῦ κώδικος Νομοθεσίας Δήμων καὶ Κοινοτήτων. Εἶχε τίς ἀρμοδιότητες τῆς Δημαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς.

Αἱ ὑπηρεσίαι διακρίνονται σὲ *Διοικητικές*, ὅπου ὑπάγονται ἡ Διεύθυνση, ἡ Γραμματεία, αἱ Οἴκον. Ὑπηρεσίαι, ἡ τεχν. Ὑπηρεσία, τὸ Φαρμακεῖον καὶ τὸ Νοσηλευτικὸν προσωπικὸ καὶ σὲ *ἐπιστημονικές*, δηλ. Κλινικές, Ἱατρεῖα καὶ ἐργαστήρια.

Ἡ Διεύθυνση ἀπετελεῖτο ἀπὸ μία θέση Διευθυντοῦ Α' ἢ Β', τὴν ὁποία κατεῖχε ὁ ἑκάστοτε διευθυντὴς τοῦ Ἰδρύματος.

Ἡ Γραμματεία ἀπετελεῖτο ἀπὸ μία θέση Γραμματέως μὲ βαθμὸ Τμηματάρχου Α' ἢ Β', δύο βοηθοὺς Γραμματέως μὲ βαθμὸ Ἀκολούθου, Γραμματέως Α' ἢ Β' ἢ Εἰσηγητοῦ, δύο δακτυλογράφους μὲ βαθμοὺς Γραφέως Α' ἢ Β', Ἀκολούθου, Γραμματέως ἢ Εἰσηγητοῦ, ἕναν Προϊστάμενον Γραφείου Κινήσεως μὲ βαθμὸ Γραμματέως Α' ἢ Β' ἢ Εἰσηγητοῦ, δύο βοηθοὺς γραφείου Κινήσεως μὲ βαθμὸ Γραφέως Α' ἢ Β' ἢ Ἀκολούθου καὶ 83 ἀκόμη ἄτομα λοιπῶν κατωτέρων ὑπηρεσιῶν (μάγειροι, τηλεφωνηταί, κλητῆρες, παρασκευαστές, ἀπολυμαντές, ράπτριες, καθαρίστριες κλπ.).

Ἡ Οἴκον. Ὑπηρεσία περιελάμβανε πέντε θέσεις (Διευθυντῆς, Ἐλεγκτῆς, δύο Φροντισταί καὶ ἕνας κλητῆρας), τὸ Λογιστήριον ἐξ (Προϊστάμενη, 3 λογισταί καὶ δύο βοηθοί) καὶ τὸ ταμεῖο τέσσαρες (Ταμίας, βοηθός καὶ δύο ἐπιμεληταί εἰσπράξεις).

Ἡ Διαχείριση Ὑλικοῦ εἶχε 9 ὑπαλλήλους (Διαχειριστῆς, τρεῖς βοηθοί καὶ πέντε ἱματιοφύλακες).

Ἡ Διαχείριση Τροφίμων τρεῖς θέσεις (Διαχειριστῆς καὶ 2 βοηθοί).

Ἡ Τεχν. Ὑπηρεσία περιελάμβανε ἕνα ξυλουργό, δύο ὑδραυλικούς, δύο ἐλαιοχρωματιστάς, ἕνα ὑδροχρωματιστή, ἕνα ἠλεκτροτεχνίτη, ἕνα ἀνειδίκευτον ἐργατὴ καὶ δύο ὁδηγοὺς αὐτοκινήτου.

Τό Φαρμακείον, ένα Φαρμακοποιό μέ βαθμό Εισηγητού, Τμηματάρχου ή Διευθυντού Β', δύο βοηθούς, ένα φαρμακοτρίβη και ένα διαχειριστή φαρμακείου.

Τό Νοσηλευτικό Προσωπικό αποτελείται από μία Διευθύνουσα Άδελφή μέ βαθμό Εισηγητού ή τμηματάρχου Β', 9 Προϊστάμενες Άδελφές Α' τάξεως (βαθμός Γραμματέως Α' ή Β'), 3 Προϊστάμενες Β' τάξεως (βαθμός Άκολουθου ή Γραμματέως Β'), 14 Μαίες Γ', Β' ή Α' τάξεως, 105 Άδελφές Νοσοκόμες Γ', Β' ή Α' τάξεως και 6 Τραυματιοφορείς Γ', Β' ή Α' τάξεως.

Έπιστημονικές Έπηρεσίες :

Α' Τρεις Παθολ. Κλινικές

Κάθε μία είχε ως προσωπικό ένα Διευθυντή, ένα Έπιμελητή και δύο Βοηθούς. Σύνολο προσωπικού : τρεις Διευθυνταί, τρεις έπιμεληταί, έξι βοηθοί.

Β' Τέσσαρες Χειρουργ. Κλινικές

Προσωπικό έκάστης : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής, δύο Βοηθοί. Σύνολο, 4 Διευθυνταί, 4 Έπιμεληταί, 8 Βοηθοί.

Γ' Τρία Χειρουργ. Τμήματα

Προσωπικό : Τρεις Διευθυνταί Χειρ. Τμημάτων. Ό νέος Όργανισμός προέβλεπε την κατάργηση των τμημάτων «άμα τη λήξει του χρόνου της ήδη διανομηνης θητείας των ήδη υπηρετούντων Ιατρών - Διευθυντών Τμημάτων ητις και όρίζεται πενταετής ά.ό της άρχικης προσλήψεως των».

Δ' Γυναικολ. Μαιευτική Κλινική

Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής, δύο Βοηθοί, ένας Έπιμελητής Έξωτερ. Γυναικολ. Ιατρείου και ένας Βοηθός Έξωτ. Γυναικ. Ιατρείου.

Ε' ΩΡΑ Κλινική

Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής και ένας Βοηθός

ΣΤ' Οφθαλμολογική Κλινική

Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής και ένας Βοηθός

Ζ' Ούρολογική Κλινική

Ένας Διευθυντής και ένας Βοηθός

Η' Αύτοτελή Έξωτερ. Ιατρεία

Παθολογικόν : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής και δύο Βοηθοί.

Χειρουργικόν : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής και δύο Βοηθοί.

Όφθαλμολογικόν : Η ύπηρεσία του Ιατρείου αυτού διεξήγηση από το προσωπικό της Όφθαλμολογικής Κλινικής.

Λαρυγγολογικόν : Όμοίως, όπως και στο Όφθαλμολογικό.

Όρολογικόν : Όπως στο προηγούμενο.

Όδοντιατρικόν : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής και δύο Βοηθοί.

Καρδιολογικόν : Ένας Διευθυντής και ένας Βοηθός

Παιδιατρικόν : Ένας Διευθυντής.

Θ' Διαγνωστικά Έργαστήρια

1) Άκτινολογικόν : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής Άκτινοδιαγνωστικών και δύο Βοηθοί.

2) *Μικροβιολογικό και Βιοχημικόν* : Ένας Διευθυντής, ένας Έπιμελητής, ένας Παιδίος - Έπιμελητής βιοχημικού και δύο Βοηθοί.

3) *Παθολογοανατομικόν* : Ένας Διευθυντής, ένας Βοηθός και ένας Ιατρός - Ρκωτής.

Τό άρθρο 11 του Κανονισμού προέβλεπε ότι τά προσόντα και ό τρόπος διορισμού, τά καθήκοντα και οί ευθύνες του ως άνω προσωπικού διεπονται από τίς διατάξεις του ν. 1726/51 «Περί Κώδικος Καταστάσεως των Δημοτικών και Κοινοτικών σχολείων», ό του δε άνωτέρου νοσηλευτών από τό Ν.Δ. 683/1948 «Περί διπλωματικών Άδελφών Νοσοκόμων και έπισκεπτριών».

Περί των όρων και της διαδικασίας προσλήψεως του έπιστημονικού προσωπικού, των προσόντων και της θητείας αυτών προέβλεπε τό Β.Δ. της 12/29 - 12 - 47. δική παράγραφος του άρθρου 18 του Όργανισμού προέβλεπε ότι επί ίσων προνομίων κλπ όρων των ύποψηφίων Διευθυντών ή Έπιμελητών προτιμώνται οί εργαζόμενοι και έχοντες ευδόκιμη ύπηρεσία στό Ίδρυμα.

Στό άρθρο 19 προεβλέπετο ή χορήγηση έπιστημονικής - εκπαιδευτικής άδειας ούς Διευθυντάς μέν κατ' έτος επί τετράμηνον μετά πλήρων άποδοχών στους Έπιμελητάς ανά διετίαν και μέχρι δύο έτη. Τό πρώτον έτος μετ' άποδοχών, τό δεύτερον χωρίς άποδοχές. Υπερχρεούτο όμως νά διανύσουν κατόπιν όλόκληρη τήν θητεία υς, άλλως έπέστρεφαν έντοκα τά καταβληθέντα υπό του Νοσοκομείου έξοδα.

Προεβλέπετο επίσης ή χορήγηση ύποτροφιών ανά διετίαν εις δύο Βοηθούς ιατρούς πρός μετεκπαίδευση στό έξωτερικό. Η έκλογή γινόταν από τό Άδελφάτο, τό οποίο καθώριζε επίσης τόν χρόνον και τό χρηματικό ποσόν της ύποτροφίας. Οί έπιμελητές εκ της ύποτροφίας ιατροί ύποχρεούντο νά ύπηρετήσουν επί πενταετία τό Νοσοκομείο.

Προεβλέπετο επίσης λειτουργία ιερού Ναού (άρθρο 21) μέ ένα ιερέα, δύο ιεροβάτες και ένα νεωκόρο.

Μέ τό άρθρο 25 προεβλέπετο ή σύσταση Έπιστημονικού Συμβουλίου στό οποίο ετείχαν οί Διευθυνταί Κλινικών, Τμημάτων, Ιατρείων και Έργαστηρίων καθώς και ό Διευθυντής του Νοσοκομείου. Έκλέγει Πρόεδρου και Γραμματέα και συνενοφιάζει κανονικώς μία φορά τόν μήνα, εκτάκτως δε όσάκις παρίσταται ανάγκη. Έκοπος του Συμβουλίου ήταν :

α) Η εξέταση και ή από κοινού συζήτηση ζητημάτων άναφερομένων στην ευνομηότερη από έπιστημονικής και νοσηλευτικής πλευράς λειτουργία του Νοσοκομείου και β) Η προώθηση της Ιατρικής έπιστήμης μέ διαλέξεις, άνακοινώσεις, δημοσιεύσεις κλπ.

Τό Έπιστ. Συμβούλιο ύποχρεούται νά συντάσει έτησίως έκθεση της έπιστημονικής κίνησης του Ίδρύματος. Προεβλέπετο επίσης ό διορισμός υπό του Άδελφάτου και δύο άμισθων Έπιστημονικών Συμβούλων «εκ των χρηματισάντων επί ίσειαν Διευθυντού Κλινικών του Ίδρύματος». Ό ένας χειρουργός και ό άλλος παθολόγος.

Προεβλέπετο τέλος (άρθρ. 27) ή παροχή τροφής και κατοικίας στους έσωτερικούς ιατρούς, τους εφημερεύοντες, στό νοσηλευτικό προσωπικό και τους τραυματισμένους, τους νυκτοφύλακες, τους θυρωρούς, τόν ηλεκτροτεχνίτη και τόν υδραυλικό. Επίσης και στους ύποβοηθούς μέχρι δύο ανά κλινική. Μόνον μεσημβρινή τροφή έχορηγείτο σε καθαρίστριες και προσωπικό άπογευματινής άπασχολήσεως.

Τόν 'Ιανουάριο του 1953 γίνεται αναμόρφωση του 'Οργανισμού κατόπιν στροφής του Σχεδίου υπό της Νομαρχίας, προκειμένου νά γίνουν διορθώσεις άρθρο 10 όπου προεβλέπετο ή βαθμολογική εξέλιξη των υπαλλήλων. Μέ την τρ

ποίηση του οργανισμού :

α) Οί θέσεις του διοικητικού προσωπικού καθωρίσθησαν ώς έξης :

Διευθυνταί Α' ή Β'	2
Διευθυνταί Β'	1
Τμηματάρχαι Α' ή Β'	4
Γραμματεΐς Α', Β' ή Εισηγηταί	11
Γραμματεΐς Α' ή Β'	7
Γραφεΐς Α', Β' ή 'Ακόλουθοι	12
'Αρχικλητῆρες	2
Κλητῆρες Α', Β', Γ', Δ'	4

Σύνολον 43

β) Προσωπ. 'Αδελφῶν Νοσοκόμων.

Διευθύνουσα	1 (Τμηματάρχης Β')
Βοηθός Διευθυνούσης	1 (Εισηγητής)
Προϊστάμενες 'Αδελφές Α' και Β'	11 (Γραμμ. Β' ή Α')
'Αδελφές Νοσοκόμες Α' και Β'	105
Τραυματιοφορεΐς	6

124

δ) Λοιπό προσωπικό : Σύνολο 94

ε) 'Υπάλλ. καθαριότητος :

'Επόπτες	3
'Επιστάτες	2

—
5

στ) 'Υπάλλ. κινήσεως :

'Οδηγοί αυτοκινήτου 2

ζ) 'Υπάλλ. ύδρεύσεως : Τεχνίτες - ύδραυλικοί 2

η) 'Υπάλλ. ηλεκτροφωτισμού : 'Ηλεκτροτεχνίτες 1

θ) Φύλακες - Θυρωροί :

Θυρωροί	3
Φύλακες	3

—
6

'Επιστημονικό Προσωπικό :

Διευθυνταί Κλινικῶν και 'Εργαστηρίων	15
Διευθυνταί Τμημάτων και 'Εξωτ. 'Ιατρείων	8
'Επιμεληταί Κλινικῶν - 'Εργαστηρίων	14
'Επιμεληταί 'Εξωτ. 'Ιατρείων	4
Βοηθοί	33
'Ιατρός - Ναρκωτής	1

Σύνολο 75

Ὁ μισθὸς τοῦ Ναρκωτοῦ ὠρίσθη εἰς 8000 δρχ. μηνιαίως. Ἀρχομένου τοῦ 1954 ἡ σύνθεσις τοῦ Ἀδελφάτου παραμένει ἡ αὐτή : Πρόεδρος ὁ Δήμαρχος Κ. Νικολόπουλος. Μέλη : Γ. Μερίκας, ἰατρός, ἐκπρόσωπος ΙΣΑ, ὡς Ἀντιπρόεδρος καὶ Ἐπ. Σταυρόπουλος, Ἰω. Βαγενᾶς, Παν. Κοτζιάς, Ἐμ. Οἰκονομίδης (ἰατρός) καὶ Ἰω. Τζανετουλέας.

Ἡ Ἐκτελ. Ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Δήμαρχο, ὡς Πρόεδρο καὶ δύο μέλη, τοὺς Ἐπ. Σταυρόπουλον καὶ Ἰω. Βαγενᾶν.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀποφασίσθη ἡ ἔνταξις ἀδιαβαθμίστου προσωπικοῦ διαφόρων κατηγοριῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ 90 πρακτικῶν ἀδελφῶν - νοσοκόμων καὶ τραυματιοφορέων μὲ βαθμὸν Γραφεύς Α' καὶ Β' καὶ μισθὸ 570 - 620 χιλιάδες δρχ. μηνιαίως (Δὲν εἶχαν κοπεῖ ἀκόμη τὰ τρία μηδενικά ἀπὸ τὴν Κυβέρνησις Παπάγου). Ἐν ὄλῳ ἐτακτοποιήθησαν μὲ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν (ἐπόφ. 10 τῆς 11 Μαρτίου 1954) 172 ὑπηρετοῦντες σὲ διάφορες θέσεις. Διὰ μεταγενεστέρως ἀποφάσεως (38/7 - 7 - 54) ἐνεκρίθη ἡ ἔνταξις καὶ 10 μαιῶν μὲ βαθμὸν Γραφεύς Α', κατὰ δὲ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1956 καὶ ἄλλων 9 μαιῶν μὲ βαθμὸν Γραφεύς, Ἀκολουθοῦ ἢ Γραμμ. Β' (Πρακτ., σελ. 184).

Ἀπεφασίσθη ἐπίσης κατὰ τὴν ὡς ἄνω συνεδρία τοῦ Ἀδελφάτου ἡ ἀνανέωσις συμβάσεως τοῦ Διον. Κάντζικη ὡς Νομ. Συμβούλου τοῦ Ἰδρύματος, ἡ πρόσληψις ἀδελφῶν - νοσοκόμων πτυχιούχων Σχολῆς τριετοῦς φοιτήσεως (Σκαβάρια Παν.) καὶ μονοετοῦς (Μανδαμαδιῶτου Μαρ.).

Ἀπεφασίσθη ἐπίσης ἡ προαγωγή τοῦ ὑπαλλήλου Ἀντ. Τυγγιρίδη στὸν βαθμὸν τοῦ Εἰσηγητοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Νοσοκομείου Ἀν. Ἀναγνωστοπούλου στὸν 3αθμὸν τοῦ Δ/ντοῦ Α' (Ἀπόφ. 19 τῆς 23/3/54). Τὸν βαθμὸν τοῦ Δ/ντοῦ Β' κατεῖχε ἀπὸ τὸ 1949, κατὰ νόμον ἐχρηιάζοντο 4 ἔτη στὸν ἴδιον βαθμὸν (ἄρθρ. 133 τοῦ Ν. 1726/51).

Δὲν προήχθη ὁμοῦς ἡ Διευθύνουσα Ἀθαν. Θεοφίλου εἰς Τμηματάρχην Β', παρὰ τὰ τυπικά της προσόντα, διότι ἐθεωρήθη ὅτι «στερεῖται ἰκανότητος δικικῆσεως καὶ ἐπιβολῆς...» (Ἀπόφ. Ἐκτελ. Ἐπιτρ. ὑπ' ἀρ. 26/5 - 5 - 54). Δὲν προήχθη ἐπίσης ἡ ὑπαλλήλος Ἄννα Κρικελῆ καὶ ὁ φάκελλός της ἐστάλη στὸ Ὑπὴρ. Συμβούλιον τῆς Νομαρχίας πρὸς κρίσιν.

Τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπῆλθε ἀλλαγὴ στίς δημοτικὰς ἀρχάς. Νέος Δήμαρχος ἐξελέγη ὁ στρατηγὸς Πανσ. Κατσώτας καὶ ὅπως πάντα, ἐδιορίσθησαν νέα μέλη τοῦ Ἀδελφάτου οἱ Ὁδ. Παπαμαντέλος, Δημ. Τριανταφυλλοῦ, Ἡλ. Παναγιώτου, Ἰω. Παπακωνσταντίνου καὶ Ἰω. Πελεκούδας.

Ἡ Ἐκτελ. Ἐπιτροπὴ ἀποτελέσθη ἀπὸ τὸν Δήμαρχο ὡς Πρόεδρο καὶ τοὺς Ὁδ. Παπαμαντέλο καὶ Ἡλ. Παναγιώτου, ὡς τακτικά μέλη καὶ τοὺς Παπακωνσταντίνου καὶ Ἰω. Πελεκούδαν ὡς ἀναπληρωματικά.

Ἡ πρώτη συνεδρίασις τοῦ νέου Ἀδελφάτου ἔλαβε χώρα στίς 3 Ἰουνίου 1955, κατὰ τὴν ὁποία ὁ Δήμαρχος ὑπεσχέθη νὰ ἐργασθῆ ἄοκνως γιὰ τὴν προκοπὴν τοῦ Νοσοκομείου, τὸ ὁποῖον, ἐδήλωσε ὅτι «θὰ παραμείνῃ Δημοτικὸν 100%». Συνέστησε οἰκονομίας καὶ ἔνταξις τῶν προσπαθειῶν γιὰ τὴν καλύτερην λειτουργίαν τοῦ Νοσοκομείου (Πρακτικά σελ. 46).

Ἡ πρώτη συνεδρίασις τῆς νέας Ἐκτελ. Ἐπιτροπῆς ἐγένετο στίς 30 Ἰουνίου 1955.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πρῶτα διοικητικὰ θέματα ποῦ ἀντιμετώπισε τὸ νέον Ἀδελφάτο ἦτο ἡ ἐκκρεμότης τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου. Τὴν θέσιν κατεῖχε ἀπὸ ἐτῶν ὁ δικηγόρος τοῦ Δήμου Διον. Κατζίκης καὶ καθ' ὑπέρβασιν προσελήφθη δυνάμει τοῦ Ν. 1836/51 καὶ ὁ Σωκράτης Λοιζίδης.

Ὁ Κατζίνης ἀναγκάσθη σέ παραίτηση μετά τήν κατάργηση τῆς πολυθεσίας ὑπό τοῦ κώδικος Δικηγόρων, ἐνῶ ὁ Λοϊζίδης εἶχε συλληφθεῖ στήν Κύπρο ὑπό τῶν Ἑγγύων καί καταδικάσθη σέ 12ετή φυλάκιση. Τό Ἴδρυμα λοιπόν παρέμενε χωρίς δικηγόρο μέ ἀποτέλεσμα νά δαπανᾷ σημαντικά ποσά γιά ἀμοιβές ἰδιωτικῶν δικηγόρων, ἐνῶ οὐσιαστικά ἐστερεῖτο νομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 29 Ἰουλίου 1955 ἀποφασίσθηκε ἡ πρόσληψη Νομικοῦ Συμβούλου.

Κατά τά ἐπόμενα ἔτη (1956 - 1957) ἐξακολουθοῦν οἱ διάφορες ἐπιδοτήσεις τοῦ προσωπικοῦ μέ τή μορφή ὑπερωριῶν, ἐξόδων κινήσεως, πού εἶχαν γίνει πλέον κατάσταση, τήν ὁποῖαν ἐκάλυπταν νομικῶς Ὑπουργικές ἀποφάσεις καθῶς καί ἡ χορήγηση δῶρων ἑορτῶν καί διακοπῶν. Προσετέθησαν ἀκόμη τό ἐπίδομα τέκνων καί ἀκριβείας (Ἐπόφ. Ὑπ. Ἐσημ. 20582/24 - 1 - 56 καί 169/7 - 2 - 56). Χορηγεῖται ἐπίσης γιά πρώτη φορά ἐπίδομα ἐπικινδύνου ἐργασίας στό προσωπικό τοῦ Ἀκτινολ. Ἐργαστηρίου βάσει τῆς ὑπ' ἀριθ. 6264/323/12 - 6 - 57 κοινῆ ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Προνοίας, Οἰκονομικῶν, Ἐργασίας καί Ἐσωτερικῶν, εἰς ἐφαρμογήν τοῦ νόμου 3623/56 «Περί καθορισμοῦ κατωτάτων ὀρίων ἱατρικῶν ἀμοιβῶν καί συνθηκῶν ἐργασίας». Τό ἐπίδομα καθορίσθηκε σέ 30% ἐπὶ τῶν βασικῶν ἀποδοχῶν τῶν δικαιούχων (Ἀποφ. 120/18 - 6 - 57).

Τόν Ἰανουάριο τοῦ 1957 ἐξελέγησαν ὡς νέα μέλη τῆς Ἐκτελ. Ἐπιτροπῆς οἱ Δ. Τριανταφύλλου καί Ἡλ. Παναγιώτου. Τό Ἀδελφάτο ἐπανεξέλεξε τούς ἴδιους συμβούλους καί κατά τό ἐπόμενον ἔτος 1958 (Συνεδρ. 5/1/58).

Ἀρχές τοῦ 1959, τίθεται σ' ἐφαρμογή νέο μισθολόγιο τῶν ὑπαλλήλων σέ ἐφαρμογή τῆς ὑπ' ἀριθ. 1031/58 πράξεως τοῦ Ὑπουργ. Συμβουλίου. Γιά τοῦ ἐπὶ συμβάσει ἱατροῦς σέ ἀποδοχές καθωρίσθησαν ὡς ἑξῆς :

α) Δ/ντῆς Κλινικῆς ἢ Ἐργαστηρίου μέ βαθμό Δ/ντοῦ Α' δρχ. 3380 πλέον 250 δρχ. ὡς ἐπίδομα ἀκριβείας.

β) Δ/ντῆς Κλινικῆς ἢ Ἐργαστηρίου μέ βαθμό Δ/ντοῦ Β' δρχ. 2865 πλέον 248 ὡς ἐπίδομα ἀκριβείας

γ) Δ/ντῆς Ἐξωτ. Ἰατρείου μέ βαθμό Δ/ντοῦ Β', ὁμοίως ὡς ἄνω.

δ) Δ/ντῆς Ἐξωτ. Ἰατρείου μέ βαθμό Τμηματάρχου Α' (πρό ἀνανεώσεως θητείας) δρχ. 2350 σύν 203 ὡς ἐπίδομα ἀκριβείας.

ε) Ἐπιμελητῆς Κλινικῆς ἢ Ἐργαστηρίου μετά τήν ἀνανέωση θητείας (βαθμολ. Τμηματ. Α') δρχ. 2350 σύν 203 ὡς ἐπίδομα ἀκριβείας.

στ) Ἐπιμελητῆς Κλινικῆς ἢ Ἐργαστηρίου μέ βαθμό Τμημ. Β' 2120 δρχ. μηνιαίως πλέον 184 δρχ. εἰς ἐπίδομα ἀκριβείας.

ζ) Ἐπιμελητῆς ἐξωτερικοῦ ἱατρείου μέ βαθμό τμηματ. Β' δρχ. 2120 σύν 184 δρχ. ἐπίδομα ἀκριβείας.

η) Ἐπιμελητῆς Ἐξωτ. Ἰατρείου μέ βαθμό Εἰσηγητοῦ δρχ. 1795 σύν 154 ὡς ἐπίδομα.

θ) Βοηθός ἱατρός μέ ειδικότητα (εἰσηγητῆ) δρχ. 1795 σύν 154 ὡς ἐπίδομα ἀκριβείας.

ι) Βοηθός ἱατρός μέ ειδικότητα πρό τῆς ἀνανεώσεως τῆς θητείας του (Γραμμ. Α') δρχ. 1565 σύν 134 ἐπίδομα.

ια) Βοηθός χωρίς ειδικότητα κατά τήν πρώτη θητεία (Ἀκόλουθος) δρχ. 1225 σύν 104 ὡς ἐπίδομα.

Κατά τόν Φεβρουάριο τοῦ 1959 ἐπανερχεται πάλιν θέμα Ὁργανισμοῦ τοῦ Νοσοκομείου. Ὁ Δήμαρχος εἰσηγοῦμενος λέγει ὅτι ἀπό τόν Αὐγουστο τοῦ 1956 εἶχε ἀτεθεῖ σ' ἐπιτροπή ἢ μελέτη καί κατάρτιση νέου Ὁργανισμοῦ Ἑσωτερικῆς Ὑπηρεσίας προσαρμοσμένου στίς σημερινές ἀνάγκες τοῦ Ἰδρύματος.

Ὁ σύμβουλος Ὁδ. Παπαμαντέλος συνηγορεῖ κυρίως γιατί πρέπει νά τακτοποιεῖ τό θέμα τῶν ὑπαλλήλων, οἱ ὁποῖοι παραμένουν στάσιμοι ἐπί σειράν ἐτῶν. Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 13/2/59 συνιστᾶται ἐπιτροπή ἀπό τούς Παπαμαντέλο, Παπανσταυρίνου καί Πελεκούδα γιά νά μελετήσῃ τό σχέδιο καί εἰσηγηθεῖ στό Ἄδελφο.

Ταυτόχρονα ζητήθηκαν οἱ ἀπόψεις τῶν Διευθυντῶν ἰατρῶν τοῦ Νοσοκομείου, καί ἡ ἐπιτροπή ἐτοίμασε Σχέδιο πρὸς συζήτηση. Ὁ Δήμαρχος ἐπειγεται γιατί ἐπείνται οἱ δημοτικές ἐκλογές τοῦ Ἀπριλίου 1959.

Τό σχέδιο ὑποβάλλεται πρὸς συζήτηση κατὰ τή συνεδρίαση τῆς 21 Μαρτίου. Ἀποτελεῖται ἀπό 26 ἄρθρα καί ἐστηρίχθη στούς κάτωθι νόμους καί διατάγματα : ἀνομοσ. Διάτ. τῆς 8/6/1944, ν. 1726/51, ν. 2262/52 «Περί τροποπ. καί συμπλ. τοῦ 1726/51», Ν.Δ. 2888/54 «Περί κηρώσεως Δημοτ. καί Κοινот. Κώδικος» ΒΔ τῆς 2/29 - 12 - 47 «Περί ὄρων προσλήψεως ἐπιστ. προσωπικοῦ τῶν Δημοτ. Ἀγαθοεργῶν Ἰδρυμάτων», ΒΔ ἀπό 31/10/56 «Περί προσόντων καί διαδικασίας προσλήψεως ἰατρῶν τῶν Δημοτ. καί Κοινот. νοσηλ. Ἰδρυμάτων», τό ΝΔ 683/48 «Περί διωμοματούχων ἀδελφῶν νοσοκόμων» καί στόν προηγούμενον Ὁργανισμό.

Οἱ ὑπηρεσίες διακρίνονται σέ διοικητικές καί ὑγειονομικές.

Στίς πρώτες ὑπάγονται ἡ Δ/νση Διοικητ. Ὑπηρεσιῶν καί ἡ Δ/νση Οἴκον. Ὑπηρεσιῶν.

Στίς ὑγειον. Ὑπηρεσίες ὑπάγονται οἱ ἐξῆς κλινικές, ἰατρεῖα καί ἐργαστήρια :

- α) Δύο Παθολ. Κλινικές (Δέν συμπεριλαμβάνεται ἡ Πανεπιστημιακή).
- β) Πέντε Χειρουργ. Κλινικές
- γ) Μία Γυναικολογική Κλινική
- δ) Μία ΩΡΛ Κλινική
- ε) Μία Ὀφθαλμολογική Κλινική
- στ) Μία Οὐρολογική Κλινική

Ἀυτοτελῆ Ἐξωτ. Ἰατρεῖα

- α) Παθολογικό
- β) Χειρουργικό
- γ) Ὀδοντιατρικό
- δ) Καρδιολογικό
- ε) Παιδιατρικό
- στ) Νευρολογικόν - Ψυχιατρικόν
- ζ) Δερματολογικό

Ἐξωτερικά Ἰατρεῖα

- α) Ὀφθαλμολογικό
- β) Λαρυγγολογικό
- γ) Οὐρολογικό

Προστέθηκαν δηλ. ἐν σχέσει μέ τόν προηγούμενον Ὁργανισμό δύο νέα ἐξωτ. Ἰατρεῖα, τό Νευρολογικό - Ψυχιατρικό καί τό Ὀφθαλμολογικό.

Διαγνωστικά εργαστήρια

- α) 'Ακτινολογικό
- β) Μικροβιολογικό
- γ) Παθολογοανατομικό

Φαρμακείο

- Οί διοικητικές θέσεις ήσαν :
- Δύο θέσεις Διευθυντού Α' ή Β'
- Δύο θέσεις Διευθυντού Β'
- Έξι θέσεις Τμηματάρχων Α' ή Β'
- 14 θέσεις Γραμματέων Α' ή Β' ή Εισηγητών.
- 9 θέσεις Γραφέων Α' και Β' ή 'Ακολουθών
- 1 θέση 'Αρχικλητήρος
- 4 θέσεις Κλητήρων

'Υγειον. υπάλληλοι

Μία θέση Φαρμακοποιού - Προϊσταμένου (παθ. Δ/ντού Β') με βαθμό Γραμμ. ή Εισηγητού ή Τμηματάρχου Α' και Β'

Προσωπικό Νοσοκόμων

- Μία Διευθύντρια (Τμήμ. Α' ή Β')
- Μία βοηθός - Διευθύνουσα (Εισηγητής)
- 'Οκτώ Προϊστάμενοι Α' και Β' (Γραμμ. Α' ή Β').

105 'Αδελφές - νοσοκόμες τριετούς ή μονοετούς φοιτήσεως. Οί πρώτες (τρ. τούς φοιτήσεως) διαβαθμίζονται από τόν βαθμό 'Ακολουθού μέχρι Γραμμ. Α' μονοετούς φοιτήσεως και οί πρακτικές από τόν βαθμό Γραφέως Β' μέχρι 'Ακολουθού με δυνατότητα περαιτέρω προαγωγής του ήμισσεως έξ αυτών μέχρι και Γραμμ. Β'. Οί Προϊστάμενες τριετούς φοιτήσεως ή 'Επισκεπτριών διαβαθμίζονται στους βαθμούς Γραμμ. Α' και Εισηγητού.

'Η 'Υποδιευθύνουσα διαβαθμίζεται στό βαθμό Εισηγητού. Χρόνος προαγωγής τών 'Αδελφών τριετούς φοιτήσεως ή 'Επισκεπτριών όρίσθη ή διεντία για τόν βαθμό 'Ακολουθού και ή τριεντία για τούς άλλους. Για τίς μονοετούς όρίσθη ή διεντία για τόν βαθμό του Γραφέως Β', ή τριεντία για τόν Γραφέως Α' και ή τετραεντία για τούς άλλους.

Στίς Δημοτικές εκλογές του 1959 Δήμαρχος εξελέγη ό 'Αγγελος Τσουκαλάς. 'Η σύνθεση του νέου 'Αδελφάτου έγινε ως εξής : Δήμαρχος - Πρόεδρος, Μέλπ 'Αχ. 'Αντωνόπουλος, Κων. Παπαδημητρόπουλος, Τάκης Μελετόπουλος, Κων. Κραπιπέρης, Δημ. Βερνίκος και 'Αγγ. Μουτζιθρόπουλος.

'Η πρώτη συνεδρίαση έγινε στίς 23 'Ιουλίου, ένα μήνα σχεδόν μετά την ανάληψη καθηκόντων από τόν νέο Δήμαρχο. 'Απαντώντας στην προσφώνηση του Διευθυντού ό νέος Πρόεδρος του 'Αδελφάτου υποστήριξε ότι «τό Νοσοκομείον έχει έσοδα στον έμψυχον ύλικόν, Διοικητικόν και επιστημονικόν, αλλά στερείται σχεδόν όλων τών άλλων», και υποσχέθηκε να εργασθει με όλες του τίς δυνάμεις για να γίνει «έν τών καλλιτέρων Νοσηλευτικών Συγκροτημάτων της Πρωτεύουσας» (Πρακτικά σελ. 282 - 83).

'Η νέα 'Εκτελ. 'Επιτροπή αποτελέσθηκε από τούς 'Αντωνόπουλο 'Αχ. και Παπαδημητρόπουλο Κων/νο. Κατά τόν Σεπτέμβριο του ίδιου έτους (Συνεδρ. 23/9/59)

ὁ Δήμαρχος προτείνει στό Ἀδελφάτο τήν σύσταση Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς ἀπό δημοτικούς συμβούλους καί ἄλλα πρόσωπα, ἡ ὁποία «μεγάλως θά συνέτεινε εἰς τῶν ἐκ βάθρων ἀνασυγκρότησιν πρὸς τήν ὁποίαν σοβαρῶς ἀποβλέπει».

Πράγματι συγκροτήθηκε Συντονιστική Ἐπιτροπή ἐκ τῶν
 Κων. Νικολοπούλου, τ. Δημάρχου, ὡς Προέδρου
 Νικ. Ἀναγνωστοπούλου, Ἀρχιτέκτονος, Δημ. Συμβούλου
 Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου
 Ἰω. Λυμπέρη, Ἐπιθ. Λαϊκῶν Ἱατρειῶν
 Σπ. Λιζάρδου, τ. Γεν. Ἐπιθ. Οἴκον. Ὑπηρ. Δήμου Ἀθηναίων
 Ἀν. Ἀναγνωστοπούλου, Δ/ντοῦ Νοσοκομείου
 Δημ. Δέδε, Δ/ντοῦ Χειρ. Κλινικῆς
 Ἰω. Ρεῖζη, Δ/ντοῦ Οἴκον. Ὑπηρ. Νοσοκομείου
 Ἀντ. Χαμοσφακίδη, Γραμματεὺς τοῦ Νοσοκομείου.

Οἰκονομική κατάσταση τοῦ Νοσοκομείου κατά τήν δεκαετία 1950 - 1960

Τά οἰκονομικά τοῦ Νοσοκομείου κατά τήν περίοδο αὐτή, ὅσο κι' ἂν φανεῖ παράδοξο ἐξακολουθοῦν νά εἶναι ἀνηθρά, λόγω τῆς ἱκανοποιητικῆς προσφορᾶς ρευστοῦ, ἔστω καί μέ τή μορφή πληθωρικοῦ χρήματος.

Χαρακτηριστικό δείγμα τῆς εὐεξίας τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Νοσοκομείου ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ἀπόφαση τοῦ Ἀδελφάτου τοῦ Δεκ. 1950 διὰ τῆς ὁποίας αὐξήθηκαν οἱ ἀποδοχές τοῦ ἐφημερίου, τῶν ἱεροψαλτῶν καί τοῦ Νομ. Συμβούλου εἰς τὰ ἀνώτατα ὄρια τὰ προβλεπόμενα ἀπό τήν Ὑπουργ. ἀπόφαση 93570/11 - 12 - 50 καί ἀναδρομικῶς ἀπό 1ης Ἰουλίου 1950. Ἴδου τό σκεπτικόν.

«Ἐπειδή τό Ἴδρυμα εὐρίσκεται εἰς οἰκονομικήν εὐεξίαν δυνάμενον νά καταβάλλῃ στό ἀνώτερον ὄριον τῶν... καθοριζομένων ἀποδοχῶν... κλπ» (Πρακτικά, σελ. 124).

Ἐπίσης κατά τήν συνεδρίαση τῆς 16/3/51 ἀποφασίζεται, κατ' ἐφαρμογή τοῦ AN 1538/50 «Περὶ αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν τῶν ὑπαλλήλων Νομ. Προσώπων», ἡ ἀναδρομική ἀπό 1ης Ἰουλίου 1950 αὐξηση μισθῶν τοῦ προσωπικοῦ ἐφ' ὅσον «τά οἰκονομικά τοῦ Ἰδρύματος ἐπιτρέπουν τήν αὐξησην ταύτην...» (Πρακτικά, σελ. 155).

Ἄλλο παράδειγμα ἡ κατά Ἰαν. 1952 συζήτηση περὶ συνάψεως συμβάσεως μέ τό ἸΚΑ κατά τήν ὁποία ἀπορίφθηκε σχετική πρόταση «ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τό Νοσοκομεῖον ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς του ἥτις εἶναι κατά κανόνα ἡ ἐξυπηρέτηση τῶν ἀπόρων, δέν πρέπει νά δεσμεύσῃ τὰς κλίνας του ἀποβλέπον εἰς τὰ οἰκονομικά ὀφέλη, ἅτινα ἄλλωστε δέν εἶναι σοβαρά...» (Πρακτικά, σελ. 253).

Ἐν τῷ μεταξύ τό Νοσοκομεῖο εἶχε ἐπιβάλλῃ τήν καταβολή νοσηλειῶν στοὺς εὐπόρους καί ἑτεροδημότες ἐκτός τῶν ἀποδεδειγμένων ἀδυνατούντων νά πληρώσουν (Ἀπόφ. 157/30 - 6 - 52).

Γενικῶς ἡ οἰκονομική κατάσταση ἑνὸς Ὄργανισμοῦ φαίνεται ἀπό τοὺς προϋπολογισμούς του καί τήν δυνατότητα διαθέσεως χρήματος γιὰ τήν ἀνετη μισθοδοσία τοῦ προσωπικοῦ καί τήν ἐκτέλεση ἔργων. Μέσω τῶν τριῶν αὐτῶν δεικτῶν θά παρακολουθήσωμε τήν οἰκονομικήν κατάστασιν τοῦ Νοσοκομείου τόσο κατὰ τήν παροῦσα δεκαετία, ὅσο καί κατὰ τίς ἄλλες δύο μέχρι σήμερα. Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1950 - 51 εἰσήχθη πρὸς συζήτηση καί ἐψηφίσθη κατὰ τήν συνεδρία τοῦ Ἀδελφάτου τῆς 16ης Ἰουνίου 1950, εἶχε δέ ὡς ἐξῆς :

Έσοδα		Έξοδα	
Τακτικά :	8.313.405.000	Τακτικά :	7.673.979.000
Έκτακτα :	146.876.000	Έκτακτα :	165.000.000
Υπόλ. Ταμείου :	10.000.000	Αποθεματ. :	631.302.000
Σύνολον	8.470.281.000	Σύνολον :	8.470.281.000

Ἡ ἐπάρκεια ρευστοῦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν σύγκριση μὲ τὸν προϋπολογισμό τῆς προηγούμενης χρήσεως, πού εἶχε ὡς ἐξῆς :

Προϋπολ. 1949 - 50

Έσοδα		Έξοδα	
Τακτικά :	6.603.003.000	Τακτικά :	6.403.001.000
Έκτακτα :	189.500.000	Έκτακτα :	165.000.000
Υπόλ. Ταμείου :	100.000.000	Αποθεματ. :	324.503.000
Σύνολον	6.892.503.000	Σύνολον :	6.892.503.000

Καί στοὺς δύο προϋπολογισμοὺς καταλείπεται ἰκανὸν ἐνεργητικὸν ὑπόλοιπο.

Λόγω ὁμῶς ἀκριβῶς τῆς πληθωριστικῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας συνεπεία τῆς προηγηθείσης ἀνωμάλου δεκαετίας, τὰ διάφορα κονδύλια δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ προϋπολογισθοῦν μὲ ἱκανοποιητικὴ προσέγγιση, οὕτως ὥστε συχνά παρίστατο ἀνάγκη ἀναμορφώσεως τῶν ἀρχικῶν προϋπολογισμῶν.

Ἐτσι περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους (Νοέμβριος 1950) ἐπιχειρεῖται ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ, προκειμένου νὰ καλυφθοῦν ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὡς ἐξῆς :

1) Αὐξάνονται τὰ ἔσοδα ἐξ ἐνοικίων, χρεωγράφων καὶ κρατήσεων λόγω συντάξεων κατὰ 72.150.000 δρχ. Τὸ ποσὸν τοῦτο προστίθεται στό προβλεφθέν ἀποθεματικόν

2) Μεταφορὰ πιστώσεων ἐκ διαφόρων κεφαλαίων τῆς χρήσεως 50 - 51 συνολικοῦ ποσοῦ 379.000.000 δρχ. καὶ μεταφορὰ στό Ἀποθεματικόν τῆς ἴδιας χρήσεως.

3) Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ποσοῦ δρχ. 535.000.000 ὑπολογίσθηκε νὰ δαπανηθοῦν σὲ διάφορα ἔργα. Ἐμεινε ὡς ἀποθεματικὸ ἓνα ὑπόλοιπο 21.802.000 δρχ.

Ὁ ἀπολογισμὸς τῆς χρήσεως 1949/50 εἶχε ὡς ἐξῆς :

Προϋπολογισμὸς	Βεβαιωθέντα	Εἰσπραχθέντα	Υπόλ. Εἰσπρ.	
Τακτικά :	6.677.003.000	5.014.127.359	4.993.373.859	20.753.500
Έκτακτα :	204.500.000	148.870.348	131.692.348	17.178.000
Υπόλ. Ταμείου :	100.000.000	98.983.752	98.983.752	-
Σύνολον :	6.981.503.000	5.261.981.459	5.224.049.959	37.931.500

Παρατηροῦμε μίαν σημαντικὴν διαφορὰ μεταξύ τῶν προϋπολογισθέντων καὶ τελικῶς πραγματοποιηθέντων ἐσόδων, κατ' ἀνάγκη ἐπομένως συρρίκνωση καὶ τῶν

δαπανῶν εἰς βάρος τῶν προγραμματισθέντων ἔργων καὶ τοῦ ἀποθεματικοῦ, τὸ ὁποῖον περιωρίσθη σὲ ἀσήμαντο ποσό.

Τὸν Μάρτιο τοῦ 1951, ἐνῶ δὲν εἶχαν ἐξαντληθεῖ ἀκόμη τὰ κονδύλια τοῦ προϋπολογισμοῦ προηγουμένης χρήσεως, ἐπιχειρεῖται νέα ἀναμόρφωση πάλι «πρὸς κάλυψιν ἐπείγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ Νοσοκομείου» (Πρακτικά, σελ. 149).

Τὸ σκέλος τῶν ἐσόδων αὐξάνεται κατὰ ἓνα ποσό 707.767.860 δρχ. ἀπὸ τόκους, νοσήλεια, ἐξέταστρα καὶ ἀποδόσεως κληροδοτημάτων. Ἐξ αὐτῶν ποσόν 555.000.000 διατίθεται γιὰ τὴν κάλυψη τρεχουσῶν πληρωμῶν τοῦ Ἰδρύματος (τροφίμων, εἰδῶν διαφόρων, μηχανημάτων, ἐπισκευῶν κλπ).

Ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ ἀναλαμβάνεται ἐξ ἄλλου ποσόν 1.284.500.000 δρχ. γιὰ τὴν κάλυψη διαφόρων ἀναγκῶν (αὐξ. μισθῶν, εἶδη, συντήρηση κλπ).

Τὸν Μάιο τοῦ ἴδιου ἔτους λαμβάνει χώρα καὶ νέα ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ χρήσεως 1950 - 51, λόγῳ αὐξήσεως ἐνοικίων κληροδοτημάτων τοῦ Νοσοκομείου.

Προϋπολογισμός 1950 - 51 (ὅπως διεμορφώθη τελικῶς).

	Ἔσοδα	Ἐξοδα
Τακτικά :	5.813.405.000	5.699.629.000
Ἐκτακτα :	146.876.000	165.000.000
Ἐπὸλ. Ταμείου :	10.000.000	105.652.000
Σύνολον	5.970.281.000	5.970.231.000

Προϋπολογισμός 1951 - 52

	Ἔσοδα	Ἐξοδα
Τακτικά :	6.613.604.000	6.142.648.800
Ἐκτακτα :	288.605.000	597.391.821
Ἐπὸλ. Ταμείου :	10.000.000	172.170.379
Σύνολον	6.912.209.000	6.912.209.000

Ὁ προϋπολογισμὸς ἐγκρίθηκε μὲ ἀρκετὴ καθυστέρηση (Ὀκτώβριος 1951).

Ὅπως γίνεται φανερό, μετὰ τὴν ἀποτυχία ὀρθῆς προβλέψεως κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ 1950 - 51, τὸ Ἀδελφάτο ἐμφανίζεται περισσότερο συντηρητικὸ τώρα καὶ διαμορφώνει τὸν νέον προϋπολογισμὸ σὲ ρεαλιστικώτερα ἐπίπεδα. Σημειώνουμε ἐπίσης καὶ τὴν παρουσία εἰσέτι τῶν πληθωρικῶν δισεκατομμυρίων. Τὰ τρία μηδενικά ἀφαιρέθηκαν, ὡς γνωστό, ἀργότερα ἐπὶ κυβερνήσεως Συναγερμοῦ (Παπάγος - Μαρκεζίνης).

Παρ' ὅλα ταῦτα χρειάσθηκε καὶ σ' αὐτὸν τὸν προϋπολογισμὸ ἀναμόρφωση. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἤδη ἀπὸ Διετίας μὲ τὸ ΒΔ τῆς 12 Μαΐου 1949 «Περὶ οἰκονομικῆς διοικήσεως καὶ Λογιστικῶν τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων», ἀπαγορευόταν ἡ μεταφορά πιστώσεων ἀπὸ κεφαλαίου σὲ κεφάλαιο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς οἰκον. χρήσεως. Ἡ ἀναμόρφωση λοιπὸν ἔλαβε χώρα τὸν Μάρτιο 1952 (Ἀπόφ. 44/10 - 3 - 52).

Κατ' αὐτὴν τὰ ἔσοδα αὐξήθησαν κατὰ 292.000.000 δρχ. ἐλήφθησαν δὲ πιστώσεις ἀπὸ διάφορα κεφάλαια συνολικοῦ ποσοῦ 306.000.000 δρχ. πρὸς ἐνίσχυση τοῦ

ἀποθεματικῷ, τό ὅποιον δαπανήθηκαν γιά διάφορες ἀνάγκες 707.000.000 (Πρακτικά, σελ. 290).

Μετά δύο μήνες (Συνεδρ. 13 Μαΐου 1952) γίνεται καί νέα ἀναμόρφωση καί στίθεται στά ἔσοδα νοσηλίων καί ἐγγυήσεων διαφόρων ταμείων ὑγείας ἐκ 180.000.000. Ἀναλαμβάνονται δέ καί πιστώσεις 327. ἐκ. δρχ. Ἀπό αὐτά δαπανήθηκαν γιά τρέχουσες ἀνάγκες 543.500.000 δρχ. Τέλος Ἰουνίου γίνεται ἄλλη ἀναμόρφωση γιά τοὺς ἴδιους λόγους.

Βασική αἰτία τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν ἦταν ἡ ἀπό μέρους τοῦ Δήμου ἡ στέρηση καταβολῆς καί περικοπή τῶν ἐγκρινομένων ἐκάστοτε ἐπιχορηγήσεων ἀδυναμία ὀφείλεται προφανῶς σέ γενικώτερους οἰκονομικούς λόγους καί ἰσχυρῶς ἐπὶ τὴν ἀντιπληθωριστικὴ πολιτικὴ τῶν κυβερνήσεων τῆς ἐποχῆς.

Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 13/5/52 ὁ Δ/ντῆς τοῦ Νοσοκομείου, ἐκθέτων συντόμως τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τοῦ Ἰδρύματος, λέγει ὅτι «τό Νοσοκομεῖον ὁρίζεται εἰς πλήρη ἀδυναμία ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὰς ἀμέσους ὑποχρεώσεις του ὅσον πρὸς τὴν περιστολῆς ἐκ μέρους τοῦ Δήμου τῆς ἐγκριθείσης ἐπιχορηγήσεως. Ἡ δὲ δαπάνη τοῦ Δήμου ἀθροίζεται ἐπὶ 600.000.000 δρχ.» (Πρακτικά, σελ. 315).

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 30 Ἰουνίου συζητεῖται ἡ ἀπό 20/5/52 ἀναμόρφωσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Λογιστηρίου κατὰ τὴν ὁποία «ἐκκρεμοῦσιν εἰς τὸ ταμεῖον ἐντάλματα συνολικοῦ ποσοῦ 150 ἑκατομ. ἀνεξόφλητα λόγω ἐλλείψεως χρημάτων ὡσαύτως ἕτερα 250 ἑκατ. εὐρίσκονται ὑπὸ τακτοποιήσιν καί ἀφορῶσιν δαπάναις ἀναμνηστικῆς φύσεως μέχρι τέλους Ἀπριλίου 1952. Συμφώνως πρὸς τὸ ΒΔ τῆς 31/5/49. Προϊστάμενος Λογιστικῆς Ὑπηρεσίας ὀφείλει ν' ἀρνηθῆ τὴν ἐκδοσὶν ἐντάλτων...» (Πρακτικά, σελ. 347).

Ὁ Δήμαρχος σημειώνει ὅτι ἡ λήξη τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως συνήθως παρατείνεται καί μετὰ τὴν 30 Ἰουνίου, ὅποτε ἐλπίζει ὅτι εἰσπράξεις θά εἶναι ἀρκετῆς νά καλύψωσιν τὰς ὀφειλόμενες δαπάνες. Δέν πρόκειται, εἶπε, περὶ ἐλλείψεως χρημάτων, ἀλλὰ περὶ συμπωματικῆς στενότητος λόγω τῆς λήξεως τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

Τελικὰ ἡ διαμόρφωση τῶν ἐσόδων καί δαπανῶν τοῦ μέν ἔτους 1950 - 51 διαμορφώθηκε ὡς ἑξῆς, βάσει τῶν στοιχείων τοῦ ἀπολογισμοῦ :

Ἔσοδα		Ἔξοδα	
Προϋπολογισθέντα :	6.757.198.860	Πιστώσεις :	6.757.198.860
Βεβαιωθέντα :	5.900.738.541	Ἐντάλ. Πιστ. :	5.826.009.835
Εἰσπραχθέντα :	5.820.653.291	Πληρωθέντα :	5.816.449.702
		Ἐκπεσόντα :	9.560.183

Ἔσοδα : 80.085.250 Ἔξοδα Πιστ. : 931.188.975

Τοῦ δὲ οἰκονομικοῦ ἔτους 1951 - 52 ὡς κάτωθι :

Ἔσοδα		Ἔξοδα	
Προϋπολογισθέντα :	7.384.209.000	Προϋπολογισθέντα :	7.384.209.000
Βεβαιωθέντα :	6.634.372.845	Ἐντάλθέντα :	6.729.520.871
Εἰσπραχθέντα :	6.506.804.145	Πληρωθέντα :	6.502.892.571
Ἔσοδα Εἰσπρ. :	127.568.700	Ἔξοδα Εἰσπρ. :	226.628.300
		Ἔξοδα Πιστ. :	656.762.079

Ὁ προϋπολογισμός τοῦ ἐπομένου οἴκον. ἔτους 1952 - 53 κατηρτίσθη μέ βάση κυρίως τήν ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου, ἡ ὁποία ὑπολογίσθη σέ 7 δις καθῶς καί διαμόρφωση τῆς προηγουμένης χρήσεως.

Ἔσοδα		Ἔξοδα	
Τακτικά :	9.738.000.000	Τακτικά :	9.360.664.600
Ἐκτακτα :	361.661.000	Ἐκτακτα :	409.001.000
Ἐπὸλ. Ταμείου :	5.000.000	Ἀποθεματ. :	335.375.400
Σύνολον	10.105.041.000	Σύνολον :	10.105.041.000

Ἐν τούτοις κι' αὐτός ὁ προϋπολογισμός ὑπέστη ἐπανελημμένες ἀναμορφώσεις, ὅπως τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1952, τόν Ἰαν. τοῦ 1953, πάλι τόν Μάρτιο λόγω τοῦ ὅτι «ἡ ἐκτέλεσις τῶν προβλεφθέντων ἔργων κτιριακῆς ἀνασυγκροτήσεως δέν κατέστη δυνατόν νά πραγματοποιηθῆ ἐξ ὀλοκλήρου κατά τό τρέχον οἶκον. ἔτος, ἐνῶ ἀντιθέτως κρίνεται λίαν ἐπιβεβλημένη ἡ ἐκτέλεση ἄλλων τοιούτων...», τόν Μάιο ἐκ νέου μέ τό αἰτιολογικόν ὅτι «... κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 119765/27 - 3 - 53 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπ. Οἰκονομικῶν «Περί ἐπιδόματα ἐπί ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα 1953» καί ἐν συνδυασμῷ τοῦ Ν. «Περί ἐκτάκτων μέτρων ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολ. τοῦ Κράτους», τό Ἰδρυμα εἰς τοὺς λαμβάνοντας μισθόν κάτω τοῦ ἑνός ἑκατομ. μηνιαίως κατέβαλεν ἐκτός τῆς εἰς τό κράτος εἰσφορᾶς καί προκαταβολῶν, ἧτις ἀνέτρεψε τὰς εἰς τόν Προϋπ/σμόν γενομένας προβλέψεις...» (Πρακτικά, ἔτους 1953 - 54 σελ. 105), τόν Ἰούνιο ἐπίσης λόγω τοῦ ὅτι «... κατόπιν τῶν ἐπιβληθέντων νέων οἰκονομικῶν μέτρων ἐπῆλθεν σχετική ἀνόδος τοῦ τιμαριθμοῦ... καθίσταται δέ ἀδύνατος ἡ ἰσοσκελίσις τοῦ Πρ/σμοῦ δι' αὐξήσεως τῶν ἐσόδων ὡς καί δι' αὐξήσεως τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου...».

Εἶναι φανερή ἡ ἐπίδραση τοῦ γενικοῦ οἰκονομικοῦ κλίματος τῆς ἐποχῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Νοσοκομείου.

Ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1953 - 54, γιά τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἐμφανίζεται διογκωμένος.

Ἔσοδα :	14.000.000.000
Ἔξοδα :	13.714.055.000
Ἀπόθεμ. :	285.945.000

Ψηφίσθηκε κατά τήν συνεδρία τῆς 31 Ἰουλίου 1953 (Ἀπόφ. 155). Ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου ὑπολογίσθη σέ 9.500.000.000 δρχ. Ἀλλά καί αὐτός ὑπέστη ἐν συνεχείᾳ σειράν ἀναμορφώσεων, μεταξύ τῶν ἄλλων (Ἀπόφ. 226/4 - 11 - 53) καί «λόγω τῆς ἐπελθούσης ἀνόδου τοῦ τιμαριθμοῦ...» (Ἀπόφ. 66/2 - 6 - 54).

Κατ' αὐτόν τόν τρόπον ἡ τελική διαμόρφωση τῶν ἀπολογισμῶν ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἀπολογισμός 1952 - 53

Ἔσοδα		Ἔξοδα	
Προϋπολογισθέντα :	10.373.026.000	Προϋπολογισθέντα :	10.373.026.000
Βεβαιωθέντα :	8.749.106.710	Ἐνταλθέντα :	8.050.672.163
Εἰσπραχθέντα :	7.982.226.510	Πληρωθέντα :	7.953.584.339
Ἐπὸλ. Εἰσπρ. :	766.880.200	Ἐκπεσθέντα :	97.087.824

Σημειούται ή αξιόλογη διαφορά (περίπου 30%) μεταξύ των προϋπολογισθέντων, βεβαιωθέντων και τελικά εισπραχθέντων εσόδων, ή όποια βεβαίως άνέτρεπε και τίς προβλεπόμενες έκάστοτε δαπάνες.

Άπολογισμός 1953 - 54

Προϋπολογισμός	ΕΣΟΔΑ			
	Βεβαιωθέντα	Εισπραχθέντα	Υπόλ. Εισπρ.	
Τακτικά :	10.270.762	9.768.159	8.782.363	985.795
Έκτακτα :	525.002	429.073	429.073	
Εισπρ. υπόλ. :	650.000	96.153	96.153	
Χρημ. ύπ/πον :	5.235	28.642	28.642	
Σύνολον :	11.451.000	10.322.028	9.336.232	985.795

Προϋπολογισμός	ΕΞΟΔΑ			
	Ένταλθέντα	Πληρωθέντα	Πληρωτ.	
Έξοδα :	11.420.055	9.962.614	9.265.079	697.535
Άποθ.	30.945			
Σύνολον	11.451.000	9.962.614	9.265.079	697.535
Υπόλ. Ταμείου :	71.153			

Προϋπολογισμός 1954 - 55

Έσοδα Τακτικά :	10.556.984
Έκτακτα :	615.803
Παρελθ. Χρ. :	898.133
Υπόλ. Ταμ. :	5.080
Σύνολον :	12.076.000
Έξοδα Σύνολον :	11.989.828
Άποθεματικών	86.172

Ό προϋπολογισμός ψηφίσθηκε κατά την συνεδρίαση της 17 Σεπτεμ. 1954. Δύο μήνες αργότερα, κατά την συνεδρία της 26 Νοεμβρίου, ό Διευθυντής του Νοσοκομείου έκθέτει προς τό Άδελφάτο την οίκτρα οικονομική κατάσταση του Ίδρυματος. «Ή μ.εθεδοσία του προσωπικού, είπε, καταβάλλεται πάντοτε μέ πολλήν καθυστέρησιν. Είς άπαντας τούς χορηγητάς... αί όφειλαί έγγιζουν τό έν έκατομμύριον. Ή κατάσταση αύτή, προσθέτει, όφείλεται έξ ολοκλήρου είς την καθυστέρησιν της καταβολής της έπιχορηγήσεως έκ μέρους του Δήμου Άθηναίων» (Πρακτ., σελ. 465). Κατά την συνεδρία της 22 Δεκεμβρίου ό Γεν. Δ/ντής ό Δ/ντής Οίκον. Υπηρεσιών έπαναφέρων τό θέμα και «άναπτύσσων διά μακρών την οίκτραν οίκον. κατάστασην είς ην περιεπεσε τό Ίδρυμα...». Άλλά και ό έκ των μελών του Άδελφάτου Έπ. Σταυρόπουλος λέγει ότι «και ό ίδιος έχει διαπιστώσει ότι τό Ίδρυμα άπό οικονομικής πλευράς έχει περιέλθει είς άδιέξοδον και δεόν νά ληφθή μέριμνα διά την ένίσχυσίν του...»

Χαρακτηριστικόν είναι ότι κατά την ίδια συνεδρίαση ανακοινώθησαν αναφορές των προμηθευτών γάλης και χαρτοβάμβακος «δι' ών παρακαλοῦν ὅπως ἀπαλαγοῦν τῆς περαιτέρω προμηθείας πρὸς τὸ Ἴδρυμα τῶν ἀνωτέρω εἰδῶν, καθ' ὅσον ἀπὸ μακρὸν χρόνον, πλεόν τοῦ ἔτους, δέν ἐζήτησε νά προμηθευθῇ τ' ἀνωτέρω εἶδη λόγω οικονομικῶν δυσχερειῶν».

Σέ τέτοια κατάσταση εἶχαν περιέλθει τὰ οικονομικά τοῦ Νοσοκομείου εὐθύς μετὰ τὴν πολεμική περίοδο. Τὸ Ἀδελφάτο βέβαια παρακαλοῦσε τὸν ἐκάστοτε Δήμαρχο νά μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἐγκαιρὴ καταβολή τῶν ἐπιχορηγήσεων τοῦ Δήμου, πλην «οὐκ ἂν λάβεις παρά τοῦ μὴ ἔχοντος».

Πράγματι μετὰ ἑξάμηνο περίπου (συνεδρία 3 Ἰουνίου 1955) τὸ Ἀδελφάτον προβαίνει σέ ἀναμόρφωση τοῦ προϋπολογισμοῦ χρήσεως 1954/55 διὰ σειρᾶς περικοπῶν καὶ καταργήσεως διαφόρων πιστώσεων, τῶν ὁποίων ἡ διάθεση «καθίστατο ἀνέφικτος κατὰ τὸ τρέχον ἔτος» (Πρακτικά, σελ. 51 - 53).

Ἔτσι ἡ τελικὴ διαμόρφωση τῆς χρήσεως τοῦ ἔτους τούτου, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν ἀπολογισμό, διαμορφώθηκε ὡς ἐξῆς :

	ΕΣΟΔΑ			
	Προϋπολογισθέντα	Βεβαιωθέντα	Εισπραχθέντα	Ἵπόλ. Εἰσπρ.
Τακτικά :	10.556.984	10.464.436	9.327.836	1.136.600
Ἐκτακτα :	2.038.796	1.395.244	692.584	702.660
Ἵπόλ. Ταμ. :	71.153	71.153	71.153	-
Σύνολον	12.666.933	11.930.834	10.091.874	1.839.260

	ΕΞΟΔΑ			
	Προϋπολογισθέντα	Ἐνταλθέντα	Πληρωθέντα	Ἐκπεσθέντα
Τακτικά :	12.459.828	11.549.028	10.056.350	1.492.677
Ἀποθεμ. :	207.105	-	-	-
Σύνολον	12.666.932	11.549.028	10.056.350	1.492.677

Ἵπόλ. Ταμείου	
Εἰσπραχθέντα :	10.091.874
Πληρωθέντα :	10.056.350

Ἵπόλ. Ταμ. : 35.524

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ 1955/56 συντάχθηκε ὑπὸ τὶς αὐτὲς οικονομικὲς συνθηκὲς, ἀλλὰ σέ ὑψηλότερα ἐπίπεδα τοῦ προηγουμένου ἔτους :

	Ἔσοδα		Ἐξοδα	
		Συνολικά :		Συνολικά :
Τακτικά :	12.658.772		14.599.694	
Ἐκτακτα :	260.003	Ἀποθεμ. :	193.565	
Ἔσοδα παρελθ. χρήσ.	839.260			
Χρημ. ὑπόλ. :	35.224			
	14.793.259			

Ὁ προϋπολογισμός ἐγκρίθηκε ἀπό τήν Ἐκτελ. Ἐπιτροπή τόν Ἰούλιο καί ἐψηφίσθη ἀπό τό Ἀδελφάτο τόν Σεπτέμβριο 1955 (Ἄπόφ. 109).

Ἡ οἶκον. κατάσταση ὅμως δέν βελτιώθηκε. Ἀπεναντίας τό Νοσοκομεῖο βρέθηκε στά μέσα τοῦ ἐπομένου ἔτους καί πρό τῆς λήξεως τῆς τρεχούσης χρήσεως ἀδυναμία νά συμπληρώσει τίς κενές θέσεις προσωπικοῦ.

Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 13 Μαΐου 1956 πρό τῆς ἡμερησίας διατάξεως ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἀδελφάτου προτείνει «ὅπως ἀναβληθῶσιν προσωρινῶς ἅπασαι αἱ πρόσληψεις τοῦ τε ἐπιστημονικοῦ καί λοιποῦ προσωπικοῦ... λόγω τῆς οικονομικῆς διασχερείας τήν ὁποῖαν διέρχεται τό ἴδρυμα».

Ὁ ἐκ τῶν μελῶν Ὁδ. Παπαμαντέλος λέγει ὅτι «ὄχι μόνον πρέπει νά σταματήσῃ πάσα περαιτέρω δαπάνη, ἀλλά πρέπει νά γίνῃ μελέτη περισυλλογῆς, διότι κατ' ἐπίληψιν τῆς γνώμης του, γίνονται κολλὰι δαπάναι ἀδικαιολόγητοι, ὅπως π.χ. συμβαίνει μετὰ τῶν προκηρύξεων διά τήν κατάληψιν τῶν κενῶν θέσεων τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ».

Ὁ Βαγενᾶς ἔχει ἀντιρρήσεις. Λέγει ὅτι οἱ ἰατροὶ γιά νά ἀποκτήσουν δικαίωμα διορισμοῦ σύμφωνα μέ τό νόμο «δέον τούλάχιστον ἐπί μίαν διετίαν νά ὑπηρετήσῃσιν ἄνευ ἀποδοχῶν, ὡς ἐξωτερικοὶ βοηθοί. Πολλοί δέ ἐξ αὐτῶν ἐργάζονται πλεονεκτήματα τῆς διετίας χωρίς νά λαμβάνωσιν οὐδεμίαν ἀμοιβήν, προσδοκῶντες νά ἀποκτήσῃσιν τό δικαίωμα νά διορισθῶσιν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, προσέθεσε, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀρνηθῶμεν τήν πρόσληψιν τῶν ἰατρῶν στίς ἀνωτέρω κατηγορίες... καί μάλιστα εἰς κενᾶς ὀργανικᾶς θέσεις».

Κατά τόν Πελεκούδα οἱ οικονομίες πού μποροῦν νά προέλθουν ἀπό τόν διορισμό τῶν ἰατρῶν εἶναι τό minimum αὐτῶν.

Ὁ Παπαμαντέλος προτείνει νά μήν ὑπάρξει περιορισμός πρός τό παρόν ἐπιτοποθετήσεις τῶν ἰατρῶν, ἀλλά νά ληφθῇ πρόνοια περιορισμοῦ τῶν ὀργανικῶν θέσεων αὐτῶν ἐν προσηκόντι ἀναθεώρηση τοῦ Ὄργανισμοῦ.

Τελικῶς ὅμως, ὅπως θά δοῦμε, ἀνεστάλησαν οἱ διορισμοὶ καί στίς κενές θέσεις προσλαμβάνονταν ἡμερομίσθιοι ἢ ἐπὶ συμβάσει μέ τή νομική φόρμουλα τοῦ «συμβασιού».

Τόν Ἰούλιο, τό Ἀδελφάτο προβαίνει ἐπὶ τῆς πρώτης ἀναμόρφωσης τοῦ νέου προϋπολογισμοῦ λόγω παράτασεως τοῦ οικονομικοῦ ἔτους μέχρι 31/12/56 (Β) 18/5/1956).

Πρό τῆς λήξεως τῆς οἶκον. χρήσεως (4 Δεκ. 1956) γίνεται καί νέα ἀναμόρφωσις τοῦ προϋπολογισμοῦ διά περιορισμοῦ καί καταργήσεως διαφόρων πιστώσεων (Πρακτικά, σελ. 267 - 69).

Ἡ κατάσταση δέν βελτιώνεται καί τό Ἀδελφάτο συζητεῖ τήν ἐκποίηση ἀκινήτων τοῦ Ἰδρύματος, ἀπό διάφορα κληροδοτήματα, πολλά ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα λόγω τῆς παλαιότητος αὐτῶν, χρειάζοντουσαν δαπανηρές ἐπισκευές γιά τή συντήρησίν τους. Γιά τόν λόγο αὐτό συστήθηκε καί Ἐπιτροπή Κτηματολογίου ἀπό τούς ἄντ. Χαμοσφακίδη (Γραμματεὺς Νοσ/ου), Δημ. Σταυριανοῦ (Προϊστ. Λογιστηρίου) καί Σπ. Μενάνδρου (Μηχανικοῦ τοῦ Δήμου). Ἡ σχετικὴ ἀπόφασις λήφθη κατὰ τήν συνεδρίαση τῆς 3 Ὀκτωβρ. 1956.

Ἡ ἀπόφασις γιά τήν ἐκποίηση (ἀρ. 111/27 - 10 - 54) ἀφοροῦσε τὰ δύο ἀκίνητα τῶν ὁδῶν Πέττα 3 - 5 καί Δαιδάλου. Σύμφωνα μέ τό νόμο συνεστήθη Ἐπιτροπή ἐκποιήσεως ἀπό τὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου Δ. Τριανταφύλλου καί Ι. Παπακωνσταντίνου.

τίνου, και τούς Ίω. Δρίνη Προϊσταμένου του Τ.Τ.Δ.Κ., ή οποία καθώρισε τήν αξία τών ακινήτων εις 267.000 τής όδοϋ Πέττα και 156.000 δρχ. τής Δαιδάλου (1000 δρχ. ανά τετρ. πήχυν).

Κατά τήν συνεδρίαση τής Έκτελ. Έπιτροπής τής 25 Ίαν. 1957 ό Δήμαρχος Πανσ. Κατωάτας λέγει ότι «ή έκποίησης τών άνωτέρω ακινήτων είναι επιβεβλημένη και επείγουσα καθ' όσον εκ του προϊόντος τής... θά προκύψη προφανής ώφέλεια του Ίδρύματος, όπερ θά δυνηθῆ νά επιτελέση τούς κοινωνικούς και θεραπευτικούς αυτού σκοπούς... ήτοι νά καταβάλη τάς επειγούσας και άναποφεύκτους δαπάνας διά τήν βελτίωσιν του κεντρικού αυτού κτιρίου και ίδια διά τήν άπαραίτητον προσθήκην πτέρυγος θαλάμου (πρώτης και δευτέρας θέσεως), τών όποιών στερείται και οϊτινες δημιουργούμενους θέλουσι συντελέση τά μέγιστα εις τήν βελτίωσιν τών οικονομικών του Ίδρύματος, λαμβανομένου ύπ' όψιν ότι τό εκ τών δημιουργηθησόμενων θαλάμων έσοδον άτινα εισπράττει τό Ίδρυμα εκ τών ύπό έκποίησησιν παμπалаίων και ένοικιοστασιακών ακινήτων αυτού...» (Πρακτικά Έκτελ. Έπιτρ., σελ. 413).

Έν τώ μεταξύ λόγω τής κακής καταστάσεως τών οικονομικών του Νοσοκομείου διετάχθη ύπό του Ύπουργείου Οικονομικών κατά τό φθινόπωρον του 1955 οικονομικός έλεγχος, ό όποιος μάλιστα διήρκεσε πέραν του έτους και έδημιούργησε πλείστα προβλήματα στο Νοσοκομείον. Μάλιστα κατά τήν συνεδριάν του Άδελφάτου τής 4 Δεκ. 1956 πολλά μέλη εξέφρασαν τήν δυσφορία τους προς τόν Δήμαρχο, ό όποιος άνέλαβε νά επικοινωνήσει προσωπικώς με τίς άρμόδιες ύπηρεσίες του Ύπουργείου.

Η κακή οικονομική κατάσταση του Ίδρύματος οδήγησε πολλάκις και σε συζητήσεις ή αποφάσεις αντίθετες προς τό πνεύμα τής άποστολής του και προς τήν πάγια συνήθεια από τής ίδρύσεώς του νά δέχεται προς νοσηλείαν δωρεάν όλους τούς έχοντες άνάγκη. Πράγματι τό Νοσοκομείον δέν έδέχετο πλέον δωρεάν παρά μόνον όσους είχαν δελτίον άπορίας. Όλοι οί άλλοι, σύμφωνα με βεβαίωση του Δημάρχου σε αιτιάσεις του συμβούλου Ν. Χιώτη, καταβάλλουν νοσηλεία, «πάντως νοσηλεία περιωρισμένα, προσέθεσε, ούτως ώστε νά είναι δυνατή ή νοσηλεία και τών σχετικώς άπόρων» (συνεδρ. 27 Ίαν. 1953).

Η άπόφαση για τήν καταβολή νοσηλείων από τούς έτεροδημότες έλήφθη στις 2 Ίαν. 1952 μετά από στατιστική μελέτη από τήν όποία προέκυψε ότι τό μεγαλύτερο μέρος τών νοσηλευομένων προέρχεται από έπαρχιακούς δήμους και ότι ή πληρότητα του Νοσοκομείου δέν ξεπερνούσε τό 50% τών διαθεσίμων κλινών. Σοβαρή αντίδραση στην κατάργηση τής δωρεάς νοσηλείας, έφερε ό σύμβουλος Ν. Χιώτης. Ζήτημα προέκυψε στο έάν στους έτεροδημότες θά περιλαμβάνονται και οί κάτοικοι τών περίξ Δήμων και Κοινοτήτων, οί όποιοι παλαιότερα ήσαν στο Δήμο Αθηναίων.

Έν τώ μεταξύ διάφορα έπαγγελματικά σωματεία και ταμεία Άλληλοβοηθητικά ζητούσαν επιμόνως έκπτωση τών νοσηλείων και τό Νοσοκομείο άποδέχθηκε πολλές από τίς αιτήσεις αυτές. Είναι ένδεικτικό τής καταστάσεως που επικρατούσε σε μία έποχή όπου πλην τών ασφαλισμένων του ΙΚΑ σχεδόν όλος ό άλλος πληθυσμός ήταν άκάλυπτος από νοσηλευτική περίθαλψη. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε μερικά παραδείγματα :

Τό Ταμείο Ύγείας τής Δημοτικής Έκμεταλλεύσεως Άεριοφωτος με επανειλημμένα έγγραφα ζητούσε έκπτωση τών νοσηλείων για τά μέλη του. Τελικά τό Ί-

δρυμα παρεχώρησε μιά έκπτωση 20% επί των νοσηλείων (Συνεδρ. 25 'Ιουνίου 1953).

Τὴν ἴδια ἐποχὴ (Νοέμβρ. 1953) ἀποφασίζεται ἡ παροχὴ δωρεάν ἐξετάσεων στὰ ἐξωτερικὰ ἰατρεῖα καὶ στὰ ἐργαστήρια τοῦ Νοσοκομείου στοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὰ μέλη τῶν οἰκογενειῶν τους α) Ὑπουργ. Ἐσωτερικῶν, β) Νομαρχίας Ἀττικῆς, γ) Δήμου Ἀθηναίων, δ) Δημ. Βρεφοκομείου, ε) Κέντρο Νεότητος καὶ στ) Δημοτικῆς Ἐκμεταλλεύσεως.

Ἐπίσης τὸ Ἀλληλοβοηθητικὸ ταμεῖο περιθάλψεως Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἀθηναϊκοῦ τύπου μέ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1516/27 - 5 - 55 ἐγγραφὸ τοῦ «αἰτεῖται τὴν δωρεάν παροχὴν νοσοκομειακῆς περιθάλψεως διὰ τῆς διαθέσεως τριῶν κλινῶν εἰς τὴν Β' θέσιν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν μετόχων τοῦ ταμείου των».

Τὸ Ἀδελφάτο ἀποδέχθηκε τὸ αἶτημα ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ ὑπάρχουν κενές κλίνες (Πρακτικά, σελ. 68).

Χορηγεῖται ἐπίσης δικαίωμα δωρεάν νοσηλείας ἐτεροδημοτῶν ἀμέσως συγγενῶν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου. Ἀπεναντίας ἡ εἰσαγωγή τῶν ἀπόρων ἐτεροδημοτῶν ἢ τῶν περιστατικῶν ποὺ παρουσιάζουν ἐπιστημονικὸ ἐνδιαφέρον τίθεται ὑπὸ τὴν κρίση δύο μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου.

Μὲ ἄλλη ἀπόφαση (2/16 - 1 - 1956) ἐγκρίνεται «ὅπως οἱ διατελέσαντες Δήμαρχοι καὶ Δημ. Σύμβουλοι καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ τοιοῦτοι, οἱ διατελέσαντες μέλη τοῦ Ἀδελφάτου καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ τοιοῦτοι, δικαιῶνται δωρεάν πλήρους νοσοκομειακῆς περιθάλψεως εἰς τὸ Δημ. Νοσ/ον Ἐλπίς» (Πρακτικά, σελ. 147).

Στὴν ἴδια Συνεδρίαση (Ἰαν. 1956) γίνεται δεκτὴ αἴτηση τῆς Γεροντολογικῆς Ἐταιρείας γιὰ τὴν παροχὴ δωρεάν ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων στὰ ἄπορα μέλη αὐτῆς. Παρόμοια αἰτήματα διατυπώνονται καὶ ἀπὸ Σωματεῖα Ἑλλήνων Ἡθοποιῶν, Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν, τῆς Οἰκοκυρικῆς καὶ Ἐπαγγελμ. Σχολῆς «Ἁγία Βαρβάρα» κ.λ.π. Τὸ ἐπόμενον ἔτος (Ἰούνιος 1957) γίνεται δεκτὸν αἶτημα τῆς Ἐταιρείας Προστασίας Γῆρατος (ἄγνωστον ἂν εἶναι ἢ ἴδια μέ τὴν Γεροντολογικὴ) μέ ἀρ. 195/57 γιὰ τὴν παροχὴ ἀδείας πρὸς ἐξέταση δις ἐβδομαδιαίως στὰ ἐξωτ. ἰατρεῖα τοῦ Νοσοκομείου καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς κανονικῆς τῶν λειτουργίας τῶν ἀπόρων γερόντων.

Ἡ γενικώτερη φιλανθρωπικὴ πολιτικὴ τοῦ Νοσοκομείου, παρά τίς πολλαπλές οἰκονομικὲς δυσχέρειες, θὰ συνεχισθεῖ καὶ θὰ ἐπεκταθεῖ ἀκόμη περισσότερο. Κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 6ης Ἰουλίου 1957 ὁ Δήμαρχος Π. Κατσώτας ἐπαναφέρει τὸ θέμα τῆς δωρεάν νοσηλείας. Σύμφωνα με τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία, λέγει, ὁ καθορισμὸς ὡς ἀπόρων ὧν ἔχουν εἰσόδημα ὀλιγότερον τῶν 180 δρχ. μηνιαίως θὰ ἀπέκλειε ἀπὸ τὸ δικαίωμα δωρεάν περιθάλψεως μεγάλου ἀριθμοῦ δημοτῶν. Παρουσιάζονται ὁμως καθημερινῶς περιπτώσεις «τοσοῦτον ἐξωφθάλμου καὶ ἐκδήλου πενίας καὶ ἐπείγουσης ἀφ' ἑτέρου ἀνάγκης ἰατρικῆς καὶ νοσηλευτικῆς βοήθειας, ὥστε ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ τῶν κειμένων διατάξεων... νὰ μὴν ἀπέχη ἀπλῶς τοῦ χαρακτηρισμοῦ ἀστόργου μεταχειρίσεως ἀλλὰ νὰ ὑπερβαίη καὶ τὰ πλαίσια τῆς ἀπανθρωπιᾶς».

Κατόπιν αὐτοῦ προτείνει καὶ ἀποφασίζεται κατ' ἐπέκταση τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ Ὄργανισμοῦ ὅπως :

1) Κατ' ἀπόλυτο προτεραιότητα παρέχεται νοσηλευτικὴ περίθαλψη στοὺς ἔχοντες πιστοποιητικὸ ἀπορίας Δημότες Ἀθηναίους.

2) Ἐάν καὶ ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἐπάρκεια χώρου καὶ εὐχέρεια παροχῆς νοσηλευτικῆς περιθάλψεως θὰ παρέχεται ἐν συνεχείᾳ τοιαύτη εἰς ἐπίσης ἀπόρους Ἀθη-

αίους, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπορία αὐτῶν θά ἀποδεικνύεται εἴτε βάσει βεβαιώσεων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, εἴτε Ἀστυνομικῶν καὶ Δημοτῶν Ἀρχῶν, εἴτε ἀνεγνωρισμένων Φιλανθρωπικῶν Ὄργανώσεων.

3) Βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων καὶ προϋποθέσεων... καὶ πέραν τῶν... ἀνωτέρω περιπτώσεων ἐπιτρέπεται καὶ εἰσαγωγή ἀπόρων ἑτεροδημοτῶν (Πρακτικά, σελ. 128 - 29).

Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 30 Ἰουλίου 1959 ὁ Διευθυντὴς παρουσιάζει στὸ Ἀδελφάτο στατιστικὴ ἐρευνα τῆς κίνησης τοῦ Νοσοκομείου γιὰ τὸ πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ 1959, ἡ ὁποία εἶχε ὡς ἐξῆς :

Σύνολον ἀσθενῶν 4056. Ἐξ αὐτῶν Δημότες Ἀθηναῖοι ἦσαν μόνο 643 δηλ. 15,85%. Ἑτεροδημότες 3.463 ἦτοι 84,15%. Ἐπὶ πληρωμῇ εἰσῆλθαν 30,15% καὶ δωρεάν 69,85%. Τὸ ποσοστὸ εἰσερχομένων στὶς ἐφημερίες, πού κατὰ κανόνα ἐνοσηλεύοντο δωρεάν, ἀνερχόταν σὲ 38,46%.

Οἱ γενικὲς εἰσπράξεις ἀπὸ νοσηλεία κλπ. ἀνῆλθαν εἰς 1.286.789 δρχ. ἐπὶ συνόλου ἐξόδων 14.268.550 δρχ.

Εἶναι φανερό ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση τοῦ Νοσοκομείου εἶναι μεγάλη καὶ ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου δὲν ἐπαρκεῖ. Ἀκολουθεῖ ἐκτενὴς συζήτηση. Ὁ Δήμαρχος (Ἀγγ. Τσουκαλάς) προτείνει νὰ ἀπαγορευθεῖ ἡ εἰσαγωγή ἀπόρων ἑτεροδημοτῶν καὶ νὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Κοιν. Προνοίας ἡ καταβολὴ μέρους τῶν νοσηλείων γιὰ τοὺς εἰσερχομένους κατὰ τίς ἐφημερίες, ὅπως γίνεται καὶ μὲ τὰ κρατικὰ Νοσοκομεῖα.

Προϋπολογισμὸς 1957

Κατὰ τὴν συζήτησίν του στὴν Ἐκτελ. Ἐπιτροπὴ (Συνεδρίαση 8 Φεβρ. 1957) ὁ Πρόεδρος ὑπέδειξε νὰ ζητηθεῖ αὐξημένη ἐπιχορήγηση ἀπὸ μέρους τοῦ Δήμου κατὰ 1.800.000 δρχ. ἦτοι εἰς ποσὸν 8.800.000 δρχ., «ἵνα τὸ ἴδρυμα ἀνταποκριθῇ πρὸς τὸν κοινωνικὸν αὐτῶ σκοπὸν...».

Γιὰ τὰ ἐξόδα ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ ὑφιστάμενο μισθολόγιο τῶν ὑπαλλήλων, οἱ δαπάνες τοῦ παρελθόντος ἔτους γιὰ διατροφή καὶ γιὰ προμήθεια ὑγειονομικοῦ καὶ ἄλλου ὕλικου ὡς καὶ οἱ λοιπὲς ὑποχρεώσεις τοῦ ἰδρύματος.

ΕΣΟΔΑ	Ψηφισθέντα	Ἐγκριθέντα (ἀπὸ Νομαρχίας)
Τακτικά	16.246.472	13.804.060
Ἐκτακτα	220.511	192.001
Παραλθ. χρήσ.	1.631.634	1.306.649
Χρημ. ὑπόλ. παρ. χρήσ.	35.223	709.287
Σύνολον	18.133.840	16.011.997
ΕΣΟΔΑ	Ψηφισθέντα	Ἐγκριθέντα
Κατηγο. I	15.701.000	11.446.002
Κατηγο. II	3.340.473	3.260.330
Κατηγο. III	905.664	955.666
Κατηγο. IV	260.000	150.000
Ἀποθεμ.	8.452	200.000
Σύνολον	20.215.569	16.011.998

Αναλυτικώτερα τὰ στοιχεῖα ἔχουν ὡς ἐξῆς :

Τακτικά Ἔσοδα :

I. Πρόσοδοι κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας	1.001.981	760.00
II. Νοσηλεία κλπ. συναφῆ ἔσοδα	4.194.194	3.800.00
III. Ἐπιχορηγήσεις	10.500.000	8.800.00
IV. Διάφορα ἔσοδα	249.296	134.00
V. Κληροδοτήματα	331.000	310.00

Ἐκτακτά Ἔσοδα :

VI. Ἀπολύσεις	64.435	52.00
VII. Λογαρ. Τάξεως	155.075	140.00
VIII. Ἔσοδα ἐκ παρελθούσης χρήσεως	1.631.634	1.306.64
IX. Χρηματικόν ὑπόλ. παρελθ. χρήσεως	35.223	709.28

Ὅπως γίνεται φανερό κύριες πηγές ἐσόδων εἶναι ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δι-
νω τοῦ 50%) καὶ τὰ νοσήλεια (περίπου 25%). Οἱ παραδοσιακές πηγές ἐσό-
προηγούμενου αἰῶνος (κληροδοτήματα, δωρεές καὶ πρόσοδοι ἀκινήτου
σίας) ἐλάχιστα ἀποδίδουν πλέον. Ἄς σημειωθεῖ πάντως ὅτι ἡ νοσηλεία ἐξί-
θει νά παρέχεται οὐσιαστικῶς δωρεάν ἢ μὲ συμβολικὴ συμμετοχὴ τῶν ἀσφ-
ὅποια δὲν φθάνει οὔτε, τὸ ἕνα τέταρτο τῶν λοιπῶν ἐσόδων τοῦ Νοσοκομ-
πρὸς τὰ ἔξοδα τὰ διάφορα κεφάλαια ἔχουν ὡς ἐξῆς :

	Ψηφισθέντα	Ἐγκριθέντα
I. Ἔξοδα Διοικήσεως	9.395.000	6.606.000
II. Ὑλικά Γραφείου	1.000.000	632.000
III. Ὀδοιπορικά	80.000	60.000
IV. Διατροφή	3.610.000	2.303.000
V. Ἐπιπλα - σκεῦη - ἱματισμός	354.000	551.000
VI. Ὑγειον. ὑλικόν - φάρμ.	1.262.000	1.294.000
VII. Ὑποχρεωτ. δαπάναι	924.000	666.330
VIII. Διάφορες ὑποχρεώσεις	220.353	174.000
IX. Συντάξεις	190.000	120.000
X. Χρέη	2.000.000	2.300.000
XI. Ἔργα	905.664	955.666
XII. Προαιρετ. δαπάναι	10.000	10.000
XIII. Λογαρ. Τάξεως	250.000	140.000
XIV. Ἀποθεματικόν	8.432	200.000

Παρατηρήσεις : α) Τὸ 40% περίπου τῶν ἐξόδων ἀφορᾷ μισθοῦς ὑπαλλή-
τρῶν κλπ. Παρατηροῦμε τὴν σημαντικὴ διαφοροποίησιν ἐν σχέσει μὲ τὸν π-
μενο αἰῶνα.

β) Ἡ διατροφή τῶν ἀσθενῶν καλύπτει τὸ 15% περίπου τῶν ἐξόδων.

γ) Τὸ ὑγειονομικὸ ὑλικόν, τὰ φάρμακα καὶ τὰ ὑλικά ἐργαστηρίων δὲν εἶ-
ναι πλέον τὸ 8% τῶν δαπανῶν.

δ) Σημαντικὸ εἶναι τὸ κονδύλιο τῶν χρεῶν καὶ ἀδικαιολογητῶς μᾶλ-
γραφικῆς ὕλης καὶ γενικῶς τῆς συντηρήσεως τῶν γραφείων καὶ λοιπῶν χώρ-
κῆσεως. Ἔχομε εἰσελθεῖν στὴν περίοδο τῆς γραφειοκρατίας.

ε) 'Απεναντίας πενιχρό είναι τό κονδύλιο τών έργων, πράγμα πού δείχνει τήν κακοδαιμονία του 'Ιδρύματος.

στ) Τό 'Αδελφάτο δέν φαίνεται νά προνοεί γιά σχηματισμό άποθεματικού. Διαφορετικά όμως, και μάλλον φρονιμώτερα, φαίνεται νά σκέπτεται ή Νομαρχία.

ζ) Σημειώνουμε επίσης τίς σημαντικές περικοπές τής Νομαρχίας.

'Αναμορφώσεις υπέστη όμως στή συνέχεια και αυτός ο προϋπολογισμός (Σεπτ. 1957, Νοέμβρ. 1957 κλπ.), πού άφορούσαν κυρίως περικοπές κονδυλίων συνεπεία τών ύφισταμένων δυσχερειών. Μάλιστα κατά τήν συζήτηση τής 8ης Νοεμβρίου ο Δήμαρχος ζήτησε νά ρευστοποιηθεί ποσόν 700.000 δρχ. κατετεθειμένον στό Τ.Π.Δ. από έκποίηση άκινήτου προκειμένου νά αγοράσθουν χειρουργικά εργαλεία και διάφορα είδη ύγειονομικών υλικών. Σοβαρές αντιρρήσεις έπρόβαλε όμως ο Παπαμαντέλος μέ τό αίτιολογικόν ότι τό Νοσοκομείο δέν είχε άπορροφήσει ακόμη τήν πίστωση τής Δημαρχίας και δέν έθεώρησε φρόνιμο, νά διατίθενται ποσά από έκποίηση περιουσιακών στοιχείων αυτού. 'Εζήτησε νά γίνουν άλλου οικονομίες, όπως π.χ. στό κονδύλιο «του πολυτελους Ιατρικού προσωπικού» ! 'Ας σημειωθεί έδω ότι τό θέμα τών Ιατρικών άμοιβών είχε άνακινηθεί και παλαιότερα μέ τήν περιβοήθη έκθεση του Διοικητικού έπιθεωρητου Πουλάκου (ύπ' άρ. 4/21 - 6 - 52) συνταχθεισαν μετά γενομένην έπιθεώρηση κατόπιν καταγγελιών εις βάρος του Δ/νου Α. 'Αναγνωστοπούλου από τόν σύμβουλο του 'Αδελφάτου Ν. Χιώτη. Καί ναι μέν ο Διευθυντής άποδείχθηκε άθώος τών κατηγοριών, ο Πουλάκος όμως βρήκε τήν ευκαιρία νά κάνει όρισμένες περιέργες ύποδείξεις, όπως π.χ. τήν μείωση του έπιστημονικού προσωπικού και τήν περικοπή του μισθολογίου αυτού, τήν αύξηση απεναντίας τών άποδοχών τών διοικητικών ύπαλλήλων και τόν διορισμό Κυβερνητικού 'Επιτρόπου στό Νοσοκομείο !!

'Ο Δήμαρχος άπήντησε ότι τό θέμα τών οικονομικών έχει κατ' επανάληψη συζητηθεί είχε δε συσταθεί και ειδική έπιτροπή από Δημ. συμβούλους κλπ., ή όποία όμως δέν έπρότεινε άξίες λόγου οικονομίες. Μία λύση θά ήταν ή προταθείσα από τό 'Αδελφάτο μείωση τών Κλινικών, αλλά άπορρίφθηκε από τό Δημ. Συμβούλιο. 'Αλλά και αν ακόμη ο Δήμος είχε τήν ευχέρεια νά έξοφλήσει τό υπόλοιπο τής όφειλής του, πάλι τό Νοσοκομείο δέν θά άνακουφίζετο έπαρκώς κυρίως λόγω τών μεγάλων χρεών του (Πρακτικά έτους 1957 - 59, σελ. 3 - 4).

Τελικώς, σύμφωνα μέ τόν άπολογισμό, ή χρήση του 1957 διεμορφώθη ως έξής :

ΕΣΟΔΑ :	Προϋπολογ.	Βεβαιωθέντα	Είσπραχθέντα	'Υπόλ. Είσπρ.
Τακτικά :	16.804.060	12.643.782	11.515.662	1.128.119
'Εκτακτα :	192.001	202.372	202.372	-
Παρελθ. χρήσ. :	1.306.649	1.382.926	636.215	746.711
'Υπ. παρ. χρήσ. :	709.287	667.434	667.434	-
Σύνολον :	19.011.997	14.896.514	13.021.683	1.874.830

Τό προϋπολογισθέν ποσόν ή Νομαρχία περιώρισε, όπως είπαμε, στα 16.011.998 δρχ.

ΕΞΟΔΑ :	Προϋπολογ.	Βεβαιωθέντα	Εισπραχθέντα	Υπόλ. Εισπρ.
Κατηγ. I.	11.446.002	9.826.741	9.375.078	451.662
Κατηγ. II.	3.260.330	3.107.328	2.857.227	250.101
Κατηγ. III.	955.666	619.616	55.526	14.090
Κατηγ. IV.	150.000	103.742	103.742	-
Αποθεματ.	200.000	-	-	-
Σύνολον :	16.011.998	13.107.427	12.391.573	715.853

Παρατηρήσεις : Γίνεται καταφανής ή απόσταση μεταξύ των προϋπολογιζομένων και όσων τελικά πραγματοποιούνται έσοδων με άμεσες επιπτώσεις την καθυστέρηση των πληρωμών, τὰ κενά στην προμήθεια υλικών και οργάνων και την ανυπαρξία έργων.

Η κατάσταση αυτή δέν ήταν δυνατό παρά νά επηρεάζει καί τή σύνταξη των έπομένων προϋπολογισμών. Πράγματι κατά τήν συζήτηση του προϋπολογισμού χρήσεως 1958 (27 Ιαν. 1958) σοβαρώς απασχολήθη τό Άδελφάτο με τήν διαφορά μεταξύ προϋπολογισθέντων έσοδων έκ νοσηλείων κλπ (3.800.000 δρχ.) και πραγματοποιηθέντων τελικά (2.652.793 δρχ.). Η δικαιολογία (Τριανταφύλλου) ότι αυτό ώφειλετο στό ότι πολλά κρεβάτια έμειναν κενά λόγω έπισκευής θαλάμων δέν έκρίθη έπαρκής (Παπαμαντέλος). Όσον άφορά τήν επιχορήγηση του Δήμου, πού από 700.000 αύξήθη σέ 8.800.000 δρχ., ό Δήμαρχος υπεσχέθη νά καταβάλλεται στό έξής τακτικά.

Ό Παπαμαντέλος επανέρχεται στό θέμα ύψηλών δαπανών για μισθούς ιατρικού προσωπικού, καθώς και άμοιβής δικηγόρων. Κατόπιν θίγει τό ζήτημα των έργων. Είχε αποφασισθεϊ, λέγει, νά μή προβοϋμε σέ δαπανηρά έργα, έν όψει μεταφορās του Νοσοκομείου. Επί πλέον δέν υλοποιήθηκε άπόφαση άνεγέρσεως παραρτήματος στην όδό Χάρητος με θέσεις πολυτελείας πού άποφέρουν σημαντικά έσοδα. Κατά τόν Πελεκούδα όμως τό διατιθέμενον έκ τής έκποιήσεως του άκινήτου ποσόν των 700 χιλ. δρχ. δέν έπαρκει για τήν άνέγερση ούτε παραρτήματος στην όδό Χάρητος (έπί οικοπέδου του Νοσοκομείου) ούτε νέας πτέρυγας στό Νοσοκομείο.

Ό Τελευταίος προϋπολογισμός τής δεκαετίας (1959) ψηφίσθηκε στις 22 Δεκ. 1958 καί για τή σύνταξη του έλήφθησαν ύπ' όψη άφ' ενός ή κατά τό προηγούμενον έτος αύξηση άποδοχών των εργαζομένων καί άφ' έτέρου ή αύξηση τιμής των τροφίμων. Γιαυτό τό λόγο ό Δήμος αύξησε τήν επιχορήγηση κατά 800 χιλ. δρχ.

Ό προϋπολογισμός διαμορφώθη ως έξής :

Έσοδα : 17.080.004 δρχ.

Έξοδα : 16.920.004 »

Αποθεμ. : 160.000 »

Καί σ' αυτόν τόν προϋπολογισμό χρειάστηκε νά γίνουν διάφορες άναμορφώσεις άν καί σέ μικρότερη κλίμακα άφού ή άρχόμενη δεκαετία 1960 - 70 έμφανίζεται περισσότερο σταθερή άπό οικονομικής άπόψεως. Τά προβλήματα όμως δέν θά λείψουν, όπως θά δοϋμε, λόγω κυρίως τής ραγδαίας έξελίξεως τής ιατρικής έπιστήμης καί των μεγάλων άπαιτήσεων τής νοσηλευτικής καί λόγω των διαρκώς αύξανόμενων άπαιτήσεων των εργαζομένων.

Ἡ κατάσταση τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ καί ἡ κίνηση τοῦ Νοσοκομείου.

Κατά τήν προηγηθεῖσα τετραετία 1946 - 50 ἔλαβαν χώρα γενικές ἐπισκευές καί ἐπεκτάσεις τοῦ Νοσοκομείου καί οἱ κλίνες του αὐξήθηκαν σημαντικά. Μποροῦσε τώρα νά ἀναπτύξει περί, τά 250 κρεβάτια, ἐκ τῶν ὁποίων τά 180 χειρουργικά. Τό Πανεπιστήμιο εἶχε σχεδόν ἀποσυρθεῖ καί παρέμενε μόνο ἡ Θεραπευτική Κλινική ἀρχικά ὑπό τοῦ καθηγητή Μ. Γεωργόπουλου, κατόπιν ὑπό τόν ἑκτακτο Καθηγ. Γ. Τριανταφυλλίδη καί τέλος ὑπό τόν Β. Μαλαμόν μέ διευθυντή τόν Ὑφηγητή Λουκά Λουκόπουλο. Πάντως τό Ἄδελφάτο ἐξακολουθεῖ νά δυστροπεῖ γιά τή παρουσία ἔστω καί αὐτῆς τῆς κλινικῆς. Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 16ης Ἰουνίου 1950 ἀναγνώστηκε γνωμάτευση τοῦ Νομ. Συμβούλου τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν (ἀρ. 167/76/30 - 4 - 50) σύμφωνα μέ τήν ὁποία «ἡ διατήρησις ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τῆς ἀπομεινάσης μιᾶς Παθ. Κλινικῆς ἐναπόκειται εἰς τήν διακριτικὴν ἐξουσίαν τῆς Διοικήσεως τοῦ Ἰδρύματος καί κατ' οὐδέν παρακωλύεται αὐτή νά προβῇ εἰς τήν κατάργησιν αὐτῆς...» (Πρακτικά, σελ. 4).

Ἐγινε εὐρεία συζήτηση ἀλλά δέν ἐλήφθη ἀπόφαση. Τελικά ἡ Θεραπευτική Κλινική παρέμεινε μέχρι τῆς μεταφορᾶς τοῦ Νοσοκομείου. Ἐμπλοκές ὁμως πάντοτε ὑπῆρχαν. Τόν Φεβρ. τοῦ 1956 διεξάγεται εὐρεία συζήτηση στό Ἄδελφάτο ἐπὶ τόν ὑπ' ἀρ. 17783/56 ἐγγράφου τοῦ Δημάρχου μέ τό ὁποῖον διαμαρτύρεται ὅτι «ἡ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ λειτουργοῦσα Παν/κή Κλινική παραμένει ἀκέφαλος, ἀφ' ἧς ἀπεχώρησεν ὁ κ. Μαλαμός μετά τοῦ προσωπικοῦ του... μέ ἀποτέλεσμα νά μὴν ἐπικρατῇ ἐν αὐτῇ ἡ ἐμπρέπουσα τάξις καί πειθαρχία, δοθέντος ὅτι ἕκτοτε διευθύνεται αὐτή τύποις μὲν ὑπὸ ἑνός ἐπιμελητοῦ, οὐσίᾳ ὁμως ὑπὸ ἑνός βοηθοῦ καί δύο ὑποβοηθῶν... Ἡ παραμονή κλιμακίου Πανεπ/κῆς Κλινικῆς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ οὐδένα σκοπόν ἐκπληροῖ πλέον καί παρακαλεῖ ὅπως ληφθῇ ἀπόφασις τοῦ Σώματος ἵνα μετατραπῇ αὐτή εἰς Δημοτικήν, ὡς ἀκριβῶς ἐγένετο καί κατὰ τό παρελθόν μέ τὰς ἄλλας Κλινικάς τοῦ Πανεπ/ου». Ὁ Διευθυντής τοῦ Νοσοκομείου βεβαιώνει ὅτι πράγματι ἀφ' ὅτου ἡ Θεραπευτική Κλινική μεταφέρθηκε στό νέο νοσοκομεῖο «Ἀλεξάνδρα» (Σεπτέμβρ. 1955), στό Δημοτικό παρέμειναν μόνο ἕνας Ὑφηγητής, ἕνας βοηθός καί δύο ὑποβοηθοί. Τό προσωπικό τοῦτο δέν ἀνταποκρίνεται οὔτε καί στήν σωστή λειτουργία Πανεπιστ. Κλινικῶς.

Βεβαίως οἱ αἰτιάσεις δέν ἦσαν ἐντελῶς ἀβάσιμες, ἀλλ' ἐπρόκειτο γιά μικρὴ μεταβατικὴ περίοδο. Ἡ Κλινικὴ τὰ ἐπόμενα ἔτη ὁργανώθηκε ἀπό τόν Ὑφηγητή Λουκᾶν Λουκόπουλον κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν καί ἐλειτουργοῦσε ἄψογα, μέ ἀποτέλεσμα οἱ πλεῖστοι τῶν προσερχομένων ἀσθενῶν νά ἐπιζητοῦν νά εἰσαχθοῦν σ' αὐτήν. Ἐκεῖνη ὁμως τήν ὥρα, μέ τήν ἐπίδραση τοῦ ἐγγράφου τοῦ Δημάρχου, δέν ἐπεκράτησαν ψύχραιμες ἀπόψεις καί ἀνατέθηκε ἡ ἐπιμέλεια τῶν ἀρρώστων στίς δύο ἄλλες (Α' καί Β') Παθολ. Κλινικῆς τοῦ Νοσοκομείου. Ἦταν κι' αὐτό ἀποτέλεσμα τῆς παλιᾶς διαμάχης μέ τό Πανεπιστήμιο.

Στίς 4 Ἰαν. 1952 ἔληξε ἡ πενταετής θητεία τοῦ Δ/ντοῦ τῆς ΩΡΛκῆς Κλινικῆς Δημ. Τσῆρου καί ἀνανεώθηκε μέ τήν ὑπ' ἀρ. 41/10 - 3 - 52 ἀπόφαση τοῦ Ἄδελφάτου γιά μιὰ ἀκόμη πενταετία, ἤτοι μέχρι 4/1/1957.

Ἐπίσης τόν ἀποχωρήσαντα Δ/ντή τοῦ Ἀκτινολ. Ἐργαστηρίου Ἀπ. Γιαννακόπουλον ἀντικατέστησε ὁ ὑπηρετῶν ὡς ἐπιμελητής Δημοσθένης Κίνιας, μετέπειτα Βουλευτῆς τῆς Ἐνώσεως Κέντρου.

Ίδιαίτερο ζήτημα δημιουργήθηκε με την κενή θέση του Δ/ντου Μαιευτικής Γυναικολογικής Κλινικής. Τόν Δεκέμβριο του 1951 έληξε η πενταετής θητεία τ. Κων. Καλαμαρά και κατά την προκήρυξη της θέσεως υπεβλήθησαν 11 υποψηφίοι. Ο Κοτζιάς καθυστέρησε την υποβολή των αιτήσεων στο αρμόδιο προς κριτική. 'Επιστ. Συμβούλιο του 'Υπουργείου, όποτε έτέθη θέμα αναπληρώσεως του απορροώντος Διευθυντού. Μετά μακράν συζήτηση αποφασίσθηκε να ανατεθούν προσωρινώς καθήκοντα Διευθυντού στον έπιμελητή της Κλινικής 'Αν. Νίκαν. 'Εν τώ μεταξύ αρκετοί εκ των υποψηφίων έθεωρήσαν ως εκπρόθεσμον και απέκλεισθησαν για τυπικούς λόγους. Τό ζήτημα αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως κατά την συνεδρίαση του 'Επιστ. Συμβουλίου της 8 Αύγ. 1952, όπου ο Πρόεδρος καθ. Ν. Λούβος «έκφράζει την λύπην του διά τόν αποκλεισμόν των υποψηφίων οίτινες εκπροθέσμως υπέβαλλον τά δικαιολογητικά των γεγονόσ τό όποϊον θά έχη ως αποτέλεσμα να κρινορισθῆ ή κρίσις του Συμβουλίου εις έλαχίστους υποψηφίους προς ένδεχομένην σως βλάβης της άρτίας διευθύνσεως της Κλινικής του Νοσοκομείου και της υγείας των άσθενών». Καί πρόσθεσε ότι «... άτυχώς εκ των υποβαλλόντων υποψηφιοτήτων τό γραμμα του Νόμου απέκλεισε διά τυπικούς λόγους μερικούς έξ εκείνων οίτινες κατά την γνώμην μου παρουσιάζουν τά ως άνω προσόντα και μεταξύ αυτών τόν έκτακτον Καθηγητήν Π. Παναγιώτου και τόν 'Υφηγητήν Προδόντζον...» και κατέληγε με την εύχή να έπαναληφθῆ ή προκήρυξη.

Κατά την συνεδρία του 'Αδελφάτου της 26/9/52 ο εκπρόσωπος του ΙΣΑ Γεώργιος Μερικάς βεβαίωσε τό 'Αδελφάτο ότι «ό αποκλεισμός αξιολόγων έπιστημόνων προκαλέσει θλίψιν εις τόν ιατρικόν κόσμον... ό όποϊος έθεώρησε τόν διενεργηθέντα διαγωνισμόν ως μη εκπληρώσαντα τούς ουσιαστικούς όρους, οίτινες εξασφαλίζουν την άρίστην πρόκρισιν» (Πρακτικά, σελ. 443).

Στήν ίδια συνεδρία έπροτάθη όπως αναλάβει άμισθί προσωρινώς και μέτριο πληρώσεως της θέσεως ό καθ. Μαρ. Λογοθετόπουλος την έποπτεία της Κλινικής και ό Μερικάς έμειοψήφισε, προφανώς λόγω του κατοχικού παρελθόντος αυτού. Σχετικά με τόν αποκλεισμό ώρισμένων υποψηφίων είχε υποβάλει υπόμνημα και ό καθ. Π. Παναγιώτου. 'Ο εκ των υποψηφίων Κ. Σκαρτίλας είχε υποβάλει έγγραφον της Δ/νσεως 'Αναπήρων του ΓΕΣ καθώς και έγγραφον υπ' άρ. 387/16 - 8 του Συνδέμου 'Αναπήρων 'Αξιωματικών Πολέμου 1940 - 41, ένισχυτικά της υποψηφιότητός του.

Τό ζήτημα έλαβε μεγαλύτερες διαστάσεις από παρεξήγηση ή παραποίηση τῆς υπό του καθ. Δρ. Παμπούκης διατυπωθείσης έντός του 'Επιστ. Συμβουλίου γνώμης για τόν υποψήφιο 'Ιω. Χαραμη. 'Ο Παμπούκης άνασκεύασε την φράση, αλλά ό Χαραμη υπέβαλε μήνυση κατά ύπαλλήλου του 'Υπουργείου Προνοίας «διά την αλλοίωσιν των Πρακτικών του 'Επιστ. Συμβουλίου».

'Η 'Εκτελ. 'Επιτροπή του 'Αδελφάτου κατά την συνεδρίαση της 11/9/52 μετ' έπιμακρά συζήτηση αποφάσισε, κατόπιν όλων αυτών, την άκύρωση του διαγωνισμού και την άμεση αναπροκήρυξη νέου (Πρακτικά, σελ. 206 - 208).

'Ο Νομάρχης όμως διά της υπ' άρ. 41692/18 - 11 - 52 αποφάσεως άκύρωσε την προηγουμένην απόφαση της 'Εκτελ. 'Επιτροπής του Νοσοκομείου, όποτε τό 'Αδελφάτο ήταν υποχρεωμένο να έπιλέξει μεταξύ των υποψηφίων της αρχικής προκηρύξεως. Κατά την συνεδρίαση της 'Εκτ. 'Επιτροπής της 24 Μαρτίου 1953, μετά μακρά συζήτηση, εξέλεγε ως Δ/ντή της Μαιευτικής - Γυναικολογικής Κλινικής ό 'Ιω. Χαραμη (άπόφ. υπ. άρ. 31/24 - 3 - 53).

Ζητήματα (προσφυγές κλπ) στην έκλογή του Χαρμή δημιούργησε ο συνυποψήφιος Κ. Σκαρτσίλας χωρίς όμως ουσιαστικό αποτέλεσμα (Πρακτ. 1950 - 53, σελ., 294 - 5).

Θέμα επίσης έδημιούργησε και η ακύρωση του διορισμού του Γεωρ. Ίεραμνήμονος ως Διευθυντού της Δ' Χειρ. Κλινικής διά της από 5/11/1948 απόφασεως της Έκτελ. Επιτροπής, λόγω προσφυγής στο Συμβ. της Έπικρατείας του μέχρι τότε Διευθυντού Ύφηγητου Παν. Σιγαλού. Διά να μην παραμείνει άκεφαλη ή Κλινική το Άδελφάτο έτοποθέτησε προσωρινά ως Διευθυντή τον Γ. Ίερομνήμονα μέχρι οριστικής πληρώσεως της θέσεως. Άκολούθησε έπαναπροκήρυξη όποτε και έξελέγη πάλι κανονικώς ό Ίερομνήμων κατά την συνεδρία της Έκτ. Επιτρ. της 15/12/1950. Ύπήρχαν άλλοι δύο ύποψήφιοι, ό Σιγαλός και ό Ύφηγ. έπίσης Άθ. Κροντήρης. Καί ενώ ό Ίερομνήμων δέν είχε άκαδημαϊκόν τίτλο προκρίθηκε «... διότι ενώ δέν ύστερεί τών λοιπών ύποψηφίων εις έπιστημονικήν κατάρτισιν, δι ό και προτείνεται και ούτος υπό του Έπιστ. Συμβουλίου, έχει επί πλέον υπέρ αυτού τό ότι άνέκαθεν και επί μακράν σειράν έτών άνελλιπώς και σταθερώς μέχρι σήμερα υπηρετεί και είναι άφοσιωμένος εις την ύπηρεσίαν του Νοσοκομείου μή περισπώμενος υπό ούδεμιās άλλης άπασχολήσεως και φροντίδας εκτός του Νοσοκομείου, γεγονός όπερ καθιστά τούτον χρησιμότερον και άποδοτικώτερον διά τό Νοσοκομειακόν έργον» (Πρακτικά, σελ. 79 - 80).

Είναι χαρακτηριστικό ότι όπως και σ' άλλες περιπτώσεις, τό Άδελφάτο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην προύπηρεσία τών ύποψηφίων εντός του Νοσοκομείου.

Θέμα έδημιουργήθη έπίσης και μέ την ανανέωση της θητείας του Δημοσθ. Κίνια, ή όποία έληξε στις 14/2/53. Κατά την συνεδρίαση της 20/3/53, άπουσιάζοντας του Δημάρχου και μέ την προεδρία του Άντιπροέδρου Γεωρ. Μερικά, διεξάγεται εύρεία συζήτηση μέ βασικό έρώτημα, γιατί ό Δήμαρχος έφερε τό θέμα πρός συζήτηση και δέν άπέστειλε, όπως και στις άλλες περιπτώσεις, τά δικαιολογητικά κατ' ευθείαν στό Ύπ. Προνοίας πρός κρίση από τό Έπιστ. Συμβούλιο. Η πράξη αυτή θεωρήθηκε ως έπιβαρυντική γιά τόν Κίνια. Διατυπώθηκαν διάφορες άπόψεις γενικώς υπέρ του ύποψηφίου. Ένδιαφέρουσα είναι ή άποψη του Μερικά, ό όποιος ύποστηρίζει ότι «πρέπει πάσα κενουμένη θέση, έστω και άν άφορά την λήξιν πρώτης θητείας, να έπαναπροκηρύσσεται και να κρίνεται ή έπιστημονική σταδιοδρομία του Ιατρού εν τώ Νοσοκομείω, εις την περίπτωσην δέ καθ' ήν τό Άδελφάτον θά έχη μορφώσει την έντύπωσιν ότι απέδωσε καλώς, ό κρινόμενος Ιατρός, έχει όλην την εύχέρειαν μετά την έπιλογήν του από την Έπιστ. Επιτροπήν, να τόν διατηρήση» (Πρακτικά, σελ. 65).

Πάντως ό Μερικάς, όπως και σ' άλλες περιπτώσεις, έλαβε θέση υπέρ του Κίνια, ύποστηρίζας ότι δέν έπιτρέπεται διαφορετική μεταχείριση.

Τό θέμα έπανήλθε κατά την συνεδρίαση της 31 Ίουλίου 1953 παρόντος του Δημάρχου Κ. Νικολοπούλου. Άναγνώσθηκε ή άπόφαση του Έπιστ. Συμβουλίου υπέρ της ανανέωσης της θητείας του Κίνια και τό Άδελφάτο προχώρησε στην ανανέωση γιά μία άκόμη πενταετία (Άπόφ. 142/31 - 7 - 53).

Κατά την ίδια περίοδο καθώς και κατά τά 1953 - 54 ανανεώθηκαν οί θητείες και τών λοιπών Διευθυντών Κλινικών πού είχαν διορισθεί κατά την περίοδο 1946 - 49. Κατά την συνεδρία της 11/12/53, τό Άδελφάτο λαβόν υπ' όψη την όμόφωνη άπόφαση του έπιστ. Συμβουλίου (συνεδρ. 19/11/53) υπέρ τών ύποψηφίων και ότι «καθ' όλην την διαρρεύσαν πενταετιαν είργασθησαν άποδοτικώς και εύδοκίμως».

Ίδιαίτερο θέμα αποτέλεσε πρόταση τῷ Δημάρχου γιά ἴδρυση πέμπτης Χειρ. Κλινικῆς.

Κατά τήν συνεδρία τῆς 18 Φεβρ. 53 ὁ Δήμαρχος θέτει τό ζήτημα καί διεξάγεται εὐρεΐα συζήτηση. Ὁ Διευθυντής ἀναφέρει ὅτι ἤδη ὑπάρχουν 181 χειρ. κρεβάτια ἐκ τῶν ὁποίων 154 τῶν Κλινικῶν καί 27 τῶν τμημάτων. Ὁ πρόεδρος προτείνει τήν κατάργηση τῶν τμημάτων καί ἀντί αὐτῶν τήν ἴδρυση μιᾶς ἀκόμη Χειρ. κλινικῆς. Διατυπώνονται σοβαρές διαφωνίες (Βαγενᾶς) καί τελικῶς ἀποφασίζεται στόν νέον ὑπόψηψη κανονισμό νά ἀντικατασταθοῦν τά τμήματα ἀπό μίαν ἀκόμη χειρ. κλινική (Πέμπτη), ὑπό τόν ὄρον ὅτι ἀργότερα θά ληφθεῖ μέριμνα ἐπανόδου σέ τρεῖς, ὅπως παλαιότερα (Πρακτικά, σελ. 42 - 43). Πράγματι κατά τήν συζήτηση τοῦ Νέου Κανονισμοῦ στίς 30/6/52 εἶχε τεθῆ θέμα αὐτόματης καταργήσεως μιᾶς ἐκ τῶν τεσσάρων χειρ. κλινικῶν εὐθύς μετά τήν ἀποχώρηση τοῦ Διευθυντοῦ τῆς. Ἐπανῆλθε καί μετέ τήν συνεδρία τήν 7/8/52 ὅτε ὁ Μερίκας ὑπεστήριξε, τήν πρόταση ὅτι «τρεῖς χειρ. κλινικαί εἶναι ἐπαρκεῖς διά τās ἀνάγκας τοῦ Νοσοκομείου». Ὁ Τριανταφύλλης ὅμως εἶχε ἀντίθετη ἄποψη μέ τήν ὁποία συνετάχθη ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τοῦ Ἀδελφάτου (Πρακτικά, σελ. 416 - 17). Βασικό ἐπιχείρημα γιά τήν κατάργηση ἦταν ὅτι ὁ «Εὐαγγελισμός» διέθετε τρεῖς μόνο χειρ. κλινικές δυναμικότητος 90, 100 καί 110 κλινῶν, οὕτως ὥστε ἐθωρεῖτο πολυτέλεια τό Δ.Ν.Ε. νά διατηρεῖ τέσσαρες μέ 40 - 45 κλίνες. Ἀντί λοιπόν γιά μείωση οἱ χειρ. κλινικές αὐξήθησαν σέ πέντε.

Ἐνα ἄλλο θέμα πού ἀπασχόλησε τό Νοσοκομεῖο ἦταν ἡ ἴδρυση Οὐρολογικῆς κλινικῆς. Τό θέμα τέθηκε κατά τήν συζήτηση τοῦ νέου Ὄργανισμοῦ (30/6/52), ὅπου τε ἀποφασίσθηκε κατ' ἀρχήν ἡ κατάργηση μιᾶς χειρ. κλινικῆς καί ἡ ἀντικατάστασή τῆς ἀπό μιά Οὐρολογική.

Ὁ Μερίκας ὑποστήριξε τήν ἄποψη καί ἐτόνισε τήν χρησιμότητα τῆς Οὐρολογικῆς κλινικῆς. Ὁ Τριανταφύλλης ὑπεστήριξε μέν τήν ἴδρυση Οὐρολ. κλινικῆς, ἀλλο ἐζήτησε ἡ ἀνάπτυξή τῆς νά προχωρήσει βαθμιαίως καί οἱ ἀπαιτούμενες γιά τή λειτουργία τῆς κλίνες νά μήν ὑπερβοῦν πρός τό παρόν τίς 10. Οἱ περισσότεροι σύμβουλοι καί ὁ Πρόεδρος συμφώνησαν στήν παραμονή τῶν τεσσάρων Χειρ. κλινικῶν καί στήν βαθμιαία ἀνάπτυξη τῆς Οὐρολογικῆς (Πρακτ. σελ. 416 - 17). Προηγουμένως εἶχε κάνει νῆξη γιά τήν δημιουργία Οὐρολογικῆς Κλινικῆς ὁ Κ. Κοτζιάς μετά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόντων του ὡς Δημάρχου καί κατά τήν πρώτη ὑπό τήν προεδρίαν του συνεδρίαση τοῦ Ἀδελφάτου (6/8/51).

Μεταξύ ἄλλων σκέψεων διατύπωσε τήν ἄποψη νά μεταφερθοῦν τό Ἐξωτερ. Χειρ. Ἰατρεῖον ἐντός τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου καί στόν χώρο πού θά ἐλευθερωθεῖ νά ἀναγεροθεῖ ἀνεξάρτητο κτίριο γιά τή στέγαση τῆς Μαιευτικῆς - Γυναικολογικῆς Κλινικῆς, ὁ σημερινός χώρος τῆς ὁποίας νά χρησιμοποιηθεῖ γιά τήν ἀνάπτυξη Οὐρολογικῆς Κλιν. (Πρακτ., σελ. 206 - 7).

Μέχρις ὅτου ὁμως ἐπιτευθοῦν οἱ νέες διαμορφώσεις ὁ Κοτζιάς προχώρησε στή δημιουργία θέσεως Διευθυντοῦ - Οὐρολόγου καί Οὐρολ. Ἰατρείου. Προκηρύχθη ἡ θέση καί ὑπεβλήθησαν τέσσαρες ὑποψηφιότητες : α) Ἀνδρ. Ἀνδρουλακάκης, β) Κων. Τράγκας γ) Ἀναστ. Σπεράντζας καί δ) Πλούταρχος Μαρμεράτος. Τό εἶδ. Ἐπιστ. Συμβούλιον τοῦ Ὑπ. Προνοίας ἐπρότεινε κατά σειράν πρῶτον τόν Ἀνδρ. Ἀνδρουλακάκη, «ὡς ὑπερέχοντα κατά πολύ τῶν λοιπῶν συνυποψηφίων, τόσο ὡς πρός τούς ἐπιστημονικούς τίτλους καί σπονδάς ὅσον καί τās ἐπιστημονικάς ἐργασίας καί ἐγχειρητικάς ἱκανότητάς», δεύτερον δέ τόν Πλ. Μομφεράτον καί ἀπέκλεισε τούς ἄλλους δύο ὡς στερουμένους διδακτορικοῦ διπλώματος.

Ἡ Ἐκτ. Ἐπιτροπή τοῦ Νοσ/ου προσέλαβε τόν Ἄνδρ. Ἀνδρουλακάκην εἰς τήν κενή θέσιν τοῦ Δ/ντοῦ - Οὐρολόγου κατὰ τήν συνεδρία τῆς 22/11/51 (ἀπόφ. ἀρ. 5, Πρακτ., σελ. 132).

Μετὰ δέμηνον περίου (Φεβρ. 1952) ὁ Ἀνδρουλακάκης ὑποβάλλει ἀναφορά πρὸς τὸ Ἀδελφάτο μέ τήν ὁποία ζητοῦσε «τὸ Οὐρολ. Ἰατρεῖον νά μετατραπῆ εἰς Οὐρολ. Κλινικὴν καὶ νά παραχωρηθῆ ἀριθμὸς 215 κλινῶν διὰ τήν ἐξυπηρέτησιν τῶν οὐρολογικῶν ἀσθενῶν, ἀλλὰ καὶ σέ αὐτὸ τοῦτο τὸ κύρος τοῦ Νοσοκομείου».

Ἡ αἴτησις τοῦ Ἀνδρουλακάκη ἐγίνε κατ' ἀρχὴν δεκτὴ καὶ ἀποφασίσθηκε νά τροβλεφθεῖ ἡ ἰδρυσις οὐρολ. κλινικῆς κατὰ τήν ψύφισιν τοῦ νέου Ὄργανισμοῦ τοῦ Νοσ/ου. Ἀνετέθη ἐπίσης στοὺς Μερικὰν, Βαγενᾶν καὶ τόν Δ/ντήν Ἀ. Ἀναγνωστόπουλον νά μελετήσουν τήν ἀναδιάρθρωσιν τῶν κλινικῶν ὥστε νά ἐξευρεθοῦν οἱ ἀναγκαῖες γιὰ τήν Οὐρολ. Κλινικὴ κλίνες (Πρακτ. 6 Φεβρ. 1952, σελ. 262).

Κατὰ τήν ἐπομένην διετία 1953 - 54 ἡ κατάστασις δέν ἀλλάζει ἀπὸ πλευρᾶς Διευθυντῶν Κλινικῶν. Στὴν Ε' Χειρ. κλινικὴ τοποθετεῖται ὁ Ὑψηγητῆς Ἀθαν. Κροντήρης. Ὁ νέος Ὄργανισμὸς πού προέβλεπε τήν πέμπτην κλινικὴν τέθηκε σέ ἰσχύ στίς 6/10/53. Κατὰ τήν ἀμέσως ἐπόμενην συνεδρίασιν τῆς 19 Ὀκτ. 1953 ὁ Δήμαρχος φέρνει ἐκτός ἡμερησίας διατάξεως θέμα προσλήψεως τοῦ Κροντήρη ὡς ἡμερομισθίου Δ/ντοῦ. Οἱ Μερικὰς καὶ Βαγενᾶς ἀντετάχθησαν στό νά τεθεῖ τὸ θέμα πρὸς συζήτησιν καὶ τελικὰ ἐμειοψήφισαν. Ὅπως εἶδαμε ὁ Κροντήρης ἦταν ὑποψήφιος καὶ γιὰ τὴν θέσιν τῆς Γ' Χειρ. κλινικῆς, τήν ὁποία κατέλαβε ὁ Ἱερομνήμων. Ἦδη μέ τήν δημιουργίαν τῆς νέας Κλινικῆς ὑπόβαλε αἴτησιν (ἀρ. 3172/53) προσλήψεως τοῦ προσωρινῶς καὶ μέχρις ὀριστικῆς πληρώσεως τῆς θέσεως διὰ προκηρύξεως.

Ὁ Δήμαρχος ὑποστηρίζει τήν αἴτησιν μέ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι στό τέλος τοῦ ἔτους καταργοῦνται τὰ Χειρ. Τμήματα καὶ ἡ κάλυψις τῆς θέσεως τῆς Ε' Χειρ. Κλινικῆς εἶναι ἀπαραίτητη. Ἔθεσε κατόπιν ὑπ' ὄψιν τοῦ Ἀδελφάτου τοὺς τίτλους σπουδῶν καὶ τὰ λοιπὰ προσόντα τοῦ Κροντήρη, ὁ ὁποῖος καὶ προσελήφθη ὡς ἡμερομισθίου Δ/ντῆς, μειοψηφούντων τῶν Μερικὰ καὶ Βαγενᾶ. Ταυτοχρόνως ἀποφασίσθηκε ἡ ἀμεση προκήρυξις τῆς θέσεως (Πρακτ., σελ. 296 - 7).

Ἡ ὀριστικὴ πληρώσις τῆς θέσεως ἔλαβε χώρα κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς ἐκτελ. ἐπιτροπῆς 11/3/54. Ἐκ τῶν τριῶν προταθέντων ἀπὸ τὸ Ἐπιστ. Συμβούλιον ὑποψηφίων τὸ Ἀδελφάτο ἐπέλεξε τόν Κροντήρη «συγκεντροῦντα κατὰ τήν κρίσιν τῶν πάντων τὰ προσόντα τουτέστιν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν καὶ σταδιοδρομίαν, προσωπικότητα καὶ ἱκανὴν προὔπηρεσίαν, ἥθος ἐργατικότητα».

Ὑπὲρ ἐψηφισαν ὁ Πρόεδρος Κ. Νικολόπουλος καὶ ὁ Σταυρόπουλος, ἐνῶ ὁ Βαγενᾶς, ἀντίθετος ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὴν ἰδρυσιν Γ' Χειρ. Κλιν., ἀρνήθηκε ψῆφον, διατύπωσε δὲ τὴν γνώμην ὅτι καὶ οἱ τρεῖς προτεινόμενοι εἶναι ἀριστοὶ ἐπιστήμονες. Ὁ διορισμὸς δὲ αὐτὸς ἀκυρώθη ἀπὸ τὸ Συμβ. Ἐπικρατείας διὰ τυπικοῦς λόγους, ἀλλὰ τὸ Ἀδελφάτο μέ τήν ὑπ' ἀρ. 12/24 - 1 - 55 ἀπόφασίν του ἀποδέχθηκε αἴτησιν τοῦ Κροντήρη (ἀρ. 43/12 - 1 - 55) ὅπως παραμείνῃ ὡς ἄμισθος διευθυντῆς τῆς Κλινικῆς μέχρι κανονικῆς πληρώσεως τῆς θέσεως.

Ἰδιαιτερο ζήτημα εἶχε δημιουργηθεῖ μέ τὸ Παθολογοανατομικὸ Ἔργαστήριον. Ἦδη ἀπὸ τὸ 1950 (συνεδρία 10/11/50) ὑπῆρχε θέμα ἀποδοχῶν τοῦ Παθολογοανατομίου, διότι ἐνῶ μέ τὸ ἄρθρον 20 τοῦ ἰσχύοντος Ὄργανισμοῦ προβλέποντο οἱ ἀποδοχῆς τῶν ἰατρῶν, διὰ τήν περίπτωσιν τοῦ Δ/ντοῦ Παθολογοανατομίου δέν ὀρίζεται τίποτε, δοθέντος ὅτι ἡ θέσις ἐδημιουργήθη προσφάτως διὰ συμπληρώσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ χωρὶς νά συμπληρωθῆ παραλλήλως τὸ ἄρθρον 20.

Ὁ Πρόεδρος λέγει ὅτι «ἐφ' ὅσον διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως ταύτης ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Νικ. Κανδρεβιώτη ἠκολουθήθη ἢ ὑπὸ τοῦ ΝΔ τῆς 29/12/47 προβλεπομένη διαδικασία καὶ ἐφ' ὅσον ἡ ὑπηρεσία τοῦ Παθολογοανατόμου εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν τῶν Ἐργαστηρίων Μικροβιολογικοῦ καὶ Ἀκτινολογικοῦ, ἡ δὲ ἀπασχόλησις του ἐν τῷ Ἰδρύματι εἶναι πλήρης, ἀπασχολεῖ δηλ. τοῦτον κατὰ κύριον ἐπάγγελμα καὶ ἐργάζεται ἀπὸ 9 - 1 μ.μ., μὴ ἔχουσα ἀπλῶς συμβουλευτικὸν χαρακτῆρα ὡς συμβαίνει διὰ τὰς θέσεις Καρδιολόγου καὶ Νευρολόγου, νομίζουσι ὅτι αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ ἐν λόγω ἱατροῦ δεόν νά εἶναι αἱ αὐταὶ ἅς λαμβάνουσι οἱ ἱατροὶ Διευθυνταὶ τῶν λοιπῶν ἐργαστηρίων».

Κατόπιν αὐτοῦ ὁρίσθη ὡς μισθὸς δρχ. 6200 μηνιαίως.

Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 15 Δεκ. 1950 καθορίζοντας τὰ τῆς ἐγκατεστάσεως καὶ λειτουργίας τοῦ ἐργαστηρίου, δηλ. ἡ διαρρύθμιση ὁρισμένων χώρων γιὰ τὸ ἀνατομικὸν καὶ τὸ ἐργαστήριον «τῆς νέας αὐτῆς ὑπηρεσίας». Ἀνατίθεται στὰ μέλη Ἀλεξ. Κανδρεβιώτη καὶ Ἡλ. Μαυρουλίδην νά ἐξεύρουν μετὰ τοῦ Δ/ντοῦ τοῦ Νοσοκομείου τοὺς καταλλήλους χώρους γιὰ τὴν στέγαση τοῦ Παθολογοανατομικοῦ. Παραλλήλως ἡ Δ/ση τοῦ Νοσοκομείου ἐφρόντισε νά προμηθευθοῦν τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα οὕτως ὥστε νά ἐξασφαλισθῇ ἀρτία λειτουργία τοῦ Ἐργαστηρίου. Πράγματι μετὰ τριετίαν (Μάϊος 1953), γενομένης συζητήσεως ἐπὶ αἰτήσεώς τοῦ Κανδρεβιώτη νά τοῦ χορηγηθῇ ἐτησίαι ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια ὁ Δ/ντὴς βεβαιώσῃ γιὰ τὴν καλὴν λειτουργία καὶ τὸν πλήρη ἐξοπλισμὸν τοῦ Ἐργαστηρίου. Ὁ Κανδρεβιώτης εἶχε διορισθῆ τὴν 1/11/50 μετὰ πενταετή θητεία καὶ μετὰ προκήρυξιν τῆς θέσεως ὅτε προσήλθαν ἄλλοι δύο ὑποψήφιοι οἱ Μελισσηνὸς καὶ Θεοδοσίου. Τὸ ἀρμόδιον Ἐπιστ. Συμβούλιον (συνεδρ. 13/6/50) ἀπεφάνθη ὅτι ὁ μὲν Μελισσηνὸς, ἔχων ἀπολύτως τὰ προσόντα διὰ τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως, κατέχει ἄλλην θέσιν ὡς ἱατροδικαστικὴν «καὶ ἔχει ἀπὸ ἐτῶν λάβει τὴν κατεῦθυνσιν πρὸς τὴν ἱατροδικαστικὴν», ἐκ δὲ τῶν ἄλλων δύο προέκρινε τὸν Κανδρεβιώτη «ὡς κεκτημένον τὸν τίτλον τοῦ Ἐπιμελητοῦ καὶ ἔχοντα μεγαλυτέραν πείραν ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς σταδιοδρομίας του καὶ διότι ἔχει δημοσιεύσῃ ἀξιολόγους πραγματείας εἰς τὸν κλάδον».

Κατὰ τὴν ἴδια συνεδρίαση τὸ Ἄδελφάτο παρεχώρησε ἐξάμηνη ἄδεια στὸν Κανδρεβιώτη προκειμένου νά μεταβῇ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς μετεκπαίδευσιν.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1953 προσλαμβάνεται ὁ ἱατρός Εὐάγγ. Καζλαρῆς ὡς ἡμερομισθίος βοηθὸς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπουσιάζοντος Κανδρεβιώτη, τὸσον εἰδὼς ὅτι οἱ ἱατροὶ τῆς εἰδικότητος ταύτης εἶναι ἐλάχιστοι καὶ ὀλιγώτεροι τῶν ὑφισταμένων ἐργαστηρίων δι' ὃ καὶ ὁ νόμος ἐπιτρέπει κατ' ἐξαιρέσιν εἰς τὴν εἰδικότητα ταύτην τῶν ἱατρῶν νά κατέχουσιν οὗτοι πλείονας τῆς μίας θέσεως».

Ἡ ἐπεξεργασία αὐτῆ εἶχε τὸν λόγον τῆς διότι ὁ Καζλαρῆς κατεῖχε καὶ δευτέρην θέσιν στὸν «Ἐυαγγελισμόν».

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1953 τὸ Ἄδελφάτον ἐχορήγησε καὶ δευτέραν ἐξάμηνη ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια ἀνεῦ ἀποδοχῶν στὸν Κανδρεβιώτη. Ἐν τούτοις, λόγω παρατάσεως τῆς ὑποτροφίας του, ὁ Κανδρεβιώτης τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1954 ἐζήτησε καὶ νέαν ἐτήσιαν ἄδειαν, τὴν ὁποίαν ὅμως τὸ Ἄδελφάτο δὲν ἐνέκρινε (Ἀπόφ. 40 τῆς 21/4/54), βάσει τοῦ ἀπὸ 1945 Ὄργανισμοῦ τοῦ Νοσοκομείου (ἄρθρ. 18) καὶ τοῦ ΑΝ 539/1945 «Περὶ χορηγήσεως εἰς τοὺς μισθωτοὺς κατ' ἔτος ἀδειῶν ἀπουσίας κλπ» παρ' ὅλον ὅτι ἔκρινε δίκαιον τὸ αἶτημα τοῦ ἱατροῦ. Ἐν τῷ μεταξύ τὸ Ἄδελφάτον ἐστειλε ἐρώτημα εἰς τὸ Ἰ.Π. Ἐσωτερικῶν (ἀρ. 1168/54) σχετικὰ μετὰ τὸ θέμα καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ

Υπουργείου ήταν αρνητική, διότι κατά τούς κειμένους νόμους δέν επιτρέπεται ή χορήγηση άδειας μετά ή άνευ άποδοχών, ούτως ώστε ό έν λόγω ιατρός Ν. Κανδρεβιώτης άπουσιάζων στό έξωτερικό, θεωρείται άπέχων άδικαιολογήτως τών καθηκόντων του. Μέ τήν άπόφ. 57205/5/9/53 ΦΕΚΒ 219/53 ζητείται ή άσκηση πειθαρχικώς διώξεως κατ' αούτου (Πρακτ., σελ. 400 - 401).

Κατά τήν συνεδρία τής 3 'Ιουνίου έρχεται στό 'Αδελφάτον τό έρώτημα περί άπολύσεως του Κανδριβιώτη. 'Ο Δήμαρχος εισηγούμενος τό θέμα άναφέρθηκε στό ίστορικό τής ύποθέσεως και μέ έκδηλη διάθεση ύποστηρίξεως του ιατρού έσημείωσε ότι ένώ τό Κράτος παρέτεινε επί ένα άκόμη έτος τήν ύποτροφία του Κανδρεβιώτη στη Γερμανία δέν επιτρέπει έν τούτοις στό Νοσοκομείο τήν χορήγηση και νέας έτησίας άδειας άνευ άποδοχών εις τούτον, διότι τό 'Υπ. 'Εσωτερικών άπήλειψε σχετική διάταξη από τόν νέον 'Οργανισμό του 'Ιδρύματος. Ταυτοχρόνως τό 'Υπουργείο μέ τήν ύπ' άρ. 30861/17 - 5 54 διαταγή προς τόν Νομάρχη 'Αττικής διέταξε τήν άσκηση πειθαρχικής, διώξεως κατά του έν λόγω ιατρού. Τό άρμόδιον 'Υπηρεσιακό Συμβούλιο, επέβαλε στόν Κανδριβιώτη τήν ποινή τής άπολύσεως, λόγω άδικαιολογήτου άπουσίας έκ τών καθηκόντων του.

Τό 'Αδελφάτον κατόπιν αυτών και μη έχον ούδεμίαν άρμοδιότητα επί τών ζητημάτων αυτών, δέν μπορούσε παρά άπλώςνά έπικυρώσει τήν άπόφαση του 'Υπληρ. Συμβουλίου. Πράγματι απέλυσε τόν Κανδρεβιώτη ('Απόφ. 84/3 - 6 - 55).

'Ο Κανδρεβιώτης όμως προσέφυγε στό Συμβούλιο τής 'Επικρατείας και στά τακτικά δικαστήρια από τά όποια έδικαιώθη και έπεδικάσθησαν στό Νοσοκομείον ώς δικαστικά έξοδα και άποζημιώσεις του προσφεύγοντας 8700 δρχ., ώς μισθούς, 2103 ώς έξοδα στό Συμβ. 'Επικρατείας και 908 δρχ. ώς έξοδα άγωγής. 'Ο Ν. Κανδρεβιώτης, ώς γνωστό, μετά τήν επάνοδό του από τό έξωτερικό διορίσθη στόν «Εύαγγελισμό» και άργότερα έγινε καθηγητής Παν/μίου Θεσ/νίκης.

Κατά τήν έπομένη διετία δέν έχομε σημαντικές άνακατατάξεις στό ιατρικό προσωπικό του 'Ιδρύματος. Τήν κενή θέση Δ/ντου Παιδιατρικού 'Ιατρείου κατέλαβε ό μοναδικός ύποψήφιος 'Ιω. Νικόπουλος ('Απόφ. 'Εκτ. 'Επ. άρ. 24/26 - 3 - 54). 'Ο Δ/ντής του Καρδιολογικού Κ. Τζαμαλούκας λαμβάνει εκπαιδευτική άδεια για 4μηνη μετεκπαίδευση στό έξωτερικό ('Ιαν. 1954).

Πρέπει να σημειωθεί ότι παρά ώρισμένες νομικές δυσχέρειες τό 'Αδελφάτο γενικώς έννοούσε τήν μετάβαση τών ιατρών Νοσ/ου στό έξωτερικό και παρείχε σχετικές διευκολύνσεις, διότι έπίστευε ότι προάγεται έτσι και τό συμφέρον του 'Ιδρύματος. Κατά καιρούς έλαβαν παρόμοιες άδειες, πλήν του Κανδριβιώτη, ή Δ/ντρια Μικρ/κού έργαστηρίου Καλ. Καστρίτη μέ τετράμηνη παράταση (Μάρτιος 1951), στόν 'Ι. 'Αλεβιζάκο, στους ιατρούς Θωμά Χατζηχρήστο και 'Ελευθ. Τσαμούρη (ύποτρ. Π.Ο.Υ. για τό Παρίσι) για μετεκπαίδευση στην 'Αναισθησιολογία, στόν 'Ανδρ. 'Ανδρουλακάκη ('Ιαν. 1956) και Γ. 'Ιερομνήμονα (τρίμηνος, Μάρτιος 1956) κλπ.

'Ανανεώθηκε ή θητεία τών έπιμελητών 'Ι. Παπαντωνίου (Γ' Παθ. Κλ.) τήν 2 'Ιουνίου 1954, μετά κρίση του Ειδ. 'Επιστ. Συμβουλίου (Πρακτικόν 14/5/54) και εισηγήση του Δ/ντου τής Κλινικής 'Ιακ. Διαμαντόπουλου.

Προσλαμβάνεται ό 'Ανδρ. Ζερβουδάκης ώς ήμεροσμίσιος έπιμελητής Μαιευτικής - Γυναικολογικής Κλινικής, λόγω άποχωρήσεως του 'Αν. Νίκα και μέχρι πληρώσεως τής προκηρυχθείσης θέσεως ('Αποφ. 62/2 - 6 - 54).

Προσλαμβάνεται ο ιατρός Κ. Πετρόπουλος ως ήμερομίσθιος βοηθός Β' Χειρ. Κλινικής ο Παν. Πίστης της Α' Χειρ. Κλ., ο Ευάγγ. Μανουσάκης της Τρίτης, ο Ίω. Μιχαλόπουλος, βοηθός Έξωτ. Γυναικ. Ίατρείου, ο Άνδρ. Τσιρώνης της Ούρολ. Κλινικής και ο Θωμάς Χατζηχρήστου ως αναισθησιολόγος.

Κατά την συνεδρίαση της 3 Νοεμβρ. 1955 διορίζεται, κατόπιν προκηρύξεως της θέσεως, και πάλιν ο Βασ. Πεζούλας ως Δ/ντής Ώδοντιατρείου. Συνοποψήφιοι ήσαν οί Χαρ. Παπαδόπουλος, Κων. Παπαδόπουλος, Διον. Στεργιάτης και Άπ. Σουμαλεύρης. Στην προτίμηση του Πεζούλα έβάρυνε η προϋπηρεσία του στο Νοσοκομείο και η πενταετής μετεκπαίδευσή του στο Παρίσι.

Κατά την συνεδρίαση της 2 Δεκ. 1955 ανανεώθηκαν οί θητείες του καθηγ. Γεωρ. Τριανταφυλλίδη (Α' Παθ. Κλ.) και του Γεωρ. Ίεραμνήμονος (Δ/ντού Δ' Χειρ. Κλιν.) επί μίαν ακόμη πενταετίαν. Άνανεώθηκε επίσης η θητεία του βοηθού της ΩΡΑ κλινικής Άριστ. Ευγενίδη. Συμπληρώθηκε επίσης η κενή θέση έπιμελητού της Α' Παθ. Κλινικής. Μεταξύ των δύο υποψηφίων Κίμωνα Βασιλούνη και Κων. Άθητάκη, επέλεγή ο πρώτος, περ' όλο ότι τό Έπιστ. Συμβούλιο έκρινε κατάλληλους και τους δύο (βαθμούς Άριστα (19). Την απόφαση περί διορισμού έλαβε ο Δήμαρχος Πανσ. Κατσώτας ως πρόεδρος του Άδελφάτου (άρ. 1294/26 - 4 - 55), ο Άθητάκης όμως προσέβαλε την απόφαση αυτή ως άκυρη δοθέντος ότι αρμόδιος νά αποφασίσει είναι τό Άδελφάτο και όχι μόνος ο Πρόεδρος αυτού. Τό θέμα επανήλθε στην συνεδρίαση της 2/12/55 και τό Άδελφάτο έπεκύρωσε τόν διορισμό του Βασιλούνη (άπόφ. 153/2 - 12 - 55).

Τόν Φεβρουάριο υποβάλλεται και γίνεται δεκτή παραίτηση του Ίακ. Διαμαντόπουλου (Δ/ντού Γ' Παθ. Κλιν.), προκειμένου νά εκθέσει ύποψηφιότητα κατέ τις προσεχείς βουλευτικές εκλογές.

Ταυτοχρόνως ο Δήμαρχος Π. Κατσιώτας ανάθεσε προσωρινά καθήκοντα Δ/ντού της κλινικής στον έπιμελητή Ίω. Παπαντωνίου (έγγρ. 20 Φεβρ. 1956).

Την επόμενη συνεδρίαση 23/3/56 ανανεώθησαν οί θητείες των ιατρών Δημ. Ζάχου και Γ. Γκινάκα (Άκτιν. Έργ.), της Δήμητρας Σουλτάνη (Μικροβ. Έργ.), του Άρ. Ευγενίδη (ΩΡΑ Κλιν.) του Βασ. Παράσχου (Έξετ. Χειρ. Ίατρ.) και έγκρίνει την ανανέωση θητείας του Άνδρ. Τσιρώνη (βοηθού Ούρολ. Κλιν.), κατόπιν προτάσεως του Δ/ντού Άνδρ. Άνδρουλακάκη διότι «ούτος έπεδείξατο κατά τό διάστημα της διετούς θητείας του έπιστημονικήν κατάρτισιν, πείραν και ήθος...» (Πρακτ., σελ. 177).

Προσελήφθη επίσης ο Βασ. Πλατής ως άμισθος ύποβοηθός (Α'Π) και άνετέθησαν καθήκοντα έπιμελητού της Γ' Παθ. Κλιν. στον Βασ. Κάπρον.

Στή συνεδρίαση της 26 Άπριλίου 1956 έρχεται τό θέμα πληρώσεως θέσεως Διευθυντού Παθολογοανατομικού Έργαστηρίου. Μετά την προκήρυξη προσήλθαν τρεις ύποψήφιοι, ο Νικ. Κανδρεβιώτης, ο Ευάγγελος Κάζλαρης και ο Βασ. Παπαθεοδώρου. Τό Έπιστ. Συμβούλιο (συνέδρ. 15/2/56) έπρότεινε ως καταλλήλους και τους τρεις, ως έξής : Πρώτον τόν Ν. Κανδρεβιώτη και κατόπιν τους άλλους δύο εις ίσση μοίρα. Έμειοψήφισαν όμως οί καθηγηταί Ν. Λούρος και Δ. Έλευθερίου οί όποιοι, έπρότειναν πρώτον τόν Κανδρεβιώτη, δεύτερον τον Παπαθεοδώρου και τρίτον τόν Καζλαρή.

Κατά την διεξαχθείσα συζήτηση στο Άδελφάτο έτονίσθη μεν η ύπεροχή Κανδρεβιώτη, αλλ' αποκλείσθηκε διότι ήταν συγχρόνως Δ/ντής Παθ/κού Έργα-

ηρίου του «Ευαγγελισμού». Κατόπιν αυτού προσελήφθη ο Νικ. Παπαθεοδώρου
 η Πενταετή θητεία (Πρακτικά, σελ. 186).

Εν τῷ μεταξύ τὸ Νοσοκομεῖον καθυστεροῦσε τὴν καταβολὴ τῶν μισθῶν τοῦ
 Καζλαρῆ, ὑπηρετοῦντος ὅπως ἐλέχθη ὡς ἀναπληρωτῆς τοῦ Κανδρεβιώτη καὶ ἐ-
 ρειάσθησαν ἐπανελημμένες ἀναφορὲς του μέχρις ὅτου ἐδέησε νὰ τακτοποιηθεῖ τὸ
 θέμα διὰ συμβιβασμοῦ καὶ ὑποχωρήσεως τοῦ Καζλαρῆ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1957 (Πρα-
 κτικά, σελ., 196, 214, 392 καὶ 440).

Ὅπως ἐλέχθη προηγουμένως, λόγω τῶν οικονομικῶν δυσχερειῶν ποῦ ἀντιμε-
 κρινεῖ τὸ Νοσ/ο, τὸ Ἀδελφᾶτο ἀποφάσισε τὴν ἀναστολὴ τῶν προσλήψεων καὶ τὴν
 ἀνανέωση θητειῶν. Τὴν ἀπόφαση αὐτὴ θεώρησε ὡς παράνομη ἡ Νομαρχία λόγω τῆς
 δημοσιεύσεως ἐν τῷ μεταξύ τοῦ ΒΔ τῆς 31/10/56 διὰ τοῦ ὁποῦ ἐρυθμιζόντο τὰ τῆς
 προσλήψεως καὶ ἀνανεώσεως θητειῶν τοῦ Ἰατρικοῦ προσωπικοῦ καὶ διὰ τοῦ ὁ-
 ποῦ, κατὰ τὴν διατύπωση τοῦ συμβούλου Ὁδ. Παπαμαντέλου, «καταργοῦνται
 σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ διὰ τῆς προῖσχυούσης νομοθεσίας δικαιώματα τοῦ Ἀδελ-
 φᾶτου» (Πρακτικά, σελ. 255). Ἐγιναν λοιπὸν ὠρισμένες ἀνανεώσεις θητειῶν ἀλλὰ
 παράλληλα τὸ Ἀδελφᾶτο δεν προκήρυξε τίς κενές θέσεις καὶ ἐφάρμοσε τὸ σύστη-
 μα τῶν «συνεργειῶν», δηλ. προσλάμβανε ὡς ἡμερομίσθιους γιатρούς ἢ ἄλλο προ-
 σωπικό, γιὰ ὠρισμένο διάστημα, χωρὶς δηλ. ἀστική ὑποχρέωση γιὰ τὸ Ἴδρυμα.

Καθορίζεται ὠράριον λειτουργίας ἐξωτ. Παιδιατρικοῦ Ἰατρείου 10 - 1 μμ.

Κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 22/10/56, μετὰ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀνανεώσεως τῆς θη-
 τείας τῶν ἱατρῶν Ἀ. Ἀνδρουλακάκη καὶ Ἀ. Τσιρώνη, διεξάγεται συζήτηση περὶ
 καταργήσεως τῆς Οὐρολογικῆς Κλινικῆς, μέσα στοῦ πλαίσιο τῶν προγραμματιζομέ-
 νων οικονομικῶν. Τελικῶς ἐπεκράτησε ἡ ἀποψη διατηρήσεως τῆς καὶ ἀνανεώθη-
 καν οἱ θητείες τῶν δύο μοναδικῶν ἱατρῶν αὐτῆς.

Πράγματι κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδο τὸ Ἴδρυμα διέρχεται σοβαρὴ οικονομικὴ
 κρίση. Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 21 Αὐγούστου 1956 ὁ Δήμαρχος λέγει : «Ἡ οικονομι-
 κὴ κατάστασις τοῦ Ἰδρύματος εἶναι ἀξιοθρήνητος καὶ μετὰ ἐλαχίστας ἐλπίδας συντό-
 μου καλλιτερεύσεως. Αἱ ἱατρικαὶ ὑπηρεσίαι, ἀπαραίτητοι βέβαια διὰ τὴν ἐξυπηρέ-
 τησιν τῶν ἀσθενῶν, εἶναι κάπως πολυτελεῖς καὶ εἰς ἀριθμὸν ἐπηυξημένον. Ἐχω τὴν
 γνώμην ὅτι αἱ κλινικαὶ καὶ δὴ αἱ Χειρουργικαὶ καὶ Παθολογικαὶ τοιαῦται, δύνανται
 νὰ περιορισθῶσιν. Εἰς τὰς Νοσηλευτικὰς ὑπηρεσίας βλέπει κανεὶς ἕνα ἱκανὸν ποσο-
 στὸν Ἀδελφῶν μεγάλης ἡλικίας καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀνταποκριθῆ εἰς τὸ σοβαρὸν
 καὶ λεπτὸν ἔργον τῆς Ἀδελφῆς, διὰ τὸ ὁποῖον χρειάζονται νέαι, κάτοχοι τῶν τυπι-
 κῶν καὶ τῶν οὐσιαστικῶν προσόντων». Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἄλλη συζήτηση εἶχε τεθεῖ
 καὶ θέμα καταργήσεως τῆς Μαιευτικῆς - Γυναικολογικῆς κλινικῆς.

Μετὰ ἀπὸ συζήτηση διαφωνοῦντος τοῦ Δ. Τριανταφύλλου, τὸ θέμα ἀναβάλλε-
 ται ἐν ὄψει καταργήσεως νέου ὀργανισμοῦ. Ὁ Δήμαρχος ὅμως ἐπανῆλθε στοῦ θέμα
 κατὰ τὴν συζήτηση γιὰ τὴν ἀνανέωση θητείας ἱατρῶν (Συνεδρ. 3/10/56) «Πρέπει νὰ
 ὁμολογήσωμεν, εἶπε, ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν προσωπικὸν εἶναι ἄριστον καὶ ἐργάζεται
 μετὰ ἐνδιαφέρον καὶ ζῆλον. Ἀλλὰ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τοῦτο εἶναι πληθωρι-
 κόν... εἶναι ἀπαραίτητον νὰ γίνῃ μια πλήρης περισυλλογὴ καὶ περικοπὴ θέσεων ἐκεῖ
 ὅπου αὐταὶ δὲν κρίνονται ἀπαραίτητοι».

Τόσο δύσκολη ἦταν ἡ κατάστασις ὥστε καὶ ἡ πρόσληψη ἐμισθῶν ὑποβοηθῶν
 ἀκόμη ἀναβάλλεται (π.χ. Μαιευτικῆς Κλινικῆς τὴν 19/11/56).

Πράγματι δὲ κατὰ τὴν ἀναμόρφωση τοῦ ἰσχύοντος Ὄργανισμοῦ (συνεδρία

27/11/56) αποφασίζεται ή κατάργηση μιᾶς ἐκ τῶν δύο Δημοτικῶν Παθολ. Κλινικῶν, δύο Χειρ. Κλινικῶν καὶ πολλῶν θέσεων ἐπιμελητῶν καὶ Βοηθῶν. Προτάθηκε μάλιστα καὶ ἡ κατάργηση τῆς θέσεως Δ/ντοῦ Ἀκτινολ. Ἐργαστηρίου. Ἴδου ἡ σύμβαση τῶν κλινικῶν καὶ Ἐργαστηρίων.

ΚΛΙΝΙΚΑΙ

α) Μία Παθολογική (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς Πανεπ/κῆς) :

- 1 Διευθυντής
- 1 Ἐπιμελητής
- 2 Βοηθοί

Οἱ Τριανταφύλλου, Παναγιώτου καὶ Παπακωνσταντίνου ἐπρότειναν τὴν διατήρηση καὶ τῶν δύο Παθ. Κλινικῶν καὶ ἐμειοψήφισαν.

β) Τρεῖς Χειρ. Κλινικαί, μετὰ τὴν ἐξῆς σύνθεση :

- 1 Δ/ντής
- 1 Ἐπιμελητής
- 2 Βοηθοί

Λήψη ἀποφάσεως ὁμοφώνως

γ) Γυναικολογική - Μαιευτική Κλινική

- 1 Δ/ντής
- 1 Ἐπιμελητής
- 2 Βοηθοί

Ἀπόφαση ὁμοφώνως

δ) ΩΡΛ Κλινική

- 1 Δ/ντής
- 1 Ἐπιμελητής
- 1 Βοηθός

Ὁ Παπαμαντέλος ἐπρότεινε κατάργηση θέσεως ἐπιμελητοῦ.

ε) Ὀφθαλμολογική Κλινική

- 1 Δ/ντής
- 1 Ἐπιμελητής

Ὁ Τριανταφύλλου ἐπρότεινε διατήρηση θέσεως βοηθοῦ, ἐμειοψήφισε

στ) Οὐρολογική Κλινική

- 1 Δ/ντής
- 1 Βοηθός

Ὁμοφώνως

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ

Α) Παθολογικόν

- 1 Δ/ντής

β) Χειρουργικόν

- 1 Δ/ντής

Ἐμειοψήφισε ὁ Παπαμαντέλος διότι ἐπρότεινε κατάργηση τῶν ἰατρειῶν καὶ ὁ Τριανταφύλλου πού ἐτάχθη ὑπὲρ διατηρήσεως μετὰ τὴν προηγούμενη σύνθεση.

γ) Ὀδοντιατρικόν

- 1 Δ/ντής
- 1 Βοηθός

- Καταργήθηκε όμοφώνως ή θέση Έπιμελητοῦ
- δ) Καρδιολογικόν
 1 Δ/ντής
 1 Βοηθοί
 Όμοφώνως
- ε) Παιδιατρικόν
 1 Δ/ντής

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

- α) Άκτινολογικόν
 1 Δ/ντής
 1 Έπιμελητής
 1 Βοηθοί

Έμειοψήφισαν ό Δήμαρχος, ό Παπαμαντέλος και ό Παναγιώτου, οι όποιοι έ-
 πρότειναν κατάργηση τής θέσεως του Διευθυντοῦ.

- β) Μικροβιολογικόν
 1 Δ/ντής
 1 Έπιμελητής
 1 Έπιμελητής Βιοχημικός
 2 Βοηθοί - ιατρός
 Όμοφώνως καταργήθηκε μία θέση βοηθοῦ

- γ) Παθολογοανατομικόν
 1 Διευθυντής

- δ) Ένας ιατρός - Ναρκωτής - Άναισθησιολόγος
 (Πρακτικά, σελ. 263 - 65).

Τελικά βέβαια δέν πραγματοποιήθηκε ιδίως ή κατάργηση τών Κλινικών.

Τόν Άνουνάριο του 1957 έληξε ή θητεία του Δ. Τσήρου (Δ/του ΩΡΛ Κλιν.) και παρατάθηκε μέχρι δριστικής συμπληρώσεως τής θέσεως. Περιορίζεται ή υπό κα-
 τάργηση Γ' Παθ. Κλινική εις ένα θάλαμο τών 20 κλινών. Κατά τήν συνεδρίαση τής
 22/2/57 επανέρχεται τό θέμα και ό Τριανταφύλλου ζητεί βάση του περί Δήμων και
 Κοινοτήτων τήν αναστολή εφαρμογής τής ως άνω απόφασεως. Διεξάγεται συζήτη-
 ση επί ύπομνήματος του ασκούντος καθήκοντα Δ/ντοῦ έπιμελητοῦ τής Κλινικής
 'Ιω. Παπαντωνίου περί διατηρήσεως τών υπηρετούντων βοηθών τής Κλινικής στις
 άλλες δύο και ό Τριανταφύλλου υπεραμύνεται τής διατηρήσεως τής κλινικής ειπών
 μεταξύ άλλων :

«Δίκαιον έν προκειμένω και ιερών καθήκον είναι όχι μόνον νά γίνη δεκτή ή αι-
 τηση περί προσωρινού διορισμού τών Βοηθών τής Κλινικής, αλλά και κάτι άλλο πε-
 ρισσότερον έπιβεβλημένον. Τό Σώμα πρέπει νά αναγνωρίση και νά ανταμείψη τας
 έξαιρέτους υπηρεσίας τας όποιās προσέφεραν εις τό Ίδρυμα ό προσωρινός Δ/ντής
 τής Κλινικής κ. Παπαντωνίου και κατά τό παρελθόν αλλά και κατά τας τελευ-
 ταιούς μήνας, δι' υπερανθρώπων προσπαθειών και διά συνεχούς εργασίας κατορ-
 θώσας, άνευ βοηθών νά διατηρήση τήν άριστην λειτουργίαν τής Κλινικής του, εκ-
 φράζον εις αυτόν τήν πλήρη ευαρέσκειαν του και νά λάβη απόφαση και βαθμολογι-
 κής αποδόσεως και βαθμολογικής του τίτλου του Διευθυντοῦ προσωρινώς και μέ-
 χρι τής δριστικής ρυθμίσεως του θέματος τής καταργήσεως ή μή τής Κλινικής είναι

ἀνεγνωρισμένης επιστημονικής αξίας και εργατικότητας ιατρός του Ίδρύματος, όχι μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλά και ὑπό του Ἄνωτ. Ἐπιστ. Συμβουλίου τό ὁποῖον τόν κατέβαλε μεταξύ τῶν τριῶν καλλιτέρων ἐκ τῶν ἕξ λαβόντων μέρος εἰς τόν διαγωνισμόν...» (Πρακτικά, σελ. 310 - 311).

Τελικά ἀποφασίσθηκε μέ ψήφους 4 πρὸς 3 νά διατηρηθοῦν οἱ ἱατροὶ τῆς Γ' Π ἐπὶ δίμηνον μέ τὴν μορφή «συνεργείου».

Κατὰ τὴ συνεδρίαση τοῦ Ἰουλίου 1959 προσλαμβάνεται ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς εἰδικευομένων. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχε ἤδη ἀποφασισθεῖ νομοθεσία (ΝΔ 3623/16 - 11 -56, ΦΕΚ 277) «Περὶ κατωτάτων ὀρίων ἱατρικῆς ἀμοιβῆς και συνθηκῶν ἱατρικῆς ἐργασίας» ἡ ἀναλογία εἰδικευομένων ἱατρῶν και ἀριθμοῦ κλινῶν (1 : 10 και 1 : 5 γιὰ τίς Πανεπ/κές).

Ἴδου ὁ πίνακας τῶν προσληφθέντων ἱατρῶν :

Α' Παθολ. Κλινική

Μανωλουσάκη Αὐγή
Τασσιόπουλος Ἄπ.
Τζανίδης Διογ.
Παπαικονόμου Παντ.
Κυριακόπουλος Νικ.
Παντάγογλου Γεώρ.
Τσίγγανη Νικ.
Καρύδης Δημ.
Ἄντωνάκος Παν.

Θεραπευτική Κλινική Πανεπ/ου

Κοκλάνης Εὐστρ.
Βγενόπουλος Νικ.
Παπαϊωάννου Νικ.
Τζάννος Ἄντ.
Μιχελογιαννάκης Δημ.
Μανουσάκης Ἴω.
Παπαϊωάννου Μιχ.
Παναγιωτακόπουλος Κων.
Καψύλης Θεόδ.
Διζιωρικής Βασ.
Σκαφιδᾶς Κυρ.

Γ' Παθολ. Κλινική

Κωνσταντουδάκης Νικ.	Κάβουρας Ἄλκ.
Καρδιοπούλης Στυλ.	Καραπιπέρης Σ.
Κωτούλας Ὅθων	Παπουτσακόπουλος Ἄθ.
Πετρούλης Βασ.	Καραγιάννης Π.
Σεβαστάκης Ἡρακλῆς	Συγγρός Ὅδ.
Κομνηνός Ἐλ.	Παπᾶς Γεώρ.
Γιαννακούρας Ἴω.	Κοτσῶνης Β.
Καροτζῆς Ἴω.	Ἄντωνιάδης Κ.
Μοντάφης Κων.	Νικολαΐδης Ξ.
Σταυρόπουλος Νικ.	

Μικροβ/κόν Έργαστ. Κλινική

- Κοντάνης Χρ.

Γιωτοπούλου Άννα

Α' Χειρ. Κλινική

Σασάνης Κυρ.

Λιακάκος Νικ.

Σερετάκης Λεων.

Διακουμόπουλος Γεώρ.

Β' Χειρ. Κλινική

Γκίκας Δημ.

Σπανός Βασ.

Κυριακού Άγγ.

Κολιόπουλος Κ.

Μανδηλάς Γ.

Κάντας Άντ.

Γρηγορίου Χρ.

Μπελεβιώτης Κ.

Χατζάκης Γεώρ.

Λιακόπουλος Άντ.

Γ' Χειρ. Κλινική

Λοιζίδης Άντ.

Στεφανίδης Άναστ.

Κρεμούτης Φώτης

Δ' Χειρ. Κλινική

Παπαχρήστος Χρ.

Καράς Άντ.

Ε' Χειρ. Κλινική

Παυλάκης Γεώρ.

Κουλοχέρης Σπυρ.

Χαϊμαντάς Σωτ.

Βλαχάκης Θεόδ.

Μαιευτική - Γυναικολογική Κλινική

Σκούρας Θεόδ.

Δημητρόπουλος Γεώρ.

Πανόπουλος Δημ.

Όφθαλμολ. Κλινική

Κοσιώνης Χρ.

Μικροβιολ. Έργαστήριο

Φαμελιάρη - Κατσαρδή Είρ.

Παπαδοπούλου Πην.

Τζαμαλοΰκας Χρ.

Κλείνοντας την δεκαετία σημειώνομε τά εξής ενδιαφέροντα γενικά στοιχεία :

Τόν Αύγουστο του 1950 αντικαταστάθηκαν οί διορισμένοι Δήμαρχοι τής περιόδου 1946 - 49 από δικαστικούς. Δήμαρχος Άθηναίων τοποθετήθηκε σέ αντικατάσταση του στρατηγού Πιτσίκας ο Σύμβουλος τής Έπικρατείας Άντ. Ραγκούσης. Κατά τήν αποχώρησή του ο Πιτσίκας εξαίρει τό έπετελεσθέν έργον παρά τίς

δυσχερείς συνθήκες και ιδίως την αποπεράτωση των έργων ανασυγκροτήσεως του Νοσοκομείου (Συνεδρ. 11/8/50).

Ο νέος Δήμαρχος προβαίνει σε παρατηρήσεις επί διαφόρων ατελειών στις υπάρχουσες καταστάσεις, στους θαλάμους ασθενών και στους κοιτώνες του προσωπικού, ανευρίτται την πληρωμή αποζημιώσεως στον Κυβερν. Επίτροπο διότι δέν προσήρχετο στις συνεδριάσεις και προτείνει την μεταφορά της Μαιευτικής Κλινικής εκτός Νοσοκομείου, διότι τό κτίριο όπου εστεγάετο εθεώρησε ακατάλληλον ενώ ή ανέγερση νέας πτέρυγος θά καθυστεροῦσε.

Στίς 13 Σεπτ. 1950 απέβίωσε ό καθηγητής Βλαδ. Μπένσης, Δ/ντής Πανεπιστημ. Κλινικής του Νοσοκ/ου και τό 'Αδελφάτο εκδίδει τό σχετικό ψήφισμα. Τήν ίδια εποχή συναντούμε και τίς πρώτες συνδικαλιστικές κινητοποιήσεις των ιατρών, οι όποιοι συγκεντρώθηκαν στό 'Αμφιθέατρο, συζήτησαν μισθολογικά θέματα και αποφάσισαν διάφορες ενέργειες.

Εγκρίνεται ειδικό κονδύλιο για την ασφάλιση του 'Ιδρύματος και ρυθμίζεται τό θέμα των κρατουμένων ασθενών, οι όποιοι μετά την ίδρυση ειδικού Νοσ/ου Κρατουμένων υπό του 'Υπ. Δικαιοσύνης, περιωρίσθηκαν μόνον στους ασθενείς του Τμήματος Μεταγωγών. Τό 'Αδελφάτο έτίμησε τον αποχωρήσαντα της υπηρεσίας λόγω όριου ηλικίας καθηγητήν Θεραπευτικής Μελέτιον Γεωργόπουλον, πού επί σειράν ετών διηύθυνε την Θεραπευτική Κλινική του Νοσοκομείου, μέ ψήφισμα και μέ όνομασία ενός θαλάμου μέ τό όνομά του.

Τόν Αύγουστο 1951, μετά τίς πρώτες μεταπολεμικές Δημοτικές εκλογές, Δήμαρχος 'Αθηναίων και Πρόεδρος του 'Αδελφάτου ανέλαβε ό Κων. Κοτζιάς. Μέλη του 'Αδελφάτου ώρίσθησαν οι Π. Τσιμπιδάρος, 'Ι. Τριανταφύλλου, 'Έπαμ. Σταυρόπουλος, Χρ. Ματρακίδης (ό όποιος μετ' όλίγον απέβίωσε) και 'Αννα Παπαϊωάννου. 'Αντιπρόεδρος εξέλέγη ό Ματρακίδης. Μέλη της 'Εκτελ. 'Επιτροπής ώρίσθησαν οι Σταυρόπουλος και Παπαϊωάννου.

Κατά την πρώτη συνεδρίαση του 'Αδελφάτου ό Κοτζιάς σημειώνει την επίβλυσή του Νοσοκομείου από τή νοσηλεία έτεροδημοτών και κρατουμένων, ανακοινώνει της διαπραγματεύσεως του μέ την 'Αμερικανική 'Αποστολή για την χορήγηση διαφόρων συγχρόνων έφοδίων, θέτει τό θέμα μεταφοράς της Μαιευτικής Κλινικής και ίδρύσεως Ούρολογικής Κλινικής και ανακινεί τό παληό θέμα του κτηματολογίου του 'Ιδρύματος.

Στό Νοσοκομείον λειτουργεί Φιλόπτωχον Ταμείον του όποιου όμως τά έσοδα ήσαν πενιχρά ενώ οι ανάγκες πού έκαλείτο να θεραπεύσει πολύ μεγαλύτερες. 'Ο Κοτζιάς όμως απέβίωσε αιφνιδίως στίς 9 Δεκ. 1951 και την θέση του κατέλαβε ό πρώτος Δημ. Σύμβουλος Κων. Νικολόπουλος. Μεταβολή της συνθέσεως του 'Αδελφάτου δέν επήλθε πλήν της αντικαταστάσεως του Ματρακίδη μέ τον Γεώρ. Μερικαν, μετέπειτα καθηγητήν Παθολογίας και 'Ακαδημαϊκόν, ως εκπρόσωπον του ΙΣΑ. 'Ο Μερικανς μάλιστα εξέλέγη και 'Αντιπρόεδρος του 'Αδελφάτου. Πρέπει να σημειωθεί στό σημείο αυτό, όπως άλλωστε εφάνη κατά την Ιστορηση της έπιστημονικής δραστηριότητος του 'Ιδρύματος, ότι στίς περισσότερες περιπτώσεις πού άφορούσαν θέματα ιατρικού προσωπικού ό Μερικανς κρατεί εκδήλως φιλοιατρική θέση και ως Γεν. Γραμματεΐς του ΙΣΑ μεταφέρει τίς απόψεις του 'Ιατρικού Σώματος στην διοίκηση του Νοσοκομείου.

Θέμα σοβαρό αποτελούσε για τό Νοσοκομείο ή προμήθεια αίματος για μεταγ-

γίσεις. 'Ο Ε.Ε.Σ. με τό ύπ' άρ. 374/52 έγγραφο συνιστά τήν ίδρυση Τράπεζας Αίματος.

Τό 1952 εισέρχονται νέα μέλη στό 'Αδελφάτο οί Ι. Βαγενάς, Παν. Κοτζιάς και τό παλαιό μέλος Ν. Χιώτης.

Σοβαρό θέμα έδημιουργήθη μέ τήν δημοσίευση του γνωστού ΝΔ 2592/53 βάσει του όποιου υπήχθησαν τά Δημοτικά και λοιπά Νοσηλευτικά 'Ιδρύματα στό 'Υπουργείο Προνοίας, έγιναν δηλ. Κρατικά. Τό 'Αδελφάτο, μετά μακρά συζήτηση, άρνήθηκε τήν ύπαγωγή του Δημοτ. Νοσοκομείου στό Δημόσιο.

'Εκτενείς συζητήσεις διεξήχθησαν σχετικά μέ τήν ίδρυση Νευρολογικού και Ψυχιατρικού 'Ιατρείου. Σοβαρό ένδιαφέρον είχε έκδηλώσει και τό Δημ. Ψυχιατρείον. Μετά τίς άρχαιρεσίες του 'Ιατρ. Συλλόγου 'Αθηνών και τήν άποχώρηση του Συμβουλίου υπό τον 'Αθ. Μαντέλον ό Μερίκας αντικαθίσταται από τον ιατρό Ν. Ζερβό, 'Υφηγητή Παιδιατρικής. Παρέμεινε όμως και ό 'Υφηγητής πλέον Γ. Μερίκας ως μέλος κατόπιν προτάσεως του Δημάρχου.

Τόν Δεκέμβριο του 1955 έρχεται προς συζήτηση θέμα ίδρύσεως Σχολής 'Αδελφών ή όποια «θέλει συντελέσει εις τήν μετεκπαίδευσιν των ήδη από μακρόν υπηρετούντων πρακτικών νοσοκόμων... και άποτελέσει εις τό έξής φυτώριον προσλήψεως άδελφών νοσοκόμων τής Σχολής... ήτις θέλει συντελέσει τά μέγιστα εις τήν καλλιτέραν λειτουργίαν του 'Ιδρύματος από νοσηλευτικής άπόψεως» (Παπαμαντέλος, Πρακτικά, σελ. 130).

Τόν 'Ιούνιο του 1955 άναλαμβάνει τήν Προεδρία του νέου 'Αδελφάτου ό νεοεκλεγείς Δήμαρχος Πaus. Κατσώτας. Μέλη του 'Αδελφάτου ώρίσθησαν οί 'Οδ. Παπαμαντέλος, Δημ. Τριανταφύλλου, 'Ηλ. Παναγιώτου, 'Ιω. Παπακωνσταντίνου και 'Ιω. Πελεκούδας.

'Ο Κατσώτας έφιστά τήν προσοχή επί των οικονομικών δυσχερειών του Νοσοκομείου και συνιστά περιστολή των περιττών δαπανών.

Τόν 'Απρίλιο του 1956 συζητείται πλέον ή μεταφορά του Νοσοκομείου στη Λεωφ. 'Αλεξάνδρας, όπου τά κτίρια μέ ώρισμένες διαρρυθμίσεις θά μπορούσαν νά ύποδεχθούν τίς κλινικές και τίς υπηρεσίες αυτου.

Κατά τήν συνεδρία της 3 'Οκτ. 1956 ό Κατσώτας έκθέτει προς τό 'Αδελφάτο τίς συζητήσεις του μέ τον 'Υπουργό Δικαιοσύνης και τον Δικηγ. Σύλλογο 'Αθηνών για τήν παραχώρηση του γηπέδου της όδου 'Ακαδημίας για τήν άνέγερση Δικαστικού Μέγαρου, μέ άνταλλαγή μέ τον χώρον όπου έστεγάζετο τό πρωτοδικεϊον 'Αθηνών. 'Ο ίδιος όμως άντιτίθετο στην παραχώρηση του γηπέδου διότι μετά τήν μεταφορά του Νοσ/ου θά πρέπει νά χρησιμοποιηθει για τήν άνέγερση θεάτρου, Βιβλιοθήκης, Πινακοθήκης, και τήν διαμόρφωση του χώρου σε αισθητική όμοιομορφία μέ τά γειτονικά κτίρια. 'Εν τώ μεταξύ τον 'Ιούλιο του 1959 άνέλαβε ό νεοεκλεγείς Δήμαρχος 'Αγγελος Τσουκαλάς μέ 'Αδελφάτο τούς 'Αχ. 'Αντωνόπουλου, Κων. Παπαδημητρόπουλου, Τάκη Μελετόπουλου, Κων. Καραπιπέρη, Δημ. Βερνίκου και 'Αγγ. Μιτζιθρόπουλου. Κατά τήν συνεδρίαση του Σεπτεμβρίου επανέρχεται πάλι τό ζήτημα μεταφοράς του Νοσ/ου.

«'Ηδη λέγει, τουτο είναι σεσαθρωμένον και στερεΐται των πάντων είναι έστεγασμένον επί χρυσοϋ. Τό γήπεδον του Νοσ/ου εκποιούμενου και ουχι όμως άνταλλασσόμενον και χρησιμοπιούμενου δι' οϊανδήποτε άλλην αιτίαν, δύναται ου μόνον νά επαρκέση διά τήν ίδρυση ενός νέου Νοσ/ου της εϋτης δυνάμεως (400 κλινών), αλλά και νά καλύψη ένα μεγάλο μέρος των έτησιών έξόδων του».

Προτείνει δέ και συγκροτείται πολυμελής επιτροπή για τή μελέτη του θέματος (Πρακτ., σελ. 318 - 19).

Τέλος σοβαρό θέμα ανέκυψε μέ τό Μέγαρον τής 'Αρχιεπισκοπής, για τό όποιον έχομε ήδη ασχοληθεϊ. Μετά μακρά συζήτηση άποφασίσθηκε νά βρεθεϊ συμβιβαστική λύση ώστε τό Νοσο/όν νά μή ζημιωθεϊ άπό δικαστικούς άγώνες σέ βάρος τής 'Αρχιεπισκοπής. 'Ο ΟΔΕΠ παραχωροΰσε ως ανάλλαγμα έκταση 70 στρεμμάτων στόν 'Αγιον 'Ανδρέα 'Αττικής για παιδικές κατασκηνώσεις του Δήμου (Πρακτ., 322).

Τόν 'Ιούλιο του 1953 συζητείται πρόταση του Δημάρχου κου Νικολοπούλου για σύναψη δανείου μέ σκοπό τήν έκτέλεση διαφόρων έργων και κυρίως «τήν κατεδάφισιν των έξαμβλωμάτων...δεξιά τω εισερχομένω και τήν άνέγερσιν προς τήν πλευράν τής όδου Σόλωνος οικημάτων... διά τά εργαστήρια... τήν αξιοποίησιν του ύπογειου, και προσθήκην άνελκυστήρος... τήν αξιοποίησιν του ύπογειου, τήν προσθήκην άνελκυστήρος, συγχώνευσις και έγκατάστασις όλων των ίατρείων προς τήν πλευράν όδου Σόλωνος εις τρόπον ώστε νά μή μεταβάλλεται εις πλατείαν περιπάτου όλόκληρος αυτός ό χώρος, άνέγερσις οϊκου 'Αδελφών κλπ.» (Πρακτικά, σελ. 219 - 20). Στην πρόταση αυτή υπάρχουν σοβαρές αντιδράσεις και ό Μερίκας άμφισβητεί εάν μέ τίς προσθήκες αυτές μπορεί νά καταστή τό "Ίδρυμα Νοσοκομείου άξιον του όνομάτος του και προτείνει τήν μεταφορά του ή τήν κατεδάφιση και άνέγερση συγχρόνου Νοσοκομείου.

Κατά τήν συζήτηση αυτή έθίγη και τό θέμα διατηρήσεως του παραδοσιακού κτιρίου και τής κατεδαφίσεως των, προσθέτων πτερύγων που άνεγέρθησαν κατά καιρούς.

Γενικώς λόγω τής έκκρεμότητος τής μεταφοράς του Νοσοκομείου κατά τήν δεκαετία που πέρασε δέν έγιναν σοβαρά και άξια λόγου έργα, έκτός των συνήθων για τήν συντήρησή του.

Δεκαετία 1960 - 70

'Η έκκρεμότης όμως περί τήν μεταφορά του Νοσοκομείου θά έξακολουθήσει επί πολύ και τό όλον θέμα θά γίνει μείζον πρόβλημα κατά τήν άρχόμενη δεκαετία.

Τό θέμα συζητείται ήδη άπό τήν πρώτη κιόλας συνεδρίαση του 'Αδελφάτου του 1960. 'Ο Δήμαρχος 'Αγγ. Τσουκαλάς ένημερώνει τό 'Αδελφάτο επί τής έπισκέψεως του στόν 'Υπουργό 'Εθν. 'Αμύνης. 'Από τήν γενομένη δέ συζήτηση σχημάτισεν τήν γνώμη ότι, προς τό παρόν τουλάχιστον, δέν είναι δυνατή ή άπομάκρυνση του 430 Στρ. Νοσ/ου. Τοΰτο γίνεται γνωστό και μέ έγγραφον του 'Υπουργείου (άρ. 32111/1/18/709482 τής 23/12/59). Πάντως υπάρχει προοπτική άνεγέρσεως ενιαίου Στρατιωτικού Νοσ/ου όποτε θά μεταφερθεϊ και τό 430.

Διεξάγεται συζήτηση κατά τήν όποια ώρισμένοι σύμβουλοι ('Αντωνόπουλος, Παπαδημητρόπουλος) ύποστηρίζουν τήν άποψη παραμονής του Νοσ/ου στην παρούσα θέση και άνεγέρσεως νέας πολυτελους πτέρυγος, μέ έξοδα άπό τήν έκποίηση ειτε του γηπέδου του 430 Στρ. Νοσ/ου ειτε άλλων άκινήτων του Νοσ/ου.

Στήν έπόμενη συνεδρίαση επανήλθε τό θέμα και ό Δήμαρχος έπέμεινε ότι επιβάλλεται ή μεταφορά δοθέντος ότι κατά τήν άποψη των μηχανικών του Δήμου, δέν είναι δυνατή ή άνέγερση νέας πτέρυγος στην σημερινή θέση χωρίς νά διακοπή ή λει-

τουργία του Νοσ/ου. Κατά τήν συζήτηση όμως αποδείχθηκε ότι υπάρχει και πρόβλημα χρηματοδότησεως του έργου. Οί σύμβουλοι τής μειοψηφίας (Αντωνόπουλος, Παπαδημητρόπουλος, Βερνίκος) επιμένουν να ληφθῆ κατ' ἀρχήν ἀπόφαση παραμονῆς του Νοσ/ου στήν σημερινή θέση. Τελικῶς ψηφίζεται συμβιβαστική πρόταση τοῦ Μουζιθρόπουλου να ἐρευνηθεῖ ὁ Δήμαρχος τίς οικονομικές καί τεχνικές δυνατότητες ἀνεγέρσεως νέας πτέρυγος χωρίς διακοπή τῆς λειτουργίας του Νοσ/ου καί σέ ἀρνητική περίπτωση να ἐρθεῖ σέ συνεννοήσεως μέ ἀρμόδια κυβερνητικά ὄργανα περί μεταφορᾶς του. Οί τρεῖς ὡς ἄνω σύμβουλοι ἐμειοψηΐσαν.

Ἐξ ἄλλου Ἑλληνοαμερικανική Ἐταιρεία προσφέρθηκε δι' ἐγγράφου να ἀνεγείρει στό ὑπάρχον οἰκόπεδο εἴτε νέο Νοσοκομεῖο, εἴτε Δικαστικό Μέγαρο, εἴτε Ὡδεῖο. Καί οἱ τρεῖς αὐτές λύσεις εἶχαν τεθεῖ ἤδη ἐπί τάπητος, μάλιστα δέ ὁ Δήμαρχος, ὡς νομικός, ἐκατηγορεῖτο ὅτι ἐννοεῖ τήν ἀνέγερση δικαστικοῦ μεγάρου.

Ἀπό ἐρευναν όμως πού ἐγινε διεπιστώθηκε ὅτι ἡ χρηματοδότηση ἀπό τήν ξένη Ἐταιρεία δέν ἦταν ἐφικτή, λόγω νομικοῦ κωλύματος. Σ' ἐπόμενη συνεδρίαση ἀποφασίσθηκε να συγκροτηθεῖ ἐπιτροπή ἀπό γνωστούς μηχανικούς γιά να ἀποφασισθεῖ σχετικά μέ τήν παραμονή του Νοσ/ου καί ἐπροτάθησαν οἱ Λάσκαρης καί Κιτσιώκης.

Οἱ ἐν λόγω διακεκριμένοι Ἀρχιτέκτονες ἀποφαίνονται στήν γνωμάτευσή τους ὑπέρ τῆς μεταφορᾶς του Νοσ/ου διότι : α) Ἡ θέση τοῦ γηπέδου εἶναι «ἥκιστα ἐνδεδειγμένη» διὰ τήν ἐγκατάστασιν Γενικοῦ Νοσοκομείου»

β) Ἡ τμηματική ἀνέγερση παραλλήλως μέ τήν λειτουργία τοῦ Νοσοκομείου εἶναι ἀνάσικτος

γ) Ἡ τοποθέτηση νέας πτέρυγος ἐκτός τοῦ συγκροτήματος τῶν ὑπαρχόντων κτισμάτων δέν εἶναι εὐχερής εἴτε πρὸς τήν πλευράν τῆς ὁδοῦ Σόλωνος, οὔτε τῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας (Πρακτικά ἐτῶν 1960 - 61, σελ. 139 - 140).

Διεξήχθη ζωπρά συζήτηση μέ τίς γνωστές ἀπόψεις καί κατόπιν διεξήχθη ψηφοφορία ἐπί τῆς κατ' ἀρχήν ἀπομακρύνσεως τοῦ Νοσοκομείου. Ὑπέρ ἐψήφισαν οἱ Τσουκαλάς, Μουζιθρόπουλος, Καραπιτέρης καί Μελετόπουλος. Κατά οἱ Παπαδημητρόπουλος, Ἀντωνόπουλος καί Βερνίκος.

Λόγω τῆς μικρᾶς αὐτῆς πλειοψηφίας (3 πρὸς 2) τό ζήτημα παρέμεινε ἐκκρεμές ἐπί ἀρκετοῦς μῆνες καταβλήθηκαν δέ προσπάθειες γιά τήν γεφύρωση τῶν διίσταμένων ἀπόψεων ἐπειδή όμως καί οἱ δύο πλευρές παρέμειναν ἀμετακίνητες ὁ Δήμαρχος κατὰ τήν συνεδρίαση τῆς 6 Φεβρ. 1961, ἐπρότεινε τήν παραπομπή τοῦ θέματος σέ διαιτησία μέ τήν σύσταση Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία καί θά γνωμοδοτοῦσε τελικῶς.

Διεξήχθη εὐρεία συζήτηση τόσον ἐπί τήν προσώπων ὄσο καί ἐπί τῶν ἐρωτημάτων πού θά ἐτίθωντο στήν ἐπιτροπή. Τελικῶς ἀποφασίσθηκε μέ ψήφους πέντε ὑπέρ (Τσουκαλάς, Παπαδημητρόπουλος, Μελετόπουλος, Καραπιτέρης καί Βερνίκος) καί δύο κατά (Ἀντωνόπουλος, Μουζιθρόπουλος) ἡ σύσταση ἐπιτροπῆς μέ τήν κάτωθι σύνθεσις.

- 1) Ἐκπρόσωπος Κτηματικῆς Ἐνώσεως
- 2) Ἐκπρόσωπος Ἱατρικοῦ Συλλόγου
- 3) Καθηγητής Πολυτεχνείου
- 4) Γεν. Δ/ντῆς Ὑπουργ. Ὑγιεινῆς
- 5) Ἐκπρόσωπος Συλλόγου Ἀρχιτεκτόνων
- 6) Ἐκπρόσωπος Ἐμποροβιομηχ. Ἐπιμελητηρίου
- 7) Ἐκπρόσωπος Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου

- 8) Έκπρόσωπος ΓΣΕΕ
- 9) Έκπρόσωπος Έπαγγελμάτων Έπιμελητηρίου
- 10) Έκπρόσωπος Γεν. Συνομοσπ. Έπαγγελμ. Έλλάδος
- 11) Ο Μηχανικός κ. Άντωνιάδης
- 12) Έκπρόσωπος Τεχνικού Έπιμελητηρίου

Τά έρωτήματα πού άπεφασίσθη νά τεθούν πρός τήν Έπιτροπή ήσαν :

α) Έάν διά λόγους οικονομικούς, ύγειονομικούς, πολεοδομικούς, κοινωνικούς κλπ επιβάλλεται ή μεταφορά του Νοσ/ου.

β) Έάν ή άπάντηση είναι καταφατική, εις πόσον χῶρον νομίζει ότι πρέπει νά άνεγερθεί τό νέο Νοσ/ο.

γ) Έπίσης ποιά πρέπει νά είναι ή τύχη του ύπάρχοντος γηπέδου.

δ) Έάν ή άπάντηση είναι άρνητική, νά ύποβληθούν προτάσεις για τήν καλύτερη άξιοποίηση του ύπάρχοντος ιδρύματος.

Η Έπιτροπή υπέβαλε τό σχετικό πόρισμα (άρ. 5141/18 - 10 - 61) τό όποιον έτέθη ύπ' όψη του Άδελφάτου κατά τήν συνεδρίαση τής 27/10/61. Τό πόρισμα έπρότεινε, έν περιλήψει, τά εξής :

α) Μεταφορά του Νοσοκ/ου διά λόγους τεχνικούς, οικονομικούς, άνεπαρκείας του παρόντος οικόπεδου διά Νοσοκομείου 500 κλινῶν, ύγειονομικούς, κυκλοφοριακούς και αισθητικούς εις άλλην θέση.

Έμειοψήφισε ό έκπρόσωπος τής Κτηματικής Ένώσεως Άχ. Άντωνόπουλος.

β) Προτείνεται ως καταλληλότερη ή βόρεια περιοχή τής πρωτεύουσας (περιοχή Πατησίων).

γ) Διά τήν τύχη του ύπάρχοντος χῶρου ή Έπιτροπή άπεφάνθη ότι πρέπει νά μετατραπεί εις Πνευματικό Κέντρο ή Κήπο. Έσχάτη λύση ή πώληση του γηπέδου στό Δημόσιο (Έκτιμώμενη άξία 100 έκατομμ. δρχ.).

Τά μέλη τής Έπιτροπής :

Ήλ. Μαυρουλίδης (Πρόεδρος) Γ. Δ/ντής Ύπ. Ύγεινής

Άχ. Άντωνόπουλος Πρόεδρος Κτηματικής Ένώσεως

Άντωνιάδης Μηχανικός

Σ. Κανελλόπουλος Έκπρόσωπος Βιοτεχν. Έπιμελητηρίου

Άνδρ. Κολοκυθας Έκπρόσωπος Έμποροβιομηχ. Έπιμελητηρίου

Άντ. Κριεζής Καθηγ. Πολυτεχνείου

Άθ. Κροντήρης Έκπρόσωπος Ίατρῶν Νοσοκομείου

Δημ. Κώνστας Έκπρόσωπος Τεχν. Έπιμελητηρίου

Κ. Λάσκαρης Έκπρόσωπος ΓΣΕΕ

Δ. Μαγιάκος Έκπρόσωπος Ίατρ. Συλλόγου

Άθ. Μακρής Έκπρόσωπος Έπαγγελμ. Έπιμελητηρίου

Κ. Μπίσιος Έκπρόσωπος Συλλόγου Άρχιτεκτόνων.

Τό Άδελφάτο μετά ταύτα άποφασίζει «όπως τό πόρισμα τής Γνωμοδοτικής Έπιτροπής διαβιβασθή εις τό Δημ. Συμβούλιον και άναθέτει εις τόν Πρόεδρον όπως εισαγάγη τοῦτο εις ειδική συνεδρίασιν πρός συζήτησιν, παρισταμέναν και τῶν μελῶν του Άδελφάτου».

Κατά τήν έπόμενην συνεδρίαση, δημαρχούντος του Κ. Νικολοπούλου, ό Μουτζιθρόπουλος υπέβαλε έγγραφη άναφορά, επικαλούμενος σχετικές διατάξεις νόμων περί «νόθου άποφάσεως» κ.λ.π. του Άδελφάτου, ότε άπεφασίσθη νά διεξαχθεί συζήτηση μετά τίς έκλογές τής 29/10/61.

Τό θέμα όμως δέν επανήλθε πρός συζήτηση κατά τά επόμενα έτη, διότι οί αντιδράσεις δέν περιωρίσθησαν μόνο στά πλαίσια του 'Αδελφάτου, έμεσολάβησαν δέ και οί πολιτικές εξελίξεις τής περιόδου 1961 - 64.

Περί τό τέλος του 1963 (Συνεδρία 8/10/63) ό εκ των μελών του 'Αδελφάτου Δημ. Βερνίκος έφερε τήν εξής σημαντική πρόταση. 'Αντιγράψαμε από τά Πρακτικά :

«Πρόταση κ. Βερνίκου. 'Ο κ. Βερνίκος λέγει, ότι παρήλθε σχεδόν ή τετραετία τής θητείας του 'Αδελφάτου και ούδέν ουσιαστικών επράξαμε' ήσυχολήθημεν περισσότερο με δευτερευούσης σημασίας ζητήματα, ενώ τά κύρια θέματα μάς διέφυγαν.

'Ο ίδιος προσφέρεται νά αναλάβη τήν χρηματοδότησιν του Νοσοκομείου διά τήν ανέγερσιν πτέρυγος εκατόν κλινών.

'Ο κ. Δήμαρχος λέγει ότι ή πρότασις του κ. Βερνίκου είναι αρκετά σοβαρά και συζητήσιμος και δέον τό 'Αδελφάτον εις άλλην συνεδρίασιν νά ασχοληθῆ επί τής προτάσεως του κ. Συμβούλου.» (Πρακτικά, σελ. 344). Τό θέμα επανήλθε πράγματι στή συνεδρίαση τής 18 Δεκ. 1963, όποτε ό Βερνίκος επανέλαβε «ότι προτίθεται νά χρηματοδοτήσῃ τήν ανέγερσιν πτέρυγος εξ εκατόν κλινών, δεδομένου δέ, ώς πληροφορηθῆ ότι εκάστη κλίνη στοιχειζει 100.000 δρχ. περίπου, είναι διατεθειμένος νά χρηματοδοτήσῃ τό Ίδρυμα μέ ποσόν 10.000.000 δρχ. αποδοτέον εις πέντε έτη».

'Ο Δήμαρχος ευχαρίστησε τόν Βερνίκον γιά τήν ευγενή προσφορά του και τόν παρεκάλεσε νά υποβάλει έγγραφη πρόταση μέ λεπτομέρειες επί του ποσού, του χρόνου επιστροφής και του απαιτουμένου τόκου.

Τό θέμα όμως παρέμεινε εκκρεμές, διότι εν τῷ μεταξύ έμεσολάβησαν νέες βουλευτικές αλλά και δημοτικές εκλογές. 'Επανερχεται όμως από του νέου Δημάρχου Γεωρ. Πλυτά κατά τήν συνεδρίαση τής 15 'Ιαν. 1965. 'Ο Πρόεδρος εκάλεσε τά μέλη του 'Αδελφάτου (Λεων. Πετρομανιάτη, 'Αναστ. Παπαρρηγόπουλο, Παιουσ. Κατσώτα, Κων. Νικολόπουλο, Νικ. Ματσανιώτη και 'Ανδρ. Γυπαράκη) νά λάβουν μιá σοβαρή ιστορική απόφαση : Θά παραμείνει τό Νοσ/ον στήν θέση που βρίσκεται σήμερα ή θά μεταφερθεῖ ;

'Ο ίδιος ετάχθη υπέρ τής μεταφοράς του στον χώρο του 430 Στρ. Νοσ/ου των 'Αμπελοκήπων, ιδιοκτησίας του Νοσοκομείου. 'Ανέλυσε δέ τά υπέρ και τά κατά δόλων των λύσεων. Τελικώς επρότεινε όπως τό υπάρχον κτίριο μετατραπεί σε πνευματικό κέντρο του Δήμου.

Διεξήχθη ευρεία συζήτηση. Οί σύμβουλοι Παιουσ. Κατσώτας (τ. Δήμαρχος), 'Αναστ. Παπαρρηγόπουλος, Λεων. Πετρομανιάτης και 'Ανδρ. Γυπαράκης ετάχθησαν ανεπιφυλάκτως υπέρ τής μεταφοράς και τής μετατροπής του υπάρχοντος χώρου εις κοινόχρηστον και των κτιρίων εις Πνευματικόν Κέντρον.

'Εμειωθήφισαν οί Κ. Νικολόπουλος (τ. Δήμαρχος) και Ν. Ματσανιώτης (μετέπειτα καθηγητής Πανεπιστημίου), υποστηρίζαντες ότι στον σημερινό χώρο μπορεί νά ανεγερθεῖ σύγχρονο νοσοκομείο 600 - 700 κλινών.

«Είς όλας τάς πόλεις του κόσμου, ειπε ό Ματσανιώτης τά παλαιά Νοσοκομεία εύρίσκονται εις τό κέντρο, άλλ' ούδέποτε μεταφέρονται εκ τής θέσεως αυτών» (Πρακτικά ετών 1964 - 67, σελ. 85).

Τελικώς, μετά ψηφοφορίας ελήφθη απόφαση περί μεταφοράς του Νοσοκομείου με μειωπήφια των δύο ως άνω διαφωνούντων. 'Επίσης ό υπάρχων χώρος νά χρησιμοποιηθεῖ ως πνευματικόν κέντρον κατόπιν καταλλήλου διαμορφώσεως.

Τό θέμα συζητείται έκ νέου τόν Αύγουστο του 1966 μέ τήν ίδια σύνθεση του 'Α-δελφάτου, τό όποϊόν άπασχολήθηκε μέ τήν χρηματοδότηση του έργου. 'Ο Δήμαρχος εισηγούμενος τό θέμα λέγει ότι έχει προτάσεις χρηματοδοτήσεως από τρείς σοβαρούς οίκους :

- α) τήν Γερμανική 'Εταιρεία Siemens
- β) ένός Γαλλικού οίκου μέσω τής Κτηματικής Τραπέζης
- γ) ένός 'Αγγλικού οίκου, του Tokem

Διεξάγεται: συζήτηση κυρίως όσον άφορά τήν πιθανότητα άπομακρύνσεως του 430 Στρ. Νοσ/ου αλλά και τήν δυνατότητα άνεγέρσεως εις τόν χώρον αυτόν συγχρόνου μεγάλου Νοσοκομείου. 'Ο Κατσώτας μάλιστα μίλησε γιά δυναμικότητα 1000 κλινών. 'Ο Ματσανιώτης επρότεινε τήν προκήρυξη διεθνούς διαγωνισμού επί τη βάσει μιās οικονομοτεχνικής μελέτης, ή όποία θά προβλέπει όλες τίς λεπτομέρειες.

'Ο Δήμαρχος βεβαιώνει ότι ή 'Αγγλική προσφορά περιλαμβάνει και μελέτη χωρίς ιδιαίτερη άμοιβή. Οι 'Αγγλοι προσφέρουν 125 έκκατ. λίρες και άναλαμβάνουν τήν έκμετάλλευση μέχρι άποσβέσεως του δανείου.

Τελικώς άποφασίζεται νά άνατεθεί ή μελέτη στον 'Αγγλικόν αυτόν οίκον και άνατίθεται στον Πρόεδρο νά μεριμνήσει σχετικώς (Πρακτικά, σελ. 320 - 21). Βεβαιώς έμεσολάβησε ή περίοδος τής διδακτορίας όποτε τό ζήτημα έλαβε άλλη τροπή, έληξε δέ, όπως είναι γνωστό, μέ τήν έκκένωση των κτιρίων τής Λ. 'Αλεξάνδρας ('Αμπελοκήπων), από τόν στρατό, όποτε τό Δημοτικό Νοσοκομείο μεταφέρθηκε εκεί, όπου και λειτουργεί έκτοτε μέχρι σήμερα στά παλιά αυτά κτίρια του 1910.

'Ο χώρος του παλαιού Νοσοκομείου μετασκευάσθηκε καταλλήλως σε κοινόχρηστο χώρο πρασίνου. Τά κτίρια άναπαλαιώθηκαν και άποκαλύφθηκε τό αρχικό παραδοσιακό θαυμάσιο κτίριο, που χρησιμοποιείται σήμερα ως Δημοτικό Πνευματικό Κέντρο.

Λόγω τής έκκρεμότητας τής μεταφοράς του Νοσοκομείου δέν έγιναν όπως είναι έπόμενο, αξιόλογα έργα κατά τήν περίοδο αυτή, πλην των αναγκαίων γιά τήν συντήρησή του έπιοκευών.

'Εψηφίσθηκε νέος όργανισμός 'Εσωτερικής 'Υπηρεσίας (άρχές του 1960) γιά τήν άντιμετώπιση των νέων συνθηκών από τήν σημαντική αύξηση τής νοσηλευτικής κινήσεως (ύπολογίζονται σε 80.000 περίπου οι διακινούμενοι έτησίως στο 'Ιδρυμα γιά πάσης φύσεως ιατρική περίθαλψη) και τίς έντελώς νέες εργασιακές συνθήκες που έδημιούργησε ή μεταπολεμική περίοδος μέ τήν ραγδαία οικονομική και κοινωνική άνάπτυξη τής 'Ελλάδος.

'Ο Κανονισμός άποτελείται από 26 άρθρα, τά κυριώτερα των όποϊών έχουν ως εξής :

Στό Άρθρον 1 άναγράφονται οι νόμοι και τά διατάγματα, από τά όποία διέπεται ή λειτουργία του : α) Κανον. Διάταγμα από 8/6/1944 «Περί κωδικοποίησης εις έναϊον κείμενον Νόμον των περί Δημοτικών 'Αγαθοεργών 'Ιδρυμάτων ισχυουσών διατάξεων.

β) Ν. 1726/9 - 4 - 1951 Περί κώδικος καταστάσεως των Δημοτικών και Κοινοτικών 'Υπαλλήλων.

γ) Ν. 2262/7 - 10 - 52 Περί τροποποίησης και συμπληρώσεως του Ν. 7726/51.

δ) ΝΔ 2888/1 - 7 - 1954 Περί κυρώσεως Δημοτικών και Κοινοτικού Κώδικος.

ε) ΒΔ της 12/29/12/1947 Περί τῶν δρων προσλήψεως τοῦ ἐπιστημονικοῦ προσωπικοῦ τῶν Δημοτ. Ἀγαθοεργιῶν Ἰδρυμάτων.

στ) ΒΔ 30/10/1956 Περί τῶν προσόντων, τῆς διαδικασίας καί τοῦ χρόνου προσλήψεως τῶν ἰατρῶν τῶν Δημοτικῶν καί Κοινοτικῶν νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων.

ζ) ΝΔ 683/7 - 5 - 1948 Περί διπλωματούχων Ἀδελφῶν Νοσοκόμων καί Ἐπισκεπτριῶν.

Στό ἄρθρο 2 προβλέπεται ἡ παροχή δωρεάν νοσηλείας στοὺς ἀπορους δημότες Ἀθηναίους. Ἡ ἀπορία διαπιστοῦται βάσει σχετικοῦ πιστοποιητικοῦ τοῦ Ὑπουργ. Κοιν. Προνοίας καί βεβαιώσεως τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀδελφάτου.

Παρατηροῦμε ἐν σχέσει μέ τοὺς παλιότερους Ὄργανισμούς, ὅτι ἡ δωρεάν περίθαλψη παρέχεται πλέον μόνον στόν σχετικά περιορισμένον ἤδη ἀριθμὸ ἀπόρων δημοτῶν. Δηλαδή τό Νοσοκομεῖο ἔχασε τό κυριώτερο χαρακτηριστικό του, τοῦ εὐαγοῦς - φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος καί ἀπέκτησε κερδοσκοπικό χαρακτήρα λόγω καταβολῆς νοσηλειῶν ἢ πληρωμῆς τῶν λοιπῶν ἰατρικῶν πράξεων.

Γιά τοὺς ἀπορους ἑτεροδημότες ὁ νέος Ὄργανισμός προβλέπει τὴν δυνατότητα δωρεάν ἢ μέ ἔκπτωση μέχρι 50% νοσηλείας.

Προκειμένου περί βαριῶν ἢ ἐπειγουσῶν περιπτώσεων μπορεῖ ὁ Δ/ντής τοῦ Νοσοκομείου νά ἐπιτρέψει τὴν εἰσαγωγή ἀσθενῶν χωρὶς τὰ προηγούμενα πιστοποιητικά.

Δωρεάν νοσηλεία προσφέρεται καί στοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Δημοτικούς Συμβούλους τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καί τὰ μέλη τοῦ Ἀδελφάτου.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι καταβάλλουν νοσήλεια.

Ἄρθρο 3. Ὡς πόρος τοῦ Νοσοκομείου παραμένει βασικῶς ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου καί τὰ νοσήλεια. Οἱ ἀναφερόμενες λοιπές πηγές (κληροδοτήματα κλπ.) ἔχουν σχεδόν, σ' ἀντίθεση μέ τό παρελθόν, ἐξαφανισθεῖ.

Ἄρθρο 4. Ἡ διοίκηση ἀσκεῖται πάντοτε ἀπό τό Ἀδελφάτο μέ πρόεδρο τόν ἐκαστοτε Δήμαρχο Ἀθηναίων.

Ἐπάρχει ὁμως, ὡς γνωστόν, καί ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή μέ τὴν ἴδια ὡς προηγουμένως σύνθεση. Οἱ ὑπηρεσίες διακρίνονται σέ Διοικητικές καί Ὑγειονομικές.

Στίς Διοικητικές ὑπάγονται ἡ Δ/νση Διοικητικῶν Ὑπηρεσιῶν καί ἡ Δ/νση Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν. Στίς Ὑγειονομικές ὑπάγονται, οἱ Κλινικές, τὰ Ἰατρεία, τὰ ἐργαστήρια καί τό Φαρμακεῖο.

Οἱ κλινικές ἦσαν : Δύο Παθολογικές (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς Πανεπιστημιακῆς).

Πέντε Χειρουργικές

Μία Γυναικολογική - Μαιευτική

Μία ΩΡΛογική

Μία Ὀφθαλμολογική

Μία Οὐρολογική

Μία Καρδιολογική

Τὰ Αὐτοτελῆ Ἐξωτ. Ἰατρεία ἦσαν :

Παθολογικό, Χειρουργικό, Ὄδοντοστοματολογικό, Καρδιολογικό, Παιδιατρικό, Νευρολογικό - Ψυχιατρικό, Δερματολογικό.

Τά Έξωτερικά Ίατρεία ήσαν :

Όφθαλμολογικό, ΩΡΛογικό, Ούρολογικό.

Τά ίατρεία αυτά έξαρτώνται από τίς οικείες κλινικές και έξυπηρετούντο από προσωπικό ταμείο.

Τά Διαγνωστικά Έργαστήρια ήσαν :

Άκτινολογικό, Μικροβιολογικό, Παθολογοανατομικό.

Παρατηρούμε ότι, συγκριτικά μέ τό παρελθόν, ύπάρχει Καρδιολογική Κλινική και Δερματολογικό Ίατρείο τό διοικητικό και οικονομικό προσωπικό αποτελούμενο από :

α) Άπό 2 Δ/ντάς Β' ή Α' τάξεως

β) Άπό 2 Δ/ντάς Β' τάξεως

γ) Άπό 6 Τμηματάρχες Β' και Α'

δ) Άπό 14 Γραμματείς Β' ή Α' ή Εισηγητάς

ε) Άπό 9 Γραφείς Β' ή Α' ή Άκολουθούς

στ) Άπό 1 Άρχικλητήρα

ζ) Άπό 4 Κλητήρες Α' - Δ' τάξεως

Τό άνώτερο προσωπικό Φαρμακείου αποτελείτο από ένα Φαρμακοποιό - Εισαγγελέα με βαθμό Δ/ντοϋ Β', ένα Φαρμακοποιό Α' - Δ' τάξεως (Γραμμ. Α' Εισαγγελέα Της ή Τμηματάρχης).

Τό προσωπικό τών νοσοκόμων αποτελείτο :

Άπό 1 Διευθύνουσα μέ βαθμό Τμηματ. Α' ή Β'

Άπό 1 Βοηθό Διευθύνουσας μέ βαθμό Εισηγητοϋ

Άπό 8 Προϊστάμενες Α' ή Β' μέ βαθμό Γραμμ. Α' ή Β'

Άπό 105 Άδελφές Α' ή Β' τριετούς ή μονοετούς φοιτήσεως

Έπιστημονικό Προσωπικό (όργανικαί θέσεις)

12 Διευθυντές Κλινικών

7 Διευθυντές Αύτοτελών Έξωτ. Ίατρείων

3 Διευθυντές Διαγνωστικών Έργαστηρίων

12 Έπιμελητές Κλινικών

1 Έπιμελητής Όδοντοστοματολογικού Έξωτ. Ίατρείου

2 Έπιμελητές Αύτοτελών Έξωτ. Ίατρείων

3 Έπιμελητές Διαγνωστικών Έργαστηρίων

20 Βοηθοί - Ιατροί Κλινικών

6 Βοηθοί - Ιατροί Αύτοτελών Έξωτ. Ίατρείων

6 Βοηθοί - Ιατροί Διαγνωστικών Έργαστηρίων

2 Ιατροί Ναρκωτές Άναισθησιολόγοι μέ βαθμό Διευθυντοϋ Κλινικής.

Η πρόσληψη, τά προσόντα και ή διαδικασία, ή θητεία και οι άποδοχές τού επιστημονικού προσωπικού ρυθμίζονται από τούς έκάστοτε ισχύοντες νόμους (άρθρο 17).

Μέ τό άρθρο 23 ρυθμίζονται τά τοϋ Έπιστημονικού Συμβουλίου, στό όποιο τέχουν οι Διευθυντές τών Κλινικών και Έργαστηρίων.

Τά υπόλοιπα άρθρα άφορούν σέ καθήκοντα και άρμοδιότητες τών διαφόρων πηρεσιών και όργάνων, επιστημονικό προσωπικό και Ιατροί τοϋ Νοσ/μείου. Η λειτουργία τελείται από τούς κατέχοντες όργανικές θέσεις, τούς έκτάκτους και τούς ειδικούς μένους Ιατρούς. Άρχές τοϋ '60 ή σύνθεση τοϋ επιστημονικού προσωπικού είχε ως εξής :

Α' Διευθυντές Παθολ. Κλινικῶν :

Α' Παθολ. Κλινική, ὁ καθηγητὴς Γεώρ. Τριανταφυλλίδης
 Γ' Παθ. Κλινική ὁ Ἰωάννης Παπαντωνίου

Β' Διευθυντές Χειρ. Κλινικῶν

Α' Χειρ. Κλινική : Σπ. Λαμπίρης
 Β' Χειρ. Κλινική : Δημ. Δέδες
 Γ' Χειρ. Κλινική : Τηλ. Πέρρας
 Δ' Χειρ. Κλινική : Γεώρ. Ἰερομνήμων
 Ε' Χειρ. Κλινική : Ἄθ. Κροντίρης
 Οὐρολογικῆς Κλινικῆς : Ἄνδρ. Ἀνδρουλακάκης
 Ὀφθαλμολογικῆς Κλινικῆς : Δημ. Νικολάου
 ΩΡΛογικῆς Κλινικῆς : Λεων. Καραϊτίδης
 Γυναικολογικῆς - Μαιευτικῆς Κλινικῆς : Ἰω. Χαραμῆς
 Καρδιολογικῆς Κλινικῆς : Ι. Ντούνης
 Μικροβιολογικοῦ Ἐργαστηρίου : Κ. Ἀναστασιάδου - Καστρίτου
 Ἀκτινολογικοῦ Ἐργαστηρίου : Δημ. Κίνιας
 Παθολογοανατομικοῦ Ἐργαστηρίου : Βασ. Παπαθεοδώρου

Αὐτοτελῶν Ἐξωτ. Ἱατρειῶν :

Ὄδοντοστοματολογικόν Ἱατρ. : Βασ. Πεζούλας
 Παθολογικὸ Ἱατρεῖο : Ἄνδρ. Τσοῦκας
 Χειρουργικὸ Ἱατρεῖο : Νικ. Δεληγιάννης
 Καρδιολογικόν Ἱατρεῖο : Κων. Τζαμαλοῦκας
 Παιδιατρικόν Ἱατρεῖο : Νικόπουλος
 Νευρολογικὸ - Ψυχιατρικὸ : Νικ. Σακκάς
 Διευθύντρια Φαρμακείου ἦταν ἡ Βιργινία Κάρμα.

Στὶς 21 Σεπτεμβρίου 1960 ἀνανεώθηκε ἡ θητεία γιὰ μιὰ ἀκόμη πενταετία στὸν Γεωρ. Τριανταφυλλίδη (Δ/ντοῦ Α' Παθολ.) καὶ Γεω. Ἰερομνήμονος (Δ/ντοῦ Δ' Χειρ.). Τὸ Μάιο τοῦ 1961 παραιτήθηκε ὁ Δ/ντὴς τῆς Οὐρολογικῆς Κλινικῆς Ἄνδρ. Ἀνδρουλάκης (ἀνέλαβε Δ/ντὴς Οὐρολογ. Κλινικῆς τοῦ ΝΙΜΤΣ) καὶ τὴν θέση του κατέλαβε ὁ Οὐρολόγος Σωφράκης Ἰωσήφ.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1961 ἀνανεώθηκαν οἱ θητεῖες τοῦ Α. Καραϊτίδη (Δ/ντοῦ ΩΡΛ Κλιν.), τοῦ Β. Πεζούλα ('Ὀδοντ. Ἱατρ.), τοῦ Κ. Τζαμαλοῦκα (Καρδ. Ἱατρ.) καὶ συζητήθη ἡ προκήρυξη τῆς θέσεως Δ/ντοῦ Ἐξωτ. Παθολ. Ἱατρείου (λήξη τελευταίας θητείας Α. Τσοῦκα 31/12/62), Οὐρολογικῆς Κλινικῆς (Ι. Σηφράκης, ἡμερομ.), καὶ ἐπιμελητοῦ ΩΡΛ Κλινικῆς. Ἐπίσης προκηρύχθηκαν θέσεις βοηθῶν ἐν τούτοις τὸ Ἀδελφάτο ἀπέφυγε τότε (Συνεδρίαση 21/11/61) νὰ προκηρύξει τῆς θέσεως τοῦ Δ/ντοῦ Παθολ. Ἱατρείου, λόγω λήξεως τῆς θητείας τοῦ ὑπηρετοῦντος μετὰ 12 μῆνες, καθὼς καὶ τῆς Οὐρολογικῆς Κλινικῆς, διότι ἐπικρατοῦσε σκέψη καταργήσεώς της (Πρακτ., σελ. 396).

Στὴ συνέχεια τὸ Ἀδελφάτο, ὅπως εἶχε ὑποχρέωση ἐκ τοῦ νόμου, προχώρησε στὸν διορισμὸ τῶν Ἐπιμελητῶν καὶ βοηθῶν κατὰ τὴν σειρά ἐπιτυχίας ὡς ἑξῆς :

Ἐπιμελητές

Α' Παθ. Κλινική : Βασιλοῦνης Κύμης
 Γ' Παθ. Κλινική : Λουκάς Ἄλ.

Α' Χειρ. Κλινική : Πίστης Παν.
 Β' Χειρ. Κλινική : Σπανός Βασ.
 Γ' Χειρ. Κλινική : Αρεάλης Ευάγ.
 Ε' Χειρ. Κλινική : Τσιρώνης Άνδρ.
 Άκτινολογικό Έργ. : Καραμαούνας Δημ.
 Όφθαλμολογική Κλιν. : Γρηγορόπουλος Γεώρ.
 Μαιευτική - Γυναικολ. Κλιν. : Καραπαναγιώτης Νικ.
 Όδοντιατρ. Ίατρείον : Τζαμαλούκα - Πλευριτάκη Παν.
 Βιοχημικό Έργαστ. : Άχολος Χαρ.

Βοηθοί

Α' Χειρ. Κλινική : Παπαγεωργάκης Κων.
 Β' Χειρ. Κλινική : Μάνδηλας Γεώρ.
 Δ' Χειρ. Κλινική : Λαμπάδης Γεώρ.
 Ε' Χειρ. Κλινική : Κουλοχέρης Σπ. και Παυλάκης Γεώρ.
 Χειρ. Έξωτ. Ίατρ. : Γαλάνης Ί. και Κυριακού Άγγ.
 Μαιευτική - Γυναικολ. Κλιν. : Βήτα Σοφία
 Όδοντιατρικό Ίατρ. : Βαμπούλη Ευαγγ.
 Μικρ/κόν Έργ. : Τζαμαλούκας Χρ.
 Μακρή Γεωρ.
 Λούρης Παν.

Γιά τή θέση Διευθυντού Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου ό πίνακας έπιτυχίας ήταν :

Νικ. Δεληγιάννης

Έμ. Σταματιάδης

Γερ. Λιβαθινόπουλος

Τό Άδελφάτο (Συνεδρ. 19/5/61) διώρισε τόν Ν. Δεληγιάννη.

Γιά τή θέση του Δ/ντου Άναισθησιολόγου ό πίνακας έπιτυχίας ήταν :

Άρης Βροντιάδης

Άθηναίς Σούρα - Καραμαούνα

Ίω. Σγαρδώνης

Τό Άδελφάτον έδιώρισε τόν Βροντιάδη (Συνεδρ. 19/5/61).

Πρόβλημα ύπηρχε μέ τούς άναισθησιολόγους, διότι παρά τίς έπανειλημμένες προκηρύξεις δέν προσήρχοντο ύποψήφιοι, λόγω μικρού άριθμού Ίατρών τής ειδικότητας αύτης. Γιαυτό και τό Άδελφάτο καθόρισε ειδικό μισθολόγιο ώς έξης :

Κανονικές Άποδοχές Έπιμελητου Κλινικής και επί πλέον τίς έξης προσαυξήσεις :

α) Έπίδομα 30% επικινδύνου έργασίας

β) Ειδικό έπιστημονικό επίδομα 25%

γ) Ποσοστό 70% των καταβαλλομένων από τούς άσθενείς δικαιωμάτων ειδικής ναρκώσεως.

Πρόβλημα όμως ύπηρχε και μέ τό ώράριο έργασίας των Ίατρών. Κατά τήν συνεδρίαση τής 23/2/61 ό Πρόεδρος άναφέρεται στό ύπ' άρ. Ε4α 1218/1961 έγγραφο του Ύπ. Προνοίας μέ τό όποιο έγινετο γνωστό ότι τό ώράριο έργασίας των Ίατρών ρυθμίζεται από τό Άδελφάτον συμφώνως προς τίς ανάγκες του Ίδρύματος, μέ βάση όμως τό ισχύον στά κρατικά Νοσοκομεία. Ό νομικός σύμβουλος του νοσοκομείου άποφάνθηκε ότι θά έπρεπε νά καθορισθεί ώράριο 48 ώρων έβδομαδιαίως σύμ-

να με τό άρθρ. 16 του Ν. 3941/1959. Τό 'Αδελφάτο έσυζήτησε εκ νέου τό θέμα στις 19/5/61 και αποφάνθηκε ότι γιά τούς ιατρούς τών κλινικών τό ώράριον ρυθμίζεται αναλόγως τών λειτουργικών αναγκών τής κάθε κλινικής, ενώ γιά τά έξωτερικά 'Ιατρεία και τά 'Εργαστήρια καθώρισε τό κάτωθι ώράριον :

Δευθονταί 'Ιατροί 9,30' - 1 μ.μ.

'Επιμεληταί ιατροί 9,00' - 1 μ.μ.

Βοηθοί ιατροί 8,30' - 1 μ.μ.

'Ένα κενό που παρουσίαζε τό Νοσοκομείο ήταν ή έλλειψη Τραπέζης Αίματος και ειδικοί αιματολόγου ιατρού. 'Η Δ/ντρια του Μικροβιολογικού 'Εργαστηρίου είχε επισημάνει με έγγραφό τής τήν έλλειψη αυτή και πρότεινε τήν πρόσληψη ενός ιατρού και μιάς αδελφής ειδικής γιά τόν έλεγχο τής συμβατότητας προς μετάγγιση αιμάτων αίματος. Τό 'Αδελφάτο απέρριψε τήν αίτηση και άντ' αυτού προτίμησε τό εφαρμοζόμενον και σ' άλλα νοσοκομεία (Λαϊκό - Ευαγγελισμός) σύστημα τής αναθέσεως δηλ. εις ένα εκ τών ειδικευόμενων ή βοηθών του Μικροβιολογικού 'Εργαστηρίου τήν ευθύνη τών μεταγγίσεων με ένα επιπρόσθετον μηνιαϊον επίδομα 500 δραχ. ('Απόφ. 25/30 - 1/61). Προς τόν σκοπόν αυτόν εστάλει στό Κέντρο Αίμοδοσίας του Λαϊκού Νοσοκομείου ο βοηθός Χρ. Τζαμαλουκάς γιά τρίμηνη εκπαίδευση, προκειμένου νά αναλάβει τήν ευθύνη τής αίμοδοσίας.

Κατά τό 1960 με τήν υπ' αρ. 180/60 πράξη του 'Υπουργ. Συμβουλίου αποφασίσθηκε αναμόρφωση του βασικού μισθού τών ιατρών διά τής χορηγήσεως κλιμακωτής αύξήσεως μεχρι 10% επί τών προηγυμένων άποδοχών. Κατόπιν αυτού οί μισθοί καθωρίσθησαν ως εξής (Συνεδρ. 12/12/60) :

	'Από 1/12/60	'Από 1/7/61	'Από 1/7/62
<i>Δ/ντής Κλινικής ή 'Εργαστ.</i>			
Πρώτος διορισμός (3ος βαθμός)	2.935	3.020	3.080
'Ανανέωση θητείας (2ος βαθμ.)	3.465	3.565	3.630
<i>Δ/ντής 'Εξωτ. 'Ιατρείων</i>			
Πρώτος διορ. (4ος βαθμ.)	2.430	2.510	2.570
<i>'Επιμελητής Κλινικών ή 'Εργαστ.</i>			
Πρώτος διορ. (5ος βαθμός)	2.195	2.260	2.320
<i>'Επιμελητής 'Εξωτ. 'Ιατρείων</i>			
Πρώτη θητεία (6ος βαθμός)	1.860	1.910	1.965
'Ανανέωση θητείας (5ος βαθμός)	2.195	2.260	2.320
<i>Τακτικός ειδικευμένος βοηθός</i>			
Πρώτη θητεία (7ος βαθμ.)	1.620	1.665	1.715
'Ανανέωση θητείας (6ος βαθμ.)	1.860	1.910	1.965
<i>Τακτικού 'Ανεϊδικ. βοηθού</i>			
'Αποδοχές 8ου βαθμού	1.450	1.490	1.535
Διοικητικό Προσωπικό			
'Υπάλληλος 2ου βαθμού	3.465	3.560	3.630
» 3ου »	2.935	3.020	3.080
» 4ου »	2.430	2.510	2.570
» 5ου »	2.195	2.260	2.320

»	6ου	»	1.860	1.910	1.965
»	7ου	»	1.620	1.665	1.715
»	8ου	»	1.450	1.490	1.535
»	9ου	»	1.285	1.330	1.365
»	10ου	»	1.165	1.205	1.240
»	11ου	»	1.040	1.075	1.110
»	12ου	»	835	865	900
»	13ου	»	750	775	800

Ἐκτός τοῦ βασικοῦ μισθοῦ ἐχορηγεῖτο ὁμως στό Ἱατρικό προσωπικό καί εἰδ^κ κό ἐπιστημονικό Ἐπίδομα (ΝΔ 4111/60) 25% (Δ/νταί - Ἐπιμεληταί) καί 40% (Βοήθοι).

Πρέπει ἐπίσης νά σημειωθῆ ὅτι τό ἱατρικό ὅπως καί τό νοσηλευτικό προσωπικό ἦταν ἀσφαλισμένο στό ΙΚΑ γιά τόν κλάδο ὑγείας, διά τήν ὁποία τό Νοσοκομεῖον κατέβαλε ὡς ἐργοδοτική εἰσφορά 6,25% ἐπί τῶν μισθῶν αὐτοῦ.

Περί τό τέλος Νοεμβρίου 1962 ἐκοινοποιήθηκαν οἱ πίνακες μέ τόν βαθμό ἐπίτηχίας Ἐπιμελητῶν καί Βοηθῶν κατά τόν διεγερθέντα διαγωνισμό ἐνώπιον τοῦ εἰδ^κ κοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου καί ἐπομένως ἤλθε ἡ ὥρα πληρώσεως ὠρισμένων κενῶν θέσεων τοῦ ἱατρικοῦ προσωπικοῦ.

Ὁ πίνακας (Ἄρ. Ε4β 15427/1329/22 - 10 - 62) εἶχε ὡς ἑξῆς :

ΩΡΛκὴ Κλινικὴ, Ροδιτάκης Ἰω., Ἐπιμελητῆς
Παθολ. Κλινικὴ, Σπάρρος Λουκάς, Βοηθός Α' Π.
Χειρ. Κλινικὴ, Βέλμαχος Γεώρ. Βοηθός Ε' Χ.
Καραγκούνης Αδ. Βοηθός Β' Χ.

Οἱ ὑποψήφιοι ὁμως ἦσαν λιγώτεροι τῶν κενῶν θέσεων καί χρειάσθηκαν νέες προκηρῦξεις. Κατά τήν ἴδια συνεδρίαση (19/11(62) προκηρῦχθηκαν οἱ κάτωθι θέσεις :

- α) Διευθυντοῦ Οὔρολογικῆς Κλινικῆς
- β) Ἐπιμελητῶν Δ' Χειρ. Κλινικῆς καί Μικροβιολ. Ἐργαστηρίου.
- γ) Πέντε θέσεων βοηθῶν Παθολ. Κλινικῶν καί ἑξωτ. Παθολ. Ἱατρείου
- δ) Τριῶν θέσεων βοηθῶν Χειρ. Κλινικῶν
- ε) Μιᾶς θέσεως βοηθοῦ Ὀφθαλμολ. Κλινικῆς
- στ) Μιᾶς θέσεως βοηθοῦ ΩΡΛ Κλινικῆς
- ζ) Μιᾶς θέσεως βοηθοῦ Καρδιολογικοῦ Ἱατρείου
- η) Μιᾶς θέσεως βοηθοῦ Οὔρολογικῆς Κλινικῆς
- θ) Μιᾶς θέσεως βοηθοῦ Ἀκτινολογ. Ἐργαστηρίου

Παραλλήλως ὁμως τό ὄλον θέμα τῆς προκηρῦξεως κενῶν ἢ κενωθεισομένων θέσεων ἱατρῶν ἐνεπλάκει λόγω δημοσιεύσεως τοῦ Νομοθ. Δ/τος 4260/12 - 11 - 62 «Περί ρυθμίσεως θεμάτων ἀφορόντων εἰς τήν Γεν. Δ/νση Διοικήσεως Ὑπ. Ἐσωτερικῶν», βάσει τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται ἡ ἀνανέωση τῆς θητείας τῶν ἐπί δύο πενταετίες ὑπηρετούντων ἱατρῶν ἔστω καί ἂν ἔχει λήξει ἡ θητεία τους πλὴν ὁμως ἑξακολουθοῦσαν μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὡς ἄνω ΝΔ νά ὑπηρετοῦν στίς θέσεις πού ἦδη κατεῖχαν.

Ἐπίσης μέ τό ΝΔ 4276/13 - 11 - 62 «ἡ θητεία τῶν ἤδη ὑφ' οἰονδήποτε τύπον ὑπηρετούντων Δ/ντῶν Κλινικῶν Δημοτικῶν ἢ Κοινοτικῶν Ἰδρυμάτων, ἐφ' ὅσον οὐταί κέκτληται τίτλου Τακτικοῦ Καθηγητοῦ ἢ Ἐκτάκτου Καθηγητοῦ ἐκλεγέντος κατά

τάς διατάξεις του Ν. 5343/1932 ή 'Υψηλότητος... ως και ή θητεία τῶν ἤδη ὑφ' οἰονδη- ποτε τρόπον ὑπηρετούντων Διευθυντῶν 'Ακτινολογικῶν καὶ Μικροβιολογικῶν 'Ερ- γαστηρίων Δημοτικῶν ἢ Κοινοτικῶν Νοσηλευτικῶν 'Εργαστηρίων Δημοτικῶν ἢ Κοινοτικῶν Νοσηλευτικῶν 'Ιδρυμάτων, παρατείνεται αὐτοδικαίως διὰ μίαν εἰσοῦτι πενταετίαν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐκτός ἐάν ὑπάρχη ἀντίθετος αἰτιολογημένη ἀπόφα- ση τοῦ οἰκείου 'Αδελφάτου».

Τὸ 'Αδελφάτο εἶχε ἤδη ἀντιδράσεις στὴ μεγαλωμένη αὐτόματη παράταση θη- τείας τῶν Δ/ντῶν ('Απόφαση τῆς 17/10/62) καὶ ἀφοῦ δὲν ἔφερε ἀποτέλεσμα καὶ τὸ Ν.Δ. ἐψηφίσθηκε, παρέπεμψε τὸ ζήτημα στὸν Νομ. Σύμβουλο τοῦ Νοσοκομείου. 'Η γνωμάτευση ὁποφαίνεται ὅτι «ἐξ οὐδεμίας ἰσχυροῦσης διατάξεως περιορίζεται χρονικῶς ἢ λήψις ἀποφάσεως τοῦ 'Αδελφάτου, δι' ἧς θὰ κριθῆ τερματιζομένης σύμβασις μετὰ τὴν ἐν τῷ Ν.Δ., 4276/62 ἀναφερομένων προσώπων. 'Η ἀπόφαση αὐ- τη τοῦ 'Αδελφάτου δύναται καὶ δέον νὰ ληφθῆ ἀμέσως πρό τῆς χρονολογίας λήξεως τῆς συμβάσεως» (Πρακτικά, σελ. 181 - 182). Κατόπιν αὐτοῦ τὸ 'Αδελφάτον ἀνέβα- λε τὴν ἀνανέωση τῶν θητειῶν πού ἔληγαν τὸ ἐπόμενο ἔτος καὶ προχώρησε στὴν ἀ- νανέωση ὧσων εἶχαν ἤδη λήξει :

1) 'Αθαν. Κροντήρη, Διευθυντοῦ Ε' Χειρ. Κλινικῆς. 'Η θητεία του εἶχε ἀνανεω- θεῖ στίς 26/5/60 γιὰ μίαν πενταετία. 'Ο συνυποψήφιος του ὁμοῦ Διον. 'Ασημακόπου- λος προσέφυγε στὸ Συμβούλιο ἐπικρατείας καὶ πέτυχε ἀκύρωση τοῦ διορισμοῦ. Τὸ 'Αδελφάτο στίς 16/7/62 συνέστησε συνεργεῖον πρὸς κάλυψη τῆς θέσεως καὶ προσέ- λαβε τὸν Κροντήρη ὡς ἡμερομίσθιο Διευθυντῆ τῆς Κλινικῆς. 'Ηδη μὲ τὸ ἄρθρο 93 παρ. 1 τοῦ ΝΔ 4260/62 ἀνανεοῦται ἡ θητεία τούτου ἐπὶ μίαν πενταετία ἀρχομένη τὴν 26/5/1960.

2) Βασ. Πεζούλας, Δ/ντῆς 'Οδοντιατρικοῦ 'Ιατρείου. Διορίσθηκε ὡς γνωστὸ τὸ 1947. 'Η θητεία του εἶχε ἀνανεωθεῖ στίς 19/12/58 μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 107804/58 ἀπόφαση τοῦ 'Υπ. 'Εσωτερικῶν. 'Ηδη ἀνανεοῦται αὐτοδικαίως γιὰ μίαν ἀκόμη πενταετία, ἡ- τοι ἀπὸ 19/12/62.

3) Κων. Τζαμαλοῦκας, Δ/ντῆς 'Εξωτ. Καρδιολ. 'Ιατρείου. Διορίσθηκε ἐπίσης τὸ 1947 καὶ ἡ τελευταία ἀνανέωση τῆς θητείας του γιὰ μίαν ἔτιαν ἔγινε τὴν 1/11/58 (ἀ- πόφ. 93583/58 'Υπ. 'Εσωτερ.). Τὸ 'Αδελφάτο συνέστησε συνεργεῖο (ἀπόφ. 78/1962) καὶ ἐτοποθέτησε αὐτόν ὡς ἡμερομίσθιο Δ/ντῆ ἀπὸ τὴν 1/11/62. 'Ηδη, βάσει τοῦ ὡς ἄνω ΝΔ., ἡ θητεία του παρατείνεται ἐπὶ μίαν πενταετία, ἀπὸ 1/11/62.

4) 'Ανδρ. Τσοῦκας, Δ/ντῆς 'Εξωτ. Παθολ. 'Ιατρείου. Διορίσθη στίς 5/11/58 γιὰ πενταετὴ θητεία (ἀπὸ 1/1/49). Τελευταία ἀνανέωση θητείας γιὰ μίαν τετραετία στίς 13/11/58, ἀρχομένη ἀπὸ 1/1/59 καὶ λήγουσα τὴν 31/12/62. Μὲ τὸ νέο Ν.Δ. 4260/62 παρατείνεται αὐτοδικαίως γιὰ μίαν ἀκόμη πενταετία.

Κατὰ τὴν συνεδρίαση τῆς 28 Φεβρ. 1963 ἐσυζητήθη ἡ ἀνανέωση θητείας τῶν Διευθυντῶν :

α) 'Ιωάννου Παπαντωνίου, Γ' Παθ. Κλινικῆ. Διορίσθη ὡς γνωστὸ μὲ τὴν 260/1957 ἀπόφαση τοῦ 'Αδελφάτου (ΦΕΚ 18/4 - 2 - 58) γιὰ πενταετὴ θητεία ἡ ὁποία ἔληγε στίς 28/2/58. Βάσει τοῦ νέου νόμου παρετάθη γιὰ μίαν ἀκόμη πενταετία (ἀπὸ 1/3/62).

β) Δημοσθ. Κίγια, Δ/ντοῦ 'Ακτινολ. 'Εργαστηρίου. Διορίσθη στίς 4/10/1946 μὲ πενταετὴ θητεία. Τελευταία ἀνανέωση γιὰ μίαν πενταετία στίς 26/11/57, ἀρχομένη ἀπὸ 1/3/58 ἐπρόκειτο γιὰ τὴν τρίτη καὶ τελευταία θητεία. Σύμφωνα μὲ τὸν ὡς ἄνω

νόμον έπρεπε ή θητεία του νά παραταθῆ γιά μία άκόμη πενταετία. Διευτώθησαν όμως όρισμένες έπιφυλάξεις διεξήχθη εύρεία συζήτηση και τελικώς έλήφθη συμβιβαστική πρόταση περί άνανεώσεως γιά μία διετία άκόμη τῆς θητείας του (Πρακτικά, σελ. 236 - 7). Μέ τόν ίδιο τρόπο έγινε άνανεώση θητείας και άλλων Διευθυντών. Στις 13 'Ιουνίου 1963 συζητείται άνανεώση θητείας του 'Ιωάννου Χαραμή, Δ/ντου Μαιευτικής Γυναικολογικής Κλινικής, ή δεύτερη θητεία του όποιου έληγε στις 30/6/63. (Διωρίσθη τήν 1/7/53, ΦΕΚ ΝΠΔΔ 59/23 - 6 - 53). 'Ο Πρόεδρος βεβαιώνει ότι «κατά τό δεκαετές διάστημα τῆς ύπηρεσίας του ως Δ/ντής τῆς Μαιευτικής Γυναικολογικής Κλινικής, διηύθυνε ταύτην κατά ύποδειγματικόν και άρτιον τρόπον» και προτείνει τήν παράταση τῆς θητείας του γιά μία πενταετία σύμφωνα μέ τό ΝΔ 4260/62, ή όποία και έψηφίσθη.

β) Δημ. Νικολάου, Δ/ντου 'Οφθαλμολογικής Κλινικής. 'Επρόκειτο γιά τήν πρώτη θητεία αύτου που έληγε στις 15/9/63. 'Ανανεώθηκε γιά μία πενταετία. 'Ο Δήμαρχος βεβαίωσε ότι ο Νικολάου «διηύθυνε τήν κλινικήν κατά ύποδειγματικόν και άρτιον τρόπον...» (Πρακτικά, σελ. 278).

Στις 18 'Ιουλίου άνανεούται ή θητεία του Δ/ντου 'Εξωτερ. Παιδιατρικού 'Ιατρείου 'Ιωάννου Νικοπούλου, ή όποία έληγε στις 2/8/63. 'Επρόκειτο γιά τή δεύτερη άνανεώση. Είχε διορισθεϊ, όπως είπαμε στα προηγούμενα, μέ τήν ύπ' άρ. 24/54 πράξη τῆς 'Εκτελ. 'Επιτροπῆς του Νοσ/ου (ΦΕΚ 71/14 - 7 - 54) γιά πενταετή θητεία. 'Ανανεώθηκε γιά μία τετραετία μέ τήν ύπ' άρ. 62 του 1959 άπόφαση του 'Αδελφάτου (ΦΕΚ 174/23 - 12 - 59). 'Ο Πρόεδρος λέγει ότι ο Νικόπουλος «κατά τό έννεαετές διάστημα τῆς ύπηρεσίας του... ειργάσθη εύσυνειδήτως» και έπρότεινε τήν άνανεώση τῆς θητείας του γιά μία άκόμη πενταετία (Πρακτ. σελ. 298).

Κατά τήν συνεδρίαση τῆς 8ης 'Οκτωβρίου 1963 συζητείται ή πλήρωση τῆς κενῆς θέσεως Δ/ντου Ούρολογικής Κλινικής. 'Η άπόφαση του 'Επιστημ. Συμβουλίου (21/8/63) έκ τών τριών ύποψηφίων 'Ιωσήφ Σηφαλάκη, Πλουτάρχου Μομφεράτου και Βασ. Γεωργούση απέκλειε τόν Μομφεράτο λόγω τυπικών προσόντων και μεταξύ τών δύο άλλων έπρόκρινε τό Σηφαλάκη, ως υπερέχοντα σέ ούσιαστικά προσόντα.

Κατά τήν συζήτηση άντέδρασε και πάλι βιαίως ο Μουτζιθρόπουλος, επικαλεσθείς διάφορα έπιστημονικά και διοικητικά έπιχειρήματα, αλλά τελικώς τό 'Αδελφάτον διόρισε τόν Σηφαλάκη ως Δ/ντή τῆς Ούρολογικής Κλινικής γιά πενταετή θητεία (Πρακτικά, σελ. 324 - 329).

Στήν ίδια συνεδρίαση άποφασίσθηκε ο διορισμός του Νικ. Δεληγιάννη ως Διευθυντου του 'Εξωτερ. Χειρ. 'Ιατρείου γιά τετραετή θητεία, δοθέντος ότι τό έπιστημ. Συμβούλιο 'Αθηνών (συνεδρ. 21/8/63) «άπεφάνθη όμοφώνως ότι ο έκ τών τριών ύποψηφίων Νικ. Δεληγιάννης δέον νά προτιμηθῆ τών δύο έτέρων συνυποψηφίων Γερ. Λιβαθινοπούλου και 'Εμ. Σταματιάδη...» (Πρακτικά, σελ. 343).

'Εν τώ μεταξύ κατά τόν 'Ιούλιο του 1964 κατόπιν ένεργειών τών ίατρών και άπό 13/1/62 άναφορᾶς τῆς Δ/ντριας του Μικρ/κου 'Εργαστηρίου στό 'Υπουργ. 'Εσωτερικών έτέθη εις έφαρμογή κατόπιν έντολης αύτου (έγγρ. άρ. 4857/22 - 1 - 62) διάταξη του άρθρου 5 του ΝΔ 3766/57, βάσει τῆς όποιας «ίατροί επί θητεία, ύπηρετούντες εις Νοσηλευτικά 'Ιδρύματα δικαιούνται του έπιδόματος πολυετούς ύπηρεσίας». Κατόπιν αύτου οί Διευθυνταί και έκ τών έπιμελητών ο Βασιλόυνης και ή Σουλτάνη - 'Αντωνοπούλου έλαβαν άναδρομικώς τό ως άνω έπίδομα, που έστοίχισε στό 'Ιδρυμα πλέον τών 600 χιλ. δραχμών (Πρακτικά, σελ. 467 - 478).

Ουσιώδικα τό χορηγηθέν επίδομα όφείλετο σέ διεκδικητικούς δικαστικούς ά-
γώνες ιατρών άλλων Νοσοκομείων, καί κατοχυρώθη μετά άπό σειρά δικαστικών
άποφάσεων (11.347/1963 άπόφ. Πρωτοδικείου 'Αθηνών, 2653/63 άπόφ. 'Εφετείου
καί 490/1964 άπόφ. 'Αρείου Πάγου).

'Αργότερα τό επίδομα, βάσει τών ιδίων δικαστηριακών αποφάσεων, διεκδίκη-
σαν καί έλαβαν καί έπιμεληταί καί βοηθοί του Νοσ/ου.

Τό ίδιο συνέβη όμως καί μέ τούς διοικητικούς υπαλλήλους, μέ άποτέλεσμα τό
'Ιδρυμα νά έπιβαρυνθει σημαντικά καί νά έμφανίσει μεγάλα κενά στους προϋπολο-
γισμούς τών διαφόρων έτών, τούς όποιους αναγκάσθηκε επανειλημμένως νά ανα-
μορφώσει.

Τόν Φεβρουάριο του 1965 τό 'Αδελφάτο ανανέωσε τίς θητείες του 'Υφηγ. 'Αθ.
Κροντήρη (Δ/ντου Ε' Χειρ. Κλιν.) καί Καλλιρόης 'Αναστασιάδου - Καστρίτου
(Δ/ντριας Μικροβιολ. 'Εργαστ.) γιά μιá πενταετία, άπό 26/5/65 του 1966 παρατεί-
νεται καί η θητεία του καθηγ. Γ. Τριανταφυλλίδη (Δ/ντου Α' Παθ. Κλιν.) γιά μιá
πενταετία άπό τής 16/2/1966.

Τόν 'Οκτώβριο του ίδιου έτους εισάγεται πρός συζήτηση ανανέωση θητείας του
Δ/ντου του Παθολογοανατομικού 'Εργαστηρίου 'Υφηγητου Βασ. Παπαθεοδώρου.
'Ο ιατρός αυτός είχε διορισθεί μέ τήν ύπ' άρ. 5/1956 άπόφαση του 'Αδελφάτου κα-
τόπιν ευμενούς κρίσεως του 'Επιστημ. Συμβουλίου του 'Υπουργείου (ΦΕΚ 133 τής
7/11/56). 'Η πρώτη θητεία ανανεώθηκε μέ τήν ύπ' άρ. 132/1960 άπόφαση του 'Αδελ-
φάτου καί ήδη λήγει στίς 19/11/1966. Τό 'Αδελφάτο ένεκρινε τήν εισήγηση του
Προέδρου καί παρέτεινε γιά μιá ακόμη πενταετία (άπό 20/11/66) τήν θητεία του
Παπαθεοδώρου, «έπειδή ό ειρημένος 'Ιατρός καθ' όλον τό διάστημα τής θητείας
του ύπηρετησεν ευδοκίμως καί άποδοτικώς...» (Πρακτ., σελ. 326).

Περί τά μέσα του 1967 προσλαμβάνονται οί Γεώρ. Καμπάσης (έκτ. καθηγ.) καί
Μιχ. Νούσιας (ύφηγητής) ώς Διευθυντής τής Γ' καί Δ' Χειρουργικής Κλινικής αντί-
στοιχα μέ πενταετή θητεία.

Κατά τήν συνεδρία τής 2ας Μαΐου 1963 συζητείται τό θέμα του άναισθησιολό-
γου παρουσία τών Δ/ντών τών Χειρ. Κλινικών. Μετά άπό μακρά συζήτηση οί παρι-
στάμενοι κατέληξαν ότι «παρά τάς παρατηρηθείσας άνωμαλίας εάν γίνουν ώρισμέ-
ναι συστάσεις εις τόν άναισθησιολόγον ιατρόν κ. Βροντιάδην...» θά ήτο δυνατή ή
βελτίωση του τμήματος, ιδίως μετά τήν πρόσληψη καί δεύτερον άναισθησιολόγου.
'Επειδή όμως τά Χειρουργεία είναι πολλά άποφασίζεται ή πρόσληψη καί τρίτου ά-
ναισθησιολόγου (Πρακτικά, σελ. 262).

Συνεστήθη συνεργείο μίας θέσεως άναισθησιολόγου, στην όποία έτοποθετήθη ό
ιατρός Γεώρ. Χασαπάκης ώς ήμερομίσθιος καί μέ ποσοστά 70% επί τών ειδικών
ναρκώσεων πού χορηγεί ό ίδιος.

Πάντως τό τμήμα είχε προβλήματα, όπως προκύπτει άπό τίς διενέξεις μεταξύ
Βροντιάδη καί Καραμαούνα, γιά τίς όποιες διετάχθησαν καί ανακρίσεις (Συνεδρ. 18
'Ιουλίου 1963).

Μέ άλλη άπόφαση προσελήφθηκε ώς ήμερομίσθιος καί ό άναισθησιολόγος 'Ιω.
Σταρδώνης, μέ τούς ίδιους όρους (επίδόματα κλπ), όπως καί οί λοιποί (Πρακτ.,
σελ. 340). Τό Μάιο του 1963 διορίσθηκαν οί έπιτυχόντες στίς εξέτάσεις ένώπιον του
Κόσμου 'Επιστημ. Συμβουλίου 'Επιμελητές καί Βοηθοί :

α) Χρ. Παπαχρήστου, 'Επιμελητής Δ' Χειρ. Κλινικής

β) Δήμητρα Σουλτάνη, 'Επιμελητής Μικρ/οῦ 'Εργαστηρίου (ἀνευ ἐξετάσεως)
 γ) Δη. Καρύδης, Βοηθός 'Εξωτ. Καρδιολ. 'Ιατροῦ.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ 1964 ἀνανεώνεται ἡ θητεία τοῦ 'Επιμελητοῦ τῆς Γ' Παθ. Κλινικῆς Δ. Οἰκονομοπούλου.

Τὸν 'Ιούνιο τοῦ 1965 ἐδημοσιεύθηκε τὸ ὑπ' ἀρ. 515 ΝΔ «Περὶ καθορισμοῦ ἀριθμοῦ ἰατρικῶν θέσεων Νοσηλευτικῶν 'Ιδρυμάτων» (ΦΕΚ Α' 114/19 - 6 - 65), βάσει τοῦ ὁποῦ καθορίζεται ὁ ἐλάχιστος ἀριθμὸς ἰατρῶν γιὰ τὶς Κλινικές, 'Εργαστήρια καὶ 'Ιατρεία τῶν ἐκτὸς τοῦ ΝΔ 2592/53 Νοσηλ. 'Ιδρυμάτων Συγκεκριμένα ὁ νόμος προέβλεπε :

1 Δ/ντῆς μέχρι 60 κλίνες

1 'Επιμελητῆς ἀνά 15 - 20 κλίνες

1 Βοηθός ἀνά 10 - 15 κλίνες

Γιὰ τὰ 'Εξωτερ. 'Ιατρεία Νοσοκομείων μέχρι 200 κλινῶν.

1 Διευθυντῆ

1 Βοηθό

* Ἄνω τῶν 200 κλινῶν ἐπὶ πλέον 1 'Επιμελητῆ ἢ 1 Διευθυντῆ καὶ 2 βοηθούς.

'Εργαστήρια :

1 Διευθυντῆ

1 'Επιμελητῆ μέχρι 100 κλίνες, 2 μέχρι 250 κ.ο.κ.

2 Βοηθούς μέχρι 100 κλίνες προστιθεμένου ἑνὸς βοηθοῦ ἀνά 100 κλίνες.

'Αναισθησιολόγοι :

1 Διευθυντῆς, 1 'Επιμελητῆς καὶ 2 Βοηθοὶ ἀνά 200 κλίνες.

Κατόπιν αὐτοῦ ἡ κατάσταση στὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο ἀπὸ πλευρᾶς θέσεων ἰατρῶν διαμορφώνεται ὡς ἑξῆς :

Α' Παθολ. Κλινική : Δύναμη 45 κλίνες.

'Υπηρετοῦντες ἰατροί : 1 Δ/ντῆς, 1 ἐπιμελητῆς, 2 βοηθοὶ ὀργανικοὶ καὶ 1 μορφή συνεργείου. 'Απαιτεῖται ἀκόμη μία θέση ἐπιμελητοῦ.

Γ' Παθολ. Κλινική : 'Αρ. κλινῶν 51.

'Υπηρετοῦντες ἰατροί : 1 Διευθυντῆς, 1 ἐπιμελητῆς, 2 ὀργανικοὶ καὶ ἕνας ἡμερομίσθιος (συνεργείου) βοηθοί. Δημιουργοῦνται μία νέα θέση ἐπιμελητοῦ καὶ μία βοηθοῦ.

Α' Χειρ. Κλινική. Δύναμη 36 κλίνες.

'Υπηρετοῦντες : 1 Δ/ντῆς, 1 ἐπιμελητῆς, 2 βοηθοί. 'Απαιτοῦνται ἀκόμη μία θέση ἐπιμελητοῦ καὶ μία βοηθοῦ.

Β' Χειρ. Κλινική. Δύναμη 36 κλίνες.

'Υπηρετοῦντες : 1 Δ/ντῆς, 1 ἐπιμελητῆς, 2 βοηθοί. Μία νέα θέση ἐπιμελητοῦ καὶ μία βοηθοῦ.

Γ' Χειρ. Κλινική. 'Αριθμὸς κλινῶν 31.

'Υπηρετοῦντες : 1 Δ/ντῆς, 1 ἐπιμελητῆς, 2 βοηθοί. Δημιουργεῖται μία θέση ἐπιμελητοῦ.

Δ' Χειρ. Κλινική. Κλίνες 31.

Σύνθεση ὡς ἄνω. Μία νέα θέση ἐπιμελητοῦ.

Ε' Χειρ. Κλινική. 'Αριθμὸς κλινῶν 28.

Προσωπικὸ : 1 Δ/ντῆς, 1 'Επιμελητῆς, 2 Βοηθοί. Μία νέα θέση ἐπιμελητοῦ.

Γυναικολογική - Μαιευτικὴ Κλινική : Δύναμη 40 κλινῶν.

Σύνθεση : 1 Δ/ντής, 1 Έπιμελητής, 2 Βοηθοί. Δημιουργούνται μία νέα θέση έπιμελητοῦ καί μία βοηθοῦ.

ΩΡΛ Κλινική. 13 κλίνες.

Σύνθεση : 1 Δ/ντής, 1 Έπιμελητής, 1 Όργανικός βοηθός καί 1 ήμερομίσθιος. Έπειδή όμως ή Κλινική αὐτή έξυπηρετεῖ καί τό έξωτερικό ΩΡΛ ιατρείο ή σύνθεσή της πρέπει νά περιλαμβάνει 2 έπιμελητάς καί 2 βοηθοῦς. Έπομένως δημιουργεῖται μία θέση Έπιμελητοῦ.

Όφθαλμολογική Κλινική : Άριθ. κλινῶν 13.

Σύνθεση : 1 Δ/ντής, 1 Έπιμελητής, 1 βοηθός όργανικός καί 1 ήμερομίσθιος.

Γιά τούς ίδιους μέ τήν ΩΡΛ κλινική λόγος δημιουργεῖται μία νέα θέση έπιμελητοῦ.

Άκτινολογ. Έργαστηρίου. Δύναμη κλινῶν Νοσοκομείου 400.

Σύνθεση : 1 Δ/ντής, 1 Έπιμελητής, 1 βοηθός όργανικός καί 1 συνεργείου.

Άπαιτοῦνται 2 νέες θέσεις Έπιμελητῶν καί Βοηθῶν.

Άναισθησιολόγοι. Δύναμη Χειρ. κλινῶν 240.

Υπηρετοῦσαν 1 έπιμελητής όργανικός καί 1 διά συστάσεως συνεργείου. Δημιουργεῖται 1 θέση Δ/ντοῦ καί 3 θέσεις Βοηθῶν.

Έξωτερ. Αυτότελές Παθολ. Ίατρείου. Δύναμη κλινῶν Νοσοκομείου 400.

Σύνθεση : 1 Δ/ντής καί 2 Βοηθοί. Άποφασίζεται νά ὑπάρχει 1 Δ/ντής, 1 Έπιμελητής καί 1 Βοηθός. Δημιουργεῖται μία θέση έπιμελητοῦ.

Έξωτερ. Αυτότελές Χειρ. Ίατρείου

Σύνθεση : 1 Δ/ντής, 2 Βοηθοί. Όπως στό Έξωτ. Παθ. Ίατρείο μία θέση έπιμελητοῦ.

Έξωτ. Αυτότελές Καρδιολ. Ίατρείου

1 Δ/ντής, 1 θέση ήμερομίσθιου βοηθοῦ. Δημιουργεῖται μία ἀκόμη θέση βοηθοῦ

Τό Άδελφάτο ἀποφάσισε νά καλύψει τίς θέσεις μέ τό σύστημα τοῦ συνεργείου διότι ή δημιουργία όργανικῶν θέσεων ἀπαιτεῖ τροποποίηση τοῦ Όργανισμοῦ, ή όποία είναι δυσχερής καί μακροχρόνια.

Έν τω μεταξύ ἀνανεώθηκαν οί θητείες ιατρῶν (Βέλμαχος Γεώρ. τῆς Ε΄ Χειρ. Κλινικῆς, Σουλτάνη Δ., Μικροβιολ. Έργαστηρίου), προσελήφθηκε ιατρός γιά τόν Βασικό Μεταβολισμό καί ἀντιμετωπίστηκε ό διορισμός τῆς Καραμαούνα ὡς Δ/ντριάς ἀναισθησιολόγου. Περί τά τέλη τοῦ 1966 προκηρύχθηκαν οί κάτωθι θέσεις ιατρῶν.

Διευθυντῶν

- α) Γ΄ Χειρ. Κλινικῆς
- β) Δ΄ Χειρ. Κλινικῆς
- γ) Έξωτ. Παθολ. Ίατρείου
- δ) Έξωτ. Καρδιολ. Ίατρείου
- ε) Έξωτ. Όδοντιατρ. Ίατρείου
- στ) Άκτινολογικοῦ Έργαστηρίου

Έπιμελητές

- 1) Πέντε (5) Έπιμεληταί Χειρ. Κλινικῶν
- 2) Δύο (2) Έπιμεληταί Παθολ. Κλινικῶν
- 3) Ένας (1) Έπιμελητής Μαιευτ. Κλινικῶν
- 4) Ένας (1) Έπιμελητής Όφθαλμ. Κλινικῶν

- 5) Ένας (1) Έπιμελητής ΩΡΛ Κλινικῶν
- 6) Ένας (1) Έπιμελητής Όδοντιατρ. Ίατρείου
- 7) Ένας (1) Έπιμελητής Ακτινολογικοῦ Έργαστηρίου
- 8) Ένας (1) Έπιμελητής Βιοχημικοῦ Έργαστηρίου (Βιοχημικός)
- 9) Ένας (1) Έπιμελητής Άναισθησιολόγος

Βοηθοί

- Δύο (2) Βοηθοί Γ' Παθολ. Κλινικῆς
- Έξι (6) Βοηθοί Χειρουργ. Κλινικῆς
- Ένας (1) Βοηθός Όφθαλμολ. Κλινικῆς
- Ένας (1) Βοηθός ΩΡΛ Κλινικῆς
- Ένας (1) Βοηθός Ουρολ. Κλινικῆς
- Ένας (1) Βοηθός Έξωτ. Παθολ. Ίατρείου
- Ένας (1) Βοηθός Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου
- Ένας (1) Βοηθός Έξωτ. Καρδιολ. Ίατρείου
- Ένας (1) Βοηθός Έξωτ. Όδοντ. Ίατρείου
- Ένας (1) Βοηθός Παθολογοανατομικοῦ Έργαστηρίου
- Ένας (1) Βοηθός Ακτινολογικοῦ Έργαστηρίου
- Τρεῖς (3) Βοηθοί Μικροβιολογικοῦ Έργαστηρίου

Μέχρις ὅτου ὁμως πληρωθοῦν κανονικῶς οἱ ὡς ἄνω θέσεις τό Ἄδελφάτο προέλαβε τοῦς κάτωθι ἰατροῦς μέ τήν μορφή συνεργείου καί μετά πρόταση τῶν οἰκείων Δ/ντῶν :

- Γεώρ. Κόντος, ὡς βοηθός Α' Χειρ. Κλινικῆς
- Γεώρ. Ραμαντάνης, ὡς βοηθός Β' Χειρ. Κλινικῆς
- Νικ. Χάσος, ὡς βοηθός Δ' Χειρ. Κλινικῆς
- Ίω. Νομικός, ὡς βοηθός Γ' Χειρ. Κλινικῆς
- Γεώρ. Κωνσταντινίδης, ὡς βοηθός Ε' Χειρ. Κλινικῆς

Μέ τήν ἴδια ἀπόφαση προσλαμβάνονται ἕνας Διευθυντής - Όρθοπεδικός καί ἕνας Δ/ντής - Αἱματολόγος ἰατρός. Γιά τήν πρώτη προκρίνεται ὁ ὑπηρετῶν ἀπό τό 60 ἀμισθί Παναγ. Σμυρνᾶς, ἐνῶ γιά τή δεύτερη ὁ αἱματολόγος Νικ. Βοργιάς.

Έδῶ πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι μέ τήν ὑπ' ἀριθ. 2/27 - 1 - 1966 ἀπόφαση τοῦ ἀδελφάτου, τήν ὁποία ἐπικύρωσε ἡ Δημαρχία (ἀρ. 17071/36 - 3 - 66) ἐνεκρίθη ἡ ἴσχυση Σταθμοῦ Αἱμοδοσίας. Ἄπαιτοῦντο ὁμως οἱ κάτωθι προϋποθέσεις :

α) Χῶρος ἐμβαδοῦ 150 τ.μ. Περιελάμβανε χῶρον ἔργαστηρίου, αἵθουσα ἀναμολογίας, ὑποδοχῆς ἐξετάσεως καί καταγραφῆς αἱμοδοτῶν, αἵθουσα αἱμολησιῶν μετά ἰνῶν, γραμματεία, παρασκευαστήριο καί ἀποθήκη.

Έπελέγη ὁ χῶρος τῶν Οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, καταλλήλως διασκευαζόμε-

β) Ἐπιστημονική διάρθρωση. Ἄπαιτοῦνται :

- Ένας Δ/ντής ἰατρός - αἱματολόγος
- Ένας Έπιμελητής ἰατρός - αἱματολόγος
- Δύο Βοηθοί ἰατροί
- Μία ἀδελφή προϊσταμένη τριετοῦς φοιτήσεως
- Τέσσαρες ἀδελφαί τριετοῦς ἢ μονοετοῦς φοιτήσεως
- Ένας παρασκευαστής Έργαστηρίου
- Ένας γραμματεῦς

Μία καθαρίστρια - βοηθός παρασκευαστού.

γ) Όργανα, σκεύη, αντιδραστήρια κλπ., όπως ο νόμος προέβλεπε.

Τό κόστος του Σταθμού Αίμοδοσίας υπολογίσθη :

α) Δαπάνες διαρρυθμίσεως χώρου	δρχ. 260.000
β) Δαπάνες μισθοδοσίας προσωπικού	δρχ. 450.000
γ) Δαπάνες οργάνων - σκευών κλπ.	δρχ. 600.000

Σύνολο δρχ. 1.310.000

Ο Ματσανιώτης προτείνει καί γίνεται δεκτό νά ζητηθούν οί γνώμες έμπείρων γνωστών Αιματολόγων όπως του Τσεβρένη καί του Πολίτη. Μέ άλλη απόφαση (97/7 - 12 - 66) έγκρίνεται νά περιληφθούν οί δύο αυτές θέσεις (όρθοπεδικός καί αιματολόγος) στόν οργανισμό του Νοσ/ου.

Τόν Μάρτιο του 1967 προσλαμβάνονται οί κάτωθι ιατροί :

Μποτωνάκης Γεώρ., ως βοηθός Γ' Χειρ. Κλινικής

Βαγδατζής Κων., ως βοηθός Δ' Χειρ. Κλινικής

Μπερδερης Κων., ως βοηθός Ε' Χειρ. Κλινικής

Αντωνάτος Παν., ως βοηθός Γ' Παθολ. Κλινικής

Καμηλέρη Βικτ., ως βοηθός Μικροβιολ. Έργαστηρίου

Κατά την ως άνω περίοδο ύπηρετών επίσης στό Νοσοκομείο ο Έλευθ. Ζακάπας (Βοηθός ΩΡΛ Κλιν.), ή Άφρ. Μορτάκη (Βοηθός Γ' Παθ.), Παναγ. Μπορσάκη (Βοηθός Μικροβιολ. Έργ.), Έλένη Μαυρομάτη - Κωνσταντινίδη (άναισθησιολόγος), Κυρ. Τόγιας (Βοηθός Γ' Χειρ. Κλ.), Θεοδ. Φλωρά - Μακρή (Βοηθός Μικροβ. Έργ.), Πασχ. Φιλίππου (Βοηθός άναισθησιολ.), Χαρ. Μικελόπουλος (Βοηθός Οφθαλμ. Κλιν.), Σπ. Ζερβός (Έπιμελ. Γ' Χειρ. Κλιν.), Βασ. Καλογήρου (Έπιμελ. Α' Χειρ. Κλ.), Παύλος Μαραντίδης, (Βοηθός Α' Χειρ.), Άλ. Καμπουράκης, (Βοηθός Ακτινολ. Έργ.), Μ. Απαλάκης (Βοηθός Δ' Χειρ.), Άθ. Δημητρίου (Ακτινολ. Έργ.). Λήγοντος του 1967 ύπηρετού οί κάτωθι Διευθυνταί Κλινικών :

Σπ. Λαμπίρης Δ/ντής Α' Χειρ. Κλινικής

Δ. Δέδες Δ/ντής Β' Χειρ. Κλινικής

Μιχ. Νούσιας Δ/ντής Δ' Χειρ. Κλινικής

Γεώρ. Καμπάσης Δ/ντής Γ' Χειρ. Κλινικής

Άθ. Κροντήρης Δ/ντής Ε' Χειρ. Κλινικής

Γεώρ. Τριανταφυλλίδης Δ/ντής Α' Παθολ. Κλινικής

Ίω. Παπαντωνίου Δ/ντής Γ' Παθολ. Κλινικής

Λεων. Καραϊτίδης Δ/ντής ΩΡΛ Κλινικής

Ίω. Χερυμής Δ/ντής Μαιευτικής Κλινικής

Δημ. Νικολάου Δ/ντής Οφθαλμ. Κλινικής

Ίωσ. Σηφαλάκης Δ/ντής Ούρολ. Κλινικής

Δημ. Κίνιας, Ακτινολόγος Έργαστηρίου

Καλλ. Καστρίτη, Μικροβιολ. Έργαστηρίου

Κων. Τζαμαλούκας, Έξωτ. Καρδιολ. Ίατρείου

Ίω. Νικόπουλος, Έξωτ. Παιδιατρ. Ίατρείου

Νικ. Δεληγιάννης, Έξωτ. Χειρ. Ίατρείου

Βασ. Πεζούλας Έξωτ. Οδοντ. Ίατρείου

Άνδρ. Τσούκας, Έξωτ. Παθολ. Ίατρείου

Βασ. Παπαθεοδώρου Παθολογοανατομικού Έργαστηρίου
Οι Ίερομνήμων και Δέδες απέχωρησαν κατά τη διάρκεια του έτους. Όμοιώς
και ο Λαμπήρης.

Για τη θέση του Δέδε υπέβαλε υποψηφιότητα οί Βασ. Σπανός, Άνδρ. Τσιρώνης, Ευστ. Λαμπρινόπουλος, Ίθακήσιος και Προμπονάς.

*Άλλα ενδιαφέροντα θέματα της περιόδου αυτής που σχετίζονται με τό ιατρικό προσωπικό και την παροχή περιθάλψεως είναι τά εξής : οί άμοιβές των επί θητεί τακτικών ιατρών έρρυθμίζοντο βάσει του Ν. 3623/56.

Άμοιβές Ιατρών : Έκτός όμως των κανονικών μηνιαίων άποδοχών τους οί ιατροί είχαν και επί πλέον άπολαβές είτε ως υπερωριακή άμοιβή, είτε ως ποσοστά επί ασθενών θέσεων, είτε ως έγχειρηστρα. Τό 1965 π.χ. τό Νοσοκομείον απέδωσε επί έγχειρηστρα βάσει του ΒΔ 132 άρθρ. 2 δρχ. 36750 και τό 1966 δρχ. 20.900. Συμπληρωματικό κονδύλιο 16.200 δρχ. ένηφίσθη επίσης για τό 1966. Χορηγεί επίσης άποζημιώσεις (200 δρχ. ήμερησίως) εις ειδικευομένους Ιατρούς, δσάκις χρησιμοποιούνται στις γενικές έφημερίες του Νοσοκομείου (έξωτερ. Ιατρεία) (Άπόφ. 42/29 - 1966).

Ή ήμερήσια άποζημίωση των Ιατρών που έδιορίζοντο εις συνεργεία για την κάλυψη κενών οργανικών θέσεων ήταν τό 1966 97,75 δρχ. για τούς ειδικευομένους και 92 δρχ. για τούς άνειδίκευτους (Άπόφ. 93/7 - 12 - 66).

Τήν ίδια εποχή ή αντίστοιχη άποζημίωση διοικητών και οικονομικών υπαλλήλων ήταν επίσης 97,75 δρχ., των άδελφών τριετούς φοιτήσεως 89,70 δρχ. μονοετούς 87,60, των παρασκευαστών 90 δρχ., των μαιών 89,70, των μαγειρών 90 δρχ., των τεχνικών 92 δρχ. κλπ.

Οί άναισθησιολόγοι έλάμβαναν 70% των καταβαλλομένων υπό των ασθενών για ειδικές ναρκώσεις. Τό 1966 δημοσιεύθηκε ό Ν. 4541 διά του όποιου έρρυθμίζοντο οί άμοιβές των ήμερομισθίων βάσει του άρθρου 189 του ΒΔ 405/63.

Προέκυπτε όμως διαφορά μεταξύ των πρό του Ν. 4541/66 άμοιβών των ήμερομισθίων Ιατρών και επί θητεία τακτικών Ιατρών.

Οί ήμερομισθιοί γιατροί έλάμβαναν άνώτερες από τούς επί θητεία άμοιβές.

Πρός άπάλειψη της άδικίας έλήφθη άπόφαση εξισώσεως και των άμοιβών των τακτικών επί θητεία Ιατρών ενώ παράλληλα έγκρίθηκε ή χορήγηση υπερωριακής άποζημιώσεως προς τούς βοηθούς κατά τίς ήμέρες της έφημερίας (Πρακτικά έτών 1964 - 67, σελ. 481 - 82).

Έξ άλλου μέ την ύπ' άρ. 33182/63 άπόφαση του Έργαστηρίου Έργασίας (ΦΕΚ 145/64) έδόθηκε αύξηση των κατωτάτων όρίων των ήμερομισθίων των άπασχολομένων στά συνεργεία του Νοσοκομείου μέ σχέση ιδιωτών δικαίου Ιατρών και τό Άδελφάτο άναπροσάρμοσε τίς άποδοχές τους από 1/1/1964.

Πρέπει νά σημειωθεί ότι ήδη από τό 1963 οί ήμερομισθιοί Ιατροί είχαν ζητήσει μέ τό ύπ' άρ. 4398/23 - 9 - 63 υπόμνημά τους «καθιέρωση υπερωριακής έργασίας διά τάς ήμέρας γενικής έφημερίδας του Νοσ/ου, καθ' ός εργάζονται συνεχώς έβδοδεκάωρου» (Πρακτ., τόμος 1961 - 64, σελ. 319).

Τό θέμα των άμοιβών ήταν ιδιαίτερος όξυ για τούς ειδικευομένους, οί όποιοί δέν έδικαιούντο άκόμη ούτε μισθόν ούτε τροφής. Τό 1962 οί ειδικευόμενοι συνήλθαν σέ Γενική Συνέλευση και εξέδωσαν ψήφισμα για την καταβολή όδοιπορικών έξόδων. Τό ψήφισμα είχε ως εξής :

ΨΗΦΙΣΜΑ

«Συνελθόντες σήμεραν τήν 24ην Ἀπριλίου 1962 ἡμέραν Τρίτην, ἐν τῷ Ἀμφιθεάτρῳ τοῦ Δημοτ. Νοσοκομείου, οἱ ἐπί εἰδικότητι ἰατροὶ αὐτοῦ, μετ' ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος «Ἐξοδα κινήσεως ἰατρῶν - ἐξωτ. Βοηθῶν εἰδικευομένων, συμφώνως τῆς Ν.Δ. 3623/1956 ἄρθρ. 3, παρ. 2, ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη, ἄρθρ. 30 δημοσιευθέντων ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ὑπ' ἀριθ. 1634 τῆς 9/10/1960».

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΜΕΝ

1) Διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως διὰ τήν παρελκυστικὴν τακτικὴν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἀπὸ ἐτῶν ἐκκρεμοῦντος ζητήματος τῶν ἐξόδων κινήσεως.

2) Ὑποβάλλομεν τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς ὄλους τοὺς ἀρμοδίους, ζητοῦντες ἴσῃν μεταχειρίσιν μὲ τούτους εἰδικευομένους συναδέλφους τῶν λοιπῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων.

3) Ἀναθέτομεν εἰς τήν ἐκλεγείσαν ἐπιτροπὴν μας ὅπως λάβῃ πᾶν κατὰ τὴν κρίσιν τῆς μέτρον διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκβασίν τῶν προσπαθειῶν μας.

Τὸ αἴτημά μας ἀπὸ ἐτῶν προβαλλόμενον ἀπαραίτητον εἶναι ὅπως τύχῃ δικαίας καὶ ἀμέσου ἐπιλύσεως, ἵνα ἀποφευχθῇ ἀναταραχῇ, ἥτις θά καταλήξῃ εἰς βᾶρος τῆς ἐπιστημονικῆς μας καταρτίσεως καὶ τὴν ἐν τῷ Δημοτ. Νοσοκομείῳ νοσηλευομένων».

Οἱ ἐπί εἰδικότητι ἰατροὶ τοῦ Νοσοκομείου

Τὸ ψήφισμα ἦλθε πρὸς συζήτησιν στό Ἀδελφᾶτο κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 27/7/62 καὶ παρεπέμφθη στόν Νομικόν Σύμβουλο γιά νά γνωματεύσει ἐπὶ τῆς νομιμότητος τῶν αἰτημάτων (Πρακτικά, σελ. 121). Ὁ Νομ. Σύμβουλος μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 4624/28 - 9 - 62 γνωμοδότηση ἀπεφάνθη «ὅτι κατὰ τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ΝΔ 3623/56, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ ΝΔ 4111/60, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Κοιν. Προνοίας, Οἰκονομικῶν, Συντονισμοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργείου (ἐν προκειμένῳ τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν), χορηγοῦνται ἐξοδα κινήσεως μέχρι τοῦ 1/2 τοῦ βασικοῦ μισθοῦ ἀνειδικευτοῦ βοηθοῦ εἰς ἐξωτερικούς βοηθούς διανύοντας τὸ δεῦτερον καὶ ἐπέκεινα ἐτος τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν καὶ ἐκτελοῦντας ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Ἰδρύματι. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει καθορίζετα καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δι' ἕκαστον Ἰδρυμα εἰδικευομένων ἐξωτερικῶν βοηθῶν.

Ἐπειδὴ τοιαύτη ὑπουργικὴ ἀπόφασις διὰ τὸ Δημοτ. Νοσ/ον δέν ἐξεδόθη εἰσέτι οὔτοι δέν δικαιοῦνται ὁδοιπορικῶν ἐξόδων καὶ τὸ αἴτημά των πρέπει νά ἀποριφθῇ».

Πράγματι τὸ Ἀδελφᾶτο (Συνεδρ. 17/10/62) ἀπέριψε τὸ αἴτημα τῶν εἰδικευομένων.

Λειτουργία κλινικῶν καὶ ἐργαστηρίων

Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑπῆρχαν αἰτιάσεις γιά τὴν λειτουργία ἰδίως τῶν ἐργαστηρίων. Τὸ 1961 εἶχε συσταθεῖ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Συμβουλίου Τάκη Μελετόπουλου, ἡ ὁποία ἀσχολήθη λεπτομερῶς μὲ τὰ ζητήματα πού ἀπασχολοῦσαν ἰδίως τὸ Ἀκτινολογικόν ἀλλὰ καὶ τὸ Μικροβιολογικόν Ἐναντίον τῶν ὁποίων εἶχε ὑπο-

Βασ. Παπαθεοδώρου Παθολογοανατομικού Έργαστηρίου
Οι Ίερομνήμων και Δέδες απέχωρησαν κατά τη διάρκεια του έτους, Ομοιώσι
καί ο Λαμπήρης.

Για τη θέση του Δέδε υπέβαλε υποψηφιότητα οί Βασ. Σπανός, Άνδρ. Τσιρών
νης, Ευστ. Λαμπρινόπουλος, Ίθακήσιος και Προμπονάς.

*Άλλα ενδιαφέροντα θέματα της περιόδου αυτής που σχετίζονται με τό ιατρικό
προσωπικό και την παροχή περιθάλψεως είναι τά εξής : οί άμοιβές τών επί θητεί
τακτικών ιατρών έρρυθμίζοντο βάσει του Ν. 3623/56.

Άμοιβές Ιατρών : Έκτός όμως τών κανονικών μηνιαίων άποδοχών τους οί ια
τροί είχαν και επί πλέον άπολαβές είτε ως υπερωριακή άμοιβή, είτε ως ποσοστά επί
άσθενών θέσεων, είτε ως έγχειρίστρα. Τό 1965 π.χ. τό Νοσοκομείον απέδωσε ως
έγγχειρίστρα βάσει του ΒΔ 132 άρθρ. 2 δρχ. 36750 και τό 1966 δρχ. 20.900. Συμπλή
ρωματικό κονδύλιο 16.200 δρχ. έψηφίσθη επίσης για τό 1966. Χορηγεί επίσης άπο
ζημιώσεις (200 δρχ. ήμερησίως) εις ειδικευμένους Ιατρούς, δσάκις χρησιμοποιού
ται στις γενικές έφημερίες του Νοσοκομείου (έξωτερ. Ιατρεία) (Άπόφ. 42/29 - 7
-66).

Ή ήμερήσια άποζημίωση τών Ιατρών που έδιορίζοντο εις συνεργεία για τήν κά
λυψη κενών οργανικών θέσεων ήταν τό 1966 97,75 δρχ. για τούς ειδικευμένους και
92 δρχ. για τούς άνειδίκευτους (Άπόφ. 93/7 - 12 - 66).

Τήν ίδια εποχή ή αντίστοιχη άποζημίωση διοικητών και οικονομικών υπαλλή
λων ήταν επίσης 97,75 δρχ., τών άδελφών τριετούς φοιτήσεως 89,70 δρχ. μονοετούς
87,60, τών παρασκευαστών 90 δρχ., τών μαιών 89,70, τών μαγειρών 90 δρχ., τών τε
χνικών 92 δρχ. κλπ.

Οί άναισθησιολόγοι έλάμβαναν 70% τών καταβαλλομένων υπό τών άσθενών
για ειδικές ναρκώσεις. Τό 1966 δημοσιεύθηκε ο Ν. 4541 διά του όποιου έρρυθμίζοντο
οί άμοιβές τών ήμερομισθίων βάσει του άρθρου 189 του ΒΔ 405/63.

Προέκυπτε όμως διαφορά μεταξύ τών πρό του Ν. 4541/66 άμοιβών τών ήμερο
μισθίων Ιατρών και επί θητεία τακτικών Ιατρών.

Οί ήμερομισθιοί γιατροί έλάμβαναν άνώτερες από τούς επί θητεία άμοιβές.

Πρός άπάλειψη της άδικίας έλήφθη άπόφαση εξισώσεως και τών άμοιβών τών
τακτικών επί θητεία Ιατρών ενώ παράλληλα έγκρίθηκε ή χορήγηση υπερωριακής ά
ποζημιώσεως προς τούς βοηθούς κατά τίς ήμέρες της έφημερίας (Πρακτικά έτών
1964 - 67, σελ. 481 - 82).

Έξ άλλου με τήν ύπ' άρ. 33182/63 άπόφαση του Ύπουργού Έργασίας (ΦΕΚ
145/64) έδόθηκε αύξηση τών κατωτάτων όρίων τών ήμερομισθίων τών άπασχολου
μένων στά συνεργεία του Νοσοκομείου με σχέση ιδιωτών δικαίου Ιατρών και τό
δελφάτο άναπροσάρμοσε τίς άποδοχές τους από 1/1/1964.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη από τό 1963 οί ήμερομισθιοί Ιατροί είχαν ζητήσει
με τό ύπ' άρ. 4398/23 - 9 - 63 υπόμνημά τους «καθιέρωση υπερωριακής έργασίας
διά τάς ήμέρας γενικής έφημερίδας του Νοσ/ου, καθ' ός εργάζονται συνεχώς επί
δωδεκάωρου» (Πρακτ., τόμος 1961 - 64, σελ. 319).

Τό θέμα τών άμοιβών ήταν ιδιαίτερος όξυ για τούς ειδικευόμενους, οί όποιοί
δέν έδικαιούντο άκόμη ούτε μισθόν ούτε τροφής. Τό 1962 οί ειδικευόμενοι συνήλθαν
σε Γενική Συνέλευση και εξέδωσαν ψήφισμα για τήν καταβολή όδοιοπορικών έξό
δων. Τό ψήφισμα είχε ως εξής :

ΨΗΦΙΣΜΑ

«Συνελθόντες σήμερον τήν 24ην Ἀπριλίου 1962 ἡμέραν Τρίτην, ἐν τῷ Ἀμφιθεάτρῳ τοῦ Δημοτ. Νοσοκομείου, οἱ ἐπί ἐιδικότητι ἰατροῖ αὐτοῦ, μετ' ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος «Ἐξοδα κινήσεως ἰατρῶν - ἐξωτ. Βοηθῶν εἰδικευομένων, συμφώνως τῷ Ν.Δ. 3623/1956 ἄρθρ. 3, παρ. 2, ὡς τοῦτο ἐτροποποιήθη, ἄρθρ. 30 δημοσιευθέντων ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ὑπ' ἀριθ. 1634 τῆς 9/10/1960».

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΜΕΝ

1) Διαμαρτυρόμεθα ἐντόνως διὰ τήν παρελκυστικὴν τακτικὴν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἀπὸ ἐτῶν ἐκκρεμοῦντος ζητήματος τῶν ἐξόδων κινήσεως.

2) Ὑποβάλλομεν τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς ὄλους τοὺς ἀρμοδίους, ζητοῦντες ἴσῃ μεταχειρίσιν μὲ τοὺς εἰδικευομένους συναδέλφους τῶν λοιπῶν Νοσηλευτικῶν Ἰδρυμάτων.

3) Ἀναθέτομεν εἰς τήν ἐκλεγείσαν ἐπιτροπὴν μας ὅπως λάβῃ πᾶν κατὰ τὴν κρίσιν τῆς μέτρον διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἐκβασιν τῶν προσπαθειῶν μας.

Τὸ αἴτημά μας ἀπὸ ἐτῶν προβαλλόμενον ἀπαραίτητον εἶναι ὅπως τύχῃ δικαίαια καὶ ἀμέσου ἐπιλύσεως, ἵνα ἀποφευχθῇ ἀναταραχὴ, ἥτις θὰ καταλήξῃ εἰς βᾶρος τῆς ἐπιστημονικῆς μας καταρτήσεως καὶ τὴν ἐν τῷ Δημοτ. Νοσοκομείῳ νοσηλευομένων».

Οἱ ἐπί ἐιδικότητι ἰατροῖ τοῦ Νοσοκομείου

Τὸ ψήφισμα ἤλθε πρὸς συζήτηση στό Ἀδελφάτο κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 27/7/62 καὶ παρεπέμφθη στόν Νομικόν Σύμβουλο γιά νά γνωματεύσει ἐπὶ τῆς νομιμότητος τῶν αἰτημάτων (Πρακτικά, σελ. 121). Ὁ Νομ. Σύμβουλος μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 4624/28 - 9 - 62 γνωμοδότηση ἀπεφάνθη «ὅτι κατὰ τὴν παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ ΝΔ 3623/56, ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἄρθρου 30 τοῦ ΝΔ 4111/60, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Κοιν. Προνοίας, Οἰκονομικῶν, Συντονισμοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀρμοδίου κατὰ περίπτωσιν Ὑπουργείου (ἐν προκειμένῳ τοῦ Ὑπ. Ἐσωτερικῶν), χορηγοῦνται ἐξοδα κινήσεως μέχρι τοῦ 1/2 τοῦ βασικοῦ μισθοῦ ἀνειδικεῦτου βοηθοῦ εἰς ἐξωτερικοὺς βοηθοὺς διανύοντας τὸ δεῦτερον καὶ ἐπέκεινα ἔτος τῆς ἀσκήσεως αὐτῶν καὶ ἐκτελοῦντας ὑπηρεσίαν ἐν τῷ Ἰδρύματι. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀποφάσει καθορίζεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν δι' ἑκαστον Ἰδρυμα εἰδικευομένων ἐξωτερικῶν βοηθῶν.

Ἐπειδὴ τοιαύτη ὑπουργικὴ ἀπόφασις διὰ τὸ Δημοτ. Νοσ/ον δέν ἐξεδόθη εἰσέτι οὔτοι δέν δικαιοῦνται ὁδοιπορικῶν ἐξόδων καὶ τὸ αἴτημά των πρέπει νά ἀποριφθῇ».

Πράγματι τὸ Ἀδελφάτο (Συνεδρ. 17/10/62) ἀπέριψε τὸ αἴτημα τῶν εἰδικευομένων.

Λειτουργία κλινικῶν καὶ ἐργαστηρίων

Ἀπὸ ἐτῶν ἤδη ὑπῆρχαν αἰτιάσεις γιά τὴν λειτουργία ἰδίως τῶν ἐργαστηρίων. Τὸ 1961 εἶχε συσταθεῖ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Συμβουλίου Τάκη Μελετόπουλου, ἡ ὁποία ἀσχολήθη λεπτομερῶς μὲ τὰ ζητήματα πού ἀπασχολοῦσαν ἰδίως τὸ Ἀκτινολογικόν ἀλλὰ καὶ τὸ Μικροβιολογικόν Ἐναντίον τῶν ὁποίων εἶχε ὑπο-

βάλλει αναφορά ο Διευθυντής της Ουρολογικής Κλινικής Ίωσήφ Σιφαλάκης (άρ. 4443/9 - 9 - 61).

Η Έπιτροπή διεπίστωσε «ότι λόγω της καταστάσεως των μηχανημάτων ή λειτουργία του Άκτινολ. Έργαστηρίου είναι ύποτυπώδης και ούτω δέν δύναται νά ανταποκριθῆ εἰς τās στοιχειώδεις ανάγκας τοῦ Νοσοκομείου». Έν συνεχείᾳ ἡ Έπιτροπή ἐπρότεινε τήν ἀνακαίνιση τοῦ Έργαστηρίου καί κατέληγε ὅτι ἡ διατήρηση τῆς παρούσης καταστάσεως δυσχεραίνει τήν λειτουργία ὄλων τῶν κλινικῶν τοῦ Νοσοκομείου. Καινούργιο ἀκτινολογικό μηχανήμα ἐπρομηθεύθη μόλις τό 1964 (Προκήρυξη 20/64). Διά τό Μικροβιολογικό Έργαστήριον κατέληξε στήν διαπίστωση «ὅτι ἡ Διευθύντρια αὐτοῦ πρέπει νά λάβῃ τά ἀρμόζοντα μέτρα, κατά τήν κρίσιν τῆς, διά τήν ὀρθήν ἐκτέλεσιν τῶν ἐξετάσεων, διότι ὡς γνωστόν, ὠρισμένα ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων εἶναι, τουλάχιστον, ἐπιστημονικῶς περιέργα».

«Έν συμπεράσματι, λέγει ὁ Μελετόπουλος, διεπιστώθη ἡ βασική σημασία τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας καί καλῆς ἀποδόσεως τῶν προαναφερθέντων δύο ἐργαστηρίων πρός ὄφελος τῶν νοσηλευομένων ἀσθενῶν...» (Άθῆναι 4/12/1961).

Στό πόρισμα τῆς Έπιτροπῆς προτείνονται :

α) Ἡ καθημερινή ἐκτέλεση τῶν ἐξετάσεων ρουτίνας

β) Έφημερία τοῦ Έργαστηρίου ἐπί 24ώρου βάσεως

γ) Ὅρισμένες αἰμοληψίες νά γίνονται ἀπό γιατροῦς

δ) Αὐξησῆ ττρασκευαστῶν

ε) Προμήθεια καινούργιων συγχρόνων μηχανημάτων (Φωτομέτρων, μικροσκοπίων, κλιβάνων κλπ.) (Πρακτικά, σελ. 3 - 6).

Έν τῷ μεταξύ ἡ Δ/ντρια τοῦ Έργαστηρίου Καλλ. Καστρίτη ἀνέπτυξε τίς ἐλλείψεις πού πρέπει τό Νοσοκομεῖο νά καλύψει καί ἐζήτησε νά γίνου ἐνέργειες, ὥστε νά παρέχεται πλήρης εἰδικότης καί ὄχι μόνο δύο χρόνια, διότι οἱ γιατροί μόλις ἀποκτήσου ν λίγη πείρα ἀναγκάζονται νά φύγου. Σέ ὑπόμνημά τῆς ὑπ' ἀρ. 5997/13 - 12 - 62 ἀναφέρει ὅτι ἀπό τό 1935 ἀσκήθησαν 65 ἰατροί καί χημικοί καί ἐλήφθησαν 25 εἰδικότητες. Ένώ τό 1935 ὁ ἀριθμός τῶν ἐξετάσεων ἦταν 8433 ἐτησίως τό 1962 ἀνῆλθε σέ 54.637.

Ζήτημα ἐδημιουργήθη ἐπίσης λόγω τοῦ ὅτι ἀρκετοί θάλαμοι κλινικῶν παρέμεναν κλειστοί κατά τούς θερινούς μήνες. Τό ζήτημα ἀνεκίνησε ὁ σύμβουλος Κων. Παπαδημητρόπουλος (συνεδρία 18/7/63) καί ὁ Δ/ντής ἐδικαιολόγησε τήν πρᾶξη μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι μειώνονται οἱ ἀσθενεῖς κατά τούς θερινούς μήνες, οἱ ἐγχειρήσεις εἶναι ὀλίγαι καί τέλος ἔτσι γίνεται ἀπό 35ετίας. Διεξήχθη ὀξεῖα συζήτηση κατά τήν ὁποῖα ὁ παριστάμενος Νικ. Ματσανιώτης ὑποστήριξε ὅτι «αὐτομάτως κλείου ν οἱ χειρουργικοί θάλαμοι κατά τούς θερινούς μήνες ἐφ' ὅσον δέν ὑπάρχου ν ἀσθενεῖς».

Τελικῶς ἀποφασίσθηκε νά ἀνοίγου ν οἱ θάλαμοι ἐφ' ὅσον ὑπάρχου ν ἀσθενεῖς (Πρακτ., σελ. 288 - 9).

Ζήτημα εἶγε δημιουργηθεῖ καί μέ τό θέμα τῶν γενικῶν ἐφημεριῶν, ἰδίως κατόπιν δημοσιευμάτων τοῦ τύπου καί καταγγελιῶν. Τό Ὑπουργεῖο Προνοίας ἀπέστειλε τον Έπιθεωρητή Θ. Άθηνογένη κατά τήν ἐφημερία τῆς 27/6/63 πρός ἐλεγχο καί παρακολούθηση αὐτῆς. Ὁ Άθηνογένης ὑπέβαλε τήν κάτωθι ἀναφορά.

«Λαμβάνω τήν τιμή νά ἀναφέρω ὅτι εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀρ. 8576/11 - 6 - 63 ἀποφάσεως μετέβην χθές τήν πρωίαν εἰς τό Δημοτικό Νοσοκομεῖον Άθηνῶν πρός

παρακολούθησιν του τρόπου εξυπηρέτησεως των ασθενών κατά την ημέραν της έφημερίας του Νοσοκομείου. Μέχρι της ώρας της παραμονής μου εις τό "Ίδρυμα είχαν γίνει δεκτοί ως επείγοντα τρία περιστατικά (κατάγματα) επί συνόλου εννέα παθολογικών ασθενών εις την έφημερεύουσαν κλινικήν. Εις την Παθολ. Κλινικήν επί 13 παθολογικών ασθενών είχαν γίνει δεκτά 4 περιστατικά, εκ του Νοσοκομείου ανεχώρησαν την 9.15' πρωινήν.

Ως διεπιστώσα εκ των τηρουμένων βιβλίων (Μητρώον) κατά τας έφημερίας του Νοσοκομείου παρουσιάζονται και εξετάζονται 100 - 150 περιστατικά, εκ των οποίων γίνονται δεκτά 40 - 50.

Κιτόπιν της σχετικής συμβάσεως τό Νοσοκομείον διαθέτει 50 κλινικάς άπόρων διά τας δαπάνας των οποίων βαρύνεται τό 'Υπ. Κοιν. Προνοίας. Κατά την χθεσινήν ημέραν της έφημερίας τό Νοσοκομείον διέθετε περί τας 80 κλινικάς κενάς διενεμημένας εις όλας τας Κλινικάς.

Κατά την επίσκεψήν μας συνοδευόμεθα υπό του Προϊσταμένου του Γραφείου

Πρόσφυγας κ. 'Αντ. Τηγγιδή».

'Η έκθεση (αρ. 3595/28 - 6 - 63) υπεβλήθη στό 'Αδελφάτο (αρ. 22/3595/9 - 7 - 63)

και άναγνώσθη κατά την συνεδρίαση της 18/7/63, χωρίς συζήτηση και σχόλια.

'Ο έλεγχος όμως επανελήθη κατά την έφημερία της 27/10/63 από τον επιθεωρητή

του 'Υπουργείου Κοιν. Προνοίας Βοσυνιώτη, ό όποιος μέ την υπ' αρ. 12/6134/13 - 11

- 63 αναφορά του έπισημαίνει ότι «εκ της διενεργηθείσης επιθεωρήσεως διεπίστωσεν

ότι ή όργάνωσις της υπηρεσίας της έφημερίας του 'Ίδρύματος δέν είναι ικανοποιητική

και κρίνει ότι επιβάλλεται νά ληφθή μέριμνα ώστε νά παραμένουν εν τῷ 'Ίδρύματι

καθ' όλων τήν διάρκειαν της έφημερίας αυτού οί 'Επιμεληταί ιατροί και ίδίως των

έφημερευουσών Παθολογικών και Χειρουργικών Κλινικών. 'Ωσαύτως δέον νά αυξηθῆ

ό αριθμός των τραυματιοφορέων της υπηρεσίας εις 4 τουλάχιστον...». 'Ο Δήμαρχος

παρατηρεῖ ότι γιά πρώτη φορά μετά τόσους έλέγχους διατυπώνονται δυσμενέ

ως κρίσεις γιά τό Νοσοκομείο και διαπιστώνται ατέλειες κατά τίς έφημερίες.

'Ο Διευθυντής λέγει ότι πράγματι οί 'Επιμεληταί των κλινικών δέν βρίσκονται

στό Νοσοκομείον, άλλ' είναι στη διάθεσή του παραμένοντες κατ' οίκον δλόκληρο

τό 24ωρο της έφημερίας.

Γιά τούς τραυματιοφορείς αναφέρει ότι υπάρχουν μόνον 6 σέ τρία οκτώωρα και

πρέπει νά αντιμετωπισθῆ τό θέμα μέ τή σύσταση συνεργείου (Πρακτικά, σελ. 366 -

67).

Τό 1962 ό καθηγητής της θεραπευτικής Βασ. Μαλαμπος εγκατέλειψε την κλινική

του Δημοτικού Νοσοκομείου, την ευθύνη της οποίας ανέλαβε ή υπό τον Εύγ. Φω

κάν νεοϊδρυθείσα Παθολογική Κλινική.

Μέ τό υπ' αρ. 4763/62 έγγραφο ό Φωκός καθιστά γνωστή την σύνθεση της κλινικής.

'Υπάρχουν δύο έσωτερικοί βοηθοί (Φλωράς 'Αγίς και Χατζηνικολάου 'Ηλίας)

και δύο ύποβοηθοί (Μαυρογιάνη Δήμητρα και Κοντογιάννης 'Εμμ.). Τό 'Αδελφάτο

άποφασίζει νά τούς χορηγείται τροφή και κατοικία.

Πρόβλημα υπήρχε και μέ τον κλιματισμό των χειρουργείων. Τόν 'Ιούλιο του

1963 συζητείται αναφορά των Χειρουργών ότι δέν είναι δυνατόν νά λειτουργήσουν

τά χειρουργεία μέ υπερβολικών καύσωνα διότι υποφέρουν οί χειρουργοί, άλλά και οί

ασθενείς. 'Εσυζητήθη ή τοποθέτηση ανεμιστήρων, άλλ' άπερρίφθη διότι θά είχαν

βλαπτική επίδραση επί των αρρώστων. 'Ο παριστάμενος κατά την συζήτηση Πρόδ

δρος του 'Επιστημονικού Συμβουλίου καθ. Δ. Δέδες επιβεβαιώνει δλα αυτά και προτείνει τήν εγκατάσταση συστήματος κλιματισμού με ταυτόχρονη δυνατότητα εξαερισμού και θερμάνσεως, δοθέντος ότι και τό σύστημα θερμάνσεως με θερμάστρες πετρελαίου «όχι μόνον δέν είναι λυσιτελές αλλά είναι και επικίνδυνον λόγω τήν χρησιμοποιουμένων αερίων διά τήν νάρκωσιν κλπ». 'Εγκρίνεται ή εγκατάσταση στά δύο μεγάλα χειρουργεία μηχανημάτων κλιματισμού (Πρακτ., σελ. 291).

* Άλλο ζήτημα πού έπρεπε νά αντιμετωπισθεϊ ήταν ή ίδρυση Τραπεζης Αϊματος. Τό θέμα εισηγήθηκε ο Πρόεδρος του 'Αδελφάτου κατά τήν συνεδρίαση τής 27/1/1966. Νοσοκομείο 400 κλινών, είπε, δέν νοείται χωρίς Τράπεζα Αϊματος, όχι μόνο για τίς ανάγκες τών πέντε Χειρουργικών Κλινικών αλλά και τών επειγόντων περιστατικών περιστατικών τής έφημερίας. Έτσι αποφασίσθηκε ή ίδρυση Αιμοδοσίας μέ Διευθυντή, όπως είπαμε σέ άλλο σημείο, τόν Νικ. Βοργιά, ο όποιος άργότερα έγινε 'Υφηγητής και ύπηρετεί άκόμη στό Νοσοκομείο.

'Αρχομένης τής δεκαετίας του 1960 Δήμαρχος είναι ο 'Αγγ. Τσουκαλάς και τό 'Αδελφάτο αποτελείται από τά κάτωθι μέλη : Κων. Παπαδημητρόπουλος, 'Αχιλ. 'Αντωνόπουλος, Τάκης Μελετόπουλος, Κων. Καραπιπέρης (ιατρός), Δημ. Βερνίκος και 'Αγγ. Μουτζιθρόπουλος.

'Ιδιαίτερο θέμα δημιουργήθηκε μέ τόν Διευθυντή του Νοσοκομείου 'Αν. 'Αναγνωστόπουλο, ο όποιος χειρουργήθηκε για σοβαρή πάθηση (Ca στομάχου) και απέιχε τών καθηκόντων του έπ' άρκετόν. 'Εκτός όμως αυτού διευτώθηκαν σέ βάρος του και όρισμένες αιτάσεις από τόν σύμβουλον 'Αγγ. Μουτζιθρόπουλον, μέ τίς όποιες επιλήφθηκε τό 'Αδελφάτο κατά τήν συνεδρίαση τής 15/5/1960, όπου οι σύμβουλοι έδιχάσθηκαν. Στην έπομένη συνεδρίαση (26/5/60) γίνεται πάλιν έκτενης άναφορά στό ζήτημα και κυρίως άν θά πρέπει νά κληθι ή 'Αναγνωστόπουλος νά καταθέσει σχετικώς μέ τά όσα του καταλογίζουν. 'Υποστηρίχθηκε ότι έφ' όσον τό θέμα βρίσκεται υπό διοικητική εξέταση δέν χρειάζεται νά κληθει ο 'Αναγνωστόπουλος, ο όποιος στό μεταξύ απέιχε τών καθηκόντων του.

Κατά τήν συνεδρίαση αυτή άντηλλάγησαν βαρειές έκφράσεις μέ αποτέλεσμα νά άποχωρήσουν οι Παπαδημητρόπουλος και 'Αντωνόπουλος.

'Εν τώ μεταξύ Διευθυντής του Νοσοκομείου είχε αναλάβει ο Χαρ. Κόλιας διευθυντής Β' του Δήμου, διά τής ύπ' άρ. 126726/29 - 10 - 1960 άποφάσεως του Δήμαρχου, εις άντικατάσταση του έκτελουόντος χρέη Δ/ντου 'Ιω. Ρεϊζη. 'Ο Μουτζιθρόπουλος μέ άναφορά του από 30/1/1961 επικρίνει τήν άντικατάσταση του Ρεϊζη και τήν τοποθέτηση του Κόλια ως παράνομη και επικαλείται σχετική γνωμοδότηση του Νομ. Συμβούλου ο όποιος διατύπωσε επίσης σοβαρές επιφυλάξεις (Πρακτικά, σελ. 237). 'Ο Τσουκαλάς όμως παρέμεινε άνένδοτος και συνέστησε νά καταφύγουν οι θιγόμενοι στό Συμβούλιο 'Επικρατείας. Πάντως ο 'Αναγνωστόπουλος άπηλάγη και έπανήλθε τό 1964 και πάλιν, ως Δ/ντής του Νοσοκομείου. Καί άλλες φορές δημιουργήθηκαν προστριβές μεταξύ τών μελών του 'Αδελφάτου, όρισμένα εκ τών όποιών διεμαρτηρήθησαν και για κακή τήρηση τών πρακτικών ή παραποίηση τών συζητουμένων (Συνεδρ. 5/4/62). Φαίνεται ότι ή περίοδος Τσουκαλά ήταν μία από τίς πιο ταραχώδεις τών νεωτέρων χρόνων.

Τόν 'Οκτώβριο του 1964 ανέλαβε ως Πρόεδρος του 'Αδελφάτου ο νέος Δήμαρχος Γεώρ. Πλυτάς και ως μέλη του 'Αδελφάτου οι Λεων. Πετρομανιάτης, 'Αναστ. Παπαρρηγόπουλος, Πausανίας Κατσώτας, Κων. Νικολόπουλος, 'Ανδρ. Γυπαρά-

κής και ο ιατρός Νικ. Μαρσιανιώτης, πού είχε διαδεχθεί τόν Καραπιπέρη μετά τόν θάνατό του (14/7/1962). Κατά τήν συνεδρίαση τής 31/10/64 ἐξελέγησαν ὡς μέλη τής Ἐκτελ. Ἐπιτροπῆς οἱ Πετρομανιάτης καί Παπαρηγόπουλος.

Ὁσάκις ἐκώλυετο ὁ Δήμαρχος καθήκοντα Προέδρου τοῦ Ἀδελφάτου ἀσκούσε ὁ Ἀντιδήμαρχος Δημ. Ρίτσος, μετέπειτα Δήμαρχος κατά τήν περίοδο τής δικτατορίας, μέ Διευθυντή τοῦ Νοσοκομείου τόν Θ. Σταθόπουλο.

Ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Ἰδρύματος κατά τήν περίοδο αὐτή δέν ἦταν ιδιαίτερα ἀνθηρά... Θά δώσομε μιά εἰκόνα μέσω τῶν προϋπολογισμῶν τῶν διαφόρων ἐτῶν.

Προϋπολογισμός 1960

Ἔσοδα	16.880.000
Ἐξόδα	16.728.821
Ἀπόθεμ.	151.179

Κατά τό ἔτος αὐτό ἐπῆλθε σημαντική αὐξηση τῶν ἐξόδων λόγω αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας τοῦ προσωπικοῦ συνεπεία χορηγήσεως τῶν τριετιῶν παραμονῆς στόν αὐτό βαθμό καί ἀφ' ἑτέρου λόγω ἀνατιμῆσεως πολλῶν εἰδῶν διατροφῆς καί υγιονομικοῦ ὕλικου. Κατόπιν αὐτοῦ ὁ Δήμος ὑποχρεώθηκε νά αὐξήσει τήν ἐπιχορήγηση πρὸς τό Νοσοκομεῖο κατά 1.500.000 δρχ. σέ σχέση μέ τό 1959. Ἐξ αἰτίας ἴσως αὐτοῦ τοῦ λόγου δέν παρατηροῦμε σημαντικό ἀποθεματικό κατά τήν χρήση αὐτή. Ἐξ ἄλλου, ὅπως προκύπτει ἀπό τόν ἀπολογισμό τοῦ 1959 (Πρακτικά, σελ. 130 - 32), χρειάσθηκε νά μεταφερθοῦν κονδύλια ἀπό τήν χρήση τοῦ 1960 γιά τήν κάλυψη τῶν υπερβάσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1959. Ἀλλά καί ὁ προϋπολογισμός τοῦ 1960 χρειάσθηκε ἐπανεπιλημμένες ἀναμορφώσεις λόγω ἐκτάκτων δαπανῶν κυρίως τοῦ μισθολογικοῦ.

Προϋπολογισμός 1961

Ἔσοδα		
Τακτικά	δρχ.	17.834.338
Ἐκτακτα	»	831.003
Ἐπίτ. ταμείου	»	500.159
Σύνολον	»	19.165.500
Ἐξόδα		
Μέρος I	»	15.680.002
Μέρος II	»	2.738.964
Μέρος III	»	310.004
Μέρος IV	»	130.000
Μέρος V	»	306.530
Σύνολον	»	19.165.500

Ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου ἀνῆλθε σέ 10.500.000 δρχ. παρέμεινε ὁμως καί πῶσον 900.000 δρχ. πού δέν εἶχε εἰσπραχθεῖ ἀπό τό προηγούμενο ἔτος.

Παρατηροῦμε ὅτι ὁ Δήμος καλύπτει πλέον τοῦ μισοῦ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἰδρύματος.

Στό σκέλος τῶν ἐσόδων αὐξήθηκε κατά 1.000.000 τό κονδύλιο τῶν νοσηλείων

«καθ' ὅσον ἀφ' ἑνός ἐπεβλήθησαν ἤδη περιοριστικά μέτρα κατά τῆς δωρεάν εισαγωγῆς ἀσθενῶν καί ἀφ' ἑτέρου ὀργανώθη ὑπηρεσία παρακολουθήσεως τῶν νοσηλείων» (Πρακτ., σελ. 239). Κατά τόν ἀπολογισμό τοῦ 1960 διαπιστοῦται καί πάλιν μεταφορά κονδυλίων στό ἐπόμενο ἔτος σέ βάρος τῶν ἀποθεματικῶν αὐτοῦ. Οἱ ὑπερβάσεις ἀποτελοῦν σχεδόν κανόνα γιά κάθε οἰκονομική χρήση.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τήν ἐγκριση τοῦ ὡς ἄνω ἀπολογισμοῦ δημιουργεῖται στό κεφ. 1 τῶν ἐσόδων νέον ἀρθρο μέ πρόβλεψη τά ἔσοδα τοῦ Φιλοπτώχου ταμείου. Παράλληλα δημιουργεῖται νέον ἀρθρον στό σκέλος τῶν δαπανῶν μέ τίτλο «Ἀρρωγαί διά Φιλανθρωπικούς σκοπούς ἐξ ἐσόδων τοῦ Φ.Τ.»

Παρατηροῦμε ὁμως ἐν συνεχείᾳ ὅτι καί στόν προϋπολογισμό τοῦ 1961 ἐπέρχονται ἀρκετές τροποποιήσεις, οἱ ὁποῖες κυρίως ἀφοροῦν περιορισμούς διαφόρων πιστώσεων γιά ἔργα ἢ προμήθεια εἰδῶν (Πρακτ., σελ. 347 - 49).

Προϋπολογισμός 1962

Ἔσοδα		
Τακτικά	δρχ.	18.569.002
Ἐκτακτα	»	842.704
Ἐπόλ. ταμείου	»	400.000
Σύνολον	»	19.811.706
Ἐξοδα		
Μέρος I	»	16.613.002
Μέρος II	»	2.449.879
Μέρος III	»	230.002
Μέρος IV	»	160.000
Μέρος V (ἀποθ.)	»	358.823
Σύνολον	»	19.811.706

Ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου ἀνήλθε σέ 12.000.000 δρχ. Δοθέντος ὅτι δέν ὑπάρχει οὐσιώδη αὐξηση ἐν σχέσει μέ τό προηγούμενο ἔτος, προοιωνίζεται σχετική οἰκονομική εὐχέρεια λόγω τῆς αὐξημένης ἐπιχορηγήσεως τοῦ Δήμου. Καί τόν προϋπολογισμό αὐτό ἐβάρυναν ὑπερβάσεις τῆς προηγούμενης χρήσεως, ὅπως προκύπτει ἀπό τόν ἀπολογισμό τοῦ 1961 (Πρακτ. ἐτῶν 1961 - 64, σελ. 84 - 85). Οἱ ὑπερβάσεις ἀφοροῦν ἐκτακτα ἐξοδα λόγω ὑπερωριῶν, καθυστερουμένων ἀποδοχῶν καί ἡμερομίσθια συνεργείων.

Καί ὁ προϋπολογισμός αὐτός ὑπέστη ἀναμορφώσεις κατὰ τήν ἐκτέλεσή του μέ διαφόρους περιορισμούς πιστώσεις ἰδίως τροφίμων καί μεταφορά σέ ἄλλα κονδύλια ἀνεπαρκῆ.

Προϋπολογισμός 1963

Ἔσοδα		
Τακτικά	δρχ.	22.834.002
Ἐκτακτα	»	985.004
Ἐπόλ. ταμείου	»	400.000
Σύνολον	»	24.219.006

Εξοδα		
Μέρος I	»	19.278.002
Μέρος II	»	3.600.705
Μέρος III	»	710.002
Μέρος IV	»	280.000
Μέρος V (άποθ.)	»	350.297
Σύνολον	»	24.219.006

Παρατηρούμε σημαντική αύξηση τών δαπανών τό μεγαλύτερο μέρος τών οποίων έκαλύφθη και πάλι μέ αύξημένη επιχορήγηση του Δήμου (14.000.000 δρχ.). Κατά τό έτος τουτο τό Ίδρυμα άπηλλάγη του φόρου οίκοδομών που άνήρχετο περίπου σέ 200.000 δρχ. έτησίως. Παραλλήλως καταβάλλονται προσπάθεια αξιοποίησης τής ακίνητης περιουσίας του Νοσοκομείου και ανατίθεται ή όλη μέριμνα στον συμβούλο Τάκη Μελετόπουλο. Άποφασίζεται επίσης ή εκποίηση τών ακινήτων τών οδών Χάρητος - Σπυσιόπου, Πέττα, Δαιδαλου και Παισανίου.

Άναμόρφωση του ως άνω προϋπολογισμού έγινε επίσης στις 13/6/1963 «διότι έπιστεμμένοι πιστώσεις αυτού κατεδείχθησαν άνεπαρκείς» καθώς και στις 8/10/63 και άφορούσαν ιδίως σέ περιορισμούς ή μεταφορές κονδυλίων. Άλλη άναμόρφωση έγινε στις 18/11/63.

Προϋπολογισμός 1964

Εξοδα		
Τακτικά	δρχ.	23.656.002
Εκτακτα	»	1.230.006
Υπόλ. ταμείου	»	50.000
Σύνολον	»	24.936.008

Ή επιχορήγηση του Δήμου άνήλθε σέ 16.000.000 δρχ. Και έδώ παρατηρούμε διάφορες τροποποιήσεις κατά τήν διάρκεια τής χρήσεως.

Προϋπολογισμός 1965

Εξοδα		
Τακτικά	δρχ.	29.530.002
Εκτακτα	»	223.002
Σε παρελθόντων έτών	»	1.200.003
Λογαριασμός τάξεως	»	460.000
Κρημ. υπόλ.	»	277.434
Σύνολον	»	31.690.442
Εξοδα		
Μέρος I (Διοικητ. και λειτουργ. Ύπηρεσιών)	»	25.411.002
Μέρος II (Ύποχρεωτικές δαπάνες	»	4.909.453
Μέρος III (Συντήρηση και κατασκευές ακινήτων)	»	210.004
Μέρος IV (Λογαρ. τάξεως)	»	460.001
Μέρος V (Άποθεματικό)	»	619.982
Σύνολον	»	31.690.442

Παρατηρούμε απότομη και σημαντική αύξηση των διαφόρων κονδυλίων του προϋπολογισμού.

Ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου ἀυξάνεται ἐπίσης στὰ 19.000.000 δρχ.

Ἄναμορφώσεις ὁμοῦ γίνονται καί σ' αὐτόν τόν προϋπολογισμό, γιατί παρὰ σιάσθησαν ἑκτακτες ἐπιβαρύνσεις ἰδίως λόγω καταβολῶν πρὸς τὸ ΤΣΑΥ, ΚΑΔΚ καὶ ἄλλα Ἄσφαλ. Ταμεῖα.

Προϋπολογισμός 1966

Ἔσοδα

Τακτικά	δρχ.	37.168.294
Ἐκτακτα	»	880.002
Ἐκ παρελθ. χρήσεως	»	1.550.717
Λογαριασμοὶ τάξεως	»	460.001
Χρηματ. ὑπόλ.	»	1.881.639
Σύνολον	»	41.940.653

Ἔξοδα

Μέρος I (Διοικ. - Λειτουργ. Ἑτηρ.)	»	332+18.000
Μέρος II (Ἑποχρ. δαπάναι)	»	4.586.393
Μέρος III (Συντήρηση - ἐπισκευαί)	»	3.245.333
Μέρος IV (Λογαρ. τάξεως)	»	460.001
Μέρος V (Ἀποθ.)	»	407.921
Σύνολον	»	41.940.653

Ἐπιχορήγηση Δήμου 25.000.000 δρχ.

Ἡ ἀναμόρφωση καὶ αὐτοῦ τοῦ προϋπολογισμοῦ κατέστη ἀναγκαία κατὰ τὴν πορεία τῆς ἐκτελέσεώς του κυρίως λόγω αὐξήσεως ἀποδοχῶν ὑπαλλήλων, καταβολῆς ἐξόδων κηρύσεως καὶ λοιπῶν ἐπιδομάτων στό προσωπικό. Ἰδιαίτερα ἐπιβαρύνθηκε ἀπὸ τὴν δικαστικὴ ἀπόφαση γιὰ καταβολὴ ἀναδρομικῆς διαφορᾶς μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων διοικητικοῦ καὶ ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ.

Προϋπολογισμός 1967

Ἔσοδα

Τακτικά	δρχ.	47.862.001
Ἐκτακτα	»	419.001
Ἐκ παρελθ. οἰκον. ἐτῶν	»	2.809.794
Λογαριασμοὶ τάξεως	»	560.001
Χρημ. ὑπόλ.	»	2.570.440
Σύνολον	»	54.221.237

Ἔξοδα

Μέρος I	»	39.650.000
Μέρος II	»	5.327.391
Μέρος III (Συντήρησις - ἐπισκευαί)	»	7.665.003
Μέρος IV	»	560.001
Μέρος V	»	518.843
Σύνολον	»	54.221.237

Ἡ ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου ἀνήλθε εἰς 35.000.000 δρχ. δηλ. αὐξήθηκε κατὰ 10 ἑκατομ. δρχ. «διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἔργων διαρρυθμίσεως τοῦ κτιρίου καὶ διὰ τὴν προμήθειαν ὀργάνων, ἐργαλείων καὶ μηχανημάτων».

Πράγματι, ὅπως φαίνεται καὶ στοῦ σκέλος τῶν δαπανῶν (Μέρος ΙΙΙ) ἓνα σημαντικό ποσό διατέθηκε γιὰ συντήρηση, ἐπισκευές καὶ διαρρυθμίσεως τῶν κτιρίων.

Σέ γενικές γραμμές ἢ οἰκονομική κατάσταση τοῦ Ἰδρύματος δέν ἦταν ἀνθηρά. Σέ μιά ἀνάλυση τοῦ Διευθυντοῦ πρὸς τὸ Ἀδελφάτο κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 18/11/1964 φαίνεται καθαρά ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ Νοσοκομείου ἐξαρτᾶται σχεδὸν ἀποκλειστικά ἀπὸ τὴν ἐπιχορήγηση τοῦ Δήμου, ἢ ὅποια ὁμως δέν ἦταν, ὅπως ἐλέχθη πολλὰς φορές, πάντοτε ἐπαρκῶς καὶ κανονικῇ. Κατὰ τὴν συζήτηση ὁ Δήμαρχος Πausan. Κατσώτας λέγει ὅτι «τὸ Νοσοκομεῖον ἐκτελεῖ σοβαρώτατον καὶ ἱερὸν λειτουργημα καὶ παρά τὴν κτιριακὴν του ἐμφάνισιν τιμᾶ τὸν Δήμον καὶ πρέπει νὰ ἀπολαμβάνη τὴν στοργὴν του καὶ νὰ ἔχη πάντοτε οἰκονομικὴν εὐχέρειαν» (Πρακτ. 1964 - 67, σελ. 35).

Παρ' ὅλες τίς οἰκονομικές του δυσχέρειες τὸ Νοσοκομεῖο δέν παρέλειψε ποτέ τὸ φιλόπρωπο καὶ φιλόπτωχον ἔργο τους πού ἀποτελοῦσε ἄλλωστε μακρὰ παράδοση. Ἐνα *Φιλόπτωχον Ταμεῖον* λειτουργοῦσε στοῦ ἴδρυμα μέ σημαντικό ταμεῖο καὶ μέ κύριον ἔργο καθαρά φιλανθρωπικό.

Ἐπίσης τὸ Ἀδελφάτο εἶχε ἱκανοποιήσει αἰτήματα ὀργανωμένων ἐπαγγελματικῶν ὁμάτων γιὰ τὴν παροχὴ εἴτε δωρεάν εἴτε μέ ἐκπτώση νοσηλείας στὰ μέλη τους. Παραδείγματα ὑπάρχουν πολλά.

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1960 τὸ Καλλιτεχνικὸ ἐπαγγελματικὸ Ἐπιμελητήριον ζητεῖ μέ τὸ 1366/60 ἔγγραφὸ του τὴν παροχὴ δωρεάν περιθάλψεως στὰ ἄπορα μέλη του. Τὸ Ἀδελφάτον ἐγκρίνει νὰ νοσηλεύονται πέντε μέλη τοῦ Ἐπιμελητηρίου δωρεάν κατὰ μῆνα (Ἀπόφ. 100/21 - 9 - 60).

Τὸ ἴδιο αἶτημα ὑποβάλλει καὶ ὁ Μουσικὸς Σύλλογος (ἔγγρ. 972/17 - 11 - 60) διότι τὰ μέλη του ἐστεροῦντο ἀσφαλικῆς καλύψεως, καὶ ἀποφασίζεται νὰ συναφθῇ σύμβαση μέ εἰδικὸ - χαμηλότερο τιμολόγιο (Συνεδρ. 24/11/60).

Στις 30 Ἰαν. 1961 συζητεῖται ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργοῦ Κοιν. Προνοίας μέ τὴν ὁποία παρέχεται δωρεάν Νοσοκομειακὴ καὶ φαρμακευτικὴ περίθαλψη στοὺς τυφλοὺς ὅσοι εἶναι γραμμένοι στὰ Μητρώα τοῦ Κέντρου Κοιν. Προνοίας. Ἀποφασίζεται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ διάταξη καὶ στοῦ ΔΝΕ, ἀλλὰ μόνο γιὰ τοὺς δημότες Ἀθηναίους ἐνῶ γιὰ τοὺς ἑτεροδημότες ἀπόρους τυφλοὺς νὰ ἰσχύσει νοσηλεία μειωμένο κατὰ τὸ ἥμισυ. Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1962 εἰσάγεται πρὸς συζήτηση ἔγγραφο τοῦ Ταμείου Ἀρτεργατῶν - Μυλεργατῶν (ἀρ. 23393/27 - 6 - 62) διὰ τὸν ὁποῖον ζητεῖται ἡ χορήγηση ἐκπτώσεως 3% στοὺς νοσηλευομένους ἀσφαλισμένους τοῦ Ταμείου. Ἡ αἴτηση ἐγκρίνεται (Πρακτ., σελ. 120).

Στὴν Ἰδια συνεδρίαση συζητεῖται ἔγγραφο τοῦ Πανελλ. Σωματείου Θεάτρου Σκιῶν γιὰ τὴν παροχὴ δωρεάν περιθάλψεως στοῦ Νοσοκομείου, διότι τὰ μέλη τοῦ Σωματείου ἐνῶ εἶναι πράγματι ἄπορα ἢ πολυτεία δέν τοὺς χορηγεῖ πιστοποιητικὸ ἀπορίας. Ὁ Δήμαρχος εἰσηγεῖται καὶ ἀποφασίζεται νὰ γίνῃ δεκτὸ τὸ αἶτημα μόνον γιὰ τὰ μέλη πού εἶναι κάτοικοι Ἀθηνῶν.

Ἐκτός ὁμως αὐτῶν καὶ πολλῶν ἀκόμη εὐεργετικῶν γιὰ τὴν πάσχουσα κοινωνία ἔργων τοῦ Ἰδρύματος, εἰδικές ἐπιχορηγήσεις παρέχονται καὶ στοῦ προσωπικοῦ τοῦ Νοσοκομείου. Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1965 ἐγκρίνεται κονδύλιο 14.000 δρχ. γιὰ τὴν

ἀγορά δώρων γιά τά παιδιά τοῦ προσωπικοῦ καί τόν 'Ιούλιο τοῦ ἐπόμενου ἔτους συζητεῖται εὐμενῆς αἴτηση τοῦ Συλλόγου ἐργαζομένων στό Νοσοκομεῖο γιά τήν βελτίωση καί ἐπέκταση τῆς παρεχομένης τροφῆς.

Ἐκτός τῆς φιλανθρωπικῆς δράσεως τό 'Αδελφάτο ἐνίσχυε καί πνευματικές πρωτοβουλίας. Ἀπεδέχθη πράγματι καί ὑλοποίησε τήν ιδέα τοῦ Σηφαλάκη γιά τήν ἴδρυση ἱατρικῆς Βιβλιοθήκης, παρά τίς σοβαρές οικονομικές δυσχέρειες πού ὑπῆρχαν. Ἡ πρωτοβουλία εἶχε ἀποτέλεσμα, ὥστε πολύ σύντομα ἡ Βιβλιοθήκη ἐπλουτίσθη μέ ἀρκετές χιλιάδες ἱατρικά βιβλία καί περιοδικά; ἐστεγάσθη εἰς εἰδικόν χώρον, ἀπέκτησε δε καί εἰδικόν ὑπάλληλο γιά τήν ἐξυπηρέτηση τῶν ἀναγνωστών. Ἀπό μία συζήτηση στό 'Αδελφάτο τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1966 προκύπτει ὅμως ὅτι τό ἐνδιαφέρον τῶν ἱατρῶν γιά τήν χρήση τῆς βιβλιοθήκης δέν ἐθεωρεῖτο ἱκανοποιητικό.

Ἐξ ἄλλου ἤδη ἀπό τό 1963 - 64 τό 'Αδελφάτον εἶχε ἐγκρίνει αἴτηση τῆς Ἑλλην. Ἐπιτροπῆς Διεθνῶν Σχέσεων Φοιτητῶν Ἱατρικῆς γιά τήν φιλοξενία καί παρακολούθηση στό Νοσοκομεῖο ξένων φοιτητῶν βάσει τοῦ προγράμματος φοιτητικῶν ἀνταλλαγῶν. Παρεῖχε δε καί τροφή στούς φιλοξενουμένους καθ' ὄλους τούς θερινούς μήνες. Κλείνοντας τήν τελευταία αὐτή περίοδο τοῦ Νοσοκομείου ἀναφέρουμε καί τά θλιβερά, ἀλλ' ἀναπόφευκτα συμβάντα.

Στίς 9 Ἰουνίου 1960, ἡμέρα Πέμπτη ἀπέθανε καί ἐκηδεύθη ὁ καθηγητής καί ἀκαδημαϊκός Μαρίνος Γερούλανος πού ἐπί πολλές δεκαετίες διετέλεσε Διευθυντής Χειρ. Κλινικῆς καί μέλος τοῦ 'Αδελφάτου.

Εἰς ἔκτακτη συνεδρίαση ἀποφασίζεται νά παρακολουθήσουν τά μέλη τοῦ 'Αδελφάτου καί ἀντιπροσωπεῖα τοῦ προσωπικοῦ τήν κηδεῖα καί νά κατατεθεῖ ποσό 2000 δρχ. ὑπέρ τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου.

Στίς 10 Ἀπριλίου 1962 ἡμέρα Τρίτη ἀπεβίωσε καί ὁ καθηγητής Μελέτιος Γεωργόπουλος πού διετέλεσε ἐπί σειρά ἐτῶν Δ/ντής τῆς Θεραπευτικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου καί προσέφερε «πολυτίμους ὑπηρεσίας τόσον εἰς τό Ἴδρυμα ὅσον καί εἰς τήν πάσχουσα κοινωνίαν».

Τό 'Αδελφάτο ψηφίζει τήν σύσσωμη παρακολούθηση τῆς κηδεῖας καί τήν κατάθεση στεφάνου.

Τέλος τό Νοσοκομεῖον ἐνεπλάκη καί σέ δικαστικές περιπέτειες μέ τήν Ἀρχιεπισκοπή γιά τό γνωστό παλαιό θέμα τοῦ οἰκοπέδου ὅπου εἶχε ἀνεγερθεῖ τό μέγαρο αὐτῆς (Πρακτικά 1962 - 64, σελ. 258).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Τό Δημοτικό Νοσοκομείο Ἀθηνῶν ἦταν τό πρῶτο Πολιτικό καί Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο τῆς Ἑλληνικῆς πρωτεύουσας.

Τό Δημοτ. Νοσοκομείο εἶχε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς χαρακτήρα φιλανθρωπικό καί ὄχι κερδοσκοπικό. Ἐπρόκειτο γιά ἀγαθοεργό Ἰδρυμα. Καί τόν χαρακτήρα αὐτόν διετήρησε κατά τήν πρώτη τουλάχιστον ἑκατονταετία τῆς λειτουργίας του.

3. Ἡ διοίκηση τοῦ Δημ. Νοσοκομείου βάσει τῶν ἀποκεντρωτικῶν - δημοκρατικῶν θεσμῶν τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης καί τῆς νομοθεσίας τοῦ νεώτερου Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἀνετέθη ἀποκλειστικῶς στήν εὐθύνη τοῦ Δήμου, πού ὑπῆρξε ἐπιτυχῆς καί ἀποδοτική καθ' ὅλη τήν μακρόχρονη λειτουργία του.

4. Ἡ χρηματοδότηση ἐπίσης ἀποτελοῦσε ὑποχρέωση τοῦ Δήμου. Τό κράτος συνέβαλε μόνο μέ τήν ἀναγκαία νομοθετική θέσπιση ἀπό τή φορολογία πόρων ὑπέρ αὐτοῦ.

5. Τό διαχειριστικό ἰσοζύγιο τοῦ Νοσοκομείου διετηρεῖτο πάντοτε μέ τήν χρηστή διοίκηση ἀπό μέρους τῶν Ἀδελφάτων χωρίς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπί τοῦ ἐπιστημονικοῦ καί κοινωνικοῦ του ἔργου.

6. Τό Δημοτ. Νοσοκομείο συνέδεσε τήν ἱστορία του μέ τήν ἱστορία τοῦ Δήμου Ἀθηναίων καί τήν ἐξέλιξη τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνισμοῦ.

7. Ἀλλά καί μέ τό Πανεπιστήμιο συνδέεται ἄμεσα καί στενά τό Δημοτικό Νοσοκομείο. Ἀπό τίς αἰθουσές του πέρασαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες γιατροί μέχρι τό 1930 καί πολλοί μετά ἀπό τότε μέχρι τίς ἡμέρες μας. Ὑπῆρξε τό μεγάλο κέντρο κλινικῆς διδασκαλίας τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς καί ἐμόρφωσε πλήθη ἱατρῶν.

8. Τό Δημοτ. Νοσοκομείο προσέφερε πολύτιμες ὑπηρεσίες στόν Ἑλληνισμό κατά τήν περίοδο τῆς εἰρήνης, ἀλλά καί κατά τις πολεμικές περιπέτειες τοῦ Ἑθνους. Ὑπῆρξε τό κέντρο τῆς νοσηλευτικῆς καί θεραπευτικῆς ἱατρικῆς ἐπί 150 συναπτά ἔτη.

9. Τό Δημοτ. Νοσοκομείο συνέλαβε ἐπίσης ὅσο κανένα ἄλλο Ἰδρυμα στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἱατρικῆς στή χώρα μας. Ἀπό αὐτό παρέλασαν οἱ κορυφαῖοι ἐπιστήμονες καί σ' αὐτό δοκιμάσθηκαν οἱ ἐπαναστατικές ἀνακαλύψεις τῆς νεώτερης ἱατρικῆς.

10. Τό Δημοτικό Νοσοκομείο ὑπῆρξε ἐπί 100 ἔτη τό καύχημα τῆς πόλεως καί ὁ ναός τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης. Ἀκόμη δέ ἐξακολουθεῖ νά ἀποτελεῖ σημαντική νοσηλευτική μονάδα καί ἀξιόλογο μέσο ἀσκήσης κοινωνικῆς καί φιλανθρωπικῆς πολιτικῆς ἀπό τόν πρῶτο Δῆμο τῆς χώρας.

SUMMARY

1. The Athens Town Hall Hospital was the first State owned - University hospital in the Greek Capital.

2. From the very beginning of its existence the Athens Town Hall hospital has always been a charitable, non - profit institution. This quality was kept pure for at least the first 100 years of its function.

3. According to the decentralizing and democratic Laws of both the National Tradition and the Greek legislation, the responsibility for the administration of the Town Hall Hospital was given exclusively to the Athens Town Hall. Here, it must be noted distinctly that this administration has been efficient and successful throughout the Hospital's long standing.

4. Fund - raising was also exclusively the Athens Town - Hall responsibility. Financial help from the State Government came only the necessary enactments of taxation for the hospital.

5. The administrative balance of the Hospital has always been maintained because of the virtuous management of its board of directors and has never had any ill - disposed effects on the Hospital's scientific and social function.

6. The Town Hall Hospital has connected its existence with the history of the Athens Town Hall and the general development of the Greek Capital

7. The Town Hall Hospital is also closely connected with the University. All the Greek doctors up to 1930 and a lot of them up to the present have worked through its wards. It was the greatest centre of clinic teaching of Medicine and has educated great numbers of doctors.

8. The Town Hall Hospital has offered the Greek people valuable services both during peace and during war times in Greece. It was the best nursing and treatment medicine centre for the whole 150 years of its existence.

9. The Town Hall Hospital also contributed as much as no other similar institution for the development of the science of medicine in our country. It is from this very Hospital that the best doctors of medicine came from and there, the revolutionary inventions of modern Medicine were tested.

10. The Athens Town Hospital was the pride of the people of Athens and the temple of the Medical Science for over 100 years. It still exists as a valuable nursing home and a remarkable means for the social and charitable policy practiced by the First Town Hall of the country.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α΄ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Άρχεϊα Δήμου Άθηναίων
Άρχεϊα Δημοτικού Νοσοκομείου Άθηνών
Άρχεϊα Ιστορικής καί Έθνολογικής Έταιρείας
Γενικά Άρχεϊα του Κράτους
Άρχεϊο Δημ. Γέροντα (οικογενειακό)
Άρχεϊα του Συλλόγου τών Άθηναίων
Βιβλία Κινήσεως άσθενών Δ.Ν.Α.
Έτήσιοι Άπολογισμοί καί Έκθέσεις Δ.Ν.Α.
Έφημερίδες καί Περιοδικά (Μπενάκειος Βιβλ. τής Βουλής)
Μητρώα Κλινικών καί Χειρουργείου
Πρακτικά Συνεδριάσεων Άδελφάτου Δ.Ν.Α.
Πρακτικά Άποφάσεων Έκτελεστικής Έπιτροπής Δ.Ν.Α.
Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Άθηνών
Τόμοι ΦΕΚ (Συμβ. Έπικρατείας, Δικηγορικός Σύλλογος Άθηνών, Ραπτάρχης)
«Τά Άθηναϊκά», περιοδ. έκδοση του Συλλόγου τών Άθηναίων

Β΄ ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΛΕΒΙΖΑΤΟΣ Κ.Ν. Τά Νοσοκομεία τής Άθήνας στά τελευταία εκατό χρόνια, Ν. Έστία, ΝΑ΄, 101, 1196 σελ. 596 - 603.
ΑΛΒΕΡΤΗΣ Γ., Έκθεσις περί τής δαμαλίδος, Άθηναι 1840.
ΑΦΕΝΤΟΥΛΗΣ Θ., Περί τής έν Άθήναις γρίπτης, Άθηναι 1858.
ΒΑΜΠΑΣ ΑΡ., Οι νόμοι του Έθν. Πανεπιστημίου, Άθηναι 1855.
BARIETY M. — COURY CH., Histoire de la Médecine, Paris, 1963.
ΒΑΦΑΣ Γ., Αί Άθηναι από ιατρικήν έποψιν, Άθήνησι 1878.
ΒΕΛΟΝΑΚΗΣ Μ., Συλλογή Νόμων, Διατάξεων κ.λ.π. άφορόντων Άστικήν καί ιατρικήν νομοθεσίαν, Έν Άθήναις 1860.
ΒΟΥΡΟΣ Ι., Περί Νοσοκομείων Σχεδίασμα, Παρίσιοι 1831.
ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΒΛ., Τό Όρφανοτροφείον Χατζηκώστα «Έτήσιον Ήμερολόγιον», Άθηναι 1891.
ΓΕΡΜΑΝΟΣ, Μητροπολίτης Άθηνών, Τοίς ανά την Άττικήν κυρίοις Δημάρχοις, Έν Άθήναις τή 1η Όκτωβρίου 1891.
ΓΕΡΟΝΤΑΣ Δ., Περί του Δημοτικού Νοσοκομείου Άθηνών, (Άνέκδοτη μελέτη), Άθηναι 1980.
ΓΕΡΟΝΤΑΣ Δ., Ιστορία τών Άθηναίων, Άθηναι, 1969.
ΓΕΡΟΝΤΑΣ Δ., Ιστορία του Δήμου Άθηναίων, Άθηναι 1972.
ΓΟΥΔΑΣ Α., Περί χολέρας καί διαλειπόντων πυρετών έν Έλλάδι, Ιατρ. Μέλισσα. Άθηναι 1856.

- ΓΟΥΔΑΣ Α., Περί τῆς ἐν Παιραιεὶ χολέρας, Ἱατρ. Μέλισσα, 1854 - 55.
- ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ ΑΛ., Ἡ Ἑλλάς ἐπὶ Καποδίστρια, Ἀθῆναι 1957.
- ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ., Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις κατὰ τὴν Ἑλλην. Ἐπανάστασιν, Δ.Δ., Ἀθῆναι 1966.
- ΕΚΘΕΣΙΣ ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, ἐπὶ Δημαρχίας Σπ. Μερκούρη, Ἀθῆναι 1931.
- ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ε., Ἱατροσόφια καὶ Τσαρλατάνοι, Ἀθῆναι 1938 (Ἀρχεῖα Φαρμακευτικῆς ἀρ. 13).
- ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ ΤΡ., Ἱστορία τοῦ Ὀθωνος (1832 - 1862) Ἀθῆναι 1893.
- ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ν., Ἡ δημόσια ὑγεία στὴν Ἑλλάδα, Ἀθῆναι 1956.
- ΚΑΛΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΤΑΣΟΣ Τὸ ἱστορικὸ τῆς ὑδρεύσεως τῶν Ἀθηνῶν, Ἀθῆναι 1964.
- ΚΑΡΑΒΙΔΑΣ Κ.Δ., Ἡ κοινοτικὴ παράδοσις τῶν Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1958.
- ΚΑΡΔΑΜΑΤΗΣ Ι., Πραγματεία Περί Ἐλειογενῶν νόσων, Ἀθῆναι 1909.
- ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ Ε., Περί τοῦ πλῆθους τῶν κατοικιῶν τῆς Ἀττικῆς, Ἀθῆναι 1874 («Ἀθηναίων»).
- ΚΟΠΑΝΑΡΗΣ Φ., Ἡ δημόσια ὑγεία ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1933.
- ΚΟΥΖΗΣ ΑΡ., Αἱ μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος πρῶται ἀρχαὶ Ὑγειον. Πολιτικῆς καὶ Δημ. Ὑγείας, Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, 1947.
- ΚΟΥΖΗΣ ΑΡ., Ἑκατονταετηρὶς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Γ' Ἱστορία τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς, Ἀθῆναι 1939.
- ΚΤΕΝΑΒΕΑΣ Σ., Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 21 καὶ τοὺς πρῶτους χρόνους τῆς ἀπελευθερώσεως, Ἀθῆναι 1945.
- ΚΥΔΩΝΙΑΤΗΣ ΣΟΛΩΝ, Ἀθηναϊκά τινα, Ἀθῆναι, 1976.
- ΛΑΜΠΙΚΗΣ ΔΗΜ., Τὰ ἑκατὸ χρόνια τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, Ἀθῆναι 1938.
- ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΗΛ., Κῶδιξ τῆς Ὑγειονομικῆς Νομοθεσίας, Ἀθῆναι 1905.
- ΛΙΒΑΔΑΣ ΓΡ., Ἡ ἔλνοσσία ἐν Ἑλλάδι (Μετὰ τοῦ Ι. Σφάγγου), Ἀθῆναι 1940.
- ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ τοῦ Πρῶην Δημάρχου Ἀθηναίων Μιχ. Μελά, πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς αὐτοῦ, Ἐν Ἀθήναις 1894.
- ΛΟΥΡΟΣ Ν., ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ, ἔκδ. Παρισιάνου, Ἀθῆναι 1967.
- ΜΑΚΚΑΣ Γ., Περί ὀργανώσεως τῆς προστασίας καὶ περιθάλψεως τῶν ἀπὸρων οἰκογενειῶν τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, Ἀθῆναι 1919.
- ΜΑΡΚΕΖΙΝΗΣ Σ., Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1966.
- ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ Σ., Ἀγορεύσεις κατὰ τὰ συνέδρια ἐνώσεως Δήμων καὶ Κοινοτήτων, Ἀθῆναι 1933.
- ΜΙΛΛΕΡ ΟΥΙΛΙΑΜ, Τὰ πρῶτα ἔτη τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν, Ἐλευθερουδάκης, Ε-ΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ, τομ. Α', τευχ. Α', 1926.
- ΜΠΙΡΗΣ Κ., Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ τοῦ 19ου εἰς τὸν 20ον αἰῶνα, Ἀθῆναι 1960.
- ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΣΠ., Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν πρῶτην ἑκατονταετία του, Ἀθῆναι 1937.
- ΠΑΛΛΗΣ Α., Περί τοῦ μηνιγγαίου λοιμοῦ, Ἀθῆναι 1869.
- ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ Ι., Χρονικὸν τῆς πρῶτης πεντηκονταετίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, Ἀθῆναι 1889.
- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι., Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς ἀσκήσεως τῆς Φαρμακευτικῆς ἐν Ἑλλάδι, Ἀθῆναι 1961.

- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. Τό δίκαιον περί φαρμακείων, Δ.Δ. 'Αθήναι 1968.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Α., Τό 'Αμαλίειον 'Ορφανοτροφείον, 'Εκατονταετηρίς, (1855 - 1955), 'Αθήναι 1954.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΒΡΕΤΤΟΥ Μ., Αί 'Αθήναι τοῦ 1860 «Τά 'Αθηναϊκά», 42, 1969 σελ. 42 - 48.
- ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ Γ., Περί τῆς ἐν 'Αθήναις ἐπιδημίας κοιλιακοῦ τύφου, Πρακτ. τῆς ἐν 'Αθήναις Συνόδου τῶν 'Ελλήνων ἰατρῶν, 'Αθήναι 1882.
- ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ Λ., ΣΚΑΣΗΣ Θ., Περί τῆς ἐν Σύρῳ Χολέρας, 'Αθήναι 1855.
- ΠΑΣΠΑΤΗΣ Α.Γ., 'Υπόμνημα περί τοῦ Γραικικοῦ Νοσοκομείου τῶν 'Επτά Πύργων, 'Εν 'Αθήναις τῷ 1862.
- ΠΑΣΧΑΛΗΣ Δ.Π., Θεόφιλος Καίρης, 'Αθήναι 1928.
- ΠΕΡΑΚΗΣ - ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ καί συν., Πεπραγμένα Γ' Παθολ. Κλινικῆς Δημ. Νοσ/ου 'Αθηνῶν, ἔτος, 'Αθήναι.
- ΠΟΜΩΝΗΣ Δ., 'Υγειονομική Νομοθεσία, 'Αθήναι 1925.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Αδαμάντιος Κοραῆς, ὁ 'Εθνεγέρτης ἰατρός, 'Αθήναι 1949.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., Αί ἐπιδημιαί κατά τόν 'Αγῶνα, 'Ανάτυπον, 'Αθήναι 1974.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Η ἰατρική τοῦ 'Αγῶνος, ἡ συμβολή τῶν ὑγειονομικῶν εἰς τόν 'Αγῶνα τῆς 'Ανεξαρτησίας, 'Αθήναι 1973.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Ιατρική καί ἰατροί κατά τήν 'Εθνεγερσίαν, Ν. 'Εστία, 'Αθήναι 1970.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Ο πρῶτος Πρόεδρος τῆς 'Ιατρικῆς 'Εταιρείας 'Αθηνῶν, Διον. Ν. Πύρρος... 'Αθήναι 1970.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Ιστορία τῆς 'Ιατρικῆς ἐν 'Ελλάδι κατά τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, 'Αθήναι 1953.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., 'Εκατόν ἔτη 'Ελλην. ἀνθελονοσιακοῦ ἀγῶνος, 'Αθήναι, 1938.
- ΠΟΥΡΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ Γ., Περί τῆς ἐνδημούσης βρεφοκτόνου νόσου, 'Αθήναι 1842.
- ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ - ΤΥΠΑΛΔΟΣ Χ., Περί τῶν ἐν Κερκύρα ἐπιδημικῶν νόσων (1862 - 63) Κέρκυρα, 1863.
- ΠΡΩΤΟΝΟΤΑΡΙΟΣ Α.Β. Τό προσφυγικόν πρόβλημα ἀπό ἱστορικῆς, νομικῆς καί κρατικῆς ἀπόψεως, Πυρσός, 'Αθήναι 1929.
- Πῶς ἐλύθη τό πρόβλημα τῆς ὑδρεύσεως 'Αθηνῶν, Πειραιῶς, Περιχώρων. Τρία ἄρθρα στό περιοδ. «'Εργασία», 'Αθήναι 1933.
- ΡΑΝΤΖΟΣ ΣΕΡ., 'Ο 'Ιωάννης Κωλέττης ὡς γιάτρος, 'Αθήναι 1947.
- ΡΗΓΑΤΟΣ ΓΕΡ., Γιάτροί καί 'Ιατρική στ' 'Απομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη, 'Ανάτυπον 1975.
- ΡΟΖΟΣ Β., 'Ασιατική χολέρα, 'Αθήναι 1970.
- ΡΟΖΟΣ Β., 'Η φυματίωσις παρ' 'Ιπποκράτει καί Γαληνῷ, 'Αθήναι 1973.
- ΡΟΖΟΣ Β., 'Η λύσα παρά τοῖς ἀρχαίοις ἔλλησιν, Δ. Διατρ. 'Αθήναι 1968.
- ΡΟΖΟΣ Β., Louis Pasteur. 'Ακαδ. 'Ιατρική, 12, 400, 1972.
- ΡΟΖΟΣ Β., ΛΑΓΑΝΟΠΟΥΛΟΣ Α., Τά πρῶτα στατιστικά ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Παστεριεῖου ἀντιλυσικῆς θεραπείας ἐν 'Ελλάδι, 'Αναμν. Τόμος Ν. Τσαγκάρη, 'Αθήναι 1978, σελ. 196 - 204.

КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ

КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ

КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ

КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ
 КОД В. ПОДПИСАНИЕ КОД В. ПОДПИСАНИЕ

А X II fe A z
 : 2.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΑΤΟΣ ΑΙΩΝΑΣ	7
- Ίδρυση του Δημοτικού Νοσοκομείου	
Περίοδος 1900 - 1920	186
Δεκαετία 1920 - 30	267
Δεκαετία 1930 - 40	274
Δεκαετία 1940 - 50	296
'Η δεκαετία του 1950	322
Δεκαετία 1960 - 70	367
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	396
SUMMARY	397
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	398

